NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A STANDARD KANNADA WORK ON POETICS, OF THE 12TH CENTURY : AND THE SAME AUTHOR'S

KARṆĀṬAKA BHĀSHĀ - BHŪSHAṆAM

(REVISED EDITION)

A KANNAḌA GRAMMAR IN SANSKRIT SÛTRAS, EXPANDING S'ABDASMṚITI, THE FIRST CHAPTER OF KÂVYÂVALÔKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕೃವಿಸ್ತೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

EDITED BY

R. NARASIMHACHAR

NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A STANDARD KANNADA WORK ON POETICS, OF THE 12TH CENTURY : AND THE SAME AUTHOR'S

KARṆAṬAKA BHĀSHĀ - BHŪSHANAM

(REVISED EDITION)

A KANNADA GRAMMAR IN SANSKRIT SUTRAS, EXPANDING S'ABDASMRITI, THE FIRST CHAPTER OF KAVYAVALOKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕವಿಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣಂ

NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A STANDARD KANNADA WORK ON POETICS, OF THE 12TH CENTURY : AND THE SAME AUTHOR'S

KARNĀTAKA BHĀSHĀ - BHŪSHAṆAM

(REVISED EDITION)

A KANNADA GRAMMAR IN SANSKRIT SUTRAS, EXPANDING S'ABDASMRITI, THE FIRST CHAPTER OF KAVYAVALOKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕವಿಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

EDITED BY

R. NARASIMHACHAR

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
NEW DELHI ★ MADRAS ★ 1996

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
* 31, HAUZ KHAS VILLAGE, NEW DELHI-110016.
CABLE: ASIA BOOKS, PH.: 660187, 668594, FAX: 011-6852805
* 5 SRIPURAM FIRST STREET, MADRAS-600014, PH./FAX: 8265040

Price: Rs. 365
First Published: Bangalore, 1903
AES Reprint: New Delhi, 1996
ISBN: 81-206-1252-3

Published by J. Jetley
for ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
C-2/15, SDA New Delhi-110016
Printed at New Gian Offset Printers
New Delhi - 110 035

BIBLIOTHECA CARNATICA

Published under the direction of B. Lewis Rice, C.I.E., M.R.A.S.

NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A standard Kannada work on Poetics, of the 12th century: and the same Author's

KARṆĀṬAKA BHĀSHĀ-BHŪSHAṆAM

(Revised Edition)

A Kannada Grammar in Sanskrit Sûtras, expanding *S'abdasmṛiti*, the first chapter of Kâvyâvalôkanam.

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣಂ

Edited by

R. Narasimhachar, M. A.

Assistant to the Director of Archæological Researches in Mysore.

Bangalore:

Mysore Government Central Press.

1903

DEDICATED,

BY PERMISSION

TO

HIS HIGHNESS

S'RĪ-KṚISHṆA-RĀJA-WOḌEYAR BAHĀDUR

Maharajah of Mysore.

CONTENTS.

ವಿ ಷ ಯ ಸೂ ಚಿ ಕೆ.

—:o:—

KÂVYÂVALÔKANAM.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ.

KARṆÂṬAKA-BHÂSHÂ-BHÛSHAṆAM.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ.

———:o:———

INTRODUCTION.

Of the two works that appear in this volume, namely, the *Kâvyâvalôkana* and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, the first has never before been published as a whole, though a small portion of it, treating of *Artthâlaṅkâra* (*Ornaments of Sense*), was published at Mysore in 1882 with a Kannada Commentary by Mr. B. Mallappa. Of the second work there have been two editions published, the earlier one (1880), got up in poor style, by Pandit Pustakam Aḷasiṅgarâchârya of Mysore and the later (1884), printed also in the Roman character for the use of European scholars, with an Introduction and translation of the *Sûtras*, by Mr. Rice. As both the above editions of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* appear to be now out of print, it has been thought desirable, in the light of the new manuscripts that have been procured of the work and of its pretty old Kannada Commentary, to issue a new edition with the above Kannada Commentary. Being too small to form a volume by itself, the work has been appropriately included in this volume along with the *Kâvyâvalôkana* by reason of identity of authorship, and especially, of identity, though in part, of the subject-matter, being thus very useful for comparison. Both the works are by the Jaina author Nâgavarma who belongs to the middle of the 12th century. The *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which is written in the Sanskrit language, treats more exhaustively of the subject of Kannada grammar than the first chapter of the *Kâvyâvalôkana*, which is devoted to but a brief exposition in Kannada of the same subject. These two are the earliest extant Kannada and Sanskrit works on the grammar of the Kannada language and they have been expanded by the later grammarians *Kês'irâja* (about the middle of the 13th century) and *Bhaṭṭâkaḷaṅka* (beginning of the 17th century) in their monumental works, the *S'abdamaṇidarpaṇa* and the *Karṇâṭaka-S'abdânus'âsana*[1] respectively.

Before proceeding to give an idea of the nature and contents of the works included to this volume, it is very necessary to remove a misconception that has taken a rather firm hold of the minds of

[1] Edited by Mr. B. L. Rice, C.I.E., in 1890.

Kannada scholars with regard to the author of the above works. It is generally believed that Nâgavarma who, in addition to the above works, has also written a Sanskrit-Kannada dictionary called *Vastukôs'a,* was also the author of the *Chhandômbudhi*, the earliest Kannada work on prosody, and the *Kâdambari*, a metrical translation into Kannada of the Sanskrit work of the same name. There is, however, strong evidence to prove that there were two poets of this name, separated from each other by an interval of about 150 years, and that it was the earlier Nâgavarma, who flourished at the close of the 10th century, that wrote the *Chhandômbudhi*, and probably the *Kâdambari* also. It is a matter to be deeply regretted that Rev. Kittel, who is one of the pioneers in the field of Kannada language and literature and to whose labours we owe the first publication of the *Chhandômbudhi* as of several other important works, has, in his solicitude for leaving out everything that savoured of superstition and contained any allusion to Hindu mythology, omitted in his edition of the above work, not only the invocatory verses but also several others occurring at the beginning and the close of the work, which contain very valuable information relating to the author and his times. It is not likely that the manuscripts he had before him did not contain any of these verses, since in every one of the many palm-leaf manuscripts of the work that have been procured from different places the following verses do occur :—

arasam Rakkasa-Gangam |
gurugaḷ negaḷd-Ajitasêna-dêvar dayeyim ||
poreva nṛipan Aṇṇan ene ma- |
chcharisuvar âr Nâkiy iruḷoḷ êm puṭṭidanê ||
Gaṇḍara-mûkutiy enisida |
maṇḍaḷikara mantri sandhi-vigrahi Râyam ||
koṇḍâḍi poredan ene dhare |
koṇḍâḍade koṇḍu koneyadê Nâkiganam ||

"His king being Râkkasa-Ganga, his *guru*, the renowned Ajitasêna-dêva, his kind patron, Aṇṇa,—who rivals him? Was Nâki born in obscurity? When it is said that Râya, of *maṇḍaḷikas* the *mantri*, minister for peace and war, known by the title of *Gaṇḍara mûkuti* (nose-jewel of champions), has extolled and cherished him, will not the world extol Nâkiga and feel proud of him?"

From this passage it is clear that the author of the *Chhandômbudhi,* who calls himself *Nâki* and *Nâkiga,* which are merely the vernacular equivalents of the Sanskrit word Nâgavarma, lived during the reign of Rakkasa-Ganga, that his *guru* was Ajitasêna-dêva and that he was patronised by some minister for peace and war known as Aṇṇa and Râya. We learn from inscriptions[1] that Rakkasa-Ganga was the younger brother of Râchamalla who ruled from 974 to 984 A.D., and that he was a governor in Coorg in 977 A.D. and finally succeeded to the throne. Ajitasêna was also the *guru* of king Râchamalla and of his minister and general Châmuṇḍarâya[2], who wrote the *Châmuṇḍarâya-purâṇa* in 978 A.D. He was likewise the *guru* of the poet Ranna[3], who was patronised by Châmuṇḍarâya and wrote the *Ajita-purâṇa* in 993 A.D. Lastly, the minister for peace and war known as Râya, who patronised Nâgavarma, the author of the *Chhandômbudhi,* is none other than the above-mentioned Châmuṇḍarâya, since we learn from the *Bhujabali-charita* that king Râchamalla having been pleased with the munificence displayed by Châmuṇḍarâya in setting up the colossal statue of Gômaṭa at S'ravaṇa Beḷgoḷa, conferred upon him the title Râya. There are also some inscriptions[4] in which Châmuṇḍarâya is referred to merely by this title. Thus, the above passage, which is left out in Rev. Kittel's edition, supplies us with the important information that Nâgavarma, the author of the *Chhandômbudhi,* was a contemporary of Rakkasa-Ganga and Châmuṇḍarâya. He therefore belongs to the close of the 10th century. It will be convenient to call him Nâgavarma I., and his namesake, who wrote the *Kâvyâvalôkana* and other works and who will be shewn to have lived about 150 years later, may be called Nâgavarma II.

At the end of the *Chhandômbudhi* there are some verses[5] which are written in praise of the author himself. Most of these, again, are not found in Rev. Kittel's edition. In one[6] of the verses, Nâgavarma I by a play upon words, names some of the poets that preceded him and

---

[1] Coorg Inscriptions, No. 4.

[2] See the *Châmuṇḍarâya-purâṇa.*

[3] See the *Ajita-purâṇa.*

[4] Sr. Bel. Inscriptions, No. 137.

[5] One of these, beginning with *Hara-hâsakke,* is quoted in the *S'abdânus'âsana,* p. 63.

[6] jita-Bâṇam Hariyant adhaḥkrita-Mayûram Târakârâtiyant ।
ati-Mâgham s'is'irântyadante Surapa-prôchchaṇḍa-kôdaṇḍadant- ।
e tirôbhûta-Guṇâḍhyan abjavanadant âvirbhavad-Daṇḍi Bhâ- ।
ratadant âtta-Dhananjayaika-vibhavam vâg-gumphad oḷ Nâkigam ॥

says that he is superior to them all. The poets named are Bâṇa, Mayûra, Mâgha, Guṇâḍhya, Daṇḍi and Dhananjaya. Of these, Guṇâḍhya belongs to the first or the second century,[1] Daṇḍi to the 6th century, Bâṇa and Mayûra to the 7th century and Mâgha to the close of the 8th century.[2] Dhananjaya[3] must be the Jaina poet who wrote the Dvisandhâna-kâvya. He has been identified[4] with S'rutakîrti who, we learn from the *Pampa-Râmâyaṇa*, wrote a Râghava-Pâṇḍavîya, and been assigned to the early part of the 12th century. If this identification be correct, it would be difficult to account for Nâgavarma I, who belongs to the close of the 10th century, mentioning Dhananjaya as one of the poets that preceded him. The only reason, however, for this identification appears to be that the Dvisandhâna-kâvya of Dhananjaya is also known by the name of Râghava-Pâṇḍavîya.[5] But it has to be observed that the description of S'rutakîrti's work given in the *Pampa-Râmâyaṇa*, namely, that it is a *gatapratyâgata-kâvya*, *i. e.*, a poem the verses in which when read one way give the history of Râma and when read the other way the history of the Pâṇḍus, does not at all apply to Dhananjaya's Dvisandhâna-kâvya. The latter, though giving the history of Râma and the history of the Pâṇḍus by its susceptibility, through a play upon words, to two interpretations, is not a *gatapratyâgata-kâvya*. Again, Dhananjaya who, besides the above Dvisandhâna-kâvya, has also written[6] the Sanskrit dictionary

---

[1] Bühler's Kâshmir Report, p. 47.

[2] Mr. Pâthak's paper on the date of the poet Mâgha, in J. Bo. Br. R. A. S. for 1900.

[3] There is also a Brahman author by name Dhananjaya who wrote the Das'a-rûpa, in which he says he was a court-poet of king Munja of Dhârâ. He thus belongs to the 10th century and may have been a contemporary of Nâgavarma I.

[4] *Indian Antiquary*, XIV, 14.

[5] Durgasimha, the author of the Kannaḍa *Panchatantra*, who was a contemporary of the Châlukya king Jagadêkamalla (1138-1150), says in the following verse that Dhananjaya acquired great fame by composing the Râghava-Pâṇḍavîya :—

> anupama-kavi-vrajam jîy- | ene Râghava-Pâṇḍavîyamam pêḷlu yas'ô- ||
> vanitâdhîs'varan âdam | Dhananjayam Vâg-vadhû-priyam kêvaḷanê ||

There is also an earlier work of this name by Kavirâja, who is supposed to have flourished at about 800 A.D. Macdonell's *Sans. Literature*, p. 331.

[6] This is clear from the following verse which occurs at the end of the first *parichchhêda* of the Dhananjaya-nighaṇṭu :—

> pramâṇam Akalankasya | Pûjyapâdasya lakshaṇam ||
> Dvisandhâna-kavêḥ kâvyam | ratnatrayam apaschimam ||

called Dhananjaya-kôśa or Dhananjaya-nighaṇṭu is praised[1] by Râjaśêkhara, the author of the Bâla-Râmâyaṇa and other works, who quotes Ânandavarddhana (about 850 A.D.) and is quoted by Sômadêva in his Yaśastilaka written in 959 A.D. Dhananjaya must therefore have lived before Râjaśêkhara who belongs to about 900 A.D.[2] Consequently, Dhananjaya mentioned as an earlier poet by Nâgavarma I. is quite different from S'rutakîrti of the 12th century.

At the close of the Kannaḍa *Kâdambari*, the author, Nâgavarma, makes the statement that king Bhôjarâja, admiring the poem, made him a present of horses. It is not unlikely that this Bhôjarâja is identical with king Bhôja of Dhârâ, the celebrated patron of literary men, who ruled from 997 to 1053 A.D,[3] and it is very probable that Nâgavarma I, the author of the *Chhandômbudhi*, is also the author of the Kannaḍa *Kâdambari*.

It may not be out of place here to notice an interesting fact recently brought to light in Professor S'êshagiri S'âstri's Report (No. 1) on the search for Sanskrit and Tamil manuscripts in the Madras Presidency. We learn from the Report[4] that Guṇasâgara, the Jaina commentator on the *Yâpparungalakkârigai*, a work on Tamil prosody by Amritasâgara, a Jaina author who lived before the 11th century,[5] refers in his opening lines, among other works, to *Guṇakânkiyam*, which, he says, is a work on Karṇâṭaka prosody and has the peculiarity of being addressed to a woman. From the name it is conjectured[6] that this work was dedicated to Guṇakânka Vijayâditya, the Eastern Châlukya king who ruled from 844 to 888. As no trace has as yet been discovered of the work, it is difficult to say anything definitely regarding the above conjecture. It is possible there was a work on Kannada prosody composed during the reign of the above king. But, as far as we know, the *Chhandômbudhi* is the earliest work

---

1 The following verse in praise of Dhananjaya is ascribed to Râjas'êkhara in the Sûktimuktâvaḷi and the Subhâshitahârâvaḷi :—

> Dvisandhânê nipuṇatâm sa tâm chakrê Dhananjayaḥ ।
> yayâ jâtam phalam tasya satâm chakrê dhanam jayaḥ ॥

2 Macdonell's *Sans. Literature*, p. 366.

3 Dutt's *Ancient History of India*, Vol. II. p. 320. It is, however, stated in *Ind. Ant.* Vol. VI. p. 51 that he ruled from 1004 to 1059 A.D.

4 Pag 34. 5 Page 50. 6 Page 84.

on Kannada prosody that has come down to us, and it answers to the description given above of *Guṇakânkiyam,* inasmuch as its verses are addressed by the author to his wife. It is well-known that in Tamil there are no separate marks to denote the surds and the sonants, and that the same mark is according to its position in a word either the one or the other. The letter *k* in *Guṇakânkiyam* may as well be a sonant in which case the word becomes *Guṇagângiyam* which is capable of bearing the interpretation—dedicated to Guṇa-Gangạ or Guṇa-Gânga. This may have been a title of the Ganga king Rakkasa during whose reign Nâgavarma I. flourished. Though Nâgavarma I. says that his great-grandfather was a resident of the village of Vengipaḷu in the Vengi country, still, he speaks of himself as a resident of Saiyaḍi,[1] which, we learn from Durgasimha's *Panchatantra*,[2] was an *agrahâra* in the Kisukâḍu province of the Karṇâṭaka country. It is just possible that the name of the Kannada work referred to by Guṇasâgara contains no reference to the Eastern Châḷukya king, and the conjecture is hazarded that the work is none other than the *Chhandômbudhi* itself.

Turn we now to Nâgavarma II, who has written the *Kâvyâvalôkana*, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* and the *Vastu-kôśa*.

The following are some of the facts which help us in determining the time of Nâgavarma II :—

(1) Under Sûtra 88 of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* Nâgavarma quotes the first part of a verse[3] from the *Pampa-Râmâyaṇa*[4] which belongs to about 1100 A.D. (2) In Sûtra 73 of the same work Nayasêna is referred to by name as an authority on Kannaḍa Grammar. Nayasêna wrote the Kannaḍa work *Dharmâmṛita* in 1112. (3) The Jaina poet Janna who was a contemporary of the Hoysaḷa king Ballâḷa II (1172—1219) and of his successor Nârasimha II (1220—1235), who received from the former the title of *Kavi-chakravarti* (emperor of poets) and who composed, besides two inscriptions[5] dated in 1191 and 1197 respectively, the *Yas'ôdhara-charite* in 1209 and the *Anantanâtha-purâṇa*

---

[1] Saiyaḍiya Nâgavarma, verse 27. Saiyaḍiyâtam, verse 151.

[2] Kâvyamanjari Series, p. 8.

[3] bahu-tâpakke bigurtu Vishṇu paḍedam Matsyâvatârakke.

[4] 7—98.

[5] Chenrâyapaṭṭaṇa 179, and Tarikere 45.

in 1230, says[1] in the latter that that Nâgavarma who was the *Kaṭakôpâdhyâya* of king Jagadêkamalla and who was verily the S'arvavarma of modern times (*idânîntana-S'arvavarma*) was his teacher. S'arvavarma was the celebrated author of the *Kâtantra* which is said to have been written for one of the Sâtavâhana kings of the Dekhan. From verse 423 of the *Kâvyâvalôkana* we learn that Nâgavarma II was known as the modern S'arvavarma (*abhinava-S'arvavarma*). It is therefore clear that the Nâgavarma who was Janna's teacher and the *Kaṭakôpâdhyâya* of king Jagadêkamalla is identical with Nâgavarma II. This Jagadêkamalla must be the Western Châlukya king who ruled from 1138 to 1150.

These facts lead us to the conclusion that Nâgavarma II. flourished about the middle of the 12th century.

There are also other facts besides the interval in time to prove that Nâgavarma, the author of the *Chhandômbudhi*, is quite different from Nâgavarma, the author of the *Kâvyâvalôkana* and other works. (1) The first was the son of Veṇṇamayya,[2] while the second, as we learn from his *Vastu-kôs'a*[3] and *Kâvyâvalôkana* (verse 961), was the son of Dâmôdara. (2) The distinctive title of the former was *Kavirâjahamsa* while that of the latter was *Kavitâguṇôdaya*. (3) The expressions *Saiyaḍiya Nâgavarma* and *Saiyaḍiyâta* (a native or resident of Saiyaḍi[4]) occur in connection with the earlier author, whereas no such expression is found in connection with the later in any of his works. (4) The first was not a strict Jaina as is evidenced by his invocatory verses at the beginning, and, according to some manuscripts, by the colophons at the end, of the several chapters in the *Chhandômbudhi*, as also by the invocatory verse in the *Kâdambari*. In these portions he writes as if he were a follower of the *Advaita* school of philosophy. From the *Châmuṇḍarâya-purâṇa* we learn that Châmuṇḍarâya had a younger brother named Nâgavarma, and that he acquired the title *Chaladanka-Ganga* for having killed the latter.[5] It is highly probable that this Nâgavarma is identical with Nâgavarma I, since he describes himself as a great warrior (a characteristic quite becoming in a brother of the general

---

[1] Jana-nâtham Jagadêkamalli kaṭakôpâdhyâyan â Nâgavar- |
man-idânîntana-S'arvavarmane gaḍam Jannang upâdhyâyan ||

[2] Nâgavarma's Canarese Prosody, p. 4. [3] Ibid. p. XXXVI. [4] See page 6.

[5] tanna tammanam Nâgavarmanam konda pagege Chaladanka-Ganganum.

Châmuṇḍarâya) by comparing himself to Arjuna[1] and by invoking Pârvati, the destroyer of the demon Mahishâsura, to abide in his sword as the goddess of heroism.[2] His use of the word *aṇṇa* (elder brother) in speaking of Châmuṇḍarâya[3] might be looked upon as conclusive evidence of the relationship between the two but for the fact that the word *aṇṇa* also occurs as a title of Châmuṇḍarâya in some portions[4] of his Purâṇa. Fratricide is no doubt a crime, heinous in the highest degree, and especially so in the eyes of the Jains, whose cardinal doctrine is *ahimsâ*; yet it was perhaps deemed pardonable when committed in the interests of religion to put down heresy. Châmuṇḍarâya, who was one of the greatest upholders of the Jaina faith, must have felt the greatest pain and indignation when he found his own brother an avowed heretic[5] and, in a paroxysm of religious frenzy, may have killed[6] him. The mention by the heretic Nagavarma I. of Ajitasêna, *guru* to Râchamalla and Châmuṇḍarâya, as his *guru*, is perhaps to be accounted for by the fact that he was his teacher and the *guru* of the family. On the other hand, every one of the works of the second Nâgavarma gives unequivocal evidence of the author having been a staunch Jaina. Further evidence is supplied by the fact that he has also written a Jina-Purâna, though the work has not yet been discovered, for the poet Janna[7], in his *Anantanâtha-purâṇa*, includes him among the Kannada poets[8] who have written Jina-Purâṇas.

---

[1] Kuntî-putram poṇarda raṇadoḷ.

[2] Bhagavati kûrtu bîra-Siriyakke bhujâsige Nâgavarmanâ.

[3] See page 3.

[4] Vs. 21 and 24.

[5] We have an exactly similar instance in Mangarasa and his brother Nanjuṇḍa who lived at the beginning of the 16th century. The former was very orthodox as a Jain and wrote, among others, several works relating to Jainism and Jaina saints, while the latter turned a S'aiva, changed his former name into Nanjuṇḍa and wrote the *Kumâra-râma-charite*, making a Saiva his hero.

[6] Dêvachandra, the author of the *Râjâvali-kathe*, a compendium of Jaina history, legends and chronology, written in 1838 A.D., says (p. 215 of the MS.), however, that Nâgavarma was banished the kingdom. This is apparently an attempt to absolve Châmuṇḍarâya from the guilt of fratricide.

[7] See page 6.

[8] enag anukûlam akke Guṇavarmana jâṇ-nuḍi Pampan impu Po- |
nnana bage Nâgavarmana bahujñate Rannana kânti Nâgachan- |
drana rasabhâvam Aggaḷana vakrate Nêmiya dêse Pushpabâ- |
ṇana mṛidu-bandham î kavigaḷ alte Jinêndra-Purâṇa-kartṛiga ||

Lastly, in verse 185 of the *Kâvyâvalôkana*, reference is made to three schools in Kannaḍa as represented by Nâgavarma, Guṇavarma and S'ankhavarma respectively, which are said to have been acknowledged by the learned. This verse being apparently a quotation from some earlier work, the Nâgavarma mentioned in it must be the earlier author of that name.

I hope sufficient evidence has been adduced to convince the reader of the existence of two Nâgavarmas in Kannaḍa literature. I may also add that recent research has brought to light a Brâhman poet named Nâgavarmâchârya, who has written a small work called *Chandrachûḍâmaṇi-śataka*, a centum of verses in the Mattêbha metre, each ending with the word Chandrachûḍâmaṇi, which is a name of S'iva, the subject treated of being *vairâgya* or renunciation of the world. This author seems to have flourished about 1070 A. D. as he says he was the minister for peace and war of Udayâditya, most probably the general of the Châlukya king Bhuvanaikamalla (1069-1076).[1]

It will be convenient if all the available information about our author, Nâgavarma II, is put together in one place. He was a strict Jaina, as is clear from the invocatory verse, which is in praise of Jina, in each of his works—the *Kâvyâvalôkana*, the *Vastu-kôs'a*[2] and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*—and from the fact that he wrote a Jina-Purâṇa.[3] His father was Dâmôdara.[4] He was the teacher of the Kannaḍa poet Janna and the *Kaṭakôpâdhyâya*[5] in the kingdom of the Châlukya king Jagadêkamalla[6] (1138-1150). He was known as *Abhi-*

1 See Inscription 129, Shikarpur Taluq. 2 Nagavarma's Canarese Prosody, p. XXXVIII. 3 See p. 8 4 See p. 7

5 It is not clear what is meant by the term *kaṭakôpâdhyâya*. The word *kaṭaka* may mean a metropolis, an army or camp, or a bracelet of gold. It is not likely that the expression is used in the sense of a teacher in the army or a teacher adorned with bracelets of gold. It apparently means a teacher in the royal capital or metropolis; but this does not give us an idea of the nature of the post. Whatever may be the exact signification of the term, there is no doubt that the office denoted by it was one highly honored and held in great respect, as there appears to have been only one such appointment in the whole kingdom. Similarly, Janna, in his *Anantanâtha-purâṇa*, says of his father Sumanôbâṇa, who was also a Kannaḍa poet, that he was the *kaṭakôpâdhyâya* in the kingdom of the Hoysaḷa king Nârasimha I (1136-1171); and this statement is borne out by Kês'irâja, the daughter's son of Sumanôbâṇa, who describes the latter as *Yâdava-kaṭakâchârya*. Though this expression contains the word *âchârya* in the place of *upâdhyâya*, the meaning conveyed appears to be the same. The *Kaṭakôpâdhyâya* may have answered in some degree to the *Mahâ-mahôpâdhyâya* and the poet-laureate of modern times. 6 See p. 7

nava-S'arvavarma (*Kâvyâvalôkana* V. 423) by reason of his approved works on grammar, his astonishing and far-famed eloquence and the foremost place of honor assigned to him in the assemblies of learned men. He had also the titles *Kavitâguṇôdaya* and *Kavikarṇapûra.*[1] He describes himself (*Kâvyâvalôkana* Vs. 497,960 and 962) as a Jaina Brâhman well read in the arts and sciences, versed in spiritual and worldly lore, free from pride and envy, self-respecting, of wide fame, a friend of the learned, a crest-jewel of good poets, an auspicious hand-mirror to the face of Sarasvati (or the goddess of learning) and an example for others to follow in the *Kali-yuga.* In Kav. 779 he compares himself to Brahma[2] by describing himself as possessed of four faces in each of which Sarasvati delights to reside. He is honorably mentioned by many of the later Kannaḍa poets, among others, by Âchaṇṇa better known by his *nom de plume* Vâṇîvallabha, the author of the *Vardhamâna-purâṇa,* who refers to him as the purifier of the earth,[3] by Guṇavarma, the author of the *Pushpadanta-purâṇa,* and by Janna, the author of the *Anantanâtha-purâṇa* and other works ; as also by subsequent writers on Rhetoric and authors of *nighanṭus* or metrical dictionaries.

According to Kav. 965 his works are *Chhandôvichiti, Alankṛiti* and *Abhidhânakôs'a.* Of these, *Alankṛiti* is the *Kâvyâvalôkana* ; *Abhidhânakôs'a* is the *Vastu-kôs'a* ; and *Chhanḍôvichiti* must be some work on prosody which has not come down to us. It is probably on account of this statement by our author that he has written a work on prosody that the authorship of the *Chhandômbudhi* is wrongly attributed to him. To the above list have to be added the works which he wrote after the *Kâvyâvalôkana,* viz., the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* and a Jina-Purâṇa. That he wrote the latter is clear[4] from Janna naming him along with Guṇavarma, Pampa, Ponna, Ranna, Nâgachandra Aggaḷa, Nêmi, and Pushpabâṇa and saying that all of them were

---

[1] Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVI.

[2] Malla, the author of the *Manmatharijaya,* who flourished about 1600 A.D.. calls him a new Brahma (*nûtana-Brahma*).

[3] â jagatpâvana-Nâgavarmam.

[4] The praise bestowed on Nâgavarma by authors of Jina-Purâṇas such as Âchaṇṇa and Guṇavarma is to be taken as further evidence of his having written a Jina-Purâṇa, though it has not come down to us, for, among the Jains, however high his proficiency in secular subjects, an author is not held in much respect unless he has written on some sacred theme.

authors of Jina-Purâṇas.[1] The first four of the above belong to the 10th century and the rest, to the 12th. Of these poets, Guṇavarma wrote a *Harivaṃśa*[2] or *Nêminâtha-purâṇa* on Nêminâtha, the 22nd Tîrthankara; Pampa, the *Âdi-purâṇa* on Âdinâtha, the first Tîrthankara; Ponna, the *S'ânti-purâṇa* on S'ântinâtha, the 16th Tîrthankara; Ranna, the *Ajita-purâṇa* on Ajitanâtha, the 2nd Tîrthankara; Nâgachandra, better known as Abhinava-Pampa, the *Mallinâtha-purâṇa* on Mallinâtha, the 19th Tîrthankara; Aggaḷa, the *Chandraprabha-purâṇa* on Chandraprabha, the 8th Tîrthankara; and Nêmi or Nêmichandra, the *Nêminâtha-purâṇa*[3] on Nêminâtha, the 22nd Tîrthankara. We are not in a position to say on which of the Jinas the remaining poets, Pushpabâṇa or Sumanôbâṇa, the father of Janna, and Nâgavarma, our author, have written their *purâṇas*, as their works have not yet been discovered. We have thus only three of the works of our author left to us, namely, the *Kâvyâvalôkana*, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa,* both included in the present volume, and the *Vastu-kôs'a.*

We shall now proceed to examine each of these works.

The *Vastu-kôs'a* is a Sanskrit-Kannaḍa *nighanṭu* or dictionary, composed in various metres, giving the meanings of Sanskrit words in Kannaḍa. It is the earliest extant work of its kind in Kannaḍa. The work is divided into three chapters which are named respectively the *Êkârtha-kâṇḍa*, the *Nânârtha-kâṇḍa* and the *Sâmânya-kâṇḍa.* In its compilation the author says he made use of Vararuchi, Halâyudha, S'âśvata, Amarasimha and other authorities. The opening verse is in praise of Vardhamâna-Jina and the seventh, in praise of Sarasvati. Kâv. 497 occurs as the last verse of the *Sâmânya-kâṇḍa.* At the end of the work the author says—"When it is stated that Nâgavarma, the neck-ornament of poets, has composed it (the Nighanṭu) in Kânnaḍa and so clearly that even a dull person may understand it, who would not like it?"[4]

Of later writers who have compiled *nighanṭus*, Abhinava-Mangarâja,[5] who wrote his Nighanṭu in 1398, mentions Nâgavarma and calls

---

[1] See p. 8 [2] *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 144.

[3] Called *Ardhanêmi* as the author has left it incomplete.

[4] Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVIII.

[5] He calls himself Abhinava (new) Mangarâja after an earlier poet, Mangarâja, who was a contemporary of Harihara I (1336-1350) and wrote the *Khagêndramaṇidarpaṇa*, a medical treatise on antidotes to different kinds of poison, especially snake-poison.

his own work *abhinava-Nighaṇṭu* (or the new Nighaṇṭu) probably after the nighaṇṭu of Nâgavarma; and Dêvôttama, the author of the *Nânârtharatnâkara,* who probably belongs to the 16th century, states that he has made use of Nâgavarma's work.

The *Kâvyâvalôkana* is a standard Kannaḍa work on Poetics. It is the only comprehensive work in the Kannaḍa language, that deals more or less fully with almost every subject relating to poetical composition. The *Sûtras* or rules are in Kannaḍa verse; and they are copiously illustrated by stanzas which are mostly quotations from former or contemporary Kannaḍa poets. The opening verse is in praise of Vardhamâna, and the second, in praise of Sarasvati. The work is divided into five *adhikaraṇas* or chapters, each chapter being again sub-divided into *prakaraṇas* or sections. The following table gives the names of the chapters and the sections into which they are subdivided:—

I. S'abda-smṛity-adhikaraṇam.

- i. Sandhi-prakaraṇam[1]
- ii. Nâma-prakaraṇam
- iii. Samâsa-prakaraṇam
- iv. Taddhita-prakaraṇam
- v. Âkhyâta-prakaraṇam

II. Kâvya-mala-vyâvṛitty-adhikaraṇam.

- i. Pada-padârtha-sandhi-dôsha-vinischaya-prakaraṇam
- ii. Vâkya-vâkyârtha-dôshânukîrtana-prakaraṇam

III. Guṇa-vivêkâdhikaraṇam.

- i. Mârga-vibhâga-darśana-prakaraṇam
- ii. S'abdâlankâra-nirṇaya-prakaraṇam
- iii. Arthâlankâra-prakaraṇam.

IV. Rîti-krama-rasa-nirûpaṇâdhikaraṇam.

- i. Rîti-prakaraṇam.
- ii. Rasa-prakaraṇam.

V. Kavi-samayâdhikaraṇam.

- i. Asad-âkhyâti-prakaraṇam.
- ii. Sad-akîrtana-prakaraṇam.
- ii. Niyamârtha-prakaraṇam.
- iv. Aikya-prakaraṇam.

---

[1] It is not clear why Samjñâ-prakaraṇam with which the first chapter opens is not named in verse 6.

As stated above, the first chapter is devoted to a brief exposition of the grammar of the Kannada language. It may be looked upon as the earliest Kannada work extant on the grammar of the language, though incidentally a few grammatical points are touched upon in the earlier work *Kavirâjamârga*,[1] which was probably[2] written by the Râshṭrakûṭa king Nripatunga or Amôghavarsha (815—877). The introductory portion of the first chapter deals with grammatical terminology. The subjects treated of in the following five sections are respectively euphonic combination, nouns, compounds, derivatives, and verbs.[3]

The second chapter treats of faults in composition. The first section deals with faults in words and in the meaning of words, while the second points out faults in sentences and in the meaning of sentences. A list is given of both kinds of faults and each is defined and illustrated by examples.

The third chapter is concerned with the merits or excellences of composition. The first section enumerates and defines the ten merits of words and sense, exemplifying each by qutaotions from earlier authors. The second deals with Verbal Ornaments (*S'abdâlankâra*) which are classed under four heads, namely, Rhyme (*yamaka*), Alliteration, (*anuprâsa*), Fancy Ornament (*chitra*) and Crooked Speech (*vakrôkti*). Under Alliteration three kinds are named—the melodious (*madhurâ*), the delicate (*laḷitâ*) and the harsh (*parushâ*). Under Fancy Ornament come among others stanzas so composed that the letters in them, under a particular arrangement, resemble in shape a lotus, a sword, a drum, a wheel or some such thing; stanzas from which certain classes of letters are on purpose excluded; and stanzas which are the same whether read forwards or backwards. The last section treats of Orna-

---

[1] Published in Mr. Rice's *Bibliotheca Carnatica* Series, edited by Mr. K. B. Pâthak, 1898. See I—113, 116 and 118 ; II—15, 18 and 21.

[2] In spite of the arguments adduced by Mr. Pâthak on p. 3 of his Introduction, there is room for supposing that S'rîvijaya may have written the work in the name of his royal patron. See the verses and colophons at the end of each of the three chapters and also verses III. 219-223. It may also be noted here that verses 231-235 on p. 79 do not belong to the work. This is shewn not only by their being out of place, the conclusion of the work being clearly indicated on the previous page, but also by verse 233 being a quotation from Nêmichandra's *Lîlâvati* (3-42), a work which belongs to the 12th century

[3] Kês'irâja adopts the same order in his *S'abdamaṇidarpaṇa*.

ments of Sense (*Arthâlaṅkâra*) which are divided into four broad classes—Natural Description (*vâstava*), Simile (*upamea*), Hyperbole (*atiśaya*) and Paronomasia (*ślêsha*)—each of them including a large number of ornaments.

The fourth chapter deals with the Styles (*rîti*) and Flavours[1] (*rasa*) in composition. The first section, after defining and illustrating by examples the three Styles—*Vaidarbhî, Pânchâlî* and *Gauḍî*—names the Flavours to which each of the Styles is appropriate. The second section is taken up with an explanation and exemplification of the eight Flavours, and an account of their origin, their mutual incongruity and their colors. It also enumerates and in some cases defines Underlying Emotions (*sthâyi-bhâva*), Accessory Emotions (*sañchâri-bhâva*), Involuntary Expressions of emotion (*sâttvika-bhâva*), Excitants (*vibhâva*) and Ensuants (*anubhâva*), and concludes with an account of the four Styles in composition (*vṛittis*)—*Bhâratî, Sâtvatî, Kaiśikî* and *Ârabhatî*—and the Flavours appropriate to each.

The fifth chapter is devoted to a consideration of Poetical Conventions (*Kavi-samaya*). The first section deals with those conceits which, though they have no foundation in fact, are still embodied in poetry as if they were true—e. g. the *Chakôra* bird drinking the moonlight, lotuses growing in rivers, swans and other birds haunting all receptacles of water. The second treats of those things which, though they undoubtedly exist, are considered as non-existent for poetical purposes—e. g. the fruit in the Aśôka tree, the Jâti flower in spring, the blooming of lilies during the day. The third speaks of the limitation with regard to time or place which the convention of the poets imposes upon certain things, though no such limitation exists in nature. For example, the sandal tree is described as growing only in the Malaya mountain; and the cuckoo is supposed to cry only in spring. The last section refers to the identity assumed by poets between things which are different from each other. For instance, identity is assumed between the hare and the antelope in the description of the moon's spot; and between the fish and the *makara* in describing the crest of the god of Love.

---

[1] I have generally adopted the renderings given in the Translation of Sâhitya-darpaṇa, begun by Dr. Ballantyne and continued by Mr. Pramadâ-Dâsa-Mitra, and in the Translation of the Bhâshâ-bhûshaṇa of Jaswant Singh in Hindi (*Ind. Ant.* XXIII) by Dr. Grierson.

After making a few remarks on the use of certain words and expressions, the author concludes the work with an account of the different kinds of composition and their peculiarities and an enumeration of the subjects to be treated of in poems, of the five *sandhis* or divisions in the plot of a drama and of the five *sandhyangas* or the means of the accomplishment of the principal object in a drama.

The author says of this work (V. 4) that it is a hand-mirror for poets, the source of prosperity to the art of poetry and a treasure-house giving birth to the noble speech-goddess; wishes (V. 964) that it may endure as long as the Mandara mountain, the celestial Ganges, the sun, the moon, the stars, &c., and begs (V. 963) of the learned who are free from jealousy and fault-finding, to correct any mistakes that may have crept into it through hurry or ignorance.

The *Kâvyâvalôkana* is by no means the earliest work on Poetics in the Kannaḍa language. There are two earlier works on the same subject: the *Kavirâjamârga* which belongs to the early part of the 9th century and the *Udayâdityâlankâra* which probably belongs to the close of the 11th century. The latter is so named because it was written by the Chôḷa king Udayâditya,[1] the son of king Sôma. The *Kavirâjamârga* is in three chapters: the first treats mainly of faults in composition; the second, of Verbal Ornaments; and the third, of the Ornaments of Sense. Udayâditya's work is a very small treatise consisting of only 72 verses, all told. It deals very briefly with the three styles and the ten merits of composition and explains and exemplifies about thirty Ornaments of Sense. Both the above works have laid under contribution the Kâvyâdarśa of Daṇḍi, inasmuch as a large number of the verses in both are either translations or adaptations from that work. Mr. Pâthak has already shewn[1] by a few examples that this is the case with the *Kavirâjamârga*, and a few more examples from the same work will be given later on in another connection. We may here give one or two instances from Udayâditya's work.

The Ornament *lêśa* or *lava* (Concealment) and its illustration.

lava rûpa-vikṛitamam mu- |
chchuvudu lavam râja-suteyan îkshisi meỵ-dô- ||

---

[1] His time is fixed by his mentioning king Bhôja of Dhâra and by his being quoted by Mallikârjuna, a contemporary of the Hoysaḷa king Sômêś'vara (1233-1254).

[2] Introduction to *Kavirâjamârga*, pp. 18 and 19.

ṟuva pu|akaman aṟivarg in- |
tu viṭam vanad atu|a-śita-pavananin endam ||
Udayâdityâlankâra, 44

lêśô lêśêna nirbhinna-vastu-rûpa-nigûhanam ||
râja-kanyânuraktam mâm rômôdbhêdêna rakshakâḥ |
avagachchhêyur â jñâtam ahô śitânilam vanam ||

Kâvyâdarśa, II. 265 and 266.

The Ornament *sûkshma* (or the Subtle) and its illustration.

ingita-lakshmam sûkshmam |
sangamav-âvâga| endu nôḍuva nallang- ||
angane mugiyisida| jana- |
sangado| iru| embudaṟke hastâmbujamam ||
Udayâdityâlankâra, 43

ingitâkâra-lakshyô'rtthah saukshmyât sûkshma iti smṛitah ||
kadâ nau sangamô bhâvîtyâkîrṇê vaktum akshamam |
avêkshya kântam abalâ lîlâ-padmam nyamîlayat ||
Kâvyâdarsa, II. 260 and 261

Strange as it may appear, Nâgavarma makes no allusion to the earlier work *Kavirâjamârga*, nor does he quote a single verse from it. The following verse from the *Kâvyâvalôkana* (V. 521) is supposed to contain an allusion to the *Kavirâjamârga* :—

ivu niyatam dakshiṇa-dê- |
śa-vartti-kavi-râja-mârgado| negaḷgum matt ||
avaṟa viparyaya-vṛittiye |
bavarisugum udîchya-mârgado| prachurateyim ||

The context, however, clearly shews that the expression *kavirâjamârga* does not refer to any work of that name ; but that it simply means the path of excellent poets. Nor does the verse allude, as is generally supposed, to the two schools *in Kannada*[1] —the northern and the southern. The reference is to the *Gauḍa* or the northern and the *Vaidarbha* or the southern, schools *in Sanskrit*. The above verse has to be taken along with verse 500, which enumerates the ten merits of composition—*s'lêsha* (or compactness) &c.,—

[1] The *Kavirâjamârga*, no doubt, refers to the two schools in Kannada, but the distinction that it draws between the two is apparently a distinction without a difference, inasmuch as it is made to consist mostly in the use of one of the recognised duplicate forms of certain words in preference to the other. See pp. 38 and 39.

and its meaning is that these merits occur as a rule in the composition of the chief poets of the south while the reverse is the case with that of the poets of the north. The same idea is expressed in the following verses of the *Kavirâjamârga* :—

sama-madhura-nibiḍa-kânta-su- ।
kumâra-susamâhita-prasannôdâra- ॥
pramita-grâmyôjasvi- ।
kramadim daśa-bhêdam alli dakshiṇa-mârgam ॥
avaṟa viparyaya-vṛitti- ।
pravibhakta-vikalpam akkum uttara-mârgam ॥ II. 52 and 53.

And both the passages quoted above are merely translations of the following verses from Daṇḍi :—

ślêshaḥ prasâdaḥ samatâ mâdhuryam sukumaratâ ।
artha-vyaktir udâratvam ôjaḥ-kânti-samâdhayaḥ ॥
iti Vaidarbha-mârgasya prâṇâ daśa-guṇâḥ smṛitâḥ ।
êshâm viparyayaḥ prâyô dṛiśyatê Gauḍa-vartmani ॥.
Kâvyâdarśa, I. 41 and 42.

Though the *Kâvyâvalôkana* does not allude to the *Kavirâjamârga,* still there occur in the two works many striking coincidences[1] which cannot be due to mere chance. Some of them may be the result of the identity of subject-matter, but there are others which cannot be so accounted for. A few of the latter kind are given below :—

Rule about the use of expletives.

mige dal valam veṟam mat- ।
te gaḍam gaḷa kennam emb anarthaka-padamam ॥
sogayise vâkyâlaṅkṛiti ।
negaḻv eḍeyoḷ pêḻge pêḻadirk uḻid eḍeyoḷ ॥
Kâvyâvalôkana, 485.

inn aute matte baḻi mige ।
mum nile tâm mêṉ veṟam gaḍam gaḷam âdam ॥
kennam nill end ivan en- ।
dum niṟisalk allad eḍegaḷoḷ kalladirim ॥
Kavirâjamârga, II. 12.

Illustration of the ornament *paryâya* (or Periphrasis).

banadoḷage nôḍi posa-vû- ।
vina gonchalan akka ninage tandappem nîn ॥

---

[1] For a complete list, see Appendix II.

init ondu bêgamam ninn ।
iniyana pakkadoḷ ir endu sakhi tolaguvudum ॥
Kâvyâvalôkana, 622.

nîm irbarum annegam int ।
î mâḷkeyoḷ inisu poḷ .. tu nuḍiyutt irim ân ॥
âmôda-kusuma-samitiyan ।
â maragaḷoḷ âydu koydum illige barpem ॥
Kavirâjamârga, III. 132.

Illustration of the ornament *samâhita* (or the Convenience).

kaḍu-gaḷtaleyoḷ priyan ird ।
eḍeg âgiye pôgal endu maneyam poṟamaṭṭ ॥
aḍiy-iḍal aṟiyade maṟuguva ।
maḍadige bage tîre minchu minchidud âgaḷ ॥
Kâvyâvalôkana, 653.

taḍe-taḍedu kântanallige ।
naḍeyal baged enage kâra kâr-iruḷoḷ say- ।
taḍavaḍikegaḷam toḍedatt ।
eḍe-vaṟiyade poḷeva minchu mugil eḍey-eḍeyoḷ ॥
Kavirâjamârga, III. 125.

From these examples it may reasonably be presumed that the above verses in the *Kâvyâvalôkana* were suggested by the corresponding ones in the earlier work. On the other hand, it is also possible that the coincidences are the result of the identity of the source from which both the works have derived their ideas. The latter supposition derives considerable corroboration from the following instances which testify to the fact that both Nâgavarama and Nripatunga have translated from Daṇḍi :—

(1) Illustration of *vyartha* (or Contradiction), a fault in composition.

eṟagisu bhuja-vijayadin aṇa- ।
m uṟade bigurtt irp arâti-nṟiparam dharmakk ॥
eṟavaṭṭ âg irday nîm ।
peṟar ârum ninage pagevar embarum oḷarê ॥
Kâvyâvalôkana, 466.

ari-nṟipa-balamam geld im ।
parâkrama-kramade śauryamam prakaṭisu nîm ॥
nara-mahitâ ninag ên ahi- ।
tarum oḷarê satata-para-hitâchâra-parâ ॥
Kavirâjamârga, I, 81.

jahi śatru-balam kṛitsnam jaya viśvambharâm imâm ।
tava naikô'pi vidvêshṭâ sarva-bhûtânukampinaḥ ॥
Kâvyâdarśa, III. 132.

(2) Illustration of the ornament *samayôga* (or Equal Pairing).

mṛiga-nayaneyar olavum baḷ- ।
ḷi-goṇḍu taḷt aḍare poḷedu minchuva minchum ॥
bagevâgaḷ nillav ad on- ।
du gaḷigeyum ghana-nibaddham ene sand irdum ॥
Kâvyâvalôkana, 720.

jaladada neḷalum parepum ।
vilâsamum beḷaguv udita-vidyul-lateyum ॥
nelasavu chalangaḷ âdam ।
vilâsinî-janada nalmeyum sangamamum ॥
Kavirâjamârga, III. 97.

sangatâni mṛigâkshîṇâm taṭid-vilasitâni cha ।
kshaṇa-dvayam na tishṭhanti ghanârabdhâny-api svayam ॥
Kâvyâdarśa, II. 332.

The following is the only striking parallelism that has been met with in the *Kâvyâvalôkana* and the *Udayâdityâlankâra* :—

Illustration of the ornament *sahôkti* (or Connected Description).

.. .. ।
.... mugiduvu niś- ॥
chala-yôga-nirata-sandhyâñ- ।
jaliyum sarasiruha-vanamum oḍan-oḍan âgaḷ ॥
Kâvyâvalôkana, 614.

muni-karamum kamalangaḷu- ।
m anunayadind oḍane mugiduv â sañjeyoḷ. ॥
Udayâdityâlankâra, 61.

Among later writers on Poetics, Îśvara-kavi, the author of the *Kavijihvâbandhana*, mentions our author; and Sâḷva, the author of the *Rasaratnâkara*, states that he has made use of Nâgavarma's work. Both the above authors belong to the 16th century.

We shall next proceed to consider the Sanskirt writers on Poetics whom Nâgavarma took as his authorities in writing the *Kâvyâvalôkana*. In verse 961, he supplies us with the important information that in writing his work he followed in the footsteps of Vâmana, Rudraṭa, Bhâmaha and Daṇḍi. In verses 617 and 798, there occur

respectively the expressions *muni-matadim* and *Bharataśâstra-kramadim* which apparently refer to Bharata-muni, the author of the Nâṭya-śâstra. There is evidence to shew that our author has also made use of Udbhata's Alaṅkârasârasaṅgraha and Amarachandra's Kâvyakalpalatâ, though he does not name them among his authorities.

Of the above authors, Bhârata is the oldest, his Nâṭya-śâstra being the earliest work on Poetics in the Sanskrit language. Next to him in point of time comes Bhâmaha, whose priority to Daṇḍi is proved by the latter criticising his views in the first chapter of the Kâvyâdarśa.[1] He is one of the greatest authorities on Poetics, his views being quoted by almost all the subsequent writers of note on the subject. His work has not, however, been hitherto discovered, though Sanskrit scholars have made every effort to trace out a copy of it. In fact, Dr. Bühler believed that the work was lost, and other orientalists have also been under the same impression. In these circumstances, it will no doubt be welcome news to students of Sanskrit literature that Professor Rangachâryar M. A. of the Madras Presidency College has had the good fortune to come upon a manuscript of this valuable and long-sought-for work. At my request he was so kind as to lend me the manuscript for a few days, and I take this opportunity to thank him heartily for his kindness and courtesy. The manuscript contains some mistakes and there are also a few gaps here and there. In the opening verse,[2] the author calls the work Kâvyâlaṅkâra. It is a short treatise consisting of about four hundred verses, mostly in the *Anushṭubh* metre, and is divided into six *parichchhêdas* or chapters, the subjects treated of being—kinds of composition and their peculiarities, rhetorical ornaments, faults in composition and some points in logic and grammar, a knowledge of which is indispensable for correct composition. The only information that the work gives about the author is that he was the son of Rakrila-Gômin.[3] According to Dr. Bühler he was a Kâshmîrian.[4] The work bears no

---

1 *Kavirâjamârga*, Introduction, p. 16.

2 praṇamya sârvaṃ Sarvajñaṃ manô-vâk-kâya-karmabhiḥ ।
Kâvyâlaṅkâra ity-êsha yathâ-buddhi vidhâsyatê ॥

3 sujanâvagamâya Bhâmahêna ।
grathitam Rakrila-Gômi-sûnunêdam ॥

4 Kashmir Report, p. 75.

date, but the author probably belongs to the early part of the 6th century. We may here add that Bhâmaha was also the author of a commentary on Vararuchi's Prâkrit *sûtras.*

Next to Bhâmaha comes Daṇḍi, the author of the Kâvyâdarśa, who flourished at the close of the 6th century.[1] He is particularly interesting to Kannaḍigas as his name is associated with the antiquity of Kannaḍa literature. From one of the inscriptions[2] at S'ravaṇa Beḷgoḷa, dated in 1128 A.D., we learn[3] that S'rîvarddha-dêva, the Jaina author of a voluminous Kannaḍa commentary, named *Chûḍâmaṇi,* on the Tattvârtha-mahâ-śâstra, was praised by Daṇḍi. So, S'rîvarddha-dêva must have lived at least in the 6th century, and it is only reasonable to suppose, as Mr. Rice has done,[3] that a voluminous Kannaḍa work such as his could neither have been produced nor required had there not pre-existed a considerable literature in Kannaḍa, and a wide-spread cultivation of the language. Thus it will be seen that Daṇḍi has indirectly borne witness to the fact that the terature of Kannaḍa is of far greater antiquity than that of any other Indian vernacular, excepting perhaps that of Tamil.

Dr. Peterson, however, has expressed[4] the opinion that the Daṇḍi who is stated in the inscription referred to above to have praised S'rîvarddha-dêva was not the author of the Kâvyâdarśa, but a later Daṇḍi who was the author of the Mallikâmâruta, a play written in rivalry of Bhavabhûti's Mâlatîmâdhava. But the author of the Mallikâmâruta is nowhere known as Daṇḍi : he calls himself Uddaṇḍa-kavi. It is difficult to imagine how the name Uddaṇḍa can be identified with the name Daṇḍi. The inscription clearly says[5] that Daṇḍi, and not Uddaṇḍa-kavi, praised S'rîvarddha-dêva ; and, as far as our present knowledge goes, there is only one Daṇḍi in Sanskrit literature. We have, therefore, to conclude that the reference in the inscription is to none other than the Daṇḍi of the 6th century.

The next writer is Vâmana, the author of the Kâvyâlaṅkârasûtras. According to tradition in Kashmir, he was a minister of Jayâpîḍa,

---

1 Macdonell's *Sanskrit Literature*, p 434. 2 No. 54.

3 Introduction to *S'abdânus'âsana*, p. 19.

4 Introduction to Das'akumâracharita, Part II. pp. 8 and 9.

5 ya êvam upas'lôkitô Daṇḍinâ.

the well-known king of Kâshmir, who ruled from 779 to 813. Some scholars are of opinion that he was also the joint author with Jayâditya of the Kâsikâvritti.

The next author that claims our attention is Udbhaṭa, the Kâshmirian poet who wrote the Alankârasârasangraha.[1] We learn from Kalhaṇa's Râjatarangiṇi that Udbhaṭa was king Jayâpîḍa's *sabhâ-pati*. He also wrote a commentary styled Bhâmaha-vivaraṇa on Bhâmaha's work on Poetics the name of which, as we now know, is Kâvyâlankâra. The Alankârasârasangraha of Udbhaṭa, from which Nâgavarma has borrowed, is a short treatise on Poetics, in which the author illustrates the rules by examples taken from his own poem styled Kumârasambhava. The work has a commentary by Indurâja, placed by Dr. Pischel in the middle of the 10th century, who quotes frequently from the author's Bhâmaha-vivaraṇa.

Next comes Rudraṭa, the author of the Kâvyâlankâra. With regard to his time, Dr. Bühler was at first disposed to put him in the second half of the 11th century,[2] but subsequently thought that he could not be placed later than the 10th century, and might be even earlier.[3] In his edition of Rudrabhaṭṭa's S'ṛingâratilaka, Dr. Pischel, identifies Rudrabhaṭṭa with Rudraṭa, the author of the Kâvyâlankâra, and adduces arguments to shew that it is impossible to give Rudraṭa a later date than the middle of the 9th century. According to him, Indurâja, whom he assigns to the first half of the 10th century, quotes from Rudraṭa in his commentary on Udbhaṭa's Alankârasârasangraha. Colonel Jacob[4] and Professor Macdonell[5] are also disposed to put Rudraṭa in the 9th century. One more observation may be added to what has been stated above with regard to Rudraṭa's time. Namisâdhu, the S'vêtâmbara Jaina who wrote his commentary on Rudraṭa's Kâvyâlankâra in 1068, states in his opening lines that in writing his work he follows the commentary or commentaries written by older writers.[6] He also gives us to understand that his commentary is more

---

[1] Published in J. R. A. S. for 1897, pp. 830-847.

[2] Kashmir Report, p. 67.

[3] Peterson's Introduction to Vallabhadêva's Subhâshitâvaḷi, p. 105.

[4] J. R. A. S. for 1897, p. 292.

[5] *Sanskrit Literature*, p. 434.

[6] pûrva-mahâmati-virachita-vṛitty-anusârêṇa kim api rachayâmi ı
saṅkshiptataram Rudraṭa-Kâvyâlaṅkâra-ṭippaṇakam ıı

succinct than the earlier ones. From this it is clear that there were other commentaries on Rudraṭa's work before 1068, and the work itself may have preceded them by a pretty long period of time.

With regard to Dr. Pischel's identification of Rudrabhaṭṭa with Rudraṭa, it may be interesting to note here a remarkable passage occurring in a Kannada inscription[1] dated in *S'aka* 1151. At the time of this inscription, the Raṭṭa king of Saundatti, Lakshmîdêva, the son of Kârtavîrya IV (1202—1220), was ruling Kûṇḍi in the Kuntaḷa country, holding his residence in Vêṇugrâma. His minister and former teacher was the Jain Munichandra, described as the *guru* and the establisher of the Raṭṭa kings, and, curiously enough, as a warrior and the ruler of the Sugandhavartti (Saundatti) 12, situated in the Kûṇḍi 3000, under whose orders the brothers Mallikârjuna and Mâdirâja governed the principality. This Mâdirâja was the composer of the present inscription which records a grant by his father Kêśirâja for the god Mallinâtha, which was set up by the latter in the name of his own father Mallikârjuna. In describing the descent of Mallikârjuna, the inscription states that the progenitor of the family was the great Brâhman poet Rudrabhaṭṭa, of the Atri-gôtra, whose unparalleled poetical powers procured for him from king Kannara the rulership of 18 villages, of which Banihaṭṭi was the chief; that after him the family became known as the *Sâmâsiga* family; and that from him, after many intervening ancestors, was descended Kalidêva, from whom Mallikârjuna was the fifth in descent. The passage referred to above is as follows:—

adaroḷ[2] nija-nâmâkshara- |
viḍe sâsira-ponge koṭṭ adam[3] biḍip anitu dinam ||
paḍedam Rudraṭan emb î |
paḍemâtam Rudrabhaṭṭan urvî-janadim ||

From this we gather the important information that the poet Rudrabhaṭṭa, having mortgaged one letter (*i.e. bha*) of his name for one thousand pieces of gold, was, till he redeemed it, known among the people as *Rudraṭa.* This makes it quite plain that Rudrabhaṭṭa and Rudraṭa are identical.

---

1. J. Bo. Br. R. A. S. Vol. X. No. XXIX. Ins. VII. p. 260.
2. There must be some mistake here: the alliteration requires a *ḍ* for the second letter.
3. *Koṭṭ adam* is too much for the metre; *koṭṭu* by itself makes it all right.

Nor can there be any doubt as to this Rudrabhaṭṭa being the author of the S'ṛingàratilaka and the Kàvyâlaṅkâra. As regards his time, the inscription tells us that he was a contemporary of king Kannara, who must be either of the two Râshṭrakûṭa kings Kṛishṇa II and Kṛishṇa III. Had Mâdirâja, who composed the inscription in 1229 A. D., given us all his ancestors from Rudrabhaṭṭa downwards, we should have been able to find out, with tolerable certainty, which of the above two kings was his progenitor's patron. There is, however, a great probability that the reference is to Kṛishṇa II (884-913), as the inscriptions of the same line of kings (Raṭṭa kings of Saundatti), which precede the one in question, refer to grants made by that king. This period agrees with that assigned to Rudrabhaṭṭa[1] on other evidence by Dr. Pischel. Further, in his commentary on verses 12 to 14 of the Kàvyàlaṅkàra, Namisâdhu gives the following verse which contains some information about Rudraṭa :—

S'atânandâparâkhyêna Bhaṭṭa-Vàmuka-sûnunâ ।
sâdhitam Rudraṭênêdam Sâmâjâ dhîmatâṃ hitaṃ ॥

The word *Sâmâjâ* occurring in the above verse is said to mean a reciter of the Sâma-Vêda.[2] The explanation appears to me to be rather far-fetched. Whatever the expression may mean, there can be no doubt that it is the same as *Sâmâsiya* which occurs in connection with Rudrabhaṭṭa in the inscription referred to above.

I may add here that the Kannaḍa poet Sâḷva, who belongs to the 16th century, states in his *Rasaratnâkara* that he has made use of the Rasakalike of Rudrabhaṭṭa.[3] So, this has to be added to the already known works of Rudrabhaṭṭa or Rudraṭa.

The only remaining Sanskrit writer on Poetics whom Nâgavarma has most probably followed in writing his work is Amarachandra, the Jaina author of the Kâvyakalpalatâ. His period is not definitely known.

---

[1] The Kannada poet Rudrabhaṭṭa, who wrote the *Jagannâthavijaya*, an adaptation of the fifth *aṃs'a* of the Sanskrit Vishṇu-purâṇa, was a contemporary of the Hoysaḷa king Ballâḷa II. (1172-1219).

[2] Sâmâjâ Sâma gîti-vis'êsham ajati prâpnôtîti Sâmâk—têna Sâmâjâ—Sâma-Vêda-pâṭhakênêty-arthaḥ.

[3] There is not the least doubt that the writer referred to is the author of the S'ṛingâratilaka.

We shall now proceed to examine how far Nâgavarma is indebted to each of the Sanskrit writers on Poetics mentioned above.

For the section on Flavours (*rasa*) in chapter four of his work, Nâgavarma has undoubtedly used the Nâṭya-śâstra of Bharata-muni. The following examples out of many that occur in the work will make this clear :—

Source of Favour (or *rasa*).

bhâvam vibhâvam esev anu- |
bhâvam sanchâribhâvam end int ivaṟind ||
âvishkṛitam akkum rasa- |
m âvudum end aṟige Bharata-śâstra-kramadiṃ ||

Kâvyâvalôkana, 798.

tatra vibhâvânubhâva-vyabhichâri-samyôgâd rasa-nishpattiḥ

Nâṭya-śâstra, prose passage after VI. 32.

Definition of *hâsya-rasa* or the Comic Flavour.

vikṛitânga-vêsha-bhâshâ- |
prakâra-kṛita-hâsa-hêtukaṃ hâsyam ||

Kâvyâvalôkana, 809.

vikṛitâchârair vâkyair anga-vikârais cha vikṛita-vêshaiś cha |
hâsayati janaṃ yasmât tasmât jñêyô rasô hâsyaḥ ||

Nâṭya-śâstra, VI. 50.

Definition of the *Kais'ikî* style.

nagarâdi-varṇanaṃ nṛi- |
tya-gita-vâdya-prayôgam abaḷâ-vishayô- ||
pagama-vyavahṛitiy emb ivu |
negaḷgum mṛidu-madhura-rachaneyim Kaiśikiyoḷ ||

Kâvyâvalôkana, 840.

yâ ślakshṇa-nêpathya-viśêsha-chitrâ |
strî-pumsa-yuktâ bahu-nṛitya-gîtâ ||
kâmôpabhôga-prabhavôpachârâ |
tâm Kaiśikîṃ vṛittim udâharanti ||

Nâṭya-śâstra, XX. 47.

The next Sanskrit writer is the celebrated Bhâmaha whom our author names as one of the authorities he has followed. Before I received the manuscript of Bhâmaha's Kâvyâlankâra from Professor M. Rangacharyar, M. A., I had been able to discover in Nâgavarma's

work only two verses (712 and 777) which are translations from Bhâmaha. That their originals were in Bhâmaha's work, I learnt from the first of them being quoted as a verse of Bhâmaha's in Vallabha-dêva's Subhâshitâvaḷi (verse 1644) and the second being similarly quoted in Indurâja's commentary on Udbhaṭa's Alaṅkârasârasaṅgraha.[1] So, I gave only the above two verses with their originals from Bhâmaha in Appendix I., though I had a strong suspicion that Nâgavarma's indebtedness to Bhâmaha must be much more than this. On the receipt of the manuscript of Bhâmaha's work, however, I was able to make up a pretty long list of Bhâmaha's *sûtras* and examples which Nâgavarma has either translated or adapted. This list is given as Appendix I*a*. A glance at this list will shew clearly that our author has derived from Bhâmaha a few of his ideas relating to poetry, faults in composition, the Gauḍî and the Vaidarbhî styles, and several Ornaments of Sense. A few examples[2] are given below :—

Learning without poetical powers is of little value.

madam illad ibhaṃ madhuv ill- |
ada kusumaṃ chandran illad iruḷ âḷ-ârp ill- ||
ada nṛipati kavitey illada |
vidagdhatâ-guṇam ad êṃ manaṅgoḷisugumê ||

Kâvyâvalôkana, 426.

vinayêna vinâ kâ S'rîḥ kâ niśâ śaśinâ vinâ |
rahitâ sat-kavitvêna kîdṛiśî vâg-vidagdhatâ ||

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, I. 4.

There is no distinction between the Gauḍa and the Vaidarbha styles.

Vaidarbha-Gauḍa-mârga-vi- |
bhêdaṃ bagevoḍe gatânugatikam id end old ||
âdaripar kelabar saṃ- |
vâdadoḷ eraḍuṃ samartham appudaṟindaṃ ||

Kâvyâvalôkana, 522.

Gauḍîyam idam êtat tu Vaidarbham iti kiṃ pṛithak |
gatânugatika-nyâyân nânâkhyêyam amêdhasâṃ ||

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, I. 32.

Illustration of *hînôpamâ* (or comparison with an inferior).

eraleya piṇḍugaḷam dese- |
vari-varivinam aḷaṟe taguḷva nâyante raṇâ- ||

---

[1] J. R. A. S. for 1897, p. 285.

[2] For a complete list, see Appendix I*a*.

jiradoḷ idirchida balavad- ı
virôdhi-sainikaman â nṛipaṃ beṅkoṇḍaṃ ||

Kâvyâvalôkana, 681.

kvachid agrê prasaratâ kvachid âpatya nighnatâ ı
śunêva sâraṅga-kulaṃ tvayâ bhinnaṃ dvishâṃ balaṃ ||

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, II. 54.

Illustration of the ornament *vibhâvanâ* (or Peculiar Causation).

a-kupita-kalushi jalam a-pâ- ı
naka-pramattaṃ śikhaṇḍi-santânam a-hê- ||
tuka-surabhi nîpa-vipinaṃ ı
sakaḷa-mahî-taḷadoḷ âḍud and or-modaloḷ ||

Kâvyâvalôkana, 738.

a-pîta-mattâh śikhinô diśô'nutkaṇṭhitâkulâḥ ı
nîpô'vilipta-surabhir a-bhṛishṭa-kalushaṃ jalaṃ ||

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, II. 78.

Nâgavarma has largely used Daṇḍi's Kâvyâdarśa for those sections in his work that treat of faults in sentences, merits of composition, Verbal Ornaments including Enigmas (*prahêḷike*), and Ornaments of Sense, and for the concluding portion of the work which enumerates and defines different kinds of composition. He has adopted the title of the first chapter of Daṇḍi's work, namely, Mârga-vibhâga, for the first section, which treats of the same subject, of his third chapter. Of the varieties of Enigma (*prahêḷike*), Nâgavarma mentions seven[1] (v. 594) while Daṇḍi gives sixteen (III. 98-106), the *nusuḷ* and the *ornuḍi* of the former corresponding respectively to the *vañchitâ* and the *samânas'abdâ* of the latter. That our author does not follow Daṇḍi implicitly in all cases is evident from the fact that his difinitions of some of the ornaments are different from those of the latter. For instance, his definition of the ornament *lêsa* (v. 639) does not agree with what Daṇḍi considers as the right definition (II 265), but with the alternative one given by the latter (II. 268). The following examples[2] will suffice to shew Nâgavarma's indebtedness to Daṇḍi :—

---

1 Four of these are found in the *Kavirâjamârga* also. II. 112.

2 For a complete list, see Appendix I. pp. 9-13

Definition of *sama* (or evenness), a merit of composition.

samam embudu bandhadoḷ a-vi- |
shamam mṛidu-sphuṭa-vimiśra-vinyâsa-pada- ||
kramadiṃ mûṟu teṟam ban- |
dhamuṃ yathârthânuvṛittiyiṃ vartisuguṃ ||

Kâvyâvalôkana, 501.

samam bandhêshv a-vishamam tê mṛidu-sphuṭa-madhyamâḥ |
bandhâ mṛidu-sphuṭonmiśra-varṇa-vinyâsa-yônayaḥ ||

Kâvyâdarśa, I. 47.

Definitions of the ornaments *prêyaḥ* (or the Lovely) and *ûrjasvi* (or the Impetuous).

prêyaṃ priyatara-vachanâ- |
khyêyam ahaṅkâra-garimam ûrjasvi ||

Kâvyâvalôkana, 772.

prêyaḥ priyatarâkhyânam
ûrjasvi rûḍhâhaṅkâram

Kâvyâdarśa, II. 275.

Illustration of *vyartha* (or Contradiction), a fault in composition.

para-dâra-gamanam âryâ- |
charitaṅg enag entu yuktam akkuṃ tat-sun- ||
dara-ruchira-madhura-vṛittâ- |
dhara-pânam tân ad entu pêḷ kûḍugumê ||

Kâvyâvalôkana, 467.

para-dârâbhilâshô mê katham âryasya yujyatê |
pibâmi taralaṃ tasyâḥ kadâ nu daśana-chchhadaṃ ||

Kâvyâdarśa, III. 134.

Illustration of *âgama-virôdha* (or Opposition to Scripture), a fault in composition.

upanayanaṅ-geyyadeyum |
sva-pûrva-vâsaneya baladin int îtam Vê- ||
da-purâṇa-vêdiyâdaṃ |
vyapêkshe-geygume viśuddha-maṇi saṃskṛitiyaṃ ||

Kâvyâvalôkana, 478.

asâv anupanîto'pi Vêdân adhijagê gurôḥ |
svabhâva-śuddhaḥ sphaṭikô na saṃskâram apêkshatê ||

Kâvyâdarśa, III. 178.

Our author has borrowed from Vâmana not only a few ideas with regard to faults and merits of composition, style and the use of certain words and expressions, but also most of the titles of his chapters and sections. Vâmana's work is divided into 5 *adhikaraṇas* ; the same is the case with that of Nâgavarma. The former subdivides his chapters into *adhyâyas* ; the latter has done the same with regard to his first chapter. The word *S'abda-smṛiti* used in the sense of grammar by the former[1] is made the title of the first chapter by the latter. The names of the second chapter and its subdivisions in the first work, viz., Dôsha-darśanam, Pada-padârtha-dôsha-vibhâgaḥ and Vâkya-vâkyârtha-dôsha-vibhâgaḥ, are almost identical with *Kâvya-mala-vyâvṛitti*, *Pada-padârtha-sandhi-dôsha-vinis'chaya-prakaraṇam* and *Vâkya-vâkyârtha-dôshânukîrtana-prakaraṇam*, which are the titles of the corresponding portions of the second work. The third chapter in the former work is styled *Guṇa-vivêchanam* while that in the latter is called *Guṇa-vivêkam*, though it includes rhetorical ornaments treated of in the fourth chapter, called *Alaṅkârikam*, of Vâmana. Lastly, Vâmana calls the first *adhyâya* of his fifth chapter *Kâvya-samaya*, while Nâgavarma styles the whole of his fifth chapter *Kavisamaya*. A few instances[2] are given below to shew that Nâgavarma has used Vâmana's work :—

When Pleonasm allowable.

kari-kaḷabham ene śiraś-śê- |
kharam ene nava-pushpa-mâley ene mauktika-bhâ- ||
sura-hâra-yashṭiy ene pau- |
naruktyam âgadu viśêsha-sambhâvaneyoḷ ||

Kâvyâvalôkana, 462.

na viśêshas chêt.

karṇâvatamsa-śravaṇa-kuṇḍala-śiraś-sêkharêshu karṇâdi-nirdêśah sannidhêḥ.

muktâhâra-śabdê muktâ-śabdah śuddhêḥ.
pushpamâlâ-śabdê pushpa-padam utkarshasya.
karikalabha-śabdê kari-śabdas tâdrûpyasya.

Kâvyâlaṅkârasûtras, II. ii. 12, 14, 15, 16 and 17.

---

[1] S'abda-smṛitêh s'abda-s'uddhiḥ. I. iii. 4.

[2] For a complete list, see Appendix I. pp. 18 and 19.

Definition of Merits of Composition.

niratiśaya-kâvya-śôbhâ- |
karaṅgaḷ âgirpa dharmam avu guṇamakkuṃ ||
Kâvyâvalôkana, 499.

kâvya-śôbhâyâḥ kartârô dharmâ guṇâḥ.
Kâvyâlaṅkârasûtras, III i. 1.

Definition and subdivisions of *rîti* (or Style),

pada-rachanâtiśayam rî- |
ti dal aduvum niyata-varṇa-gumphana-guṇad ond ||
odavim mû-deṟan akkuṃ |
Vidarbha-Pâñchâla-Gauḍa-vishaya-nibaddhaṃ ||
Kâvyâvalôkana, 781.

viśishṭâ pada-rachanâ ritiḥ.
viśêshô guṇâtmâ.
sâ tridhâ—Vaidarbhî Gauḍiyâ Pâñchâlî cha.
Kâvyâlaṅkârasûtras, I. ii. 7, 8 and 9.

Use of the genetive and the elliptical compound.

sambandhada sambandhado- |
ḷam bahuḷam shashṭhiy akkum ondire negaḷgum ||
bimbâdharâdi-śabdam o- |
ḍambaṭṭ ire madhya-pada vilôpi-samâsaṃ ||
Kâvyâvalôkana, 941.

sambandha-sambandhê'pi shashṭhî kvachit.
bimbâdhara iti vṛittau madhyama-pada-lôpinyâṃ.
Kâvyâlaṅkârasûtras, V. i. 12 and V. ii. 15.

Our author does not seem to have largely used Udbhaṭa's Alaṅkârasârasaṅgraha for his work, but at any rate it is certain that he has derived from that work his ideas about certain Ornaments of Sense and, especially, about the three kinds of *anuprâsa* (or alliteration). The latter are named *madhurâ* (or the melodious), *parushâ* (or the harsh) and *lalitâ* (or the delicate). Udbhaṭa calls the first and the third *upanâgarikâ* and *grâmyâ* respectively; and these occur as alternative names in the *Kâvyâvalôkana* also. Mammaṭa, the author of the Kâvyaprakâśa, who flourished about 1100 A.D.,[1] also calls the first *upanâgarikâ*, but his name for the third is *kômalâ*

[1] Macdonell's *Sanskrit Literature*, p. 434

though the alternative name *grâmyâ* is also given.[1] He also tells us that according to Vâmana and others these three kinds of alliteration are the same as the three kinds of style known as *Vaidarbhî*, *Gauḍî* and *Pâñchâlî*.[2] The reason why *lalitâ* is called *grâmyâ* is that owing to absence of elegance (*kânti*) it resembles a rustic woman.[3] Rudraṭa mentions five kinds of alliteration,[4] adding the two more kinds, *prauḍhâ* and *bhadrâ*, to the three given above. A few examples[5] are given below to shew that Nâgavarma is indebted to Udbhaṭa :—

Definition of *madhurâ* or *upanâgarikâ* (the melodious alliteration).

tam-tamma vargad antyado- ।
ḷ ant â vargaṅgaḷ amaḷgaḷ âgire mêṇ a- ॥
tyantaṃ sarûpa-saṃyô- ।
gântaraṃ amard odave madhurey embud ad akkuṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 562.

sarûpa-saṃyôga-yutâm mûrdhni vargântya-yôgibhiḥ ।
sparśair yutâm cha manyanta-upanâgarikâm budhâḥ ॥

Alaṇkârasârasaṅgraha, I. 9.

Illustration of the use of expletives.

pagal oppadu śaśi niśeyoḷ ।
sogayisad aravindam adaṟin ant eraḍuman en- ॥
tu gaḍa saman emben â śiśu- ।
mṛiga-nayaneya pagalum iruḷum oppuva mogamaṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 491.

padmam cha niśi niś-śrîkam divâ chandram cha nishprabhaṃ ।
sphurach-chhâyêna satatam mukhênâdhaḥ-prakurvatîṃ ॥

Alaṅkârasârasaṅgraha, II. 15.

---

[1] mâdhurya-vyañjakair varṇair upanâgarikêshyatê ।
ôjaḥ-prakâs'akais tais tu parushâ kômalâparaiḥ ॥
tâm êva kê chit grâmyêti vadanti.

Kâvyaprakâs'a, Ullâsa IX.

[2] êtâs tisrô vṛittayô Vâmanâdînâṃ matê Vaidarbhî-Gauḍî-Pâñchâlyâkhyâ rîtayô matâ uchyantê. Ibid.

[3] atis'ayita-kânti-râhityêna grâmya-strî-sâmyât grâmyêti vadanti.

Kâvyapradîpa, p. 341.

[4] madhurâ prauḍhâ parushâ lalitâ bhadrêti vṛittayaḥ pañcha. Kâvyâlaṅkâra, II. 19.

[5] For a complete list, see Appendix I. pp. 19 and 20.

Now we come to Rudraṭa to whom our author is most indebted. For his second and third chapters and a portion of the fourth, which together make up nearly a half of the book, Nâgavarma has largely drawn upon the Kâvyâlaṅkâra of Rudraṭa. Not only are his divisions and subdivisions of Verbal Ornaments and the Ornaments of Sense almost identical with those of Rudraṭa but also most of his difinitions and illustrations. Here and there we no doubt meet with a slight difference of opinion with regard to the classification and nomenclature of certain ornaments, and with regard to some other unimportant particulars, but on the whole there is abundant evidence to prove that our author has closely and faithfully followed in the foot-steps of Rudraṭa. For a detailed examination of Rudraṭa's rules and illustrative examples which Nâgavarma has either translated or adapted, the reader is referred to Appendix I.[1] Here, however, a few examples must suffice.

The means of ascertaining the correct meaning of a word.

prakaraṇadim śabdântara- ǀ
da kûṭadind abhinayaṅgaḷind ishṭârtha- ǁ
prakaṭanam akkum anêka- ǀ
prakâram artham padakke sambhavisuvoḍaṃ ǁ

Kâvyâvalôkana, 431.

śabdânâm atra sadânêkârthânâm prayujyamânânâṃ ǀ
nischîyatê hi sô'rthaḥ prakaraṇa-śabdântarâbhinayaiḥ ǁ

Kâvyâlaṅkâra, VI. 9.

Definition of the ornament *avayava* (or the Limb).

avayava-mukhadiṃ samudâ- ǀ
ya-viśêshaṇam anya-vastu-gamakam aḍ âdand ǁ
avayavam

Kâvyâvalôkana, 759.

yatrâvayava-mukha-sthita-samudâya-viśêshaṇam pradhânârthaṃ ǀ
pushyan gamyêtânyaḥ sô'yaṃ syâd avayava-ślêshaḥ ǁ

Kâvyâlaṅkâra, X. 18.

s'ânta (or the Quietistic Flavour).

samanisi samyag-jñânam ǀ
tamamam râgamumaṃ aledu tol agise manadiṃ ǁ

Kâvyâvalôkana, 828.

---

[1] Pages 13—18.

samyag-jñânam vishayê tamasô râgasya châpagamât |
Kâvyâlaṅkâra, XV. 15

Illustration of *abhinaya* (or gesture).

iniviriyav appa moleyava- |
| iniviriyav enippa kaṇgaḷâke manaṅgeṭṭ ||
initu devasaṅgaḷam tann |
iniyanan agaldim baḷikkam int-int âdaḷ ||
Kâvyâvalôkana, 434.

sâ sundara tava virahê sutanur iyanmâtra-lôchanâ sapadi |
êtâvatîm avasthâm yâtâ divasair iyanmâtraiḥ[1] |
Kâvyâlaṅkâra, VI. 10.

Illustration of the ornament *nimîḷanam* (or the Loss).

madirâ-mada-bhara-pâṭala- |
vadaneya manadoḷ podaḷda kôpam tân ant ||
adu lakshisalke band ir- |
dud illa kṛita-dôshan âgiyum kâmukanim ||
Kâvyâvalôkana, 663.

madirâ-mada-bhara-pâṭala-kapôla-tala-lôchanêshu vadanêshu |
kôpô manasvinînâm na lakshyatê kâmibhiḥ prabhavan ||
Kâvyâlaṅkâra, VII. 108.

Illustration of the ornament *dṛishṭânta* (or Exemplification).

bhavadâlôkanadind â- |
yt avaḷge piridum manô-vikâsam ad îgaḷ ||
kuvalaya-bandhuvin âlô- |
kave mâḍuvud alte kumuda-vana-vikasanamam ||
Kâvyâvalôkana, 705.

tvayi dṛishṭa-êva tasyâ nirvâti manô manôbhava-jvalitaṃ ||
âlôkê hi sitâṃśôr vikasati kumudaṃ kumudvatyâḥ ||
Kâvyâlaṅkâra, VIII. 95.

It is worthy of note that none of the Sanskrit works on Poetics that we have been considering deals with *kavi-samaya* (or Poetical Conventions) which forms the main subject of the fifth chapter of Nâgavarma's *Kâvyâvalôkana*. It is no doubt true that the first

---

[1] Compare this verse with the following which is quoted on p. 40 of Hêmachandra's Kâvyânuśâsana and on p. 54 of the Kâvyapradîpa :—

eddahamettatthaṇiyâ eddahamettêhi achchhivattêhiṃ |
êâvattham pattâ ettiyamettêhi diaêhiṃ ||
[êtâvanmâtra-stanikâ êtâvanmâtrâbhyâm akshi-patrâbhyâṃ |
êtâvadavasthâm prâptâ êtâvanmâtrair divasaiḥ ||]

adhyâya of the fifth chapter of Vâmana's work is styled *kâvya-samaya*, but the subject treated of is the use of certain words and expressions and not Poetical Conventions. Nor does the Kannada work *Kavirâja-mârga* touch upon the subject. To which authority, then, is our author indebted for this portion of his work ? As far as I know, only three Sanskrit writers on Poetics have dealt with the subject at any length : Amarachandra, the author of the Kâvyakalpalatâ[1]; Hêmachandra, the author of the Kâvyânuśâsana[2]; and Vâgbhaṭa, the author of another Kâvyânuśâsana.[2] Of these three authors, who are all Jains, Hêmachandra was the celebrated teacher of king Kumârapâla of Aṇahillapura, who died in 1172 ; and Vâgbhaṭa probably flourished in the 13th century as he mentions his namesake, the author of the Vâgbhaṭâlaṅkâra, who is said to have lived during the reign of king Jayasiṃha (1093-1154) of Aṇahillapura.[3] Amarachandra appears to have been an early authority on Poetics, though his time is not definitely known. He probably belongs to the 10th century. The portion of his work which treats of Poetical Conventions is copied *verbatim* by Kêśavamiśra in his Alaṅkâraśêkhara[4], which he says he wrote at the instance of king Mâṇikyachandra. Our author, who is anterior[5] to Hêmachandra and Vâgbhaṭa, has most probably taken Amarachandra as his authority for the subject of Poetical Conventions. That he has followed him is evident from the few examples[6] given below :—

Fame and laughter described as white in colour, sin and infamy as black, and anger and love as red.

hasita-yaśaḥ-prabhṛitiyoḷ ul- |
lasitaṃ sita-bhâvam a-yaśadoḷ pâpadoḷ ant ||
asita-ruchi kôpa-râga- |
prasaradoḷ â rakta-varṇam abhivarṇisuguṃ ||

Kâvyâvalôkana, 861.

---

[1] Published in Benares. [2] Published in the Kâvyamâlâ Series.

[3] J. R. A. S. for 1897, p. 308.

[4] Kâvyamâlâ Series, p. 55.

[5] This is the reason why Nâgavarma does not mention Hêmachandra in his *Vastu-kôśa*.

[6] For acomplete list, see Appendix I. pp. 20 and 21.

śuklatvaṃ kîrti-hâsâdau kârshṇyaṃ dushkîrtyaghâdishu ।
pratâpê raktatôshṇatvê raktatvaṃ krôdha-râgayôḥ ॥
Kâvyakalpalatâ (Benares Edition), page 30.

Flowers described as white, gems as red and clouds as black.

a-viśêshadin udgamadoḷ ।
dhavaḷate mâṇikya-nikaradoḷ śôṇate mê- ॥
gha-vitânadoḷ vinîḷate ।
vivikta-varṇa-vyavastheyind ondirkuṃ ॥
Kâvyâvalôkana, 894.

sâmânya-grahaṇê vâri-muchâṃ krishṇatvam êva hi ।
raktatvam êva ratnânâm pushpâṇâṃ śauklyam êva cha ॥
Kâvyakalpalatâ (Benares Edition), p. 30.

Though Nâgavarma is indebted more or less to each of the Sanskrit writers mentioned above, it will be a mistake to suppose that the *Kâvyâvalôkana* is a mere compilation. A large portion of the work bears the impress of the author's originality, while the arrangement and the mode of treatment of the subjects are all his own.

As has been stated above, the *Kâvyâvalôkana* forms a comprehensive hand-book of rules for poetical composition. In giving a short *resumê* of Kannaḍa grammar in his work, our author appears to have followed Bhâmaha and Vâmana, both of whom devote the last chapters of their works to a discussion of grammatical points. Among other things, a knowledge of grammar, prosody and vocabularies was considered as an indispensable equipment for a poet.[1] Accordingly, our author, who has written the *Vastu kôśa* and, according to his own statement (v. 965), a *Chhandôvichiti* also, has thought it fit to enunciate the rules of Kannaḍa grammar in the introductory chapter of his work, as apparently there was at the time no separate standard treatise on Kannaḍa grammar written in the Kannaḍa language. His other work on Kannaḍa grammar, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa,* which is in Sanskrit and which contains more details than the *S'abdasmṛiti*, is a later production. It may be observed that none of the subsequent Kannaḍa works on Poetics

[1] lôkô vidyâ prakîrṇaṃ cha kâvyâṅgâni—
s'abdasmṛity-abhidhânakôs'a-chchhandôvichiti-kalâ-kâmas'âstra-daṇḍanîti-pûrvâ vidyâ.
Vâmana's Kâvyâlaṅkârasûtras, I. iii. 1 and 3.

deals with grammar, which is doubtless due to the existence at the time of separate works on the subject. Kêśirâja, the author of the *S'abdamaṇidarpaṇa*, who came about a century after our author, has made very good use of the *S'abdasmṛiti* in writing his work. He has closely followed Nâgavarma in the treatment of the subject,[1] though in certain points he has gone beyond him, and has largely availed himself of the quotations occurring in the *Kâvyâvalôkana* for illustrating his rules. An idea may be formed of the amount of trouble that Kêśirâja must have been spared when it is said that nearly 130 stanzas[2] which are given as examples of certain rules in the earlier work are transferred wholly or in part to illustrate the very same rules in the later work. It may be added here that Kêśirâja has also quoted two *sûtras* from the *Kâvyâvalôkana* (vs. 336 and 519)[3] and one verse from the *Vastu-kôśa*.[4]

Our author's treatment of the faults and merits of composition is pretty exhaustive. His account of Rhetorical Ornaments is fuller than that given either in the *Kavirâjamârga* or in any subsequent Kannaḍa work on the subject. He gives about 25 varieties of *chitra* (or Fancy Ornament), though it is to be regretted that owing to mistakes that have crept into them several of the illustrative examples do not satisfy the necessary conditions. He is unique in devoting a separate chapter to the subject of Poetical Conventions. The information contained in his work about *rasa* (or Flavours) and *rîti* (or Style) is, though brief, pretty complete. That he has merely touched upon the subject of emotions and has omitted altogether an account of heroes, heroines, &c., is perhaps to be accounted for by supposing that he formulated rules chiefly for the composition of what is called audible poetry (*s'ravya-kâvya*) and that he did not contemplate giving minute directions for dramatic composition (*dṛiśya-kâvya*) also. The reason, however, for ignoring *dhvani*[5] (or suggested meaning) altogether is not apparent, unless it be that suggestive poetry is rare in Kannaḍa.

---

[1] Appendix III. gives the corresponding *sûtras* from the *S'abdamaṇidarpaṇa* and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* to those in the *S'abdasmṛiti*.

[2] For details see Appendix IV. [3] PP. 73 and 118. [4] P. 159. The verse referred to is the one that gives the synonyms of *svasti*. It is one of the two benedictory verses with which Nâgavarma concludes the *êkârtha-kâṇḍa* of his Dictionary. See Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVII.

[5] In the *Kavirâjamârga* there occurs only one verse (III. 208.) in which *dhvani* is defined and illustrated.

We shall now consider the several species of composition which Nâgavarma names and defines at the close[1] of his work. He begins with the statement that composition is of three kinds, namely, prose, poetry and both combined, and tells us that a work written in prose is called *kathâ* (or tale) or *âkhyâyikâ* (or narrative), that when composed in verse and continued in a number of cantos (*sarga*) it is styled a (great) poem, and that when written in prose and verse it is termed *champu*. Again, a piece of poetry, complete in a single stanza, is called *iḍukuṅgabbam*; when complete in a number of stanzas (usually five), it is known as *kuḷaka*; and when it consists of a number of independent stanzas, it is termed *kôśa*. Further, a poem which may extend to twelve stanzas, some of which are in the *kanda* metre interspersed with some in the metre of one of the well-known *vṛittas*, is styled *melvâḍu*; that which consists of 15 or 25 stanzas is called *pâḍu*; that which is made up of a number of *pâḍu* is known as *pâḍu-gabbam* (song-poetry), to which class likewise *melvâḍu* and *bedaṇḍe-gabbam* belong; and lastly, that which consists of stanzas composed in a variety of metres is termed *bâjane-gabbam*.

Of the above, *melvâḍu*, *bedaṇḍe-gabbam* and *bâjane-gabbam*, which are peculiar to Kannaḍa, appear to have been sung with or without the accompaniment of a musical instrument, as is evident from the words *pâḍu* (song) and *bâjane* (playing upon a musical instrument). In the *Kavirâjamârga*, two kinds of composition, called respectively *chattâṇa* and *bedaṇḍe*, are mentioned[2] with the remark that they were recognised by early poets. As Nâgavarma's definition of *bâjane-gabbam* nearly agrees with that of *chattâṇa* given in the *Kavirâjamârga*,[3] it may be concluded that they are identical. Besides, a comparison of Nâgavarma's definition of *melvâḍu* with that of *bedaṇḍe-gabbam* found in the *Kavirâjamârga*[4], leads one to suspect that *bedaṇḍe* (Sanskrit *vaidaṇḍika* ?)[5] is only another name for *melvâḍu*. Be this as it may, it is, however, certain that the above kinds of composition have not largely survived to our times. Among the extant Kannaḍa works, Janna's *Yaśôdharacharite*, written in 1209 A. D., is perhaps the only one that seems to answer to the description of *melvâḍu*.

---

[1] Verses 949 to 955. [2] I. 32. [3] I. 35. [4] I. 34.

[5] *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 405.

Some of our author's observations on poets and poetry are interesting: Though men may reach the farther shore of the sea of learning, it is only the fortunate among them that become the possessors of the world-famed gem of poetical power. (v. 425). A poet ought to exercise as great care in the selection and use of words and expressions as a garland-maker in the selection and use of flowers.[1] (v. 498). However slight the blemish in the body of the woman poetry, the fame acquired through her will also become sullied, just as a mirror is obscured by a shadow. (v. 428). Therefore, he who is desirous of acquiring unsullied fame cannot be too scrupulous in avoiding blemishes in his composition. (v. 429).

Reference has been made more than once in the foregoing pages to Kannaḍa works on Poetics written subsequently to the *Kâvyâvalôkana.* It may not be out of place to mention all of them together here. The work that heads the list in point of time is the *S'ṛiṅgâraratnâkara* of Kâma, who flourished about 1200 A. D. This work, which is also called *Rasa-vivêka*, deals exhaustively with the subject of Flavours (*rasa*). It also gives some information about heroes, heroines, emotions &c. After Kâma's work, come the ***Mâdhavâlaṅkâra*** of Mâdhava, a chief of Hiriyûr in the Kuntaḷa country, and the ***S'âradâvilâsa.*** The former is a translation of Daṇḍi's Kâvyâdarśa and the latter, of which only a fragment is available in manuscript, is unique among the works of its kind, inasmuch as it devotes a chapter to the subject of *dhvani.* These works probably belong to the 15th century. The works that come next are the ***Rasaratnâkara*** of Sâḷva, the *Navarasâlaṅkâra* of Tipparasa and the ***Kavijihvâbandhana*** of Îśvara-kavi. Of these, the first is a complete treatise on *rasa*, the second treats besides of Rhetorical Ornaments also, while the third is a miscellaneous treatise on a variety of subjects such as prosody, rhetoric, the science of love, &c. These three works belong to the 16th century. After them comes the *Apratimavîra-charita* of Tirumalârya, who was the minister of the Mysore king Chikadêvarâya (1672-1704). This is mostly an adaptation of the Chandrâlôka and the

[1] Compare.
êtad grâhyaṃ surabhi kusumaṃ grâmyam êtan na dhêyaṃ ।
dhattê s'ôbhâṃ virachitam idam sthânam asyaitad asya ॥
mâlâkârô rachayati yathâ sâdhu vijñâya mâlâṃ ।
yôjyaṃ kâvyêshv avahita-dhiyâ tadvad êvâbhidhânaṃ ॥
Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, I. 59.

Pratâparudriya. The last in the list is the *Narapati-vijaya*, written in 1867 by Liṅgaraja Urs in honor of King Kṛishṇarâja Odeyar, the grandfather of H. H. the present Mahârâja of Mysore. This work, which treats of both Verbal Ornaments and the Ornaments of Sense, is mostly based on the Chandrâlôka.

The above works when added to the *Kâvyâvalôkana* and the two works that preceded it form a respectable list of works on Poetics in the Kannaḍa language. They compare very favorably with the works relating to the same department of literature in the sister languages of Tamil and Telugu, not only with regard to their antiquity but also with regard to their extent. If we omit treatises on the composition of erotic poems (*agapporuḷ*), the only work of note on Poetics in the Tamil language is the Daṇḍiyalaṅkâram, which is a translation of the Kâvyâdarśa of Daṇḍi, by Daṇḍiyâśiriyar, the son of Ambikâpati, who probably flourished in the 10th century, as he is referred to by Buddhamitra in his work on Tamil grammar, named Vîraśôḻiyam in honor of Vîra-S'ôḷa, the son of Kulôttuṅga I. (1063-1118), who was the viceroy of Veṅgi.[1] If the Ambikâpati mentioned above is identical with his namesake who was the son of Kambar, the celebrated author of the Tamil Râmâyaṇa, then the period of Daṇḍiyâśiriyar is pretty well fixed as the 10th century. Buddhamitra has also devoted a chapter of his work to the exposition of Rhetorical Ornaments. Both the above works are subsequent to the *Kavirâjamârga*. The Kâvyâlaṅkâra-chûḍâmaṇi of Vinnakôṭa Peddanna, who belongs to the early part of the 14th century,[2] appears to be the earliest work on Poetics in the Telugu language. Among subsequent works may be mentioned the Kavichintâmaṇi of Vellaṅki Tâtambhaṭṭu, who belongs to the 16th century,[3] the Narasabhûpâlîyam of about the same period and the Sulakshaṇasâra of Lingamaguṇṭa Timmanna, who flourished about 1620 A.D.[4]

We shall now examine the remaining work of our author, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which is included in this volume. As has been stated already, it is the earliest extant Sanskrit work on the grammar of the Kannaḍa language. The work is in Sanskrit *sûtras* or aphorisms, each *sûtra* being accompanied by a *vṛitti* or explanatory

1 South Ind. Inss. Vol. III. p. 120.
2 Vîrês'aliṅgam's Telugu Poets, Part I. p. 42.
3 Ibid. Part II. p. 57.
4 Ibid. p. 139

gloss, also in Sanskrit, and by illustrative examples. It contains 269 *sûtras,* arranged in 10 *parichchêdas* or chapters. The opening verse is in praise of Jina and the concluding one tells us that Nâgavarma composed the *sûtras*. The names of the chapters are—1. Samjñâ-vidhânam, 2. Sandhi-vi., 3. Vibhakti-vi., 4. Kâraka-vi., 5. Yushmad-âdi-vi., 6. Samâsa-vi., 7. Taddhita-vi., 8. Âkhyâta-vi., 9. Avyaya-vi., 10. Nipâta-vi., the subjects treated of in them being respectively terminology, euphonic combination, declension, uses of the cases, forms of pronouns and other words, compounds, derivatives, verbs, indeclinables, and particles. The order of the subjects dealt with is the same as that in the *S'abda-smṛiti,*[1] though the present work contains more detailed information about nouns and verbs and additional chapters on indeclinables and particles. In *sûtra* 73, our author mentions Nayasêna by name and says that according to that authority the final vowels of nouns in the vocative case are to be lengthened, from which it is reasonable to conclude that Nayasêna was a writer on Kannaḍa grammar, though his work,[2] which must have been in existence at the time of our author, has not come down to us, the only work of Nayasêna that we have now being the *Dharmâmṛita* which was composed in 1112 A.D. It is doubtful whether *sûtra* 65, which is not found in some of the manuscripts, belongs to the present work. The *sûtra* in question authorises the optional use of such forms as *adake* and *idake* (to that and to this) instead of the regular forms *adaṟke* and *idaṟke.* Such forms are recognised neither in the *S'abdasmṛiti* nor in the later grammars *S'abdamaṇidarpaṇa* and *S'abdânuśâsana,* though Kêsirâja seems to sanction the optional use of *êtake*[3] for *êtaṟke* (for what?). The last verse in the present work, which is in praise of Nâgavarma, appears to be a later addition by some admirer, as it does not occur in the manuscripts of the text though found in the Kannaḍa commentary. The quotations in this work, which are mostly identical with those in the *Kâvyâvalôkana,* will be considered later on along with the latter.

Bhaṭṭâkaḷaṅka, the author of the *S'abdânuśâsana,* a voluminous Sanskrit work on Kannaḍa grammar written in 1604 A.D., mentions[4] our author and his work and quotes some[5] of his *sûtras.*

---

[1] See page 13. [2] Written probably in the Sanskrit language.

[3] P. 140. This does not occur either in the *sûtra* or the *vṛitti,* but only as an afterthought under the *prayôga.* Nor is an example given of its use.

[4] PP. 8 and 211. [5] *Sûtras* 2 and 198.

We must say a few words as regards the Kannaḍa commentary on the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which is published in this volume. The name of the author of the commentary is not given. The commentary is written in pretty old Kannaḍa and may be a work of the 17th century. It explains the *sûtras* clearly, and quotes, where necessary, *sûtras*[1] from the *Kavirâjamârga,* the *Kâvyâvalôkana* and the *S'abdamaṇi-darpaṇa,* to corroborate the statements made. It is not known from which work the *sûtra*[2] containing the definition of *lôpa* (or elision) is taken, seeing that it does not occur in any of the existing grammars. The same is perhaps to be said with regard to the *sûtra*[3] on the affix *gâṛa*, which, though stated to be quoted from the *Kâvyâvalôkana,* is not found in that work. The explanation and exemplification of every step in the declension of nouns and pronouns may be looked upon as a peculiar feature of the commentary. Many[4] of the illustrative examples that occur in the commentary are taken from the *Kâvyâvalôkana,* but, of the rest,[5] it has not been possible to determine the source.

We shall now proceed to examine what light the works included in this volume throw on Kannaḍa and Sanskrit literature and on the history of the times.

Though the two works—the *Kâvyâvalôkana* especially—abound with quotations from many Kannaḍa authors, Nâgavarma has favoured us with the names of only three of them. These are Pampa,[6] Guṇavarma[7] and Haripâla.[8] That he has quoted a verse (Kav. 284) from Hamsarâja we learn from the *S'abdamaṇidarpaṇa.*[9] Some of the other unnamed authors to whom a number of quotations has been traced are Ponna, Ranna and Nâgachandra. Of the above poets, Guṇavarma is probably the earliest in point of time. It is indeed strange that as in the case of Nâgavarma[10] there should be a misconception in the case of Guṇavarma also. The general belief is that there was only one Guṇavarma in Kannaḍa literature and that he was the author of the *Pushpadanta-purâṇa* and a *Harivams'a*. The fact, however, is that there were two poets of this name, the later one being the author of the *Pushpadanta-purâṇa*. In this *purâṇa,* the author Guṇavarma

---

[1] These are indicated in every case either in the body of the text or in the foot-notes.

[2] P. 9. [3] P. 68. [4] PP. 4, 5, 20, 22, 32, 65 and 70. [5] PP. 5, 18, 22, 33, 41 and 48.

[6] *Bhâshâbhûshaṇa*, p. 68. [7] Ibid. pp. 30 and 64. [8] Ibid. p. 30. [9] P. 377.

[10] See page 2.

mentions another Guṇavarma[1] along with Pampa, Ponna, Ranna, Aggaḷa, Nâgavarma, Nêmi, Janniga and Nâgachandra, as a poet that preceded him. His naming Janniga or Janna, who wrote the *Yaśôdhara-charite* in 1209 A.D., gives us a clue to his time. Further, his being quoted in the *Sûktisudhârṇava*, a work which belongs to the middle of the 13th century, enables us to fix his time as about 1230 or 1235. Nor is corroborative evidence wanting in the work itself. The author informs us that his *guru* was Munichandra and that his patron Sântivarma was a feudatory under king Kârtavîrya. These persons are no doubt identical with the Munichandra, S'ântinâtha and Kârtavîrya mentioned in the Saundatti inscription of 1229 A.D., referred to above[2]. On the other hand, the earlier Guṇavarma, from whom our author quotes, must have lived before 1112 A.D., as he is praised by Nayasêna who wrote the *Dharmâmṛita* in that year. This gives us the lower limit in time and we shall now try to determine the upper limit. That this Guṇavarma was the author of a *Harivaṃśa* we learn from the *S'abdamaṇidarpaṇa*[3] and the *Pârśvanâtha-purâṇa*[4] (written in 1222 A.D.) The verse beginning with *enitt-enittu* which is said to be from Guṇavarma and is quoted once in the *Kâvyâvalôkana*[5] and twice in the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*[6] is, we learn from the *Kâvyasâra*[7], taken from his *Harivaṃśa*. We also learn from the same work[8] that Guṇavarma has also written another work named *S'ûdraka*. In the extracts from the *S'ûdraka* given in the *Kâvyasâra*, many of which are found in the *Sûktisudhârṇava* also, we meet with praises of some Ganga king with the titles Ganga-Chakrâyudhâṅka, Gangar-Arjuna, Mahêndrântaka, Taḷa-prahâri, Sangarârjuna, Pratirûpa-S'ûdraka and S'rîrûpa-Kandarpa. The name or title Kâmada also seems to occur in connection with the above king, and the name of his wife is given as

---

1 anuguṇam âgi kûḍe Guṇavarmana mey-siri Pampan ôje Pon- ।
nana posa dêse Rannana guṇônnatiy Aggaḷan oḷpu Nâgavar- ।।
mana bahu-rîti Nêmiya chamatkṛiti Jannigan impu Nâgachan- ।
drana rasa-vṛitti rañjisuge nirṇayam ennaya navya-kâvyadoḷ ।।

2 See page 23. 3 P. 144 on which a quotation also is given.

4 Guṇavarmam sat-kavitâ- ।
guṇamum bhavyatva-guṇamum âtma-yas'ô-ra- ।।
kshaṇam ene meṛedam pesarim ।
praṇûtam ene pêḷdu *Nêminâthânvayamaṃ* ।।
Among the Jains Nêminâtha-purâṇa is a synonym for Harivaṃs'a.

5 Verse 359. 6 PP. 80 and 63. 7 Kâvyamanjari Series, p. 224. 8 P. 17.

Vinayavati. From the above it is clear that Guṇavarma, in writing his *S'ûdraka,* has, as was the fashion with Jaina poets,[1] taken the above Ganga king, who was his patron, for his hero and identified him with the ancient king S'ûdraka. We learn from inscriptions[2] that Mahêndrântaka was the distinctive title of the Gaṅga king Eṟeyappa on account of his enmity to the Noḷamba king Mahêndra.[3] Consequently, the Gaṅga king in whose honor Guṇavarma wrote his *S'ûdraka* must be Eṟeyappa who is supposed to have ruled from about 908 to 938.[3] This gives us the upper limit and fixes the time of Guṇavarma as the early part of the 10th century. Nâgavarma appears to have largely quoted from the *S'ûdraka,* though, with the help of the *Kâvyasâra,* it has been possible to identify only a few verses.[4] Verses 261 and 351 of the *Kâvyâvalôkana,* which refer to Kâmada[5] and Mahêndrântaka respectively, are no doubt quotations from the *S'ûdraka*, as is also the verse,[6] quoted on page 64 of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa,* which mentions a Gâṅga-Chakrâyudhâṅka and is stated to be taken from Guṇavarma. The next author who is mentioned by name is Pampa, the famous poet who was patronised by king Arikêsari of the Châḷukya family and wrote the *Âdi-puraṇa*[7] and the *Vikramârjuna-vijaya,*[8] better known as the *Pampa-Bhârata,* in 941 A.D. Though the verse beginning with *mada-gaja,*[9] which is quoted on page 68 of the *Bhâshâbhûshaṇa* and is said to be taken from the *Pampa-Bhârata,* is not found in the printed work,[10] it has been possible to trace, among the quotations in the *Kâvyâvalôkana,* forty to the *Âdi-purâṇa* and nine to the *Vikramârjuna-vijaya.*[11] The next poet who is quoted, though not

[1] Pampa and Ranna have done the same.

[2] Mr. Rice's *Mysore,* Vol. I. p. 315. Nagar 35.

[3] Epi. Ind. VI. 47.

[4] See Appendix V. p. 37.

[5] There is also a quotation on p. 293 of the *S'abdamaṇidarpaṇa* which mentions Kâmada.

[6] This is probably the opening verse of the *S'ûdraka*.

[7] Published by the Government Oriental Library, Mysore. 1900.

[8] Published by Mr. Rice. 1898.

[9] The verse is also quoted in the *S'abdamaṇidarpaṇa,* p. 91.

[10] Nor is a variant of this verse, which is given in the Kannaḍa Commentary (p. 68 and is said to be quoted from Pampa, found in the printed work.

[11] For details see Appendix V. pp. 35 and 36.

named, is Ponna, the author who received the title of *Ubhayakavi-chakravarti* (emperor of poets who can write in both languages, *i.e.*, Sanskrit and Kannaḍa) from the Râshṭrakûṭa king Kṛishṇa III[1] (939-968) and wrote, among other works, the *S'ânti-purâṇa.* Nâgavarma has quoted ten verses from this work.[2] The next in chronological order is the poet Ranna, also unnamed, who received the title of *Kavi-chakravarti* from the Châlukya king Tailapa II[3] (973-997) and composed, among other works, the *Ajita-purâṇa* (in 993 A.D.) and the *Sâhasa-Bhîma-vijaya,* better known as the *Ranna-Gadâyuddha.*[4] Our author has cited nine verses from each of the two works[5] to illustrate his rules. From each of the remaining authors—Nâgachandra, Hamsarâja and Haripâla—of whom the last alone is named, he has apparently quoted only once. Of the above three authors, Nâgachandra or Abhinava-Pampa is the well-known poet who wrote the *Pampa-Râmâyaṇa*[6] and the *Mallinâtha-purâṇa*[7] and who flourished about 1100 A. D. The verse beginning with *bahu-tâpakke,* quoted on page 37 of the *Bhâshâbhûshaṇa,* is taken from the *Pampa-Râmâyaṇa.*[8] Nothing is known of Haripâla or of his work from which a fragment of a verse (?) is quoted in the *Bhâshâbhûshaṇa.*[9] As to Hamsarâja, the verse[10] quoted from him (Kav. 284.) inclines one to the supposition that he was probably a contemporary of the Chalukya king Vikramâditya VI (1076-1126) and the author of a work in honor of that king.

Again, twelve[11] of Nâgavarma's quotations also occur in the *Sûktisudhârṇava,* a poetical anthology of the middle of the 13th

---

1 bhuvanada Kannaḍa-Sakkada- ।
kavigaḷ sale sâle sôle Savaṇang ittam ॥
savivêkam Ubhayakavi-cha- ।
kravarti-vesaram nijâhitôshṇam Kṛishṇam ॥

Savaṇa was a cognomen of Ponna. *S'ânti-purâṇa.*

2 See Appendix V. p. 36. It is curious that one of these verses (893) is a translation of Raghuvams'a VI. 51.

3 paḍey eḍeya kaḍeya baḍavar ।
kuḍe paḍedano chakravartiyoḷ Tailapanoḷ ॥
paḍedam mahimônnatiyam ।
paḍedam Kavi-chakravarti-vesaram Rannam ॥

Ajita-purâṇa.

4 Published in the Kâvyamanjari Series.

5 Appendix V. pp. 36 and 37.

6 Published by Mr. Rice. 2nd Edition. 1892.

7 Kâvyamanjari Series.

8 VII. 98.

9 P. 39.

10 It extols the munificence of a certain king, Vikramâṅka by name.

11 Appendix V. p. 38

century, made up of quotations[1] from Guṇavarma, Janna, Pampa, Ponna, Guṇanandi and Gajâṅkus'a-râja. Of these poets, the last two we have not met with before, and the above quotations may be, for aught we know, from their works. Guṇanandi is mentioned as a Kannaḍa poet in the *S'abdamaṇidarpaṇa*[2] also He seems to have been a celebrated author and probably flourished about 900 A.D., as his disciple Dêvêndra-muni[3] was the *guru* of Pampa who wrote his works in 941 A.D. Gajâṅkus'a or Gajaga[4] must have been a very famous poet as he is honorably mentioned by almost all the subsequent Kannada poets of any note. Durgasimha calls him *daṇḍa-nâyaka* and says he was a hundred-fold of Brahma in eloquence.[5] As he is praised by Nayasêna, he must have flourished before 1112 A.D., the year in which the latter composed his *Dharmâmṛita*. It is very likely that verses 577 and 758, two of Nâgavarma's quotations, refer to this poet and chief.

Kês'i, who is praised in v. 757, may be identical with the Kêsi-daṇḍanâyaka who is stated by Ranna to have corrected his *Gadâyuddha*. From the *Pârs'vanâtha-purâṇa* (written in 1222 A.D.) we learn that Kêsi was the author of a work called Simhaprâyôpagamana. It is doubtful whether Durga in v. 578 refers to Durgasimha, the author of the *Pañchatantra*, the latter being a contemporary of Nâgavarma seeing that both of them served under the same king, viz., Jagadêkamalla (1138—1150) of the Chalukya dynasty. Verses 89 and 188 are in praise of the Jaina *gurus* Guṇabhadra or, according to another reading, Guṇachandra, and Vâdirâja. Guṇabhadra was the author of the Uttara-purâṇa which he finished in 898 A.D. We learn from Nayasêna that Guṇachandra was honored by the Chalukya king Bhuvanaikamalla (1068—1076), and inscription 42 at S'ravaṇa Beḷgoḷa informs us that he was a colleague of Mêghachandra who died in 1115 A.D. Vâdirâja is the celebrated controversialist who was, according to Belur 17, *guru* to the Chalukya king Jayasimha (1018—1042) and was known as Jagadêkamalla-Vâdirâja

---

[1] Jannana dêse Pampana guṇam Guṇanandiya toṇḍu Ponnanoḷ ।
sannidam âda nâṇṇuḍi Gajâṅkus'a-râjana chitta-bhitti tân ||
unnatam âgi sanda Guṇavarmana jâti samânuraktiyin- ।
dam nelasirpuv î sukavi-Mallana kâvya-vilâsa-gêhadoḷ ||

[2] P. 4. [3] Sr. Bel. Inss. 42, 43 and 47. [4] *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 4.

[5] tri-jagan-nuta-vâg-vibhavadi- । n Ajange nûrmaḍiy enippa pempam taḷedam ||
vijitâri daṇḍanâyaka- । Gajâṅkus'am

Pañchatantra, Kâvyamanjari Series, pp. 5 and 6.

(Arsikere 141). The Chàlukya-chakrêśvara-kaṭaka mentioned in connection with him in S'ravaṇa Beḷgoḷa 54 must therefore be Jayasimha's.

Verse 49 occurs in inscription 38 at S'ravaṇa Beḷgoḷa[1], dated in 973, and is in praise of the Gaṅga king Mârasimha (963—974). It is not easy to say whether the verse is quoted from the inscription or from some work in honor of the king, for we have many instances of verses from poems being quoted in inscriptions: e. g., Nâgachandra's verses[2] in praise of Mêghachandra, Vîraṇandi, S'rutakîrti and Bâlachandra are quoted respectively in inscriptions 47, 50, 40 and 69 at S'ravaṇa Beḷgoḷa ; Guṇavarma's verse[3] describing the sea is quoted in Chamarâyapaṭna 197.[4] Verse 810 of the *Kâvyâvalôkana*, which appears to be the invocatory verse of some work that we do not know, is quoted in Srirangapatam 64[5] dated in 1722 A.D.

Of the remaining quotations, thirty-seven[6] seem to have been cited from some *Bhârata*, thirteen[7] from some *Râmâyaṇa*, eighteen[8] from some *Harivams'a* or *Nêminâtha-purâṇa*, four[9] from some work relating to Paraśurâma and thirteen[10] from some work on the marriage of S'iva and Pàrvati. From the *Vikramârjuna-vijaya* (I. 11) we learn that there were many *Bhâratas* in Kannaḍa before the time of Pampa, and the above citations may be from some of them. Ponna tells us that he wrote a *Râma-kathe* or *Bhuvanaikarâmâbhyudaya*; v. 173 which extols the liberality of some Bhuvanaikarâma[11] as well as the others may be

---

[1] Lines 15 and 16. The inscription has been republished in Epi. Ind. V. 176-178. The verse referred to occurs in line 99. Its translation given on page 180 does not appear to be quite correct. I think it ought to be as follows:—Has he spoken of giving you protection? Do not fear. It is the protection of Yama. Has he spoken of making a gift to you? Yes, it is in your hand. Does what the crest-jewel of the Gangas has spoken ever fail?

[2] *Pampa-Râmâyaṇa*, I. 20, 19, 26, 27, 24, 25 and 18.

[3] *Kâvyasâra*, 73.

[4] Lines 40-42.

[5] Lines 9-12.

[6] Vs. 25, 27, 33, 78, 122, 133, 169, 178, 224, 235, 254, 277, 280, 308, 329, 341, 347, 349, 362, 363, 372, 380, 382, 384, 385, 393, 404, 489, 540, 544, 598, 628, 630, 715, 849, 928 and 948.

[7] Vs 100, 106, 168, 189, 288, 301, 319, 461, 730, 742, 815, 817 and 946.

[8] Vs 14, 69, 121, 132, 198, 269, 303, 529, 530, 575, 576, 583, 716, 740, 810, 897, 911 and 933.

[9] Vs. 373, 803, 818 and 835.

[10] Vs. 19, 57, 137, 295, 387, 458, 545, 553, 610, 659, 724, 804 and 936.

[11] There is also quoted in the *S'abdamaṇidarpaṇa* (p. 146) a verse which mentions Bhuvanaikarâma.

from his work. We know that Guṇavarma wrote a *Harivams'a* and Ranna a *Paras'urâma-charita.*[1] The quotations are perhaps from these works.

Further, v. 215 is apparently a quotation from some work on astrology ; vs. 268, 271, 470 and perhaps 561, from some treatise on medicine ; v. 241, from some work on cookery ; v. 256, from some manual of palmistry ; v. 72, from some treatise on prosody ; and vs. 814 and 900, from a work similar to the Nâgânanda. V. 41 which contains a moral precept and ends in *Sarasvatî-mukha-tilakâ* may be a quotation from an ethical work by an author with the above title.[2] The alternative reading, *Sarasvatî-maṇihâra,* was a title of Pampa. It is to be regretted that nothing is known at present about any of the above works.

Vs. 55, 65, 205, 209 and 299, which contain interesting observations on poets and poetry, are perhaps taken from the introductory portions of some works. V. 55 condemns the combination of Kannaḍa and Sanskrit words in composition, comparing it to the stringing together of pearls and black pepper. Nṛipatuṅga and Nayasêna have also condemned the practice, characterising it respectively as a pouring of buttermilk into boiling milk[3] and as a mixing together of clarified butter and oil.[4] From this it is evident that from the earliest times purism in the use of Kannaḍa has been advocated and insisted on by the leading writers in that language, who were by no means behindhand in their knowledge of Sanskrit. According to v. 65 there is as much difference between good and bad poetry as there is between a lute and a wooden stool. In v. 209 we meet with the statement that the heart which is not captivated by elegant poetry is a stony heart which it is impossible even for the arrow of the god of Love to pierce. V. 299 asks the question—is he to be reckoned a poet whose obscure effusions require for their comprehension a number of glosses and commentaries ?

V. 285 which has already been referred to[5] supplies us with the important information that Nâgavarma, Guṇavarma and S'aṅkhavar-

---

[1] karam eseduvu ratna-traya- । parikalpade Paras'urâma-charitam Chakrê- ॥
s'vara-charitam Ajitatîrthê- । s'vara-charitam Ratnaninde bhuvana-trayadoḷ ॥

Ajita-purâṇ.

[2] Compare verses ending with *Chûḍâratna, Sujanôttamsa, Vidagdhalalâma* &c.

[3] *Kavirâjamârga,* I. 57.

[4] takkude berasalke ghṛitamumam tailamumam.

[5] See page 9.

ma were the leaders of three famous schools (of composition or grammar) in Kannaḍa, and that these schools were recognised and accepted by the learned. It is a matter for regret that nothing is known to us at present about these schools. Probably they were marked off from each other by certain peculiarities, a knowledge of which would be of the highest value. Of these writers, Guṇavarma is no doubt the author of the *S'ûdraka* and the *Harivams'a*. Nâgavarma must be the author of the *Chhandômbudhi* and the *Kâdambari*. It is highly probable that the Nâgavarma who is praised in v. 547 is identical with this author, for, it is very unlikely that our author, Nâgavarma, has made a departure from the usual course adopted by him all through in this solitary instance by giving a verse in praise of himself in illustration of one of his rules. Verses in praise of our author do occur at the end of the chapters, but none in illustration of the rules. The verse in question is, in all probability, a quotation from some earlier work. S'ankhavarma is named as an early poet by Rudrabhaṭṭa, the author of the *Jagannâtha-vijaya*, who flourished about 1180 A. D. The prince S'aṅkhavarma of the Kâlachûrya dynasty mentioned in an inscription[1] dated about 1160 A. D., may perhaps be identical with the above author.

Besides the translations mentioned above[2] from Bhâmaha and other Sanskrit writers on Poetics, there occur in the *Kâvyâvalôkana* about fifty illustrative examples which are either translations or adaptations from Sanskrit poets. Most of these have been identified, but a few it has not been possible to trace to their souce. Of the former, one[3] is from Vâlmîki's Râmâyaṇa ; eleven from Kâḷidâsa—eight[4] from his Raghuvams'a, two[5] from his Kumârasambhava and one[6] from his Vikramôrvaśiya ; four[7] from Bhâravi's Kirâtârjunîya ; one[8] from Bhavabhûti's Mâlatîmâdhava ; two[9] from Bhaṭṭi's Kâvya ; and five[10] from Mâgha's S'iśupâlavadha. Further, according to the Subhâshitâvaḷi, v. 635 is from Vikramâditya,[11] v. 751 from Argaṭa[12] and v. 872 from Bhaṭṭâdityaka[13] ; according to the S'ârṅgadhara-paddhati, v. 376 is from S'rîpâla-kavirâja[14] and v. 857 from Chandraka[15] ; and accord-

[1] Dâvaṇagere 42. Mr. Rice's *Mysore Inscriptions*, No. 33. [2] See page 25.

[3] V. 24. [4] Vs. 158, 249, 480, 815, 818, 893, 907 and 920. [5] Vs 659 and 895.

[6] V. 42. [7] Vs. 102, 480, 628 and 924. [8] V. 695. [9] Vs. 189 and 624.

[10] Vs. 164, 469, 706, 879 and 925. [11] Subhâshitâvaḷi, 1165. [12] Ibid. 2277. [13] Ibid. 793.

[14] S'ârṅgadhara-paddhati, 3789. [15] Ibid. 3596.

ing to the Subhâshita-ratnâkara,[1] v. 763 is from Trivikrama's Nala-champu. Of the originals of some of the illustrative examples which have not been traced to their source, seven[2] occur in the Subhâshitâvaḷi,[3] two[4] in the Subhâshita-ratna-bhâṇḍâgâra[5] and one[6] in the S'ârṅga-dhara-paddhati[7]; one[8] is quoted in the Dhvanyâlôka,[9] one[10] in the Alaṅkâraśêkhara[11] and four[12] in Hêmachandra's Kâvyânuśâsana.[13] The above gives us a good list of Sanskrit poets from whom our author has translated or adapted for the purpose of illustrating some of his rules. With regard to those poets in the above list about whose period nothing is definitely known, the *Kâvyâvalôkana* enables us to make the broad statement that they all flourished before the middle of the 12th century. For details as to the identification mentioned above, the reader is referred to Appendix VI. Here, however, a few examples must suffice.

(1) ârayye sarva-bhûtâ- |
dhâram maḷeyum nṛipêndranum maḷe-gâḷam ||
bâradoḍam nirvahisuva- |
r ârum nṛipan illadandu nirvahisuvarê ||

Kâvyâvalôkana, 313.

parjanya iva bhûtânâm âdhâraḥ pṛithivî-patiḥ |
vikalê'pi hi parjanyê jîvyatê na tu bhûpatau ||

S'ârṅgadhara-paddhati, 1283.

(2) sarigege koral koralgam |
sarigey alaṅkarise sarige vandudu muymuṭṭ ||
eradaṟa beḍaṅgum embant- |
ire karam oppidudu koral Agêndrâtmajeyâ ||

Kâvyâvalôkana, 659.

kaṇṭhasya tasyâḥ stana-bandhurasya |
muktâ-kalâpasya cha nistalasya ||
anyônya-śôbhâ-jananâd babhûva |
sâdhâraṇô bhûshaṇa-bhûshya-bhâvaḥ ||

Kumârasambhava, I. 42.

---

1 P. 33. 2 The originals of 565, 660, 699, 722, 723, 827 and 902.
3 1689, 1453, 1116, 646, 870, 2470 and 1981. 4 The originals of 192 and 860.
5 PP. 257, 392 and 512. 6 The original of 318. 7 1283. 8 The original of 616.
9 P. 105. 10 The original of 654. 11 P. 35. 12 The originals of 877, 881, 910 and 922.
13 PP. 11, 13 and 14.

(3) marakata-tvisham â Yamunâ-jaḷam |
sphurad-uru-sphaṭikôpaḷa-kântiyoḷ ||
berasi Gangeya vâriyoḷ oppugum |
Hari-Hara-dvaya-saṅgamad andadim ||

Kâvyâvalôkana, 922.

marakata-sadṛiśaṃ cha Yâmunam |
sphaṭika-śilâ-vimalaṃ cha Jâhnavam ||
tad ubhayam udakam punâtu vô |
Hari-Harayôr iva sṅgatam vapuḥ ||

Quoted in Hêmachandra's Kâvyânuśâsana, p. 13.

About forty of the quotations refer to kings and chiefs either by their names or titles, and are probably cited from the works of poets that may have lived under them. Nine of the quotations refer to the Châlukyas, five to the Râshṭrakûṭas and two to the Gangas. Among the Châlukyas, Polakêśi-vallabha is praised (v. 488) as a king of great heroic valour; Tailapa is described as of pure descent (v. 211), as a terror to his enemies (v. 827) and as having subjugated Bûtuga, Bîruga and Gôyeya, the chiefs respectively of Toṟagele, Raṭṭahaḷḷi and Âjiragôḷa, whom former emperors had found it impossible to conquer (v. 212); Jayasinga-bhûpa is stated to have led his single victorious elephant against the four-fold army of the enemy (v. 68); and Vikramâṅka is said to have ordered gifts of various kinds to be made to the poor (v. 284). Besides the above Châḷukya kings, two more are referred to by the titles Chaḷukya-kaṇṭhîrava (v, 286)[1] and Châḷukya-Chakrêśvara (v. 77). Among the Râshṭrakûṭas, Nṛipatuṅga is praised in v. 339 and Kṛishṇa in vs. 749 and 766. Some king or chief is also referred to by the title Raṭṭara-Mêru, whose elephant is described as chasing the elephant of the enemy (v. 620)[2]. Singaṇa-dêva, a tributary chief under Trailôkyamalla, had the title Raṭṭara-Mêru[3]. Lastly, among the Gangas, Konguḷivarma is described as gaining victory over a body of horsemen (v. 285) and Mârasimha, referred to simply as Ganga-

---

[1] This is a quotation from Ranna's *Gadâyuddha* and the reference is to Satyâs'raya (997-1009).

[2] Mr. Pâṭhak (Introduction to the *Kavirâjamârga*, p. 4.) seems to have made a mistake in supposing that this verse contains a reference to the Râshṭrakûṭa king Dantiga. The word *dantigam*, which occurs twice in the verse, is simply the dative of *danti*, elephant.

[3] Chitaldrug 78.

chûḍâmaṇi, is praised as an unfailing keeper of promise (v. 49).[1] Besides, v. 442 mentions a Kaḷiṅgâdhirâja and v. 321 a Chôḷa and a Kêraḷa-dhâtrîpâla. Further, some of the titles by which kings or chiefs are alluded to are S'rî-gaṇḍa-mârtaṇḍa (vs. 731 and 863), Vîra-mârtâṇḍa-dêva[2] (v. 657), Kîrti-Nârâyaṇa (v. 358), Vikrama-tuṅga (v. 775), Aṅkamuḷḷara-dêva (v. 202), Negaḷteyadaṭara-Bhîma (v. 70), Ahita-Kṛitânta (v. 75), Âhava-simha (v. 693), Kali-kâla-sûdana (v. 401), Iḷeg-Indara (v. 747), Vipra-mârtaṇḍa[3] (vs. 803 and 835), and Sâhasa-Vainatêya[4] (v. 644).

There are many authors in Kannada who have written excellent poems and several authors who have written either on the grammar, poetics, vocabulary or prosody of the language. But it must be said to the credit of our author, Nâgavarma, that he made it his duty to write almost all his works on the language—on its grammar, poetics, vocabulary and prosody—thus proving not only his love for it but also his solicitude for its propagation. In the whole field of Kannada literature, he stands alone in this respect. His works are standard authorities and their importance for the study of the language is acknowledged by all. His valuable services to the Kannada language are indicated in the following verse, perhaps composed by an admirer which concludes the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* :—

jîyâd asau maha-prôktâ Nâgavarma-budhôttamaḥ ।
yat-prajñayâ jagaty-uchchair yâti Karṇâṭa-lakshaṇam ॥

A word has to be said with regard to the Appendices to the *Kâvyâvalôkana* and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*. Appendix I of the former work contains the *sûtras* and examples from Sanskrit works or

---

[1] This verse is also found in inscription 38 at S'ravaṇa Belgoḷa where it refers to Mârasimha. See above, p. 46.

[2] We learn from the *Châmuṇḍarâya-purâṇa* that Châmuṇḍarâya had this title. Vîra-mârtaṇḍa was a title of S'rî-Vishṇuvardhana-mahârâja-Vijayâditya-dêva, a tributary chief under Trailôkyamalla, (Dâvanagere 11), as also of the Hoysaḷa king Vinayâditya (Tarikere 76) and of the Ganga king S'rîpurusha, the father of S'ivamâra, (Nagar 35).

[3] Refers perhaps to Parasurâma, on whom Ranna says he has written a poem. See p. 47. The verse beginning with *muyyêḷ-sûḷ* which is quoted on p. 223 of the *S'abdamaṇi-darpaṇa* may also be from Ranna's work on Paras'urâma.

[4] Barmarasa, a tributary chief under Tribhuvanamalla, had this title (Shikârpûr 44.)

Poetics which Nâgavarma has either translated or adapted. Appendix II gives references to parallel *sûtras* and examples in the *Kavirâja-mârga.* Appendix III gives the corresponding *sûtras* from the *Bhâshâ-bhûshaṇa* and the *S'abdamaṇidarpaṇa.* Appendix IV points out the quotations in the *Kâvyâvalôkana* which are also made use of in the *Bhâshâbhûshaṇa* and the *S'abdamaṇidarpaṇa.* Appendix V gives details about the verses quoted from Kannada poets. Appendix VI contains the Sanskrit originals of some of the verses which are given for illustration. Lastly, Appendix I*a* gives the *sûtras* and examples from Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, which our author has translated or adapted. Of the two Appendices to the *Bhâshâ-bhûshaṇa,* the first contains an alphabetical list of all the *sûtras* and the second gives the corresponding *sûtras* from the *Kâvyâvalôkana,* the *S'abdamaṇidarpaṇa* and the *S'abdânus'âsana.*

Besides the other readings given in the foot-notes, there are also given at the end of the *Kâvyâvalôkana,* a few readings as found in the works from which Nâgavarma has quoted. To facilitate reference, each of the works included in this volume is supplied with a complete index.

The present edition of the *Kâvyâvalôkana* is based on a collation of the following manuscripts :—

(1) A copy of the work in the Archæological Office, made many years ago with a view to editing it. Mr. Rice, who was otherwise engaged, made over the manuscript some years ago to Mr. Kittel, who had undertaken to edit it. But the latter laid it aside for the preparation of his Dictionary, on the completion of which he left India in ill health, restoring the manuscript to Mr. Rice. This manuscript is pretty accurate but defective with regard to the last chapter.

(2) A copy on paper kindly lent by Mr. B. Mallappa of Mysore. This copy is complete in the latter part though defective in the earlier parts.

(3) A palm-leaf manuscript for the loan of which I am indebted to Mr. M. A. Ramanuja Iyengar, Assistant Master, Wesleyan High School, Mysore. This is complete though inaccurate.

(4) A copy on paper kindly lent by Mr. B. Srinivasaiyangar, late Senior Pandit of the Archæological Office. This is complete and pretty accurate.

It is, however, unfortunate that owing to mistakes that occur in all the above manuscripts in that portion of the work which treats of *chitra* (or Fancy Ornament), several of the illustrative examples do not satisfy the necessary conditions.

For the present revised edition of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbûshaṇa* the following manuscripts have been collated :—

(1) An incomplete copy of the work in the Archæological Office.

(2) A palm-leaf manuscript written in Malayâḷam characters obtained on loan from the Mysore Oriental Library. This is accurate and has been generally followed.

(3) A palm-leaf manuscript written in Grantha characters obtained on loan from the same institution. This is complete but not very accurate.

For the Kannada commentary on the *Bhâshâbhûshaṇa*, two palm-leaf manuscripts have been consulted. One of them was in the Archæological office, having been kindly lent by Mr. B. Mallappa of Mysore, and for the other, I am indebted to Mr. S. G. Narasimhachar of the Mysore Oriental Library.

In writing this Introducton, I have derived considerable help from a number of works which are mostly indicated in the foot-notes. One work, however, has not been so indicated though constantly used for those portions of the Introduction which relate to Kannada literature. This is the *Karṇâṭaka-kavi-charite*[1] (Lives of Kannada Poets) which, with Mr. S. G. Narasimhachar of the Mysore Oriental Library for my collaborateur, I am writing in Kannada for the benefit, chiefly, of the Kannada people who are ignorant of English.

In conclusion, I have to thank Mr. Rice for kindly entrusting me with the work of editing this volume and for his valuable advice and

[1] The first part of the work is in the press and will soon be out. It is hoped that it will throw much light on many obscure points in Kannada literature and add considerably to the present knowledge regarding it.

guidance during the course of the work. I have also to express my acknowledgments to the late Mr. B. Srinivasaiyangar, the Senior Pandit of this office, for having read some of the proofs with me. I am fully conscious that the following edition is not quite free from mistakes, but I have endeavoured to make it as accurate as the manuscripts at my disposal rendered it possible. If this volume should in any degree become the means of promoting among the Kannaḍigas the culture of their pithy and expressive language, I shall deem my labours amply rewarded.

R. NARASIMHACHAR.

Archæological Office, Bangalore,
16th October 1902.

ERRATA

for the Introduction.

—:o:—

Page	Line	*For*	*Read*
1	31	included to	included in
2	32	Râkkasa-Ganga	Rakkasa-Ganga
5	37	Pag	Page
8	38	kartṛga	kartṛigaḷ
13	18	qutaotions	quotations
17	13	sukumaratâ	sukumâratâ
18	5	poḷ .. tu	poḷtu
,,	17	taḍavaḍikegaḷam	t aḍavaḍikegaḷam
,,	26	Nâgavarama	Nâgavarma
20	6	Bhârata	Bharata
21	17	terature	literature
24	18 and 19	a reciter	—by a reciter
25	7	*Favour*	*Flavour*
29	28	viśêshas chêt	viśêshaś chêt
43	35	(p. 68	(p. 68.)
47	35	*Ajita-purâaṇ*	*Ajita-purâṇa*
51	20	admirer	admirer,
,,	26	works or	works on
,,	34	*muyyêḷ-sûḷ*	*muyyêḻ-sûḻ*

NÂGAVARMMÂ'S

KÂVYÂVALÔKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಕಂದಂ ॥ ಶ್ರೀವರ್ಧಮಾನನಾ[1]ನತ ।
ದೇ[2]ವಾಧಿಪಮಕುಟಕೋಟಿಘಟ್ಟಿತಚರಣಂ ॥
ಕೇವಲವಿಬೋಧಲೋಚನ ।
ನಾ[3]ವಗವೊಲ್ದೀಗೆ ಕಾವ್ಯದೊಳ್ ನಮಗಱಿವಂ ॥ 1

ಪರಮಾಗಮಮೂರ್ತ್ತಿ ಚರಾ ।
ಚರಲೋಕಾಲೋಕಸಂಪ್ರದಾಯಿನಿ ವಿಬುಧೋ ॥
ತ್ಕರಮಾನಸಾಬ್ಜವಾಸಿನಿ ।
ಸರಸ್ವತೀದೇವಿ ವರದೆಯಕ್ಕೆ ಮಗೆಂದುಂ ॥ 2

ಸಕಲಬುಧಸಮಿತಿ ನೆ[4]ಱೆ ಕೊಂ ।
ಡುಕೊನೆದು ನಲವಿಂದೆ ಕೀರ್ತ್ತಿಸುತ್ತಿರೆ ಮುದದಿಂ ॥
ಸುಕರಮದಾಗಿರೆ ಕರ್ಣ್ಣಾ ।
ಟಕದಿಂ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕಮಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ ॥ 3

ಕವಿಗಳ್ಗಿದು ಕೆಯ್ಗನ್ನಡಿ ।
ಕವಿತೆಗೆ ಬಾಳ್ಮೊದಲುದಾತ್ತವಾಗ್ದೇವತೆಗು ॥
ದ್ಭವಹೇತು ಕೋಶಗೃಹಮೆನೆ ।
ಭುವನದೊಳಿದು ಪರೆದು ನಿಲ್ವುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೇ ॥ 4

ಸಮುಚಿತಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ ಕಾ[5] ।
ವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಗುಣವಿವೇಕಂ ರೀತಿ ॥
ಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣಂ ಕವಿ ।
ಸಮಯಮಿವಿಂತಯ್ದುಮಿದಱೊಳಧಿಕ[6]ರಣಂಗಳ್ ॥ 5

1 ನವನತ. 2 ದೇವಾಸುರ. 3 ನಾವಿಷ್ಕೃತಸಕಲತತ್ವನೀಗೆ ಮಗಱಿವಂ. 4 ಕೆಯ್ಕೊಂಡು [ಕೊಂಡು] ಕೊನೆದೆಯ್ದು. 5 ವಾಕ್ಯ. 6 ಕಾರಂಗಳ್.

ವೃತ್ತಂ ॥ ಪರಮಾರ್ತ್ಥಂ ಪೇೞಲ್ಪಟ್ಟುದಧಿಕರಣಮಿಂತಯ್ದಱೊಳ್ ಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿ ।
ಸ್ಮರಣಕ್ಕ[1]ದ್ಯಕ್ಕುದಾತ್ತಪ್ರಕರಣಗಣನಾವೃತ್ತಿಯಿಂ ಪೊರ್ದ್ದಿ ನಿಲ್ಕುಂ ॥
ತರದಿಂದಂ ಸಂಧಿ ನಾಮಸ್ಥಿತಿ ವಿತತಸಮಾಸಕ್ರಮಂ ತದ್ಧಿತಂ ವಿ ।
ಸ್ತರರೂಪಾಖ್ಯಾತಮಾಖ್ಯಾತಮುಮೆನೆ ದೊರೆವೆತ್ತಯ್ದುಮಧ್ಯಾಯವರ್ಗ್ಗಂ ॥ 6

1. ಶಬ್ದಸ್ಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಂ.

ಸಂಜ್ಞಾಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 1 ॥

ಸ್ವರಮೆಂದುಂ ವ್ಯಂಜನಮೆಂ ।
ದೆರಡಕ್ಕುಂ ವರ್ಣ್ಣಭೇದಮಾದ್ಯಕ್ಷರದಿಂ ॥
ಒರೆ ಪದಿನಾಲ್ಕುಂ ಸ್ವ[2]ರಮಿಂ ।
ಪರಿಶೇಷಂ ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್[3]ರೆಮಾತ್ರಿಕೆಗಳ್ ॥ 7

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಸ್ವರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಿರುಪಮರ[4]ಮೇಯಮಹಿಮರ್ ।
ಚರಿತಾರ್ತ್ಥರ್ ಸ್ವಪ್ರಧಾನರಾದಿಪ್ರಭವರ್ ॥
ಸ್ವರದಂತಿರೆ ಪದಿನಾಲ್ವರ್ ।
ಪರಿಮಿಡಿಯಿಂ ಮನುಗಳಾದರಲ್ಲಿಂ ಬ[5]ೞಿಯಂ ॥ 8

ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉದ್ಯೋತಿತವಿಶ್ವರ್ ಕೃತ ।
ವಿದ್ಯರ್ ಸೋಷ್ಮಪ್ರತಾಪರಖಿಲಾಂತ[6]ಪದ ॥
ಕ್ಕಾದ್ಯರ್ ವ್ಯಂಜನದಂತನ ।
ವದ್ಯರ್ ಮೂವತ್ತುಮೂವರಾದರ್ ದೇವರ್ ॥ 9

ಸೂತ್ರಂ ॥ 2 ॥

ಸ್ವರದೊಳಗಮೇಕಮಾತ್ರಾ ।
ನಿರತಂ ಹ್ರಸ್ವಂ ದ್ವಿಮಾತ್ರಮೆಂತದು ದೀರ್ಘ್ಘಂ ॥
ಪ[7]ರಿಮಿಡಿಯಿಂ ಮಾತ್ರಾತ್ರಯ ।
ಪರಿಗತಮಪ್ಪುದೆ ಪಲಂ ಪ್ಲುತಂ ತಾನ[8]ಕ್ಕುಂ ॥ 10

1 ಕ್ಕಾದಕ್ಕುದಾತ್ತ. 2 ಸ್ವರಮವು, ಸ್ವರದಿಂ. 3 ಳಱ್ಧಮಾತ್ರಿಕೆಗಳ್. 4 ರಮ್ಯಯ. 5 ಬೞಿಯಿಂ. 6 ಕಷ್ಟ. 7 ಪಾಮಿಡಿ. 8 ನೆನೆಕುಂ.

ಉದಾಹರಣೆ ‖

ಕಂ ‖ ವೊಕ್ಕಳವೆಸೆದಿರ್ಪ್ಪನವೊಳ ।
ಪೊಕ್ಕಚಿತಂ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘ್ಘಸಹಿತಂ ಪ್ಲುತವೆ ‖
ಕ್ಕೆಕ್ಕೆಯೆ ನೆಗೞ್ದ್ದುವೆರ್ಮ್ಮೆದಲೊಳ್ ।
ಕುಕ್ಕೂಕೂ೩ ಎಂದು ಕೋೞಿ ಕೂಗಿದುವಾ[1]ಗಳ್ ‖ 11

ಸೂತ್ರಂ ‖ 3 ‖

ಪರಿಹರಿಸೆಯುವರ್ಣ್ಣಮನಾ ।
ಸ್ವರಂಗಳವು ನಾಮಿಯೆಂಬುವಕ್ಕುಂ ಸಂಧ್ಯ ‖
ಕ್ಷರಮೆನೆ ಯಥಾರ್ತ್ಥದಿಂ[2] ವ್ಯವ ।
ಹರಿಸುಗುಮೇಕಾರಮಾದಿಯಾಗಿರೆ ನಾಲ್ಕುಂ ‖ 12

ಅವರ್ಕ್ಕನುಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ ‖

ವೃ ‖ ಅವರ್ಣ್ಣವಾದಕ್ಕೆಡೆಯಾಗದೊಳ್ಪಿಂ ।
ದವರ್ಣ್ಣಿಕಾಮರ್ ಗುಣವೃದ್ಧಿಧಾ[3]ಮರ್ ‖
ದಿವಾಕರರ್ ವ್ಯಾಕೃತಿನಾಮಿಗಳ್ವೋಲ್ ।
ದಿವಕ್ಕೆ ಪನ್ನಿರ್ವ್ವರೆ ಮುಖ್ಯರಾದರ್ ‖ 13

ಕಂ ‖ ವರಸಂಧ್ಯಕ್ಷರದಂತಿರೆ ।
ಗುರು ದೀರ್ಘ್ಘಂ ಗೂಢಸಂಧಿಯೆನೆ ತೋೞ್ ನಾಲ್ಕುಂ ‖
ಕರಮೆಸೆದಿರ್ಕ್ಕುಂ ಪದ್ಮೇ ।
ದರಂಗೆ ಚಕ್ರಾಸಿಶಂಖಶಾರ್ಙ್ಗಸಮೇತಂ ‖ 14

ಸೂತ್ರಂ ‖ 4 ‖

ಎಯ್ದೆ ಕಕಾರದಿನಿರ್ಪ್ಪ ।
ತ್ತಯ್ದಕ್ಕರಮೆಯ್ದೆ ವನ್ನೆಗಂ ಪರಿವಿಡಿಯಿಂ ‖
ದಯ್ದಯ್ದಗೆಯ್ದೆ ವರ್ಣ್ಣದಿ ।
ನಯ್ದುಂ ವರ್ಗ್ಗಂಗಳಕ್ಕುಮುೞಿದುವವರ್ಗ್ಗಂ ‖ 15

ಉದಾಹರಣೆ ‖

ಕಂ ‖ ವರ್ಗ್ಗಾಕ್ಷರಮೆಂತಂತೆ ನಿ ।
ಸರ್ಗ್ಗಕೃತಸ್ಪೃಷ್ಟಕರಣಮಾಳವಡೆ ಹೃದಯಾಂ ‖
ತರ್ಗ್ಗತಮಾದುವು ಮನಸಿಜ ।
ಮಾರ್ಗ್ಗಣಮಯ್ದುಂ ನೃಪಂಗೆ ತತ್ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳ್ ‖ 16

1 ದಾಗಳ್. 2 ಕಂ. 3 ಕಾಮರ್.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 5 ॥

ಅನುನಾಸಿಕಮಕ್ಕುಂ ಙಞ ।
ಣನಮಂಗಳ್ ಯವಲಮನನುನಾಸಿಕಮುಂ ಮ ॥
ತ್ತನುನಾಸಿಕಮುಮಮಕ್ಕುಂ ।
ಙನೋಕ್ತಿಯಿಂದಱಿವುದವಱ ವಿಷಯಾಂತರಮಂ ॥ 17

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಬಿಙ್ಕಮ್ಬುತ್ತೆಸೆವಞ್ಚಿಯ ।
ಸಙ್ಕುಳಮುಂ ತೋಣ್ಡುಗೆಡೆವ ಶುಕಶಾರಿಕೆಯುಂ ॥
ಸೊಙ್ಕೆ ಬಲವನ್ದು ತೀಡುವ ।
ತೆಙ್ಕಣಗಾಳಿಯುಮಿ[1]ದೇಂ ಮನಜೊಗ್ಗಿಸಿದುವೋ ॥ 18

ಯವಲಂಗಳ್ಗೆ ।

ಕಂ॥ ಅಯ್ಯನೆನೆ ಬಳ್ಕಿ ತಾಮೆಂ ।
ದೊಯ್ಯನೆ ನುಡಿದೆ[2]ೞ್ದು ಗಿರಿಜೆ ಪೋಪ್ಪುದುಮಿ[3]ತ್ತೇ ॥
ನಯ್ಯ ನವಜಲದಕಂ[4]ಠನ ।
ಜಯ್ಯಾತ್ಮಂ ನೆನೆದನಮಳಸುರಮುನಿವ[5]ರರಂ ॥ 19

ಶ್ರುತಿಪದ್ಧತಿವೆರಸು ಸರ ।
ಸ್ವತಿಗಾಗಾಯತ್ರಿವೆರಸು ಸಾವಿತ್ರಿಗರುಂ ॥
ಧತಿವೆರಸು ಸಪ್ತಋಷಿಯರ ।
ಕುತಪ[6]ಕ್ಕೇಂ ಸೇವೆ ಸಾಮರವಮುಖರಮುಖಾ ॥ 20

ಕಲ್ಗೆನ್ನದೆ ಬೆಳೆದ ಪಸು ।
ಪ್ಪುರ್ವಲ್ಗೆಂದಾಸೆಯೊಳ್ ಸಾರ್ದ್ಗೆ ಮರಕತದೊಡ್ಡಂ ॥
ಗಲ್ಲನೆ ಕಾ[7]ಯ್ದು ಮೃಗಂಗಳ್ ।
ಕಲ್ಲನೆ ಕನಲುತ್ತುಮಿರ್ಪ್ಪುವೀಗಿರಿವರದೊಳ್ ॥ 21

ಸೂತ್ರಂ ॥ 6 ॥

ಲರಡಗ್ರಹಣದೆ ಳಱೞ ।
ಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ ಪೀಡನಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯದಿಂ ॥
ದೊರೆಕೊಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯೊಳಮನು ।
ಕರಣದೊಳಂ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಮಹಾಪ್ರಾಣಂಗಳ್ ॥ 22

---

1 ಮದೇಂ. 2 ದಟ್ಟ. 3 ಮಿತ್ತ್ರಾಳಯ್ಯ. 4 ಕಂಠುವ. 5 ವರದಂ. 6 ಪಳ್ಳಂ. 7 ಕಾರ್ದ್ದು.

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಬೆಳಗುಗಳ ಬಳೆದ ಬಳಗದ ।
ಬಳಸುಗಳೊಳಗೊಳಗೆ ತೊಳಗಿ ಪೊಳೆಪೊಳೆದೊಳಗು ॥
ಜ್ವಳಿಸಿ ತಳತಳಿಸಿ ದೆಸೆಗಳ ।
ನ[1]ಳುರ್ದುಸಿರೊಳ್ ಕೆಳರ್ದು ಮಿಳಿರ್ದು ತಳರ್ದತ್ತಾಗಳ್ ॥ 23

ತೊಱೆಗಳ ಪುಳಿನತಳಂಗಳ ।
ತೆಱಪುಗಳರೆದೆಱೆದು ಪೋಲ್ತುವೆ[2]ರ್ದೆದೆಱೆದಿರೆ ನಾ ॥
ಣೆಱಕದಿನರೆದೆಱೆದೋಪಳ ।
ಮಿಱುಗುವ ಘನಜಘನತಳದ ತೆಱಪಿನ ತೆಱನಂ ॥ 24

ಮೊರೆದೆಱಗುವರಿಯ ಮಿಱುಗುವ ।
ಸರಲಂ ಗ[3]ಱಿವಿಡಿದು ಮೊನೆವರಂ ನರನೆಡೆಯೊಳ್ ॥
ಪರಿದು ಕಿಱಿಕಿಱಿದೆ ಕೆ[4]ದಱಿರೆ ।
ಸರಲೊಳೆ ಕೊಱೆಕೊಱೆದು ನೆಱೆಯ ಕುಱಿದಱಿದಱಿದಂ ॥ 25

ಕಱಿಲೆ ನುಡಿದಱಿಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ।
ಘೞಿಲೆನೆ ನಡೆಯೆಂದು ಜಡಿದು ಸಾರಥಿಯುಂ ಪಾಂ ॥
ಗೞಿದು ನಿಲಲೀಯದ[5]ಲ್ಲಿಂ ।
ದೞಿದುಯ್ವಂತುಯ್ದುಳಾತ್ಮವರನಂ ನ[6]ರನಂ ॥ 26

ಅಪರಾರ್ಧದೊಳ್ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ನೇಸಱಂ ಪೆಱಗುವಡಾಡಿ ಜಯಾವಹಮೆಂಬಿನಂ ।
ಬೀಸೆ ಪೆಂಬೞಿಯನೊಯ್ಯನೆ ಗಾಳಿ ರಣಾಜಿರೋ ॥
ದ್ಭಾಸಿ ಫಲ್ಗುಣನ ಚೋದಿಸೆ ಭೋಂಕೆನೆ ನೂಱಿನೂ ।
ರ್ಚ್ಯಸಿರಂಗಳವೊಲಾಯ್ತು ರಥಂ ಕಡುವೇಗದಿಂ ॥ 27

ಅನುಕರಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತ್ರ್ಯಂಬಕಲೋಚನಾರ್ಚ್ಚಿಗವಿದಗ್ಗಳಮೆಂಬಿನಮೇಱ್ಗೆಯೆಳ್ ಶಿಖಾ ।
ಡಂಬರಮೆಯ್ದೆ ನೀಳ್ದೊಳಗುವಾಡೆ ನಿಶಾಟರನುಂಡನಗ್ನಿ ಛು ॥
ಮ್ಮೆಂಬ ಛಟಚ್ಛಟೆಂಬ ಧ[7]ಗಧೆಂಬ ಧಗದ್ಧಗಯೆಂಬ ಫಟ್ಫುಫೂ ।
ಟ್ಟೆಂಬ ರವಂ ಕಱುತ್ತಡಸಿ ಮೊಲ್ವ ಸರಕ್ಕನುಸಾರಿಯುಪ್ಪಿನಂ ॥ 28

---

1 ನಳುರ್ದುಸುರೊಳ್ಕೆಳರ್ದು, ನಳನಳರ್ದುವಿಳರ್ದ ೯. 2 ಮೆಕೆಕ್ಱಿರೆಂರೆ. 3 ಪೊನೆವಿಡಿದುಗಱಿವರಂ.
4 ಕೆದಱಿರೆ. 5 ದಳಮಿಂ. 6 ಸ್ಮರನಂ. 7 ಧಗಲೆಂಬ ಧಗಲ್ಧಗಲೆಂಬ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 7 ॥

ನಿರತಂ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯು ।
ಮೆರಡುಮೊಡಂಬಟ್ಟು ತೋಱಿ ಪದಮೆನೆಪಡೆಗುಂ ॥
ಪರವರ್ಣದೊಳಿಳಸಿರ್ಕುಂ ।
ಸ್ವರರಹಿತವ್ಯಂಜನಂಗಳಾ[1]ಸಂಹಿತೆಯೊಳ್ ॥ 29

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಇ[2]ಗ್ಧಂ । ಶುದ್ಧಂ ॥
ಸಿದ್ಧಂ । ಬುದ್ಧಂ ॥ 30
ಎ[3]ನ್ನೊಲ್ದು ಬೇಱು । ದಂ ನೆಟ್ಟನೀ ॥
ಗುಂ ನಾಲ್ವರೆಣ್ಬ । ರುಂ ನಾಗರೊಳ್ ॥ 31

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಸಂಜ್ಞಾಪ್ರಕರಣಂ.

ಸಂಧಿಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 8 ॥

ಸ್ವರಮಿರೆ ಪರದೊಳ್ ಪೂರ್ವ ।
ಸ್ವರಲೋಪಂ ಕೃತವಿಭಕ್ತಿಗಕ್ಕುಂ ಪ್ರಕೃತಿ ॥
ಸ್ವರದೊಳುದೇದಂತಕ್ಕಾ ।
ಚರಿಸುವರವಿನಷ್ಟನಾಮಭಾಗಸ್ಥಿತಿಯೊಳ್ 32

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಎನ್ನದ್ಯೂಂಗಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಂ ನಡಪಿದತಿರಥಂಗಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಾನೆಗಕ್ಕುಂ ।
ಮುನ್ನಾವೊಂ ಗಂಡನಿಂತಣ್ಮಿದನಿನಿತುಭರಂಗೆಯ್ದು ನಿಂತೊಳ್ಳಿತೆಚ್ಚಂ ॥
ತ[4]ನ್ನೊಂದಾಯುಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ್ಗಿನಿತು ಮುನಿದನೆಂದೆಲ್ಲಮಂ ಮೆ[5]ಚ್ಚಿ ಸುತ್ತುಂ ।
ತನ್ನಂ ಪಾಯ್ವಂಬನಂಬಿಂ ಕಡಿದನೊಡನೆ ಮಾಕೊರ್ಂಡು ಗಾಂಡೀವಧನ್ವಂ ॥ 33

ಅಪರಾರ್ಧದೊಳುಕಾರಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ನೊವಡೊಂದೊಯ್ಯನೆ ಬಂದು ಪೊಯ್ಯೆ ಮುನಿಸಿಂದಾರಯ್ದು ಕೆಂಪುಣ್ಮೆ ಪೊ ।
ಱ್ಮವಿನಂ ದೆ[6]ಚ್ಚನೆ ಬಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಗಿನೆಯ್ತಂದೋವದಾವೇಗದಿಂ ॥
ಕಿವಿಯುಂ ನಿಚ್ಚಳಮಪ್ಪಿನಂ ತೆಱೆದು ನಿಂದೋರೊಂದಱೊಳ್ ತಾಗಿ ಪೋ ।
ರ್ವ್ಯವು ಕಾಡಾನೆಗಳೊರ್ಮೆಗೊರ್ಮೆ ಶಬರರ್ ಜೇಯುಯ್ಯ ಭಾ[8]ಪ್ಪೆಂಬಿನಂ ॥ 34

---

1 ಳತ್ತಾ. 2 ಇದಂ । ಶುದ್ಧಂ । ಸಿದ್ಧಂವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಂಪಾಚಕಸ್ವರ್ಗಂ ॥ 3 ಎನ್ನೊಳ್ (ಲ್) ದೆ.ಳ್ಪದುಂ ನೆಟ್ಟನೆವಿಗಿನಾನ್ನಾಪರೆಣ್ಬರುಂನಾಗರೊಳ್ (ತ). 4 ತನ್ನಾದಾಪ್ಯುರ್ಕ್ಕೆ. 5 ಮೆಚ್ಚುತುಂಕಂ । ಧನ್ವಂ. 6 ಟಚ್ಚನೆ. 7 ದಿಟ್ಟಗಳ. 8 ಭಾಪೆಂಬಿನಂ.

ಏಕಾರಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ಪೊಗೞಲಾದುವು ನಾಲಗುಳ್ಳರ ಬಾಯ್ಗ ೞೀತನ ಚಾಗಮಂ ।
ಪೊಗೞದಿರ್ಪ್ಪವೆ ಮೆಚ್ಚಿದಾಂತ ಚತುರ್ಬ್ಬಲಂಗಳ ಮೆಯ್ಗಳೊಳ್ ॥
ಬ[1]ಗಿದಸುಂಗೊಳೆ ಸುಯ್ಯು ಕೆತ್ತುವ ಪುಣ್ಣು ಬಾಯ್ಗಳೆ ಬೀರಮಂ ।
ಪೊಗೞ್ವ ಬಾಯ್ಗಳನಿಪ್ಪುವ[2]ಣ್ಮಿಸ ಪೆಂಪು ಬೀರರ ಬೀರನಾ ॥ 35

ಅವಿನಷ್ಟನಾಮಭಾಗಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಟುವೇಕವಾಕ್ಯನವುಳಂ ।
ದಿಟಕ್ಕೆ ಕುಡಲಾರ್ಪ್ಪನೆ[3]ನಿಸದವನೀತಳದೊಳ್ ॥
ಅಟುಮಟಗಂ ಗುಳುವಿವಂ ।
ಕುಟಿಲಂ ಲಂಪಟನೆ[4]ನಿಪ್ಪವಂ ಮಾನಸನೇ ॥ 36

ಸೂತ್ರಂ ॥ 9 ॥

ಸವನಿಕುವಮಾಕಾರಂ ಮೇ ।
ಣಿವರ್ಣ್ಣವೇಕಾರವೆಂಬಿವಕ್ಕೆ ಯಕಾರಂ ॥
ವ್ಯವಧಾಯಕಂ ವೃವರ್ಣ್ಣ ।
ಕ್ಕೆ ವಕಾರಂ ಸ್ವರವುವಿದಿರೊಳಾಗೆ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 37

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆಯಿರ್ದ್ದ ಮಾಟ್ಕೆಯೊಳೆ ಪರ ।
ಮಾಯುಷ್ಯಾಂತಂಬರಂ ನಿರಾಕುಳವಾಗಿ ॥
ಪರ್ಪ್ಪಯಿರವಿನ ಜೈನಾಭಿ ।
ಪ್ರಾಯಂ ಪ್ರಾಯೋಪಗಮನದಿಂ[5] ತೋಱಿಯಿಸಿದಂ ॥ 38

ವೃ ॥ ಸುರಕರಿಯಿಲ್ಲಿಯುಲ್ಲದವಗಾಹವಿರಲ್ ಬಗೆದಾರದಾದಿಶಾ ।
ಕರಿಕುಳವಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲದೆ ವಿಹಾರಿಸಲೊಲ್ಲವು ದಿವ್ಯವಾಹನಂ ॥
ಹರವೃಷವಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲದುಣಲೊಲ್ಲದು ನೀರನೊಱಲ್ದು ಮಾಮಹೇ ।
ಶ್ವರರೊಸೆದಿಲ್ಲಿಯುಲ್ಲದಿರರೀತೆಱದಿಂ ನದಿ ದೇವತಾತ್ಮಕಂ ॥ 39

ಕಂ ॥ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬನಾಥೆಯೆಂಬ ।
ನ್ಯಾಯುದ ಕೋಲೆಯೆಂಬ ದುರ್ಬ್ಬಲಸ್ಯ ಬಲಂ ರಾ ॥
ಜಾಯೆಂಬ ವಾಕ್ಯವಂ ಮ[6]ಱೆ ।
ದೀಯುವತಿಗೆ ಬಾಳನಿಂತು ಕೀೞ್ವುದೆ ಮರುಳೇ ॥ 40

ಉವರ್ಣ್ಣಋವರ್ಣ್ಣವಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಿಧುವಿಲ್ಲದಿರುಳ್ ಕೆಲದೊಳ್ ।
ವಧುವಿಲ್ಲದ ಲೀಲೆ ಮಧುರವುಧುವಿಲ್ಲದ ಪೂ ॥
ದಧಿಯಿಲ್ಲದುಣಿಸದೇವುದೊ ।
ಬುಧರಿಲ್ಲದ ಸಭೆ ಸರಸ್ವತೀವಣಿಹಾರಾ ॥ 41

1 ಬಿಗಿ. 2 ದಣ್ಮನೆ. 3 ನೆನೆಜಸಂಬಡಗಿಳಿಯೊಳ್ ॥. 4 ನೆಱಿಪ್ಪನುಂ. 5 ವಂ ನೋಱನಿಸಿದಂ. 6 ಬಿಸು । ಟಿ.

ವೃ ॥ ಇವಳಂ ಶೃಂಗಾರಸಾರಂ ಕುಸುಮಶರನೆ ಮೇಣ್ ಮಾಡಿದಂ ಪ್ರೋಲ್ಲಸತ್ಪ।
ಲ್ಲವಪುಷ್ಪಂ ಮೇಣ್ ಬಸಂತಂ ಬಯಸಿ ಪಡೆದನೆತ್ತಂ ಸುಧಾಸಾರಮಂ ಸೂ॥
ಸುವ ಚಂದ್ರಂ ತಾನೆ ಮೇಣ್ ಪುಟ್ಟಿಸಿದನತಿಜಡಂ ಛಾಂದಸಂ ಪದ್ಮಜಂ ನಿ।
ಕ್ಕುವಮಲ್ಲಂ ಕರ್ತೃವಾದಂದಿನಿತತಿಶಯಮಂ ತಾಳ್ವುದೇ ಕನ್ನೆಯಂದಂ॥ 42

ಯಥೇಷ್ಟಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಆತನಮೆ ತೋರದೊಡೆಗಳಿ।
ಮಾತನ ನಿಡುದೋ[1]ಳ ನಡೆಯುಮಾತನ ನಡೆ ದಲ್॥
ಮಾತೇನೊ ನೆಗಳ್ದ ನ[2]ರನಂ।
ಬಾತಂ ಪೆಱನಲ್ಲನೀತನಾಗಲೆವೇಟ್ಕುಂ॥ 43

ವೃ ॥ ಉರ್ವ್ವಿಯೊಳ[3]ಲ್ಲಿಯುಂ ನೆಗಳ್ದ ನಾಯಕನಂ ಗುಣರಕ್ತಚಿತ್ತಗಂ[4]।
ಧರ್ವ್ವಕುಮಾರಿಕೋದಿತಯಶೋನಿಧಿಯಂ ತ್ವರಿತಪ್ರಯಾಣದಿಂ॥
ದೊರ್ವ್ವನೆ ಪೋಗಿ ಕಂಡು ಚ[5]ಲದಗ್ಗಳಿಯಂ ಮ[6]ಗುಳ್ದಂ ಮದಿಷ್ಟಮಂ।
ನಿರ್ವ್ವಿಮರಸ್ತನೀ ಬಗೆಗೊಡಂಬಡುವಪ್ಪೊಡೆ ಪೋಗಿ ಬಾ[7]ರನೇ॥ 44
ಪೋಗದಿರೆಂದು ನೀಂ ತಡೆವೆಯಪ್ಪೊಡೆ ಪೋಗೆನಮೋಘಮತ್ತ ನೀ।
ಡಾಗದೆ ಬರ್ಪ್ಪದೆಂದು ನುಡಿಯಲ್ ಬಗೆವಪ್ಪೊಡೆ ಪೋ[8]ಪುದಕ್ಕೆ ತ॥
ಳ್ವಾಗದೆ ಪೋಗಲಿತ್ತುದೆ ಮ[9]ಗುಳ್ತರವಿಂಗೆ ನಿಮಿತ್ತಮಕ್ಕುಮಂ।
ತಾಗದೆ ತಱಗುವುಯ್ಯಲ ಮಗುಳ್ತರವಿಂಗೆ ನಿಮಿತ್ತಮಪ್ಪವೋಲ್॥ 45

ಸೂತ್ರಂ ॥ 10 ॥

ಅರವೆ ಎಲೇ ಏ ಓಹೋ।
ಅರೆ ಎಂಬ ನಿಪಾತಮುಂ ವಿಶಂಕಾಪರಮುಂ॥
ದೊರೆವೆ[10]ತ್ತವಧಾರಣಮುಂ।
ಸ್ವರೂಪದಿಂ ನಿಲ್ಕುಮವಿಕೃತಂಗಳವೆಂದುಂ॥ 46

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಅರವೆ ಅರಲ್ದ ಬಯಲ್ದಾ।
ವರೆಗಳ ಪುದುವುಗಳೊಳರವೆ ಎ[11]ಳದಳರ ಲತಾಂ॥
ತರದೊಳುಱದುಱದು ಕಾ[12]ಡುಗು।
ಮಿರುಳಪ್ಪಿನಮಱಸುವಿನಿಯಳಂ ಚಕ್ರಾಹ್ವಂ॥ 47

ವೃ ॥ ಗಗನಾಭೋಗಮನೆಯ್ದೆ ನೀಳ್ದೊಗೆದ ಗಾಂರಚ್ಛಾಯೆ ಶುಭ್ರಾಭ್ರಲೀ।
ಲೆಗಡರ್ಪ್ಪುಗಿರೆ ಪರ್ವ್ವಿ ತೋಳ್ಪ್ಪರದಿ[13]ದು ತಾಂ ಮತ್ತಾವುದತ್ಯದ್ಭುತಂ॥
ಬಗೆ ಪೋಯಿನ್ತಾಗಳೆಲೇ ಇದಲ್ತೆ ತುಹಿನಕ್ಷೋಣೀಧ್ರದುತ್ತುಂಗಸಾ।
ನುಗ[14]ಳೊಳ್ ಭೋರನೆ ಬಂ[15]ದು ಪಾಯ್ವುದದೆ ನೋಡಾಕಾಶಗಂಗಾಜಲಂ॥ 48

---

1 ದೊಳ್ಗಳೊಳ್ ಪ್ರಮಾಣದ. 2 ನರ. 3 ಳಾಯುಗಂ. 4 ಗಾಂ। ಧನ್ವಗಕುಮಾರ. 5 ಬಲದಗ್ಗಳಿಯಿಂ. 6 ಮಗುಳ್ದುಂ. 7 ಬಾರನೇ. 8 ಪೋಪುದಕ್ಕೆ. 9 ಮರುಳ್ತನವಿಂಗೆ. 10 ಕೊಂತ. 11 ಎಳದಳದ. 12 ಪೋದುಗು. 13 ದಿದಲ್. 14 ಗಳಂ. 15 ಪಾಯುತಿಪ್ಪರದಿದು, ಪೊಯ್ಯುತಿಪ್ಪರದಿದು

ಕಂ ॥ ನುಡಿದನೆ ಕಾವುದನೇ ಎರ್ದೆ ।
ಗಿಡದಿರು ಜವನಿಟ್ಟ ರಕ್ಕೆ ನಿನಗೀವುದನೇಂ ॥
ನುಡಿದನೆ ಏ[1] ಅದು ಕೆಯ್ವುದು ।
ನುಡಿದುದು ತಪ್ಪುಗುಮೆ ಗಂಗಚೂಡಾಮಣಿಯಾ ॥ 49

*ಓಹೋ ಇರಲಿಂ ಪೆಱವಱ ।
ಮಹಾತ್ಮ್ಯಮು[2]ಮಂಬುನಿಧಿಯ ವಾರಿಯೆ ತನಗಂ ॥
ತಾಹಾರವೆಂದೊಡಿನ್ನ ।
ತ್ಯಾಹಿತಮನದೆಂತು ಪೊಗೞ್ವುದೌರ್ವ್ವಾನಲನಾ ॥ 50

ವೃ ॥ ಅರೆ ಎಡೆ ಹಸ್ತಿಶಿಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣರಿಂದರೆ ಅಶ್ವಶಿಕ್ಷೆಯಿಂ ।
ದರೆ ಉಱು ಮಲ್ಲಮೇಷಮಹಿಷೋದ್ಧುರಯುದ್ಧರಸಪ್ರಿಯರ್ಕ್ಕಳಿಂ ॥
ದರೆ ಎಡೆ ಕಾಮುಕ್ಕರ್ಕವ್ಯಸನಕವರ್ಕ್ಕತಧನ್ವಿಜನಪ್ರವೇಕರಿಂ ।
ದರೆ ಎ[3]ಡೆಯೊರ್ಮ್ಮೆಯೊಂದು ಪರಿಯಿಂ ಪುರಬಾಹಿರವೊಪ್ಪಿ ತೋಱುಗುಂ ॥ 51

ವಿಶಂಕೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಇನಿಯನೆ ಬೆಲ್ಲದಿಂದಿನಿಯನೀವನೆ ಆಃ[4]ಪಿರಿದೀವನಿತ್ತುದಂ ।
ನೆನೆವನೆ ಚಿಃ ಅದಂ ನೆನೆಯನುಕ್ಕೆವಗೆಯ್ತುದ ಗಾ[5]ಳಿಗೆಯ್ದ ಕೂ ॥
ಪ್ಪನೆ ಕಳೆ ಕೂರನೇೞದ[6]ಕೆ ಗಂಡುಬಿಸುಟ್ಟಪನೆ ಉಃ[7]ಬಿಸುಟ್ಟಪನಿಂ[8] ।
ತಿನಿತು ವಿವೇಕಮಿಲ್ಲದವನೆ[9]ತ್ತವನಂ ಪೞವೆಂಡಿರೊಲ್ವರೇ ॥ 52

ಅವಧಾರಣಕ್ಕೆ ॥

ಪೆತಱ ಮಾತೊ ಭೂತಳದೊಳರ್ತ್ಥವಿಹೀನನ ಶೌಚಮುಣ್ಮು ವೆ ।
ವರ್ತ್ತು ಕುಲಂ ನೆಗೞ್ತೆಯಿನಿತುಂ ವಿಫಲಂ ಧನಮುಳ್ಳನಾವೊನಂ ॥
ತಾತನೆ ಶೂರನಾತನೆ ಕುಲೋದ್ಭವನಾತನೆ ಶುದ್ಧವೃತ್ತನಂ ।
ತಾತನೆ ಇಂದ್ರನಾತನೆ ಮ[10]ನೋಭವನಾತನೆ ಅಂಬುಜೋದ್ಭ[11]ವಂ ॥ 53

ಸೂತ್ರಂ ॥ 11 ॥

ಪದವಿಧಿಯಿಂ ನೆಱೆದುತ್ತರ ।
ಪದದಾದಿಯೊಳೊಂದಿ ನಿಂದ ವರ್ಗ್ಗಪ್ರಥಮ ॥
ಕ್ಕದಱ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮ ।
ಪ್ಪದದ[12]ಕ್ಕಂ ಬಹುಳಮುಱಿಯೆ ಚಟವರ್ಗ್ಗಂಗಳ್ ॥ 54

1 ಅದು ಕೆಯ್ವುದು ಪೇೞ್. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ—ಒಂದೆರಡು ಮೂಱುನಾಲ್ಕು । ಯ್ದುಂಬೆಸರು ತಾಂಗಳಂತೆ ನಡೆತಂದಿರ್ಪ್ಪ ॥ ತೆಯ್ಯಂಬಾನೊಡಾಂಗಳೋಹೋ । ಎಂದಂ ಗಡ ಪರಸುರಾಮನತಿಕುಪಿತಮನಂ—ಎಂಬ ಪದ್ಯವಿದೆ
2 ಮನಂಬು. 3 ಪರೆ ಎರ್ಮ್ಮ, ಎಡೆಪರ್ಮ್ಮ. 4 ಅೞ. 5 ಗಾಳಿಗೆಯ್ದು, ಗಾರುಗೆಟ್ಟು. 6 ದಿಕೆಗಂಡು, ದಿಕೆಡುಗು
7 ಏ. 8 ನೆಂ । ಬಿನಿತು. 9 ನೆನ್ನನುವಂ. 10 ಗುಣೋನ್ನತ. 11 ದರ್. 12 ದಕ್ಕಂ.

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೞಗ[1]ನ್ನಡಂ ಪುದುಂಗೊಳೆ ।
ಕೊೞೆಸಕ್ಕದಮಂ ತಗುಳ್ಚಿ ಜಾಣ್ ಕಿಡೆ ಮುತ್ತಂ ॥
ಮೆೞಸಂ ಕೋದಂತಿರೆ ಪೇ ।
ೞ್ವಿೞಿಗವಿಗಳ ಕವಿತೆ ಬುಧರನೆರ್ದೆಗೊಳಿಸುಗುಮೇ ॥ 55

ವೃ ॥ ಪಂದಲೆಯೊಳಿದೋರಣದ ಸೀಯದರಂ ಪೊ[2]ಸದೂವೆದೂಪ ತೂ ।
ಗುಂದಲೆ ಬಾೞ್ವೆಣಂ ಪೊಡರೆ ಬಳ್ಕುವ ಸಮ್ಮನ ಸೂಲಮಾಲದೊಳ್ ॥
ಸಂ[3]ದಣಿಯಾಗಿ ನೇಲ್ವ ಪೆಣನೊಂದಿರೆ ನಿಂದುರಿಯುಯ್ಯಲೇಱಿ ಕೈ ।
ರಂದಱಿಯಲ್ಕೆ ಮಸಿದ[4]ಡೆಮುಂಚಿಕೆ ಮಿಂಚಿದುದಾಶ್ಮಶಾನದೊಳ್ ॥ 56

ಎೞಲದೆಸಸುಂ ಕಾಮವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಿರೆ ನೀಳ್ದ ತ ।
ಣ್ಬುೞಿಲ ತಳದೊಳ್ ರುದ್ರಂ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕಣ್ಬೊಲನಾಗಿ ಕೆ[5] ॥
ಯ್ಗೞಿದ ಮುಳಿಸಿಂ ಪೆರ್ವಾವಾಗೆಂದು ಶಾಪಮನಿತ್ತನಂ[6] ।
ಚಬಲೆ ಮನದೊಳ್ ತಾ[7]ಪಂಪೆತ್ತಂ ವಿಯೋಗವಿಷಣ್ಣನಂ ॥ 57

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಒಕ್ಕರ್ಯಿಸ್ವ ಬಿ[8]ಲ್ಲನಂಬುಮ ।
ನುಕ್ಕರ್ಗಳ್ಗಳ್ ಸು[9]ರಿಗಗಿೞ್ತು ಮಾಣ್ದಿರದಾಗೋ ॥
ಮಕ್ಕರ್ಗಳಿದಿರ್ಚಿದ ಘೋೞ ।
ಯ್ಲಕ್ಕರ್ಗಳೊಳಕ್ಕತುಳಮಿೞಿದು ಕುಱಿದಱಿಯಾದರ್ ॥ 58

ವೃ ॥ ನೆಗೆದಂಭೋದಪಥಕ್ಕೆ ಱಂಕೆವೆರಸೊಂದದ್ರೀಂದ್ರಮಾಕಾಶಮಂ ।
ಬಗಿದತ್ತಿರ್ಬ್ಬಿಗಿಯಾಗೆ ಪಾಱಿದಪ್ರದೇಶಾಶಂಕೆಯಂ ಮಾಡಿ ತೊ ॥
ಟ್ಟಗೆ ತ[10]ದ್ಗ್ರಾಹಮುಮಂ ಗಜೇಂದ್ರಮುಮನೊತ್ತರ್ತೆತ್ತಂಬಿನಂ ತುತ್ತಿದೇ ।
ಮಗಣಕ್ಕೆರ್ಚ್ಚರಿಯಾಗೆ ಪಾಱಿ ಸುರರಾಜಾವಾಸಮಂ ಮುಟ್ಟಿದಂ ॥ 59

ನಡುವನಾಟಿಸ[11]ದುಂತೆ ನೋಡಿದೊಡಂ ವಳಿತ್ರಯಮಧ್ಯದೊಳ್ ।
ನಡುವ ದಿಟ್ಟಿಯನಾಗದಾರ್ಗ್ಗಮಗಲ್ಚಲೆಂಬನಿತೊಪ್ಪುವೊ ॥
ಳ್ಪಡಿಯೆ ತೀವಿ ಪೊಗೞ್ತೆಗಾದಮುಳುಂಬಮಾಗಿಯುಮಂತುಮೊ ।
ಪ್ಪಿರ್ಡಿಯೆ ದಲ್ ನಡು ನೂತವಾತಚಲಲ್ಲತಾಲಲಿತಾಂಗಿಯಾ । 60

ಚಟವರ್ಗ್ಗಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅತಿಶಯಮಾಯ್ತು ಕಾ[12]ಲ್ದೞಿಗಲಿಟ್ಟಳಮಾಯ್ತುರಚಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಕೂ ।
ಗಿತು ಕ[13]ಟಿಚಲ್ಲಿ ಸೂಸಕದ ನೂಪುರದಬ್ಬರಮಾದುದಬ್ಬರಂ ॥
ಮತಿಗಿಡಿಸಿತ್ತು ದಿಟ್ಟಿ ಸೆಱೆಗೆಯ್ದುದು ಪುರ್ವಿನೊಳಾದ ಜರ್ವ್ವ ತಾಂ ।
ದ್ಭು[14]ತತರಮಾದ್ಭು[14]ತಂ ಸಮೆದ ಶಾಣದೊಳಾಡುವ ಗಾಡಿಕಾರ್ತಿಯಾ ॥ 61

---

1 ಗನ್ನಡದ. 2 ಪೊಸದಂಬೆಕೂಪ. 3 ಸಂದಳ. 4 ದಡಮುಂಚಿಗೆ. 5 ಕೆ । ಯ್ಗೞಿಯೆ. 6 ನಂ । ಶಬಲೆ. 7 ತಾ ಪಂಬೆತ್ತಂ ವಿಯೋಗಿ ವಿಪಣ್ಣನೇ. 8 ಬಿಲ್ಲುಮಂಬು. 9 ಸುರಗಿ. 10 ತದ್ವ್ಯಾಹಮುಮಂ. 11 ಸುವಂತೆ. 12 ಕಾಱೆಂ, ಕಾಲ್ದುೞಿಗಳಟ್ಟಳ. 13 ಕಟಿಚಲ್ಲಿ. 14 ದ್ಭು.

ಕಂ॥ ಕಡುಟಕ್ಕುಗೊಂಡವೊಲ್ ಮೆ[1]ಯ್ ।
ನಡುಗೆ ಮನಂ ವಿಕಳಮಾಗೆ ನುಡಿಗಳ್ ಮೊದಲಿಂ ॥
ದಡಿಗಿಡೆ ಕಾಲ್ ತ[2]ಡತಡವರೆ ।
ತೊಡರ್ದಱಿಪಿಂದೆಳಸಿ ನೋ[3]ೞ್ಪ ಮೃಗಲೋಚನೆಯಂ[4] ॥ 62

ಸೂತ್ರಂ ॥ 12 ॥

ಸ್ವರದಿಂ ಯಲದಿನಾದಿ ।
ಷ್ಟ್ವರೇಫದಿಂ ಪರದೊಳಮರ್ದು ತೋಱೆ ಪವರ್ಗ್ಗಂ ॥
ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಂ ವಾದೇಶಮ ।
ದರೆ ಉೞಿ ವಾಕ್ಯದೊಳಮನ್ವಿತಾ[5]ರ್ತ್ಥದೊಳಕ್ಕುಂ ॥ 63

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಸ್ವರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಎಳವೆಱೆ ದಾಡೆ ಕೆಂದಳಿರೆ ನಾಲಗೆ ಮಾಮರವಳ್ಳಿಗೊಂಬಿನೊಳ್ ।
ಮಿಳಿರ್ವೆಳವಕ್ಕಿ ಬಾಲಮಲರ್ದೊಂಗಲೆ ಕೇಸರಮೊಂಬಿನಂ ಮವಂ ॥
ಗೊಳೆ ಮಧುಮಾಸಕೇಸರಿ ವಿಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಮೃಗಂಗಳಂ ಭಯಂ ।
ಗೊಳಿಸಿದುದುದ್ಧ್ವಕೀರಮದಕೋಕಿಲಗರ್ಜ್ಜಿತತರ್ಜ್ಜಿತಂಗಳಿಂ ॥ 64

ಕಂ॥ ಮರವಣಿಗಂ ಬೀಣೆಗಮಂ ।
ತರಮಾವುದೊ ಸುಕವಿರಚಿತಮೃದುಲಲಿತಪದ ॥
ಸ್ಫುರಿತಸರಸೋಕ್ತಿಗಂ ನಿ ।
ಷ್ಠುರಕುಕವಿಕಟೂಕ್ತಿಗಳ್ಗಮೇನಂತರಮೋ ॥ 65

ಯಲಾದಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಸು[6]ರಿಗೆ ಶುಭಂಕ[7]ರಗತ್ತಿಗೆ ।
ಕರಗಂ ತಲೆಮಂಡೆ ಮರುಳ ಬಾಯ್ವುೞಿ ಪಱೆಯು ॥
ಗಿರೆ ಕಳದೊಳಿಱಿಯಲಿರ್ದ್ದುವು ।
ನೆರೆದು ನಿಶಾಚರರ ತಕ್ಕಿನೆಕ್ಕತುಳಂಗಳ್ ॥ 66
ಮೆಯ್ವೆ[8]ಸದಿಂ ಕೆಯ್ವೆ[8]ಸದಿಂ ।
ಬಾಯ್ವೆಸದಿಂ ಮಂತ್ರತಂತ್ರದಿಂದಂ[9] ಸುಖಮಂ ॥
ಮೆಯ್ವಿಡೆ ವನಿತೆಗೆ ಪಡೆದಾ[10] ।
ಮೆಯ್ವೋಗಕ್ಕೆ[11]ಳಸಿ ಸೋಲ್ವನೆೞ್ತ್ರೊಜಂಗಂ ॥ 67

ವೃ ॥ ಬಲ್ವೆಣನು[12]ಚ್ಚಿರ್ಕೋಡೊಳಿರೆ ನೆತ್ತರುರೋಮಣಿಯಿಂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಾ ।
ನಲ್ವರಿವನ್ನೆಗಂ ಪ್ರಹತದಿಂದಿೞಿದೆತ್ತಿದೊಡಗ್ರಹಸ್ತದೊಳ್ ॥
ಸೇಲ್ವ ಪೆಣಕ್ಕೆ ಪರ್ದ್ದೆಱಗೆ ವೈರಿಯ ನಾಲ್ಕು ಬಲಕ್ಕ ಮೊಂ[13]ದೆ ಬಂ ।
ಬಲ್ವರಿಯುತ್ತುಮಿ[14]ರ್ದ್ದುದು ಜಯದ್ವಿರದಂ ಜಯಸಿಂ[15]ಗಭೂಪನಾ ॥ 68

---

1 ಕೆಯ್. 2 ತಡವತವರೆ. 3 ನೋೞ್ಪೆ. 4 ಯಂ. 5 ತಾರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳಂ. 6 ಸುರಗಿ. 7 ಕರಿ. 8 ಯ್ಯ. 9 ಮುಂಕುಳಮಂ. 10 ಪಡೆವುದು. 11 ಕೆತಾನೆಸೊಲ್ವ. 12 ನಚ್ಚಿರ್. 13 ದೊಂದೆ. 14 ಮಿರ್ದ್ದುದು. 15 ಸಿಂಗ.

ಕಂ ॥ ಬ[1]ಲ್ವಲಿಕೆಯಿಂದಿದಿರ್ಚ್ಚಿರ್ದ ।
ಬಿಲ್ವಡೆ ತನ್ನೆಚ್ಚ ನಿಶಿತಶರಸಂಹತಿಯಿಂ ॥
ದೆಲ್ವಡಗಾಯ್ತು ನಿತುವಾದೆನೆ ।
ಬಿಲ್ವಲ್ಮೆಯ ಮಾತಮಾನುಷಂ ಮಾಧವನಾ ॥ 69

ಕಂ ॥ *ಧರೆಯೊಳ್ ಬೀರದ ಪೆಂ[2]ಪಿಂ ।
ನರನಿಂದಿರ್ಮ್ಮಡಿ ಬಕಾರಿಯಿಂ ಮೂವಡಿ ಭಾ ॥
ಸ್ಕರಸುತನಿಂ ನಾಲ್ವಡಿ ಕಂ ।
ಕರನಿಂದಯ್ವಡಿ ನೆಗೞ್ತೆಯದಟರ ಭೀಮಂ ॥ 70

ಅನಾದಿಷ್ಟರೇಫಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೇರ್ವ್ವರಸು ಕಿಱುತು ಪಲವುಂ ।
ನೀರ್ವ್ವುಗಳನೊಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರ್ಪ್ಪ ಗ[3]ಜೇಂದ್ರಂ ॥
ಸೋರ್ವ್ವ ಮದಧಾ[4]ರೆ ಕಟದೊಳ್ ।
ನೇರ್ವ್ವಟ್ಟಿರೆ ಸುರಕರೀಂದ್ರಮೆನಿಸಿದುದಾಗಳ್ ॥ 71

ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಮನೀಯವಿಭ್ರಮಗುಣಾನ್ವಿತೆಯರ್ ।
ಪ್ರಮಿತಾಕ್ಷರಾಭರಣಭೂಷಿತೆಯರ್ ॥
ತಮರೊರ್ಗ್ಗೆ ಪೋಪ ಕುಲಜಾಂಗನೆಯರ್ ।
ಕಮಲೋದರಂಗೆ ಪಡೆದರ್ ಮುದಮಂ ॥ 72

ಸೂತ್ರಂ ॥ 13 ॥

ಯಲರಹಿತವ್ಯಂಜನದಿಂ ।
ನಿಲೆ ಮುಂದೆ ಸಕಾರಮ[5]ಲ್ಲಿ ಬಹುಳಂ ಚತ್ವಂ ॥
ಕೆಲಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಜತ್ವಂ ।
ನೆಲೆಗೊಳ್ಗುಂ ಸಂಖ್ಯೆಯಾದೊಡಕ್ಕುಂ ಛತ್ವಂ ॥ 73

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಚತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ನೆರಪೆ ತುಂಬಿಗಳನಾತ್ಮಮುಖೋದ್ಯ ।
ತ್ಪರಿಮಳಂ ಕಮಳಬಂಧುರಗಂಧಂ ॥
ಪರಪೆ ಕೇಕಿಗಳ ತಾಂಡವಮಂ ಸು ।
ಚ್ಚರದ ತಿಣ್ಪು ಘನಘೋಷಗಭೀರಂ ॥ 74

1 ಬಲ್ವಕೆಯಿಂ: ಲಿದಿಚ್ಚಿರ್ದ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 'ಆದೇಶರೇಫಕ್ಕೆ' ಎಂದಿದೆ. 2 ಪೆಂಪಿನ 3 ಗಜಂಮುಂ. 4 ವಾರಿ. 5 ದಲ್ಲಿ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಣ್ಸೋಲಮನಱಿಯಂ ಪರ ।
ವೆಣ್ಸುರವಧುಗೆಣೆಗೆ ವರ್ಪೊಡಂ ತೊಡರ್ದಾತಂ ॥
ಮೋಣ್ಸುರನಕ್ಕೆಮ ಚಲದ ಪ ।
ವಣ್ಸಾರಿ ಕೀ[1]ಱ್ಸರಿಗೆ ವಾರನಹಿತಕೃತಾಂತಂ ॥ 75

ಜತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕರೆವೆರಸಿದ ಪೊಸದುಗುಲದ ।
ತೆರಳ್ಕೆವೆತ್ತುಡೆ ಹಟತ್ಕಟೀಸೂತ್ರಪರಿ ॥
ಸ್ಫುರಿತದೊಳಂ ಕಟ್ಟಿದ ಪೊಂ ।
ಜರಿಗೆಯೊಳಂ ಜನಮನೇಂ ಮನಂಗೊಳಿಸಿದು[2]ದೋ ॥ 76

ಛತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದಿನೆಣ್ಛಾಸಿರಲೋಹವಕ್ಕರೆಯ ಜಾತ್ಯಶ್ವಂಗಳೆಚ್ಛರ್ಸಿರಂ ।
ಮದಮಂ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿರ್ದ್ದ ದಂತಿಘಟೆಗಳ್ ಪತ್ತೆಂಟು ಲಕ್ಕಂ ರಣೋ ॥
ನ್ಮದಪತ್ತಿವ್ರಜವೆಂಬ ಸೈನ್ಯಮದದಿಂ ಬಂ[3]ದರ್ ಪಲರ್ ಕಾದಿಯೋ ।
ಡಿದೊಡೆಚ್ಚಿಟ್ಟದನಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ಪಿ[4]ಡಿದಂ ಚಾಳುಕ್ಯಚಕ್ರೇಶ್ವರಂ ॥ 77

ಯಲಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವೀರಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕೆ ।
ಯ್ಸಾರೆ ಸು[5]ರಾಂಗನೆಯುರೊಸೆದು ಪರಸುವ ರವಮುಂ ॥
ಭೋರೆಂದೆಱಗುವ ಕುಸುಮಮಾ ।
ಸಾರದ ಬಲ್ಸರಿಯುಮೆಸೆದುವಂಬರತಳದೊಳ್ ॥ 78

ಸೂತ್ರಂ ॥ 14 ॥

ಸ್ವರಮುಮರ್ದಿರೆ ಮುಂದೇಕ ।
ಸ್ವರದೊಳ್ ನಣಲಯಳಕಾರಮನಿತುಂ ಹ್ರಸ್ವಾ ॥
ಕ್ಷರಪೂರ್ವ್ವಮಾಗೆ ಪೀನಂ ।
ಸ್ವರೂಪದಿಂ ದ್ವಿತ್ವವೃತ್ತಿಯುಂ ಶಾಬ್ದಿಕರ್ಗ್ಗಂ ॥ 79

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೊನ್ನುಳ್ಳವನೆ ಕುಲೀನಂ ।
ಚೆನ್ನಂ ಕಲಿ ಸತ್ಯವಾದಿಯೆನಿಸುಗುಮ[6]ದಱಿಂ ॥
ದಿನ್ನುಂ ಪೊನ್ನನೆ ಪಡೆವುದು ।
ಪೊನ್ನಿಂ ಸಮನಿಸುಗುಮಲ್ತೆ ಪೆಣ್ಣುಂ ಮಣ್ಣುಂ ॥ 80

1 ಕೀಳ್ವರಿಗೆ, ಕೇಸ್ಸರಿಗೆ. 2 ದನೋ. 3 ಬಂದುಪ್ಪಳಂ. 4 ಬಿಡಿದಂ. 5 ಪುರಾಂಗನೆ. 6 ಮಿನ್ನುಂ ॥ ಮುನ್ನಂ ಪೊನ್ನಂ.

ಕಂ॥ ಕಲ್ಗೆಲ್ಲಂ ಶಿಸುಗಲ್ ಮರ।
ನೆಲ್ಲಮವಿಮ್ಮಾವು ಬಳ್ಳಿಯೆಲ್ಲಂ ಲತೆ ಮು॥
ಳ್ಳೆಲ್ಲಂ ಕೇದಗೆ ಬೆಳಗೆ।
ಯ್ಯೆಲ್ಲಂ ಫಲಶಾಲಿಯೆಂದೊಡೇವ್ರೊ[1]ಗಳ್ವುದದಂ॥ 81

ಪೀನಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ॥

ವೃ॥ ಪುಲಿಗಳ ವಿಾಸೆಯನುಯ್ಯಾಲಾಡಲೆ ನಂಜನೆಂ।
ಜಲಿಸಲುಮ[2]ಟ್ಟಿಯೆ ಕಾಳಕೂಟಮನೆನ್ನ ದೋ॥
ರ್ವ್ವಲಮನತಿಕ್ರಮಿಸಲ್ಕೆ ಮಾಟಿಸಿ ಬಂದನೊ।
ಳ್ಗಲಿ ದಲಿವಂ ಜವನಲ್ಲಿಯುಂಡಿಗೆದಂದನೋ॥ 82

ಅನೇಕಸ್ವರನಿಷೇಧಕ್ಕೆ॥

ಕಂ॥ ಸರಣಾರುವೊಳರೆ ಖಳಸಂ।
ಸರಣದೊಳದವಟಿಲನೆಯ್ದಿ ನಸಿವ[3]ರ್ಗ್ಗೆ ಜಿನೇ॥
ಶ್ವರಧರ್ಮ್ಮವೊಂದೆ ತಾನದು।
ಶರಣಂ ಭವಹರಣಮಲ್ಲಿ ಸಾ[4]ದೆಯುಮುಂಟೇ॥ 83

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಸಂಧಿಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ.

ನಾಮಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 15 ॥

ಧಾತುವಿವರ್ಜ್ಜಿತಮರ್ತ್ಥೇ।
ಪೇತಂ ಲಿಂಗಂ ಮವಿಂಕೆಯದದೊಳ್[5]ಎಂದಿಂ॥
ತ್ರೀತೆಬದಿಂದೇಟಕ್ಕಂ।
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳದರ್ಕ್ಕೆ ಕಾರಕವಶದಿಂ॥ 84

ಸೂತ್ರಂ ॥ 16 ॥

ಪರಿಪಿಡಿಯೆ ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮ್ಮಂ।
ಕರಣಾಖ್ಯಂ ಸಂಪ್ರದಾನಮ[6]ಪನಯನಾಖ್ಯಂ॥
ನಿರತಮಪಾದಾನಮುಮವಧಿ।
ಕರಣಮುಮೆನೆ ಕಾರಕಂಗಳಾರುಂ ನೆಗಳ್ಗುಂ॥ 85

1 ಪೊಗಳ್ವುದೇಂ. 2 ಮಿಕ್ಕಿಯೆ, ಕುಳ್ಳಿಯೆ. 3 ವರ್ಗೆ. 4 ಪೇಲ್ ತೊದಳುಂಟೇ. 5 ಳೆಂದಿಂ, ಳಪಿಂದಿಂ.
6 ಮಪಗಮನಾಖ್ಯ, ಮಪನಯಮಭಿಗಂ. 7 ನಿರತಂಸ್ವಮ್ಯಾದಿಯುಮವಧಿ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಲನಿದು ನೆಲನಂ ಪಾಲಿಸು ।
ನೆಲದಿಂ ಪುರುಳಕ್ಕುಮಾರ್ ನೆಲಕ್ಕೆಱಗದವರ್ ॥
ನೆ[1]ಲದತ್ತಣಿನುಱದರಿಯಂ ।
ತೊಲಗಿಸು ನೆ[2]ಲದೆಱೆಯ ನೆಲದೊಳೊದವಿಸು ಜನವಂ ॥ 86

ಸೂತ್ರಂ ॥ 17 ॥

ಅವಱೊಳ್ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂ ।
ಬ[3]ವರಿಸೆ ತಳ್ತಿರ್ಕುಮ[4]ಲ್ಲಿ ಗಳ್ ಶಬ್ದಂ ಮ ॥
ತ್ತವು ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚ ।
ನವೃತ್ತಿಯಂ ತಾ[5]ಳ್ದಿ ನೆಗೞ್ಗುಮವು ಬಹುಳತೆಯಿಂ ॥ 87

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ * ಅಲರ್ಗಣ್ ಮೀವ್ಬೊಣರಂತಿರೆ ।
ನೆಲೆವೊಲೆಗಳ್ ಚಕ್ರಯುಗಲವಂ ತಿವಳಿಗಳು ॥
ಚ್ಚಲಿತತರಂಗಂಗಳನಿಱ ।
ಸೆ ಲತಾಂಗಿಯರಂಬುಜಾಕರಕ್ಕೆಣೆಯಾದರ್ ॥ 88

ವೃ ॥ ಕಿಡಿಗಳ್ ಜಾತಿಜರಾದಿಗಳ್ಗೆ ದುರಘವ್ರಾ[6]ತಾಯುಧಕ್ಕಳ್ಕದು ।
ಕ್ಕುರ್ಡಿಗಳ್ ಪುಣ್ಯದ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ ಗುಡಿಗಳ್ ಧರ್ಮ್ಮಾರ್ತ್ಥಿಗಳ್ಗಪ್ಪ ಕೆ ॥
ಯ್ಪಿಡಿಗಳ್ ಜೈನಗೃಹಕ್ಕೆ ನಿಲ್ತ ಪಡಿಗಳ್ ಸಂಸಾರವಾರಾಶಿಯಾ ।
ತಡಿಗಳ್ ಶ್ರೀಗುಣಭ[7]ದ್ರದೇವರಡಿಗಳ್ ನಿ[8]ಲ್ಕೆಮ್ಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮದೊಳ್ ॥ 89

ಕಂ ॥ ಅವು ಪಿರಿಯವು ಭಾವಿಪೊಡಿಂ ।
ತಿವು ಕಿಱಿಯವೆನಿಪ್ಪುದಿದುವೆ ಭೇದಂ ಪೆಱತಿ ॥
ಲ್ಲಿವಱವಱಂತರಮೆ[9]ನಿಸಿದು ।
ವವನೀಧರದಣೆಯ ಪುಲಿಗಳುಂ ಬೆಕ್ಕುಗಳುಂ ॥ 90

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೀಂಗಳ ಕಾಲ್ಗರ್ಚ್ಚದ ನೀ ।
ರುಂ ಗಂಗೆಯ ನೀರುಮೆಂಬಿವೀನಿಖಿಳಜಗ ॥
ನ್ಮಂಗಳಕ[10]ರಂಗಳೆನಗೊ ।
ರ್ವಂಗಂ ಸಮನಿಸಿದುವಿಂತು ನೋಂತರುಮೊಳರೇ ॥ 91

---

1 ನೆಲನತ್ತ. 2 ನೆಲನೆಱೆಯ. 3 ಜನಳಸೆ, ಬವಳಸೆ. 4 ಮೆಯ್ದ್ವ. 5 ತಾಳ್ದಿ, ಕಾಳ್ಗ.
* ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 6 ವ್ರಾತಾದ್ರಿಗಳ್ಗಳ, ವ್ರಾತಾಪಿಗುಳ್ಗಳ್ಕ. 7 ಚಂದ್ರ.
8 ನಿಲ್ಕೆನ್ನ. 9 ಮೆನಿಸುವು. 10 ಪದಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 18 ॥

ಪುರುಷಸ್ತ್ರೀವಾಚಕಮಾ ।
ಗಿರೆಯುಂ ಮತ್ತಲ್ಲಿ ಸರ್ವ್ವನಾಮಮುಂ ಸಯ್ತೊಂ ॥
ದಿರೆಯುಮಿರರ್ ದಿರ್ ವಿರ್ ಕಳ್ ।
ದೊರೆಕೊಂಡನುಸರಿಸುಗುಂ ಜನೋಕ್ತಿಕ್ರಮದಿಂ ॥ 92

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಆರಾರ್ಗ್ಗ ಪೆಂಡಿರೊಡಮುಟ್ಟಿದರೆಂಬರಾರಾ ।
ಗಾರ್ಗ್ಗ[1]ರಾರ್ಗ್ಗ ತಂದೆವಿರತಿಪ್ರಿಯಪುತ್ರರಾರಾ ॥
ಗಾರ್ಗ್ಗ ರಾರ್ಗ್ಗ ತಾಯ್ವಿರೆರಡಿಲ್ಲದೆ ಕೂರ್ಪ್ಪರಾರಾ ।
ಗಾರ್ಗ್ಗ[2]ರಯ್ಯಾ ತಾನೆ ತ[3]ನಗಿಂ ನೆರಮಲ್ಲರಾರುಂ ॥ 93

ಇವಳ್ದಿರೊಳಿವಂದಿರಂ ವಿಕೃತರೂಪರಂ ಕೂಡುವಂ ।
ತವಶ್ಯಮನುರೂಪರೂಪರನೆ ಕೂಡಲೇಂ ಕೂಡದೋ ॥
ವಿವೇಕಮಿ[4]ನಿತೇಕೆ ಪುಟ್ಟದೊ ಪಿತಾಮಹಂಗೆಂಬ ಚಿ ।
ತ್ತವಿಭ್ರಮಮನಾಗಿಪರ್ ಸುಱಿವ ಪೇಡರಾಪ[5]ಟ್ಟದೊಳ್ ॥ 94

ಕಳಂತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಱಿಯಲಾಗದು ನೆಟ್ಟನೆಂದು ಬಿಸುಟ್ಟಿದುಂ ನಯಮಲ್ತು ಪೇಂ ।
ಗಱುವ ವಿಪ್ರವರರ್ಕ್ಕಳಿಂ ಚರರಿಂ ವಿಚಾರಪರರ್ಕ್ಕಳಿಂ ॥
ಪೆಱರುಮ[6]ನ್ನರಿನಿನ್ನುಮಾರಯಿಸಿಂ ವಿದಗ್ಧರಿನೊಯ್ಕನೆ ।
ತ್ತಱಿಯಲಕ್ಕುಮೊ ಸಯ್ಪಿನಿಂ ಸಮನಿ[7]ಕ್ಕುಮಲ್ತೆ ಸಮೀಹಿತಂ ॥ 95

ಸೂತ್ರಂ ॥ 19 ॥

ಅಕ್ಕುಮನುಸ್ವಾರಮದಂ ।
ತಕ್ಕೆ ಸಮಂತೆಲ್ಲಿಯುಮಾದೊಡಂ ಮತ್ತದಱಿಂ ॥
ಮಿಕ್ಕುವಱೊಳ್ ಲೋಪಂ ತಾ ।
ನಕ್ಕುಂ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಮುಂ[8]ತೊಂದಕ್ಕುಂ ॥ 96

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಬ[9]ಗಿದು ಪುಗಲ್ಕರಿವೆಲ್ಲಿಯು ।
ಮೊಗೆದ ಮರಂ ಪೊದಱು ಬಳ್ಳಿ ಗಿಡುವೆಂಬಿವಱಿಂ ॥
ಮಿಗಿಲೆನಿಪ ಬಲ್ಲ ನಗಸಾ ।
ನುಗಳೊಳದಂತಾವ ಮುಯ್ಯೊಳಂ ಪುದಿದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 97

---

1 ರಾರಾರ್ಗ್ಗ. 2 ರಾರಯ್ಯ. 3 ತನಗಂ. 4 ಮಾಣಿತೇಕೆ. 5 ಬೇಟ. 6 ಮನ್ನರ. 7 ನಕ್ಕು. 8 ಮತ್ತೊಂ, 9 ಬಗಿದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 20 ॥

ಕೇವಲಮದಂತಲಿಂಗದೊ ।
ಳಾವಜ್ರ್ಜಿತಮಪ್ಪ ಮಾಗಮಂ ಗಳ್ಗಕ್ಕುಂ ॥
ತಾವೊಂದಿ ಬಿಂದುಗಳ್ಗ ।
ದ್ಭಾವಿಸಿ ನೆಗಲ್ಗುಂ ಮನಂ ಸ್ವರಂ ನಿಲೆ ಪರದೊಳ್ ॥ 98

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಪೊಂಗಳಸಂಗಳಿನೆಸೆವು ।
ತ್ತುಂಗಧ್ವಜತೋರಣಂಗಳಿಂ ಸೊಗಯಿಪ ಕೂ ॥
ಟಂಗ[1]ಳಿನೆಲ್ಲಂ ನಾಡೆ ಮ ।
ನಂಗೊಳಿಪುವು ಪುರದ ರಮ್ಯಹಮ್ರ್ಯಚಯಂಗಳ್ ॥ 99

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಹರನಗಮಿಂತಿದು ಲಂಕೇ ।
ಶ್ವರನೀಗಿರಿವರಮನೊತ್ತಿ ಕಿೞ್ತೆತ್ತಿದನ ॥
ಚ್ಚರಿಪಟ್ಟು ಸುರವಿಯಚ್ಚರ ।
ಗರುಡೋರಗಸಮಿತಿ ನೆರೆದು ನಡೆ ನೋಡುವಿನಂ ॥ 100

ಸೂತ್ರಂ ॥ 21 ॥

ಅವು ಪರವಾಗಿರೆ ಲಿಂಗಾಂ ।
ತವರ್ಣ್ಣಲೋಪಂ ಗುಣೋಕ್ತಿಗಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಯಂ ॥
ಸ್ವವಿಭಕ್ತ್ಯದ್ಯಕ್ಷರಮಾ ।
ಗಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಸರ್ವ್ವನಾಮದೊಳ್ ಮತ್ತದುವುಂ ॥ 101

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಇನಿಯುವು ವಿಷಯಸುಖಂ ನಂ ।
ಜಿನ ಸವಿವೊಲ್ ತತ್‌ಕ್ಷಣಂ ವ್ರತಾಚರಣಂ ಮ ॥
ದ್ದಿನ ಕಯ್ಪಿಯಂತೆ ವಿರಸಂ ।
ಮನಕ್ಕವೆರಡುಂ ವಿಪಾಕವಿಪರೀತಂಗಳ್ ॥ 102

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಬಂಡಣದೊಳೆನ್ನನೋಡಿಸಿ ।
ಕೊಂಡುಯ್ದಂ ನಿನ್ನನಾಸರಿತ್ಸುತನಾನುಂ ॥
ಪೆಂಡತಿಯೆನಾದೆನದಱಿಂ ।
ಪೆಂಡಿರ್ ಪೆಂಡಿರೊಳದೆಂತು ಕೂಡುವರಬಲೇ ॥ 103

1 ಗಳವೆಲ್ಲಂ, ಗಳವೆಲ್ಲಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 22 ॥

ಸ್ವರಮಿದಿರೊಳಕಾರಾಂತ ।
ಕ್ಕಿರೆ ನಾಗಮಮುಕ್ಕುಮಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗದೊ[1]ಳ ॥
ನ್ನೆರಡನೆಯ ವಿಭಕ್ತಿಯುನ ।
ತ್ತಿರಲಿತ್ತು ನಪುಂಸಕಕ್ಕೆ ದಾಗಮಮುಕ್ಕುಂ ॥ 104

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಇವನಧಿಕಪುಣ್ಯನೀತನ ।
ನವಶ್ಯಮೋಲಗಿಸೆ ತೀ[2]ರ್ಗ್ಗಮಭಿಮತಮಿವನಿಂ ॥
ಭುವನವಿಶೇಷಕರಾರೆಂ ।
ದ[3]ವನವನತನಾದನಾಥರಾಧಿಪನಡಿಯೊಳ್ ॥ 105

ಮನದಿಂ ಪೇಗಂ ಮುಟ್ಟಿದ ।
ನನೂನಫಲಕುಸುಮಪಲ್ಲವಭ್ರಾಜಿತಮಂ ॥
ಬನದೊಳಗೆ ಪವನನಂದನ ।
ನನಿಂದ್ಯಗುಣನೆಸೆವಶೋಕಧಾತ್ರೀರುಹಮಂ ॥ 106

ಸೂತ್ರಂ ॥ 23 ॥

ಮ[4]ತ್ತಾ ದ್ವಿತೀಯೆಗಂ ಮನ ।
ವೊತ್ತಿರಿಸಿಕ್ಕುರ್ಗಂ ವಿಭಾಷೆಯಿಂ ನಿಧನದೊಳಂ ॥
ಪತ್ತಿ ನಿಮಿರ್ದಮರ್ದು ನಿಲ್ಕುಮು ।
ದಾತ್ತತೆ ಮಿಗೆ ದಂ ತೃತೀಯೆಗೇದಂತಂ ಮೋಕ್ ॥ 107

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ॥

ಕಂ॥ ನೆಲನಂ ನುಂಗಲುಮಂಬುಧಿ ।
ಜಲಮಂ ತವೆ ತುಳ್ಕಲುಂ ಕುಲಾಚಲಕುಲಮಂ ॥
ನೆಲೆಯಿಂ ಕಿ[5]ೞಲುಂ ತಾರಾ ।
ವಲಿಯನುದಿರ್ಚ್ಚಲುಮೊಡರ್ಚ್ಚಿದಂ ಚಕ್ರಧರಂ ॥ 108

* ಹರನಗಮಿಂತಿದು ಲಂಕೇ ।
ಶ್ವರನೀಗಿರಿವರಮನೊತ್ತಿ ಕಿೞ್ತಿತ್ತಿದನ ॥
ಚ್ಚರಿವಟ್ಟು ಸುರವಿಯುಚ್ಚರ ।
ಗರುಡೋರಗಸಮಿತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗುವಿನಂ ॥ 109

---

1 ದೊಳಂ ॥ ಎರಡನೆಯ. 2 ತೋರ್ಗ್ಗ. 3 ದವನತನವ. 4 ಮತ್ತಂ. 5 ನೆಗಲ್. * ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ತೃತೀಯೆಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಭಯದಿಂದಂ ಮುಳಿಸಿಂದಂ ।
ಸ್ಮಯದಿಂದಂ ರಾಗದಿಂದಮಳಿಪಿಂದಂ ದು ॥
ರ್ಣ್ಣಯಮಂ ಭಾವಿಸದೆ ಯುದ್ಧ ।
ಚ್ಛೆಯಿಂದೆ ನೆಗಳ್ವಂಗೆ ತೀರ್ವ್ವ ಕಜ್ಜಮುಮೊಳವೇ ॥ 110

ವೃ॥ ಬಗೆದಂತಾಗೆ ಸುರೇಂದ್ರರಿಂ ಕ್ರಮದೆ ಕಲ್ಯಾಣದ್ವಯಂ ಜೈನದೀ ।
ಕ್ಷೆಗೆ ಪೂರ್ಣ್ಣಕ್ಷಯಪುಣ್ಯನುಗ್ರತಪಮೆಂಬುಗ್ರಾಸಿಯಿಂ ಕೂಡೆ ಘಾ ॥
ತಿಗಳಂ ಘಾತಿಸಿ ತದ್ಯುಗಂಧರಮಹಾಯೋಗೀಶ್ವರಂ ತಾಳ್ದಿದಂ ।
ನೆಗಳ್ದರ್ಹಂತ್ಯಮನೇನನೀಯದೊ ಶುಭಧ್ಯಾನೋಪಯೋಗೋದಯಂ ॥ 111

ಸೂತ್ರಂ ॥ 24 ॥

ಆಕ್ಕುಂ ಬಹುಳಮುಕಾರಾಂ ।
ತಕ್ಕೆ ತೃತೀಯಾದಿಗ[1]ಳೊಳನಾಗಮಮವುಬುವೆಂ ।
ದಕ್ಕುಮವು ಸರ್ವ್ವನಾ[2]ಮದ ।
ಪಕ್ಕದೊಳರೆ ಮೊದಲೊಳಿರ್ದ್ದಕಾರದ ನೆಲೆಯೊಳ್ ॥ 112

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಮನುವಿನ ಮಾರ್ಗ್ಗಂ ಸುರಗುರು ।
ವಿನಱಿವು ಪವಮಾನಸೂನುವೊಂದಾಯುತಿ ಪೆಂ ॥
ಪಿನೊಳಿಸವ ಕರ್ಣ್ಣನೊ[3]ರ್ನ್ನಡಿ ।
ತನಗವು ನಿಜಮಾಗೆ ನೆಗಳ್ದನಾವಿಭುವಿಳೆಯೊಳ್ ॥ 113

ಅಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅದಱಿಂದಾನೊಂದಂ ಬೇ ।
ಡಿದಪೆಂ ಮಾರ್ಕ್ಕೊಳ್ಳ ದೀವುದೆಂಬುದುಮದಱೊಳ್ ॥
ಪುದಿದನುರಾಗಂ ಮಾಣ್ದಿರೆ ।
ತದಸ್ತುವೆಂದಿತ್ತನಮಳವಸ್ತುವನಾ[4]ತಂ ॥ 114

ಸೂತ್ರಂ ॥ 25 ॥

ಮೊದಲೊಳನುಸ್ವಾರಂ ಬೆರ ।
ಸದಂತಪುಲ್ಲಿಂಗದೊಳ್ ಗೆಯಕ್ಕುಂ ದ್ವಿತ್ವಂ ॥
ವಿದಿತನಪುಂಸಕದೊಳ್ ಪ ।
ಕ್ಷದಿಂ ತೃತೀಯಂ ಚತುರ್ತ್ಥಿಗಂತುಱುದುವಱೊಳ್ ॥ 115

---

1 ಳೆಗ್ಗನಾಗಮ, 2 ನಾಮದ, 3 ನೊಳ್ಳು, 4 ನಾಥಂ,

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಆತಂಗಮಾಕೆಗಂ ಏ।
ಖ್ಯಾತಯಶಂ ಪುಟ್ಟಿದಂ ಕುಲಕ್ಕಂ ತಿಲಕಂ ॥
ಭೂತಳದೊಳಗ್ಗಮಧಿಕಂ ।
ನೀತಿಪರಂ ಪರಬಲಾಬ್ಧಿಗೌರ್ವ್ವಪ್ರತಿಮಂ ॥ 116

ಸೂತ್ರಂ ॥ 26 ॥

ಅ[1]ತ್ತಣಿಮೆಂದನುಸಂಧಿಸಿ ।
ಯೊ[2]ತ್ತಂಬರದಿಂ ತಗುಳ್ಚುವರ್ ಪಂಚಮಿಯೊಳ್ ॥
ಬಿತ್ತರಿಸುವರ್ ತೃತೀಯಾ ।
ವೃತ್ತಿಯುಮಂ ಪಂಚಮೀಪ್ರಯೋಗದೊಳರೆಬರ್ ॥ 117

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ವೃ॥ ಕವಡಿಕೆ ಬಂದುದೋ[3]ಪಳುಱಿದಟ್ಟಿದಳಾಳ್ದನ ನಂಟರ[4]ತ್ತಣಿಂ ।
ದವದಳಮಾಯ್ತು ಪೋಯ್ತುರವಣಂ ಪೊಲೆಮಾನ್ಯಗೆನೆಂ[5]ಬನಾದನಿ ॥
ನ್ನವಧರಿಸಲ್ಕಮಾಱೆನೆ[6]ನುತುಂ ಮ[7]ಗುೞ್ದಡುವನಿಲ್ಲಜಂಗೆ ತಾಂ ।
ಕವಡಿಕೆ ಕೆಯ್ಯೊಳಿರ್ದ್ದುವವು ಮುಂದಲೆಯೊಳ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದುವಲ್ಲವೇ ॥ 118

ಮತ್ತಹಸ್ತಿಗಳ ಮಸ್ತಕದಿಂ ಬಿದಿರಿಂ ಫಣೀಂ ।
ದ್ರೋತ್ತಮಾಂಗದಿನಗುರ್ವ್ವಿಷ ಪಂದಿಯ ಕೋಟ್ಕಳಿಂ ॥
ಪತ್ತುವಿಟ್ಟಗನಿ[8]ಕುಂಜದೊಳೊಕ್ಕಿಳಮುತ್ತನಾ ।
ಯುತ್ತುಮಿರ್ಪ್ಪ ಶಬರಪ್ರಿಯಕಾಮಿನಿಯರ್ಕ್ಕಳಂ[9] ॥ 119

ಸೂತ್ರಂ ॥ 27 ॥

ಆದಿವಿಭಕ್ತಿಯೊಳಂ ಸ್ವಾ ।
ಮ್ಯಾದಿಯೊಳಂ ಷಷ್ಠಿತಾನದಕ್ಕುಂ ಕೆಲರು ॥
ತ್ಪಾದಿಸುವರ್ ಸ್ವಾಮಿತ್ವದೊ ।
ಳಾದಮಭೇದದೆ ಚತುರ್ತ್ಥಿಯಂ ಷಷ್ಠಿಯುಮಂ ॥ 120

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ॥ ಶಿವಿಗಾದ ಸಂತಸಂ ಕ ।
ಣ್ಗವತರಿಸಿದುದೀಗಳಿಮಗೆ ಕಾ[10]ಮಾಂಧಕಗ ॥
ಳ್ಗವದಾ[11]ತಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯು ।
ಮವಯವದಿಂದಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಬರೆ ಮು[12]ರಮಥನಾ ॥ 121

---

1 ಅತ್ತಣಿನೆತ್ತಣನುಬಂಧಿ. 2 ತು (ಕು) ತ್ತುಂಬದನಂ. 3 ಪೋಕ. 4 ನತ್ತಣಂ. 5 ನಂಬ, ವೆಂಬ.
6 ನೆನುತುಂ. 7 ಪ. ಗುಱಿಸ್ರೀಡುಕ. 8 ನಿಕಾಯು. 9 ಳಂ. 10 ಕಾಮಾಂತಕ. 11 ಧಾತ. 12 ಮಧುಮಥನಾ.

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ತೆಂಕವಂ[1]ಕದೊಳಸಂಖ್ಯಬಲಂ ನಿ ।
ಶ್ಶಂಕೆಯಿಂ ನೃಪನ ಪೇೞೆ ವಿರುದ್ಧಾ ॥
ತಂಕನಳ್ಕುಱೆ ಸುಶರ್ಮ್ಮನೃಪಂ ವೀ ।
ರಾಂಕುಶಂ ತುಱುಗೊಳಲ್ ಪೊ[2]ಱವಟ್ಟಂ ॥ 122

ಸ್ಯಾದ್ಯಾದಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮದನನ ಕೆಯ್ದುವೆಲ್ಲಿದನನಂಗನ ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೆಲ್ಲಿದಂ ವಿಲಾ ।
ಸದ ಕಣಿಯೆಲ್ಲಿದಂ ಚದುರನ[3]ಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿದಂ ವಿನೋ ॥
ದದ ಮೊದಲೆಲ್ಲಿದಂ ಸೊಬಗಿನಾಗರವೆಲ್ಲಿದನಿಚ್ಚೆಯಾಣ್ಮನೆ ।
ಲ್ಲಿದನೆರ್ದೆಗಾಣ್ಮನೆನ್ನರಸನೆಲ್ಲಿದನೋ ಲಲಿತಾಂಗವಲ್ಲಭಂ ॥ 123

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಈತನೀನೆಲನನಾಳ್ವರಸಂ ಕೇ ।
ಳೀತನೀಧರಣಿಗೀಶ್ವರನೇವಾ ॥
ತೀತನೀವಿಷಯನಾಯಕನೀತೋ ।
ಪ್ಪಾತನೀದೆಸೆಯ ನಾಳ್ಕಧಿನಾಥಂ ॥ 124

ಸೂತ್ರಂ ॥ 28 ॥

ಗುಣದಿಂ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂ ನಿಬರ್ಧ ।
ರ[4]ಣೆಯೊಳ್ ಸಪ್ತಮಿಯುಮುಮಕ್ಕುಮಾದಿಯುದಾಮಂ ॥
ತೃಣದೊಳ್ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಸಾಧಾ ।
ರಣದೊಳ್ ಲೋಪಂ ತದೇಕವಚನಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥ 125

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸುರರೊಳಗೆಂತು ವಜ್ರಿ ಭಗಣಂಗಳೊಳೆಂತು ಸು[5]ಧಾಕರಂ ಮಹಾ ।
ಗಿರಿಗಳೊಳೆಂತು ಮೇರು ಭುಜಗಂಗಳೊಳೆಂತು ಭುಜಂಗನಾಯಕಂ ॥
ನರರೊಳಗೆಂತು ಚಕ್ರಿ ವಿಹಗಂಗಳೊಳೆಂತು ಗರುತ್ಮನಂತೆ ನೀಂ ।
ಪಿ[6]ರಿಯೆ ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವರೊಳಗಿಂದ್ರನ[7]ರೇಂದ್ರಫಣೀಂದ್ರವಂದಿತಾ ॥ 126

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಚತುರಂತಕ್ಷಿತಿಕಾಂತೆ ಕೇಳ್ ಜಲಧಿ ಕೇಳ್ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿ ಕೇಳ್ ತಾತ ಮಾ ।
ರುತ ಕೇಳ್ ಮಾರುತಮಾರ್ಗ ಕೇಳ್ ಪಗೆವನಂ ಕೊಂದೆನ್ನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಗಾ ॥
ಹುತಿಮಾೞ್ಪೆಂ ಕೊಲಲುೞಿದಂದು ತಱಿಸಂದಾನೆನ್ನ ನಿಂದಗ್ನಿಗಾ ।
ಹುತಿಮಾೞ್ಪೆಂ ಗ[8]ಡಿಮೆಂದು ಪೂಣ್ದೊದ[9]ಱಿದಂ ಕೌರವ್ಯಕೋ[10]ಲಾಹಳಂ ॥ 127

1 ವಕ್ಕ. 2 ಮೆಱಿವಟ್ಟ. 3 ಪುಟ್ಟದ. 4 ರ ದಿಂ. 5 ನಿಶಾಕರಂ. 6 ಪಿರಿಯ. 7 ಮನೀಂದ್ರನರೇಂದ್ರ. 8 ಗಡಮೆಂದು. 9 ಕಲ್ಪಿದಂ. 10 ಕಾಳಾನಳಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 29 ॥

ಭಾಷೆಯೊಳೇಕತ್ವಕ್ಕ[1]ವಿ ।
ಶೇಷದಿನೇದಂತಮಲ್ಲಿ ವರ್ತ್ತಿರ್ಸುಗುಮಿರಾ ॥
ಶ್ಲೇಷಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ಪರಿ ।
ಶೇಷದ್ವಿಬಹುತ್ವವಿಷಯುಮೆನಿತನಿತರ್ಕ್ಕಂ ॥ 128

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಎಳಮಾವೇ ತಳಿರುಯ್ಯಲೇ ಕೊಳ ತಗುಳ್ದಂದೋಳಮೋ ಕೋಗಿಲೇ ।
ಗಿಳಿಯೇ ತುಂಬಿಯ ಬಂಬಲೇ ಪುಳಿನಮೋ ಪೆಳ್ದಿಂಗಳೇ ಚಂದ್ರನೇ ॥
ಕೊಳನೇ ನಂದನಮೋ ಲತಾಭವನಮೇ ಸುಗ್ಗೀ ಕರಂ ಬ[2]ರ್ದ್ದಿದೆಂ ।
ಗಳ ನೀಮೆಲ್ಲರುಮೆನ್ನ ಬರ್ದ್ದುಗೆಯನಾನಲ್ಲಂಗೆ ಪೇೞಿಂಗ[3]ಡಿಂ ॥ 129

ಸುರತರುನಂದನಂಗಳಿರ ರತ್ನಪಿನದ್ಧವಿಮಾನಕೂಟ್ಟಿಮಮಾಂ ।
ತರಸುರತಾಲಯಂಗಳಿರ ಚಾರುವಿಲೋಲಕಟಾಕ್ಷಪಾತಸುಂ ॥
ದರಪರಿವಾರದೇವಿಯರಿರಾ ಕಡುಕೆಯ್ದು ಕೃತಾಂತನಿಂತು ನಿ ।
ನ್ನೆರಮೆೞೆದುಯ್ಯೆ ಬಾರಿಸದೆ ಕೆಮ್ಮನುಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತಿ[4]ರ್ಪ್ಪುದೇ ॥ 130

ಸೂತ್ರಂ ॥ 30 ॥

ಎಸೆದಿರೆ ನಿಲ್ಕುಂ ಸಂಬೋ ।
ಧಿಸುವೆಡೆಗಳೊಳಮರ್ದು ದೇಸೆಯಿಂ ಮಾರ್ಗ್ಗದೊಳಂ ॥
ನಿಸದಂ ಕ್ರಮಗತಿಯೊಳತಿ ।
ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಗ್ಘಕಾಕುಗಳರಡುಂ ॥ 131

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಹ್ರಸ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕೇಳ ಮಾಧವ ಭವನ್ಮಥಿತ[5]ವ್ಯಾ ।
ಳೋಳದಾನವಕುಲಾಂಬುಧಿಲಬ್ಧೋ ॥
ನ್ಮೀಳನಂ ಭು[6]ವನಸಂಹೃತಿಮೂಲಂ ।
ಕಾಳಕೂಟಮೆನೆ ಪು[7]ಟ್ಟ ನಿಶಾಟಂ ॥ 132

ದೀರ್ಗ್ಘಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವಾರಣೇಂದ್ರಮಣಿಹೇಮವರಸ್ತ್ರೀ ।
ಸಾರವಸ್ತುಚಯಮುಂ ಕ್ರಮದಿಂ ಕೆ ॥
ಯ್ಯಾರಲಾಟಸುಪ್ರ[8]ಡಿಂ ತಡಪಲ್ತೇ ।
ಕಾ[9]ಣಂ ಕುರುಪತೀ ನ[10]ಮಗೀಗಳ ॥ 133

1 ಕ್ಕಿವಿ. 2 ಬಂದಿದೆಂ. 3 ಗಡಾ. 4 ತಿರ್ಪ್ಪರೇ. 5 ತಾವ್ಯಾ. 6 ಭುವನಸಂಹತಿ. 7 ಪುಟ್ಟತುಟಾಟಂ, 8 ಪ್ರಾಂತದಮುಲ್ಲೆ. 9 ಕಾರಣಂ. 10 ಎಮಗೀಗಳ,

ಸೂತ್ರಂ ॥ 31 ॥

ಸ್ವರಸಂಜ್ಞಕಂಗಳಮದೆರ್ಗಂ ।
ದಿರೆ ಮುಂದೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ದೀರ್ಘಂ ॥
ದೊರೆಕೊಳ್ಗು ಮೆಲ್ಲಿಯಯಾನಂ ।
ಪುರಾತನೋಕ್ತಿಗಳೊಳಂ[1]ತದಲ್ಲಿ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 134

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ದಿವಾಕರನ ಪುಟ್ಟಿ ಪೋದ ದಿತಿಜಾಂಡಖಂಡಂಗಳಾ ।
ನವಂ ಪಿಡಿದು ಪದ್ಮಜಂ ತಗುಳೆ ಮಾಡಿ ಸಾ[2]ಮಂಗಳಂ ॥
ಸ[3]ವರ್ಷಜಲಜಾತಿಗಂಧಮದಕೋಪಸತ್ವಂಗಳಾ ।
ನವಂ ಪಡೆದನಿಂದ್ರಜಾಲಿಗನವೋಲೆ ಕಣ್ಗೊಪ್ಪಿದಂ ॥ 135

ಸೂತ್ರಂ ॥ 32 ॥

ತುದಿಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಂ ।
ಪೊ[4]ದಲ್ದು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗರೆಬರ ಮತದಿಂ ॥
ಪುದಿದಿರ್ಕ್ಕುಂ ಕೆಲಬರ್ ಖೇ ।
ದದೊಳಂ ಸಂಭ್ರಮದೊಳಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರದಂ ॥ 136

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಷಷ್ಠಿಯ ದೀರ್ಘಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೃಡನಾ ಗಂಗಾಂಬುಧಾರಾಜಟಿಲಿತಜಟನಾ ಪಾದಪ[5]ದ್ಮಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಂ ।
ಪೊಡೆವಟ್ಟಿಂದ್ರಂ ಬೞಿಕ್ಕೀಕೆಗೆ ಪೊಡೆವಡೆ ತನ್ಮೌಲಿರತ್ನಪ್ರತಾನಂ ॥
ತೊ[6]ಡರ್ದುದ್ಯದ್ದ್ಯೋತಿ ತಟ್ಟುತ್ತಿಡಿದೆಳಗರ್ಗಳ್[7]ವಿನ್ಮೂಡಿದಂತಪ್ಪವೀಗಳ್ ।
ಮುಡಿದತ್ತಿಂದ್ರಂಗಮುಗ್ರಾಸುರಬಲಮಥನೋದ್ಯೋಗಯೋಗಪ್ರಯೋಗಂ ॥ 137

ಖೇದಸಂಭ್ರಮಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪೊಂಪೆಸದಿಂದಮೆಯ್ದೆ ಸಮೆದಂತೆಸೆದೊಪ್ಪುವ ಬಣ್ಣಮುಂ ಕರಂ ।
ಪಂಬಲಿಸಲ್ಕೆ ತಕ್ಕವಚಱಾಗಿಸದೋಗರಗಂಪುಮಾವ ಪೂ ॥
ಏಂ ಬಗೆವಾಗಳಿಂತಿವೞೊಳಗ್ಗಳಮಾದೊಡಮಕ್ಕಟಾ ಮರು ।
ಳ್ದುಂಬಿಗಳೇಕೆ ಸಂಪಗೆಗಳೊಳ್ ಪಗೆಗೊಂಡುವೊ ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತದಿಂ ॥ 138
ಪುಗಿಲಂ ಕ್ರೀಡನಶೀಲನಕ್ಕರಿ[8]ಗನಾದಂ ಪಲ್ಲವಗ್ರಾಹಿ ಮಾ ।
ಸುಗಿ ನಮ್ಮಾದುದನಾಗಲುಂ ನ[9]ಮೆಯುಲುಂ ಮೆಯ್ದುರ್ಕ್ಕವೋ ತಾ[10]ರನೆಂ ॥
ಜಗಡಾ ವೇ[11]ಳೆಯೆನೆಂಬ ಡೊಂ[12]ಬನೞಿಯಂ ಕು[13]ತ್ತಂ ನೆಲಕ್ಕಿಕ್ಕಿ[14]ದಂ ।
ದಗಲಿಂ ರಾ[15]ಜಗ ನಿನ್ನನೆನ್ನೊಡಲೊಳೆನ್ನೀಪ್ರಾಣಮುಳ್ಳನ್ನೆಗಂ ॥ 139

---

1 ಳಜ್ಜಿವುದಲ್ಲಿ. 2 ನಾಮಂ. 3 ಸುವರ್ಷಬಲ. 4 ಪೊದಲ್ದು. 5 ಯುಗ್ಮಕ್ಕೆ. 6 ಪೊಸದುರ್. 7 ಳವಂಸೂಜದಂ ತಕ್ಕಾವಿಳಾಗಳ್. 8 ಗಿಲ. 9 ಸಮೆ. 10 ತಾರೆ. 11 ವೇಳೆಯ. 12 ದೊ_ಬ. 13 ಮತ್ತಂ. 14 ಕ್ಕಲೆಂ. 15 ರಾಜಿಗ, ದಾಜಿಗ.

ಸೂತ್ರಂ॥ 33 ॥

ಮೊದಲ ವಿಭಕ್ತಿಯೆ ವಾಕ್ಯದ ।
ಮೊದಲೊಳ್ ಪುದಿದಿರೆಯುಮುರುವಿಶೇಷಣಗತಿಯಿಂ ॥
ಪದಸಂತಾನಂ ತಾನದು ।
ತುದಿಯ ವಿಭಕ್ತಿಯೊಳ್ ಕಾರಕಾನ್ವಿತಮಕ್ಕುಂ ॥ 140

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸಂಗತಸ[1]ತ್ವಂ ಕುರುರಾ ।
ಜಂಗಂ ಕರ್ಣ್ಣಾಂಗಮೇಱಿಸಲ್ಕರಿದನಿದಂ ॥
ತಾಂಗಡಮೇಱಿಪನೀಪಾ ।
ರ್ವ್ವಾಂಗಕ್ಕಟ ಮೆಯ್ಯೊಳೊಂದು ಮರುಳುಂಟಕ್ಕುಂ ॥ 141

ನರಪರೊಳಗೊಂದು ಕೋಟಿಯು ।
ಮ[2]ರೆ ಚಾಪಟ[3]ಲಕ್ಕಧೀಶನಂ ದುಂದುಭಿಯುಂ ॥
ಬ[4]ರಿಸಿ ಮದವರಜನೆಂದಂ ।
ತಿರೆ ನೆಗಱಿಂದಾಹವಕ್ಕೆ ಪೇೞ್ದಂ ಬೆಸನಂ ॥ 142

ಸೂತ್ರಂ ॥ 34 ॥

ಕಾರಕಮುಂ ಕ್ರಿಯೆಯುಂ ಕ್ರಿಯೆ ।
ಕಾರಕದಿಂದನ್ವಿತಾರ್ತ್ಥಮಾಗಿಪ್ಪಿನಮು ॥
ಧ್ಯಾರೋಪಮೆಯ್ದುಗುಂ ತ ।
ತ್ಕಾರಕಗತಿಯೊ[5]ಳ್ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರಿಣತಮಕ್ಕುಂ ॥ 143

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಅಮೃತದ ಕಂಡಸಕ್ಕರೆಯ ಕೂಟಮುಮೊ[6]ಲ್ಪಳ ಕೂಟಮುಂ ಸಮಾ ।
ನಮೆ ವಲಮೊಲ್ಲದಳ್ಗೆ ವಿಟನೇ[7]ಟವಿಟಂ ಬ[8]ರೆ ಕೂಟಮಿಂಪನೀ ॥
ಗುಮೆ ಪಲಗೊಂಡೆನಾಪೆಲೆಗೆ ಮೆಯ್ವೊಲೆ ಮೆಯ್ ನಿನತಿ[9]ತ್ತೆನೆಂಬ ಕೂ ।
ಟಮುನದನೊಂದುಕೂಟಮೆನಲಕ್ಕುಮೆ ನಂಜಿನ ಕಾಳಕೂಟಮುಂ ॥ 144

ಕಂ ॥ ಪಿಡಿಯೆ ಮೆಲಲ್ ಪಿಡಿ ಸೃಕ್ವದೊ ।
ಳಡಸಿದ ಪಲ್ಲವಕೆ ಪಲ್ಲಮಱಿ ನಿಳ್ಕುವುದುಂ ॥
ಕಡೆಗಣ್ಣೊಳ್ ಕಂಡೊಂದಿಭ ।
ಮುಡಿದಿತ್ತುದು ಸಾರ್ದ್ರಸಲ್ಲಕೀಪಲ್ಲವಮಂ ॥ 145

---

1 ಸತ್ವರಕುರು, 2 ಮರಿ, 3 ಬಲಕ್ಕಮಧಿಶನಂ, 4 ಬರಿಸಿಮದವರಜನಂದಂ, 5 ಯೊಳ್, 6 ಮೋಪಳ, 7 ನಾಟ, 8 ಬಗೆಗೂಟ, 9 ಗಿತ್ತೆ,

ವಿಭಕ್ತಿಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಸುಹೃತ್ಸೇನೆಗೆ ಸಾಲ್ವನೊರ್ವನೆ ಗಡಂ ರುದ್ರಾವತಾರಂ ಗಡಂ ।
ನೊಸಲೊಳ್ ಕಣ್ ಗಡಮೆಂದು ನಂ[1]ಬಿ ಪೊರೆದಂ ತಾನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಮ್ಮನ ॥
ಕ್ಕೆಸಲಂಬಂ ತಿರುವಾಯ್ಗೆ ತಂ[2]ದಱಿವರೇ ತಮ್ಮಿರ್ವರುಂ ಕೆಯ್ದುವಂ ।
ಬಿಸುಟರ್ ಜೋಳದ ಪಾಳಿಯುಂ ಬಗೆದರಿ[3]ಲ್ಲಾದ್ರೌಣಿಯುಂ ದ್ರೋಣನುಂ ॥ 146

ಸೂತ್ರಂ ॥ 35 ॥

ಜಾತಿಯೊಳಂ ಸಂಖ್ಯಾನಾ[4] ।
ಖ್ಯಾತಿಯೊಳಂ ಕೂಡಿ ನೆ[5]ಗೞ್ಗುಮೇಕಬಹುತ್ವೋ ॥
ದ್ಯೋತನಪರಮೇಕತ್ವಂ ।
ಮಾತೇಂ ಭಾವದೊಳಮೇಕವಚನಮೆ ಅಕ್ಕುಂ ॥ 147

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಜಾತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕ[6]ರಿಯಿವು ಕರಿಯಲ್ಲಿವು ಗಿರಿ ।
ಗಿರಿಯಲ್ಲಿವು ಕರಿ ಕ[7]ರೀಂದ್ರಮಲ್ಲಿವು ಗಿರಿ ಪೋ ॥
ಕ[8]ರಿಗಿರಿಯೆಂದಿನಿಸಪ್ಪೊಡ ।
ಮರಣ್ಯದೊಳಗಱಿಯಲಾಗ ಕರಿಯುಂ ಗಿರಿಯುಂ ॥ 148

ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ದೆಸೆ ಪತ್ತು ಜಲಧಿ ನಾಲ್ಕಾ ।
ಗಸವೊಂದು ಕುಲಾದ್ರಿಯೇೞು ತಾಮೆನೆ ಮತ್ತೀ ॥
ವಸುಧಾಮಧ್ಯದೊಳೆತ್ತಲ್ ।
ಮಿಸುಕುವನಿನ್ನೆತ್ತಲುೞಿವನಹಿತಕ್ಷಿತಿಪಂ ॥ 149

ಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಡುವಣ ಕಪ್ಪುಂ ಕಡೆಯಣ ।
ಕಡುವೆಳ್ಪುಂ ತುದಿಯ ಕೂರ್ಪುಮೆಸೆದಿರೆ ವಿಟರಂ ॥
ಬಿಡದಿಸಲೆ ತೆಗೆದ ಮದನನ ।
ನಿ[9]ಡಿಯಲರ್ಗಣೆಗಳನೆ ಪೋಲ್ತುವಾಕೆಯ ಕಣ್ಗಳ್ ॥ 150

ಸಂಖ್ಯಾಜಾತಿವ್ಯತ್ಯಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸಂತಮಿ[10]ರ್ಪುದೆ ನವಗ್ರಹಮಾಲಾ ।
ದಂತಿಗಳ್ ಪದುಳಮೇ ದಿವದೊಳ್ ನಿ ॥
ಶ್ಚಿಂತಮಿರ್ಪರೆ ಸುರರ್ ದಿತಿಪುತ್ರಾ ।
ಕ್ರಾಂತಿಯಿ[11]ಲ್ಲ ವಲಮೆಂಬುದುಮಾಗಳ್ ॥ 151

---

1 ನಚ್ಚಿ. 2 ದಂದವರಿದಂ. 3 ರಲ್ಲಾ. 4 ನಾ. 5 ನೆಗಲ್ದು. 6 ಕರಿಯುವು. 7 ವರಂಗಳಲ್ಲಿವುಕಂ. 8 ಗಿರಿವರಮುಂ. 9 ಇಡಿದ, 10 ಮಿರ್ಪ್ಪವೆ. 11 ಯಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ || 36 ||

ನೀನಾಂ ತಾನೆನಿಕುಂ ಪ್ರಥ |
ಮಾನಿರ್ದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ನಿನಗೆಯೆನಗೆ ತನಗೆಯೆಂ ||
ಪೀನುಡಿ ಚತುರ್ತ್ಥಿಯೊಳ್ ಸಲೆ |
ತಾನಕ್ಕುಂ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದನ್ಯೋಕ್ತಿಗಳೊಳ್ || 152

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಕಂ || ಆನುಂ ದುಶ್ಶಾಸನನುಂ |
ನೀನುಂ ಮೂವರೆ ದಲಾತನುಂ ಕೞಿದ ಬೞಿ ||
ಕ್ಕಾನುಂ ನೀ[1]ನೆ ದಲೀಗಳ್ |
ನೀನುಮಗಲ್ದಿತ್ತವೋದಯಂಗಾಧಿಪತೀ || 153

ತಾನೆ ಗ[2]ಡಳಿಪಂ ಮೂರ್ಕ್ಖಂ |
ತಾನೆ ಗಡಂ ತೊಡರ್ದು ಮುಡಿಗೆಗಂ ಬೋ[3]ವಕ್ಕಂ ||
ತಾನೆ ಗಡ ಬರ್ಪ್ಪನೆನಿಸುವೊ |
ಡಾ[4]ನರನಯ್ದಾಱುದೆವಸಮಂ ಬಟ್ದಿಪನೇ || 154

ವೃ || ಎನಗೆ ಕೂರ್ಪ್ಪದನಾಘಟಸಂಭವಂ |
ನಿನಗೆ ಕೂ[5]ರನಱಿಲ್ ನಿನತಲ್ತುಕೇ ||
ಳೆನತು ತಂದೆಯ ಶೋಕಮನಿ[6]ರ್ವ್ವಮುಂ |
ಮುನಿವರಂ ತವೆ ಕೊಂ[7]ದೊಡನೀಗುವಂ || 155

ತನಗೆ ಮೋ[8]ಗಿನಿಸೆಂಬನಿತಾದೊಡಾ |
ವನುಮನಾವನುಮೊಲ್ಗುಮೆ ಮೆಚ್ಚಲಂ ||
ತಿನಿತು ಮೆಚ್ಚದರೆಲ್ಲಮನೆನ್ಗುಮೆಂ |
ದನಿತಱಿಂ ಪೞಿ ಸುಗ್ಗಮೆ ಗಂಡರಂ || 156

ಸೂತ್ರಂ || 37 ||

ಅವನಾತನೆಂಬ ಮಾತುಗ |
ಳವು ಪುಲ್ಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೈಣದೊಳ್ ||
ನ್ನವಳಾಕೆಯೆಂಬ ನುಡಿ ಸಂ |
ಭವಿಕುಂ ಶೇಷದೊಳದೆಂಬ ಮಾ[9]ತೆಸೆದಿಕ್ಕ್ಕಂ || 157

---

1 ನೀನೇಕಲಿಗಳ್. 2 ಗಳದಪಂ. 3 ಜೋವಕ್ಕಂ, ಟಾವಕ್ಕ. 4 ದಾನವನ್ಯದಾಱುದಿವಸದೊಳ್‌ಬಂವಪನೇ.
5 ಕೂವನದಲ್ಲಿನಗಿತ್ತು. 6 ನಿಷ್ಟರಂ. 7 ಕೊಡೊತನೀಗುವಂ. 8 ಮೇಲಿನಿ. 9 ಮಾತೊಂದಿಕ್ಕಂ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅವನಾಕೆಯುನಂತಾತನ ।
ನವಳುಮಗಲ್ದೊಂದುಪೊೞ್ತುಮಿರಲಾಱರ್ ಕೂ ॥
ರ್ಪವರನಿತುವರೆಗವೂರೆನೆ ।
ಭವಾಂತರಸ್ನೇಹಮುವರೊಳಾದುದಳುಂಬಂ ॥ 158

ವೃ ॥ ಅದು ಸುಖದೊಂದು ಪಿಂಡಮದು ಪುಣ್ಯದ ಪುಂಜಮದಂಗಜಂಗೆ ಬಾ ।
ೞ್ಮೊದಲದು ಚಿತ್ತಜಂಗೆ ಕುಲದೈವಮದಂಗಜಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ॥
ತ್ತಿದ ಪೊಸವಟ್ಟಮಂತದು ಮನೋಜನ ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೆಂದೆ ಮಾ[1]ಣ್ಬಿನಾ ।
ಸುದತಿಯ ರೂಪನಿಂ ಪೆಱತನೆಂದೊಡೆ ಚಿಃ ಕರಮೆಗ್ಗನಾಗನೇ ॥ 159

ಸೂತ್ರಂ ॥ 38 ॥

ನಿತ್ಯಂ ನಪುಂಸಕತ್ವಮು ।
ಪತ್ಯಕಲತ್ರಾದಿಶಬ್ದದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸ ॥
ವ್ಯತ್ಯಯಮುಮಕ್ಕುಂ ಕರುಣೋ ।
ಪತ್ಯಕೆಗಳೊಳಂ ವಧೂಭಿಲಾಷಾದಿಯೊಳಂ ॥ 160

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ತನಪತ್ಯಂ ಚಾ[2]ಗದ ಪೆಂ ।
ಪೊದವಿರೆ ನೆಗೞ್ದಳ್ ಜಗಕ್ಕೆ ವಿನಯಗುಣೈಕಾ ॥
ಸ್ಪದೆ ಸುಗ್ಗಿಯಬ್ಬೆ ತನಗೊಂ ।
ದಿದ ಚಾಗವೆಡಂಗಿಯೆಂಬ ಪೆಸರೆಸೆವಿನೆಗಂ ॥ 161

ಸರಸತಿಗಂ ಸಿರಿಗಂ ಮ ।
ಚ್ಚರಿಸುವ ವಿದ್ಯಾವಿಶೇಷವಿಭವೋನ್ನತಿಯಿಂ ॥
ಸುರಮಾನವಲಲನೆಯರೇ[3] ।
ದೊರೆಯುರುವಮಾನೃಪಕಳತ್ರಮುಂ ಪೋಲ್ತಪರೇ ॥ 162

ಆದಿಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಬರ್ವ್ಗಳ್ ಪೆರ್ಮ್ಮಗಳ್ ಬಗೆಪ್ರೊಡಿನ್ನೆಮಗೀಕೆಯೆ ಗಂಡುಗೂಸು ತಾಂ ।
ಸರ್ವ್ವಕಲಾವಿದಗ್ಧೆ ಪೆಱತೇನೊ ಸರಸ್ವತಿಗತ್ತಮತ್ತೆ ಪ ॥
ನ್ನಿ[4]ರ್ವ್ವರಲಗ್ಗಳಂ ಶ್ರುತದೊಳಾದೊಡಮೇಸಿನಿಸೂನಮುಂಟು ಗಾಂ ।
ಧರ್ವ್ವಮನೊಂದುಮಂ ನೆಱೆಯೆ ಕಲ್ಲಳ್ ಕಲ್ಪಿಪುದಂ[5]ತದಂ ನೃಪಾ ॥ 163

1 ಮಾಣ್ಣೆ. 2 ಭಾವದ, 3 ರೀ. 4 ನ್ನಿರ್ವ್ವರೊಳಗಗ್ಗಳಂ. 5 ದಂತುಮಂ.

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ।

ವೃ ॥ ಕರುಣದಿಂ ಮೃಗಮಂ ನಿ[1]ಜಾಂಕದೊಳಿಟ್ಟೊಡಾಕಱೆಯಾದೊಡೀ ।
ಧರೆ ಮೃಗಾಧಿಪನೆಂದುದಿಲ್ಲ ಮೃಗಾಂಕನೆಂದುದು ಚಂದ್ರನಂ ॥
ಕರುಣವಿಲ್ಲದ ಸಿಂಗಮಂ ಮೃಗರಾಜನೆಂದುದು ಭೂಪರೊಳ್ ।
ಧರೆಗಧೀಶ್ವರನಕ್ಕುಮೇ ಪರಚಕ್ರಕರ್ಕಶನಲ್ಲದಂ ॥ 164

ಎಳನೀರೊತ್ತಿನೊಳೊತ್ತಿಬರ್ಪ ಪೊನಲೊಳ್ ಸಾಂದ್ರೇಂದುಕಾಂತೋಪಳೋ ।
ಚ್ಛಳಿತಾಚ್ಛಾಚ್ಛಜಳಪ್ರವಾಹಭರದೊಳ್ ಮಂದಾನಿಳಾಂದೋಳನಾ ॥
ಕುಳಿತಾರಾಮಫಳಾಮೃತೋಪಮರಸಸ್ರೋತಂಗಳೊಳ್ ಸಾಲ್ವಿನಂ ।
ಬೆಳೆದೋರಂತೊ[2]ಱಗಿರ್ದ ಶಾಲಿವನದಿಂ ಸೇವ್ಯಂ ನಗೋಪತ್ಯಕಂ ॥ 165

ಕಂ ॥ ಅವಳುಮನೊಲಿಸಿ ಕಱಟಿಸಿ ।
ಗೋ[3]ವರ ಗುಗ್ಗುರಿಗೆಮಾಡಿಯುಂ ತಣಿಯುಮ್ ಪೆ ॥
ಮ್ಮಾರ್ವುಲಿಗನ[4]ಯೋ ಪೇೞೇಂ ।
ಸ್ತ್ರೀವಧೆ ನಿನಗಶ್ವಮೇಧಮೋ ಸಂ[5]ಬಳಮೋ ॥ 166

ವೃ ॥ ಎನಗದೞಭಿಲಾಷೆ ತಾನದೇನುಂ ।
ಮನದೊಳಗಿಲ್ಲ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನಾದಂ ॥
ತನಗನುಚಿತಮು[6]ಪ್ಪುದೊಂದಕೃತ್ಯ ।
ಕ್ಕೆನಿತುಮರಂ ಬಗೆದಂದನೂಹೆಯಿಂದಂ ॥ 167

ಗ್ರೀವಾದಿಯೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕೈಲಾಸಾದ್ರಿಯನೆತ್ತಿ ನೊಂದ ಭುಜಸಂದೋಹಂಗ[7]ಳಂ ಕೃಷ್ಣಕೇ ।
ಲಾಲಂ ಸೋರ್ವ್ವಿನಮೆಯ್ದೆ ನೀಳ್ದನಿತುಮಾಗ್ರೀವಂಗಳಂ ರಾಗದಿಂ ॥
ನೀಲಗ್ರೀವನಳುಂಬಮಪ್ಪ ದಯೆಯಿಂದಂ ನೀವಿ ರಾಗಾಬ್ಧಿಕ ।
ಲ್ಲೋಲಂ ಪೆರ್ಚ್ಚೆ ದಶಾನನಂಗೆ ಪಿರಿದೊಂದು[8]ತ್ಸಾಹಮಂ ಮಾಡಿದಂ ॥ 168

ಕಂ ॥ ಗ್ರೀವೆ ಮೊಗಮಂಸಮುಳಿಕಂ ।
ಭ್ರೂ ವಕ್ಷಂ ತೋ[9]ಳ ತೊಳಂಕು ತೊಡೆಯೆಂಬೆಡೆಯೊಳ್ ॥
ತೀವಿದುವು ಭೀಮನಿಸೆ ವಿಶಿ ।
ಖಾವಲಿ ಮಾಱಾಂತರಾತಿಸೇನೆಯ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ॥ 169

ಸೂತ್ರಂ ॥ 39 ॥

ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಲಘೂಕೃತ ।
ಮೇಕಾರಂ ಬಹುಳಮಕ್ಕುಮೀದೂದಂತ ॥
ಕ್ಕೇಕಾಕ್ಷರಪದಮುಱಿಯೆ ನಿ ।
ರಾಕುಳದಿಂ ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಮೆಲ್ಲೆಡೆಗಳೊಳಂ ॥ 170

---

1 ನಿಜಾಂಗ. 2 ತೊಸೆದಿರ್ಪ್ಪ, ತಪೆದಿರ್ಪ್ಪ. 3 ಗೋವರುಗುಗ್ಗುರಿಕೆ. 4 ನೆಯೋ, ನೆಯುಂ. 5 ಸಂದಿಳೆ.
6 ಮುಪ್ಪುದೊಂದಕೃತ್ಯ, ಮಪ್ಪುದೊಂದುಕೃತ್ಯ. 7 ಗಳಂ. 8 ದಾಹ್ಲಾದಮಂ. 9 ತೋಳ್ಗಳೆರಡು,

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಧರೆಯುಂ ಕ್ಷಮೆಯಿಂ ಹಿಮವ ।
ದ್ಗಿರಿಸುತೆಯುಂ ಪೆಂಪಿನಿಂ ಸುರಾಪಗೆಯುಂ ಬಿ ॥
ತ್ತರಿಸುವ ಜಸದೆಸಕದಿನನು ।
ಕರಿಸುವಳಾಕಾಂತೆ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಶಶಿಕಳೆಯುಂ ॥ 171

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಮಲಂಬೊಲ್ ಮೊಗಮುತ್ಪಲಂಬೊಲಲರ್ಗಣ್ ಚಕ್ರಾಹ್ವಯುಂಬೊಲ್ ಕುಚಂ ।
ಭ್ರ[1]ಮರಂಬೊಲ್ ಕಚಮಿಕ್ಷುಚಾಪದಳಿನೀಜ್ಯಾಯಂತೆವೊಲ್ ಬಾಸೆ ಕ ॥
ಣ್ಗಮರ್ದಿಂಬಾಗಿರೆ ಲ[2]ಕ್ಕಸೂೞ್ ಪರಸುತುಂ ಶ್ರೀಗಾ[3]ತ್ರಮಸ್ತೂಪಮೋ ।
ಪಮೆಯರ್ ದೈವದಗಣ್ಯಪುಣ್ಯವಧುವರ್ ಸೇಸಿಕ್ಕಿ ಬಂದಾಡಿದರ್ ॥ 172

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಉದಯಾಸ್ತೋನ್ನತಶೈಲಸೇತುಹಿಮವತ್ಕ್ಷ್ಮಾಪೀಳಪರ್ಯ್ಯಂತಸಂ ।
ಪದೆಯಂ ವಾರ್ಧಿತರತ್ತರಂಗನಿನದತ್ಕಾಂಚೀಕಳಾಪಾಂಚಿತಾ ॥.
ಸ್ಪದೆಯಂ ಸಾಧಿಸಿ ಕಬ್ಬಿಗಂಗೆ[4] ನೆಲನಂ ನಿರ್ವ್ಯಾಜದಿಂದಂ ನಿಮಿ ।
ರ್ಚ್ಚಿದ ಗೆಲ್ಲಂ ಭುವನೈಕರಾಮಮಹಿಪಂಗಕ್ಕುಂ ಪೆಱಗ್ಗರ್ಕ್ಕುಮೇ ॥ 173

ಅಪರಾರ್ಧ್ದಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮದನವಿಭ್ರಮಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೂಲಂ ವಾಗ್ವಧುಗಾಯತಿ ಲೀಲೆಗಾ ।
ಸ್ಪದಮಳುಕ್ಕೆಗೆ ತಾಯುರುಸಾಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಳಾಸನಿಕೇತನಂ ॥
ಮದಗಜಾಲಸಗಾಮಿನಿ ತಾನಾಕಾಮಿನಿ ಗೋಮಿನಿಯಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ।
ಚದುರ ಪಾಱಿಯ ಸೀಳದ ಪೆಂಪಿಂದಾಸತಿಗಾರ್ ದೊರೆ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥ 174

ಏಕಾಕ್ಷರಪದಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಆಗಳ್ ಜಸಂ ಕೆಯ್ದುವನಿಕ್ಕೆ ವೀರ ।
ಶ್ರೀಗಾಣ್ಮನಯ್ ಪಾಣ್ಬತ[5]ನಕ್ಕೆಳಪ್ಪಯ್ ॥
ಪೋಗೇಕೆ ನೀಂ ಮೆಯ್ಗರೆದಿರ್ಪ್ಪಯೆಂದಾ ।
ಭೋಗೀಶ್ವರಂಗೆಂದು ವಿನಮ್ರನಾದಂ ॥ 175

ಸೂತ್ರಂ ॥ 40 ॥

ಧಾತುವಿಹಿತಂ ತೃಶಬ್ದಂ ।
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತ್ಯಂತರಂಗದೊಳ್ ನಿಲ್ಕುಂ ತಾ ॥
ನಾ[6]ತೆಱದೆ ನಿಲ್ಲದಂದುಪ ।
ಜಾತಾರಾದೇಶಮಾಗಿ ನಿಯತಂ ನೆಗೞ್ಗುಂ ॥ 176

1 ಚಮರಂ. 2 ಲಕ್ಕ. 3 ಗೋತ್ರ. 4 ಗಿನೆವಲಂ. 5 ತಳಕ್ಕೆರ್ನಪ್ಪಯ್. 6 ನೇತೆಱದಿಂದಲ್ಲದೆ ಬುಧ,

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ॥ ಹೋತೃವೆನಾನಧ್ವರಿಯುಮೆ ।
ಭ್ರಾತೃವೆ ನೀನುೞಿದಋತ್ವಿಜರ್ ಯಾದವರು ॥
ದ್ಗಾತೃ ಶುಚಿಸಚಿವನೆನೆ ಸುರ ।
ಜೇತೃವೆ ಪಶುವಾಗೆ[1]ಯಾವು ಬೇಳೆವೆ ಮುನ್ನಂ ॥ 177

ವೃ॥ ಆನ್ನೋಡರ್ಜುನನೆಂಬೆನಂತಕಸುತಂ ಭರ್ತಾರನೆಂಬಾತನ[2] ।
ಕ್ಕಂ ನಾನಾನ್ನವಿಪಾಕಿ ವಲ್ಲಲನವಂ ಭೀಮಂ ಹಯಾಧ್ಯಕ್ಷತಾ ॥
ಸನ್ನದ್ಧಂ ನಕುಲಂ ಗವಾಧಿಕೃತನಾಸಾದೇವನಂದಾವಳಿಂ ।
ದನ್ನರ್ ಕೀಚಕರಕ್ಕದರ್ ಮಗಳವೊಳ್ ಸೈರಂಧ್ರಿ ಪಾಂಚಾಲನಾ ॥ 178

ಸೂತ್ರಂ ॥ 41 ॥

ಬಿದಿಗಭಿಧಾನಂ ತಾನಂ ।
ತದಾದೊಡಕ್ಕಂ ವಿಧಾತೃಶಬ್ದಂ ರಾಂತಂ ॥
ತ್ರಿದಿವಸ್ಥತರೊಳರಾದೇ ।
ಶದಿಂದವೊಡಗೂಡಿ ವರ್ತಿಕುಂ ಪಿತೃಶಬ್ದಂ ॥ 179

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕೆಯ್ವಾರವೇಂ ಪೊಗೞ್ತಿಯೆ ।
ಮುಯ್ಯಾಂಪನಿತಂದವೊಂದೆ ಸುಂದರಿಯೆರಡುಂ ॥
ಮು[3]ಯ್ವಂ ಪಡೆದಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ।
ಮೆಯ್ವೆರ್ಚೆ ವಿಧಾತ್ರನಿ[4]ರದೆ ಮು[5]ಯ್ವಂ ನೋಳ್ಪಂ ॥ 180

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಉಡುವವರುಮನುಣ್ಬರುಮಂ ।
ನಡೆ ನೋಡಿ ಕನಲ್ದೊನಲ್ದು ಮುನ್ನಿನ ಭವದೊಳ್ ॥
ಕು[6]ಡದರ್ ಕಣ್ಬುಡಿನೊಳ್ ಧೃತಿ ।
ಗಿಡೆ ಬಡವರ ಪಿತರರಂತೆ ಮಱುಗುತ್ತಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 181

ಸೂತ್ರಂ ॥ 42 ॥

ಶ್ವಯುವಾರ್ಧ್ವಸಖಿಯುನ್ವ ।
ತ್ರ್ಯಯುವ[7]ನ್ವಂತಂ ಬಹುತ್ವವಿಷಯಕೃತಾದೇ ॥
ಶಯುತಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಂ ।
ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡೆಗುಮೆಸೆವಿನಂ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ॥ 182

1 ಗಿನಾವೆ. 2 ನಂ।ನಾನಾಭೋಜ್ಯ. 3 ಮುಯ್ಯುಂ. 4 ನರವೆ. 5 ಮುಃಧ್ಯಾಂತಿಸ್ಸರ್ಗ. 6 ಕೆಡೆರಂ.
7 ಮುವ್ವಂಶ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಶ್ವಾನಂಗಳ್ ಗಂ[1]ಧಮಾರ್ತ್ತಂಡನನತಿಹಿತದಿಂ ಕಾಪುಗೊಂಡಿರ್ದ್ದುವುಗ್ರ ।
ಶ್ವಾನಂಗಳ್ ಕಂಡು ದೂರಾಂತರದೊಳಿವರ ಬರ್ಪ್ಪಂದಮಿಂಬಲ್ತಿದಸ್ಮ ॥
ದ್ಭೂನಾರೀನಾಥನೊಳ್ ತಳ್ತಿಱಿವ ಬವಸೆಯುಂ ಪೂ[2]ಣ್ದು ಬಂದಪ್ಪರೀತಂ ।
ಗೀನಿದ್ರಾಭಂಗಮಂ ಮಾಳ್ಪುದು ಪದನಣಮಾಲ್ತೆಂದು ನಿಂದಾಂತುವಾಗಳ್ ॥ 183

ಈಯುವಾನರನವದ್ಯವಿದ್ಯರಾ ।
ಮ್ನಾಯಶುದ್ಧರವದಾತಕೀರ್ತ್ತಿಗಳ್ ॥
ತೋಯಜಾಕ್ಷಿ ನಡೆ ನೋಡ ಮನ್ಮಥ ।
ಶ್ರೀಯನಾದರಿಸಿ ನಿಂದರಿಂತಿವರ್ ॥ 184

ಕಂ ॥ ಪ್ರಣುತಗುಣರೆನಿಪ ವಿಬುಧಾ ।
ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ಪೊಗೞೆ ಸಲೆ ನೆಗೞ್ದುವು ಧಾ ॥
ರಿಣಿಯೊಳಗೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮನ ।
ಗುಣವರ್ಮ್ಮನ ಶಂಖವರ್ಮ್ಮನಧ್ವಾನಂಗಳ್ ॥ 185

ಸಮವಯಸಂ ಸಮಸತ್ವಂ ।
ಸಮಾನವಿಭವಂ ಸಮಾನಶೀಲವ್ಯಸನಂ ॥
ಸಮವಿದ್ಯಾವಿಭವಯುತಂ ।
ಸ[3]ಮಸುಖದುಃಖಂ ಸಹಾಯನಕ್ಕೆ ಸಖಾಯಂ ॥ 186

ವೃ ॥ ಈಯಲ್ಬಂದತ್ತು ಕಲ್ಪಾಂಘ್ರಿಪಮಭಿಮತಮಂ ಪೂರ್ವ್ವಪುಣ್ಯಾರ್ಜ್ಜಿತಂ ಕೇ ।
ಳೀಯಲ್ಬಂದತ್ತ[4]ದೊಂದಕ್ಷಯನಿಧಿಯೆನುತುಂ ತನ್ನನೊಲ್ದಾತ್ರಿಲೋಕ[5] ॥
ಶ್ರೀಯೆಲ್ಲಂ ಪೊರ್ದ್ದಿದಂತೇನೊಸೆದನೊ ಮನದೊಳ್ ಸೂಕ್ತಿಕರ್ಣ್ಣಾವತಂಸಂ ।
ಶ್ರೀಯಾಂಸಂ ಪ್ರೋನ್ನತಾಂಸಂ ಸುಕವಿಜನಮನೋಮಾನಸೋತ್ತಂಸಹಂಸಂ ॥ 187

ಕಂ ॥ ಅದ್ವೈತವಾದಿನಿವಹಮ ।
ದದ್ವಿರದಘಟಾವಿಘಟನೈಕಪಟುಷ್ಠಂ ॥
ಸ್ಯಾದ್ವಾದಾಚಲಸಿಂಹಂ ।
ವಿದ್ವಾಂಸರ್ ಪೊಗೞೆ ವಾದಿರಾಜಂ ನೆಗೞ್ದಂ ॥ 188

ವಿಕಲ್ಪಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಜ್ಯಾಯನರಣ್ಯದೊಳ್ ನೆಲಸುಗುಂ[6] ಗಡಮ[7]ಯ್ಯ ಕನೀಯನನ್ವಯ ।
ಶ್ರೀ[8]ಯೊಳಧಿಷ್ಠಿತಂ ಗಡಮಿನಾನ್ವಯಜಾತರೊಳಿನ್ನವಿನ್ನವ ॥
ನ್ಯಾಯಮವಿನ್ನವಿನ್ನವಬಳಾಮುಖರತ್ವಮವಿನ್ನವಿನ್ನವ ।
ಶ್ರೀಯುಮವಿನ್ನವಿನ್ನವಕೃತಕ್ರಮವೃತ್ತಿಯನಾರೊ ಸೈರಿಪರ್ ॥ 189

1 ಕಂತು. 2 ಮಾಳ್ಪ. 3 ಸಮದುಃಖಸುಖಂ. 4 ತ್ತಿ. 5 ಕೀ. 6 ವು. 7 ಮೆಯ್ಯ, ಮಯ್ಯ.
8 ಶ್ರೀಯೆ. ಕಡಿಳದೀಕ್ಷಿತಗ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 43 ॥

ಪಡೆಗುಂ ವಿಭಾಷೆಯಿಂದಂ ।
ಕಡೆಯೊಳದಂತತೆಯನಸ್ವರಂ ವೃದ್ಧನವೋಲ್ ॥
ಪಡೆಗುಮದರ್ಶನಮುಂ ಮೇಣ್ ।
ಪಡೆಗುಂ ದ್ವಿರ್ಭಾವವೃತ್ತಿಯುಂ ಮೇಣ್ ಶ್ರು[1]ತಿವೋಲ್ ॥ 190

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಿಣತವಯಸರೆವಿರ್ಕ್ಕ ।
ಱ್ಗುರುಡರೆಮೆಮಗೆಂಬುಕೆಯ್ವುದುಚಿತಂ ನಿ[2]ನ್ನೀ ॥
ಗುರು ನುಡಿದ ನುಡಿಗೊಡಂಬಡು ।
ಗುರುವಚನಮ[3]ಲಂಘನೀಯಮೆಂಬುದು ಮಗನೇ ॥ 191

ಮೊದಲೊಳ್ ಚಪಲಂ ಮರ್ಕ್ಕಟ ।
ನದು ವೃಶ್ಚಿಕದಷ್ಟನೆಂಬವೋಲ್ ನ[4]ವವಯದು ॥
ನ್ಮದಮುಂ[5]ತೆ ಸುತಂ ಪಿತೃಧನ ।
ಮುದಮತ್ತಂ ಮೂರ್ಕ್ಖನೆಂದೊಡೇನಱಿಸುವುದೋ ॥ 192

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಇವಂಬುನಿಧಿಕೂಪದಿಂದಮರನಂದನಕ್ಕೇತವೆ ।
ತ್ತುವಲ್ಲಿ ಗಱೆಯಾಗಲುಂ ಕಡಲ ಗುಣ್ಪನಾರಯ್ಯಲುಂ ॥
ದಿವಕ್ಕಡರಲೇಣಿಯುಂ ಸಮೆಯಲುಂ ವಲಂ ಬಾಱಿತ್ತಿಯೆಂ ।
ಬವೊಳ್ ಬೆಳೆದು ನಿಂದ ಪೆರ್ವಿದಿರ ಸುರ್ವಗುರ್ವಲ್ಲಿಯುಂ ॥ 193

ಲೋಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸರಿವೞಿಗೆ[6]ಱಿವೆಂತಿರೆ ಭೋ ।
ರ್ಗ್ಗರೆದೊರ್ಮ್ಮದಲೆಱಗಿ ದೆಸೆಗಳೆಲ್ಲಮನೊಡನಾ ॥
ವರಿಸಿ ತರತರದೆ ನಸು ಮಸು ।
ಳ್ದಿರೆ ಪುದಿದುವು ನಭವನಭವನಂಬುಗಳೆತ್ತಂ ॥ 194

ದ್ವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ದಿಕ್ಕನಿತುಂ ತೋಱಿದುವು ಜ ।
ಲಕ್ಕನೆ ಮೂಕಾದಿಗಳ್ಗಮಂದತಿಲಲಿತಂ ॥
ಮಾಕ್ಕದುವು ಕುಸುಮಿಸಿದುವು ।
ಮಿ[7]ಕ್ಕೆಸೆವಾಕ್ಷಸಪಕುಜಾತವೀರುತ್ತುಗಳುಂ 195

---

1 ಶೃತಿವೋಲ್, ಶೃತಿಯೊಳ್. 2 ನೀನೀ. 3 ಮಲಂಘ್ಯವಿಯತ. 4 ನವಯುವಮು, ನವಯುವ್ವನಮು. 5 ಮಂತ್ರಿ.
6 ಕಱಿಪೆ. 7 ಮಿಕ್ಕಿನವಾಕ್ಷಸ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 44 ॥

ಅನುಸಂಧಿಸಿ ಕೃತ್ಸ್ನವ್ಯಂ ।
ಜನಂಗಳರೆ ಮುಂದೆ ಬಿಂದು ಪರಿವರ್ತಿಸುಗುಂ ॥
ಮನದೊಳ್ ವರ್ಗಂ ಪರಮಾ ।
ಗಿ ನಿಲೆ ವಿಕಲ್ಪದೆ ತದೀಯಪಂಚಮಮಕ್ಕುಂ ॥ 196

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಲಮುಂ ಚಲಮುಂ ವಿದ್ಯಾ ।
ಬಲಮುಂ ಶೌರ್ಯಾವಲೇಪಮುಂ ಪೊಗೞಿಸೆ ನೆಲಂ ॥
ನೆಲಕೆಲ್ಲಂ ನೆಗೞ್ದಿಂ ದ್ವಿ ।
ಟ್ಕುಲಕುಲನಗದಳನಪಟುಪವಿಪ್ರತಿಮಭುಜಂ ॥ 197

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಂನಗತಳ್ಪಙ್ಕಂಸಹ ।
ರಂ ನಗಧರನಸುರಮರ್ದನಙ್ಬಕ್ರಿ ಮುಕು ॥
ನ್ದಂ ನ[1]ಳಿನನಾಭನೇಗೊಳ ।
ಲೆನ್ನಂ ಬಲಗರ್ವದಿಂದಿದಿಜ್ಕ್ಷರ್ವನಾವಂ ॥ 198

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ನಾಮಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ.

ಸಮಾಸ ಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 45 ॥

ಸಂಗತಿಯಿಂದಂ ನಾಮಪ ।
ದಂಗಳವೇಕಾರ್ಥಗತಿಯೊಳಾಗೆ ಸಮಾಸಂ ॥
ಸಂಗಳಸುಗುಂ ವಿಭಕ್ತಿಗ ।
ಣಂಗಳ್ಗಂತರದೊಳಲ್ಲಿ ಲೋಪಮದಕ್ಕುಂ ॥ 199

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಡುಗಾಡಿ ನಾಡೆಯುಂ ಕ[2] ।
ಣ್ಗೆಡಱೆ ಮನಂ ಬೆಚ್ಚೆ ಸುತನ ಬರ್ಪಂದಂ ಚೆ ॥
ಲ್ವೊಡರಿಸಿ ಬ[3]ಲ್ವಿಡಿವಿಡಿದುದು ।
ತೊಡರ್ದಳಿಪಿಂ ನೋೞ್ಪ ನೋಟಕರ್ಕಳ ಮನಮುಂ ॥ 200

*ಕಱಿದ ಮನಃಪ್ರಿಯವಿರಹದಿ ।
ನಱಲ್ದು ಬಸವೞಿದು ಮೋದೆ ತ[4]ಸ್ಸ್ವರದೊಳ್ ಬಾ ॥
ಸುೞಿ ತಳ್ಪ ಶೋಕಶಿಖಿಯುಂ ।
ಕೞಲ್ಲಲೆಂದೊಟ್ಟುದಸುಗೆದಳಿರಂ ಪೋಲ್ಕುಂ ॥ 201

---

1 ನಳಿನಾಭನೆನಿನಗೊಳ । ನೆನ್ನಂ, ನಳಿನಾಭನೆನಿನಗೊವಳ । ನೆನಂ, ನಳಿನನಾಭನೆಲೆಗೊಳ।ಲೆನ್ನಂ. 2 ಕ।ಣ್ಗೆದಱೆ, ಕ।ಣ್ಗೆಡದ. 3 ಬಲ್ವಿಕೆ, ಬಲಿದೀ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಅಲ್ಲಿ ಗಮಕತ್ವಕ್ಕೆ—ಎಂದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 4 ತಮ್ಮುರ.

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಬಲಿಯ ಮಾಂತದ ಬೇಟದೊಳ್ ಪೊಲಗೆಟ್ಟು ಪ[1]ಚ್ಚನೆ ಬಿಟ್ಟ ಕ।
ಣ್ಮಲರ್ಗಳಂ ಮಲೆದಿ[2]ಟ್ಟನೆಯ್ದುರೆ ಕಾಯ್ದುಸುಂಗೊಳೆ ದೈತ್ಯನಂ ॥
ಪೊಲಸುನಾರ್ಪ್ಪನೆಗಂ ತ್ರಿಶೂಲದಿನೊತ್ತಿ ಕೊಂದ ಕುಮಾರಿ ಕೂ।
ರ್ತ್ತಲಸದಿಕ್ಕೆ ಭುಜಾಸಿಧಾರೆಯೊಳಂಕಮುಳ್ಳರದೇವನಾ ॥ 202

ಕಂ ॥ *ಅಜಂಬೂದ್ವೀಪಮುಹಾ।
ರಾಜಕಿರೀಟಾನುಕಾರಿ ಚಾಮೀಕರವಿ ॥
ಭ್ರಾಜಿತಕಟಕಮಗೇಂದ್ರಸ।
ಮಾಜಚಮೂಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿ ಮಂದರಶೈಲಂ ॥ 203

ಸೂತ್ರಂ ॥ 46 ॥

ಉತ್ತರಪದದರ್ತ್ಥಂ ಮೆ।
ಯ್ವೆತ್ತಿರೆ ತತ್ಪುರುಷಮಂತದೇಕಾಶ್ರಯಮಾ ॥
ಗೆತ್ತುಮಿರೆ ಕರ್ಮ್ಮಧಾರಯ।
ಮೆ[3]ತ್ತಂ ದ್ವಿಗುಸಂಜ್ಞಮದುವೆ ಸಂಖ್ಯಾದಿಪದಂ ॥ 204

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ತತ್ಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅರಮನೆಗಲ್ತು ಸೂಳೆಮನೆಗಲ್ತು ಸವರ್ಣ್ನನೆಗಲ್ತು ಕೂಡೆ ಬ।
ಲ್ಲರ ಬಗೆಗಲ್ತು ವಸ್ತುಕೃತಿಯಂ ಸಲೆ ಪೇಱುವುದು ಕಲ್ತು ಪೇಱದಂ ॥
ದರಮನೆಗಲ್ತು ಸೂಳೆಮನೆಗಲ್ತು ಸವರ್ಣ್ನನೆಗಲ್ತು ಕೂಡೆ ಬ।
ಲ್ಲರ ಬಗೆಗಲ್ತದಾವೆಡೆಗಮಲ್ತದು ಕಲ್ಪಿ ಮಲಂ ಕವೀಂದ್ರರಾ ॥ 205

ಕರ್ಮ್ಮಧಾರಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಲರ್ಗಣ್ ಪೊಂಗಿದ ಲೋ[4]ಳೆವಾಯ್ ನಗೆಮೊಗಂ ತೊಂಗಲ್ಗುರುಳ್ ಕೆಂದಳಂ।
ಸುಲಿಪಲ್ ನೋಮ್ಮ್ಮಡಿ ತೆಳ್ವಸಿಱ್ ಪೆಱನೊಸಲ್ ಪೊಂಬಾಱಿಪೆಚ್ಚೋಲೆ ನೇ ॥
ಱಿಲ ಪಣ್ಣಂ ತಿಳಿಯೆಣ್ಣೆಯೊಳ್ ಬಯಸಿ ತೊಯ್ದಂತಪ್ಪ ನುಣ್ಗುರ್ಪ್ಪ ಪೆ।
ರ್ಮ್ಮೊಲೆ ಚೆಲ್ವಾಗಿರೆ ನಿಂದ ಪೇಱತಿಯುರಂ ಕಂಡಂ ಮಹೀವಲ್ಲಭಂ ॥ 206

ದ್ವಿಗುವಿಂಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇರ್ಮ್ಮೆಳ್ ಮೂವಾಳಿಕ್ಕೆ।
ದರ್ದ್ದಿರ್ಪ್ಪರೆಯೊಳ್ ಬೆ[5]ಳಗೆ ಸಾರೆ ಕೊಳೆ ಪದವಱೆಗಳ್ ॥
ಕರ್ಪ್ಪಿನ ಮಡಲಂತೆ ಕವ।
ಲ್ತಿರ್ಪ್ಪದ ಕೆಯ್ವೊಲಗಳೆಸೆಗು[6]ವೋರೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 207

---

1 ಬಿಕ್ಕನೆ. 2 ಇಱಿದ್ದನೆಯ್ದುರೆ. * ಈ ಪದ್ಯವು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 3 ಮೊತ್ತಂ. 4 ಲೋಲೆ.
5 ಬೆದಗೆಸಾಲೆ. 6 ದುಪೋ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 47 ॥

ದ್ವಿಪದಂ ಮೇಣ್ ಬಹುಪದಮು ।
ನ್ಯಪದಾರ್ಥದೊಳೊಂದಿ ನಿಲೆ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮ ॥
ಸ್ತ್ವಪ[1]ದಾರ್ಥಂ ದ್ವಂದ್ವಂ ಪೂ ।
ರ್ವಪದಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮವ್ಯಯೀಭಾ[2]ವಾಖ್ಯಂ ॥ 208

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಬಹುವ್ರೀಹಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಡುವಿಲ್ಲನೆಕ್ಕ ಸರಲುಂ ।
ನಡದು ದಲಂದೊರ್ವನೆರ್ದೆಯನೊಳ್ಗಬ್ಬಮುವೊ ॥
ಳ್ನುಡಿಯುಂ ಗೇಯಮುಮುಚ್ಚರ್ಗದ ।
ಕಡುಗಲ್ಲೆರ್ದೆಯೆರ್ದೆಯನಂಬು ಮೋಣಾಚ್ಚುರ್ಗುಮೋ ॥ 209

ಪಟ್ಟುಕಮೂಗಿನ ಮು[3]ರವುಲಿ ।
ಪೊಟ್ಟೆಯು ಕುಸಿಗೊರಲ ಕೆಂ[4]ಚುದಲೆನವಿರ ಕ[5]ರಂ ॥
ಕೆಟ್ಟೊಡೆದ ಸ[6]ರದವಂ ಕ[7]ಡೆ ।
ಪಟ್ಟು ಮನಂಗಟ್ಟು ನಾಡುನಾಡಂ ತಿರಿಗುಂ ॥ 210

ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಱೆಮುಱೆಗಳೊಳವು ನೋಱ್ಪೊಡೆ ।
ಪೆಱಪೆಱರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಕೊಟ್ಟೆಡೆಗಳೊಳಂ ॥
ಕಱೆಯಿಲ್ಲ ತೈಲನಲ್ಲದೆ ।
ಪೆಱನಾವೊಂ ಪಿ[8]ಕ್ಕಿ ನೋಱ್ಪೊಡಿತ್ತಲೆಗೋಜಂ ॥ 211

ವೃ ॥ ತೊಡಗೆಲೆ ಬಟ್ಟಹಳ್ಳಿ ನೆಗಟ್ಟಾಜಿರಗೋಳಮೆನಿಪ್ಪಗುರ್ವನೆ ।
ತ್ತಱಿಕೆಯ ಬೇಡವಟ್ಟುಗಳ ಬೂತುಗಬೇರುಗಗೋ[9]ಯೆಯುರ್ಕ್ಕಳಂ ॥
ನೆಱೆಯರೆನಿಪ್ಪೊಡಂ ಕಿಡಿಸಲಂಕದ ಮುನ್ನಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ್ ।
ಪೆ[10]ಱರಳವಲ್ಲುತ್ತವಂ ಕಿಡಿಸಿತೊಟ್ಟಜೆ ತೈಲಪಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾ ॥ 212

ಅವ್ಯಯೀಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಂತಂ ಕಿಱ್ಕಿಱೆಗಳೊಳೋ ।
ರಂತಿರೆ ಕೆಯ್ಗಾವಮಳ್ದಿರಂ ನೋಱ್ಪವರಂ ॥
ಮಿಂತಲೆವಾಯ್ತುರೆ ಪೊಱಮು ।
ಯ್ವಂ ತಾಗಿರೆ ತಗೆದು ಮದನನಾರ್ದ್ದಿರ್ಗಸುತಿರ್ಪ್ಪಂ ॥ 213

---

1 ಪದಾರ್ಥಂ ದ್ವಂದ್ವಂ. 2 ಭಾವಾಖ್ಯಂ. 3 ಮರಲಿ । ದೊಟ್ಟಯು. 4 ಕೆಂದಲೆಯನವಿರ. 5 ಕರ್ಣಂ. 6 ಶರದವ್ವ. 7 ಬಗೆ । ಗಟ್ಟು. 8 ಬಕ್ಕೆ. 9 ಗೋಱೆ. 10 ಪೆಱರಳವಲ್ಲವಂಕಿಡಿಸಿದೊಟ್ಟಜೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 48 ॥

ಪತ್ತಿರೆ ಕಾರಕದೊಳ್ ಮುಂ ।
ದೊತ್ತಿ ಸಮರ್ತ್ಥಕ್ರಿಯಾಪದಂ ಪದವಿಧಿ ತಾ ॥
ನೊತ್ತರಿಸುಗುಮದಱೊಳ್ ತ ।
ಳ್ತ್ತಮದಂತಕ್ಕೆ ಬಿಂದು ಸಂದಿಸಿ ನಿಲ್ಕುಂ ॥ 214

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಊ[1]ರೇಱಲ್ ಮನೆಮಾಡ ।
ಲ್ಕಾರಂಬಂಗೆಯ್ಯಲೆೞ್ತುಗೊಳಲಾಳಾಳ[2] ॥
ಲ್ಕಾರಾಮಮಿಡಲ್ಕೆಂದುಂ ।
ದಾರುಣತಾರೆಗಳನಱಿಯೆ ಪೇಱವಱೊಳುಚಿತಂ ॥ 215

ಸೂತ್ರಂ ॥ 49 ॥

ಉತ್ತರಪದಂ ವಿಶೇಷ್ಯದೊ ।
ಳೊತ್ತರಿಸಿರೆ ಪೂರ್ವ್ವಪದದುಪಾಂತ್ಯಸ್ವರದಿಂ ॥
ದತ್ತಿರ್ದ್ದವಕ್ಕೆ ಲೋಪಂ ।
ಮತ್ತಮಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಹುಳಮಕ್ಕುಮೆಕಾರಂ ॥ 216

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೆರ್ಮ್ಮರನನಡರ್ದ ವನಲತೆ ।
ಕಾರ್ಮ್ಮುಗಿಲಂ ತಳ್ತ ಮಿಂಚು ವಿಂಧ್ಯಾಚಲಮಂ ॥
ನೆಮ್ಮಿರ್ದ ನರ್ಮ್ಮದೆಯೆನಿಸಿದ ।
ಳೊರ್ಮ್ಮೆಯೆ ವನಚರನನಪ್ಪಿ ವನೆಚರಿಯೊರ್ವ್ವಳ್ ॥ 217

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಣ್ಗಾಯ್ ತಳ್ತ ತುಱುಂಗಲ ।
ಬಿಣ್ಗೊನೆಯಿಂ ತೂಗಿ ತೊನೆವ ಕೌಂಗಂ ತನ್ನ ॥
ತ್ತಣ್ಗೆ ಬರೆ ತೆಗೆವ ತೆಱದಿಂ ।
ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿದುದೆಳಸಿ ನಾಗಲತೆ ದಾಂಗುಡಿಯಿಂ ॥ 218

ಸೂತ್ರಂ ॥ 50 ॥

ಸ್ವರಮಾದಿಯಪ್ಪವವು ಮುಂ ।
ತಿರೆ ದೀರ್ಗ್ಘಂ ಮೊದಲೊಳಗುರುಗಕ್ಕುಂ ತದವಾಂ ॥
ತರದೊಳ್ ಣಟಳನತಂಗಳ್ ।
ದೊರೆಕೊಳೆ ತಳೆಗುಂ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಯಂ ಬಹುಳತೆಯಿಂ ॥ 219

1 ಊರಕಱಲ್. 2 ಗ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕಾರೊಸಡುಂ ಕಬ್ಬಾರಯುಂ ।
ಪೇರೊಡಲುಂ ತೋಳಪ ದಾಡೆಯುಂ ಪೆಬ್ಬರಸಿಱುಂ ॥
ಕ್ರೂರೇಕ್ಷಣಮುಂ ದನುಜಾ ।
ಕಾ[1]ರಮನೊಡರಿಸೆ ನಿಶಾಟರರ್ವ್ವಿಸಿ ತೋರ್ಪ್ಪರ್ ॥ 220

ಅಗುರುಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೇಲುದಂ ಮಱೆದು ಮೆಯ್ಮಱೆದೊರ್ವ್ವಳೊಱಲ್ದು ಮುಂ।
ಬಾಲೆಯಂ ತಿರಿಪಿ ನೂಂಕಿ ಪವಿತ್ರಮನಿಟ್ಟು ಪ ॥
ಚ್ಚೋಲೆವಚ್ಚದೊಳೊಡಂಬಡೆ ಬಂದು ವಿದಗ್ಧ ಭೂ ।
ಪಾಲನಂದನನನಂದರುಣಾಧರೆ ನೋಡಿದಳ್ ॥ 221

ಣಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಪಣ್ಣನೆ ತೋಱಲ್ದು ತೀಡುವ ।
ತಣ್ಣೆಲರೊಳೆಲಚ್ಚ ವನಚರವ್ರಜಮುದಱೊಳ್ ॥
ತಣ್ಣನೆ ತಣಿದಿರೆ ಬ[2]ನದೊಳ್ ।
ಪಣ್ಣನೆ ತಿನುತಿರ್ಪ್ಪವೆಳಸಿ ತರುಚರಕುಳಮುಂ ॥ 222

ಟಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಿಟ್ಟೆಯ್ದಿಯಾಗು ಪ[3]ತಿಯೊಳ್ ।
ತೊಟ್ಟನುವಶೆಯಾಗು ಶೀಲವತಿಯಾಗು ಚಿರಂ ॥
ನಿಟ್ಟಾಯುಮಾಗು ನೀನೆಂ ।
ದಿಟ್ಟರ್ ಸೇಸೆಯನಗಣ್ಯಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯರ್ ॥ 223

ಳಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಳ್ಕಾಡಿ ನರನ ಕೂರ್ಗ್ಗಣೆ ।
ಯಳ್ಳೇಱಿಂಗಳ್ಕಿ ಬಳ್ಕಿ ಕುರುಬಲಮೆಲ್ಲಂ ॥
ಬೆಳ್ಳೋಟವೋಡೆ ನ[4]ನಿ ।
ಸೊಳ್ಳಾಳೆಡೆಗೋದನೊದಱಿ ಚಟ್ಟನೊಳೊವಜಂ ॥ 224

ನಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇನಿಯಳ ತ[1]ನಿಸೊಂ[5]ಕಿನ್ನಣಿ ।
ಸನೆ ಮಾಲ್ಯಾಭರಣಲೇಪನಂ ತಂಬುಲಮೆಂ ॥
ಬಿನಿತುಂ ರಾಗಮನಾಗಿಸೆ ।
ಮನದೊಳ್ ದಿವಿಜೇಂದ್ರವಿಭವದಿಂ ಸುಖಮಿರ್ದ್ದಂ ॥ 225

---

1 ಕಾರಮುಮೊಡರಿಸೆ, 2 ಬೀನಂ, 3 ಪತಿಗೋ । ಹುಟ್ಟನುವಸೆ, 4 ತಳ, 5 ನೊಂಕಿನ್ನಗ,

ತಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮಡದೊಳೊಂದುವುದೆತ್ತ ಕಿತ್ತಡಿಗಳ್ಗನಿಪ್ಪತೊಳಪ್ಪುವಾ ।
ಮಡದೊಳೊಂದಿಯೆ ನಿಂದ ಕಿತ್ತಡಿಗಳ್ಗ ನಿತ್ಯನಿಯಾಮದಿಂ ॥
ಪೊಡೆವಡಿಂಗಡಿಮೆಂದು ನೀಱರನೊಱು ಸಾ[1]ಱುವ ಮಾಱ್ಕೆಯಿಂ ।
ಪೊಡೆವ ಡಿಂಡಿಮಮೆಂಬಿನಂ ಕಳನೂಪುರಧ್ವನಿ ಪೊಣ್ಮುಗುಂ ॥ 226

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಚೆಯುರಗಿಳಿಯು ಪುರುಳಿಯು ।
ಕೊಂಚೆಯು ಕೋಗಿಲೆಯು ನವಿಲ ಪಾರಾವತದೊಂ ॥
ದಿಂಚರದಿಂದಂ ಶಬ್ದಾ ।
ತ್ಮಂ ಚರಮಚರಂ ಜಗಂ ದಲೆನಿಸಿದುದು ಬನಂ ॥ 227

ಸೂತ್ರಂ ॥ 51 ॥

ಕಡಿದು ನಿಡಿದೆಂಬಿವೆರಡಱ ।
ಕಡೆಯೊಳ್ ಟತ್ವಂ ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ ಕಿಱದಿಂ ॥
ಬಿಡೆಯೊಳ್ ಸ್ವರವಿರೆ ತಾಮವು ।
ಪಡೆಗುಮಉಕಾರಾಂತಭಾವಮಂ ವ್ಯಂಜನದೊಳ್ ॥ 228

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಟ್ಟಾಯದ ಕಣಿ ಪೆಂಪಿನ ।
ಕಟ್ಟಳೆ ಚಾ[2]ವಟದ ಮೇರು ನನ್ನಿಯ ತವರೂರ್ ॥
ನೆಟ್ಟನೆನಿಸಿದ ಜಸಂ ನೇ ।
ವ್ಯಾಗಟ್ಟರ್[3] ನಿಟ್ಟಾಯುವಕ್ಕೆ ದುಟ್ಟತ[4]ಳಕ್ಕಂ ॥ 229

ಬಾಱಿಯೆ ಖಜ್ಜೂರದ ಕಿ ।
ತ್ತೀಱಿಯೆ ಕಮ್ಮಾರದ ಮಾವಿನರಸೇಱಲ ಕಂ ॥
ಚೇಱಿಯ ಪಲಸಿನ ಮೇದಿಂ ।
ನೂಱದುಮೆಸೆದಿ[5]ಕ್ಕುವುದಱ ಬಹಿರುದ್ಯಾನಂ ॥ 230

ಉದಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ತೊ[6]ಡೆಯಿಂ ಕಡುಗುದುರೆಗಳಂ ।
ಮಡದಿಂ ನ[7]ಡುಪಟ್ಟು ದಂತಿಯುಂ ನಿಡುದೋಳಿಂ ॥
ಕಡುವಾಳಂ ಕೂರಸಿಯಿಂ ।
ಕಡಂಗಿದ[8]ಣಿಯುಂ ಸಮಂತು ಬಸದಾ[9]ಗಿಸುವಂ ॥ 231

1 ನೂಱುವ. 2 ಚಾಳನದವೇಗ. 3 ರವಿಟ್ಟಯ. 4 ತುಳಕ್ಕು, ತಳಕ್ಕುಂ. 5 ದಿದ್ದುಱದವಱ.
6 ಉಡೆಯಿಂ. 7 ನಡೆ. 8 ದಾ. 9 ಮಾ.

ಕಂ ॥ ಕಿಱುನೆಲೆಯ ಲತಾಲಲಿತೆಗೆ ।
ತಿಱಿದುಕೊ[1]ಳಲ್ಕಪ್ಪ ಸಾರ್ಕ್ಕೆಯೊಳ್ಗೊಂಬುಗಳೊಳ್ ॥
ತುಱುಗಿದ ತಳಿರಿಂ ನನೆಯಿಂ ।
ಕಿಱುವಿಡಿಯಿಂದೆಸೆದುದಸದಳಂ ಮಾಕಂದಂ ॥ 232

ಸೂತ್ರಂ ॥ 52 ॥

ಪೆಚ್ಚನೆಯುಂ ಕೆಚ್ಚನೆಯುಂ ।
ಬೆಚ್ಚನೆಯುಮೆನಿಪ್ಪ ಶಬ್ದದಂತಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥
ಬೆಚ್ಚಂತಿರೆ ಮತ್ವಂ ಕೆಲ ।
ರಿಚ್ಚಯಿಪರ್ ಸ್ವಂತಮುಮನಿ[2]ಕಾರೈತ್ವಮುಮಂ ॥ 233

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಮತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಂದಳಿರ ತೋರಣಂ ತ ।
ಳ್ತೊಂದಿದ ಕೆಂಗುಡಿಯ ಪುದಿವು ಮುತ್ತಿನ ಕ[3]ಡೆ ಚೆ ॥
ಲ್ವಿಂದೆಸೆವ ಮಂಗಳಾನಕ ।
ದೊಂದು ರವಂ ಬಗೆಗೆ ವಂದುದಂದರಮನೆಯೊಳ್ ॥ 234

ಎನಿತುಂ ಕಾಯ್ದುಂ ಪೆಂನೀರ್ ।
ಮನೆಸುಡದೆಂಬಂತೆ ನಿನಗವರ್ ನಿಲೆ ಕಾಯ್ದುಂ ॥
ಮನದೊಳ್ ಪೊ[4]ಲ್ಲದನೆಂತುಂ ।
ನೆನೆಯರಿ[5]ದಂ ನಂಬು ಕುರುಕುಲಾಂಬರಭಾನೂ ॥ 235

ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಸುರ್ವೊನ್ನ ಜಗಲಿ ಪಚ್ಚೆಯ ।
ಪಸುರ್ವಂದವರ್ ಮುತ್ತಿನಕ್ಕಿ ನೀಲದ ಜಾಗಂ ॥
ಕಿಸುಗಲ್ಲರುಣಸರೋರುಹ ।
ಮೆಸೆದಿರ್ದ್ದುವು ರಾತ್ರಿಸುತಿಯ ಬೀಡಿನೊಳೆತ್ತಂ ॥ 236

ವಾಸರಪತಿ ಬಿಸುಗದಿರಿಂ ।
ಪೇಸದೆ ತವೆ ಪೀಗ್ದ್ಗವೆಂಬ ಮಱುಕದೊಳಂಭೋ ॥
ಜಾಸನನಂಬುಜವನಮಂ ।
ಬಾಸಣಿಸಿದನೆನಿಪುವಿ[6]ಡಿದ ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳ್ ॥ 237

* ಐತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬೇಸಱುಸುವಂಗಜಾಗ್ನಿಯ ।
ಕೇಸುರಿ ಕೊಳೆ ಕಱಿದ ಪತಿಯ ವಿರಹದಿನಾಗಳ್ ॥
ಕೀಸುಗಳೆದಂ[7]ತೆ ಕಡಗವು ।
ನಾಸತಿ ಕಳೆದಿತ್ತಳಾತ್ಮಕರಪಲ್ಲವದಿಂ ॥ 238

---

1 ಕೊಳಲ್ಬಪ್ಪ. 2 ನೆಕಾರತ್ವ. 3 ಕೊಸೆ. 4 ಪೊಲ್ಲಮ. 5 ರದಂ. 6 ವೆಸೆವ. * ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ—ಯೋಗ ವಿಭಾಗದಿಂ ಕೇವಲಸ್ವಂತಕ್ಕುದಾಹರಣೆ—ಎಂದು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿದೆ. 7 ವಂತೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 53 ॥

ಪೊ[1]ಸತು ಪೞದೆಳದು ಪೊಱಗೊಳ ।
ಗು ಸಮಮೆನಿಪ್ಪಿ[2]ವಱೊಳತ್ವಮಂತಕ್ಕೆ ನಿಪೊ ॥
ತಿಸೆಪಡೆಗುಮವಱೊಳೊಳಗಿಂ ।
ಗಸಂಗದಿಂ ಸಮನಿಸಿಕ್ಕುರ್ಗಮುಳ್ಳಾದೇಶಂ ॥ 239

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೊಸದೇಸೆಯುಂ ಬೆಡಂಗಂ ।
ರಸಪುಷ್ಟಿಯುನರ್ಥಸ್ಪುಷ್ಟಿಯುಂ ಬಗೆವರೆ ಭೂ ॥
ವಿಸುವರ ಸಾ[3]ರಣಿಗೆಯುವೋಲ್ ।
ಕಸವನೆ ಪಿ[4]ಡಿವರ್ ಕೆಲರ್ ಮಹಾಪುರುಷರ್ಕಳ್ ॥ 240

ತುಱಿಕೆಲಡುಗೆಗಳೊಳೇಂ ಪಱ ।
ಗಱವೆಯ ಕೂಱ್ ತಿವುಡುಗಳೆದ ತೊವರಿಯ ತೊವೆ ಕಾ ॥
ಯ್ದೆಱಪಿ[5]ದ ತುಪ್ಪಂ ಕೋಸುವ ।
ಕಱಲಲ್ಲದೆ ದಿವ್ಯಭೋಜನಂ ಪೆ[6]ಱತುಂಟೇ ॥ 241

ಎಳದಳಿರ ತುಱುಗಲೊಳ್ ನೆಱೆ ।
ದಳದಳಿಪೆಳಮಾವಿನಳ್ಳಿಗೆಂಬಂ ತಳ್ತೊ ॥
ಯ್ದೊಳಸಿದ ವಸಂತದೂತಿಯ ।
ಮಿಳಿರ್ವುರ್ಗಯ್ಯಲನಾಡುವಬಲೆ ಪಾಡಿದಳೊರ್ವ್ವಳ್ ॥ 242

ಅಳವಿಗೞಿದುರುನಿತಂಬ ।
ಸ್ಥಳಭಾರವನಾಂತ ಕಾಲ್ಗೆ ಪೊಱ ಅ[7]ಡಿಗಳೊಳೀ ॥
ಲಳಿತತುಳಾಕೋಟಿಗಳಂ ।
ತಳೆವುದದೇವಿರಿದೊ ಮದಗಜಾಲಸಗತಿಯಾ ॥ 243

ಬಳಕೆಯ್ಯೊಳಿರ್ದ್ದ ಪಲ್ಗಿರಿ ।
ದೊಳವಾಲಂಗೊಂಡು ಮೊರೆವ ಭಷಕನ ತೆಱದಿಂ ॥
ದೊಳಪೊಕ್ಕು ದುರ್ಗ್ಗಮಂ ಸಂ[8] ।
ಚಳಚಿತ್ತಂ ನುಡಿಗುಮೆಮಗೆ ಬಲ್ಗಂಡಿಕೆಯುಂ ॥ 244

ಸಮಸು[9]ತಿಯೊಳೊಂದಿದೊಳ್ಪಿನ ।
ರಮಣೀರಮಣೀಯಗೇಯಮಾಸ್ಥಾಯಿಕೆಯೊಳ್ ॥
ಸಮಸಂದಮರ್ದ್ದಿನ ಸರಿವಱೆ ।
ಸಮಂತು ಕ[10]ಱಿದಪ್ಪುದೆಂಬಿನಂ ರಂಜಿಸುಗುಂ ॥ 245

1 ಪೊಸದು. 2 ಪ್ಪ. 3 ಸಾರಣೆಯುಂತಿರೆ. 4 ಪಿಡಿದೆಳಸುವರ್ ಮಹಾ. 5 ಪಿದ. 6 ಪೆಱಿಕೊಳ್ವದೇ. 7 ಮಱ. 8 ಚಂ. 9 ಸ್ಮೃತಿ, ಶ್ರುತಿ. 10 ಕಱುದೆರಪುವಿವೆಂಬಿನಂ.

ಕಂ॥ ಬಳಗುಳ್ಳ್ಯೇವಣಮುಮರ್ದಿರೆ ।
ಚೆ[1]ಳನಂ ಪೊಱಗೆಸೆಯೆ ಬೆಳಪನೆಯ್ದುವ ಬೆಳಗಂ ॥
ಪೊಳೆವ ಸುಲಿವಲ್ಲೆ ಮಸುಳ್ಚಿಸೆ ।
ವಿಳಾಸದಿಂ ದರ್ಭಶಯನತಳಗತನಾದಂ ॥ 246

ಸೂತ್ರಂ ॥ 54 ॥

ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸದೊಳು ।
ದ್ಯತ್ಪೂರ್ವಪದಾಂತ್ಯಲೋಪಮಕ್ಕುಂ ಪ್ರಚುರಂ ॥
ವ್ಯುತ್ಪಾದಿಸಲ್ಕೆ ಪಡೆಗುಂ ।
ತತ್ಪರದೊಳ್ಬೞಿಯುಮುಚಿತವರ್ಣಾಗಮಮುಂ ॥ 247

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಅರನೇಱಿಲ ಪೊಂಬಾಱಿಯ ।
ಸುರಯಿಯ ಮಾಮರದ ಬಕ್ಕವಲಸಿನ ಪುದುವಿಂ ॥
ಪೆ[2]ರೆದುಬ್ಬಿದ ಕಟ್ಟಿಲೆ ದಿನ ।
ಕರಾಂಶುಗಳ್ಗಂ ವಿಭೇದಿಸಲ್ಕರಿದದಱೊಳ್ ॥ 248

ಪ್ರಚುರಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅರಸುಗುಣಂಗಳನತಿಭೀ ।
ಕರಕಾಂತಂಗಳನವಂ ವಿಯಚ್ಚರರಾಜಂ ॥
ಧರಿಯಿಸಿದಂ ಜಳನಿಧಿ ಜಳ ।
ಚರಚಯಮುಮಂ ರತ್ನಚಯಮುಮಂ ಧರಿಯಿಪವೊಲ್ ॥ 249

ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಮಾಂಗಾಯ್ ಗೊಂಚಲೊಳಗುೞಿ ।
ದಿಂಗೊರಲಿಂದುಲಿವ ಗಣ್ಡುಗೋಗಿಲೆಗ[3]ಳರ ॥
ಲ್ದೊಂಗಲ ನಿಱಿದಳಿರೊಳಗೆ ಜಿ ।
ನುಂಗುವ ಪೆಣ್ದುಂಬಿಗಳುಮಳುಂಬಂ ಬನದೊಳ್ ॥ 250

ಸೂತ್ರಂ ॥ 55 ॥

ಪ್ರಾಯಿಕಮಕ್ಕುಂ ದೀರ್ಘಂ ।
ನ್ಯಾಯಮದಂತೆಲ್ಲಶಬ್ದದೊಳ್ವೃತ್ತಿಗತಂ ॥
ಮಾಯೆಂಬುದು ಮಹಿಮಾಭಿ ।
ಪ್ರಾಯದೊಳೊಂದಿಕ್ಕುರ್ವೊಂದಿ ಮ[4]ಹತೆಂಬುದಱೊಳ್ ॥ 251

1 ಚೆಳವೊಂ. 2 ಪರಿದು. 3 ಯುಮಲ॥ ದರ್ಶಂ. 4 ಮಹದಂ, ಮಹಮೆಂ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಬಲ್ಲಂತೆಂತುಂ ಗುಣಮನೊಳಕೆ[1]ಯ್ದಾರ್ಪ್ಪನಾರ್ಪ್ಪಂದದಿಂದಿ ।
ನ್ನೆಲ್ಲಿರ್ದ್ದಂ ಪೊಲ್ಲಮೆಯನುಗುಗೆಂಬುಕ್ತಿಯಂ ನನ್ನಿಮಾೞ್ಪಂ ॥
ತೆಲ್ಲಾ ರ[2]ತ್ನಂಗಳುಮನೊಳಕೊಂಡೊಳ್ಪನಂಭೋಧಿ ಲೋಕ ।
ಕ್ಕೆಲ್ಲಂ ಬೀಱಲ್ ಪೊಱಗೆ ಕಸಮಂ ನಿಚ್ಚಮೀಡಾಡುತಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 252

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಎಲ್ಲಂಗಮೆಲ್ಲಧನಮುಮ ।
ನೆಲ್ಲೆಡೆಯೊಳಮೆಲ್ಲತೆಱದೊಳಂ ಕುಡುಗೆಮು ಸಿ ॥
ಲ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬವರದೊಳೇಂ ಗಳ ।
ಗೆಲ್ಲಂಗುಡದಿರ್ಕ್ಕೆ ಪೊಣರ್ದೊಡಾರ್ಗ್ಗಂ ಗಂಡಂ ॥ 253

ಉತ್ತರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾದೇವನುಮಾದೇವಿಗೆ ।
ಸಾದರದಿಂ ಪೇ[3]ೞ್ದನೀತನುತ್ತಮಸತ್ವಂ ॥
ಮಾದಾನಿ ಶೌ[4]ರ್ಯ್ಯಧನನುದಿ ।
ತೋದಿತಪುಣ್ಯಂ ಹರಿಶ್ರಿಯುಂ ನರನೆಂಬಂ ॥ 254

ಸೂತ್ರಂ ॥ 56 ॥

ಪರಿಗದಿತಬಹುವ್ರೀಹಿಗೆ ।
ಚರಮದೊಳಕ್ಕುಂ ಯಥಾಪ್ರ[5]ಯೋಗಮಕಾರಂ ॥
ಪರಪದಮಿಲ್ಲಂ[6]ಬೊಂದಿದು ।
ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆ[7]ಲಿತ್ವಮಂತ್ಯವರ್ಣ್ಣಕ್ಕ[8]ಕ್ಕುಂ ॥ 255

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಬಲ್ದಲೆಯುಂ ತೋಳ್ನೀಳ್ದನ ।
ಗಲ್ದುರದಂ ಬಟ್ಟದೊಡೆಯುಮಂ ಕೆಂಗಣ್ಣಂ ॥
ನೇಲ್ದ ಕಿವಿಯಾತನೆನಿಸುವ ।
ನೊಲ್ದೊಲಿಸುಗುಮೆಸೆವ ಬೀರಸಿರಿಯಂ ಧುರದೊಳ್ ॥ 256

ಉತ್ತರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ।

ಕಂ ॥ ಸೊಗಯಿಸುಗುಮೆ ಪಲ್ಲಿಲಿ ವಾ ।
ಯ[9]ಗಿಲಿಲಿ ಗಂಧಂ ಸಮಂತು ಕೂರಿಲಿ ಕುಡುಗೋ ॥
ಲ್ಮಿಗೆ ನಾಣಿಲಿಯೆನಿಸುವ ವಧು ।
ನಗೆಗೆಡೆಯಕ್ಕುಂ ಸಮಸ್ತಜಗತೀತಳದೊಳ್ ॥ 257

1 ಕೊಳ್ಗ್ಗಪ್ಪ. 2 ಲೋಕಂ. 3 ಪೇಳ್ದ್ದನಿವಾತ. 4 ಶೌರ್ಯ್ಯಪರ. 5 ಪ್ರಕಾರ. 6 ದಿಂತಿವ. 7 ರಲಿತ್ವ. 8 ದೊಳಕ್ಕುಂ. 9 ಪಗಿಲಿಲಿವಣ್ಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 57 ॥

ಒಂದೆಂಬುದರ್ಕ್ಕೆ ರೇಫಂ ।
ಸಂದಿಸುಗುಂ ಕಡೆಯೊಳೆರಡೆನಿಪ್ಪುದಱೊಳ್ತಾ ॥
ನೊಂದಿ ನೆಲಸುಗುಮಿರಾದೇ ।
ಶಂ ದಲ್ಕ್ರೇಣ್ಕ್ರೇಣುಕಾರಲೋಪಮದಕ್ಕುಂ ॥ 258

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಒರೆಂಜಲೊಗ್ಗಪ್ಪರ್ಂತಿಗೆ ।
ವಾರದ ಖಳರೊಡನೆ ಬೆರಸಿ ಮೇ[1]ಳಂಗೊಂಡಂ ॥
ದಾರುಂ ಲಘುವಪ್ಪಪ್ಪರ್ ।
ಸ್ತ್ತರದೊಳಮರ್ದೆಂಬ ಶಿಥಿಲಸಂಯೋಗದವೊಲ್ ॥ 259

ಇವರ್ಮ್ಮಯ್ಗ್ಗಂ ಹಿತವಂ ಜಿನ ।
ಧರ್ಮ್ಮಮನಿಂಬಾಗಿ ತಿಳಿದು ನೆಗೞ್ದಂಗಕ್ಕುಂ ॥
ಸ್ವರ್ಮ್ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿ ಬಗೆವಂ ।
ದಃವರ್ಮ್ಮಂ ಪೆಱತಿಲ್ಲ ದೇಹಿಗೀಸಂಸೃತಿಯೊಳ್ ॥ 260

ಉಕಾರಲೋಪಕ್ಕೆ ।

ವೃ ॥ ಗೆಲವಂ ಕೊಂಡಭಿಮಾನಿಯಾದನೊಳಕೊಂಡನ್ಯಾವನೀಕಾಂತೆಯುಂ ।
ಸಲೆ ಶೌಚವ್ರತಿಯಾದನಿ[2]ರ್ತ್ತಱದೆರಱ್ಮ್ಮತಾಡಿ ಬೞ್ದಂ ಜಗ ॥
ದ್ವಲಯುಕ್ಕೊನ್ನರ್ಡಿಕಾ[3]ಱನಾದನ[4]ನಯುಕ್ಕ್ಯಾಳ್ಕ್ಕ ಸಂಗ್ರಾಮದೊ ।
ಳ್ಕಲಿಯಾದಂ ವಿಪರೀತಜಾತಚರಿತಂ ಭೂಪಾಲರೊಳ್ಕಾಮದಂ ॥ 261

ಸೂತ್ರಂ ॥ 58 ॥

ಅದಿದೆನ್ನದೆ ಮೂಱೆಂಬೀ ।
ಪದದಂತಂ ಲೋಪಮೆಯ್ದುಗುಂ ಕಪವರ್ಗ್ಗಂ ॥
ತುದಿಯೊಳ್ತ[5]ಗುಳ್ದು ಪುದಿದಿರೆ ।
ತದಾಗಮಂ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವ್ವಮಕ್ಕುಂ ಬಹುಳಂ ॥ 262

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದಪ್ಪುದಧಸ್ಥಳಂಬಿ[6]ಡಿದಧೋಲೋಕಂ ಸಮಂತೆಯ್ದೆ ಸು ।
ತ್ತಲುಮಿರ್ದ್ದಪ್ಪುದು ಮಧ್ಯಲೋಕಮೆಸೆದಿರ್ದ್ದಾಱೂಲಿಕಾಭಾಗದಾ ॥
ದಲೆಯೊಳ್ನಿಂ[7]ದಪುದೂರ್ಧ್ವಲೋಕಮೆನೆ ಮೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೆಂಪಿಂದಗುಂ ।
ದಲೆಯಾಗಿರ್ದ್ದುದು ದೇವದಂಪತಿರತಶ್ರೀಸಂವರಂ ಮಂದರಂ ॥ 263

1 ಮೆಳ್ಪಂ. 2 ನಿತ್ಯಱ್ಱಿದೆರಬ್ಮಾತಾಗಿ. 3 ಗಾಱಿ. 4 ನಯಕ. 5 ಳಿಹೊದಬ್ಬಿ. 6 ಬಿಡ. 7 ಳ್ನಿಂದುದದೂ.

ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮುಕ್ಕೊಡೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿ ಸುರದುಂದುಭಿ ಕೇಸರಿಪೀಠಮೊಂ[1]ದಿದಂ |
ತಿಕ್ಕುವ ಚಾಮರಂ ಮಿಱುವ ಪೂಗಳ ಗೊಂಚಲಶೋಕೆ ಭಾ[2]ನುವಂ ॥
ಮಿಕ್ಕು ತೊ[3]ಳಪ್ಪ ಭಾವಳಯಮೊಪ್ಪುವ ಪನ್ನೆರಡುಂ ಗು[4]ಣಾಳಿ ಲೋ |
ಕಕ್ಕೆ ವಿನೂತವೀರಜಿನಪಾಶ್ರಯಮೆಂ[5]ಬಿವು ಸರ್ವ್ವಮಂಗಳಂ ॥ 264

ಕಂ ॥ ಅನವರತದಾನದಿಂ ಮಿ |
ಕ್ಕನೂನಸೂನೃತದಿನ[6]ಸಮಶೌರ್ಯೋನ್ನತಿಯಿಂ ॥
ವನನಿಧಿಪರೀತಸಕಲಾ |
ವನಿಯೊಳ್ಮಿಪ್ಪುರಿವೊಲಾದುದಾನೃಪನ ಗುಣಂ ॥ 265

ಬಹುಳಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತೀವಿರ್ದತ್ತು ಮೊದಲ್ ಮೊದಲ್ಗೆ ಪ[7]ಣೆಯುಂ ಮೂಗ[8]ಯ್ಯಮೂಗಯ್ಯನಿ |
ತ್ತಾವಕ್ಕೆಯ್ದೆ ಕವಲ್ಕವಲ್ತು ಪಲವುಂ ಕೊಂಬಾದುವೊಳ್ಗೊಂಬುವಂ ॥
ತೀವಿರ್ದತ್ತು ತಳಿರ್ ಮೊದಲ್ ಪಣೆ ಕವಲ್ಕೊಂಬೆಂಬುಮೀಕೆಂದಳಿರ್ |
ಮಾವಿಂಗಲ್ಲದೆ ಮಾವುಗಳ್ಗೆ ಪೆಱವರ್ಕ್ಕಿಂತೇಂ ಪೆಡಂಗಕ್ಕುಮೇ ॥ 266

ಸೂತ್ರಂ ॥ 59 ॥

ಉಪಹತಿ ನಾಲ್ಕುಯ್ದೆಂಬಿವ |
ಱು[9]ಪಧೆಯೊಳಾಱೆಂಬಿದರ್ಕ್ಕೆ ಮೊದಲೊಳ್ ಹ್ರಸ್ವಂ ॥
ಸ್ವಪರಸ್ವರಲೋಪಂ ವ |
ರ್ತ್ತಿಪುದೇೞಱೊಳಂತ್ಯಲೋಪಮೆಂಟರ್ಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥ 267

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಉರಗಂ ಕೊಂಡಲ್ಲಿಂ ನಾ |
ಲ್ವೆರಲನಿತಂ ಕಳೆದು ಕಟ್ಟೆ ಮೇಗಂ ಬೇಗಂ ॥
ಸೆರೆವಿಡುಗೆ ಸುಡುಗೆ ಕಡಿದಿರ |
ದರಿದಿಕ್ಕುಗೆ ನೀ[10]ವಿ ಕಳೆಗೆ ನಿರ್ವ್ವಿಷಮಕ್ಕುಂ ॥ 268

ಕೀೞಿ ಪುಗಲೆನೆಯುಮೆಂತುಂ |
ಮೀಱಿದ[11]ನಂ ಪೊಕ್ಕು ಶಾಲೆಯಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಮನಂ ॥
ದೇಱಿಸಿದಪನಹಿಶಯ್ಯೆಯ |
ನೇಱಿದನಯ್ವಾಯ ಶಂಖಮಂ ಪೂರಿಸಿದಂ ॥ 269

ಅಱುದಿಂಗಳಾಯು[12]ವುಂಟೆನೆ |
ಮಱುಗುವುದುಂ ನಲ್ಲರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂ ಮುನ್ನಂ ॥
ಪಱಿವಟ್ಟು ಬರೆ ಕನಲ್ವುದು |
ಮಱೆಪದೆ ನಾಲ್ವರ್ಗ್ಗೆ ನರಕದುಃಖದ ತೆಱನಂ ॥ 270

1 ಮೊಂದಿಕಂ | ದಿಕ್ಕು. 2 ಭಾಷಣಂ. 3 ಬೆಳಪ್ಪ, 4 ಗಣಾಳ. 5 ಮೆಂದಿವು. 6 ನೆಸೆವ, 7 ಪಣೆಯಿಂ, 8 ಗಯ್ಯುಮಾಗಯ್ಯು. 9 ಱುಪಧೆಯಿನಾ. 10 ಗಿವಿಯುಗಳಿಗೆ. 11 ದಿನಂ. 12 ಪೊಂದನೆ.

ಕಂ॥ ಪರಿಮುರ್ದ್ದಿಗಸು[1]ವುದು ದುತ್ತೂ ।
ರರಸಮನಿಂಬಾಗಿ ಪಿೞಿದು ನೆಲದೊಳ್ ಲವಣಂ ।
ಬೆರಸೊರಸಿಕೊಂಡು ಪೂಸುಗೆ ।
ಕರಗುಗುಮೇಱುಪ್ಪೊರೆಯೆನಿಪ್ಪ ಕುಱುವುಂ ಕ್ಷಣದೊಳ್ ॥ 271
ಕಣ್ಗೆ ದಱಿದೊಡನೆ ನಾಲ್ವ ।
ತ್ತಣ್ಗೆವುದವರೆಗಮುಗಿದೊಡಂಬುಧಿ ಕಡಲ ॥
ತ್ತಣ್ಗೆ ಹರಿ ಬಂದುದಂ[2]ಕಡು ।
ಜಾಣ್ಗೆಡದಱಿದಾಗಳವಧಿಬೋಧೋದಯದಿಂ ॥ 272

ಸೂತ್ರಂ ॥ 60 ॥

ಒಂಬತು ದಶಾಹತಿಯಿಂ[3]।
ತೊಂಬತ್ತೆನೆ ಸಲ್ಗುಮಗ್ರದೊಳ್ಪ್ಪಱಿರೆ ಮು ॥
ತ್ತೊಂಬಯ್ಯಾದೇಶಮನವ ।
ಲಂಬಿಸುಗುಮದಂತೆ ಮುಂತೆ ಸಾಸಿರಮಿರೆಯುಂ ॥ 273

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಸಾಸಿರಯೋಜನಮುದ್ದ ಸು ।
ರಾಸುರಸಂಸೇವ್ಯಮಾಗಿ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬ ॥
ಯ್ಸಾಸಿರಯೋಜನಮಂ ನೆಗೆ ।
ದೀಸುರಗಿರಿ ಪೆಂಪನೇಂ ಪುದುಂಗೊಳಿಸಿದುದೋ ॥ 274

ಸೂತ್ರಂ ॥ 61 ॥

ಒಂದೆರಡೆಂಬಿವು ಪರದೊ ।
ಳ್ಸಂದಿಸೆ ಪತ್ತರ್ಕ್ಕೆ ಪನ್ನೆನಿಕ್ಕುಂ ರೂಪಂ ॥
ಮುಂದೆ ಪೆಱವೊ[4]ಂದಿ ನಿಲೆ ಪದಿ ।
ಯೆಂದಕ್ಕುಂ ಸ್ವರದೊಳಮದರ್ಕೆ ನಾಗಮಮಕ್ಕುಂ ॥ 275

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಎನಗಿದು ಚೋದ್ಯಂ ಪನ್ನೊಂ ।
ದನೆಯದು ನೆಲೆ ತನ್ನ ನೆಗೞ್ದದಂತದು ಪದಿನಾ ॥
ಱನೆಯ ನೆಲೆಗುಯ್ದನೆಂಬುದ ।
ನೆನೆ ಸುವಿಧಿನರೇಂದ್ರನಚ್ಯುತೇಂದ್ರನುಮಾದಂ ॥ 276

ವೃ॥ ಸಾರಲ್ಸಲ್ಲದು ಪನ್ನೆರೞ್ಬರಿಸಮಂ ನಾಡಂ[5]ತಡಂಗಿಪ್ಪುರ್ದು ।
ಗ್ರಾರಣ್ಯಂಗಳೊಳೆತ್ತವೊಂದು ಬರಿಸಂ ಪೊಯ್ದೋಱಲಾಗಾರ್ಗ್ಗಮಂ ॥
ದಾರಯ್ದತ್ತರ್[6]ಡಮಾಡಿದಂದು ಮಗುೞ್ದತ್ತೀರಾಱುವರ್ಷಂಬರಂ ।
ಸಾರಲ್ಸಲ್ಲದು ನಾಡನೆಂಬ ಸಮಕಟ್ಟಂತಾದೊಡೆಂತಕ್ಕುವೋ ॥ 277

---

1 ಸಿಱುತಣ್ಪಿರಸ್ವರಸಮನಿಂಬಾಗೆ, 2 ಕಂಡೊಡೆ, 3 ಯೊಳ್, 4 ತೊಂದು. 5 ಡಕ್ಕ. 6 ಕ್ಕರಿಕೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 62 ॥

ಸಾಸಿರಮಿರೆ ಮುಂದೊತ್ತಿ ಸ ।
ಮಾಸದೊಳಕ್ಕುಂ ಪದಿನ್ನದರ್ಕೆ ಯಥೋಕ್ತಂ ॥
ಶಾಸಿಸುವನ್ನರ್ಬಿರ್ಕ್ಕರ್ಂ ।
ಸಾಸಿರಕಂ ಪ್ರಾಂತಲೋಪಮುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 278

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಪಿಡಿಯಂ ಚಕ್ರಮನೆಂಬ ಚಕ್ರಿಯ[1]ನಿಲಾಚಕ್ರಂ ಭಯಂಗೊಳ್ವಿನಂ ।
ಪಿಡಿಯಿಪ್ಪಂ ವ[2]ರಚಕ್ರಮಂ ನರರಥಂ ತೂಳ್ದಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಿಂ ॥
ಪಡುವೆಣ್ಗು ವುದವ್ರೋಗೆ ಪೋ[3]ಗಲಿಸುವೆಂ ನಿಚ್ಚಂ ಧರಾಧೀಶರಂ ।
ಪಡಲಿಟ್ಟಂತಿರೆ ಮಾಱ್ಪನೋವದೆ ಪಯಿಂಚಾಸಿರ್ವರಂ ಯುದ್ಧದೊಳ್ ॥ 279

ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಬರ್ಪಂ ಬಂದೊಂದೆತೇರೊಳ್ನೆರೆದ ಕುರುಬಲವ್ಯೂಹಮಂ ಕೀಱಿ ಬೆಂ[4]ಕೊಂ ।
ಡುರ್ವೀಶಂ[5] ನೋಡೆ ಮಾಱಾಂತೆನಗಮರಿಯನಾಗಿರ್ದನೀಮಿಱ್ತುಗೊಡ್ಡಂ ॥
ಸರ್ವಗ್ರಂ ಸಲ್ಲದೆಂದೆಂದೊವಜನೊದಱಿ ನಿಂದೊರ್ವನುಂ ನೂಱನೂರ್ಛ್ವರ್ ।
ಸಿರ್ವದ್ರೋಣಕ್ಕಾಳಾದಂತಿ[6]ಸೆ ಮೊಗಸಿ ಸಲ್ಲಾಯುದ್ಧಮಂದಕ್ತಮಿತ್ತಂ ॥ 280

ಕಂ ॥ ಸಾಸಿರ್ವರ್ವನಿತೆಯರ ।
ಯ್ಯಾಸಿರ್ವರ್ಪ್ರಿಯತನೂಜರಱಿಕೆಯ ಪದಿನೆ ॥
ಣ್ಭಾಸಿರ್ವರರಸುಗಳ್ವೆರ ।
ಸಾಸಾಸಿಗನುಚಿತದೀಕ್ಷೆಯಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಡಂ ॥ 281

ಸೂತ್ರಂ ॥ 63 ॥

ಬೆರಸಿ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂಗ ।
ಳ್ಬರೆ ಕನ್ನಡದೊ[7]ಳಗೆ ಸಮತೆಯಿಂಪಂ ಸಲ್ಗುಂ ॥
ನಿರವದ್ಯಮಾಗಿ ಪದವಿಧಿ ।
ವಿರುದ್ಧಮಕ್ಕುಂ ತದನ್ಯಥಾವೃತ್ತಿಗಳೊಳ್ ॥ 282

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅರಸುಗುಣಂ ಪಱಿಯನಣಂ ।
ಬರಲಿತ್ತುದೆ ಶೌಚದಳವು ಪರವೆಣ್ಗಳಿಸಂ ॥
ತರಲಿತ್ತುದೆ ಅಱಿಜನದೊ ।
ಳ್ಬ[8]ರಸಿರಲಿತ್ತುದೆ ಮಹಾನುಭಾವಂ ನೃಪನಾ ॥ 283

1 ಯ. 2 ಕರ. 3 ಪೋಗಡಿಸುವೆಂ. 4 ನಾಱಿಂ । ತು. 5 ಕರ. 6 ತಿರ. 7 ದೊಡನೆ. 8 ಬೆರಸಲ್ಕಿತ್ತುದೆ.

ವಿರುದ್ಧಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ತರವೇೞ್ಮಾಣಿಕ್ಯಭಂಡಾರದ ಪುಡಿಕೆಗಳಂ ಪುಂಜಿಸಲ್ವೇೞ್ಸುವರ್ಣೋ |
ತ್ಕರಮಂ ತೋಱಲ್ಕೆ ವೇೞ್ದಂತಿಗಳಸಿರಿಸವೇೞ್ಕುಂದೆ ವಾಹಂಗಳಂ ಬಿ ||
ತ್ತರಿಸಲ್ವೇೞ್ಚಿತ್ರಚೀನಾಂಬರಪರಿಕರಮಂ ಮಾಣದೆಂದೋೞಿಯಿಂ ಲೆಂ |
ಕರನಾಗಳ್ವೇೞ್ದನೀಯಲ್ಕೆ[1]ರೆದವರ್ಗೆ ಮಹಾದಾನಮಂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕಂ || 284

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲತ್ತುರ್ರಗಾಸಿಶಬ್ದಂಗಳೊಳ್ ಸಮತೆಯು ನಿಱ್ಕೈಸುವರವಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ತುರಗದಱಿಂಗಳ್ಕವಿತರೆ |
ತುರಂಗಮಾರೂಢನಾಗಿ ತನ್ನಯ ಹಯಮಂ ||
ಪರಿಯಿಸಿ ಕೊಂಗುೞಿವಮ್ಮರಂ |
ಕರಾಸಿಯಿಂದಿಱಿದು ತವಿಸಿದಂ ಹಯಬಲಮಂ || 285

ಕಂ || ಕೂರಿಸಿ ವೀರಶ್ರೀಯುಮಂ |
ಕೂರದರಂ ಕೊಂದು ಸಮರಜಯಮಂ ಮಾಕ ||
ಲ್ಕೂರಸಿಯೊಳ್ನೆಲಸುಗೆ ಕಂ |
ಠೀರವವಾಹನೆ ಚಳುಕ್ಯಕಂಠೀರವನಾ || 286

ಸೂತ್ರಂ || 64 ||

ಚಾಪಲವೀಪ್ಸಾಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಸ |
ವ್ಯಾಪಾರಾನುಕೃತಿಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಾದಿ ||
ಖ್ಯಾ[2]ಪನೆಯೊಳ್ ಪ[3]ದಕಕ್ಕಂ |
ರೂಪದ್ವಿತ್ವಂ ಯಥಾಪ್ರಯೋಗಾನುಗತಂ || 287

ಪ್ರಯೋಗಂ ||
ಚಾಪಲಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಅದಱಿಂದಮೊಪ್ಪಿಸೊಪ್ಪಿಸು |
ಸುದತಿಯುಮನ್ನಣ್ಮ ಸಾರ್ಚ್ಚಸಾರ್ಚ್ಚಲೆ ಎಲೆ ನೀ ||
ನದಿರದೆ ನಿಲ್ನಿಲ್ನೀನೆ |
ಲ್ದಿರ್ಚಿದಿರ್ಚನೆ ಪಟುಯು ರಾವಣನೆಂಗುಂ || 288

ವೀಪ್ಸೆಗೆ ||

ವೃ || ಮುದಮೂರೂರಬಲಾಜನಕ್ಕೆ ಪರಿನೀರೂರೂರ ತೋಂಟಕ್ಕೆ ಸಂ |
ಪದಮೂರೂರ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪಂಕಜಗ ಚೆಲ್ವೂರೂರ ಗುಯ್ಯಲ್ಗೆ ಸಂ ||
ಮದಮೂರೂರ ಮ[4]ದಾಳಿಗಂಚೆಗಳ ಚೆಲ್ವೂರೂರ ಷಂಡಕ್ಕೆ ಪಾ |
ಱೊದವೂರೂರ ದನಕ್ಕ ತಕ್ಕ್ಕೈಮುದಱಿಂ ರ[5]ಮ್ಯಂ ತದುರ್ವೀತಳಂ || 289

ಅಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಗಿಳಿಯೊಡನೋದಿಯೋದಿ ನುಡಿಗಲ್ತು ಮದಾಲಸರಾಜಹಂಸಮಂ |
ಡಳಿಯೊಡನಾಡಿಯಾಡಿ ನಡೆಗಲ್ತು ಕಳಾಪಿಗಳಾಟಮಂ ಮನಂ |
ಗೊಳೆ ನಡೆ ನೋಡಿನೋಡಿ ಕುಣಿಯಲ್ಕೆಱೆ ಕಲ್ತು ಕಲಾಗುಣಂ ಪೊದ |
ಳ್ದಳವಡೆ ಬಾಲಭಾವದೊಳೆ ಬಾಲಕಿಯರ್ಬ್ಬಳೆವನ್ನಿ[6]ರಂತರಂ || 290

1 ಲ್ಪವರಿವರ್ಗೆ. 2 ತೆಬ್ಯಪನೆ, 3 ಪದದಕ್ಕಂ. 4 ಬಂಥಾಳಿ, 5 ರಮ್ಯಂ. 6 ನಿರಾಕುಳಂ.

ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಱುವು ಕೊಲೆ ಕಳವು ಪುಸಿಯುವ ।
ಗಱಿಯಾ ಪೞಿಯೆಂಬ ದೋಷದೊಳ್ಪೊರೆವ ನರಂ ॥
ಕೆೞಕೆೞಗೆ ನರಕಬಿಲದೊ ।
ಳ್ಗೞಗೞಸಿೞಗುಂ ರಸಾಂತವುಂ ತಾ[1]ಪಿನೆಗಂ ॥ 291

ಅನುಕೃತಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ವಿನುತಕ್ರೌಂಚಾಚಳರಂ ।
ಧ್ವನಿಕಟದಿಂ ಪೊಗಸಿ ಬರ್ಪ್ಪ ಹಂಸಾಳಿಯನಂ ॥
ದನುಕರಿಸಿ ಪರಿದು ಭೋರ್ಬ್ಬೋ ।
ರೆನೆ ಪಾಯ್ದುದು ಹಿ[2]ಮನಗಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಸ್ರೋತಂ ॥ 292

ತ್ರಿಪ್ರಯೋಗವುಮಿಲ್ಲಿ ಸಾ[3]ಧುವಕ್ಕುಂ ॥

ಕಂ ॥ ಬೆಳಗೆಯ್ಗಳೊಳಿರ್ದ್ದತ್ತುಂ ।
ಕಳರವದಿಂ ಕೆಯ್ಯನೆತ್ತಿ ಹ[4]ಯಲಲ್ಲೆನುತುಂ ॥
ಬಳಿಗಳ್ಫಲ್ಫಲ್ಫ[5]ಲ್ಲನೆ ।
ಗಿಳಿಸೋವಾಕೆಗಳಿನೊಪ್ಪುಗುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 293

ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಡವಿ ಬಯಲಾಗೆ ನ[6]ದವೊ ।
ಱ್ತುಡುಗೆ ತೆವರ್ಸರಸವಾಗೆ ಬಟ್ಟೆಯೊಳೆಲ್ಲಂ ॥
ನಡೆ ನಡೆಯೆಂದೇಂ ನಡೆದುದೊ ।
ಪಡೆ ಪಡೆವೞ್ಱರಿಯನಾಸುರಾಪಗೆವರೆಗಂ ॥ 294

ಆದಿಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಂ[7]ತಂತೆನೆ ಪರಿಚಾರಕಿ ।
ಗಿಂತೆಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಕೆಳೆಕೆಳೆ ಸಿತಗಂ ॥
ಗಿಂತು ಕಿಡಿಸುವುದೆ ತಪಮನೆ ।
ದೆಂತುಂ ಗಿಂಸು[8]ತೆಯಿ ಬಯಸಲಾತಂ ದೊರೆಯೇ ॥ 295

ಸೂತ್ರಂ ॥ 65 ॥

ಪಲ್ಲಟಿಸಿ ಡಕಾರದ ನೆಲೆ ॥
ಯೆಲ್ಲಿ ೞಕಾರಂ ಱಕಾರದೊಳ್ ರೇಫಂ ತಾ ॥
ನೆಲ್ಲಿಯುಮುಕ್ಕುಂ ಪದವಿಧಿ ।
ಯೆಲ್ಲಿ ಪರಂ ವ್ಯಂಜನಾದಿಯಾಗಿರೆ ಬಹುಳಂ ॥ 296

---

1 ತಾಗುವಿನಂ. 2 ಹೇಮನಗಕೆ. 3 ಸಾರ್ತ್ಥಕ. 4 ಚಲಲಲೆನು. 5 ಘಲ್ಲನೆ. 6 ನವೊ । ಳ್ಕುಡಿಮ್ಮ.
7 ಅಂತೆಗೆಯೆವೆ. 8 ಸುತೆಯಿ.

ಅದೆಂತೆನ್ದೊಡೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಾಡುಂ ಕೋಡುಂ ನಾಡುಂ ।
ನೀಡುಂ ನಾಮಂಗಳೊಳ್ ಕ್ರಿಯಾರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳಂ ॥
ಮಾಡುವುದುಂ ನೋಡುವುದುಂ ।
ಬೇಡುವುದುಂ ೞತ್ವವಿಧಿಗೆ ಪರಿಗಣಿತಂಗಳ್ ॥ 297

ಅನಿತರ್ಕ್ಕಂ ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಾೞ್ಕಿಚ್ಚು ತಗುಳೆ ತಮ್ಮೊಳ್ ।
ಕೋೞ್ಕಟ್ಟ ವನದ್ವಿಪೇಂದ್ರಚಯಮತಿಭಯದಿಂ ॥
ನೀ[1]ೞ್ಕರಿಸಿ ನಿಲ್ಲದೆನಸುಂ ।
ನಾ[2]ೞ್ಕಡಿವ್ರೋಪಂತೆ ಪೋಪುದೀನಗತಟದಿಂ ॥ 298

ವೃ ॥ ಕಾೞ್ಪುರಮಾಗೆ ಕಾವ್ಯರಸಮರ್ತ್ಥಮುಮಕ್ಕರಮುಂ ಪ್ರತೀತಿಯಂ[3] ।
ಮಾೞ್ಪನೆಗಂ ಜಲಕ್ಕನಿರೆ ಪೇ[4]ೞದೆ ಕೆಮ್ಮನೊ[5]ೞಂಟುವೇೞ್ದು ಚೀಃ ॥
ನೋೞ್ಪದೆ ಮುಯ್ಯನಾಕೃತಿಗೆ ಪಂ[6]ಜಿಕೆ ವೇೞ್ಪುದದರ್ಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಂ ।
ಬೇೞ್ಪುದು ಟೀಕು ವೇೞ್ಪುದೆನೆ ಪೇೞ್ದವನುಂ[7] ಕವಿಯೆಂಬ ಲೆಕ್ಕಮೋ ॥ 299

ಅಲ್ಲಿ ರೇಫಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾಱ್ಪಡಿಯೆ ಮಾಣನೀಭಟ ।
ನೇಱ್ಪಸಮಿ[8]ಗನೀತನಿದಿರ್ಗೆ ಬರಲಾಱ್ಪವರಾರ್ ॥
ಮಾಱ್ಪಡೆಯೊಳ್[9]ನ್ನ ಘನದೋ ।
ರ್ದ್ದರ್ಪ್ಪಮನಾವರಿಸಿ ನೆಗೞ್ದ ಕ[10]ಲಿ ರಣವಜ್ರಂ ॥ 300

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪೇಱಿರ್ದ್ದಿರ್ಪ್ಪತ್ತು ತೋಳುಂ ದಶಮುಖಮು[11]ಖರಾಟೋಪಮುಂ ಮಿೞ್ತುರೂಪಂ ।
ತೋಱಿರ್ದ್ದಂತಿ[12]ರ್ದ್ದ ರೂಪುಂ ಹರನಿದಿರೊಳಗುರ್ವ್ವಪ್ಪಿನಂ ಪೊಣ್ಮಿದಣ್ಮಂ ॥
ಬೀೞುತ್ತುಂ ದೇವನಂ ಪೂ[13]ಜಿಸಲಮಯಮದಿಂದೊಂದೆರೞ್ಮೂಱುನಾಲ್ಕ ।
ಯ್ದಾಱೇೞೆಂಟೊಂಬತೆಂದಿಂತರಿಗುಮೆ ತಲೆಯೊಂ[14]ಬತ್ತುಮಂ ದೈತ್ಯರಾಜಂ ॥ 301

ಸೂತ್ರಂ ॥ 66 ॥

ಕೆಲಬರುಪಾಂತ್ಯದಕಾರದ ।
ನೆಲೆಯೊಳೊಕಾರಂ ಮಯುದ್ವಯಕ್ಕಾದ್ಯೆತ್ವಂ ॥
ಸಲೆ ಕೂಡೆ ಣಕಾರಂ ಕೇ ।
ವಲಂ ನಕಾರಕ್ಕೆ ಣತ್ವಮಕ್ಕುಮದೆಂಬರ್ ॥ 302

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಆವೊಂ ಕಾವೊಂ ಲೋಕಮ ।
ನಾವೊನಿನಮರರ್ಕ್ಕಳಮರರೆನಿಸಿದರೊಲವಿಂ ॥
ದಾವೊನುರಸ್ಥಳದೊಳ್ ಲ ।
ಕ್ಷ್ಮೀವಧು ನೆಲಸಿರ್ಪ್ಪಳಾಮುರದ್ವಿಷನೀತಂ ॥ 303

---

1 ಕಿೞ್ಕಲಿಸಿ. 2 ನಾಲ್ಕಡಿ. 3 ಯಿಂ. ಯುಂ. 4 ಪೇೞ್ವದು. 5 ನೆಗೞು. 6 ಪಂಜಿಕೆ. 7 ನಂಕವಿಯನ್ನ ಬಕ್ಕತೋ. 8 ದಿಗ. 9 ಳೆನ್ನಪದಪೋ. 10 ಕವಿ. 11 ಕುಹ. 12 ಶಪ್ಪ. 13 ಪೊೞ್ತಸ. 14 ಯುಂಪತ್ತು.

ವಕಾರದಾತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಸವರದಾಸೆಯಿಂ[1] ಪದವುದೋಪ್ಪರ್ಟಿವೆಂಡಿರ ನಲ್ಮೆಯೆಂದು ಭಾ ।
ವಿಸದಿರು ನೀಂ ಮನೋಜಯನವಲ್ಲಭ ಕೂಡಿಸಿ ಕೂರ್ತರ್ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ ॥
ಕಸವರಮನ್ನನಿನ್ನು ಸಿರದಾ[2]ದಲೆಗಾಣ್ಬಿನಮೆಂದೆ ನಂಬು ಚೀ ।
ಕಸವರಬೇಟಮೆಂಬುದೆರೆಕೊಳ್ವರ ಬೇಟಮುದೆನ್ನ ಬೇಟಮೋ ॥ 304

ಯಕಾರದೈತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಸಿತೇಂದೀವರಲೋಲಲೋಚನೆಯನಂದಂತಾಸಭಾಮಧ್ಯದೊಳ್ ।
ಪಸುವಂ ಪೋದುವವೋಲೆ ಪೋದೆಯುಮುದಂ ಕಂಡಂತೆ ಪಲ್ಗಚ್ಚಿರ್ ಸೈ ॥
ರಿಸಿದೆಂ ನಿನ್ನಯ ನನ್ನಿಗಿನ್ನೆವರೆಗಂ ದುಶ್ಶಾಸನೋರಸ್ಥಲೋ ।
ಚ್ಛ್ವಸಿತಾಸೃಗ್ಜಲಪಾನವಂ ಬಯಸಿ ಬಾಯ್ ತೀರ್ದೈಸೆ ಸೈತಿರ್ಪ್ಪೆನೇ ॥ 305

ನಕಾರಣ[3]ತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಮಾವಿನ ।
ತಣ್ಣೆಲೆಲೊಳ್ ನಲಿವ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಗಣವಂ ॥
ಪಣ್ಣನೆ ಬಂದೆಳಗಾಯರೆ ।
ಪಣ್ಣನೆ ಪಱಿಪಱಿದು ತಿಂಬ ಬಲಿಮುಖಕುಲವಂ ॥ 306

ಸೂತ್ರಂ ॥ 67 ॥

ಪೊಯ್ ಬಯ್ ಮತ್ತಾರಯ್ ಗೆಯ್ ।
ಸಯ್ಯೆಂದು ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಯಸಂಯೋಗದೊಳಾ ॥
ಶ್ರಯಿಸಿಕ್ಕುರ್ಂ ಗುರುಲಘುಗ[4]ತಿ ।
ನಿ[5]ಯಮಮಮದೇದೋದ್ದ್ವಯಕ್ಕಮಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಯಂ ॥ 307

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ನಡೆ ಕೋಲ್ವರಮಂದಂಬುರ ।
ದೆಡೆಯುಂ ಪು[6]ಣ್ಣೊಗ್ಗಿತ್ತುರ್ ಕಾಳವಟ್ಟದ ಕೊ[7]ಪ್ಪಂ ॥
ಪಿಡಿದು ನೆಱಲ್ದಕ್ಕರ್ಸುತಂ ।
ಗಿಡಿಗಂ ಪೊಯೆ ನೊಂದ ಭುಜಗನಿರ್ಪ್ಪಂತಿರ್ದ್ದರ್ಂ ॥ 308

ಮೆಯ್ಯ್ಯ ಮಸಿ ಕೊರಲ ಬ[8]ಕ್ಕಳೆ ।
ಪೊಯ್ಯ್ಯ ಪು[9]ಗಿಲ್ಗರೆವ ಕೆಯ್ಯ್ಯ ಕಂಕರಿಕೆ ಕರಂ ॥
ರಯ್ಯ್ಯಮೆನೆ ಪಾಡುತಿರ್ದ್ದಳ್ ।
ನೊಯ್ಯ್ಯನೆ ಕಡೆಗಣ್ಣೊಳಡರೆ ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತುಂ ॥ 309

ವೃ ॥ ಪಿಡಿದು ಪೊ[10]ಚ್ಚದೆ ನೋವದೆ ಪೆಂಡಿರಂ ।
ಜ[11]ಡಿಯೆಯುಂ ಬಯೆಯುಂ ಬಲಗರ್ವದಿಂ ॥
ಮಿಡುಕಲಣ್ಮದೆ ನೋಡಿದ ಸಾಸಿಗಂ ।
ನುಡಿಯದಿಕ್ಕುರ್ಮೆ ಬೀರಮನಾರೊಳಂ ॥ 310

1 ಯೊಳ್ಪಪು. 2 ದಾತಲೆಕಾಣ್ಬಿನ. 3 ಣಕಾರಕ್ಕೆ. 4 ಕತಿ. 5 ನಿಯಮಮದೇ. 6 ಪೂಣ್ಗೊತ್ತುರ್. 7 ಕೊಪ್ಪಂ. 8 ಬಕ್ಕಂ. 9 ಕನಲ್ಗರೆವ, ಘೇಲ್ಗರೆವ. 10 ಪೊಚ್ಚದ. 11 ಜಡಿಯಲುಂ ಬಯಲುಂ.

ಕಂ ॥ ಸುದ್ಯು ನಿಡುಸು[1]ಡುಗದಿರೆಯುಂ ।
ಮೆ[2]ಯ್ಯುರೆ ಮಱುಗಿದೆಯುವಿಂತು ಸಂದಂದಿನಿಬರ್ ॥
ಬಯ್ಯಲೆ ಪೊಯ್ಯಲೆ ಕು[3]ರುಳಂ ।
ಕೊಯ್ಯಲೆ ಪೋಯ್ತಿಂತು ವಿನಯವತಿಗಂ ಪತಿಗಂ ॥ 311

ಆರಯೆ ಜಡನಾದೊಡಮಧಿ ।
ಕಾರಿಯ ಮಾಡಿದುದೆ ಪವಣದಂತಿಂತೆನವೇ ॥
ಡೂರೂರೊಳಾಱುಗನಾದೊಡ ।
ಮೂ[4]ರಡಿ ಪವಣೆಂಬುದಲ್ತೆ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಜಗದೊಳ್ ॥ 312

ಆರಯ್ಯೆ ಸರ್ವ್ವಭೂತಾ ।
ಧಾರಂ ಮಱೆಯುಂ ನೃಪೇಂದ್ರನುಂ ಮಱೆಗುಲಂ ॥
ಬಾರದೊಡಂ ನಿರ್ವ್ವಹಿಸುವ ।
ರಾರುಂ ನೃಪನಿಲ್ಲದಂದು ನಿರ್ವ್ವಹಿಸುವರೇ ॥ 313

ವೃ ॥ ಏಳಿದಂಗೆಯಲಿವಿಾಗಡೆ ನಮ್ಮೊ ।
ಳ್ಳಾಳನೊಳ್ಗುದುರೆಯುಂ ರಥಕ[5]ಟ್ಯಾ ॥
ವ್ಯಾಳದಂತಿಕುಲಮುಂ ಸಮುಕಟ್ಟ್ಯಂ ।
ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ತಡೆದಪ್ಪುರ್ವದಯುಕ್ತಂ ॥ 314

ಕಂ ॥ ನಿಮ್ಮಿಂ ಪಿಂಬಡಿನೊಳದೇ ।
ಸಮ್ಮದಮೆಮಗಂ ಧರಿತ್ರಿಗಂ ರಾಜ್ಯದ ಮೋ ॥
ಹಮ್ಮಱಿದುಮೊಂದದೆಮ್ಮೊಳ್ ।
ಕೆಮ್ಮನೆ ನೀಮಿನಿತುಮಾಗ್ರಹಂಗೆಯ್ಯದಿರಿಂ ॥ 315

ಆಯತಿ ನಿಮಿರ್ವಂತು ಗುಣಾ ।
ಮ್ನಾಯಮನೊಳಕೊಂಡು ಬ[6]ಱಿಯ್ದಡದು ಬಾೞೆನಿಕುಂ ॥
ನ್ಯಾಯಮನೊಕ್ಕಳೆ ಪೞವಿನ ।
ಮಾಯಂ ಸಯೆ ಬೞ್ದೊಂದು ಬಾೞಿಂ ಬಾೞೇ ॥ 316

ಕಾಯದೆ ಚಲಮಂ ಪಲರುಂ ।
ಚೀಯೆನೆ ಪತಿ ಸಾಯೆ ಸ[7]ಯ್ಯಲಂಜಿದ ನಾಯುಂ ॥
ನಾಯೆಂಬೆಸಾ[8]ಳ್ದನಂ ಕಾ ।
ದಾಯತಿ ನಿಲೆ ಸತ್ತ ನಾಯುನಾಂ ನಾಯೆಂಬೆಂ ॥ 317

ಏಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕುಡಿದಂಭೋಧಿಗಳೇೞುಮಂ ತವಿಪುದೇ ಗೋತ್ರಾದ್ರಿಸಂಘಾತಮಂ ।
ಪಿಡಿದೇಂ ಕೀೞ್ವುದೆ ದಿಗ್ಗಜೇಂದ್ರಚಯಮುಂ ಮಾ[9]ರ್ಪ್ಪುಯ್ವುದೇ ಕಟ್ಟ ನಿ ॥
ಮ್ಮಡಿಗೊಪ್ಪಿಪ್ಪುದೆ ಲೋಕಪಾಲಕರನಾಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂ ಚಂಚುವಿಂ ।
ದೊಡೆದೀಡಾಡುವುದೇ ವಿಹಂಗಮಮಿದೆಂದೇಕಬ್ಬು ನೀಮೇೞಿಪಿರ್ ॥ 318

---

1 ಕಡುಗ. 2 ಮೆಯ್ಯುಡಗದಪಾಗಿ ಮಱುಗಿ. 3 ಕರೆಯಂ. 4 ಮೂಱು. 5 ಘಟ್ಟಿ. 6 ಬಾೞ್ವದದು. 7 ಸಾಯ್ತು. 8 ವಾಳ್ದನಂ ಕೊಂಡಾ. 9 ಮಾರ್ಪ್ಪ.

ಒಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತಂದೆಯು ನನ್ನಿಗಿತ್ತನನುಜಂಗೆಳೆಯುಂ ರಘುವಂಶನೆಂದು ಜೇ ।
ಯೆಂದಪುದೀಜಗಜ್ಜನಮಿದಂ ಸಿ[1]ರಿಗೆಂಬುದೊ ಲೋಭಮೆಂಬುದೋ ॥
ಪಂದೆತನಕ್ಕೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲೆಂಬುದೊ ಮತ್ತಿನ[2]ನೆಂಪೊಡೂನನೆಂ ।
ಗುಂ ದೊರೆಮೆತ್ತನೆಂಗುಮೊ ಕುಲೋದ್ಗತನೆಂಗುಮೊ ತಕ್ಕನೆಂಗುಮೋ ॥ 319

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಎಲೆವಳ್ಳಿಯ ತಳ್ಪಿಂದೇ ।
ಱೆಲೆವಾಱೆಯ ಪರಪಿನಿಂದಶೋಕೆಯ ಪೊದಱಿಂ ॥
ಮಲೆವಾಯ್ದ ಲತೆಯ ಪುದುವಿಂ ।
ತೊಲಗದು ಬನದೊಳಗೆ ಬ[3]ಳೆದ ಕತ್ತಲೆ ಪಗಲುಂ ॥ 320

ಒಲೆಯನೋಲೆಯೊಳಕ್ಕಿದ ।
ನಾಲೀಢಮನಿಟ್ಟು ಬೇಱೆ ನು[4]ಡಿದಟ್ಟಿದನೇಂ ॥
ಚೋಳನೆ ಕೇರಳಧಾತ್ರೀ ।
ಪಾಲಂ ನುಡಿದಂತೆ ನಾಳೆ ನಿಲ್ಕಾಹವದೊಳ್ ॥ 321

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಸಮಾಸಪ್ರಕರಣಂ ॥

ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 68 ॥

ಇವು ಪಣ್ಯಮಿವರ್ಗೆ ಮೇಣಿಂ ।
ತಿವು ಶಿಲ್ಪಂ ಮೇಣ್ ನಿಯೋಗಮಿವನಱಿವಂ ಮೇ ॥
ಣಿವನಾಚರಿಸುವನೆಂದಿಂ ।
ತಿವಱೊಳಗೆಪ್ರತ್ಯಯಂ ಯಥೋಕ್ತಿಯಿನಕ್ಕುಂ ॥ 322

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಗಂದಿಗನೆರವಣಿಗಂ ಸರ ।
ವಂದಿಗನಾಪಟ್ಟಸಾಲಿಗಂ ಬಾಣಸಿಗಂ ॥
ಮಾಂ[5]ದರಿಗಂ ಜೋಯಿಸಿಗಂ ।
ಸಂದಱಿಕೆಯ ಕಬ್ಬಿಗಂ ಸಮಂಜಸನೊಳನೇ ॥ 323

1 ಕರ. 2 ನೆಂಬುದೂನ. 3 ಪೊಳೆವ. 4 ನಡು. 5 ಮುದುರಿಗಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 69 ॥

ಇದಱೊಳವಂ ವ್ಯಾಪೃತನೆನೆ ।
ತದಗ್ರದೊಳ್ ಕಾಱಶಬ್ದಮುಕ್ಕುಂ ಕೆಯ್ಕೊಂ ॥
ಇದನೀತಂ ನಡೆಯಿಪನೆನೆ ।
ತೊದಳೇಂ ವಳಮೆಂದು ವಳ್ಳಮೆಂದಿವು ಸಗೆಱ್ಗುಂ ॥ 324

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ನಗೆವಡಿಕಾಱಂ ನೀಱಂ ।
ಬಗೆಕಾಱಂ ಪಾಟಕಾಱನೊ[1]ಳ್ನುಡಿಕಾಱಂ ॥
ಪಗೆಕಾಱನಾಗಿಯುಂ ಕೆ ।
ಯ್ಮಗೆ ತಕ್ಕಂ ಕೆಯ್ದುಕಾಱನೆನಿಸಲ್ಕಾಱಂ ॥ 325
ಅಡಪವಳಂ ಪಡೆವಳ್ಳಂ ।
ಮಡಿವಳ್ಳಂ ಸೆಜ್ಜೆವಳ್ಳನಜ್ಜಂ ಬೆಜ್ಜಂ ॥
[2]ಅಡುವಳನೆಂದಿಂತಿವರಂ ।
ಕಡಂಗಿ ಬಿಡೆ ಜಡಿಯದಿರ್ಕ್ಕೆ ನಯಮಱಿವರಸಂ ॥ 326

ಸೂತ್ರಂ ॥ 70 ॥

ಇದನೀತಂ ಮಾೞ್ಪನೆನಿ ।
ಪ್ಪುದಱೊಳ್ ಗಾಱಪ್ರಯೋಗಮಕ್ಕುಮುಪಜ್ಞಂ ॥
ಶದೊಳಮದೆ ವರ್ತ್ತಿಕಕುಂ ಮ ।
ತ್ತದರ್ಕ್ಕೆ ಕಮ್ಮಾರದಿಯಾದೊಡಾದಿಗೆ ಲೋಪಂ ॥ 327

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಅಣಿಯರಮೆಸೆದೊಪ್ಪಿರ್ಪ್ಪುವು ।
ಮಣಿಗಾಱರ ಕಂಚಗಾಱರೊಱೆಗಾಱರ ತಿಂ ॥
ತಿಣಿಯೆನಿಪ ಮಾಲೆಗಾಱರ ।
ಗಣನಾತೀತಂಗಳಾಪಣಂಗಳ್ ಪೊಱಲೊಳ್ ॥ 328

ಆದಿವರ್ಣ್ಣಲೋಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಱಿದು ನರನೊ[3]ವಜರೆನ್ನಂ ।
*ಕುಱಿಗೋರದ . ಱಿ . ನದಱಿನೊತ್ತಿಸಿದಂ ಕ ॥
ಮ್ಮಾಱನೆಂಬು ಕಮ್ಮಾಱಂಗೆಂ ।
ದಱಿಯದೆ ನುಡಿವಂತು ನಾಡವರ್ ಗಾವಿಲರೇ ॥ 329

---

1 ನೊಳ್ನಗೆ, 2 ಅಡೆಬಳ, ಅಡಬಳ. 3 ನೋದಜನ್ನಂ. * ಕುಱಿಗೋಣ್ಬಱಿದಱಿನದಱಿನೊತ್ತಿಸಿದಂ—ಎಂದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು, ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 71 ॥

ಈಪೇೞ್ದನಿತುಂ ಶಬ್ದಕ ।
ಲಾಪಂ ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯಮಾ[1]ದೊಡಿತಿಪರಮಕ್ಕುಂ ॥
ರೂಪಾನ್ಯತ್ವದೊಳಾದಿಗೆ ।
ಲೋಪಂ ತತ್ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸಿರ್ಕುಂ ॥ 330

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮಡಿಯುಂ ಮಡಿವೞ್ತಿಯವೋಲ್ ।
ಬಿಡದಮೃತಾನ್ನಮನೊಱಲ್ಪ ಬಾಣಸಿಗಿತಿವೋಲ್ ॥
ಕುಡುತಿ[2]ರ್ದ್ದಳ್ ಪೂಮಾಲೆಯ ।
ನೆಡೆಯುಡುಗದೆ ಮಾಲೆಗಾರ್ತ್ತಿವೋಲ್ ಮತ್ತೊರ್ವ್ವಳ್ ॥ 331

ಸೂತ್ರಂ ॥ 72 ॥

ಱಂತಿದು ವಿಭಾಷೆಯಿಂ ಮ ।
ರ್ಣ್ಣಾಂತರದೊಳಮಕ್ಕುಮುೞಿವ ಗುಣವಚನಮುಕಾ ॥
ರಾಂತಮು[3]ಳಂತಂ ಸ್ತ್ರೈಣದೊ ।
ಳಂತವಱಿಂ ಪೆಱವು ಪುಂಸ್ತ್ವದೊಳ್ ಸ[4]ಮರೂಪಂ ॥ 332

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಬಕ್ಕಲಿತಿ ಜೋಡೆಯಾದಂ ।
ತಕ್ಕುಮ[5]ವಳ ಸಿತಗೆ ಪತಿಗೆ ಮಿಗೆ ಕಾಯ್ವಳ್ ಸೋ ॥
ಟಕ್ಕೆ ಕಡುಸೊಂದಿ ಸಾಣಿಲಿ ।
ಬಕ್ಕಂಬಯಲೊಳಮದಾರುಮಂ ಬಂ[6]ಚಿಸುವಳ್ ॥ 333

ಸೂತ್ರಂ ॥ 73 ॥

ಅಲ್ಲಿಯೆ ಪುಟ್ಟಿದನಿಂತಿವ ।
ನಲ್ಲಿಯೆ ತಾಂ ಬಳೆದನೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ತ್ಥದೊಳಂ ॥
ತೆಲ್ಲಮಿಚಪ್ರತ್ಯಯಮಿಂ ।
ತಲ್ಲಿ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಮಾದಿಗಕ್ಕುಂ ಹ್ರಸ್ವಂ ॥ 334

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೊೞಲಿಂದ್ರಪುರಂ ಕಾಲೂರ್ ।
ಪೊೞಲಿಂದ್ರರ್ ಪೊೞಲ ಮಾನಸರ್ ಕಾಲುರಿಚರ್ ॥
ಪೊೞಲಿಕರೆನೆ ಸೊಗಯಿಸುವರು ।
ಪೊೞಲಿಂ ಕಾಲೂರ್ಗ್ಗಳಿಂದಮಂತಾವಿಷಯಂ ॥ 335

---

1 ಮಾನೊತುಂಬರ. 2 ತಿರ್ಪ್ಪರ್ಳ್. 3 ಮದಂಕಂ. 4 ಸ್ತ್ರೀರೂಪ. 5 ದವಳ್. 6 ಭುಜಿ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 74 ॥

ಅಲ್ಲಿ ಇದುಂಟೆಂಬರ್ತ್ಥದೊ ।
ಳೆಲ್ಲಿಯುಮುಳ್ಳೊಡೆಯುಮಂತಶಬ್ದಮು[1]ವಕ್ಕುಂ ॥
ಎಲ್ಲಂವದೊಳಂ ಪೋಲಿಸು ।
ವಲ್ಲಿ ಗುಣಾಧಿಕ[2]ರೊಳಂತೆ ಪೋ[3]ಲ್ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 336

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಸಿರಿಯೊಡೆಯುಂ ಸಿರಿಯುಳ್ಳಂ ।
ಸ[4]ರೂಪಿ ಗುಣವಂತನಧಿಕದಾನಿ ಮ[5]ಹೇಚ್ಛಂ ॥
ನರರೊಳಿವನೆನಿಸಿ ಬಾಳ್ವುದು ।
ಪುರಾತನೋದಾತ್ತಪುಣ್ಯಪರಿಪಾಕಫಲಂ ॥ 337

ಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಸುರಪತಿಯಂತೆ ವಿಸ್ಫುರಿತನೇತ್ರಸಹಸ್ರವಿರಾಜಿತಂ ನರೇ ।
ಶ್ವರಭವನಾಗ್ರದಂತೆ ದೃಢವೇತ್ರಲತಾಶತದುಷ್ಪ್ರವೇಶಮಂ ॥
ಬರತಳದಂತೆ ಋಕ್ಷಮೃಗಲುಬ್ಧಕಸಂಗತಮಂಬುರಾಶಿಯುಂ ।
ತಿರೆ ತತವಿದ್ರುಮದ್ಯುತಿ ನಿರಂತರಮೊಪ್ಪುಗುಮಾವನಾಂತರಂ ॥ 338

ಕಂ॥ ಕರಿಪೋಲ್ ಭದ್ರಗುಣಂ ಕೇ ।
ಸರಿಪೋಲ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಜಶೌರ್ಯ್ಯನಂಭೋನಿಧಿಪೋಲ್ ॥
ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣಪಟು ।
ಗಿರಿಪೋಲ್ ನಿಷ್ಕಂಪಚಿತ್ತನಾನೃಪತುಂ[6]ಗಂ ॥ 339

ಸೂತ್ರಂ ॥ 75 ॥

ಅವಱೊಳ್ ಪೋಲ್ಗಕ್ಕುಂ ಹ್ರ ।
ಸ್ವವಿಧಾನಂ ಪಾಕ್ಷಿಕಂ ಮಕಾರಾಗಮದಿಂ ॥
ವ್ಯವಧಾನಮುವರ್ಣ್ಣಕ್ಕ ।
ಕ್ಕುವಲ್ಲಿ ಬಶ್ರುತಿ ವಕಾರದೊಳ್ ನೆಲೆಗೊಳ್ಗುಂ ॥ 340

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಶ್ರೀಯು ಜವ್ವನ[ದ] ರೂಪಿನ ಗಾಡಿಯು ಪೆಂಪಿನೊಂ ।
ದಾ[7]ಯು ತಾನೆ ನಡೆತರ್ಪ್ಪವೊಲೊಪ್ಪಿರೆ ಬಂದಭಿ ॥
ಪ್ರಾಯಸಿದ್ಧಿಯನೆ ಚಿಂತಿಸುತುಂ ಮನದೊಳ್ ಜಯು ।
ಶ್ರೀಯ ದೂದವಿವೊಲಾಸತಿ ಕಂಡು ಶಿಖಂಡಿಯುಂ ॥ 341

ಅಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ನಿಗಳಂಬೊಲ್ ತೊಡರ್ದಿರ್ದ್ದ ಮೋಹನಿಗಳಂ ನಿರ್ವ್ಯಾಕುಳಂ ಪಿಂಗೆ ಮ ।
ತ್ತಗಜೇಂದ್ರಂಬೊಲಲಗ್ಗಳಂ ವ[8]ನಮನಂದಾನಂದದಿಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ॥
ವಗವಾದಳ್ಕುಱುಳುಕ್ಕೆಯಿಂ ಮಕುಟಬದ್ಧರ್ ನೂರ್ವ್ವರಂತಲ್ಲಿ ದೀ ।
ಕ್ಷೆಗೊಳಲ್ ತನ್ನೊಡವೋಗೆ ನಿಶ್ಚಿತಮನಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಭೂವಲ್ಲಭಂ ॥ 342

1 ಮುಮಳ್ಕುಂ. 2 ಳದೊ. 3 ಪೋಲೆನಲಕ್ಕುಂ. 4 ಸುರೂಪಿ. 5 ಮಹಾಂತಂ. 6 ಪತ್ರಂ, 7 ದಾಯು, 8 ವರಮು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 76 ॥

ತನವಿಕೆಯುಮೆಂಬಿವುಂ ಚೇ ।
ತನಭಾವದೊಳಕ್ಕುಮುಱಿದ ಭಾವಾರ್ತ್ಥದೊಳಂ ॥
ತನಿತಱೊಳಂ ಪು ಕೆಯೆಂಬಿವು ।
ಜನಿಯಿಕುಮಂತಲ್ಲಿ ಕದ್ವಿರುಕ್ತಿ ವಿಕಲ್ಪಂ ॥ 343

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಡುಗಲಿತನಮುಂ ಚಾಗದ ।
ಪೊಡವ್ಪುರ್ವೊ[1]ಳ್ನುಡಿಯೊಳಾದ ಮಾನಸಿಕೆಯುಮು ॥
ಕ್ಕಡುಗದ ಶೌಚಮುಮಾಯದ ।
ಪಡೆವಾತುಂ ಪೆರ್ಮ್ಮೆವ[2]ಡೆದುವವನಿಂದಿಳೆಯೊಳ್ ॥ 344

ಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಾ[3]ರಧಿಯದೊಂದು ಗುಣ್ಪಂ ।
ಧಾರಿಣಿಯ ಪೊಗಟ್ತೆವೆತ್ತ ಪೆಂಪಿನ ತಿಣ್ಪಂ ॥
ಮೇರುವಿನ ಬಿಣ್ಪುಮಾನೃಪ ।
ಧೀರನೊಳೊಂದಾಗಿ ನಿಂದುವೆನ್ನದರೊಳರೇ ॥ 345

ನಮಿತಾಂಗೆ ದಮಿತಾಂಗೆ ।
ಸಮಸ್ತಧಾತ್ರೀವಿಭಾಗದೊಳ್ ಭಾವಿಸೆ ವಿ ॥
ಕ್ರಮದ ನಿಮಿರ್ಕ್ಕೆಗಮಾಯತಿ ।
ಯಮರ್ಕ್ಕೆಗಂ ಪೇ[4]ೞ ಪೋಲ್ಕೆಗಾವಂ ಬರ್ಪ್ಪಂ ॥ 346

ಕಕಾರದ್ವಿತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬೇಸಱದಾಸಱದ ಪನಾ ।
ವಾಸಂಗಳೊಳುನ್ನತಿಕ್ಕೆ ನಿ[5]ಲೆ ನಮೆದವರೊಳ್ ॥
ನೇ[6]ಸನ್ನಿಕೆಯಿಂ ಕುರುಪತಿ ।
ಬೇಸರಮಂ ನುಡಿಯದೊಳ್ಳಿತಂ ನುಡಿದಪನೇ ॥ 347

ಸೂತ್ರಂ ॥ 77 ॥

ಒನ್ದೆರಡು ಮೂಱು ನಾಲ್ಕ ।
ಯ್ದೆನ್ದಿನಿತರ್ಕ್ಕಂ ಬಹುತ್ವವಾಚಿಗಳ[7]ಮರ್ದಂ ॥
ತೊನ್ದಿ ನೆಗಟ್ಗಂ ವಿಕಲ್ಪಂ ।
ಸನ್ದಿಸಿ ನೆಲಸಿರೆ ಮೆಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಸೂೞೊಳ್ ॥ 348

---

1 ಪೊನ್ನುಗಱ. 2 ಪಡೆಗುಮಪನಿಂ. 3 ವಾರಿಧಿಯೊಂದು. 4 ಪೇಲಿಬೊಪ್ಪಣಕ್ಕೆ. 5 ಗಿಡೆ. 6 ನೀಸನ್ನಿಕೆ.
7 ಳಮದರಕೆತ್ತಿಂದಿ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಶಯುದಂಷ್ಟ್ರಾವಿಷದಂಶವೊಂದೆ ಜತುಗೇಹೋದ್ದೀಪನಂ ತಾನದೊಂ ।
ದೆ ಯುಧೇಷ್ಟ[1]ಪ್ರಕೃತಂ ದುರೋದರಜಯಂ ಮತ್ತೊಂದೆ ಕಷ್ಟಪ್ರತಿ ॥
ಕ್ರಿಯೆ[2]ಯುಪ್ಪುವಿಷದೂಷಿತಾಶನರುದಂತೇಸೊಂದೆ ಪೇೞ್ವಾಗಳೊ ।
ಪೆರ್ಮ್ಮೆಯೊ ಪೇ[3]ಣಿವೆರ್ಮ್ಮೆಯೊ ಮೂವೆರ್ಮ್ಮೆಯೋ ಕುರುಕುಳಪ್ರಾರಬ್ಧದುರ್ವೃತ್ತಕಂ ॥ 349

ಕಂ ॥ ನೂವೆರ್ಮ್ಮೆ ಪಶು ಕಱಿವುದಂ ತಾ ।
ನೊವೆರ್ಮ್ಮೆಯ ಕಱಿವೆರ್ಮ್ಮೆಯಲ್ಲದೞಿಯೆವೆರ್ಮ್ಮೆಗಳೇ ॥
ಯೆವೆರ್ಮ್ಮೆಗಳೊಳಗಿಲ್ಲೆನಿಸಿ ।
ರ್ದ್ದೆವೆರ್ಮ್ಮೆಯು ಪಿಂಡುಗಳಿನೊಪ್ಪುಗುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 350

ವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತನಗಿಂಬಪ್ಪುದನಾಯ್ದು ನೋಡಿ ಪಲವುಂ ಬಿಲ್ವಿಲ್ಗಳೊಳ್ ಬಿಲ್ಲನೊಂ ।
ದನೆ ಕೊಂಡೇಱಿಸಿ ನೀವಿ ಜೇವೊಡೆದಡುತ್ತೊರ್ವಂಬಿನಿಂದೊಂದು[4] ಸೂ ॥
ೞ್ವನೆಯಂ ಪಾವಿನ ಪನ್ನೊಳಾದುವನತಿಪ್ರಾರಂಭದಿಂದೇೞುವಂ ।
ಜನಕಾಧೀಶತನೂಜೆಯಾಣ್ಮನಿಸುವಂತೆಚ್ಚಂ ಮಹೇಂದ್ರಾಂ[5]ತಕಂ ॥ 351

ಸೂತ್ರಂ ॥ 78 ॥

ಆಳಿಪ್ರತ್ಯಯಮುಕ್ಕುಂ ।
ಶೀಳಾದ್ಯರ್ತ್ಥಂಗಳಂ ವಿವಕ್ಷಿಸೆ ಪೇೞುತೊಂ ॥
ದಾಳಾಪವಮಂತದೇನೊ ಯ ।
ಥಾಳೋಕನಿರೂಪಿತೋಕ್ತಿಗಳ್ಗನುಸಾರಂ ॥ 352

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾಱಾಳಿಯುಮೋದಾಳಿಯ್ಯು ।
ಮೇೞಾಳಿಯುಮುಪ್ಪನಾಗಿ ಪೆ[6]ಡೆವಾಳಿಯೆ ಕೇಳ್ ॥
ನೀೞಂ ಜೂದಾಳಿ ಕರಂ ।
ನೀೞಂ ಮಾತಾಳಿ ಕರೆಯೆ ಸಿಗ್ಗಾಳಿಯಿ[7]ವಳ್ ॥ 353

ಸೂತ್ರಂ ॥ 79 ॥

ಅದುವಿದುವುದುವೆಂಬಿಂತೀ[8] ।
ವಿದಿತಾರ್ತ್ಥದ ಸರ್ವ್ವನಾಮಶಬ್ದಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥
ತದುಪಾಧಿವಿಹಿತಪ[9]ರಿಮಾ ।
ಣದೊಳನಿತಿನಿತೆನಿತೆನಿಪ್ಪ ರೂಪನಿಪಾತಂ ॥ 354

1 ಷ್ಟಂಪ್ರಕೃತಂ. 2 ಯುಮಪ್ಪಾ. 3 ಪೇೞಿ. 4 ದಸೂ । ೞನೆಯಂ. 5 ದ್ರಾಕ್ಷಕಂ. 6 ಪಡಪಾಳಿ.
7 ಯಿವಂ. 8 ತಿವು. 9 ಪರಿಗಾಮ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಅನಿತೊಂದಣ್ಮಿನಿತೊಂದು ದರ್ಪ್ಪಮನಿತೊಂದೌದ್ಧತ್ಯಮುಂ ಮುನ್ನಮಾ ।
ದನೊಳಿನ್ನಪ್ಪನೊಳುಂಟೆ ದಾನವರೊಳೆಂಬುದ್ವೃತ್ತನಂ ನಾರಸಿಂ ॥
ಹನ ರೂಪಿಂ ನಖದೊಳ್ ವಿದಾರಿಸಿ ಕುಸುಂಭಾರಕ್ತಮಂ ಪಟ್ಟಗು ।
ಜನೆ ಪೂಸಂ ತ[1]ವೆ ತೋಡುವಂತೆ ಕರುಳಂ ನೀಂ ತೋಡಿದೈ ದೈತ್ಯನಾ ॥ 355

ಕಂ ॥ ಅನಿತಱಿಲುವಿನಿತು ಮುಱುಕಮು ।
ಮಿನಿತು ಮನಃಕ್ಷತಮುಮಾವನಿಂದಾದುದವಂ ॥
ಗನಿತಱಲನಿನಿತು ಮುಱುಕಮು ।
ನಿನಿತು ಮನಃಕ್ಷತಮುನ[2]ಬ್ಬ ಮಾಡದೆ ಮಾಣೆಂ ॥ 356

ಜನನೀಜನಕಸಹೋದರ ।
ವನಿತಾಸುತಪಾತ್ರಮಿತ್ರಸಂಬಂಧಮುದಂ ॥
ತೆನಿತೆನಿತು ಭವದೊಳಾಯ್ತು ।
ಲ್ಲೆನಿತೆನಿತಂ ನೆನೆವುದೆನಿತನವಧರಿಸುವುದೋ ॥ 357

ಇವಕ್ಕೆ ದ್ವಿತ್ವಪ್ರಯೋಗಮುಂ ಸೂತ್ರನಿರ್ದ್ದೇಶದೊಳ್ ಜ್ಞಾಪಕಸ್ಥಿ[3]ತಮುಕ್ಕುಂ ॥

ವೃ ॥ ಕಾಯಲುಂ ಬಲಗರ್ವ್ವದಿಂ ನೆಲನೆಲ್ಲಮುಂ ನೆಲಕೆಲ್ಲಮಾ ।
ತ್ರೀಯಲುಂ ತನಗಾಜಚತುರ್ಭ್ಭುಜಮುಂ ಭುಜದ್ವಯಮಾದನಿ ॥
ತ್ತಾಯದಾಯತಿ ತೋಳೊಳೊಪ್ಪರೆ ಮಿಕ್ಕ ಪೆಂಪಿನ ಕೀರ್ತ್ತಿನಾ ।
ರಾಯಣಂ ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ ಚಾ[4]ಗಚತುರ್ಭ್ಭುಜಂ ಗರುಡಧ್ವಜಂ ॥ 358

ಎನಿತ್ತನಿತ್ತಂಬುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ ।
ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ॥
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ ।
ತನತ್ತು ಬಿಲ್ಲಾನದನನ್ತು ಕೀಸುಗುಂ[5] ॥ 359

ಸೂತ್ರಂ ॥ 80 ॥

ಮುತ್ತಮುವಕ್ಕಕ್ಕುಂ ಸವುು ।
ಪೊತ್ತನಕಾರಂ ಪ್ರಕಾರಕಾಲಾರ್ತ್ಥಂ ವೆ ॥
ಯ್ವೆತ್ತಿರೆ ತುದುವೆಂಬಿವು ವಿ[6] ।
ದ್ಯೋತ್ತಮರೀತೆಅದಿನಱಗೆ ಪೆಱವುವುನಿ[7]ದಜೊಳ್ ॥ 360

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪ್ರಕಾರಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಂತು ಕಾಡುಗುಮೆ ಲೋಕಮನಿಂದ್ರಂ ।
ಗಂತು ಮಾಡುಗುಮೆ ಬನ್ನಮನೋವೋ ॥
ಅಂತು ಸೂಡುಗುಮೆ ಕೇಸುರಿಯಂ ವೇ ।
ಱಂತು ಕೂಡುಗುಮೆ ಬೀ[8]ರಮುದಾಗ್ರಂ ॥ 361

1 ತನ್ನೆ, ತನೆ. 2 ನಬೆ. 3 ಸಿದ್ಧ. 4 ಭಾಗ. 5 ನಂ. 6 ವಿ । ದ್ಯೃತ್ತಮು. 7 ನಿಪಜ್ಜಿನೊಳ್. 8 ಸಾಹಸಮಾ.

ಕಂ ॥ ಇಂತಿಂತೆ ಪಲಬರುಂ ತ ।
ತ್ಸಂತತಿಯೊಳ್ ಕಱಿದು ಪೋಗೆ ಜನಿಯಿಸಿದಂ ದು ॥
ಷ್ಯಂತಂ ದುಷ್ಯಂತಂಗವು ।
ನಂತಗುಣಂ ಭರತರಾಜನಾ[1]ದಂ ತನಯುಂ ॥ 362

ಎಂತೆಡಱಿದಯೆಂತುತ್ಕರ್ಷದ ।
ಯೆಂತೊಪವಿದಯೆಂತುಮಗುಳ್ದುಯೆಂತೊದಱಿದಪಾ ॥
ಯೆತ್ತಂತೆನಗಿದಿಚಿತ್ರದಯೆ ಮಗು ।
[2]ೞ್ಗಂ ತೊಡರದಿರೆನೆ ಸಿತಾಶ್ವನೆಂದಾ ಕರ್ಣ್ಣಂ ॥ 363

ಕಾಲಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮುನಿಸಿಂ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಬರ್ಪ್ಪಂದಿನ ವಿಪುಳಶಿಲಾಸ್ತಂಭಮಂ ಕೀೞಿ ಕೀಳ್ವಂ ।
ದಿನ ಬೆಂಕೊಂಡಟ್ಟಿ ಕೊಲ್ವಂದಿನ ತಿರಿಪಿ ಕಪಿತ್ಥಾವನೀಜಾತದಿಂದಂ ॥
ಬನದೊಳ್ ಮೆಯ್ವೆರ್ಚ್ಚಿ ಪೊಯ್ವಂದಿನ ನಿಜಭುಜವಿಕ್ರಾಂತಮೇನಾದುದಿಂತೀ ।
ಜನಮೆಲ್ಲಂ ನೋಡೆ ಚಾವಟ್ಟದ ಬಿಸುವುಡಿಯೊಳ್ ಬಿೞ್ದು ಸ್ವಾವಂತುಟಾಯ್ತೇ ॥ 364

ಇಂದು ಪಿಂಗಿದುವೆಮ್ಮ [3]ಪೀಡೆಗಳಿಂದು ಸಾರ್ದ್ದುವು ಸಂಪ್ಪು ತಾ ।
ವಿಂದವೋಘಫಲಂಗಳಾದುವು ಯಜ್ಞದಾನಸಮಾಧಿಗಳ್ ॥
ಇಂದು ನಂಬಿಗೆವಾಮುಮೆಮ್ಮ ನೆಗೞ್ತೆಯೊಳ್ಪನದಲ್ಲದೆ ।
ವಿತ್ತಂದು ವಂಶಮುಮಿಂದು ನಿಮ್ಮರ್ಗಳಮಾದುದಿಂದುಧರೋಪಮಾ ॥ 365

ಕಂ ॥ ಎಂದಮರರನರೆಯುತ್ತುವೆ ।
ನೆಂದಮರಾವತಿಯನೀಡಿಕೊಳ್ವಂ ಶಕ್ರಂ ॥
ಗೆಂದಭಿಭವಮಂ ಮಾಡುವೆ ।
ನೆಂ[4]ದಲ್ಲಿ ಪಲುಂಬಿ ಚಿಂತಿಕುಂ ದನುತನಯುಂ ॥ 366

ಅಲ್ಲಿ ಪೆಱವು ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವಿರಹದೊಳಾದ ವೇದನೆಯುನಾಱಿಸಲಾಮರನೊಳ್ಳಿತೆಂದು ಮಾ ।
ಮರದ ನೆೞಲ್ಗೆ ಪೋಪೆ ಗಡ ಕಾಮನ ಡಾಮರಮಲ್ಲಿ ಕೋಕಿಲೋ ॥
ತ್ಕರರ[5]ವಮಲ್ಲಿ ಚಾವಳಿಪ ರಾಜಶುಕವ್ರಜಮಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದು ಪ ।
ಲ್ಮೊರೆವ[6]ಮದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಖಿ ಸಾರದಿರಾಮರನಂ ವಸಂತದೊಳ್ ॥ 367

ಸೂತ್ರಂ ॥ 81 ॥

ಗಣನಾವಿಶೇಷಪರಿಪೂ ।
ರಣದೊಳಮನಿತಿನಿತೆನಿತ್ತು ಶಬ್ದಂಗಳ ಪೂ ॥
ರಣದೊಳಮನೆಯುಪ್ರತ್ಯಯು ।
ಮೊಣರ್ದು ಸಮಂತೊಂದಿ ತೋಱುಗುಂ ತದ್ಧಿತದೊಳ್ ॥ 368

1 ನೆಂಬಂ, 2 ೞ್ದಂ. 3 ಪೇಡೆ. 4 ನೆಂದೆಂದು. 5 ದುಲಿಪಲ್ಲಿ. 6 ವಳಪಾಳೆ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಜಿನಮದನರೊಳಗೆ ಪದಿನಾ ।
ಱನೆಯಂ ತತ್ಸಕಲಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿಗಳೊಳಗ ॥
ಯ್ದನೆಯನೆನೆ ಪುಣ್ಯಪುಂಜಾ ।
ರ್ಜ್ಜನಕ್ಕೆ ಶಾಂತೀ[1]ಶನಂತು ನೋಂತರು[2]ಮೊಳರೇ ॥ 369

ಇನಿತನೆಯ ಭವದೊಳಿಂತಾ ।
ಯ್ತಿನಿತನೆಯ ಭವಾಂತರಂಗಳೊಳ್ ಮತ್ತಂ ಮೇ ॥
[3]ಲಿನಿತು ಸುಖದುಃಖಫಲಮುಂ ।
ಜನಿಯಿಕುಮೆಂದಱಿವುದರಿದು ಸಂಸೃತಿಗತಿಯೊಳ್ ॥ 370

ಸೂತ್ರಂ ॥ 82 ॥

ಇರೆ ತದ್ಧಿತಪ್ರಯೋಗಂ ।
ಪರದೊಳ್ ಚರಮಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮದಕ್ಕುಂ ॥
ನಿರವಿಸಿ ಮುನ್ನೆ ಸಮಾಸಂ ।
ತರದೊಳ್ ಪೇೞ್ದೊಂದು ಕಾರ್ಯ್ಯಮುಂ ಬಂದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 371

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ॥ ತೊಟ್ಟು ತೀವಿ ಬಳೆಯಂ ನಿಡುದೋಳ್ಗಳೊಳೊಂದುಃ ,
ತುಟ್ಟು ಪೆಣ್ಣುಡೆಯನಾ[4]ಡಿಸಿ ಬಾಳ್ವಿ ಃಖಂಡಿ ಮುಂ ॥
ನೆಟ್ಟನರ್ಜ್ಜುನನ ಸಾರಥಿಯೆಂಬುದನೀಗಳೀ ।
ಘಟ್ಟವಳ್ತಿ ನುಡಿದಳ್ ತಿಳಿವಂತೆಮಗೆಲ್ಲಮಂ ॥ 372

ಒರ್ಮ್ಮ ಪೋಗಿ ಮೃಗಯಾನಿಮಿತ್ತದಿಂ ।
ಧರ್ಮ್ಮಮಂ ಮಱೆದು ನೋ[5]ಡ ಬೇಡಿದೊಂ ॥
ಪೆರ್ಮ್ಮಗೆಟ್ಟು ಜಮದಗ್ನಿಯಂ ನೃಪಂ ।
ದುರ್ಮ್ಮದಂ ಸುರಭಿಯಂ ವಿಮೋಹದಿಂ ॥ 373

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ ॥

---

1 ಕೇಶ, 2 ವರೊಳರೇ, 3 ಗಿನಿತು, 4 ನಾಟಿಸಿ, 5 ನೋಡಿ.

ಎಂಬಧಿಕರಣಂ

ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 83 ॥

ಭೂತವತಿ ವರ್ತಮಾನಂ ।
ಖ್ಯಾತಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಸಾಧನಿಯೆಂ[1]ಬಾ ॥
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳಕ್ಕುಮು ।
ತೀತಭವದ್ಭಾವಿಕಾಲವಿಧ್ಯಾದಿಗಳೊಳ್ ॥ 374

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಭೂತವತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿಭುವನರಾಜ್ಯಪಟ್ಟದೊಡವುಟ್ಟಿದನಾವಿಭು ಪುಟ್ಟಿದ[2]ನ್ತೆ ತಾಂ ।
ರಭಸದೆ ಸಿಂಹವಿಷ್ಟರಮನೇಱಿದನೆತ್ತಿದೆ ತಾವೆ ಮುಂದೆ ಬಂ ॥
ದಭಿಮತಮಪ್ಪ ಬೆಳ್ಗೊಡೆಗಳುಂ ನೆಗೆದೊಪ್ಪಿದುವಿಂತೆ ದಲ್ ಜಗ ।
ತ್ಪ್ರಭುತೆ ಜಗತ್ತ್ರಯಂಗಳೊಳಗಗ್ಗಳವಾದುದು ದೈತ್ಯರಾಜನಾ ॥ 375

ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಎಸಗಿದುದೀಗಳೀಗಳಿನಿಸೊಯ್ಯನೆ ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿ ಕೋರಕ ।
ಪ್ರಸರದಿ[3]ನೀಗಳೀಗಳೆಸೆದ[4]ಪ್ಪುದು ಚೂತಮಹೀಜಮೆಯ್ದೆ ರಾ ॥
ಗಿಸಿ ದೆಸೆಗೀಗಳೀಗಳುಲಿದಪ್ಪುದು ಕೋಗಿಲೆ ಕಂತು ಬಿಲ್ಲನೇ ।
ಱಿಸಿದಪನೀಗಳೀಗಳೆಲೆ ಸುಗ್ಗಿಯದೊಂದು ಪೊಡರ್ಪುದಾಗದೇ ॥ 376

ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಡುಕೆಯ್ದಾಂತನ್ಯಸೈನ್ಯಂಗಳನಳಱಿ ಭರಂಗೆಯ್ದು ನಿರ್ಮ್ಮೊಂದೆ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ।
ಕಿಡಿಸಲ್ ಸಾ[5]ಲ್ವರ್ ಸಮಾಸಾದಿತರಣರಸಿಕರ್ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಾದಮಣ್ಮಂ ॥
ನುಡಿವಾಗಳ್ ನಾ[6]ಡೆ ಲಜ್ಜಾಕರಮದಱಿನದಂತಿರ್ಕ್ಕೆ ಜೀಯೆಂಬಿನಂ ಮಾ ।
ರ್ಪಡೆಗೆನ್ನೀಬಾಳಕೇಳೀವಿಳಸ[7]ನಮನದಂ ಯುದ್ಧದೊಳ್ ನಾಳೆ ತೋರ್ಪೆಂ ॥ 377

ವಿಧ್ಯಾದಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮ[8]ೞ್ಚದಿರು ಬಸನಮಂ ಗಿೞ ।
ಗೞ್ಚದಿರು ಖಳಸ್ವಭಾವಮಂ[9] ಮನೆಯತ್ತಲ್ ॥
ಸೂೞ್ಚರ್ ಹಿತರಪ್ಪರಂ ಸಲೆ ।
ಪೆೞ್ಚಿಸು ತಳವರ್ಗಮಂ ಮನಂಗೊಳೆ ಮಗನೇ ॥ 378

---

1 ಯೆಂದಾ, 2 ದನ್ನಿರಾ 3 ದೊಳೀ. 4 ದಿದ್ಪರ್ಪು. 5 ಸಾರ್ವರ್. 6 ನೋಡೆ. 7 ಸಿಕಮ, 8 ಮುಚ್ಚದಿಸು, 9 ದೊಳಮ,

ಸೂತ್ರಂ ॥ 84 ॥

ಕವದಿನಮುರಯಿಱೆನೆವೆನಿ ।
ಪ್ಪವು ವರ್ತ್ತಿಕುಮನ್ಯಯುಷ್ಮದಸ್ಮದ್ವಿಷಯು ॥
ವ್ಯವಹೃತಿಗಳ್ಗೇಕಾನೇ ।
ಕವಚನದಿಂ ಪ್ರತಿವಿಭಕ್ತಿಪುರುಷಾಖ್ಯಂಗಳ್ ॥ 379

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ॥ ತೊಟ್ಟಂ ಸಂಮೋಹನಮಂ ।
ತೊ[1]ಟ್ಟನೆ ಭುಜವಿಜಯಶಾಲಿ ಫಲ್ಗುಣನಾಗಳ್ ॥
ಪುಟ್ಟಿದ ನಿದ್ರಾಭ[2]ರದಿಂ ।
ದೊಟ್ಟೈಸಿ ವಿರೋಧಿಭೂಭುಜರ್ ಮೆಯ್ಮಱೆದರ್ ॥ 380

ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ॥ ನುಡಿದಯ್ ಪೊಚ್ಚಱಿಮಾತಂ ।
ಬಿಡದೆನ್ನೊಳ್ ಜಱುಕುತಿರ್ಪ್ಪದಾವುದು ಗಂಡು ॥
ಳ್ಗೊಡೆ ಮೊನೆಗಿದಿರ್ಚ್ಚಿ ಬರವೇಱಿ ।
ತೊಡರ್ದಾ[3]ಗಳ್ ಕಾಣ್ಬಿರೆಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೊಂದಳವಂ ॥ 381

ಉತ್ತಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ॥ ಅಸುರಹರಂ ತೇರಂ ಸ ।
ಯ್ತೆಸಗುವನಾಂ ಕೀಱಿ ನಿಂದು ಬಿಲ್ಗೊಳ್ವೆನೆನಲ್ ॥
ವಿಸಸನಮದಾವುದರಿದ ।
ರ್ಕ್ಕಸೂನುವಂ ಕೊಂದೆವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತಮಿರಿಂ ॥ 382

ಸೂತ್ರಂ ॥ 85 ॥

ಮಿಗದಾಸ್ವಾರ್ತ್ಥದೊಳಂತವು ।
ನೆಗೞ್ಗುಂ ತಂತಮ್ಮ ಸಾಧನಂಗಳೊಳನಿತುಂ ॥
ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗಮಾದಂ ।
ದು ಗಣನೆಯೊಳ್ ಮುಂದೆ ನಿಂದುದಾವುದದಕ್ಕುಂ ॥ 383

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಸ್ವಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥
ವೃ॥ ಎಂದಿಂತಾತನನಂದು ನಂಬಿಸಿಪೊಡಾಮುತ್ಸ್ವಾತ್ಮಜಂ ನಂಬಿ ಸಾ ।
ನಂದಂ ಬಂದು ಸುರೇಂದ್ರಸೂನುಗೆ ತುಱಿಲ್ಗೆಯ್ದಂದನಾನಿನ್ನಗಂ ॥
ಬಂ[4]ಧಕ್ಕೆ ನೀಂ ದಯೆಯಿಂದಮಾನಱಿದೆನಿಲ್ಲೀಗಳ್ ಮನಂದಂದೆನಿ ।
ನ್ನೊಂದುಂ ಸಂದೆಯಮಿಲ್ಲ ತೇರನೆಸಪೆಂ ನೀಂ ಕಾದಿ ಗೆಲ್ ಫಲ್ಗುಣಾ ॥ 384

1 ನೆಟ್ಟನೆ. 2 ಭರವಿರದೊಟ್ಟೈಸಿ. 3 ದಾಗಡೆ. 4 ಬಂಧದೊಳಂತವುಯಿಂನಿಂದಯೆಯಿಂದಮಾ.

ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆಮುಂ ದ್ರೋಣರುಮಶ್ವ ।
ತ್ಥಾಮನುಮಂಗಾಧಿರಾಜನುಂ ಕೃಪನುಂ ಸಂ ॥
ಗ್ರಾಮದೊಳಾಂಪೆವರಾತಿಯ ।
ನೇಮಾತಡಿಯೆತ್ತು ತಡೆಯದಿರ್ ಭುವನಪತೀ ॥ 385

ಸೂತ್ರಂ ॥ 86 ॥

ದದಪವಕಾರಂಗಳ್ ಮೂ ।
ಲದೊಳಕ್ಕುಂ ಭೂತವರ್ತ್ತಮಾನಭವಿಷ್ಯ ॥
ದ್ವಿದಿತವಿಭಕ್ತಿತ್ರಿತಯ ।
ಕ್ಕದೆಲ್ಲವಚನಂಗಳೊಳಮಿ[1]ದಾಗಮಮಕ್ಕುಂ ॥ 386

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಭೂತವತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಆಡಿದನಿಂದ್ರನಿಂದ್ರಗಣಿಕಾಗ[2]ಣಮಟ್ಟಿಯೊಳೊಲ್ದು ಮಂಗಳಂ ।
ಬಾಡಿಮದಬ್ಜಜಂ ಪರಸಿ ಸೇಸೆಯನಿಕ್ಕಿದನದ್ರಿ ತಾನೆ ಮುಂ ॥
ಡಾಡಿ ವಿಭೂತಿಯಿಂದೊಸಗೆಮಾಡಿದನಂಗಜನಂಗಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಳ್ ।
ಕೂಡಿದನೆಂದೊಡೇಂ ಪೊಗಳ್ವುದೋ ಭವಶೈಲಭವಾವಿವಾಹಮಂ ॥ 387

ವರ್ತ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾಡಿದಪಂ ಖಳಸಮಿತಿಗೆ ।
ಕೇಡಂ ತಕ್ಕರನುದಾತ್ತಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯೊಳ್ ॥
ಕೂಡಿದಪಂ ನೀಡಿಲ್ಲದೆ ।
ನೀಡಿದಪಂ ಬೇಳ್ಪವಂಗೆ ಬೇಳ್ಪುದನಿಂದ್ರಂ ॥ 388

ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಬರ್ಪ್ಪನಮೋಘಮಬ್ದಸಮಯಕ್ಕೆ ಪಲುಂಬದೆ ಪಾರುತಿರ್ಪ್ಪುದಾಂ ।
ಬರ್ಪ್ಪುದನೆಂದು ಪೋದನಿನಿಯಂ ಜಲದಾಳಿಗಳಿಂತಿವೀಗಳೇ ॥
ಬರ್ಪ್ಪುವೆ ಬಂದನಿಲ್ಲ ತಡೆದಂ ಪರದೇಶದೊಳಾದ ಮಚ್ಚರ್ನಿಂ ।
ಕೂರ್ಪ್ಪಡೆ ಪರ್ಬ್ಬರಲ್ಲದೊಡೆ ಬರ್ಪ್ಪರೆ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯುಪ್ಪ ಮಾನಸರ್ ॥ 389

ಸೂತ್ರಂ ॥ 87 ॥

*ಭಾವಿಭವತ್ಕಾಲಂಗಳೊ ।
ಳಾವಿಹಿತವಿಭಕ್ತಿಯಾದಿ[3]ಗಳೊಳಾಗಮದಿಂ ॥
ತಾಮೊರ್ವರ್ ಕೆಲಬರ್ ಭಾ ।
ಷಾವಿದರುದ್ವಾದಿಯಕ್ಕುಮದುವುಂ ಪ್ರಾಯಂ ॥ 390

1 ಗಿವಾಗಮ. 2 ಜನ. 3 ದ. * ಒಂ ೨ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 88 ॥

ಅವಱೊಳಗೆ ನಪುಂಸಕಲಿಂ ।
ಗವಿಷಯಮಾದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪುರುಷಂಗುದುಮೆಂ ॥
ಬುವೆ ದಲ್ ಸಮನಿಸುಗುಂ ಸ್ತ್ರೀ ।
ವಿವಕ್ಷೆಯೊಳ್ ನೆಗೞ್ಗುಮೇಕವಚನಮುಳಂತಂ ॥ 391

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಊದಿದುದು ತಣ್ಣೆಲರ್ ಕಳ ।
ನಾದಂ ಸ್ವಾ[1]ದರದೊಳೊಂದಿ ನೆಗೞ್ದುದು ಪದ್ಮಾ ॥
ಮೋದಮಿ[2]ನಿಸುಂ ತೊವತ್ತೊರ್ವ ।
ರಾದುದು ಕೂಗಿದುವು ತಾಮ್ರಚೂಡಕುಳಂಗಳ್ ॥ 392

ಅಱಿವಳ್ ಪಾಂಡುತನೂಜರ ।
ತೆಱನೆಲ್ಲಮನೀಕೆ ನುಡಿವಳಲ್ಲಳ್ ತಪ್ಪಂ ॥
ಮಱಸಿ ಪುಸಿನುಡಿವ ಜಱುಚರ ।
ತೆಱನಂ ಕಂಡಱಿಯದಂತು ಕುಳಿಯರುಮೊಳರೇ ॥ 393

ಸೂತ್ರಂ ॥ 89 ॥

ಅರೆಬರ್ ತದೇಕವಚನಾಂ ।
ತರಂ ನಪುಂಸಕದೊಳಾಗೆ ತುತ್ತ್ವನ್ಯತರಂ ॥
ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಮೆಂಬರವು ಮಱಂ ।
ತಿರೆ ಪೂ[3]ರ್ದ್ವಗುಮುಮರ್ದಿಕಾರಮುಕ್ಕೆಯುಕಾರಂ ॥ 394

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಪುಟ್ಟಿತು ಮುಟ್ಟದು ದಿವಮಂ ।
ಮೆಟ್ಟಿತು ಮೆಟ್ಟದು ರಸಾತ[4]ಳಾಗ್ರಮನೆಂಬೊ ॥
ಳ್ಪಟ್ಟಳಮಾಗಿರೆ ದಿವಿಜರ ।
ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಸೊಗಯಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಮಂದರಶೈಲಂ ॥ 395

ಉರಗರಗಿದರ್ ದೈತ್ಯರ್ ಪಳ್ಕುತ್ತರಳ್ಕಿದನಿಂದ್ರನೀ ।
ಶ್ವರನ ಮನಮು[5]ಱ್ಕಡಿತ್ತೋ[6]ಡಿತ್ತು ಕಿನ್ನರಸೈನ್ಯಮಾ ॥
ಸರಲ ಬರಮಂ ಕಂಡಿಂ ಕೆಟ್ಟತ್ತು ಭಾರತಮೆಂದು ತಾ ।
ವರಯೆಲೆಯು ನೀರಂತಾಯ್ತುತ್ತಂ ಸುರಾಸುರಮಂಡಲಂ ॥ 396

ಸೂತ್ರಂ ॥ 90 ॥

ಅವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗವಚನ ।
ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದೊಂದಿ ಗುಂ ಕುಮಾದೇಶಂಗಳ್ ॥
ಬವರಿಸುಗುಂ ಸಂಪ್ರತಿಗಂ ।
ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥದೊಳಮನ್ಯವಚನೋಕ್ತಿಗಳೊಳ್ ॥ 397

1 ಗಾಂದರ. 2 ಮಿನಿಸಂ. 3 ಪೊದ್ದುಗೆಯುಮರ್ದಕಾರಮುಕ್ಕುಮಿಕಾರಂ. 4 ತಳಾಂತಮು. 5 ಮುಳ್ಕಿಡಿ.
6 ತೊತ್ತಿತ್ತು.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಮೀಱುಗುವಲ್ಲಿ ದೇವರೆಡೆವೊಕ್ಕೊಡವಾತ್ಮಭುಜಪ್ರತಾಪವಂ ।
ತೋಱುಗುವುಕ್ಕಿರ್ದ[1]ನ್ಯನೃಪನಂದನರಂ ತವೆ ಕೊಂದು ನಾಱ್ಗಳಂ ॥
ತೀಱುಗುವಾಗಳ[2]ಲ್ಲಿ ತೊಡರ್ದಾರುಮನುಗ್ರಶತತ್ರಿಭೂರವಂ ।
ವೇಱುಗುವಂತುವಾಂತೊಡವರಂ ಬಡಿಯೊಳ್ ಪುಡಿಗುಟ್ಟಿ ತೂಱುಗುಂ ॥ 398

ಕಂ ॥ ಅಕ್ಕರ್ಗೆಂದುಗಳಂ ತವೆ ನುಂ ।
ಗಿಕ್ಕರ್ಗಂ ಕಱ್ತಲೆ ಸಿಡಿಲ್ಗಳೆಱುಗುಗುವಂತುಂ ॥
ಬಕ್ಕರ್ಗಂ ನಿನ್ನೊಪ್ಪಳ್ ಭಯ ।
ಮಿಕ್ಕರ್ವೆ ನೀನಿಪ್ಪರ್ ಮನದೊಳು[3]ಗ್ರತುಳಾಕ್ಕರ್ ॥ 399

ಸೂತ್ರಂ ॥ 91 ॥

ಉಗೆಕೆವಿಕಲ್ಪಿತಮನ್ಯಾ ।
ರ್ಥಗತಿಯೊಳುತ್ಪ್ರೇತ್ಸಾಯು[4]ಕ್ತಿ ಯುಷ್ಮತ್ಸಂಜ್ಞೆ ॥
ಕ್ತಿಗಳೊಳಮಸ್ಮದ್ಬಹುವಚ ।
ನಗತಿಯೊಳಂ ನೆಗೞ್ದ ಸರ್ವಸಾಧನಿಗಕ್ಕುಂ ॥ 400

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಅನ್ಯಾರ್ಥಗತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೇದಿನಿ ಸಾಗರಾಂತಮದು ನಿನ್ನನೆ ಪತ್ತುಗೆ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷದೊಳ್ ।
ಶ್ರೀ ದೊರೆಕೊಂಡು ಪೆ[5]ಚ್ಚರ್ವೆರಸಿರ್ಕೆ ಸಮುನ್ನತ ನವಗ್ರಹಂಗಳೇ ॥
ಕಾದಶಮಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತ್ತಿ ಪರೆದಿರ್ಕೆ ಜಯಾಂಗನೆ ಕೂ[6]ರ್ಕೆ ನಿಚ್ಚಲುಂ ।
ವೇದದೊಳೋ[7]ದಿದಾಯು ನಿನಗಕ್ಕೆ ಚಿರಂ ಕಲಿಕಾಲಸೂ[8]ದನಾ ॥ 401

ಯುಷ್ಮತ್ಸಂಜ್ಞೋಕ್ತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ವಾಯಸದಂತೆ ನೋಡು ಬಕದಂತಿರೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಪೆಟ್ಟು ಕಚ್ಛಪೋ ।
ಪಾಯದಡಂಗಿ ನಿಲ್ ಭ್ರಮರಿಯೊಳ್ ಭ್ರಮಿಯಂತಿರ ಪೆಚ್ಚರಾಗು ಖ ॥
ಱ್ಗಯುಧಚಾ[9]ಪರಂ ಪೊಳೆವ ಮಿಂಚನೆ ಪೋ[10]ಲ್ತಿರೆ ಬೀಸು ನೀಂ ಖಳ ।
ನ್ಯಾ[11]ಯದಿನೆಲ್ಲಮಂ ನೆಱೆಯೆ ಕಲ್ತುಪದೇಶಕನಾಗು ಲೋಕದೊಳ್ ॥ 402

ಕಂ ॥ ಹರಿ ನುಡಿಯೆ ನುಡಿಯಿಮುಲಿಯಲಿ ।
ಮಿರಿಮುಸಿರಲಿಮತ್ತಸಾರಿಮೆಲೆ ಮಿಡುಕದಿರಿಂ ॥
ಪಿರಿದುಂ ಗ[12]ಬಪಲಿವೆಡೆಗೊಂ ।
ಡಿರದರಿಮೆನುತಿರೆ ಕಡಂಗಿ ಪಡಿಯಜಿರತ್ತಂ ॥ 403

---

1 ದಂದು. 2 ಮಲ್ಲಿ. 3 ಳುಗ್ರತಳಕ್ಕರ್. 4 ಯುಕ್. 5 ಪಚ್ಚರ್. 6 ಕೂಗ್ಗರ್. 7 ಳೊಂದಿ. 8 ಸಾಧನಾ. 9 ಚಾಪಮಂ. 10 ಪೊತ್ತಿರೆ. 11 ನ್ಯಾಯುಮ. 12 ಗಳಪಂವೆದೆಗೊಂದಿರದಿರಿ

ಅಸ್ಮದ್ಬಹುವಚನಗತಿಗೆ ||

ಕಂ || ನೆನೆಯದೆ ಕಜ್ಜದ ಬಿಣ್ಪಂ |
ಮುನಿವಱ್ ನೀನೊರ್ವ್ವನೆಂಬ ಹರಿಗಮಸಾಧ್ಯಂ ||
ಮನುಜಪ್ರಾಕಾರಾಂ[1]ಕನೊ |
ಳಿನಿಬರುಮೊಂದಾಗಿ ತಾಗುವಂ ಫಲ್ಗುಣನೊಳ್ || 404

ಸೂತ್ರಂ || 92 ||

ತದುಪಗತಮಧ್ಯಮೈಕ |
ತ್ವದೊಳಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಯದಿಂದಿಕಾರಮುಕಾರಂ ||
ವಿದಿತಸ್ವರೂಪಲೋಪಮು |
ಮದಂತೆ ಪೆಱವುಱಿಯೊಳಂ ಪ್ರ[2]ಕೃತ್ಯಂತದೊಳಂ || 405

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ವೃ || ಬಿಗಿ ಪುಗು ಬಿ[3]ಟ್ಟು ಕೂಡು ಜಡಿ ಒಗ್ಗಿಸು ಪೊ[4]ಯ್ನುಲೆನೋಡು ಸಾ[5]ಯ ಸಾ |
ರ್ದ್ದಗಿ ಕೊಳೆ ನೂಂ[6]ಕು ಸಾರ್ಚ್ಚು ಕಡೆದೋಱಿ ಪೊಡಸಂದಿಸು ಸಾರ್ದ್ದು ದಂ[7]ಡೆಗೊಳ್ ||
ಪುಗದೆಡೆಮಾಡು ಚಪ್ಪರಿಸು ರೂಪಿಡು ಕೂ[8]ಪಿಡು ಕೂ[9]ಪ್ಪುರ್ದೋಱು ಪಾ |
ಱಗಿಱದೆ ಕೊಮ್ಮೆಯಿಕ್ಕು ತೆ[10]ಗೆ ತೊಂಗಲನಿಂಬನೆ ನೂಂಕು ಯು[11]ದ್ಧಮಂ|| 406

ಸೂತ್ರಂ || 93 ||

ಕ್ರಿಯೆ ತಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ತ್ಥವಪ್ಪ |
ಲ್ಲಿಯುಮಕ್ಕುಂ ವರ್ತ್ತಮಾನಗತಿಗುತ್ತುಮುತುಂ ||
ದ್ವಯಮಕ್ಕುಂ ಪೂರ್ವ್ವಭವ |
ಕ್ರಿಯೆಯೊಳದುತ್ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ ಪೇನಂ || 407

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ತಿಂಗಳನಪ್ಪಿಕೊಳಲ್ ಪಾ[12] |
ಱಿಂಗಂ ಪೆಲೆಯಿಕ್ಕಲಮರಗಿರಿಶಿಖರಕ್ಕಂ ||
ಲಂಗಿಸಲೊಡರಿಸುವರ್ ಪ |
ರ್ವ್ವಂಗಳ್ ಪತ್ತೆಂಟು ದೆವಸಮೆನೆ ಪೆಲೆವೆಣ್ಗಳ್ || 408

ವೃ || ಕೆದಱುತ್ತುಂ ಮಣಲಂ ತೆಮಳ್ದು ಕೊಳುತುಂ ಭೂರೇಣುಮಂ ಸೂಸುತುಂ |
ನದನದ್ಯಚ್ಛಜಲಂಗಳಂ ಮುಱಿಯುತುಂ ಭೂಜಂಗಳಂ ನುಗ್ಗುತ್ತುಂ ||
ಪೊದಱಂ ಸೀಳುತುಮೆಯ್ದೆ ವಂಶವನಮಂ ಕಾಡಾನೆಯಂ ಪೋಲ್ತು ಪೊ |
ಕ್ಕುದು ಬೀಡಂ ಲಯಕಾಲಕಾಲವಿ[13]ಚಲದ್ಧೀಮಾರುತಂ ಮಾರುತಂ || 409

1 ರಾಂಕನೊ. 2 ಪ್ರಕೃತ್ಯಂತರದೊಳ್. 3 ಬಿಟ್ಟಕೂಡೆ. 4 ಪೊಯ್ನುಲೆ. 5 ಸಾಯಿ . ಸಾಯಿ. 6 ನೂಂಕು. 7 ದಂಗೆಗೊಳ್. 8 ಕಾಪಿಡು. 9 ನೋಪ್ಪುರ್. 10 ನೆಗೆ. 11 ಬಿದ್ಧನಂ. 12 ಪಾ | ಱಿಂಗಂಬೇಪಿಕ್ಕ. 13 ವಿಲಸ.

ಕಂ ॥ ನಡುಗಿ ತ[1]ಡವರಿಸಿ ಪಂಕೆಯು ।
ಕಡುಗಾಯ್ಪಿಂಗಗಿದು ಜಿಡಿಗೊಳಡುವಿನೊಳಹಿಗಳ್ ॥
ತೊಡರ್ದುರ್ ನುಸುಳ್ದೋಡಿ ಗಂಗೆಯ ।
ಮ[2]ಡುಗಳನಡಹಡಿಸಿ ಪುಗುವಿನಂ ಭಯವಶದಿಂ ॥ 410

ಸೂತ್ರಂ ॥ 94 ॥

ಪ್ರತಿಷೇಧದೊಳಂ ಕೆಲಬರ ।
ಮತದಿಂವಲ್ ವರ್ತ್ತಕಂ ಪದಾಂತರದಿಂ ಸಂ ॥
ಗತಿಯಾಗ[3]ಲ್ಲೋಪಂ ವೇಳ್ಕುಂ ।
ಚತುರ್ತ್ಥಿ ಸಮಾಸಲ್ಗವೆಂಬರದಱೊಳ್ ಕೆಲಬರ್ ॥ 411

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಕಂ ॥ ನಗೆಯೊಳಮಪ್ಪೊಡಮಿಂತೀ ।
ತೆಗಟ ದುರುಕ್ತಿಗಳನೆಮ್ಮೊಳಿಂ ನುಡಿಯಲ್ ನೀಂ ॥
ಬಗೆಯೊಳ್ ಪೇೞೊಂದನಣಂ ।
ಬಗೆಯಲ್ ಗಡ ನಿನಗೆ ಸುಮತಿ ಬೇೞಲಂ ಪೇೞೇ ॥ 412

ಪರಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ ॥ ತರವೇಳ್ ಮದವಾರಣಮಂ ।
ಬರವೇಳ್ ಸನ್ನದ್ಧವಾಜಿಸಾಧನಮಂ ಬಿ ॥
ತ್ತ[4]ರಿಸಲ್ಕೆ ವೇಳ್ ವರೂಥೋ ।
ತ್ಕರಮಂ ಬಲಿದೊಡ್ಡವೇಳ್ ಪದಾತಿಯನೀಗಳ್ ॥ 413

ಸೂತ್ರಂ ॥ 95 ॥

ಎಸೆಗುಂ ಭಾವದೊಳ್[5]ಮರ್ದ್ದೇ ।
ಕಸಂಜ್ಞವಚನಂ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಂ ವ ॥
ರ್ತ್ತಿಸುತಿರೆ ತಾನಕ್ಕುಂ ಸ ।
ರ್ವಸಾಧನೀಮಧ್ಯಮೈಕವಚನಮದೆಂದುಂ ॥ 414

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಭಾವಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ ॥ ಸಿಡಿಲಂ ಪೊಸವುದು ಕೇಷನ ।
ಪೆಡೆಯೊಳ್ ಪಟ್ಟಿರ್ಪುದೆಂಟುಮಾನೆಯ ಕೋಡಂ ॥
ಪಿ[6]ಡಿದೊತ್ತಿ ಕೀಳ್ಪುದೇಳುಂ ।
ಕಡಲೊಳಗೋಲಾಡುತಿರ್ಪುದವನ ವಿನೋದಂ ॥ 415

---

1 ತಡವರಿಸಿ, 2 ಮಡುವಿನೊಳಟಲಟಿಸಿ, 3 ಗಲುಲೋಪಂ, 4 ತ್ತರಿಸಲ, 5 ಕವರ್ಗ್ಗೇ । ಕಸಂಜ್ಞೆ, 6 ಪಿಡಿದುಡಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕೊಳ್ಕೊಳ್ಳೆಂದೊಡನೊಡನೆಯೆ ।
ತುಳ್ಕುವ ಯುವತಿಯರ ಕರಪರಿಚ್ಯುತಸಲಿಲಂ॥
ಗಳ್ಕೊಳೆ ಬಿಡೆ ಕೆದಱುವ ಕಿಂ।
ಜಳ್ಕದಿನಾದುದು ಸರೋವರಂ ಕಪಿಶಜಳಂ॥ 416

ಸೂತ್ರಂ ॥ 96 ॥

ಧಾತುಗನೇಕಾಕ್ಷರಕಾ ।
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಮೊದಲೊಳಸು ತಾನಕ್ಕುಂ ॥
ಹೇತುಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ತ ।
ಜ್ಜಾತಿಯೆ ಕರ್ಣಾಟಧಾತುಗಳ್ಗಮ[1]ರ್ದಿಕ್ಕುಂ ॥ 417

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಎಸೆಗುಂ ಋಜ್ವಾಗತಂ ಕಣ್ಗೊಳಿಸುಗುಮಳವಟ್ಟರ್ಧಋಜ್ವಾಗತಂ ಕೋ ।
ಭಿಸುಗುಂ ಪಾರ್ಶ್ವಾಗತಂ ನೋಟ್ಪರನೆಱಿಸುಗುಂ ಸಾಚಿ ತದ್ವಿದ್ಯರಂ ರಂ ॥
ಜಿಸುಗುಂ ದ್ವ್ಯ[2]ರ್ಧಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತೆವೊಲಿರೆ ನೆ[3]ಗಟ್ಟಿರ್ದ್ದಂಗನಾಭಂಗಿಯಿಂ ಚಿ ।
ತ್ರಿಸಿ ಚಿತ್ರಕ್ಕಾಯುವೊಯ್ದಂ ಮದನನೆನೆ ಕರಂ ಕಾಂತೆ ಕಣ್ಗೊಪ್ಪಿ ತೋರ್ಕುಂ॥ 418

ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಲಘ್ವೇಕಾಕ್ಷರಕ್ಕಿದಂತಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸುರರೊಸೆಯೆ ಸ[4]ಕಳ...ವು ।
ಸುರನಿಕರವುತರ್ಕ್ಯವುಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಗುಣಮಂ ॥
ಧರಿಯಿಸಿ ಸಂದಿರ್ದ್ದಂ ಭಾ ।
ಸುರತೇಜನುದಾತ್ತಕೀರ್ತಿನಿಳಯಂ ಕೃಷ್ಣಂ ॥ 419

ಪ್ರಕೃತಿಗಳಂ ಧಾತ್ವರ್ಥದ ।
ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಱಿದು ಸಮಱಿಕೊಳ್ವುದು ಬಹುರೂ ॥
ಪಕಮುನ[5]ದಂ ಪೇೞಲ್ಕಾ ।
ಸಕಳಂ ವಾಕ್ಪತಿಯುಮಾಱನುೞಿದವರಳವೇ ॥ 420

ಪ್ರತಿಬುದ್ಧರಂ ಕುಱಿತ್ತೀ ।
ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಂ ಕಿಱಿದು ಮಾರ್ಗಸೂಚಕನೆಗೆಯ್ದೆಂ ॥
ಮತಿವಂತರಱಿದು ಪೇೞ್ವುದು ।
ವಿತರ್ಕದಿಂ ಮತ್ತಮುಕ್ತಶೇಷಮನಿದಱೊಳ್ ॥ 421

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಅಯ್ದನೆಯ ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ ॥

---

1 ಮವಕ್ಕುಂ. 2 ಧ್ಯಕ್ಷಷಮಂ, ಧ್ಯರ್ಧಾಕ್ಷಮಂ. 3 ಬರೆದಿರ್ದ್ದಂ. 4 ಕಳಸಿಯೇಳುಕಳಮು. 5 ನವೆಂಬಿಸಲ್ಕಾ.

ಗೀತಿಕೆ ॥ ಇಂತಿರೆ ಶಬ್ದಂ ಸಂದೇಹ ।
ಧ್ವಾಂತೌಘಂ ಪಿಂಗಿರೆ ಜಲಕನಾಗೆ ಬುಧ ॥
ಸಂತತಿಗಪ್ಪಂತು ಪೇೞ್ದನಿದಂ ।
ಶಾಂತಮನಂ ಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ॥ 422

ವೃ ॥ ಅಭಿಮತಶಬ್ದಸಂಸ್ಮರಣದಿಂ ಜನಮಂ ತಿಳಿವಂತು ಮಾಡಿ ಮಾ ।
ಗ್ವಿಭವಮದಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮೆನೆ ಸಂದೆಸಕಂ ದೆಸೆಯಂತನೆಯ್ದ ತ ॥
ತ್ಸಭೆಗ[1]ಳೊಳಗ್ರಪೂಜೆವಡೆದೊಂದು ಮಹಾಮಹಿಮಾನುಭಾವದಿಂ ।
ದಭಿನವಶರ್ವ್ವವರ್ಮ್ಮನಿವನೆಂದಪುದುರ್ವ್ವರೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮನಂ ॥ 423

ಇದು ಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾಯುಮಾ
ನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾಗವರ್ಮ್ಮ
ಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ
ದೊಳ್ ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬುದು
ಪ್ರಥಮಾಧಿಕರಣಂ ॥

1 ಢೊಳಗಗ್ರ.

2. ಕಾವ್ಯಫಲವ್ಯಾವೃತ್ತ್ಯಧಿಕರಣಂ.

ಪದಪದಾರ್ತ್ಥ ಸಂಧಿದೋಷ ವಿನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

ವೃ॥ ಪ್ರತಿಭಾನಂ ಕಾವ್ಯವಿದ್ಯಾಪ್ರಚಯಪರಿಚಯಂ ವೃದ್ಧಸೇವಾನುರಾಗಂ।
ಸತತಾಭ್ಯಾಸಪ್ರಯತ್ನಂ ಕವಿತೆಗೆ ನಿಯತಂ ಕಾರಣಂ ಪೇೞ್ವೊಡಂತಾ॥
ಪ್ರತಿಭಾನಂ ಶಕ್ತಿ ಲೋಕಾಗಮಸಕಲಕಲಾವೇದನಂ ವಿದ್ಯೆ ಶಾಸ್ತ್ರ।
ನ್ವಿತನಪ್ಪಂ ವೃದ್ಧನಾಲಸ್ಯಮನುೞಿದಸಪುದ್ಯೋಗಮಭ್ಯಾಸಕರ್ಮ್ಮಂ॥ 424

ಕಂ॥ ಶ್ರುತವಾರಿನಿಧಿಯ ಪಾರಮ।
ನತಿಪ್ರಬಂಧಾ[1]ಭಿಯೋಗರಾರೆಯ್ದಿದೊಡಂ॥
ಕೃತಪುಣ್ಯಂಗಲ್ಲದೆ ವಿ।
ಶ್ರುತಕವಿತಾರತ್ನಮಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುಗುಮೇ॥ 425

ಮದಮಿಲ್ಲದಿಭಂ ಮಧುವಿ।
ಲ್ಲದ ಕುಸುಮಂ ಚಂದ್ರನಿ[2]ಲ್ಲದಿರುಳಾಳಾರ್ಪ್ಪ॥
ಲ್ಲದ ನೃಪತಿ ಕವಿತೆಯಿಲ್ಲದ।
ವಿದಗ್ಧತಾಗುಣಮದೇಂ ಮನಂಗೊಳಿಸುಗುಮೇ॥ 426

ಪರಮಪ್ರೀತಿನಿಮಿತ್ತಂ।
ನಿರತಿಶಯಯಶೋನಿ[3]ದಾನಮಪ್ಪುದಱಿನಿಹಂ॥
ಪರಮೆಂಪರಡಕ್ಕರ್ಗಂ ಬಂ।
ಧುರಕಾ[4]ವ್ಯನಿಬಂಧದಿಂ ಹಿತಂ ಪೆಱತುಂಟೇ॥ 427

ಕೃತಿಸತಿಯ ಮೆಯ್ಯೊಳೆಳ್ಳನಿ।
ತು ತಾನದೊಂದಱಿಯ ದೋಷಮಾಗೆ ತದಾವ॥
ರ್ಜ್ಜಿತಮಪ್ಪ ಕೀರ್ತ್ತಿಯುಂ ನಿಂ।
ದಿತಮಕ್ಕುಂ ದರ್ಪ್ಪಣಾರ್ಪ್ಪಿತಚ್ಛಾಯೆಯವೋಲ್॥ 428

ಕಂ॥ ಅದಱಿಂದುಪೇಕ್ಷೆಗೆಯ್ಯದೆ।
ಸದಭಿಮತೋದಾತ್ತಕೀರ್ತ್ತಿಯಂ ಬಯಸುವವಂ॥
ಪದವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳೊಂ।
ದದಂತು ಪಿಂಗಿಸುಗೆ ದೋಷಮಂ ಕೃ[5]ತಿಯಿಂದಂ॥ 429

---

1 ಧಾನಂತಾಗ. 2 ವಿಲ್ಲದೊಂದಿರುಳಳಪ್ಪ. 3 ವಿಧಾನ. 4 ವಾಕ್ಯ. 5 ಕ್ರಮದಿಂದಂ.

ಪ್ರ[1]ಯೋಜನಸ್ಥಾಪನಂ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 97 ॥

ಇರೆ ಶಬ್ದಾರ್ಥಂಗಳ್ ತ।
ತ್ಪರತೆಯಿನದು ಕಾವ್ಯಮದಱೊಳುಚಿತೈಕಾರ್ಥಂ ॥
ತರವಾಚಿ ಶಬ್ದಮ[2]ವಭಾ।
ಸರೂಪಮಾಹ್ಲಾದಕಾರಿಯಪ್ಪುದದರ್ಥಂ ॥ 430

ಸೂತ್ರಂ ॥ 98 ॥

ಪ್ರಕರಣದಿಂ ಶಬ್ದಾಂತರ।
ದ ಕೂಟದಿಂದಭಿನಯಂಗಳಿಂದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ॥
ಪ್ರಕಟನಮಕ್ಕುಮನೇಕ।
ಪ್ರಕಾರಮರ್ಥಂ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವೊಡಂ ॥ 431

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಏನೇನುಂ ಮದನುಜರೆನ।
ಗಾನತರಣಮಾಗದಿರ್ದರುಂಮದಮವರ್ಗಂ ॥
ತೇನೇತಱೊಳಾಯ್ತದನಿನಿ।
ಸಾನುಂ ಪೇಗದೊಳೆ ಕಳೆದು ತೋಱೆನೆ ರಣದೊಳ್ ॥ 432

ಶಬ್ದಾಂತರಸಂಸರ್ಗಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಹರಿ ಪೊಯ್ಯೆ ಬಿರಿದ ಮದವ।
ತ್ಕರಿಕುಂಭದಿನಗದೊಳೊಕ್ಕ ರಕ್ತಾರಕ್ತ ॥
ಸ್ಫುರಿತನವಮೌಕ್ತಿಕಂಗಳ।
ನರೆಉಱ ವನಚರಿಯರೆರದ ಪಣ್ಗೆತ್ತಾಯ್ದರ್ ॥ 433

ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಇನಿವಿರಿಯವಪ್ಪ ಮೊಲೆಯವ।
ೞನಿವಿರಿಯವೆನಿಪ್ಪ ಕಣ್ಗಳಾಕೆ ಮನಂಗೆ ॥
ಟ್ಟನಿತು ದೆವಸಂಗಳಂ ತ।
ನ್ನಿನಿಯನನಗಲ್ದಿಂ ಬೞಿಕ್ಕಮಿಂತಿಂತಾದಳ್ ॥ 434

1 ಪ್ರಯೋಗಸ್ಥಾಪನಂ. 2 ಮದಭಾ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 99 ॥

ಅಸಮರ್ಥಮಪ್ರತೀತಂ ।
ವಿಸಂಧಿ ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಂ ಕಷ್ಟಂ ನೀ ॥
ರಸಮೆಂದು ದೋಷಮಿವು ಸಮ ।
ನಿಸುಗುಂ ಪದದೊಳ್ ಪದಾಗಮಜ್ಞರ ಮತದಿಂ ॥ 435

ಸೂತ್ರಂ ॥ 100 ॥

ತೆಱಿದಿರೆ ತದ್ವಾಚಕತೆಯು ।
ನಱಿಪಲ್ ನೆಱೆಯದುದೆ ಕೃತಿಯೊಳಸಮರ್ಥಪದಂ ॥
ಪೆಱತೇಂ ಪ್ರತೀತಿ ಬಗೆಗೇ ।
ತಱೊಳಂ ತೋಱದುದದಪ್ರತೀತಂ ಗೂಢಂ ॥ 436

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಅಸಮರ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉರಗಾ[1]ಳಿ ನಂದನಾವಳಿ ।
ತರತರದಿಂದೆಱಗಿ ಜಳಭೃದಂತಿಕದೊಳ್ ಮಾ ॥
ಣ್ದಿರದೆ ಕುಡಿದುಪ್ಪುನೀರಂ ।
ಧರೆಗಿನಿದಂ ಕಱೆವುದಿಂತಿದೇಂ ವಿಸ್ಮಯಮೋ ॥ 437

ಅಪ್ರತೀತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಸಿತ[2]ರ್ದ್ಧ ವಯಸ್ಯಾಧ್ವದೊ ।
ಳೆಸೆವ ನವಾಬ್ಜಜನ್ಮಶೋಭೆ ಮೇಚಕದೂಷ್ಯ ॥
ಪ್ರಸರದ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ಪ[3]ರ್ವ್ವಿರೆ ।
ಪಸರಿಸಿದ ಗುಣಂಗಳ[4]ವನನೇನಿಱಿಸಿದುವೋ ॥ 438

ಸೂತ್ರಂ ॥ 101 ॥

ಅವಿ[5]ಹಿತಸಂಹಿತೆ ಮೇಣ್ ಸಂ ।
ಧಿವಿರೂಪಂ ಬಗೆಯೆ ತಾಂ ವಿಸಂಧಿಯೆನಿಕ್ಕುಂ ॥
ಸ್ವವಿಕ[6]ಲ್ಪಿತದೊಳನಿಷ್ಟಾ ।
ರ್ಥವಾಗೆ ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 439

---

1 ಗಾದಿ, ಗಾಡಿ. 2 ತಿರ್ಥ. 3 ಪಟ್ಟಿರಂ. 4 ಳಳವನೇ. 5 ಏಧಿತ. 6 ಕಲ್ಪನ.

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ವಿಸಂಧಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಸಿಯ ಬೞಿ ಜಸದ ಪ[1]ಟ್ಟಿಗೆ ।
ಮಿಸುಗುವ ಆರಂ ತೊಳಪ್ಪ ಕನ್ನವುರಂ ಚೆ ॥
ಲ್ವೆಸೆದಿರೆ ಬಲವರ್ಪ್ಪ ವಿಟರ್ ।
ಕುಸುಮೇಷುವ ಮೇಳದವರ್ಗಳೆನಿಸಿದರ[2]ದಱೊಳ್ ॥ 440

ವಿರೂಪಸಂಧಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪ[3]ಸುರಂ ಬಿಡದೆಸಪ ಮಳೀ ।
ಮಾಸರ್ಗಂದುದಿತೋಡುರಾಜನಂ ನಯದಿಂ ಕ ॥
ಲ್ಪಿಸಿ ಜಲಧಿ ಸುಡಿವ ಮಾಱ್ಕೆಯಿ ।
ನೆಸೆದತ್ತುಲ್ಲೋಲಬಹಲಕಲ್ಲೋಲರವಂ ॥ 441

ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಳವದರಿಭೂಪದಾವಾ ।
ನಳಃ ಕಳಿಂಗಾಧಿರಾಜ ನಿನ್ನುಗ್ರಶರಾ ॥
ವಳಿವಿಳಸಿತೋರುಧಾರಾ ।
ಜಳಸ[4]ಶಕರನಿಂದಮೆಯ್ದೆ ಮುೞ್ಗೆ ಧು[5]ರದೊಳ್ ॥ 442

ಸೂತ್ರಂ ॥ 102 ॥

ಶ್ರುತಿವಿರಸಪದಕ್ಷೇಪ ।
ಸ್ಥಿತಿ ಕಷ್ಟಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಶಬ್ದಸಂದರ್ಭಸಮು ॥
ಸ್ಥಿತಮುಮಸಭ್ಯಾರ್ತ್ಥಕೃತಿ ।
ಸ್ಮೃತಿಯುಂ ನೀರಸಮೆನಿಪ್ಪುದಕ್ಕುಂ ದೋಷಂ ॥ 443

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇದಿರ್ವರ್ಪ್ಪವೊಲಾಯ್ತು ಪವನ ।
ವಿದಳತ್ತ[6]ರ್ವ್ವಾರ್ದ್ವ್ಯಪೋಢಪುಷ್ಪರಜಸ್ಸ ॥
ಕ್ತ ದಿನೊದವಿ ಮಾರುತಂ ಭ್ರಾ ।
ಮ್ಯದತ್ಯುದಗ್ರಾರಿಝಂಕೃತೋಜ್ಜೃಂಭದ್ಧ್ವಾನಂ ॥ 444

ನೀರಸಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಗನೆಯೊಳ್ ಕಳ್ದಿರ್ಪ್ಪುದ ।
ನಂಗಾಹಿಯುನಱಿದು ಪೇ[7]ೞ್ದು ಪೊಡೆಯುಂ ಕಡುಪಿ ॥
ನ್ನಂಗಂ ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆ ಕೊಂ ।
ಡಂ ಗಡಮೆಲೆ ತೈ[8]ಗ ಪುಲಿಲದೇಂ ಚೋಜಿಗಮೋ ॥ 445

1 ಪಟ್ಟಿಗೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆ. 2 ರವರೊಳ್. 3 ಪಸರಂಗುಡದೆಸಗುವ ಸುಮ । ಳಸಗ. 4 ಸೀಕರದಿಂದ. 5 ಧರೆಯೊಳ್. 6 ತ್ತುವ್ವಾರ್ದ್ವ್ಯಪೋದ. 7 ಪೊರ್ದ್ದುಪೊಡೆಯುಂ ಕುಱುಪಿ. 8 ತೈಗುಹುಃಯದೇಂ

ತಲೆವಟ್ಟು ಪಾ[1]ಯ್ದು ಪೀ[2]ಯ್ರ್ಯ ।
ವಲೇಪದಿಂದಿೞಿದು ಬಿೞ್ದ ಮೊೞ್ದಂ ಪಾರ್ತ್ತಂ ॥
ಚಲಚ[3]ಲದಿಂದೊಡನಿಕ್ಕಿದ ।
ಸೊಲೆದಿದಿರೊಳ್ ಮಣಿಯಾದಾಂತ ಪರವಾಹಿನಿಯಂ ॥ 446

ಸೂತ್ರಂ ॥ 103 ॥

ಮಱಸುಂದು ಸೂೞಿಸುಂದೆನೆ ।
ಪಿಱಿತಿನಿಯೆನೆ ಪೂಱಿಯೆನೆ ಪದಾಂತರದಿಂದಂ ॥
ನೆಱೆದು ನಿಲೆ ದು[4]ಷ್ಪ್ರತೀತಿಯ ।
ನಱಿಪುವ ಪೆಱಪೆಱವುಮಿನ್ನವೇ ಗ್ರಾಮ್ಯಂಗಳ್ ॥ 447

ಅದೆಂತೆನೆ ॥

ಕಂ॥ ನೆಱೆಗೊಂಡು ತೊನೆವ ಸರಲಿಂ ।
ನೆಱಲ್ದು ರಥದೊಳಗೆ ಬಿೞ್ದು ಚಕ್ರಧರಂ ಮೆ ॥
ಯ್ಮಱೆದು ಗುಹಾಂತರದೊಳ್ ಮಿಗೆ ।
ಮಱಸುಂದಿದ ಪುಲಿಯನಾಗಳನಿಸಂ ಪೋಲ್ತಂ ॥ 448

ಮಚ್ಚರದ ಸೂೞಿಸುಂ[5]ದಿನ ।
ಪೊಚ್ಚಱನಾಂ[6]ತಿರ್ದ್ದ ಬಿರುದಿನೆಸಕದ ಪೆಱವುಂ ॥
ಕ[7]ಚ್ಚ ಕಳಿಗಳ ತೊಡರ್ಪ್ಪಿನ ।
ಮೆಚ್ಚವಣಿಗೆಯುಂಕವಂ ಮಹೀಶಂ ನೋೞ್ಕಂ ॥ 449

ಕೊಱೆವಲ್ ಬ[8]ತ್ತಿದ ಕಾಲ್ ಪಿಂ[9] ।
ಪಱಿಗೇಸಂ ನೆಕ್ಕಕದವು ಪೊಕ್ಕಿರ್ದ್ದ ಬಸಿರ್ ॥
ತೆಱೆದ ಮುಖಕುಹರವ[10]ಬ್ಬಿಸೆ ।
ಪಿಱಿತಿನಿಗಳಬಳಗವೆಯ್ದೆ ತಂ[11]ದುದು ಮುನಿಯಂ ॥ 450

ವೃ॥ ಮ[12]ತ್ತರುಡಂಗೆಗೊಂಡು ಬಡಿಯಲ್ ಚಲದಿಂದೆನಸುಂ ದುರಾಗ್ರಹಂ ।
ಚಿತ್ತದೊಳಾಗೆ ನಿನ್ನ ಬೞಿಯುಂ ಬರಲೀವುಱಿಸೇಂ[13]ಟವಾಳದಿಂ ॥
ಸುತ್ತುವರ್ಗಲ್ಲದೊಲ್ಲೆ ಬಿಡು ನೀನೆನಗಿಲ್ಲಳ ಪೂಱಿ ತೋ[14]ಱಿ ಪೇ ।
ಱುತ್ತಿರಲಾಸೆಯುಂ ಬಿಸುಟು ನೀಂ ಕ[15]ಳೆ ಪಾಂಟಮತಕ್ಕೆ ಸೈರಿಸೆಂ ॥ 451

ಇಂತೀಪೇೞ್ದುವುಮನಱಿದು ಪೆಱಪೆಱವು ಮನಱಿದುಕೊಳ್ವುದು ॥

ಕಂ॥ ಅನುಕರಣದೊ[16]ಳೊಂದಿದ ಮಾ ।
ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೋಷಮಾಗೆ ಸಲ್ಗುಂ ಪೇೞ್ದಂ ॥
ತಿನಿತುಂ ಸ್ವರೂಪಕಥನದೊ ।
ಳನುವಾದಂ ಭಿನ್ನಶಬ್ದಮಪ್ಪುದಱಿಂದಂ ॥ 452

ಇದು ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೊಳ್ ಪದಪದಾರ್ತ್ಥಸಂಧಿದೋಷ
ವಿನಿಶ್ಚಯಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ॥

1 ಪೊಯ್ದು. 2 ನಿಯ್ಯಾರ್ । ಸ. 3 ಚಲದಿಂ. 4 ದುಃಪ್ರತೀತಿ. 5 ಸುಂದಿದ. 6 ಕಾಂತಿರ್ದ್ದ. 7 ನಚಿ ಕಳ್. 8 ಪತ್ತಿ. 9 ಪಿಂಪಱಿ. 10 ಮುಬ್ಬಿಸೆ. 11 ಬಂದವು. 12 ಪೆತ್ತರು. 13 ಸಿಂತ. 14 ತೋಱು. 15 ಕಱು. 16 ದಿನೊಂ.

ಕಾವ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥದೋಷಾನುಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 104 ॥

ವಿದಿತಾರ್ತ್ಥಂ ಕ್ಷೋದಕ್ಷಮ ।
ಮುದಾತ್ತಶಬ್ದಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಾಪೇಕ್ಷಂ ॥
ಪದಸಮುದಾಯಂ ವಾಕ್ಯಂ ।
ವ್ಯುದಸ್ತಕಾಂಕ್ಷಂ ತದೇಕವಸ್ತುನಿಬದ್ಧಂ ॥ 453

ಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಅಸವಸದಿಂ ಪೞಗೆಯ್ಯಂ ।
ಕಸವಂ ಸೋದಿಸದೆ ಬಿತ್ತಿದೊಕ್ಕಲಿಗನವೋಲೆ ॥
ಸಸಿಯುಂ ನೋಡ ತಳೋದರಿ ।
ಪಸುಸುಯ್ಗುಂ ಬಯ್ಗುಮಂ[1]ತೆ ಮಾಡಿದ ಬಿದಿಯಂ ॥ 454

ಸೂತ್ರಂ ॥ 105 ॥

ವ್ಯವಹಿತಮೇಕಾರ್ತ್ಥಂ ವ್ಯ ।
ರ್ತ್ಥವಪಕ್ರಮಮಖಿಳಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧಂ ॥
ಸುವಿದಿತಯತಿಭಂಗಂ ಭಿ ।
ನ್ನವೃ[2]ತ್ತಮೆಂದಿಂತು ವಾಕ್ಯದೋಷಮಿವಕ್ಕುಂ ॥ 455

ಸೂತ್ರಂ ॥ 106 ॥

ವ್ಯತಿಕೀರ್ಣ್ಣಪದಕ್ರಮಮನು ।
ಚಿತಾನ್ವಯಂ ವ್ಯವಹಿತಾನ್ವಯಂ ತಾನದು ದಲ್ ॥
ಮತಿಸಮ್ಮೋಹಮನಿದಿರವ ।
ರ್ಗೆ ತೊಡರ್ಚ್ಚಲ್ಪೇೞ್ವೊಡಲ್ಲಿಗ[3]ಲ್ಲದು ದೋಷಂ ॥ 456

ಅ[4]ವರ್ಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಕಂ ॥ ಬಳಕೊಳ್ ಮುಂ ಸಿನಗಿಲ್ಲದ ।
ಮುಳಿಸಂ ಕಾಲ್ಗೆಱಗಿದೋಪನಂ ತೊಱೆ ದಯೆಯಿಂ ॥
ತಳವು[5]ಳಗುತ್ತನುನಯದಿಂ ।
ತಿಳಿಪಲ್ಕೆಂದೆಱಗದನ್ನಮೆನ್ನರುಮುಱಿಗುಂ ॥ 457
ಪತ್ರಂ ಭುಜಂಗಸಮಿತಿ ಕ ।
ಳತ್ರಂ ದಳ್ಳುರಿ ವಿಭೂಷಣಾವಳಿ ಭೂಭೃ ॥
ತ್ಪುತ್ರಿ ಗವಾಧಿಪನಜಿನಂ ।
ನೇತ್ರಂ ನಿವಸನಮೆನಿಪ್ಪನೊಸೆಗೆಮಗಭವಂ ॥ 458

1 ಮಿಂತು. 2 ವೃತ್ತಿಜಂ. 3 ಗಲ್ಲಂ. 4 ಅದರ್ಕ್ಕೆ. 5 ಮಳುಂಕು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 107 ॥

ಅವಧಾರಿಸದುಕ್ತಾರ್ಥಮ ।
ನವಿಶೇಷದೆ ಮಗುಳ್ದು ನು[1]ಡಿದೊಡೇಕಾರ್ಥಂ ಕ್ರೋ ।
ಧ ವಿಷಾದಖೇದಭಯಹ ।
ರ್ಷವಿಸ್ಮಯಾದಿಗಳೊಳನ್ನ ವಿಷ್ಟಮದುಷ್ಟಂ ॥ 459

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಉನ್ಮನಮೆ ಮಾೞ್ಕುಮುತ್ಕೆಯ ।
ನುನ್ಮದಬರ್ಹಿಣಶಿಖಂಡಿಕೇಕಾವಿರುತಂ ॥
ತನ್ಮಧುರಧ್ವನಿಯುಮಂ ಜಳ ।
ಧೃನ್ಮೇಘನಿನಾದಮೊದವೆ ದೆ[2]ಸೆದೆಸೆಗಸೆಗುಂ ॥ 460

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಗಗನಾಧ್ವರ್ ಶರಣಾಗಿಮಾಗಿಮುಮುರರ್ ನಿಂದಾ[3]ನಿಮಾನಿಂ ದಿಶಾ ।
ಳಿಗಧೀಶರ ನೆರೆದೊಡ್ಡಿ ಮೊಡ್ಡಿ ಮುರಗರ್ ಬಂದೆಯ್ದಿಮೆಯ್ದಿಂ ಮನ ॥
ಸ್ವಿಗಳೀದೈತ್ಯನನಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿ ಮದಟರ್ ಪೂಣ್ದಣ್ಮಿಮಣ್ಮಿಂ ಯಶೋ ।
ರ್ಥಿಗಳಿನ್ನುಂ ನೆಲೆಗುಯ್ಯಿಮುಯ್ಯಿಮನುತುಂ ತನ್ವಂಗಿ ಪುಯ್ಯಲ್ಚಿದಳ್ ॥ 461

ಸೂತ್ರಂ ॥ 108 ॥

ಕರಿಕಳಭಮೆನೆ ಶಿರಶ್ಯೇ ।
ಖರಮೆನೆ ನವಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯೆನೆ ಮೌಕ್ತಿಕಭೂ[4] ॥
ಸುರಹಾರಯಷ್ಟಿಯೆನೆ ಪಾ ।
ನರುಕ್ತ್ಯಮಾಗದು ವಿಶೇಷಸಂಭಾವನೆಯೊಳ್ ॥ 462

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಆರಾಜಶಿರಶ್ಯೇಖರ ।
ನಾರಿಂದಂ ಪಿರಿಯನಳವಿಯೊಳ್ ಬಳವದಹಂ ॥
ಕಾರದೆ ಬ[5]ರೆ ತಗೆವಂ ಸ್ತಂ ।
ಬೇರಮಕಳಭಮನು[6]ಪಾತ್ತವಾಲಧಿಮೂಲಂ ॥ 463

ನವಕುಸುಮಮಾಲೆ ಮೌಕ್ತಿಕ ।
ವಿವಿಕ್ತಹಾರಾನುಕಾರ ಕ[7]ರಮೊಪ್ಪಿಕ್ಕುಂ ॥
ಸವಿಲಾಸದಸ್ಯುವನಿತಾ ।
ನಿವಹಘನಸ್ತನತಟಾಂತರವ್ಯಾಲಗ್ನಂ ॥ 464

1 ಬಿಡುವ್ವುದೇ, ಬಿಡುವುದೇ. 2 ದಶದಿಶೆ, 3 ದಾಗಿಮಾಗಿಂ. 4 ಬಂಧುರ, 5 ನಿಲೆಕೆಗಿದಂ. 6 ನುದಾತ್ತ, 7 ಕಳ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 109 ॥

ವ್ಯರ್ತ್ಥಂ ಪೂರ್ವ್ವಾಪರವಿಹಿ |
ತಾ[1]ರ್ತ್ಥವ್ಯಾಘಾತದಿಂ ವಿರುದ್ಧಾರ್ತ್ಥಪದಂ ॥
ಸಾ[2]ರ್ತ್ಥಕಮುಕ್ತ್ಯಮನರ್ತ್ಥಕ |
ದರ್ತ್ಥಿತಜನದುಕ್ತಿವಿಷಯದೊಳ್ ಮತ್ತಮದುವುಂ ॥ 465

ಆಯೆರಡರ್ಕ್ಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಎಱಗಿಸು ಭುಜವಿಜಯದಿನಣ |
ಮುಱಿದೆ ಜಿಗುರ್ತ್ತಿರ್ಪ್ಪರಾತಿನೃಪಗಂಧ[3]ರ್ಮ್ಮ ॥
ಕ್ಕೆಱವಟ್ಟಾಗಿರ್ದ್ದಯೆ ನೀಂ |
ಪೆಱರಾರುಂ ನಿನಗೆ ಪಗೆವರೆಂಬರುಮೊಳರೇ ॥ 466
ಪರದಾರಗಮನಮಾ[4]ಯಾ |
ಚರಿತಂಗೆ[5]ನಗೇತು ಯುಕ್ತಮುಕ್ತಂ ತತ್ವಂ ॥
ದರರುಚಿರಮಧುರವ[6]ನಿತಾ |
ಧರಪಾನಂ ತಾನದೆಂತು ಪೇೞ್ ಕೂ[7]ಡುಗುಮೋ ॥ 467

ಸೂತ್ರಂ ॥ 110 ॥

ಮೊದಲೊಳ್ ಮುಂ ಪೇೞ್ದುದ್ದೇ |
ಶದಂದಮನುದೇಶಮಾಗದಂದಕ್ರಮಮಿ ॥
ನ್ನದುವುಂ ಸಂಬಂಧಕ್ಕಾ |
ಮುದಾನುಮನುಬೋಧಹೇತುವಾದೊಡದೋಷಂ ॥ 468

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ವೃ ॥ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣವಿಭಾಗದಿನೀತ್ರಿಜಗಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಕ |
ರ್ತ್ತೃತ್ವದೊಳೊಂದಿಯುಂ ನೆ[8]ಱೆಯೆ ಸಂಹರಿಸಲ್ ನೆ[9]ಱೆದಂ ಸಮಂತು ನಿ ॥
ತ್ಯತ್ವಮನಾಂತುವಿಗಶನಜನಚ್ಯುತನೆಂಬಿನೆಗಂ ವಿಭಿನ್ನಮೂ |
ರ್ತ್ತಿತ್ವಮನಪ್ಪುಕೆಯ್ದ ಪರಮೇಶ್ವರನೀಗೆಮಗಾಪ್ತತತ್ವಮಂ ॥ 469

ಕಂ ॥ ವಾತಂ ಪಿತ್ತಂ ಕಫಮೆಂ |
ಬೀತೆಱದಿಂ ಮೂಱು ದೋಷಮಾದ್ಯಂತಸಮಾ ॥
ಖ್ಯಾತಂಗಳವುಷ್ಣದಿನತಿ |
ಶೀತದಿನುಪಶಮಿಕುಮಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮದೊಂದುಂ ॥ 470

ಸೂತ್ರಂ ॥ 111 ॥

ಕಾಳಸ್ವಭಾವದೇಶಸ |
ಮಾಳಕ್ಷಿತವಸ್ತುರೂಪವಿಪರೀತಮದಂ[10] ॥
ತಾಳ್ದೋಕವಿರುದ್ಧಂ ಗುಣ |
ದೋ[11]ಳಿಗೆ ಮಂದಿರ್ಕ್ಕುಮರರಮೆ ಕವಿಕೌಶಲದಿಂ ॥ 471

---

1 ತಾರ್ತ್ಥಂ. 2 ಸ್ವಾರ್ತ್ಥಕ. 3 ಧರ್ಮ್ಮ. 4 ಮಾಯರ್ಯ. 5 ವಿನಗೆಂತು. 6 ವೃತ್ತಾ. 7 ಮೂ.
8 ಬೆಱ್ಱೆಯೆ. 9 ಮೆಱೆದಂ. 10 ದಿಂನಾ. 11 ಲಾಲಸದೊಳ್ ಮಿಸುಗಿಮಳ್ಕು ಕವಿಕೌಶಲದಿಂ.

ಅನಿತರ್ಕ್ಯಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ವಿಕಚಾಂಭೋರುಹಷಂಡಮುನ್ಮದಮರಾಳಾನೀಕಮುತ್ಫುಲ್ಲಚಂ ।
ಪಕಮಾಕಂದಮಹೀಜಮುಜ್ಜ್ವಳವಿಯದ್ರಂಗಂ ಸ್ಫುಟತ್ಕೋಕಿಲ ॥
ಪ್ರಕಟಾರಾವಪರಂಪರಾಪರಿಗತಃಶಾಕುಂಜಮುಕ್ಷೀಬಕೇ ।
ಕಪಂಬಂ ಜಗತೀಜನಕ್ಕೆ ಪಡೆದತ್ತಭ್ರಾಗಮುಂ ರಾಗಮಂ ॥ 472

ಇದು ಕಾಲವಿರುದ್ಧಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕೋಡುಳ್ಳ ತುರಂಗಂ ಬಂ ।
ಡಾ[1]ಡುವ ನವಕರ್ಣಿಕಾರಮತಿಮಧುರತೆಯೊಳ್ ॥
ಕೂಡಿದ ನಿಂಬಾರಾಮಂ ।
ನಾಡೊಳಗೊಳವೆಂದೊಡಿನ್ನ ದೇವಣ್ಣಿ ಪುದೋ ॥ 473

ಇದು ಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಂ ॥

ಅ ॥ ಕರ್ಪೂರಭೂರುಹಾರಾಮೋ ।
ತ್ಸರ್ಪದ್ಧೂಳೀ [ವಿ]ಧೂಸರಂ ॥
ತೋಲ್ಪ್ಪದಾತಿಥ್ಯಮಂ ಮಾಡಲ್ ।
ಬರ್ಪ್ಪಂತೀ ಮಲಯಾನಿಲಂ ॥ 474

ಇದು ದೇಶವಿರುದ್ಧಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೇಱೊಂದದ್ಭುತರಸಮಂ ।
ಬೀಱುತ್ತುಮನೇಕವಿವಿಧಫಲಪರಿಣತಿಯಿಂ ॥
ದಾಱುಂ ಋತುಗಳುಮೊಡನೆಯೆ ।
ತೋಱಿದುವು ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂ ಮು[2]ನಿಪತಿಯಾ ॥ 475

ಇದು ಕವಿಕೌಶಲಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 112 ॥

ನ್ಯಾಯಾಗಮನೃಪವಿದ್ಯಾ ।
ಮ್ನಾಯಕಲಾಕಾಮತಂತ್ರವಿಷಯವಿರೋಧ ॥
ಪ್ರಾಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧಂ ।
ಶ್ರೇಯಮದಂತೆಲ್ಲಿಯಾನುಮುಕ್ತಿಕ್ರಮದಿಂ ॥ 476

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅವಿನಶ್ವರಗತಿ ಸಂ[3]ಸ್ಥಾ ।
ರವೆಂಬ ಸು[4]ಗತೋಕ್ತಿ ಸತ್ಯಮಂತಲ್ಲದೊಡಾ ॥
ನವನೀಲನೀರಜಾಕ್ಷಿಯ ।
ಸವಿಲಾಸಾಲೋಕಮಿನ್ನು ಮಿರ್ಕ್ಕುಮೆ ಮನದೊಳ್ ॥ 477

1 ತೋಱಿದ್ದ. 2 ತನ್ನುನಿಯಾ. 3 ಸಂಸಾರ. 4 ಸಂಗೋಕ್ತಿ.

ಕಂ ॥ ಉಪನಯನಂಗೆಯ್ವುದೆಯುಂ ।
ಸ್ವಪೂರ್ವ್ವವಾಸನೆಯ ಬಲದಿನಿಂತೀತಂ ವೇ ॥
ದಪುರಾಣವೇದಿಯಾದಂ ।
ವ್ಯಪೇಕ್ಷೆಗೆಯ್ಗುಮೆ ವಿಶುದ್ಧಮಣಿ ಸಂ[1]ಸ್ಕೃತಿಯುಂ ॥ 478

ಉಱದುವಕ್ಕರ್ಮಿತೆಱದಿನಱದುಕೊಳ್ವುದು ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 113 ॥

ನಿ[2]ಯತಸ್ಥಾನಂ ಪದವಿಸ್ರ ।
ತಿಯೊಳಾದ ವಿರಾಮಮಂಱಗೆ ಯತಿಯಕ್ಕುಮದ ॥
ಕ್ಕರ್[3]ಯಥಾಗತಿ ಯತಿಭಂಗಂ ।
ಪ್ರಯುಕ್ತಸಮಭರವಿಭಾಗದೊಳ್ ನಿ[4]ರ್ದ್ದೋಷಂ ॥ 479

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅತಿಮೃದುವನಿಱಸುಗುಂ ಮ ।
ತ್ತತಿತೀವ್ರನನಣಮೆ ಜನಮುದೆಳಸದದೆಂತುಂ ॥
ಮತಿವಂತನಂ[5]ತಱಂದೀ ।
ಕ್ಷಿತಿಯುಂ ಬ[6]ಸದಾಗಿ ಮಾಱ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಗತಿಯಿಂ ॥ 480

ವೃ ॥ ಇಂತೀಪೇೞ್ದ ನೃಪಗುಣವಿಭೇದಂಗಳಂ ತಾಳ್ದಿ ನಿಂದಾ ।
ತಂ ತನ್ನೊಳ್ ತಾಳ್ದುಗುಮಖಿಳಲೋಕೈಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ವಿ ॥
ಭ್ರಾಂತೇಂ ಭೂಮ್ಯಂ[7]ತರರಿಪುಗಳಂ ಗೆಲ್ದು ವಿಕ್ರಾಂತದಿಂ ಕ ।
ಲ್ಪಾಂತಸ್ಥಾಯಿಪ್ರಕಟವಿಹಟತ್ಕೀರ್ತ್ತಿಗಂ ಕಾಂತನಕ್ಕುಂ ॥ 481

ಸೂತ್ರಂ ॥ 114 ॥

ಗುರುಲಘುರಚನೆಗೆ ನಿರ್ದ್ದಿ ।
ಷ್ಟರೂಪಹೀನಾಧಿಕಾಕ್ಷರಂ ಛಂದದೊಳಂ ॥
ದಿರೆ ಭಿನ್ನವೃತ್ತವೆಂಬುದು ।
ದುರುಕ್ತಮತ್ಯಂತದೋಷಮಕ್ಕುಂ ಕೃತಿಯೊಳ್ ॥ 482

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಜೀಮೂತಕೇತುಗಣ್ಣಂ ।
ಗೆ ಮೇಘವಾಹನನದೆಂತು ಮುಂ ಬೆಸಕೆಯ್ವಂ ॥
ನಿಮ್ಮಣ್ಣಂಗೆ ಮತಂಗಂ ।
ಗಾಮಱಕ್ಕೆಯೆ ವಿನಯದಿಂದೆ ನೀಂ ಬೆಸಕೆಯ್ಯಿಂ ॥ 483

---

1 ಸತ್ಕ್ರಿಯೆ. 2 ನಿಯಮ. 3 ಕ್ಕರ್ಯಥಾರ್ತ್ಥಗತಿಯಭಂಗಂ. 4 ನಿರ್ದುಷ್ಟಂ. 5 ರದಱನಿಂತೀ.
6 ವಶವಾಗಿ. 7 ವ್ಯಂತರ.

ವೃ ॥ ಪಣಮನೀ[1]ಯನನಂ ಪ್ರಿಯಮನುಡಿದೆಂತುಂ ।
ಮಾಣೆ ಮತ್ತವನ ಪಂಬಲನೆಂತುಂ ॥
ಕೇಣಕಾಱನನದೇಕೆಗ[2] ಕಾವ್ಯೆ ।
ನಾಣಪುತ್ತ ನಗೆಯಂ ನೀಂ ಬಗೆಯೈ ॥ 484

ಸೂತ್ರಂ ॥ 115 ॥

ಮಿಗೆ ದಲ್ ವಲಂ ವೆಱಂ ಮ ।
ತ್ತೆ ಗಡಂ ಗಳ ಕೆನ್ನಮೆಂಬನರ್ತ್ಥಕಪದಮುಂ ॥
ಸೊಗಯಿಸೆ ವಾ[3]ಕ್ಯಾಲಂಕೃತಿ ।
ನೆಗೞ್ದೆಡೆಯೊಳ್ ಪೇೞ್ಗೆ ಪೇೞದಿರ್ಕ್ಕೆಱಿದೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 485

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ವಿರಹಿ ಮೃಗಂ ದ[4]ಲಂಜಿಸುವವಂ ಮಧು ದಲ್ ಬಲೆಗಳ್ ಲತಾಳಿ ದಲ್ ।
ಕರಿಕು ಕನಲ್ದು ಕಾಯ್ದು ವಿರಹಾಗ್ನಿ ದಲೊಪ್ಪುವ ಕೆಯ್ಕೊಳಂ ದ[5]ಲಾ ॥
ಗುರಿ ಪವನಂ ದಲೆಂಬಿನಮನಂಗನ ಬೇಂಟೆಯ ಬಿಂ[6]ದದಂತೆ ಬಂ ।
ದಿರೆ ಪೊಸಸುಗ್ಗಿ ಕೆಯ್ಗೞಿಯೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದ್ದುವು ನಂದನಾಳಿಗಳ್ ॥ 486

ಕಂ ॥ ಮಾವಿನ ಕೊನೆ ಮಾವಿನ ನನೆ ।
ಮಾವಿನ ಪೂ ಮಾವಿನೆಳೆಯ ಮಿಡಿ ಮಾವಿನ ಕಾಯ್ ॥
ಮಾವಿನ ಪಣ್ಣೆಂದು ಜನಂ ।
ಭಾವಿಸೆ ಸರ್ವ್ವಾಂಗಸುಂದರಂ ಮಾವೆ ವಲಂ ॥ 487

ವೃ ॥ ವಿಕ್ರಮವಹ್ನಿ ಮುನ್ನಳುರ್ದುಕೊಂ[7]ಡುದು ತನ್ಮನಿಯಂ ಗಡಶ್ವಮೇ ।
ಧಕ್ರತು ಧೂ[8]ಮಮಾದುದು ಗಡಂ ಬೞಿಯಂ ಶಿಖಿ ಧೂಮಯೋನಿಯೆಂ ॥
ಬೀಕ್ರಮಮೆಂತು ೞಿಮೆನೆ ವಿಕ್ರಮಯಜ್ಞವಿ[9]ಧಾನಮುಂ ಧರಾ ।
ಚಕ್ರಮೆ ಮೆಚ್ಚೆ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಜಸಂಬಡೆದಂ ಪೊಲಕೇಶಿವಲ್ಲಭಂ ॥ 488

ತೊಳಗೆ ಪೊನ್ನರಥಂ ರಥವಾಜಿಗ[10]ಳ್ ।
ಕಿಳಿಱಿ ವೀರರಸಂ ಕರೆಗಣ್ಮೆ ಕಂ ॥
ಟಳಿಸೆ ಮೆಯ್ಮ್ನವಿರಗ್ಗಳನೊ[11]ಪ್ಪಿದಂ ।
ಗಳ ಸರಿತ್ಸುತನಾಹವಲಂಪಟಂ ॥ 489

ಅಂಕುರದಿಂ ಪ್ರವಾಳಚಯದಿಂ ನವಕುಟ್ಮಲಶೋಭೆಯಿಂ ಬೆಡಂ ।
ಗಂ ಕುಡುತಿರ್ಪ್ಪ ಪುಷ್ಪರುಚಿಯಿಂ ವಿಳಸತ್ಫಳಸಂಕುಳಂಗಳಿಂ ॥
ಪಂಕರುಹಾಸನಂ ಬರೆದು ಬ[12]ಚ್ಚಿಸಿದಂತಿರೆ ನೋೞ್ಪೊಡೆತ್ತಲುಂ ।
ತಾಂ ಕರಮೊಪ್ಪಿತೋಱುವುದು ಬಂದ ಬಸಂತದೊ[13]ಳೊಂದು ಮಾಮರಂ ॥ 490

1 ನೀಯುನೆಂ. 2 ಗಣಿಕೆವ್ಯೆ, ಗಕೇವ್ಯೆ. 3 ಕಾವ್ಯ. 4 ದಲಾಟ (ದ) ಮೆಎವಂಮದನಂ. 5 ದಲಾನುರಿವನಲಂ. 6 ಬೀಜದಂದದಿಂ ಬರೆ. 7 ಕೊಂಡುದು. 8 ಧೂತ, ಮೂತು. 9 ವಿಧಾನ. 10 ಯೊಳ್. 11 ನೊಪ್ಪಿರಂ. 12 ಚಿತ್ರಿಸಿದಂತಿರೆ. 13 ದ ನಂದನಾಳಿಗಳ್.

ಕಂ ॥ ಪಗಲೊಪ್ಪದು ಶಶಿ ನಿಶೆಯೊಳ್ ।
ಸೊಗಯಿಸದರವಿಂದಮದಱಿನಂತೆರಡುಮನೆಂ ॥
ತು ಗಡ ಸಮನೆಂಬೆನಾಶಿಶು ।
ಮೃಗನಯನೆಯ ಪಗಲುಮಿರುಳುಮೊಪ್ಪುವ ಮೊಗಮಂ ॥ 491

ವೃ ॥ ಕೀೞು ಪೌರುಷಮನಾತ್ಮಪುಣ್ಯದಿಂ ।
ಬೇಱೆ ಮಾಡದೆ[1]ನಪ್ಪೊಂ ವಿರೋಧಿಯಂ ॥
ಮೀ[2]ಱುಗುಂ ಮೆಱೆಮೆಱಂಕೆಯೊಂದಱಿಂ ।
ಪಾಱಲಾರ್ಕ್ಕಮೆ ಪತತ್ರಿರಾಜನುಂ ॥ 492

ಕಂ ॥ ಆಕಥೆ ಮತ್ತೆಂತೆಂದೊಡೆ ।
ಭೀಕರಕರಿಮಕರನಿಕರಭಿನ್ನತರಂಗಾ ॥
ನೀಕಲವಣಾಂಬುರಾಶಿವೃ[3] ।
ತಾಕೃತಿಕಮನೀಯಮುಂಟು ಜಂಬೂದ್ವೀಪಂ ॥ 493

ವೃ ॥ ಬಿಚ್ಚತಮಿರ್ದ್ದ ಕಣ್ಣ ಪಸವೋಡುಮಿನಂ ಸಲೆ ನೀನೆ ನೋಡ ಪೆ ।
ಮ್ಮರ್ಚ್ಚರನಿಕ್ಕಲೆನ್ನ ಭುಜದಂಡಮೆ ಸಾಲದೆ ಕೆನ್ನಮೆಲ್ಲಿಯುಂ ॥
ಮ[4]ಚ್ಚದೊನಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಳಮನಿನ್ನದಱಿಂ ಗಳ ನೀನೆಯಾ[5]ನಕ ।
ವ್ಯಚ್ಚಿತನಯ್ ತ್ರಿಶಕ್ತಿಯುತನಯ್ ವಿಜಿಗೀಷುವಯಸ್ತವೈರಿಯುಯ್ ॥ 494

ಉೞಿದುವರ್ಕ್ಕಮೀತೆಱದಿಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು ॥

ಇದು ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೊಳ್ ಕಾವ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೋಷಾನು
ಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ॥

ಗೀತಿಕೆ ॥ ಈಪೇೞ್ದ ಮಾೞ್ಕೆಯಿಂ ದೋಷಾ ।
ಲೇಪಂ ಪೊರ್ದ್ದದಂತಿರೆ ಸನ್ನಿಬಂಧ ॥
ವ್ಯಾಪೃತನಕ್ಕೆ ಗುಣವದರ್ತ್ಥಂ ।
ವ್ಯಾಪಕಮಾಗೆ ಕವಿತ್ವತತ್ವದೊಳ್ ॥ 495

ವೃ ॥ ಸ[6]ಮುಚಿತಕೃತಿದೋಷದೂಷ್ಯಮಾರ್ಗ ।
ಕ್ರಮಪರಿಭಾವಿತಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಪ್ಪೊಂ ॥
ಗಮಳಿನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಶ್ರೀ ।
ಸಮನಿಸುಗುಂ ಸತತಾಭಿಯೋಗದಿಂದಂ ॥ 496

ಸಾರವಿಚಾರಬಂಧುರಮತಿಪ್ರಸರಂ ಪರಿಪಕ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಂ ।
ಸ್ಕಾರನುಪೇತಕೌತುಕರಸಂ ವಿದಿತಾಗಮಲೋಕವೃತ್ತನು ॥
ತ್ಸಾರಿತಮತ್ಸರಂ ಸುಜನವತ್ಸಲನೆಲ್ಲಿಯುಮೀತನೆಂದು ಕೆ ।
ಯ್ವಾರದೆ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ವಿಬುಧಮಂಡಳಿ ಪಂಡಿತನಾಗವರ್ಮ್ಮನಂ ॥ 497

ಇದು ಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜನೀರುಜಹಂಸಾಯಮಾನಾನೂನಕವಿತಾ
ಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾಗವರ್ಮ್ಮಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದೊಳ್
ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದು ದ್ವಿತೀಯಾಧಿಕರಣಂ ॥

1 ದೆಪಂ. 2 ಮಾಱಿತುಂ. 3 ಕೃತಾಕೃತ, ವೃತಾಕೃತ. 4 ಮೆಚ್ಚದೊನಲ್ಲ. 5 ಯಾನಕಾಲ್ಯಚ್ಯುತನಮ್. 6 ಸಮುದಿತ.

3. ಗುಣವಿವೇಕಾಧಿಕರಣಂ.

ಮಾರ್ಗ್ಗವಿಭಾಗದರ್ಶನ ಪ್ರಕರಣಂ.

ವೃ ॥ ಇದು ಸೌಂದರ್ಯ್ಯಗುಣಪ್ರಕಾಶಮಿದು ತಾನಗ್ರಾಮ್ಯತಾ[1]ಧಾನಮಿಂ।
ತಿದು ಭಾಸ್ವತ್ಪರಭಾಗರಮ್ಯಮಿದು ಬಂ[2]ಧಾಶ್ಲೇಷವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಗಾ ॥
ಸ್ಪದಮೆಂದಿಂ[3]ತುಚಿತಪ್ರಯೋಗವಿ[4]ಧಿಯಿಂ ಸ[5]ಯ್ತಪ್ಪಿನಂ ತಿರ್ದ್ದಿ ಪೇ।
ೞ್ವುದು ಪೂಮಾಲೆಯುನಿಂಬಿನಿಂ ಸಮೆವವೋಲ್ ಸತ್ಕಾವ್ಯಮಂ ಕಬ್ಬಿಗಂ ॥ 498

ಸೂತ್ರಂ ॥ 116 ॥

ನಿರತಿಶಯಕಾವ್ಯಶೋಭಾ।
ಕರಂಗಳಾಗಿರ್ಪ್ಪ ಧರ್ಮ್ಮಮವು ಗುಣಮಕ್ಕುಂ ॥
ಪರಮಪುರಾಣಕವೀಶ್ವರ।
ನಿರೂಪಿತಂಗಳ್ ವಿಚಿತ್ರಮಾರ್ಗ್ಗಯುತಂಗಳ್ ॥ 499

ಸೂತ್ರಂ ॥ 117 ॥

ಸಮಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಾರ್ತ್ಥವ್ಯ।
ಕ್ತಿಮಧುರಕಾಂತಪ್ರಸನ್ನಸುಕುಮಾರೌಜ ॥
ಸ್ಸಮಭಿಮತೋದಾರಾಹ್ವಯ।
ಸಮಾಧಿಗಳ್ ಕೃತಿಗುಣಂಗಳೀರಯ್ದಕ್ಕುಂ ॥ 500

ಅದೆಂತೆನೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 118 ॥

ಸಮಮೆಂಬುದು ಬಂಧದೊಳವಿ।
ಷಮಂ ಮೃದುಸ್ಫುಟವಿಮಿಶ್ರವಿ[6]ನ್ಯಾಸಪದ ॥
ಕ್ರಮದಿಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ಬಂ।
ಧಮುಂ ಯಥಾರ್ತ್ಥಾನುವೃತ್ತಿಯಿಂ ವರ್ತ್ತಿಸುಗುಂ ॥ 501

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಮೃದುಬಂಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಶರದದೊಳೊನಲ್ದು ಬಿಡುತುಂ।
ಧ[7]ರೇಂದ್ರಗಿರಿಕರಿಗಳುಡಿಯೆ ಪಾಯ್ದುವು ಕಾಯ್ಪಿಂ ॥
ಕರಟತಟಗಃತಮದಜಳ।
ಪರಿಮಳಸಮವಿದಳದಳಿಕುಳಂ ನಗಕುಳಮಂ ॥ 502

---

1 ತಾದಾನ. 2 ಬಂಧಾಶೇವ. 3 ದೆಂದು. 4 ವಿಧಿಯಂ. 5 ಸಯ್ತುಪ್ಪಿನಂ. 6 ವಿನ್ಯಾಸೋಕ್ತ. 7 ದುರುಗಿಂದರ

ಸ್ಫುಟಬಂಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಭೋನಿಧಿಗಂಭೀರಂ ।
ಶುಂಭದ್ಭುಜಗೇಂದ್ರಭೋಗನಿಭಭುಜಪರಿಘಂ ॥
ಜಂಭಾರಿವೈಭವಂ ವಿ ।
ಶ್ವಂಭರೆಗಧಿನಾಥನಶ್ವಕಂಠಂ ಖಚರಂ ॥ 503

ವಿಶ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಹ[1]ಸ್ತಾವಚಯದಿನುರುಪು ।
ಷ್ಪಸ್ತಬಕವುನುನ್ಮದಭ್ರಮದ್ಭ್ರಮರಪರಿ ॥
ತ್ರಸ್ತಮತಿ ಮೆಲ್ಲನೆಱಗಿ ಘ ।
ನಸ್ತನವತಿ ಕೊಯ್ದಳಾಮ್ರಶಾಖೆಯೊಳೊರ್ವ್ವಳ್ ॥ 504

ಸೂತ್ರಂ ॥ 119 ॥

ಅಶಿಥಿಲಪದಚಯರಚನಾ ।
ತಿಶಯಂ ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟವೆಂಬುದಕ್ಕುಂ[2] ನೇಯಂ ॥
ವಿಶದಾರ್ತ್ಥಂ ಶಬ್ದಾನ್ವಯ ।
ವ[3]ಶವಮರ್ತ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಪೇೞಲ್ಪಡೆಗುಂ ॥ 505

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅದಿರದದಿರಿದಿರನೆಯ್ದುಂ ।
ದೊದಱುತ್ತುಂ ಪೊಕ್ಕು ಪಟುಪವಿಪ್ರತಿಮ ಭುಜಂ ॥
ಕೆದಱಿ ಮೆಱೆದೋವದೆಕ್ಕ್ಷಂ ।
ಕದನದೆ ವಿದ್ವಿಷ್ಟಳಪ್ರಧಾನರನಿಂದ್ರಂ ॥ 506

ಅರ್ತ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಒರಂತೆ ಪರೆದ ನವಸಂ ।
ಧ್ಯಾರುಚಿಯಿಂದಪರದಿಗ್ವಿಭಾಗದೊಳಿನಿಸೊಂ ॥
ದಾರಕ್ತವಾಗಿ ನೇಱಿಲ ।
ದೋರೆಯಾನನುಕರಿಪುದಾದುದಾಗಸಮಾಗಳ್ ॥ 507

ನೇಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆರಕ್ತವಾಗಿ ನೇಱಿಲ ।
ದೋರೆಯನನುಕರಿಪುದಾದುದಾಗಸಮನೆ ಸಂ ॥
ಧ್ಯಾರುಚಿಯಿನಕ್ಕುಮೆಂದವ ।
ಧಾರಿಸಿ ನೆಱೆಯಱಿದುಕೊಳ್ವುದಿ[4]ದು ನೇಯಾರ್ತ್ಥಂ ॥ 508

1 ಹಸ್ತಾವಶಿ(ಠಿ)ಚಯವುಂ. 2 ಕ್ಕುಮನೇಯಂ. 3 ವುಸ. 4 ದದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 120 ॥

ಅಗ್ರಾಮ್ಯವ್ಯವಚನವೃತ್ತಿ ಸ ।
ಮಗ್ರರಸಾಪೂರ್ಣ್ಣಮಪ್ಪುದದು ಮಧುರಂ ನಿ ॥
ರ್ವ್ಯಗ್ರಪ[1]ದವಿಸ್ಮೃತಿ ಪರಚಿ ।
ತ್ತಗ್ರಹಣಸಮರ್ತ್ಥಮಪ್ಪುದಂತದು ಕಾಂತಂ ॥ 509

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಮಧುರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಳಿಕುಳರುತಿಗಳಿನವನತ ।
ಫಳತರುಗಳಿನುಚಿತಕುಸುಮಗಂಧದಿನಬಳಾ ॥
ವಿಳಸನದಿಂದೀವುದು ಗಂ ।
ಧಿ[2]ಳವಿಷಯಂ ಸಕಳವಿಷಯರಸರಸಿಕತೆಯಂ ॥ 510

ಕಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅರಸಾಳ್ತನಮೆನ್ನದೆ ಕೇಳ್ ।
ಪರಮಾರ್ತ್ಥಮನೀಗಳೆನಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದಂ ॥
ದೊರೆಕೊಂಡಂತಾದುದು ಪೋ ।
ಲ್ತಿರೆ ದೇವರ ಬರವೆ ದೇವದೇವರ ಬರವಂ ॥ 511

ಸೂತ್ರಂ ॥ 121 ॥

ಅತಿರೂಢಾರ್ತ್ಥಮಗೂಢಂ ।
ಪ್ರ[4]ತೀತಿಸುಭಗಂ ಪ್ರಸನ್ನಮೆನೆಪಡೆಗುಮಪಾ ॥
ಕೃತನಿಷ್ಠುರಾಕ್ಷರಂ ಲಾ ।
ಲಿತಲಲಿತಪದಪ್ರಕಾರಮದು ಸುಕುಮಾರಂ ॥ 512

ಅವಕ್ಕನುಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮಡುಗಳೊಳಗಲರ್ದ ನೆ[5]ಯ್ದಿಲ ।
ಕಡುಗಂಪುಮನಿವಱ ಕಂ[6]ಪೆ ಗೆಲ್ದುವು ಸಾಸಿ ॥
ರ್ಮ್ಮಡಿಯೆನೆ ಪೊಂಬಣ್ಣದ ಕೆಂ ।
ಪಿಡಿದಿರೆ ಸೊಗಯಿಪುವು ಗಂಧಶಾಲಿವನಂಗಳ್ ॥ 513

ಮಣಿಭವನಂಗಳ ರುಚಿಗಳ್ ।
ಪೆಣೆದು ನಭೋಂಗಣದೊಳಮರಚಾಪವಿಳಾಸ ॥
ಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿರೆ ಬಹುವಿಧದಿಂ ।
ಕುಣಿವುವು ಶಾಗ್ಗೆತ್ತು ಕೇಗಿ ಸೋಗೆನವಿಲ್ಗಳ್ ॥ 514

---

1 ಪದಸ್ಥಿತಿರಚಿತೋಂ । ಪಗ್ರಹಗ. 2 ಧಿಳ. 3 ಳಮ್ಮ. 4 ಪ್ರತೀತ. 5 ನೆಯ್ದಿಲ. 6 ಕಂಪು.

ಸೂತ್ರಂ || 122 ||

ಪಿರಿದುಂ ಸಮಾಸಮಾಗಿರೆ |
ವಿರಚಿಸುವುದು ತಾನದೋಜಮಕ್ಕುಂ ಲೋಕೋ ||
ತ್ತರವರ್ಣ್ಣನಂ ವಿಶೇಷಣ |
ಪರಪ್ರಕರ್ಷೋಕ್ತಿಯುಕ್ತಮಪ್ಪುದುದಾರಂ || 515

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಓಜಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಬಕಕುರರಪಕ್ಷವಿ[1]ಕ್ಷಿ |
ಪ್ತಕಂಜಕಿಂಜಲ್ಕಪುಂಜಪಿಂಜರಿತಾಚ್ಛೋ ||
ದಕಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣತಟಾಕ |
ಪ್ರಕರಸರೋನಿಕರರಂಜಿತಾಶಾವಲಯಂ || 516

ಉದಾರಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಬಹುಪೋ[2]ಷಣದಿಂ ಮಾವಿನ |
ಸಹಕಾರದ ಸೊನೆಯ ಸೋನೆ ಬೆಳೆಯಿಸೆ ಬೆಳೆಗುಂ ||
ಮಹಿಯೆನೆ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪಿತಾ |
ಮಹಂಗಮರಿದೆಗ್ಗ ಮೊಗ್ಗ ನಿನಗಮದೆನಗಂ || 517

ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಮನೆಮನೆದಪ್ಪದೆಯುಂ ಪಳು |
ಕಿನ ಕೇರ್ಗ್ಗಳ್ ಪವಳದೆಸೆವ ಕಂಬಂ ಕರ್ಕ್ಕೇ ||
ತನದ ತೊಲೆ ಪೊನ್ನ ಪೊಸಜಂ |
ತೆ ನೀಲದಡಿಗಲ್ಗಳೆಂದೊಡೇವಣ್ಣಿಪುದೋ || 518

ಸೂತ್ರಂ || 123 ||

ಪೆಱವಱ ಧರ್ಮ್ಮಂಗಳನೇ |
ತೆಱದಿಂದಂ ತಂದು ಪೆಱವಱೊಳ್ ಪತ್ತಿಸಿ ಕ ||
ಣ್ಣೆಱೆಯೆ ಚತುರೋಕ್ತಿ ಕೃತಿಯೊಳ್ |
ನೆಱೆದಿರೆ ಪೇೞ್ವುದು ಸಮಾಧಿಯೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ || 519

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಕಂ || ವಿನಿಮೀಲಿತನೀಲಾಂಬುಜ |
ವನಮುನ್ಮೀಲಿತನವೀನಕಮಲವನಂ ತ ||
ದ್ದಿನಮುಖದೊಳ್ ಮಧುಪಾಳಿಗೆ |
ಜನಿಯಿಸಿದುವು ಪೞೆಯ ಸುಸಿಲ ಪೊಸ ಸುಸಿಲಿಂಪಂ || 520

1 ವಿಕ್ಷಿ. 2 ಘೋಷಮದಿಂ, ವರ್ಷಮದಿಂ,

ಸೂತ್ರಂ || 124 ||

ಇವು ನಿಯತಂ ದಕ್ಷಿಣದೇ |
ಶವರ್ತ್ತಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ್ಗದೊಳ್ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಮ ||
ತ್ತವಱ ವಿಪರ್ಯ್ಯಯವೃತ್ತಿಯು |
ಬವರಿಸುಗುಮುದೀಚ್ಯಮಾರ್ಗ್ಗದೊಳ್ ಪ್ರಚುರತೆಯಿಂ || 521

ಸೂತ್ರಂ || 125 ||

ವೈದರ್ಭ್ಭಗೌಡಮಾರ್ಗ್ಗವಿ |
ಭೇದಂ ಬಗೆವೊಡೆ ಗತಾನುಗತಿಕಮಿದೆಂದೊ ||
ಲ್ವಾದರಿಪರ್ ಕೆಲಬರ್ ಸಂ |
ವಾದದೊಳೆರಡುಂ ಸ[1]ಮರ್ತ್ಥಮಪ್ಪುದಱಿಂದಂ || 522

ಇದು ಗುಣವಿವೇಕದೊಳ್ ಮಾರ್ಗ್ಗವಿಭಾಗದರ್ಶನಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ||

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರನಿರ್ಣ್ಣಯಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 126 ||

ನಿಜದಿಂದಂ ಚೆಲ್ವಾಗೆ ವಿಬು |
ಧಜನಪ್ರಿ[2]ಯೆಗ[3]ಖಿಳಲೋಕವಿನುತ ಪ್ರಮದಾ ||
ಗ್ರಜೆಗೆ ಕೃತಿಸ[4]ತಿಗೆ ಶಬ್ದಾ |
ರ್ತ್ಥಜಾತಮುಂತೆರಡು ತೆಱದಲಂಕೃತಿಯುಕ್ಕುಂ || 523

ಸೂತ್ರಂ || 127 ||

ಅವಱೊಳ್ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾ |
ರವಿಭಾಗಂ ಯಮಕಮೆಸೆವನುಪ್ರಾಸಂ ಚಿ ||
ತ್ರವಿಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿ ವಕ್ರೋ |
ಕ್ತಿ ವಿಶೇಷಮುಮೆನೆ ಚತುರ್ವ್ವಿಧಂ ತಾನಕ್ಕುಂ || 524

---

1 ಪದರ್ಕ್ಕ. 2 ಸ್ತುತೆ. 3 ಗಭಿವಿನೂತಕೀರ್ತ್ತಿ. 4 ನವುಗೆ.

ಅವಱೊಳಗೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 128 ॥

ಪದವರ್ಣವ್ಯಾವೃತ್ತಿ ದ ।
ಲ[1]ದು ಯಮಕಂ ವ್ಯವಹಿತಾ[2]ವ್ಯಪೇತಾತ್ಮಂ ಮ ॥
ತ್ತದು ಪಾದದಾದಿಮಧ್ಯಾಂ ।
ತದೊಳಕ್ಕುಮನೇಕಭೇದನಿಯತಸ್ಥಿತಿಯಿಂ ॥ 525

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ವ್ಯವಹಿತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಮಾಣಿಕದಂತೊಪ್ಪಿದನೀ ।
ಮಾಣಿ ಕರಂ ಕ[3]ಱಿಯೆ ಚೆಲ್ವುವಡೆದೆಂಬಿನೆಗಂ ॥
ಕ್ಷೋಣಿಯನಳೆಯಲ್ ಮುನ್ನಂ ।
ಕ್ಷೋ[4]ಣಿಮನಂ ವಿಷ್ಣು ತಾನೆ ವಾಮನನಾದಂ ॥ 526

ತಿಂದುಕಪೀನಫಲಂಗಳ ।
ನೊಂದೊಂದೆಡೆಗಳೊಳಲಂಪು ಪೋಪನ್ನೆವರಂ ॥
ತಿಂದು ಕಪೀನಕುಳಂ ವ್ರತಿ ।
ಯಂದದಿನಿರ್ಪ್ಪುದು ನಿಯುಕ್ತವನ್ಯಾಶನದಿಂ ॥ 527

ಫಲಸಾರಸನಮವಂತೆ ।
ತ್ತಲುವೊದವಿರೆ ಕುೞ್ವರ್ ಪುಱಿಲೊಳೆರ್ದೆಗೊಳ್ವಿನೆಗಂ ॥
ಕಲರುತಿಯುಂ ಪಾಡಿದುದು ।
ತ್ಫಲಸಾರಸನಂ ಪುಳಿಂದಲಲನಾನಿಕರಂ ॥ 528

ಆಲೋಚಕಂ ಸಾಲದೆ ಶಿಶು ।
ಪಾಲನನುಱಿದಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕ ಭುವನಸ್ಥಿತಿಯುಂ ॥
ಪಾಲಿಸು ನೀಂ ನಿನಗೆ ಜಗ ।
ತ್ಪಾಲನವಿಜ್ಞಾನಮಂ ಪೆಱರ್ ಪ್ರಕಟಿಪರೇ ॥ 529

ಸರಭಸದೆ ಕಾಲಯ[5]ಮಸಾ ।
ಲ್ವ[6]ರುಕ್ಮಿಬಾಣದ್ರುಮಾದಿಗಳ್ ವೆರಸಖಿಲಾ ॥
ಸುರಚಕ್ರಂ ನಿನ್ನ ವಿಭೂ ।
ಸುರಚಕ್ರದ ಬಾಯ್ಗೆ ಬಾರದಿರದು ಮುರಾರೀ ॥ 530

ತಱಿಸಂದಿಸೆ ಕರಿಘಟೆಯುಂ ।
ತು[7]ಱುಗಿರೆ ಪಾಯ್ದುವು ಶಿಲೀಮುಖಂ ಪುಷ್ಕರದೊಳ್ ॥
[8]ಗಱಿ ಸಂದಿಸೆ ಮೊರೆದೊಮ್ರ್ದದ ।
ಲೆಱಗುವ ಱದಿಂ ಶಿಲೀಮುಖಂ ಪುಷ್ಕರದೊಳ್ ॥ 531

1 ಲದೆ. 2 ತಷ್ಯ. 3 ಕಳೆಯೆ. 4 ಕ್ಷೋಣಾಮನಂ, ಕ್ಷೋಣಿವರಂ. 5 ಯಮನಂ. 6 ಸುರಚರಬಾಣ; 7 ಮಱುಗಿರೆ. 8 ತಱಿ, ಕಱಿ.

ಕಂ || ನೆಯ್ದಿಲೆಸಳಿವಳಿ ಪೋಲ್ವೆಯು |
ನೆಯ್ದಿಲೆ ದಲ್ ಪಡೆದುವಿಲ್ಲ ಲೋಕಮನಲೆಯು ||
ಲ್ಕಯ್ದುಮಲರ್ಗಣೆಗಳಿರ್ಕ್ಕೆಮ |
ಕೆಯ್ಟು ಮನೋಜಂಗೆನಿಪ್ಪವಾಕೆಯ ಕಣ್ಗಳ್ || 532

ಮಲರೆ ತಮದೊಡ್ಡು ಪಂಕಜ |
ಮಲರೆ ವಿನೀಲೋತ್ಪಲಾಳಿ ಮುಗಿಯೆ ಖಲರ್ ಸಂ ||
ಚಲಿಸುತ್ತುಮುಗಿಯೆ ಜಗತೀ |
ವಿಲೋಚನಂ ಮೂಡಿದಂ ವಿಲೋಚನನಾಗಳ್ || 533

ಅಮಳ್ಗಳ್ ನ[1]ಯವಿಕ್ರಮಗುಣ |
ದಮಳ್ಗಳ್ ನೃಪಶಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಪರಿಣತರ[2]ವರಂ ||
ಸಮಥದೊಳುದಗ್ರಶೌರ್ಯ್ಯಂ |
ಸಮರ[3]ಸಸಂಪನ್ನನಾವನುಜದಾಂಪನ್ನಂ || 534

ಮಂತಣಕಂ ಚದುರರ್ ಗಡ |
ಮಂತಣಕಂ ನೆಗೞೆ ಬಂದರೆನಿಸಿದ್ದರ್ಗಂ ತಾಂ[4] ||
ಮಂತಣಮುಸಿರದೆ ಕೆ[5]ಲರಾ |
ಮಂತಣಮುಂಡಂತೆ ಪೆಱರ ನಯದೊಳ್ ತಣಿವರ್ || 535

ಈಧರೆಯ ಪೆಂಡಿರುದ್ಘಪ |
ಯೋಧರೆಯ ಮನೋಜರಾಗರಸಪೂರಿತಬಿಂ ||
ಬಾಧರೆಯ ಕಂಬುಕಮ್ರಶಿ |
ರೋಧರೆಯ ಪೆಡಂಗನಾರುಮೇನೆಯ್ದುವರೇ || 536

ವೃ || ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಯೊರ್ವ್ವಳುಪದೇಶಮನಿತ್ತಳೊ ನಾಗಬಂ[6]ಧಮಂ |
ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಯೋ ಜತೆಯೊ ಮೆಯ್ಯೆರಡಿಲ್ಲೆನಿಪಪ್ಪುಗಳ್ಗ ತ ||
ತ್ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಯಪ್ಪುಗ[7]ಳ್ ಮುಪ್ಪುರಿಗೂಡಿದುವೆಂಬ ಮಾತು ಮೆ |
ಲ್ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಗೆ[8]ಳ್ಪುಗುಮಿವಕ್ಕೆರ್ಗವಜರ್ ನಿನಗಾರೊ ನಲ್ಲಳೇ || 537

ಪಾದಾದಿಯಮಕಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಉಪದಾತ್ತನುತೋನ್ನತಮಂ |
ದ್ವಿಪಮದಪರಿಪೂರ್ಣ್ನಗಿರಿಸರಿತ್ಸಂತತಿಯಂ ||
ಉ[9]ಪದಾತ್ತನುತೋನ್ನತಮಂ |
ತಪನಕರೋತ್ತಪಸತಪ್ತತಪನೋಪಲಮಂ || 538

1 ನಯಗುಣವಿಕ್ರಮ. 2 ರವರುಂ. 3 ರದ. 4 ತಾ, ! ಮಂತಗ. 5 ಕೆಲರುಂ. 6 ಬಂಧದಾ. 7 ಗಳ. 8 ಪೆಡ್ಡುಗು. 9 ಮಪ, ನುವ.

ಮಧ್ಯಾಂತಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಾನಾಶಕಮೃಗಧ[1]ರಮಂ ।
ಸಾನುಜತರುಶಿಖರಲಗ್ನಶಕಮೃಗಧ[1]ರಮಂ ॥
ಪೀನಸರೋಜಾಲಯಮಂ ।
ವಾನೇಚರಯುವತಿಜಿತಸರೋಜಾಲಯಮಂ ॥ 539

ಅಂತ್ಯಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂದ ಸರ್ವ್ವಗ[2]ತಂ ಧರ್ಮ್ಮ ।
ನಂದನಾಧ್ವರತೋಷಿತಂ ॥
ನಿಂ[3]ದು ಯಾತ್ರೇಚ್ಛೆಯೊಳ್ ಧರ್ಮ್ಮ ।
ನಂದನಾಧ್ವರತೋಷಿತಂ ॥ 540

ಅವ್ಯಪೇತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸರಂ ಸರಂ ಕಂತುವ ಮನ್ಮಥಾಂಬುಜಾ ।
ಕರಂ ಕರಂ ನೋಡೆ ಮೊಗಂ ವಳಿತ್ರಯಾಂ ॥
ತರಂ ತರಂಗಂ ಸ್ಮರಸಿಂಧುಗಾಲತಾಂ ।
ಕುರಂ ಕುರಂಗಾಕ್ಷಿಯ ಕ[4]ಣ್ ಮನೋಜನಾ ॥ 541

ಕಂ ॥ ಸುರರಮಣೀರಮಣೀಯ ।
ಸ್ವರೂಪಮತಿತರಳತರಳವಿಲಸದ್ವಿದ್ಯುತ್ ॥
ಸ್ಫುರಿತಮೆನೆ ಪೋಲ್ತು ಕರಗಿದು ।
ದರಗಿದು ದಹನೋಪತಪ್ತಮೆನೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣದೊಳ್ ॥ 542

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿನ್ನವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥಮೆಂಬೊಂದು ।
ರನ್ನಕಂ ಬೆಗಡಂಗಡಂ ॥
ತನ್ನುಕ್ತಿಯಾಗೆ ತದ್ವಿದ್ಯ[5] ।
ನನ್ನನಾದಂ ಬಲಂಬಲಂ ॥ 543

ವ್ಯಪೇತಾವ್ಯಪೇತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಬಳಿಕೆಯಿಂ ಪಾ[6]ಱಿಯನೊ ।
ಕ್ಕು ಬೇರನಂ[7]ತಾಕುಬೇರನಾಯಕನತಿವಿ ॥
ಕ್ಲಬಚಿತ್ತಂ ತೊಟ್ಟಗೆ ತಾ ।
ಗಿಬಾಗಿದಂ ತಾಗಿಬಾಗಿದಂ ನರನಡಿಯೊಳ್ ॥ 544

ವರ್ಣ್ನಾವೃತ್ತಿಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಚಾರೂರೂರೂ[8] ಧ್ಧರೂರೂರುರುಭುಜಶಿಖರೋದ್ಭಾಸಮಾನಾವಲೋಕಂ ।
ಕ್ರೂರಾರಾರಾ[9]ತಿರಾ[10]ರಾಚಕಮುಪಡಿನುಡಿಯುತ್ತುಂ ಮುರಧ್ವಂಸಿಯೊಳ್ ಸ ॥
ದ್ಧಾರಾರಾರಾಜಿರಾರಾಜಿತಭುಜನೊಳವಷ್ಟಂಭದಿಂ ಚೆಲ್ವುಕೆಯ್ಮೆ ।
ಕ್ರಾರಾಃರಾಃರಾಧ್ಯರಾರಾರವರವರವರ್ಗಂತೊಪ್ಪಿದಂ ನೀಲಕಂಠಂ ॥ 545

---

1 ಧರನುಂ. 2 ರತು. 3 ನಿಂದಯುದೃಕ್ರಿಚ್ಛೆಯೊಳ್. 4 ಮೆಯ್. 5 ದಾತ್ಯ. 6 ಕಾಳ್. 7 ದಂತಾ, 8 ರುದ್ವರೋರೂ, 9 ರಾತ್ರಿ. 10 ರೇರೇಚಕುಪರಿ, ವೃುಚಾನನಚಟು,

ಸೂತ್ರಂ ॥ 129 ॥

ಪರಿವೃತ್ತಂ ಸಂದಷ್ಟಂ ।
ನಿರಂತರಾವಳಿ ಸಮುದ್ಗಮೆಂಬಿವು ಮೊದಲಾ ॥
ಗಿರೆ ಯಮಕಭೇದಮನಿತುಂ ।
ಪರಿಭಾವಿಸೆ ತತ್ಪ್ರಪಂಚದೊಳ್ ಪೊಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥ 546

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪರಿವೃತ್ತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತಾರಾತಾರಾಮಳಿನಗುಳಿಕಾಹಾರನೀಹಾರನೀಕಾ ।
ಕೋರುಸ್ಫೂರ್ಜತ್ಪ್ರವಿ[1]ತತಯಶೋರಂಜಿತಾಶೇಷಲೋಕಂ ॥
ಸಾರಾಸಾರಾದ್ಯನುಗತವಿಚಾರೋಚಿತಾತ್ಮೀಯಚಿತ್ತೋ ।
ದಾರಪ್ರಜ್ಞಂ ನೆಗೞ್ದನವನೀಭಾಗದೊಳ್ ನಾಗವರ್ಮ್ಮಂ ॥ 547

ಸಂದಷ್ಟಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಓರೊರ್ವರ್ ನೆಣಸಿ ತಗುಳ್ದನೇಕವಾರಂ ।
ವಾರಸ್ತ್ರೀಜನಮಿದಿರೊಳ್ ತುಳುಂಕೆ ನೀರಂ ॥
ನೀರಂಧ್ರಸ್ತನತಟದೊಳ್ ಕೃತೋಪಹಾರಂ ।
ಹಾರಶ್ರೀಗೆಣೆಯೆನಿಸಿತ್ತು ವಾಷ್ಪಕಣೌಘಂ ॥ 548

ಆವಳಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಶ್ರೀಯಂ ಶ್ರೀಯಂ ದ್ವಿ[2]ಷದವ ।
ನಾಯಕನಾಯಕಪರಂಪರಂ ಲಲಿತಯುವ ॥
ತ್ಯಾಯತನತ್ಯಾಯತನಂ ।
ಗೇಯೋದ್ಗಾಯತ್ಸಕಳಕಳಂ ಸಕಳಕಳಂ ॥ 549

ಸಮುದ್ಗಕ್ಕೆ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಹರಿದಾಂ[3]ತಂ ಬಲಂಬೆಳ್ಚಿ ।
ಸುರಾಸುರಸಭಾಜನಂ ॥
ಹರಿದಾಂ[3]ತಂ ಬಲಂಬೆಳ್ಚಿ ।
ಸುರಾಸುರಸಭಾಜನಂ ॥ 550

ಸೂತ್ರಂ ॥ 130 ॥

ಬವಕಾರಂಗಳ್ ಪಹವ ।
ರ್ಣ್ಣವೆರಡುಮವಿಭೇದದಿಂದೆ ಸಲ್ಗುಂ ಸಂಯೋ ॥
ಗವಿಶಿಷ್ಟಮುಂ ಸ್ವ[4]ರೂಪಮು ।
ಮವಿಕಲ್ಪದೊಳೊಂದಿ ನೆ[5]ಗೞ್ಗುಮವು ದುಷ್ಕರದೊಳ್ ॥ 551

1 ಕಟಿತ, 2 ದ್ವಿಷದವ. 3 ದಾಂತಬಲಂ, 4 ಸ್ವರೂಪಸ್ವವಿಕಲ್ಪ. 5 ನೆಗೞ್ಗುವವು.

* ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ನವಲ[1]ಕ್ಕಂ ಕಟಕದೊಳ್ ।
ನ್ನವಲ[1]ಕ್ಕಂ ನಿ[2]ಜಮೆ ಪ[3]ರಿದು ವಿಬುಧನಿಕಾಯಮ ॥
ಕ್ಕ[4]ವಳಂಬನಮಪ್ಪ . ।
ಕ್ಕವಳಂ ಬಚನೈಕಸಾರಮೆಂಬೀ ನುಡಿಯಂ ॥ 552

ಪಿಂಗಿದುದಿಲ್ಲಿನ್ನುಂ ಮನ ।
ದಿಂ ಗೋವರ ಗಡಣದೊಳ್ ದನಂಗಾಹಿತನಂ ॥
ನೀಂಗಳದೆತ್ತಱಿವಿರ್ ಬ ।
ಹ್ಮರ್ಗಂ ಬಗೆದಱಿವುದರಿದನಂಗಾಹಿತನಂ ॥ 553

ಆ ಗಿರಿಯ ನಿತಂಬಂ ಶೋ ।
ಭಾಗುಣಮಂ ತಳೆದುದಪ್ಸರಃಕುಲಲಲಿತಂ ॥
ಮೇಗಣ ಶಿಖರಾಗ್ರಮು[5]ಮಿಂ ।
ಬಾಗಿ ಮನಕ್ಕೆಸವುದಪ್ಸರಃಕುಲಲಲಿತಂ ॥ 554

ಸೂತ್ರಂ ॥ 131 ॥

ಸದೃಶಾಕ್ಷರವಿನ್ಯಾಸಂ ।
ಪದದೊಳ್ ಪಾದಂಗಳೊಳ್ ಪೊದೞ್ದೆಸೆದಿರೆ ಪೇ ॥
ೞ್ವುದನುಪ್ರಾಸಂ ನಿಯಮದಿ ।
ನದನಾದ್ಯಂತಂ ವಿಭಾಷೆಯಿಂ ವಿರಚಿಸುವರ್ ॥ 555

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಚರ್ಚಲ್ ಶಶಿಶುವಂ ಕೞಿ ।
ಗರ್ಚಲ್ ಘನಘಟೆಯನುರ್ಚಲಮರದ್ರುಮಮಂ ॥
ಸಾರ್ಚಲಿನನೆಂಬ ಸೊಡರನೊ ।
ಡರ್ಚದುವೆನೆ ನೀಳ್ದುವಿ[6]ದಱ ಶಿಖರಕರಂಗಳ್ ॥ 556

ವೃ ॥ ಸೋಡಂಬಾಡಂ ಕರಿಯ ಮುಗಿಲಂ ದಂತಿಗಳ್ಗತ್ತು ಮಿಂಚಂ ।
ನೋಡಲ್ ನೀಡುಂ ಪೊಳೆವ ನಿಶಿತಾಸ್ತ್ರಾಳಿಗೆತ್ತೆತ್ತಮೆ[7]ತ್ತಂ ॥
ಕಾಡುಂ ಕೋಡುಂ ಹಯಮಯಮೆಗೆತ್ತುದ್ಘಗೇ[8]ಹಂಗಳೊಳ್ ಸಂ ।
ವ್ರೀಡಾಪೀಡಂ ವಿರಹಿಜನಮಂದಳ್ಕಿ ಬೆಳ್ಕುತ್ತುದೆತ್ತಂ ॥ 557

ಕೆಳರೆ ವಿರಹಿವೃಂದಂ ಪುಷ್ಪಿತಾಶೋಕದಿಂದಂ ।
ತ[9]ಳರೆ ಕುಸುಮಜಾಳಂ ಬಾಳಚೂತಪ್ರವಾಳಂ ॥
ಪೊಳೆಯೆ ಪುೞಿಲ ತಣ್ಪಂ ನೊಳ್ದಿ ತೞ್ಕೈಸಿ ಬಿಣ್ಪಂ ।
ಬಳೆಯೆ ಮದನದಾಹಂ ಬೀಸುಗುಂ ಗಂಧವಾಹಂ ॥ 558

---

* ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ‘ಈ ಕಾರಿಕಾರ್ಥವ್ಯಾವೃತ್ತಿಗ್ರಹಣಮದೆಕ್ಕಂ’ ಎಂದೂ ‘ಈ ಕಾರಿಕಾರ್ಥಕ್ಕೆವ್ಯಾವೃತ್ತಿಗ್ರಹಣಮದೆಕ್ಕೆ’ ಎಂದೂ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 1 ಲಕ್ಷ್ಯಂ. 2 ಜನಮೆ. 3 ಹರಿದು. 4 ಕ್ಕವಳಮ್ಯಮನಕ್ಕವಳಂ ಬವಚೆ, ಕ್ಕವಳಂಬನಮಪ್ಪದರಿತ್ತವಳಂಬಚೆ. 5 ಮುಖಿಂ. 6 ಪದಱಿ. 7 ಲಿತ್ತಂ. 8 ವಾಹಂಗಳಂ. 9 ಕಳರಿ.

ವೃ ॥ ಖಗತ[1]ತಿ ಸಾರ ಶಾ[2]ಕಿನಿಯರಾರೆ ನಿಶಾಚರಕೋಟಿ ಪಾರೆ ಬ।
ಳ್ಳುಗಳೆಡೆಯಾಡೆ ಭೂತಗಣವಾಡೆ ಮರುಳ್ವಡೆ ಪಾಡೆ ಸಾಹಸಂ॥
ನೆಗಳ್ದಿ ಮುಕುಂದನಸ್ತ್ರರಿಪುವೃಂದನ[3]ಗುರ್ವ್ವಿಸೆ ಕೊಂದನಾಜಿಗ।
ಱ್ತಗನೆನೆ ಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿಯನನಿಂದಿತಕೀರ್ತ್ತಿಯನಿಂದ್ರಮೂರ್ತ್ತಿಯಂ॥ 559

ಸೂತ್ರಂ ॥ 132 ॥

ಬೆರಸಿರೆ ಶ[4]ಷಸಹವರ್ಣ್ನಂ।
ಸರೇಫಸಂಯೋಗವೊಂದಿ ಕೂಡಿದ[5] ವರ್ಗ್ಗ ॥
ಕ್ಷರಮಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆಡೆಗೊಂ ।
ಡಿರೆ ಪ[6]ರುಷಾನಾಮವೃತ್ತಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಮದಱೊಳ್ ॥ 560

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಶಿಖಿಬರ್ಹಂ ಸರ್ಷಪಮಾ ।
ಜಖುರಂ ರಾಮಠಮಹೀಂದ್ರನಿರ್ಮ್ಮೋಕಂ ಶ್ವೇ ॥
ತಖರಾಂಗಲೋಮಮಿವು ದು ।
ರ್ಮ್ಮುಖದುಷ್ಟಗ್ರಹವಿನಾಶ[7]ನಂ ಕಟುಧೂಪಂ ॥ 561

ಸೂತ್ರಂ ॥ 133 ॥

ತಂತಮ್ಮ ವರ್ಗ್ಗದಂತ್ಯದೊ ।
ಳಂತಾವರ್ಗ್ಗಂಗಳಮಳ್ಗಳಾಗಿರೆ ಮೇಣ ॥
ತ್ಯಂತ[8]ಸ್ವರೂಪಸಂಯೋ ।
ಗಾಂತರಮುಮದೊರ್ದವೆ ಮಧುರೆಯೆಂಬುದ[9]ದಕ್ಕುಂ ॥ 562

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಸಗೆಮರುಳ್ಗೊಂಡಾಡುವ ।
ವಸುಧಾಧಿಪನಂತಪುರದ ಕಾಂತೆಯರ ಸಮು ॥
ಲ್ಲಸಿತಪದಕಮಲದೊಳ್ ರಂ ।
ಜಿಸಿದು[10]ದು ಸಿಂಜಾನಮಂಜುಮಂಜೀರರವಂ ॥ 563

ಉಪನಾಗರಿಕೆಯೆಂದೊಡಮಿದುವೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 134 ॥

ಅವಿಶೇಷವರ್ಣ್ನರಚನಾ ।
ವಿವಿಕ್ತಗತಿ ಮುಕ್ತಭೂರಿಸಂಯೋಗಂ ಸಾ ॥
ಷ್ಠವಗುಣಸಮನ್ವಿತಂ ಲಲಿ ।
ತವೃತ್ತಿಯಿಂ ಲ[11]ಲಿತೆಯೆಂಬ ವೃತ್ತಿಯುದಕ್ಕುಂ ॥ 564

1 ಯತಿ. 2 ದಾಕಿನಿ. 3 ಮಗುವಿರ್ಸೆ. 4 ಶಷವರ್ಣ್ನಂಗಳ್. 5 ಯವರ್ಗಾ. 6 ಪುರುಷಾ. 7 ಶಕಂ.
8 ತಂಸರೇಫ. 9 ದುಮುಕ್ಕುಂ. 10 ದುದೊ. 11 ಲಲಿತವೃತ್ತಿಯುಬುದಕ್ಕುಂ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮದನನೃಪಾದೇಶದಿನ ।
ಲ್ಲದೆ ಬಿರಯಿಗಳುಂತೆ ಪೋ ಪುಗಲ್ ಪುಗಲೆಂಬಂ ॥
ತೊಡವಿದುದು ಬನದೊಳಿತ್ತಂ ।
ಮದಕಳಕಳಕಂಠಕಳಕಳಪ್ರಧ್ವಾನಂ ॥ 565

ಗ್ರಾಮ್ಯವೆಯೆಂಬುದುವಿದುವೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 135 ॥

ಸ್ಥಾ[1]ನಂ ಕ್ರಿಯೆಯೆಂಬಿವಱೊಳ ।
ನೂನಸಮಾನಾಕ್ಷರಾದಿಪದಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ॥
ತಾನಕ್ಕುಂ ಮಾಧುರ್ಯ್ಯ ।
ಧೀನಮನುಪ್ರಾಸಮೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ ಕೆಲಬರ್ ॥ 566

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಎಳಲತೆಯ ಜೊಂಪದೊ[2]ಳ ತ ।
ಳ್ತಳಸಿ ತಗುಳ್ದಿರ್ಪ್ಪ ವಿರಹಕಾತರದಿಂ ಕ ॥
ಣ್ಗೊಳಿಸುಗುವಪಾಪುರವರಮಂ ।
ಬಳಸಿದ ನಂದನವನಂಗಳೆಸಿತೊಳವಸಿತುಂ ॥ 567

ಸೂತ್ರಂ ॥ 136 ॥

ಏನಾನುಮನೊಂದಂ ಸಂ ।
ಸ್ಥಾನದಿನನುಕರಿಸುವಂತು ಭಂಗ್ಯಂತರದಿಂ ॥
ಪೀನವೊಡಂಬಡೆ ವಿರಚಿಸೆ ।
ನಾನಾವಿಚ್ಛಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಮೆನಿಕುಂ ಪೆಸರಿಂ ॥ 568

ಸೂತ್ರಂ ॥ 137 ॥

* ಶರಶೂಲಚಾಪಚಕ್ರಾ ।
ಸಿರೂಪಮಿಭರಥತುರಂಗಪದಗತಪಾದಂ ॥
ಮುರಜಂ ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆ ಪು ।
ಷ್ಕರಮುರ್ದ್ಧಭ್ರಮಣಸರ್ವ್ವತೋಭದ್ರಂಗಳ್ ॥ 569

1 ಸ್ಥಾನಕ್ರಿಯೆ. 2 ದೊಳಗು । ಳ್ಳಳಿಸಿ. * ಈ ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ನ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತಭೇದವಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 138 ॥

ಅಕ್ಷರಬಿಂದುಚ್ಯುತಕಂ[1]।
ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ನಿರೋಷ್ಠ್ಯಮತಾಲ ॥
ವ್ಯಾಕ್ಷರಮೆನೆ ನಿಜನಾಮು ।
ಸದೃಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷಣಮುದಾಗೆ ನೆಗೆಳ್ಗುಂ ಪಲವುಂ ॥ 570

ಅವರ್ಕ್ಕನುಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಶರಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸುಂದರಾಕಾರಸಂಪನ್ನ ।
ನೆಂದುಮಿನ್ನೃಪನಂದನಂ ॥
ನಂದನಂ ಬುಧಕೀರಾಳಿ ।
ವೃಂದಕ್ಕೆ ಸಕಲತುರ್ತ್ತಕಂ ॥ 571

ಶೂಲಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ವೀರಶ್ರೀಕಾಂತೆಯಂ ತಾ[2]ಳೆ ।
ಚರಾಚರಜನಸ್ತುತಾ ॥
ತಾರತಾತಾರತಾರೇಶ ।
ಕ[3]ರೇತಾರಾಜಿತಾಜಿರಾ ॥ 572

ಚಾಪಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸಂಸಾರವಿಷಮವಾರಿಧಿ ।
ಸಂಸಪ್ರೂರ್ಣದುಃಖವೀಚಿಯೊ[ಂದು]ಲ್ಲಾಸಂ ॥
ಸಂಸಕ್ತಮಾಗದಂತು ಜೆ ।
ನಂ ಸುವ್ರತನಾ[4]ಮನೆಮಗೆ ಕರುಣಿಸುಗಿ[5]ನಿಸಂ ॥ 573

ಚಕ್ರಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ತನ್ನ ಸಂತತಿ ಮುನ್ನೀತಂ ।
ತ[6]ನ್ನೀತಂ ಮುನಿಸನ್ನುತಂ ॥
ತನ್ನನುಕೀರ್ತ್ತನೊಳಿನ್ನಾತಂ ।
ತನ್ನೊಳಿಂದಿನಿಸ[7]ನ್ನತಂ ॥ 574

ಖಡ್ಗಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಕಂಸಾಸುರಹರಂ ದೈತ್ಯ ।
ಧ್ವಂಸಿ ಬಾಣಮುದಾಪಹಂ ॥
ಹಂಸಾಸನನಸಮಾರಬ್ಧಾ ।
ಶಂಸನಂ ನರಕಾಂತಕಂ ॥ 575

---

1 ಸಂ । ದ್ವ್ಯಕ್ಷರವೇಕಾಕ್ಷರಂ. 2 ನಾಳೆ. 3 ಕರೇರಾಜಿತರಾಜಿತಾ, ಕರತಾರಾಜಿರಾಜಿತಾ. 4 ನಾಕ. 5 ಗೆನಮೀ. 6 ಮುನ್ನೀತಂ, 7 ಸನ್ನುತಂ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಂಜನಾಭಂ ಸುರದ್ರೋ[1]ಹಿ ।
ಭಂಜನಂ ಲೋಕಪಾಲಕಂ ॥
ಕಂಜಾಕ್ಷಂ ಕಂಟಕಾಕಂಪಂ ।
ಮುಂಜಕೇಶಿ ಧರಾಧರಂ ॥ 576

ಗಜರಥತುರಂಗಪದಗತಪಾದಂಗಳ್ಗಂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು ॥

ಮುರಜಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಅಜಾತಶಂಖಂ ತಾನಾಪ್ತ ।
ನಜಂಗಮನಸೂಯನಂ ॥
ಗಜಾಂಕುಶಂ ಗತಾಪ್ರಾಪ್ತ ।
ವಿಜಯಂ ಮಧುಸೂದನಂ ॥ 577

ಮುರಜಂ ಅರ್ದ್ಧಪ್ರಸ್ತಾರದಿಂ ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆಯಕ್ಕುಂ ॥

ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಉರುತರಸಿತಕೀರ್ತ್ತಿಗುಣಾ ।
ಕರಂ ಪದಾನತವಿರೋಧಿವರ್ಗ್ಗಂ ನೆಗಳ್ದಂ ॥
ಸುರುಚಿರನುತಮೂರ್ತ್ತಿ ಘೃಣಾ ।
ಪರಂ ಸದಾಹಿತಕರೋಕ್ತಿ ದುರ್ಗ್ಗಂ ಜಗದೊಳ್ ॥ 578

ಪದ್ಮಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಮಂ[2]ದರಾಗಂ ಗುಣೋದ್ದಾಮಂ ।
ವಂದಿತಂ ಸ[3]ದಯಾದಮಂ ॥
ಮಂದರಾದ್ರಿನಿಭಂ ಭೀಮಂ ।
ಮಂ[4]ದಿಯೊಳ್ ಪೇೞ್ಗುಮಾಯುಮಂ ॥ 579

ಅರ್ದ್ಧಭ್ರಮಣಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ರೀರಾಮಾಧಾಮನಾಮಂ ತಾ[5] ।
ರಾರಾರಾರಾಸಮಾಸಮಂ ॥
ಮಾರಾರಿ ನಿನ್ನೊಳ್ ಸಮಾನಾ ।
ಧಾರಾ ನಿ[6]ನ್ನೂತನೊಳ್ ಸಮಂ ॥ 580

* ಸರ್ವ್ವತೋಭದ್ರಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯಮನಱಿದುಕೊಳ್ವುದು ॥

---

1 ದ್ರೋಹ. 2 ಮಂದರರಾಗಂ, ಮಂದಾರಾಂಗಂ, ಮಂಗಾರಗಂ. 3 ಸ್ಕಂದಯಾರವಂ, ಸ್ಕಂದಯಾಪರಂ, ಸಂದನಾದಮಂ. 4 ಮಂದಿ. 5 ತಾಂ. 6 ನಿನ್ನೋತ. * ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ । ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ । ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ । ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ ॥—ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ.

ಅಕ್ಷರಚ್ಯುತಕಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಲಜನಪ್ರಿಯಮಾನಿ ತಕ್ಕಂ ।
ಚಲಮುಱಿವಂ ನೆಗೞನಾತನಿಂತಿದನೆಂತುಂ ॥
ಜಲಜಾಯುತಾಕ್ಷಿ ಕೆಲನುಂ ।
ನೆಲನುಂ ನಗುವಂತು ಪೊ[1]ಲ್ಲಕೆಯ್ವುದೆ ಚೋರಂ ॥ 581

ಬಿಂದುಚ್ಯುತಕಂ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಇಂದು ನೋಡಿದು ಬೇಱಿಂದ ।
ಮೆಂದಿನಂದಮುದಲ್ತಣಂ ॥
ಮಂದಮಂದಂ ಕರಸ್ಪರ್ಶಂ ।
ತಂದಪ್ಪುದುಪತಾಪಮಂ ॥ 582

ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಂದಾನಂದದದೊಂದೂನಂ ।
ನಿಂದಂದೇನಿಂದಿನಂದದಿಂ ॥
ನಂದನಂದನ ನಿನ್ನಿಂದಂ ।
ನಂ[2]ದನುಂ ದನುನಂದನಂ ॥ 583

ಏಕಾಕ್ಷರಂ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿನ್ನಿನೇನಿನ್ನನಾನನ್ನ ।
ನಿನ್ನನೆನ್ನನನೂನನಂ ॥
ನುನ್ನನೈನನ್ನನೈನೇನೇ ।
ನೆ[3]ನ್ನಿನ್ನಂನಿನ್ನೆನಾನುನಂ ॥ 584

*ನಿರೋಷ್ಠ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಗೞಿ ಯು[4]ತಿಸ್ಥಿತಿ ಚಿತ್ತದಿ ।
ನಗಲೆ ಕರಂ ನಿಱದೆ ತನ್ನ ತ[5]ರಳತೆ ಕೆಲದಿಂ ॥
ದಗಲದೆ ನಾಳೀಜಂಘೆಂ ।
ನಗಿಸಿತ್ತಾನಗದ ನಗದ ಋಷಿಸಂ[6]ಹತಿಯಂ ॥ 585

ಅತಾಲವ್ಯಂ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ರೂಪುಂ ಸೊಬಗುಮೆಣ್ಮಂ ನಾ ।
ಣ್ಣಾ ಪುಮಾಪ್ಪುರ್ಗಂ ಪ್ರಭುತ್ವಮುಂ ॥
[7]ಕೋಪಮಂ ಮಾಟ್ಪುದುಂ ತನ್ನೊಳ್ ।
ಭೂಪಂ ತಾಂ ಕೊಲ್ಗುಮಾತನಂ ॥ 586

---

1 ಪೊಲ್ಲಗೆಯ್ವುದುಚಕೋರಂ. 2 ನಂದನಂ, ನ ದನಂ. 3 ನೇನಿನ್ನಂ. * ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದುಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ "ನೀನಾನುನಿನ್ನನಾನಂ । ನಾನಿಂನನ್ನಿನ್ನ ನಿನ್ನನಾನಾನೂನಂ ॥ ನೂನಂನನ್ನನನೋನ್ನೆ । ನೀನೇನ್ನೆನಾನಾನೀನನೀನೇನೋನ್ನೆ" ಎಂಬ ಕಂದಪದ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 4 ಯತಿ 5 ಸರಳತೆ. 6 ಸಂಹತಿ, 7 ಕೋಪಮುಂ ಮಾಟ್ಪುದುಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 139 ॥

ಚ್ಯುತದತ್ತಾಕ್ಷರಮುಂ ಗೋ।
ಪಿತಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಂ ನಿಗೂಢಚತುರ್ತ್ಥಂ ॥
ಪ್ರತಿನಿಯತಗತಪ್ರತ್ಯಾ।
ಗತಂ ದಲೆಂದಿಂತು ಪೆೞವುಮಕ್ಕುಂ ಚಿತ್ರಂ ॥ 587

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಚ್ಯುತದತ್ತಾಕ್ಷರಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸೀತಾರಾಮಸಮೀಪಸ್ಥಂ।
ಧೌತಕ್ಷೇ[1]ಲಸಿತಪ್ರಭಂ ॥
ವೀತತ್ರಾಸಂ ಮನಂಗೊಳ್ಗುಂ।
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೊಂದಿ ಲ[2]ಕ್ಷಣಂ ॥ 588

ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಗೋಪಂಗಳ್ ॥

ಕಂ॥ ಪರಿವರ್ಜ್ಜಿತದೋಷನನಾ।
ದರದಿಂ ದೇವಾದಿದೇವನೆಂದಿ[3]ರದರೆಬರ್ ॥
ದುರಘಾವಿಲಿಪ್ತರಂ ದೇ।
ವರೆಂದು ಬಗೆ ಬೆದಱಿ ದೆಸೆಗೆ ದಿಙ್ಮೂಢತೆಯಿಂ ॥ 589

ಶ್ಲೋ॥ ಏನನೇನಂ ಮಹಾಘೋರಂ।
ನಾನಾಜನ್ಮಾಂತರಂಗಳೊಳ್ ॥
ತಾನಾಗಿಸದು ಸಂಸಾರಿ।
ಗಾನಿರ್ವ್ವಾಣಪದಂಬರಂ ॥ 590

ಗೂಢಚತುರ್ತ್ಥಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಆತನಲ್ಲದನಂ ಮೆಚ್ಚೆಂ।
ಮಾತೇಂ ತಾಂ ಮಾರನಾದೊಡಂ ॥
ಕೇತನಂ ರತಿರಾಗಕ್ಕೆ।
ಕೇತನಂ ತಾರ ನಲ್ಲನಂ ॥ 591

ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥*ತಾರವೀವೀರತಾಸಾರ।
ನೀರಸಾಕಾರನಾರಕಾ ॥
ತಾರನಾನಾರತಾಕಾರ।
ಕಾರತಾತಾರಕಾ ‥ ॥ 592

---

1 ಕೀಲಂ ಕಿತ. 2 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ. 3 ದಿಂದರೆಬರ್. * ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಿರುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 140 ॥

ಸುಕವಿಪ್ರಕರಕ್ಕೆ ವಿನೋ ।
ದಕೇಳಿಗುಪಯೋಗಹೇತುಗಳ್ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ॥
ಪ್ರಕಟಾರ್ತ್ಥಂಗಳನೇಕ ।
ಪ್ರಕಾರದಿಂದೊಂದಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಪೇಳಿಕೆಗಳ್ ॥ 593

ಸೂತ್ರಂ ॥ 141 ॥

ನುಸುಳೊನ್ನುಡಿ ಭಾ[1]ವೆ ಮನ ।
ಕ್ಕೆಸೆವಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ತ್ಥಮುಂಟಿವು ನಾಮಾಂತರಿತಂ ॥
ಕು[2]ಸುರಿಯು ನುಡಿಯೆಂಬಿವು ಭಾ ।
ವಿಸೆ ಪೇಳಿಕೆಗಳೊಳ್ ಪೇೞ್ವ ಭೇದಮನಕ್ಕುಂ ॥ 594

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ನುಸುಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ತಿಱಿವುದು ಬೈಕಂಗೊಳ್ಳದು ।
ನೊರೆವುದು ಮಱಿದುಂಬಿಯಲ್ತು ಕ[3]ರ್ತ್ತರಿಗಾಳಂ ॥
ಬೆ[4]ರಸಿ ತ[5]ನುಗೊಂದಿ ದೊರೆಕೊಂ ।
ಡಿರೆಯುಂ ಕೆಸಱಂಕವಲ್ಲಿದಾವುದೊ ಪೇೞಿಂ ॥ 595

ಒನ್ನುಡಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಒಂ[6]ದು ಗೞಿಗೆಯೊಳ್ ಸಂಪುಟ ॥
ದಂದದೆ ಮಡಿದಿರ್ಪ್ಪರಹಿತರೆರೆದ ನರಕರ್ಕ್ಕಂ ॥
ಡೊಂದಱೊಳ್ ಮೆಱೆದು ಗಣಪತಿ ।
ಯುಂದದಿನೊಸೆದಿರ್ಪ್ಪರಿದಿರ್ಗೆ ವಂ[7]ದಿಂದರನಾ ॥ 596

ಭಾವೆಗೆ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಈನವೀನಸಿ[8]ತಾಂಭೋಜಾ ।
ನೂನಪೀತಾವತಂಸಕಂ ॥
ತಾನದೇವ್ವುದೊ ಕ[9]ರ್ಣಾಂತ ।
ವ್ಯಾನತಾಯುತಲೋಚನೇ ॥ 597

ಅಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ದಂಡಿತಾರಾತಿಭೂಭೃ ।
ತ್ಕಾಂಡಂ ಮೆಚ್ಚಿದಂ ಕ[10]ರಂ ॥
ಗಾಂಡೀವಧ[11]ನ್ವಂ ಮುಂದೆ ।
ಕಂಡಂ ಭಯಾಕರವಂ ॥ 598

---

1 ಭಾವ್ಯಮನ. 2 ಕುಸುರಿ. 3 ಕರ್ತ್ತರಿಘಾಯಂ. 4 ಬೆರಸು. 5 ತನಗೊಂದಿ, ತಮಗೊಂದಿ. 6 ಒಂದೆ. 7 ವಂದಿಂದಿರನೊಳ್. 8 ಕಸಾಂಭೋಜಾ. 9 ಕಗ್ನ್ಯಾಸೆ। ದ್ಯನತಾ. 10 ನರಂ. 11 ಧನ್ವನಂ, ಧನ್ವಂತ, ಧನ್ವಕಂ, ಧನ್ವಂತಾ.

ಉಱುವಿಂಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉಮೆಗೆ ಮಹೀಜೆಗೆ ಸು[1]ಮನೋ ।
ರಮಣಿ[ಮಣಿ] ನಚ್ಚಿನಾತಿಳೋತ್ತಮೆಗೊಳ್ಪಿಂ ॥
ಸಮನೆನಿಸುವ ಮಂದಾಕಿನಿ ।
ಯಮುನಾನದಿಸಿಂಧುಸಂಕರಂ ಕಣ್ಗೆಸಗುಂ ॥ 599

ನಾಮಾಂತರಿತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮೊದಲೊಳೆ ವಿಕಾರಿ ನಾಕಾ ।
ರದರ್ಶನೀಯಂ ವಿರಾಮದೊಳ್ ಸಾಯಕಮಂ ॥
ತದು ತಾಂ ವಿನಿಂದ್ಯಮಲ್ತಾ ।
ದಿದೇವಪುತ್ರಂ ಸದಾನವಾರಿಪ್ರಮುಖಂ ॥ 600

ಕು[2]ಸುಱಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಪ್ರಕಾರಂಗಳ್ಗಮಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಮಂ ಕಂಡುಕೊಳ್ವುದು॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 142 ॥

ನು[3]ಡಿದುದದೆ ಪದವಿ[4]ಭಂಗತೆ ।
ಗೊಡಂಬಡಂ ಪಡೆಯೆ ಮಗುೞ್ದುಮರ್ಥಾಂತರದೊಳ್ ॥
ತೊಡರ್ದುದ್ ನಿಲೆ ನುಡಿವ ನುಡಿ ಚೆ ।
ಲ್ವೊಡರಿಪ ವಕ್ರೋಕ್ತಿ ನಿಯತಕಾಕುಶ್ಲೇಷಂ ॥ 601

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮು[5]ತ್ತಯ್ಯ ಚದುರಿದೇನೆನೆ ।
ಮುತ್ತಲ್ಲದುದುಂಟೆ ವಸ್ತು ಪೇೞತೆನೆ ಸತಿ ನೀ[6] ॥
ಮಿತ್ತಿರಿಮೆನೆ ಕರಮೊಳ್ಳಿ ।
ತ್ತಿತ್ತಾಗಡೆ ನಿಮ್ಮೊಳರ್ಪ್ಪವೆನೆ ವೃದ್ಧವಿಟಂ ॥ 602
ಮುನ್ನಿನ ಕಡನಂ ನೀಂ ಕುಡು ।
ಮುನ್ನಿಲ್ಲದ ಕಡನನೆಂತು ಪಿಡಿಯೆಂದೀವೆಂ ॥
ನಿ[7]ನ್ನೀಪಿಡಿಯೆನೆ ಕುಡುಕಡ ।
ನೆನ್ನಂ ಪಿಡಿಯುಳ್ಳೊಡಾನೆಯಿಾಯೆನೆ ಕೆನ್ನಂ ॥ 603

ಕಾಕುವಕ್ರೋಕ್ತಿಗೆ॥

ಕಂ ॥ ದಾರುಣಮಂ ಶರಶಲ್ಕಮ ।
ನೋರಂತಿರೆ ಪುಣ್ಗಳು[8]ಡಿದು ಬಿಡದುಳ್ಕು ಪು[9]ದಂ ॥
ಸ್ವೈರಿಸುವರುಮೊಳರೆ ಕೆಲರ್ ।
ಸೈರಿಸುವರುಮೊಳರೆ ಖಳರ ಕಟುಕೋಕ್ತಿಗಳಂ ॥ 604

ಇದು ಗುಣವಿವೇಕದೊಳ್ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರನಿರ್ಣಯಪ್ರಕರಣಂ
ದ್ವಿತೀಯಂ.

---

1 ಮಣಿಯುಗಿ । ರಮಣಿನಚ್ಚಿನಾ. 2 ಹೆಚ್ಚಂ ॥ ಕುಸುರಿ. 3 ನುಡಿದುದೆನೆ, ನುಡಿದುದನೆ. 4 ವಿಭಂಗದಿ। ನೊಡಂಬಡಂ. 5 ಮುತ್ತೈರೇವುದು ಚದುರೆಗೆ. 6 ಕಂ ॥ ತ್ರಿಶರಿಯನೆ. 7 ನಿನಿಂಬಿ, 8 ಆಡಿದು. 9 ಪುದುಂ.

ಅರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 143 ॥

ಪ್ರವರಾರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರಂ ।
ಅರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಪ್ರಪಂಚಿತಂ ಕ್ರಮದಿಂ ವಾ ॥
ಭಾಗಂಗಳ್. ಸ್ತವಮುಪಮೆಯತಿಶಯಂ ಶ್ಲೇ[1] ।
ಷವೆಂದು ನಾಲ್ಕುಂ ಪ್ರಕಾರದಿಂ ನೆಱೆದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 605

ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 144 ॥

ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಕಥನಂ ।
ವಾಸ್ತವಮುಪಮಾದ್ಯಶೇಷವಕ್ರೋಕ್ತಿವಿಪ ॥
ವಾಸ್ತವಂ. ರ್ಯ್ಯಸ್ತಂ ಸಮಸ್ತಲೋಕಮ ।
ನಸ್ತೋಭನಕಾರಿ ಚಾರುತರಪುರುಷಾರ್ತ್ಥಂ ॥ 606

ಸೂತ್ರಂ ॥ 145 ॥

ವೃ ॥ ಜಾತಿಸಹೋಕ್ತಿಭಾವಪರಿವೃತ್ತಿಯಥಾಕ್ರಮಪರ್ಯ್ಯಾಯಾವಳೀ ।
ವಾಸ್ತವ ಹೇತುಸಮುಚ್ಚಯಾನುಮಿತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಲವವ್ಯತಿರೇಕದೀಪಕಾ ॥
ಭೇದಂಗಳ್. ಖ್ಯಾತಿಸಮಾಹಿತಾವೃತಿಪರಸ್ಪರಸಾರನಿಮೀಲನಂಗಳಿಂ ।
ದೀ[2]ತೆಱದಿಂದಮೊಂ[3]ದಿ ನೆಗಳ್ಗುಂ ನೆ[4]ಱೆ ವಾಸ್ತವಭೇದವೃತ್ತಿಗ[5]ಳ್ ॥ 607

ಸೂತ್ರಂ ॥ 146 ॥

ಜಾತಿಯೆನಿಕುಂ ಸ್ವಭಾವಾ ।
ಖ್ಯಾತಿ ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾರ್ತ್ಥವಿಷಯಾರ್ತ್ಥಕೃತೋ ॥
ಜಾತಿ. ದ್ಯೋತನಮುವೈಪರೀತ್ಯಂ ।
ಜಾತಿದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಗುಣಪ್ರತಿಬ[6]ದ್ಧಂ ॥ 608

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಜಾತಿಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸೊಗಯಿಸಿ ತೋರ್ಪ್ಪ ಸೋಗೆ ಕೊರಲೊಳ್ ಪೊಗರ್ವಟ್ಟೆಸೆದಿರ್ಪ್ಪ ಕರ್ಪ್ಪುಕೆ ।
ಯ್ಮೆಗೆ ಕಡೆಗಣ್ಗಳೊಳ್ ಪೊಳೆವ ಬೆಳ್ಪು ಶಿಖಾಗ್ರದೊಳೊಂದಿದೊಳ್ಪು ಮ॥
ಲ್ಪೊಗೆದಿರೆ ಕೇಗುವಿಂಚರದ ನುಣ್ಪು ಮನಂಗೊಳೆ ಚೆಲ್ವನಾಳ್ದುದೀ ।
ನಗವನರಾಜಿಯೊಳ್ ಸುೞಿಯುತಿರ್ಪ್ಪ ವಿಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿಮಂಡಲಂ ॥ 609

1 ಶ್ಲೇ । ಷ್ಟ. 2 ಬೀತಱ. 3 ಮಿಂಕು. 4 ಸಲೆ. 5 ಳೊಳ್. 6 ಬಂಧಂ.

ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ‖

ಕಂ‖ ಕಱೆ ಕೊರಲೊಳ್ ಕಣ್ ನೊಸಲೊಳ್ ।
ಪೆಱೆ ಮಕುಟದೊಳಹಿವಿಭೂಷಣಾ[1]ವಳಿ ತೋಳೊಳ್ ‖
ನೆಱೆದಿರೆ ಕರಮೆಸೆದಂ ಪಲ ।
ತೆಱದ ಮರುಳ್ವಡೆಯ ನಡುವುಮಾಪತಿರುದ್ರಂ ‖ 610

ಕ್ರಿಯಾಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ‖

ವೃ‖ ವಳಿಗಳಱಿಯೆ ಬಿಂಕಂಬೆತ್ತ ವೃತ್ತಸ್ತನಂ ಕ ।
ಣ್ಗೊಳಿಸೆ ತೊಳಗೆ ಬಾಹಾಮೂಲಮೂರುದ್ವಯಂ ಸಂ‖
ಚಳಿಸೆ ನಿಜಪದಾಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರದಿಂ ನಿಂದು ಕಣ್ಗಳ್ ।
ಪೊಳೆಯೆ ಮಿಳಿರ್ವ ಕೊಂಬಂ ನಿಕ್ಕಿ ಪೂಗೊಯ್ದಳೋರ್ವಳ್ ‖ 611

ಗುಣಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ‖

ಕಂ ‖ ಮನದೊಳ್ ಮುದಮಂ ಕೋಮಳ ।
ತನುವಿನೊಳ[2]ತ್ಯಂತರೋಮಹರ್ಷಣಮಂ ಕ ‖
ಣ್ಗೆ ನಿಸಿನಿಸು[3]ಮೀಳನಮಂ ।
ಜನಿಯಿಸುತುಂ ಪ್ರಿ[4]ಯೆಯುಸೊಂಕು ಪಡೆದುದಲಂಪಂ ‖ 612

ಸೂತ್ರಂ ‖ 147 ‖

ಸಮಕಾಲಮಪ್ಪವೆರಡ ।
ಸಹೋಕ್ತಿ. ರ್ತ್ಥಮನೊಡನೆಯೆ ಪೇ[5]ೞ್ವುದದು ಸಹೋಕ್ತಿ ವಿತರ್ಕ್ಕರ್ ‖
ಭಾವಂ. ಕ್ರಮದಿಂದರ್ತ್ಥಾಂತರಮಂ ।
ಸಮನಿಸುವೊಂದುಕ್ತಿ ಭಾವಮೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ ‖ 613

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ‖

ಸಹೋಕ್ತಿಗೆ ‖

ಕಂ ‖ ಅಲರ್ದ್ವೊಡನೊಡನೆ ಕುವಲಯ ।
ಕುಲಮುಂ ಕುಲಟಾಮುಖಂಗಳುಂ ಮುಗಿದುವು ನಿ ‖
ಶ್ಚಲಯೋಗನಿರತಸಂಧ್ಯಾಂ ।
ಜಲಿಯುಂ ಸರಸಿರುಹವನಮುಮೊಡನೊಡನಾಗಳ್ ‖ 614

ಬಿರಯಿಗಳ ಸುಯ್ಗಳೊಡನೆಯೆ ।
ಪಿರಿಯವು ದಿವಸಂಗಳಾದುವವಱವಱ ಪರಿ ‖
ಸ್ಫುರಿತಂಗಳೊಡನೆ ಕುಂದಿದು ।
ವಿರುಳ್ಗಳುಂ ಮುಂ[6]ಚಿ ಬಂದ ಜಳದಾಗಮದೊಳ್ ‖ 615

1 ಗಂ ವಳಿತೋಳೊಳ್. 2 ಳಂತಂತೆ. 3 ಸುನ್ಮೀಳನಮಂ. 4 ಪ್ರಿಯನ. 5 ಪೇೞೞ್ವುದದು. 6 ಮುಂಚೆ.

ಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಡುವಳ್ ಕೇೞಲೊಳೆನ್ನ ತೊೞ್ತು ಪಡುವಳ್ ಮತ್ತಬ್ಬೆಯಾಕೋಣೆಯೊಳ್ ।
ಪಡುವಂ ಶಕ್ತಿವಿಹೀನನಂಧಬಧಿರಂ ಕೇಳಜ್ಜನೀಬಾಗಿಲೊಳ್ ॥
ಪಡುವೆಂ ಬಾ[1]ಲೆಯೆನೊರ್ವ್ವಳಿಲ್ಲಿ ಮನೆಯಾಣ್ಮಂ ಪೋದನಿಂದೂರ್ಗ್ಗೆ ನೀಂ ।
ಪಡಲೆಂದೆಂತೆಡೆವೇಡುವಯ್ ಪಥಿಕ ಮತ್ತೀ ಪೊತ್ತುಟೊಳ್ ಗಾಂ[2]ಪನೇ ॥ 616

ಸೂತ್ರಂ ॥ 148 ॥

ಒಂದಂ ಕೊಟ್ಟೊಂದಂ ಕೊ ।
ಪರಿವೃತ್ತಿ. ಳ್ವಂ[3]ದಂ ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ತರದಿಂ ॥
ಯಥಾಕ್ರಮಂ. ದೊಂದಿರೆ ನಿರ್ದ್ದೇಶಸ್ಥಿತಿ ।
ಯಿಂದಂ ಪೇೞ್ವುದು ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಮುನಿಮತದಿಂ ॥ 617

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪರಿವೃತ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಿಳಿಯಲರ್ಗಣ್ಗಳ್ ಬೆಳ್ಪಂ ।
ಲಲನಾಜನದಧರಮ[4]ಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದಱ ಪುದುಂ ॥
ಗೊಳಿಸಿದ ಕೆಂಪಂ ನೀರ್ವ್ವೋ ।
ಕುಳಿಯೊಳ್ ಮಾಱಾಡಿ ಕೊಂಡ ತೆಱದಿಂ ತೋರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 618

ಯಥಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಇದು ನಿ[5]ನ್ನಚ್ಚಿಸಿದಿಕ್ಷುಚಾಪಮಿದು ನಿನ್ನೀಲೋಕಮಂ ಕೆಯ್ಗೆ ಮಾ ।
ಡಿದ ಪುಷ್ಪಾಸ್ತ್ರಮಿದಲ್ತೆ ನಿನ್ನ ವಿಜಯಪ್ರಾರಂಭದೊಳ್ ತೋರ್ಕ್ಕೆಗೆ ॥
ತ್ತಿದ ಚೈ[6]ತ್ರಧ್ವಜಮೆಂದು ತೋರ್ಪ್ಪ ತೆಱದಿಂ ಭ್ರೂಲಾಸ್ಯಮಂ ನೀಳ್ದಪಾಂ ।
ಗದ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳನೆಡ್ಡಮಪ್ಪ ಕಬರೀವಿಸ್ತಾರಮಂ ತೋಱಿದಳ್ ॥ 619

* ಅವಿಹಿತವೇ[7]ಗಮೇೞ್ಗೆಯುಜವಂ ವ್ರಣಮುಕ್ತಕಾಯಮೆತ್ತಿ ಕ ।
ಟ್ಟುವ ಮದಮುಣ್ಮಿ ಸೋರ್ವ್ವ ಸೊನೆ ಬೀೞ್ವ ಗಜಧ್ವಜಮುಂಬರಕ್ಕೆ ನಿ ॥
ಳ್ಕುವ ಜಯಕೇತು ಸಂದೆಯುದ ದಂದುಗಮುಂ ಕಿ[8]ಡಿಸಿತ್ತು ಮುಂದಣೋ ।
ಡುವ ರಿಪುದಂತಿಗಂ ಪೆಱಗಣಟ್ಟುವ ಬ[9]ಟ್ಟರ ಮೇರುದಂತಿಗಂ ॥ 620

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲರ್ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಗಣನೆಯಿಂದೆ ನಿಂದಿತಕ್ರಮಮೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 149 ॥

ನುಡಿಯದೆ ಮನದರ್ತ್ಥಮನನು ।
ಪರ್ಯ್ಯಾಯಂ. ನು[10]ಡಿದಂತಿರೆ ನು[10]ಡಿದ ನುಡಿಯೆ ಪರ್ಯ್ಯಾಯಂ ಮ ॥
ಆವಳಿ. ತ್ತಡಕಿಲೆಗ್ಗಳೆ ಪಲವುಮನೇಂ ।
ದೆಡೆಯೊಳ್ ಸಮಗೊಳಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದಾವಳಿ ಪೆಸರಿಂ ॥ 621

1 ಬಾಲಕಿಯೊರ್ವ್ವಳ್. 2 ಗಾಂಪತಿಂ. 3 ಶ್ವಂದದು. 4 ರುಚಿಗೆ 5 ನೀನ. 6 ವಿಶಾನ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ " ಎರಡಱ್ತಿಗಳಂ ಬಹುಳಾನುಬಂಧಸಮುಚಿತಕ್ಕೆ, ಎರಡಱ್ತಿಗಳ್ ಬಹುಳನಿಕ್ಷಯಗಳ್ಪ್ಪವದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ " ಎಂದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 7 ಪೇಳ, ಶೀಕ. 8 ಬಿಡಿಸಿತ್ತು. 9 ರಟ್ಟದ. 10 ನುಡಿವ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬನದೊಳಗೆ ನೋ[1]ಡಿ ಪೊಸವೂ[2] ।
ವಿನ ಗೊಂಚಲನಕ್ಕ ನಿನಗೆ ತಂದಪ್ಪೆಂ ನೀ ॥
ನಿನಿತೊಂದು ಬೇ[3]ಗವಂ ನಿ ।
ನ್ನಿನಿಯನ ಪಕ್ಕದೊಳೆರೆಂದು ಸಖಿ ತೊಲಗುವುದುಂ ॥ 622

ಆವಳಿಗೆ ॥

ಕೊಳಗಳ್ ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ್ ।
ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ್ ಸಮೃದ್ಧಮಧುಗಳ್ ಮಧುಗಳ್ ॥
ಚಳದಳಿಕುಳಾಕುಳಂಗಳ್ ।
ವಿಳಸದಳಿಪ್ರ[4]ಕರಮಧುರವಿರುತಿಯೆ ಬನದೊಳ್ ॥ 623

ಆವಳ್ಯಪೋಹಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಳರುತಿಯಿಲ್ಲದ ಮಧುಪಾ ।
ವಳಿ ಮಧುಕರನಿಕರಮಿಲ್ಲದಂಬುರುಹವನಂ ॥
ಜಳರುಹಮಿಲ್ಲದ ತಿಳಿಗೊಳ ।
ನಲರ್ದ ಸರಃಪ್ರ[5]ಸರಮಿಲ್ಲದೂರಿಲ್ಲದೞೊಳ್ ॥ 624

ಸೂತ್ರಂ ॥ 150 ॥

ಹೇತುಮದಾಖ್ಯಾನಂ ಸಹ ।
ಹೇತು. ಹೇತುಕಮದು ಹೇತುವೆಂಬಲಂಕೃತಿಯುಕ್ತಂ ॥
ಸಮುಚ್ಚಯಂ. ಮಾತೇಂ ಬಹುಸಂಕಥನಂ ।
ಜಾತಿದ್ರವ್ಯಾದಿಕಂ ಸಮುಚ್ಚಯಮು[6]ಕ್ತಂ ॥ 625

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಜ್ಞಾಪಕಹೇತುಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತಿವಳಿಯೊಳ್ ಮಿಡುಕಾಱದ ಮಣ್ಣಿಂದಿಕ್ಕಿದ ಲಂಡದ ಬೆಂಕೆಯಿಂ ।
ಕವಿವ ಕಿಲ್ಚಿದದೊಳ್ವೊನಲೊಳ್ ಸುಯ್ಯಾಱದ ಪೆ[7]ರ್ನೊರೆಯಿಂ ತಗು ॥
ಳ್ದವಿಹತಾಂಬುವ ಬಲ್ವೊನಲಿಂದಿಪ್ಪಾಱದ ಬಟ್ಟೆಯೊಳೊಕ್ಕ ಪ ।
ಲ್ಲವನಿಕಾಯದಿನಂದಱಿದಂ ಕಾಡಾನೆಗಳಾಗಡೆ ಪೋದುದಂ ॥ 626

ಕಾರಕಹೇತುಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಂದಿಯಿಂ ಕೆದಱಿದು[8]ತ್ಪಳವಮುಂ ವನದಂತಿಯಿಂ ।
ನೊಂದು ಸೊಸಿದ ಸರೋಜವಮುವೊಯ್ಯನೆ ನೀರುಣಲ್ ॥
ಬಂದು ಪೋದ ಮೃಗದಗ್ರಖುರಚ್ಯುತವಾರಿಯಿಂ ।
ನಾಂದೆರಱ್ತಡಿಯುಮಿಂಬು ತದಗ್ರಿಮಭಾಗದೊಳ್ ॥ 627

1 ಪೋಗಿ. 2 ವಾ । ವಿನ. 3 ಬೇಗದಿಂ. 4 ಪ್ರಕಿ. 5 ಪ್ರಕರ. 6 ಮೆನಿಕುಂ. 7 ಪೊನ್ನೊರ. 8 ದುತ್ಪಳ.

ಪರಂಪರಿತಹೇತುಗೆ ||

ವೃ || ವಿನಯಮನಿತ್ತುದಿಂದ್ರಿಯಜಯಂ ವಿನಯಂ ಗುಣಸಂಪದಂಗಳಂ |
ಜನಿಯಿಸಿದತ್ತು ಸದ್ಗುಣಗಣಂ ಪಡೆದತ್ತು ಜನಾನುರಾಗಮಂ ||
ಜನದನುರಾಗಮಾಗಿಸಿದುದಾವಗಮಿ[1]ದ್ಧ ವಿಶುದ್ಧಕೀರ್ತಿಯಂ |
ತನಗೆನೆ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನನುಷ್ಠಿಸಿದಂ ನಯದಿಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ || 628

ಅಭಾವಹೇತುಗೆ ||

ಕಂ || ಅವಿನಯದಿನನಿಂದ್ರಿಯುವ |
ಗರ್ಗವಿಜಯದಿ[2]ನಬುಧವಿಶಿಷ್ಟಸಂಭಾವನೆಯಿಂ ||
ವಿವಿಧವ್ಯಸನಂಗಳ್ ಸಂ |
ಭವಿಸುಗುಮಾರ್ಗ್ಗಂ ವಿಶಿಷ್ಟವಿದ್ವಿಷ್ಟಂಗಳ್ || 629

ಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ನೃಪನ ದಯೆಯುಂ ನಚ್ಚುಂ ತನ್ನಣ್ಮುಮಾ[3]ರ್ಪ್ಪುದುಮಾಂತ ಭೂ |
ಮಿಪನ ಮನದೊಂದುಕ್ಕುಂ ಸೊಕ್ಕುಂ ಬಿಗುತ್ತಿರವುಂ ನಿಜ ||
ದ್ವಿಪಹಯರಥಾನೀಕಾನೇಕಪ್ರಧಾನರ ಸಾವುಮಾ |
ತಪನತನಯಂಗಾಗಳ್ ಕಾಯ್ಪಂ ನಿಮಿರ್ಚ್ಚಿದುವಾಜಿಯೊಳ್ || 630

ಕಂ || ಕೃತಮಣಿವಿಭೂಷಣಂಗಳ |
ನತಿಕಯಿಸಿದುವವರ ಕೊರಲೊಳಂ ತೋಳ್ಗಳೊಳಮು[4] ||
ತ್ಥಿತಮಾಗಿ ಭೂಷಣಂಗಳ್ |
ನಿತಂಬಮಂಡಳದೊಳಂ ಕುಚಾಭೋಗದೊಳಂ || 631

ವೃ || ಕೊಡೆ ಗುಡಿ ತೋರಣಂ ದ[5]ಧಿ ಮಧುದ್ರವಮುಚ್ಚಗಱಂಕೆ ಲಾ[6]ಜೆ ಸಂ|
ಗ[7]ಡಮಲರಕ್ಷತಂ ಬೆಳಿಯ ಸಾಸವೆ ಪೊಂಗೊಡನಷ್ಟಶೋಭೆ ಕ ||
ನ್ನಡಿ ಕಡೆ ವರ್ದ್ಧಮಾನಪ[8]ಟಹಂ ತಿಚೆ ಮಂಗಳಗೀತನಾದಮೆ |
ಲ್ಲೆಡೆಗ[9]ಳೊಳಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗಧಿಕಂ ಪಡೆದತ್ತು ಜನಾನುರಾಗಮಂ || 632
ಆಟಂ ಬಾಜನೆ ಗಾಡಿಗಳ್ ಪಸದನಂ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ಪಾತು ಕೊಂ |
ಡಾಟಂ ಕತ್ತುರಿ ಕಪ್ಪುರಂ ನಗೆ ತೆಗಳ್ ಪಾಟಂ ಬಿಯಂ ಜವ್ವನಂ ||
ನೋಟಂ ತಂಬುಲಮಿಂಪು ಕಂಪು ವಿಭವಂ ಮೆಯ್ಮೆಳಮೆಂ[10]ದಿಂತಿವಂ |
ಬೇಟಕ್ಕಾಗರವೆಂಬೆನಣ್ಣ ಸುಸಿಲೇಂ ವೇ[11]ಳ್ಪಾಗದೊಳ್ ತೀರದೇ || 633

ಸೂತ್ರಂ || 151 ||

ಸಾಧನಮಂ ಸಾಧ್ಯಕ್ಕವಿ |
ಅನುಮಿತಿ. ರೋಧಿಯನಱಿದೂಹೆಗೆಯ್ವುದನುಮಿತಿಯೆನಿಕುಂ ||
ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ. ಸಾಧುಸಮಾಧಿಪರೇಂಗಿತ |
ಬೋಧಂ ನಿ[12]ರ್ವ್ವಾದಮಪ್ಪುದಂತದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ || 634

1 ಮಿಂಕು. 2 ದಿಂಬುಧವಿತರ್ಕ್ಕ. 3 ಮಾರ್ಪ್ಪದು, ಮಾಳ್ಪುದು. 4 ಮು | ದ್ಧತ. 5 ಕನ. 6 ಪತ್ರಿ.
7 ಗಡಿಯುಲ್ಲ, ಗುಡಮಿ. 8 ಪಟಹಾಂಚೆ. 9 ಯೊಳಗಲ್ಲಿ. 10 ಮೆಬ್ಬಿಂತಿವಂ. 11 ಪೇಳ್ವಾಗ. 12 ರ್ವ್ಯಾಧ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಅನುಮಿತಿಗೆ ||

ವೃ || ಎಳಮಿಂಚಿಲ್ಲಕ್ಕುಮಾಖಂಡಲಲಲಿತಧನುರ್ದ್ದಂಡಮಿಲ್ಲಕ್ಕುಮಭ್ರಾ |
ವಳಿಯಿಲ್ಲಕ್ಕುಂ ಕದಂಬಾನಿಲನ[1] ಸುೞಿವದಿಲ್ಲಕ್ಕುಮುದ್ಯನ್ಮಯೂರೀ ||
ಕುಳಲೀಲಾತಾಂಡವಾಡಂಬರವಿಳಸನಮಿಲ್ಲಕ್ಕುಮಿಂ[2]ತಾಮಹೀಮಂ |
ಡಳದತ್ತಲ್ ನಲ್ಲನಂತಲ್ಲದೊಡೆ ತಡೆದದೇಕಿರ್ಪ್ಪನಿಂದಲ್ತೆ ಬರ್ಪ್ಪಂ || 635

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ ||

ಕಂ || ಬೆಸೆದಿರೆ ನಿನ್ನೊಳ್ ಪಳಕಾ |
ಲ್ಗಸವಸದಿಂದೆೞಗಿ ತಿೞಪಿದಯ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಜಂ ||
ನೊಸಲೊಳ್ ನಿಸದಮಲಕ್ತಕ |
ರಸತಿಲಕಮು[3]ದಿಲ್ಲದಂದದೇಕಿಂತಕ್ಕುಂ || 636

ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಏಗಳ್ ನಮಗಕ್ಕುಂ ಸಂ |
ಯೋಗಮೆನಲ್ ಬಗೆವ ನಲ್ಲನಂ ಕುಱಿತು ಮನೋ ||
ರಾಗದಿನೊಡರಿಸಿದಳ್ ಚೆ |
ಲ್ವಾಗಿರೆ ಪೆಱಳೊರ್ವ್ವಳಬ್ಜದಳಮುಕುಳನಮಂ || 637

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ||

ಕಂ || ವಿನಯೋಪಚಾರವಚನಮು |
ಮನುಕೂಲಾಚರಣಮುಂ ವಿಭಿನ್ನಾಸನಮುಂ ||
ಮನದೊಳಗೆ ಪುದಿದು ಪೊಣ್ಮಿದ |
ಮುನಿಸಂ ಕನ್ನಡಿಪುವಾ[4]ಗೆ ಬಗೆವೆಂ ಪ್ರಿಯೆಯೊಳ್ || 638

ಸೂತ್ರಂ || 152 ||

ಗುಣಮನೆ ತರ್ಪ್ಪುದು ದೋಷದ |
ಲೇಶಂ ಅಥವಾ ಗಣನೆಗೆ ದೋಷಮುಮನಿನಿಸು ಗುಣಗಣನೆಗೆ ತಂ ||
ಲವಂ. ದೋಣರ್ವುದು ಲೇಶಂ ವಿಬುಧಾ |
ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಲಬರ್ ನಿಗೂಹನಂ[5] ಲವಮೆಂಬರ್ || 639

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಒಡನಿರ್ದ್ದಗಲ್ಕೆಯಾದೊಂ |
ದೆಡೆಯೊಳ್ ದುಃಖಮನಸಹ್ಯಮಂ ಮಾೞ್ಪುದಱಿಂ ||
ಸುಡು ಸುಡು ಸಜ್ಜನರಪ್ಪವ |
ರೊಡಗೂಟಮನ[6]ಕ್ಕೆ ಖಳರ ಕೂಟಮೆ ಸುಖದಂ || 640

1 ನೆಸಗುವ್ವು. 2 ಮಂತಾ. 3 ಮದಲ್ಲ. 4 ವಾಗಿ. 5 ಮಂ. 6 ನಕ್ಕೆ.

ನಿಗೂಹನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪರಿವಿಡಿಗೆಯ್ಯೆ ಸೊಂದಿಗಿೞ ತಂದೆಯ ತಾಯ ಸಮೀಪದೊಳ್ ತನೂ ।
ದರಿಯ ರತೋಪಯುಕ್ತ ಶ್ರುತಿಯಂ ವಿನತಾನನೆ ನಾಣ್ಚಿ ತೋ[1]ಳ . ॥
ಳ್ತುರುಕ್ಕಳನತ್ತ್ಗನದ್ರಹತಕಂಕಣಝುಂಕೃತಹಸ್ತತೂರ್ಯ್ಯನಿ ।
ಬ್ಸರರವದಿಂದದಂ ಮಱಸಿದಳ್ ಗಡ ಮುಗ್ಧೆಯದೇಂ ವಿದಗ್ಧೆಯೋ ॥ 641

ಸೂತ್ರಂ ॥ 153 ॥

ವ್ಯತಿರೇಕಮುಭಯಸಾಮ್ಯ ।
ವ್ಯತಿರೇಕಂ. ಪ್ರತೀತಿಯುಂ ತೋಱ ಭೇದಮಂ ಮೂಱ್ಪುದು ಸಂ ॥
ದೀಪಕಂ. ಗ[2]ತಿಯಿಂದಂ ಮಧ್ಯಾಂತ ।
ಸ್ಥಿತಮಾಗಿ ಬೆಳಪ್ಪುದಱಿಗೆ ದೀಪಕಮುಕ್ಕುಂ ॥ 642

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವ್ಯತಿರೇಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಗಂಭೀರಮುಮಳಲಕ್ಷ್ಮೀ ।
ಸಂಭವಪದಮಧಿಕಸತ್ವಮಾಗಿಯುಮೆಯ್ದ ॥
ಲ್ಕಂಭೋಧಿ ನೆಱೆದುದಿ[3]ಲ್ಲವ ।
ನಂ ಭಾಸುರನಿಶಿತಮತಿಯನತಿಕಲುಷಜಡಂ ॥ 643

ವೃ ॥ ವಸುಧೆಗೆ ಸಂದಹೀನರಿಪುವರ್ಗ್ಗಮನೋಡಿಸಿ ಚಕ್ರಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಬ ।
ಣ್ಣಿಸೆ ಪತಿಭಕ್ತಿಯಂ ಮೆಱೆದು ಮಂತ್ರಪದಕ್ಕಧಿನಾಥನಾಗಿ ಪೆಂ ॥
ಪೆಸೆವಿನಮೂರೊಳಂ ವಿಮುಖವೃತ್ತಿಯೊಳೊಂದದ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂ ।
ದೆಸಗದ ವೈನತೇಯನಿವನೆಂಬುದು ಸಾಹಸವೈನತೇಯನಂ ॥ 644

ಕಂ ॥ ವಾರಿಜಗಂಧಿ ವಿಭಾತಸ ।
ಮೀರಂ ನಿಜಸುರಭಿ ನಿನ್ನ ಸು[4]ಯ್ಯದಱೊಳದಂ ॥
ತೋರಗೆಯುಕ್ಕುಮೆ ಪರಗುಣ ।
ಹಾರಿಗೆ ನಿಜಗುಣಮು[5]ದೇಕೆ ಸಮನಿಸಿವವುದೋ ॥ 645

ಕಾರಕದೀಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನವಜಳದಾಗಮಮಿಂತೀ ।
ಭುವನಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಮೆಯ್ದೆ ಮಾಡಿದುದಧಿಕೋ ॥
ತ್ಸವಮಂ ಪುತ್ತಂತದೆ ತಾಂ ।
ಪ್ರವಾಸಿಗಳ್ಗೆರ್ದೆಯೊಳೊದವಿಸಿತ್ತುದವಱಲಂ ॥ 646

1 ಕಾಮುಕ ॥ ಕ್ಪರ, ತೋೞಕ ॥ ಳ್ಪರ. 2 ಗತಿಯಾದಿಮಧ್ಯಮಂಶ. 3 ದಿಲ್ಲಿವ. 4 ಸುಯ್ಯದಱಿತೆೞಗಂ.
5 ನೋೞ್ಪ, ಪೋೞ್ಕೆ.

ಕಂ॥ ಓಸರಿಸಿದ ಜವನಿಕೆಯೊಡ ।
ನೋಸರಿಸಿದನಿಸಲೆ ಕಂತು ಕು[1]ಸುಮಾಂಜಲಿಯುಂ ॥
ಸೂಸಿದ ಪದದೊಳ್ ಸಭೆಗಂ ।
ಸೂಸಿದನೊ[2]ಡನೊಡನೆ ನನೆಯ ಮೊನೆಯಂಬುಗಳಂ ॥ 647

ಆವರಿಸಿತ್ತೊ ನಭೋಂತ ।
ರ್ಬ್ಭವಿವರಮನಮರ್ದಿನೆಸಕಮೆನೆ ಬಿರಯಿಗಳೋಂ ॥
ಪೋವಿದು ಮದನನ ಸೋದನ ।
ದೀವಿಗೆಯೆನೆ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಿದಂ ತುಹಿನಕರಂ ॥ 648

ಕ್ರಿಯಾದೀಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಸೊಗಯಿಸಿದುದು ಕಾರ್ಗ್ಗಲದ ।
ಪುಗಿಲೊಳ್ ಜಲಜಲನೆ ಪರಿಯುತಿರ್ಪ್ಪೊಳ್ವನಲುಂ ॥
ಮುಗಿಲ ಪೊರೆಪೊರೆಗಳೊಳ್ ಪೊಳೆ ।
ದೊಗೆವ ಚಳಚ್ಚಟುಳತರತಟಿದ್ವಿಳಸನಮುಂ ॥ 649

ಧರೆಯುಂ ಮೆಟ್ಟದೆ ಮೆಟ್ಟುವ ।
ಸುರಲಲನಾನೃತ್ಯಮಿತ್ತಲಭವನ ಸಭೆಯೊಳ್ ॥
ಕರಮೆಸೆದುದು ವಾ[3]ರಸ್ತ್ರೀ ।
ಪರಿನರ್ತ್ತನಮತ್ತಲಾಮಹೇಶನ ಸಭೆಯೊಳ್ ॥ 650

ಕುಳಿರ್ವೆಲರುಮಾಲಿನೀರುಂ ।
ತಳಿರ್ವಾಸುಂ ಚಂದ್ರಕಾಂತಮುಂ ಚಂದನಮುಂ ॥
ಕೊಳನುಂ ನಂದನವನಮುಂ ।
ಕ[4]ಳೆಯವೆ ಬೇಸಗೆಯೊಳೆ[5]ನ್ನ ಬೇಟದ ಸೂಡಂ ॥ 651

ಸೂತ್ರಂ ॥ 154 ॥

ಸಮನಿಸಿ ಬಿದಿವಸದಿಂದಂ ।
ಸಮಾಹಿತಂ. ಸಮೀಹಿತಂ ಬರ್ಪ್ಪೊಡದು ಸಮಾಹಿತಮೆನಿಕುಂ ॥
ಆವೃತ್ತಿ. ಸ[6]ಮಗೊಂಡರ್ತ್ಥಪದಾವೃ ।
ತ್ತಿ ಮತ್ತದಾವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ ॥ 652

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಸಮಾಹಿತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕಡುಗಱ್ತಲೆಯೊಳ್ ಪ್ರಿಯನಿ ।
ರ್ದ್ದೆಡೆಗಾ[7]ಗಿಯೆ ಪೋಗಲೆಂದು ಮನೆಯುಂ ಪೊಱಮ ॥
ಟ್ಟಡಿಯಿಡಲಱಿಯದೆ ಮಱುಗುವ ।
ಮಡದಿಗೆ ಬಗೆ ತೀರೆ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿದುದಾಗಳ್ ॥ 653

1 ಪುಷ್ಪಾಂ. 2 ನೊಪ್ಮೋರ್ದಲೆ. 3 ದೇವ. 4 ಕಳೆಯವು. 5 ಳನಗ. 6 ಸಮಾಕೊಂಡ. 7 ಗಾಗಿರ.

ಕಂ॥ ಮುಳಿದಿರೆ ನಿಜವಲ್ಲಭೆಯುಂ ।
ತಿಳಿಪಲ್ ಕಾಲ್ಗೆಱಗಲಿನಿಯನಿರ್ಪ್ಪವಸರದೊಳ್ ॥
ಜಳಧರನಿನದಂ ನೆ[1]ಗೆದುದು ।
ತಳವಳಗು[2]ತ್ತಾಕೆ ತಾನೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪುವಿನಂ ॥ 654

ಆವೃತ್ತಿಗೆ॥

ವೃ ॥ ಅಲರ್ದುವು ಕುಟಜಂಗಳ್ ಪೂತುವಿಂಬಪ್ಪಿನಂ ಕಂ[3] ।
ದಲಿ ಕುಸುಮಿಸಿದತ್ತುದ್ದಾಮನೀಪಾವನೀಜಾ ॥
ವಲಿ ಬಿರಿದುವೆ ಜಾತೀಯೂಥಿಕಾಕೇತಕೀಸಂ ।
ಕುಲಮವಿರಲಗಂಧಾವೋದಿತಾಶಾಂತರಾಲಂ ॥ 655

ಕಂ ॥ ಪಡೆಗುಂ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯುಂ ।
ಪಡೆಗುಂ ಸ[4]ನ್ಮಾರ್ಗ್ಗದೆಸಕಮಂ ಗುಣದೊಳ್ಪಂ ॥
ಪಡೆಗುಂ ನಿರ್ಮ್ಮಳಯಶಮಂ ।
ಪಡೆಗುಂ ಪಡೆಗುಂ ವಿಭುತ್ವಮಂ ಬುಧಸಂಗಂ ॥ 656

ವೃ ॥ ಕಲಿ ಪಾರ್ತ್ಥಂ ಪಾರ್ತ್ಥನಿಂದಂ ಕಲಿ ರವಿತನಯಂ ಪಾರ್ತ್ಥನಿಂ ಕರ್ಣ್ಣನಿಂದಂ ।
ಕಲಿ ಭೀಮಂ ಪಾರ್ತ್ಥನಿಂ ಕರ್ಣ್ಣನಿನನಿಲಜನಿಂ ರಾಘವಾಧೀಶಭೃತ್ಯಂ ॥
ಕಲಿ ಶಕ್ರಾಪತ್ಯನಿಂ ಕರ್ಣ್ಣನಿನನಿಲಜನಿಂದಂಜನಾಪುತ್ರನಿಂದಂ ।
ಕಲಿ ಧಾತ್ರೀಚಕ್ರದೊಳ್ ವಿಕ್ರಮಗುಣನಿಳಯಂ ವೀರಮಾರ್ತ್ತಾಂಡದೇವಂ ॥ 657

ಸೂತ್ರಂ ॥155॥

ಇತರೇತರಕಾರಕಸಂ ।
ಪರಸ್ಪರಂ. ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಮೂಹದೊಳೆಸೆವೊಂ ॥
ಸಾರಂ. ದತಿಶಯಗುಣದಿಂ ನಿರ್ದ್ಧಾ ।
ರಿತಮಪ್ಪುದು ಸಾರಮೆಂಬ ಸದಲಂಕಾರಂ ॥ 658

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಪರಸ್ಪರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸರಿಗೆಗೆ ಕೊರಲ್ ಕೊರಲ್ಗಂ ।
ಸರಿಗೆಯು[5]ಲಂಕರಿಸೆ ಸರಿಗೆ ವಂದುದು ಮುಯ್ಮ್ಮು ॥
ಟ್ಟಿರೆಡೆಬಿಡಂಗುವೆಂಬಂ ।
ತಿರೆ ಕರಮೊ[6]ಪ್ಪಿದುದು ಕೊರಲಗೇಂದ್ರಾತ್ಮಜೆಯಾ ॥ 659

1 ನಗಲ್ಪುದು. 2 ಗಾಡಾಳ್, ಗಾಗಾಳ್. 3 ಕಂಟಲಿ, ಕಂಡಲಿ. 4 ಸನ್ಮಾನ. 5 ವಲಂಸರಿಗೆ. 6 ಪೊಪ್ಪುವುದು.

ಸಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಸಾರಂ ಸಂಸಾರದೊಳಬ।
ಲಾರತ್ನಂ ಸಾರಮಲ್ಲಿ ಜವ್ವನಮದಱೊಳ್ ॥
ಸಾರಂ ಮಧುರಾಕಾರಂ।
ಸಾರಂ ಮತ್ತಂತವ[1]ಕ್ಕು ಮನುಕೂಲರಸಂ ॥ 660

ಸೂತ್ರಂ ॥ 156 ॥

ನಿಮೀಳನಂ.
ಪ್ರಕೃತಿಯಿನಲ್ಲದೊಡಾಗಂ।
ತುಕಹೇತುವಿನಿಂ ಪ್ರಕೋಪರಾಗಾದಿಮನೋ ॥
ವಿಕೃತಿಯನುಪಲಕ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿ।
ಯೆ ಕಾ[2]ಣದಿರಲದು ನಿಮೀಳನಂ ಪೆಸರಿಂದಂ ॥ 661

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸರಳತರಧವಳಸುಸ್ನಿ।
ಗ್ಧರೂಪಮಾನೃ[3]ಪನ ದೃಷ್ಟಿ ಸಾಜದೊಳದಱಿಂ ॥
ದೊರೆಕೊಂಡುದೊಂದು ಚೇತೋ।
ನುರಾಗಮಱಿಯಲ್ಕೆ ಬಪ್ಪುದಲ್ತಣಮಾರ್ಗ್ಗಂ ॥ 662
ಮದಿರಾಮದಭರಪಾಟಲ।
ವದನೆಯ ಮನದೊಳ್ ಪೊದಱ್ದ ಕೋಪಂ ತಾನಂ ॥
ತದು ಲಕ್ಷಿಸಲ್ಕೆ ಬಂದಿ।
ರ್ದ್ದುದಿಲ್ಲ ಕೃತದೋಷನಾ[4]ಗಿಯುಂ ಕಾಮುಕನಿಂ ॥ 663

ಇವು ವಾಸ್ತವಭೇದಂಗಳ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 157 ॥

ಔಪಮ್ಯಂ.
ಏನಾನುಮೊಂದು ತೆಱದಿಂ।
ನಾನಾವಿಧವಸ್ತುರೂಪದೊಳ್ ಸಾದೃಶ್ಯಂ ॥
ತಾನೆನಿಸಿ ತೋರ್ಪ್ಪುದದು ಬುಧ।
ಮಾನಿತಮೌಪಮ್ಯಮೆಂಬಲಂಕೃತಿಯಕ್ಕುಂ ॥ 664

ಸೂತ್ರಂ ॥ 158 ॥

ವೃ ॥ ಉಪಮಾನಪ್ರತಿವಸ್ತುರೂಪಕಸಮಾಸೋಕ್ತಿಕ್ರಮಾಕ್ಷೇಪಸಾ।
ಉಪಮಾ ವ್ಯಪರಾಖ್ಯಾನನಿದರ್ಶನೋತ್ತರಸಸಂದೇಹಭ್ರಮಾಪಹ್ನುತಿ ॥
ಭೇದಂಗಳ್. ವ್ಯಪದೇಶಸ್ಮರಣಪ್ರತೀಪಸಮಯೋಗಾಪ್ರಸ್ತುತಸ್ತೋತ್ರಮೆಂ।
ದುಪಮಾಭೇದಮಿವಕ್ಕುಮಂತೆ ದೊರೆವೆತ್ತರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಮುಂ ॥ 665

1 ದಕ್ಕೆಯನು, ದಕ್ಕೆಮನು. 2 ಕಾಣಲಾದುದು. 3 ನೃಪರ. 4 ಮಾಗಿ.

ಅವಱೊಳಗೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 159 ॥

ಉಪಮೇಯಂ ಗುಣಲೇಶದಿ ।
ನುಪಮಾನಕ್ಕೆಣೆಗೆ ವರ್ಪೊಡುಪಮೆಯೆನಿಕ್ಕುಂ ॥
ಉಪಮೆ. ವ್ಯ[1]ಪಸರ್ಗ್ಗವಿಷಯರೂಪ ।
ಪ್ರ[2]ಪಂಚಿತಮನೇಕಭೇದಮದು ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 666

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಧರ್ಮ್ಮೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಲನಿಧಿವೋಲ್ ಗಂಭೀರಂ ।
ಬಲವೈರಿಯವೋಲ್ ಸಮಗ್ರವಿಭವಸನಾಥಂ ।
ಕುಲಗಿರಿವೋಲ್ ನಿಷ್ಕಂಪಂ ।
ಬಲಿಯಂತೆವೊಲಧಿಕದಾನಿ ದಾನವಿನೋದಂ ॥ 667

ಹೇತೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಿವೃತ್ತತೆಯಿಂ ನುಣ್ಪಿಂ ।
ಶ[3]ರಕಾಂಡಪ್ರತಿಮಚಾರುಗೌರಚ್ಛವಿಯಿಂ ॥
ಪರಿಪಕ್ವತಾಳಫಳದೊಳ್ ।
ದೊರೆಯೆನಿಸುಗುಮವಳ ಘನಪಯೋಧರಯುಗಳಂ ॥ 668

ವಸ್ತೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಳಿಕುಳದಂತಳಕಚಯಂ ।
ದಳಿತಾಂಬುಜದಂತೆ ನಗೆಮೊಗಂ ಲಲಿತಾಂಗಂ ॥
ಮಿಳಿರ್ವ ಲತೆಯಂತೆ ತಳಮುಂ ।
ತಳಿರಂತೆ ಬೆಡಂಗುವೆತ್ತು ತೋರ್ಕ್ಕುಂ ಸತಿಯಾ ॥ 669

ಶ್ಲೇಷೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಮವೃ[4]ತ್ತಸಂಧಿಲಕ್ಷಣ ।
ಸಮನ್ವಿತಂ ಜಾತ್ಯಲಂಕೃತಿಭ್ರಾಜಿತಮು ॥
ತ್ತಮಕಾವ್ಯಬಂಧದಂ[5]ತಾ ।
ದಮಿತಾರಿಗೆ ಸಾಜಮೊಪ್ಪುಗುಂ ಕಿ[6]ಱುದೊಡೆಗಳ್ ॥ 670

ಅನ್ಯೋನ್ಯೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತಳಮುಂ ಕೆಂದಳಿರುಂ ಕುಚದ್ವಿತಯಮುಂ ಪೂಗೊಂಚಲುಂ ತೋಳ್ಗಳುಂ ।
ಸೆಳೆಗೊಂಬುಂ ಕುರುಳೋಳಿಯುಂ ಚಳದಳಿವ್ರಾತಂಗಳುಂ ಕೋಮಳಾಂ ॥
ಗುಳಿಯುಂ ತತ್ಕಳಿಕಾವಳೀರುಚಿಯುಮಂತೊಂದೊಂದಱೊಳ್ ಪೋಲ್ವೆಯಾ ।
ಗೆ ಲತಾಕೋಮಳೆ ಸಾರ್ದ್ರಶೋಕಲತೆಯುಂ ಪೂಗೊಯ್ದಳಂ[7]ತಱತ್ತಯಿಂ ॥ 671

1 ವ್ಯಪಸರ್ಗ್ಗ. 2 ಪ್ರಪಂಚಿತಂ ತಾನನೇಕಭೇದಮೆನಿಕ್ಕುಂ. 3 ಶರಶಂಥಾ, ಸ್ಮರಕಾಂಡ. 4 ವೃತ್ತಿ. 5 ದಂದಂ. 6 ಕಿಱುದಡಯೊಳ್. 7 ಕಂದ.

ವಿಪರ್ಯಾಸೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೊಗಮುಂ ತಾವರೆ ಕಣ್ಣನುತ್ಪಲದಳಂ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಮುಂ ಸೋಗೆ ಸೆ ।
ಳ್ಳುಗುರಂ ಕೇದಗೆ ಪುರ್ಬ್ಬನಂಗಜನ ಬಿಲ್ ಪಂತಾಳಿಯುಂ ಮುತ್ತು ಕೆ ॥
ಯ್ಮುಗಿದಾರಾಧಿಸಿ ಪೋಲ್ತುವೆನ್ನದೆ ಸರೋಜಾತಾದಿನಿಸ್ಸಾರವ ।
ಸ್ತುಗ[1]ಳೊಳ್ ಪೋ[2]ಲಿಪರಂತದೇಂ ಮರುಳರೋ ರೂಪಂ ವಿಚಿತ್ರಾಂಗಿಯಾ 672

ಬಹೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕರದಂಬುದಮುಂ ಗಂಗಾ ।
ತರಂಗಮುಂ ಸಿಂಧುವಾರಕುಸುಮಶ್ರೀಯುಂ ॥
ಹರಹಾಸವಿಳಾಸಮುಮನು ।
ಕರಿಸುವುದತಿವಿಶದಕೀರ್ತ್ತಿ ತೋಳ್ಗೊಪ್ಪುವನಾ ॥ 673

ಮಾಲೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಎಂತು ಬಸಂತಮದರ್ಕ್ಕೆ ತೆಂಬೆಲರೆಂತದ ।
ರ್ಕ್ಕೆಂತು ತಳಿರ್ ತಳಿರ್ಗ್ಗೆಂತಲರ್ ಕುಸುಮೋತ್ಕರ ॥
ಕ್ಕೆಂತಳಿ ಮ[3]ತ್ತ ಮದಾಳಿಗೆಂತು ನಿನಾದಮುಂ ।
ತಂತೆ ತರಂತರಮೊಪ್ಪಿ ತೋಱಿದಳಗ್ಗಳಂ ॥ 674

ಕಲ್ಪಿತೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೃಗಮದಕಲ್ಪಿತಪತ್ರಭಂಗರಮ್ಯಂ ।
ನಗೆಮೊಗಮುಜ್ವಳಕಾಂತಿ ನಾಡೆ ಸಾಮ್ಯಂ ॥
ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ ಮೃಗಲಾಂಛನಾಭಿರಾಮಂ ।
ಮೃಗಧರಬಿಂಬಮಿದೆಂಬಿನಂ ನಿಕಾಮಂ ॥ 675

ವಾಕ್ಯೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಮನೊಳಗೊಳಗದೊಂದಂ ।
ಪರಿಜ[4]ಪನಂಗೆಯ್ಯೆ ನೆಗೞ್ದ ಸೂ[5]ಕ್ತ್ಯವ್ಯಕ್ತಾ ॥
ಕ್ಷರದಿಂ ನಿಗೂಢತರನಿ ।
ರ್ಜ್ಝರರವಗುಂಜದ್ಗುಹಾಚಳಕ್ಕೆಣೆಯಾದಂ ॥ 676

ಪ್ರತ್ಯಯೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಲಜಾಯಮಾನಮುಱರ್ಗ್ಗಣ್ ।
ಪುಲಿನಂಮನ್ಯಂ ನಿತಂಬಮಳಿದೇಶೀಯುಂ ॥
ಚಲದಳಕಪ್ರತತಿ ಮೃಣಾ ।
ಳಲತಾಕಲ್ಪಂಗಳಾಲ[6]ತಾಂಗಿಯ ತೋಳ್ಗಳ್ ॥ 677

1 ಗಳಂ. 2 ಪೋಲಿಸುವಂತೆ-ಪೇಂ, ಪೋಲಿಸುವಂತದೇಂ. 3 ಮತ್ತ. 4 ಜಪಮಂ. 5 ಸೂಕ್ತ್ಯವ್ಯಕ್ತಾ
6 ನತಾಂಗಿಯ.

ಸಮಾಸೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಮಲನಯನಂ ಕಂಬುಗ್ರೀವಂ ಘನಸ್ತನಮಂಡಳಂ ।
ಭ್ರಮರರುಚಿಮತ್ಕೇಶಂ ಬಿಂಬಾಧರಂ ನಳಿತೋಳ್ ಬೆಡಂ ।
ಗ[1]ಮರ್ದುದು ಮೊಗಂ ರಂಭಾಸ್ತಂಭೋರು ತಳ್ವಸಿಜೊಪ್ಪೆ ವಿ[2] ।
ಭ್ರಮದ ಕಣಿಯಂ ಪೋಲ್ತರ್ ನಿಲ್ತಲ್ಲಿ ಬೇಡಿತಿಯರ್ ಕೆಲರ್ ॥ 678

ಸೂತ್ರಂ ॥ 160 ॥

ಲಿಂಗವಚೋವಿಹಿತವಿಭೇ ।
ಉಪಮಾ ದಂಗಳ್ ನ್ಯೂನಾಧಿಕಂಗ[3]ಳುಂ ಸದೃಶತೆಯಿಂ ॥
ದೋಷಂಗಳ್. ಸಂ ಗತಮಲ್ಲದುವುಂ ದೋ ।
ಷಂಗಳವುಪಮೆಗೆ ಯಥಾಕನೋದ್ವೇಜನದಿಂ[5] ॥ 679

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಲಿಂಗವಚನಭೇದಂಗಳ್ಗ ॥

ಕಂ ॥ ನಿರವದ್ಯಂ ಗಳದುರಿತಂ ।
ಪರಿಪೂತಂ ಜಗದೊಳಿಂತಿವಂ ಗಂಗೆಯವೋಲ್ ॥
ಸುರುಚಿರತೇಜಂ ಭಾಸುರ ।
ತರಸ್ವರಂ ಶಿಖಿಶಿಖಾಕಲಾಪಂಗಳವೋಲ್ ॥ 680

ಹೀನೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಎರಲೆಯ ಪಿಂಡುಗಳಂ ದೆಸೆ ।
ವರಿವರಿವಿನಮುಳಜಿ ತಗುಳ್ವ ನಾಯಂತೆ ರಣಾ ॥
ಜಿರದೊಳ್ದಿಚ್ಚಿದ ಬಲವ ।
ದ್ವಿರೋಧಿಸೈನಿಕಮನಾನೃಪಂ ಬೆಂಕೊಂಡಂ ॥ 681

ಅಧಿಕೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮುಂ ಬಿಟ್ಟು ಪರೆದ ಕಟ್ಟಲೆ ।
ಯಂ ಪೆದಜಿ ತೆರಳ್ಚಿ ಪೆಳಪ ಪೆಳಗಿಂದೆಸೆದಿ॥
ರ್ಪ್ಪಂಬುಜಸಖನಂತಿರೆ ಮಿಾ ।
ನಂಬುಟು ಬೆಳಗಿದಪುದಖಿಳಗಗನಾಂತರಮಂ ॥ 682

ಅಸಾದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ॥

*ವೃ ॥ ದಾನಾಂಬುಚುಂಬಿತಕಪೋಲತಲಂ ಮದೇಭಂ ।
ತಾನೊಪ್ಪುವಂತೆ ಸೊಗಯಿಪ್ಪುದು ನೋಡೆ ಪೀನಂ ॥
ನಾನಾರುಚಿಪ್ರಚುರಚಾಪಕಳಾಪಕಾಂತಂ ।
ಸಾನುಪ್ರದೇಶದೊಳುಪಾಗತಮಿಾಮಯೂರಂ ॥ 683

---

1 ಗಮರ್ದುರ್ವಿಶಿ, ಗಮುರ್ದುಗಟಿ, ಗಮರ್ದನಗೆ. 2 ವಿ । ಭ್ರಮಧರಣಿಯಂ. 3 ಗಳವು. 4 ಸಂಗತಮುಮಲ್ಲದುವು. 5 ದೊಳ್. * ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

* ಕಂ॥ ಲತೆಯೊಳ್ ನಳಿತೋಳ್ ಪಲ್ಲವ ।
ತತಿಗಳೊಳಧರಂ ಕಱುಂಕೆಯೊಳ್ ಮೆಯ್ವಣ್ಣಂ ॥
ವಿತತಾಂಶುವಪ್ಪ ಹಿಮದೀ ।
ಧಿತಿಯೊಳ್ ಮೊಗಮುಪಮೆಯೆನೆ[1]ತ್ತು ತೊಳಗುವುದವಳಾ ॥ 684

ಸೂತ್ರಂ ॥ 161 ॥

ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆ ಸಾಮ್ಯ ।
ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಂ ಸಮಾನವಸ್ತುನ್ಯಸನಂ ॥
ರೂಪಕಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಭೇದಾ ।
ತ್ಮತೆಯಿಂದುಪಮೆಯುನದಲ್ತೆ ರೂಪಕಮ[2]ಕ್ಕುಂ ॥ 685

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಿ[3]ನ್ನನ್ನನೊರ್ವನುಂ ಸಂ ।
ಪನ್ನಗುಣಂ ಪುಟ್ಟಲರಿಯನಿನ್ನುಂ ಮು[4]ನ್ನುಂ ॥
ಸನ್ನುತನಮೇರುಭೂರುಹ ।
ದನ್ನವು ಪೆಱತಾ[5]ವ ಮರನುಮೇಂ ಪುಟ್ಟುಗುಮೇ ॥ 686

ಅಸಮಸ್ತರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ನೆಲೆಮೊಲೆ ಪೊನ್ನ ಸೊ[6]ನ್ನಲಿಗೆಯಾಗೆ ಮೊಗಂ ಸರಸೀಜಮಾಗೆ ಕ ।
ಣ್ಮಲರಲರಾಗೆ ಕೆಂದಳಮೆ ಕೆಂದಳಿರಾಗೆ ಕನತ್ಕಪೋಳಮು ॥
ಜ್ವಲಮುಕುರಂಗಳಾಗೆ ದರಹಾಸಮೆ ಸೂಸುವ ಲಾಜೆಯಾಗೆ ಕೋ ।
ಮಲಲಲಿತಾಂಗಿಯರ್ ನೆರೆದು ನೋಡಿದರಂದಿದಿರ್ಗೊಳ್ವ ಮಾಟ್ಕೆಯಿಂ ॥ 687

ಸಮಸ್ತರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ವದನಾಬ್ಜಂ ಕರಪಲ್ಲವೋಪನಿ[7]ಹಿತಂ ಬಾಷ್ಪಾಂಬುವಿ[8]ಪ್ಲಾವಿತಂ ।
ವಿಧಳನ್ನೇತ್ರವಿನೀಲನೀರರುಹಮುಷ್ಣೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂದಂ ಕಱಂ ॥
ಗಿದ ವೃತ್ತಾಧರವಿದ್ರುಮಪ್ರತತಿ ಚಿಂತಾಂಭೋಧಿಮಗ್ನಂ ಕರಂ ।
ಕುದಿಯುತ್ತಿರ್ಪ್ಪುದಿದೆ ಸೂಚಿಕುಂ ವಿರಹದುಃಖಾಕ್ರಾಂತಿಯುಂ ಕಾಂತೆಯೊಳ್ ॥ 688

ವಿಭಕ್ತರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಅಂಬುಜಸೂತ್ರಮೆಂಬ ಪೆ[9]ಣೆದಾವಣೆಯುಂ ಪಱಿದಾವಲೆಂಬ ಬಾ ।
ಲ್ಗಿಂಬಮನೊತ್ತಿ ಕಿತ್ತು ಲತೆಯೆಂಬ ತುರಂಗಮುಮಂ ಪೊರಳ್ಚಿ ಧಾ ॥
ತಾಂಬುತರಂಗಮೆಂಬ ಪರಿಕಾಱನನಟ್ಟಿ ಮದಾಳಿಯೆಂಬ ಗುಂ[10] ।
ಡಂ ಬೞಿಯಟ್ಟೆ ಸೋ[11]ವುದು ಸಮೀರಣವಾರಣಮಾಪ್ರದೇಶದೊಳ್ ॥ 689

* ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ "ಅಲ್ಲಿಯಾನುದ್ಯಯುಕ್ಕೆ" ಎಂದಿದೆ. 1 ಗತ್ತುಕೋಱು ವುವಿವಳಾ. 2 ಭೇದಂ. 3 ನಿನ್ನನೊಲಿನ್ನೊರ್ವ್ವಂ. 4 ಮುನ್ನಂ. 5 ತಿಱದ. 6 ಸೊನ್ನಲಿಗ, ಸಂನತಿಗೆ. 7 ವಿಹಿತಂ. 8 ಲಿಪ್ತಾವಿಲಂ. 9 ಪೆಗದಾಂಗೆಯುಂ. 10 ನಾ । ಡಂ. 11 ಪಾಯ್ವುದು.

ಸಾವಯವರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಪರಿಲುಳಿತಘನಸ್ಮರಜಲಮಂ |
ಚರಿ ವಿಚಲದ್ಭ್ರೂಪ[1]ತಾಕಮಾತಿತರಳತರ ||
ಸ್ಫುರಿತಾಧರಪಲ್ಲವಮಿದ |
ೞ ರೋಷಮಂ ಪಕ್ತ್ರಮಿದೆ ವಲಂ ಕನ್ನಡಿಕಾಂ || 690

ಸಿರವಯವರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಆರಕ್ತಕಪೋಲಂ ಮದಿ |
ರಾರಸಕೃತಸುರಭಿ ಘೂರ್ಣಿತೇಕ್ಷಣಮುದ್ಯ ||
ದ್ಭ್ರೂರಮ್ಯಲಾಸ್ಯವಾಸ್ಯಂ |
ಭೋರುಹವಿಲಾಸುದತಿಗಿಂತಿದೇನೊಪ್ಪಿದುದೋ || 691

ಸಕಲರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ವಾರಿಜಂ ವದನಂ ಬೃಹತ್ಪುಲಿನಂ ನಿತಂಬತಲಂ ಚಲ |
ಚ್ಚಾರುಲೋಚನಕಾಂತಿ ಬಾಳೆಗಳೊಳ್ ಹಾರಮೆ ಫೇನಮಿ ||
ಸ್ತಾರಮಂಚಿತಕುಂಚಿತಾಳಕಮುನ್ಮದಾಳಿಗಳಾಗೆ ಶೃಂ |
ಗಾರದೇವನದೀಪ್ರವಾಹಮಿದೊಂದ[2] ದಲ್ ಪೊಸತೆಂಬಿನಂ || 692

ಹೇತುರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಮೃಗರಾಜಂ ವಿಕ್ರಮದಿಂ |
ಖಗರಾಜಂ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂ ನಗರಾಜಂ ||
ಮಿಗಿಲಾದ ಪೆಂಪಿನಿಂ ಪ |
ನ್ನಗರಾಜಂ ಧೈರ್ಯಗುಣದಿನಾಹವಸಿಂಹಂ || 693

ರೂಪಕರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ತ[3]ರುಣಿಯ ಮುಖೇಂದುಕಮಲಾ |
ಕರದೊಳ್ ಭೃಗ್ಗಾಳಕಾಂ[4]ಕನೀಳಾಬ್ಜಮಳಂ ||
ಕರಿಸೆ ಪಿಟಿರಾಕುಚಾಂಗಂ |
ಬ[5]ರ ಚಿದ್ರ್ಧತ್ತಧರಚಂದ್ರಕಾಪರಿಮಳಮಂ || 694

ಮಾಲಾರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಸಂಸಾರಕ್ಕೇಕಸಾರಂ ಬಿದಿಯ ಕುಲಧನಂ ಲೋಕದಾಲೋಕಮಾಧಾ |
ರಂ ಸಯ್ಪಿಂಗಕ್ಷಿಗಳ್ಗಗ್ಗತ್ವಮಪೂರ್ವಗಮೃತಂ ಕಾಮಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸರ್ವ್ವ |
ಸ್ವಂ ಸೌಂ[6]ದರ್ಯ್ಯಕ್ಕೆ ಗೇಹಂ ಮಹಿತಳತಿಳಕಂ ಜಾಣ ಮೆಯ್ಸೆ ನಾಣ ಜೀವಂ |
ಮಾಂಸಾಕ್ಷೀ ನಿನ್ನ ರಿಂತಪ್ಪೆಳೆಯಳನಿ[7]ಱಿಯಲ್ಕೆಂತು ನೀನೆತ್ತಿಕೊಂ[8]ಡಯ್ || 695

1 ಲತಾಳ. 2 ದನಲ್. 3 ತರುಣೀಮುಖೇಂದು. 4 ತಾಂಕಿ. 5 ಪರಿ. 6 ಸೌಂದರ್ಯ್ಯಕಗೇಹಂ.
7 ವಜ್ಱಿಯುಕ್ತಿಂತು, ಸಜ್ಜಿಯುಕ್ತಿಂತು, 8 ಕೊಂಡು.

ವಿಶೇಷಗುಣರೂಪಕಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಜಗದಾಲೋಕನದರ್ಪಣಂ ಪ್ರಥಮದಿಕ್ಕಾಂತಾನನಂ ಕಂತುರಾ |
ಜಗಜೋದ್ದೀಪನಪಿಂಡಮಂಬರಸರಸ್ಯ[1]ತ್ತಂಸಹಂಸಂ ವಿಯೋ ||
ಗಿಗಣಾಕೂತಕುರಂಗಪೋತಭಯಕೃ[2]ತ್ಕಂಠೀರವಂ ಚೆಲ್ವುವೆ |
ತ್ತೊಗೆದತ್ತಂಬುಧಿವೀಚಿನ[3]ರ್ತ್ತನನಟಂ ಬಿಂಬಂ ಸುಧಾಸೂತಿಯಾ || 696

ಸೂತ್ರಂ || 162 ||

ಉಪಮಾನಕಥನದೊಂದಱಿ |
ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ. ನುಪಮೇಯಮನಱಿಪುದದು ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ ನಿಷೇ ||
ಆಕ್ಷೇಪಂ. ಧಪದಂ ತಾನೆಂಬಂತಾ |
ಗೆ ಪೇೞ್ದಾಕ್ಷೇಪಮಕ್ಕುಮದು ಬಹುರೂಪಂ || 697

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಗೆ ||

ಕಂ || ಫಳತರುಗಳ್ ಪಲವುಂ ಬನ |
ದೊಳಗೆ ಸು[4]ರೋದ್ವಿರೇಫರುಚಪ್ರಕಾಶಂಗಳ್ ತಾ |
ಮೊಳವಾದೊಡಮೇಂತುಂ ಬಗೆ |
ಗೊಳಿಸಿದಪುದಿದೊಂದೆ ನೂತಚೂತಕುಜಾತಂ || 698

ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಒಡನಮೃತಂ ಜನಿಯಿಸೆ ಪಾ |
ಲ್ಗಡಲೊಳ್ ವಿಧು ಪುಟ್ಟಿದಂ ಕಳಾಮಯನೆಂಬೀ ||
ನುಡಿ ಪುಸಿ ಜಡಾತ್ಮಕಂ ವಿಷ |
ದೊಡನೆ ವಿಷಾಕರದೊಳೊಗೆದನೆಂ[5]ಬುದೆ ತಥ್ಯಂ || 699

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ||

ಕಂ || ಪೊಗೞಲ್ಕಾ ನೃಪನಂ ನಾ |
ಲಗೆಯೊಂದಱ ಮನುಜರಿರ್ಕ್ಕೆ ನೆಱೆಯುವಣಂ ನಾ ||
ಸುಗಿಯುಂ ಪವನಾಧ್ವಮನಾ |
ವಗಮಾನಂ ವ್ಯಾಸದಿಂದಮಳೆಯುಳ್ ನೆಱೆವಂ || 700

ಸೂತ್ರಂ || 163 ||

ಪ್ರೊಸೆಯಿಸುವರ್ತ್ಥಂ ಕ್ರಿ[6]ಯೆಯಿಂ |
ಸಾಮ್ಯಂ. ಪ್ರಸಿದ್ಧವಸ್ತುವಿನ ದೊರೆಗೆ ವರೆ ಸಾಮ್ಯಂ ಮ ||
ಪರಾಖ್ಯಾನಂ. ತ್ತಸಮಾನವಿಶೇಷಣಗುಣಾ |
ಲಸಿತಂ ಸಮವೃತ್ತಮಪ್ಪುದು ಪರಾಖ್ಯಾನಂ || 701

---

1 ಸ್ಯತ್ತುಂಗಹಂಸಂ. 2 ಧೃ. 3 ನರ್ತ್ತಕಿ. 4 ಸುರಾನನಿರುಹಪ್ರಕಾಶಂಗಳ್. 5 ನೆಂಬಿದೆ. 6 ಕ್ರಿಯೆಯುಂ, ಕ್ರಿಯೆಯಂ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಾವ್ಯಕ್ತೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಕಲಾರ್ತ್ಥಿಜನಮನೋರಥದಾ ।
ಯಕಂ ಮಹೋದಾತ್ತಮೂರ್ತ್ತಿ ಸೌಂದ್ರ್ಯಚ್ಛಾಯಂ ॥
ಸು[1]ಕರಾಭಿಗಮಂ ನರಪಾ ।
ಲಕನಿರೆ ಕಲ್ಪವನೀಜಮೇಗೆಯ್ದಪುದೋ ॥ 702

ಪರಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಿಕಚಕನರಸೀರುಹಂ ಕೋ ।
ಕಕುಳವ್ಯಾಭಾಸ ಭೂಗೋಳಂ ತಾನಿರೆಯುಂ ॥
ಬಕನಿಕರಲುಳಿತಕಲುಷೋ ।
ದಕವಿರಳದೊಳಂಚೆ ಪೇಚೆಯೊಳ್ ವಸಿಯಿಕುಮೇ ॥ 703

ಸೂತ್ರಂ ॥ 164 ॥

ಎಂತುಟು ಮುನ್ನಂ ಪೇೞ್ದ ।
ದೃಷ್ಟಾಂತಂ. ತ್ಥಾಂತರಮಂತುಟನೆ ಬೞಿಕೆ ತೋಱುವುದದು ದೃ ॥
ಉತ್ತರಂ. ಷ್ಟಾಂತಂ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ತ್ಥದೊಳೋ ।
ರಂತನುಗುಣಮಾಗೆ ಪೇೞ್ವುದುತ್ತರಮೆನಿಕುಂ ॥ 704

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಭವದಾಲೋಕನದಿಂದಾ ।
ಯ್ತುವಳ್ಗೆ ಪಿರಿದುಂ ಮನೋವಿ[2]ಕಾಸಮದೀಗಳ್ ॥
ಕುವಲಯಬಂಧುವಿನಾಲೋ ।
ಕ[3]ವೆ ಮಾಡುವುದಲ್ತೆ ಕುಮುದವನವಿಕಸನಮಂ ॥ 705

ವೃ ॥ ಪತಿಯಿಂ ಪಿಂಬಡಿನೊಳ್ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಬೇಱೊಂದುಂಟೆ ಕೃತ್ಯಂ ವಿರಾ ।
ಗ[4]ತೆಯುಂ ಮೇಣ್ ತದನುಪ್ರಯಾಣವಿ[5]ಧಿಯುಂ ತಾವಲ್ಲದೆಂದಿಂತಿದಂ ॥
ಕ್ಷಿತಿಗೆಲ್ಲಂ ತಿಳಿಮಾಗೆ ತೋರ್ಪ್ಪ ತೆಱದಿಂ ರಾಗೋದಯಂ ಪಿಂಗೆ ಸು[6] ।
ಗತೆ ಸಂಧ್ಯಾಂಗನೆ ಪೋದಳಾ[7]ದೊಲವಿನಿಂ ಬೆನ್ನೊಳ್ ದಿನಾಧೀಶನಾ ॥ 706

ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮರಣಮೆನಿಪ್ಪುದಾವುದು ದರಿದ್ರತೆ ಪತ್ತಿದ ಕುತ್ತಮಾವುದಂ ।
ತರಿಸದೆ ನಿಂದ ಚಿಂತೆ ಸುಖಮಾವುದು ಪುತ್ರಮುಖಾವಲೋಕನಂ ॥
ನರಕದ ದುಃಖಮಾವುದವಿನೀತಕಲತ್ರಮುದಾತ್ತಮಪ್ಪಲಂ ।
ಕರಣಮದಾವುದಗ್ಗ[8]ಕೆವೆತ್ತ ಗು[9]ಣಂಗಳ್ ಭೂತಳಾಗ್ರದೊಳ್ ॥ 707

---

1 ಸುಕರಾಜಿಗಮಂ. 2 ವಿಕಾರಮದಾಗಳ್. 3 ಕವಲ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು. 4 ಗತಿಯಿಂ. 5 ವಿಧಿಯಿಂ ಶಾನಾತವೆಂ. 6 ಸಂ। ಗತಿ. 7 ಳೊಂದೊಳುವಿನಿಂ. 8 ಬಟ್ಟೆಯೂವು. 9 ಗುಣಂ ಸುಜನೈಕಬಾಂಧವಾ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 165 ॥

ಮಾತೇನೊ ಸಂಶಯಂ ಸಂ[1] ।
ಸಂಶಯಂ. ಶ್ರಾಂತಿಪರಂ ಚಿತ್ತಮೋಹನಂ ಭ್ರಮಮಕ್ಕುಂ ॥
ಭ್ರಮಂ. ಭೂತಾರ್ಥಾಪಹ್ನವಸಂ[2] ।
ಅಪಹ್ನುತಿ. ಭೂತಮದನ್ಯತ್ರಾದೃಷ್ಟ್ಯಪಹ್ನುತಿನಾಮಂ ॥ 708

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಳಿಗಳೊ ನೀಳ್ದ ಕರ್ಬ್ಬುಗೆಯೊ ಕೆಂದಳಿರೋಳಿಯೊ ಸುತ್ತುಗೊಂಡು ತ ।
ಳ್ತಳುರ್ವುರಿಮಾಲೆಯೋ ಸರಸಪಕ್ವಫಲಂಗಳೊ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಸಂ ॥
ಕುಳಮೊ ಮನಕ್ಕೆ ಸಂದೆಯಮಗುಂದಲೆಯಾಗಿರೆ ನೋಡಿನೋಡಿ ಕಾ ।
ಟಳಸುವುವೆನ್ನುಮೆಯ್ ಕೆಳದಿ ಪೇ[3]ಱಿದು ಮಾಮರನೋ ದವಾಗ್ನಿಯೋ ॥ 709

ಭ್ರಮಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಣಿಭವನಂಗಳ ರುಚಿಗಳ್ ।
ಪೆಣೆದು ನಭೋಂಗಣದೊಳಿಂ[4]ದ್ರಚಾಪವಿಳಾಸ ॥
ಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿರೆ ಬಹುವಿಧದಿಂ ।
ಕುಣಿವುವು ಕಾರ್ಗ್ಗತ್ತು ಕೇಗಿ ಸೋಗೆನವಿಲ್ಗಳ್ ॥ 710

ವೃ ॥ ಕವಿವ ಕುಬೇರಧೂಪದ ಕವಿಲ್ಪೊಗೆಯಂ ನವಮೇಘಮಾಲಿಕಾ ।
ನಿವಹಮೆಗೆತ್ತು ತೋರ್ಪ್ಪ ಮಣಿದೀಧಿತಿಯಂ ಕುಡುಮಿಂ[5]ಚೆಗೆತ್ತು ಪೊ ॥
ಣ್ಮುವ ಪಟಹಪ್ರಣಾದಮನೆ ಮೇಘನಿನಾದಮೆಗೆತ್ತು ಕಾಂತಂ ।
ಡವಮನೊಡರ್ಚ್ಚುಗುಂ ಶಿಖಿಕುಳಂ ಕನಕಾಯತಕೂಟಕೋಟಿಯೊಳ್ ॥ 711

ಅಪಹ್ನುತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉನ್ಮದಮಧುಕರಕುಳರವ ।
ವ[6]ನ್ಮೃದುಝುಂಕಾರನಿನದಮುಲ್ಲಿದು ಪೀನಂ ॥
ಮನ್ಮಥಚಾಪವಿಮುಕ್ತೋ ।
ದ್ಯನ್ಮಾರ್ಗ್ಗಣಭೀಂಕೃತಿಸ್ವನಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 712

---

1 ಸಂ । ಭೀತಿ, ಸಂ । ಭೀತಿ. 2. ಸಂ । ಭೂತ, ಸಂ । ಭೀತ. 3 ಕೆಳದು. 4 ಳಮರಚಾಪ. 5 ಮಿಂಚು
6 ವನ್ಮಥ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 166 ॥

ಉ[1]ಪಮೇಯಮನ್ಯಗ್ಭಾವ್ರೋ ।
ವ್ಯಪದೇಶಂ. ಪ[2]ಪನ್ನಮುಪಮಾನಮಾಗೆ ಮುಖ್ಯಮದಕ್ಕುಂ ॥
ಸ್ಮರಣಂ. ವ್ಯಪದೇಶಂ ಪುಂ ಪ್ರೋದುದ ।
ನಪೂರ್ವ್ವಮಂ ಕಂಡು ನೆನೆವುದದು ತಾಂ ಸ್ಮರಣಂ ॥ 713

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವ್ಯಪದೇಶಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಚಯುಗಳಚ್ಛಲದಿಂದೊಂ ।
ದಿ ಚಕ್ರವಾಕದ್ವಯಂ ಭುಜವ್ಯಾಜಲತಾ ॥
ರುಚಿಗಳೊಳಿರ್ದ್ದಪ್ಪುವು ನಾ ।
ಡೆ ಚೆಲ್ವುವೆತ್ತಾಸ್ಯಮಿಷಸರಃಸರಸರದೊಳ್ ॥ 714

ಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮನಕಂ ಪಕ್ಕಲ್ಲದೆ ನೆ[3]ಲ ।
ನಿನಿಸಾನುಂ ಮೆಚ್ಚೆ ಕಣ್ಣ್ಗನಂ ನೋಡಿ ನರಂ ॥
ನೆನೆದಂ ತನ್ನೊಳ್ ತಾಗಿದ ।
ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯ ಕಿರಾತತನುಸಾಷ್ಠವಮಂ ॥ 715

ವೃ ॥ ವಿಶಾಳಮಳಿನೋಗ್ರತುಂಗಗಿರಿಕುಂಜಸಂಜಾತಮು ।
ಪ್ಪಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಧಾತುಜಳನಿರ್ಝ್ಝರಂ ಪಾಯೆ ಮಾಂ ॥
ಸಶೋಣಿತಮಯಂಬೊಲಾಗಿ ಕಿಱಿದಂತರಂ ತೋಱೆ ಕಂ ।
ಡು ಶಾರ್ಙ್ಗ ನೆನೆದಂ ಹಿರಣ್ಯಕನದೊಂದುಬಿಟ್ಟಂದಮಂ ॥ 716

ಸೂತ್ರಂ ॥ 167 ॥

ಅ[4]ನುಕಂಪೆಯಕ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಕು ।
ಪ್ರತೀಪಂ ತ್ಸನಮುಪಮೇಯಸ್ಥಿತಂ ಪ್ರತೀಪಂ ಗಡೆಗೊಂ ॥
ಸಮಯೋಗಂ ಡ[5]ನುಗತಮಾಗಿರೆ ಗುಣದೋ ।
ಷನಿರೂಪಣದಿಂ ವಿಭಾಗಮದು ಸಮಯೋಗಂ ॥ 717

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರತೀಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಮಲಿನಮಾಗಿಯುಮಿವಾನಿ ।
ನ್ನ ಮೊಗಂ ಮೃಗಲಕ್ಷ್ಮನೆಣೆಗೆ ವಂದಪುದಿನಿಸಂ ॥
ಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷಿ ಕಜ್ಜಲ ।
ವಿವಿಶ್ರಿತಾಶ್ರೂದಬಿಂದುಮಲಿನಕಪೋಲಂ ॥ 718

---

1 ಉಪಮೆಯುಮನ್ಯಪ್ರಭಾವೋ. 2 ದ್ಯುಪನ್ನ. 3 ನೆಲೆಗಿನಿಸಾನುಂಮೆಚ್ಚಿ. 4 ಅನುಕಂಪಮಕ್ಕೆ. 5 ಡನುಮಾತ.

ಕಂ॥ ಅಸಿತೋತ್ಪಳದಳಶೋಭೆಯು।
ನೆ[1]ಸೆಯೆ ಕಟಾಕ್ಷದೊಳೆ ತ[2]ಳೆದ ಮದದಿಂದಾಲೋ॥
ಕಿಸದಿರು ಮುಗ್ಧ್ದೆ ಮಾಣಿಸಿ।
ದೆಸೆದೆಸೆಗಳೊಳೊಳವು ಕುವಲಯಾಕರಮೆನಿತುಂ॥ 719

ಸಮಯೋಗಕ್ಕೆ॥

ಕಂ॥ ಮೃಗನಯನೆಯುರೊಲವುಂ ಬ।
ಳ್ಳಿಗೊಂಡು ತಳ್ತಡರೆ ಪೊಳೆದು ಮಿಂಚುವ ಮಿಂಚುಂ॥
ಬಗೆವಾಗಳ್ ನಿಲ್ಲವದೊಂ।
ದು ಗೞೆಗೆಯುಂ ಘನನಿಬದ್ಧಮೆನೆ ಸಂದಿರ್ದ್ದಂ॥ 720

ಸೂತ್ರಂ॥ 168॥

ಬಗೆದಿರ್ದ್ದ ಬೇೞದೊಂದಂ।
ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆ. ಪೊಗೞ್ವಂದಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆಯೆನಿಕ್ಕುಂ॥
ಅರ್ತ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ. ನೆಗೞೆ ನುಡಿವುದನೆ ಸಾಧಿಸಿ।
ನಿಗದಿಸ್ತುದರ್ತ್ಥಾಂತರಂ ಪ್ರಸಂಗನ್ಯಾಸಂ॥ 721

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆಗೆ॥

ವೃ॥ ಮೃದುಹರಿತಪ್ರವಾಳನವಶಾದ್ವಲರಾಜಿಯನಾಯ್ದು ಮೇದು ತ।
ಣ್ಪೊವಿದ ನಿರ್ಝರಾಂಬುಗಳನೊಯ್ಯನೆ ಪೀರ್ದ್ದ ನಿಜಾಂತರಂಗದೊಳ್॥
ಪುದಿದನುರಾಗದಿಂದಳಸಿ ಪುಲ್ಲೆಗಳಾರೊಳವೆಂದು ದೈನ್ಯಮಿ।
ಲ್ಲದೆ ಸುಖಮಿರ್ಪ್ಪುವೀವನನಿಕುಂಜವಿಭಾಗದೊಳೇಣಸಂಕುಳಂ॥ 722

ಅರ್ತ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ॥

ವೃ॥ ಜಗದೊಳುಳ್ಳ ನದೀಪ್ರವಾಹಜಲಂಗಳೊ[3]ಟ್ಟಿ ಓದುವಗಂ।
ಪುಗೆಯುಮೊತ್ತದು ಮೇರೆಯಂ ಬಡಬಾನಳಂ ಬಿಡದಾಗಳುಂ॥
ತಗುಳೆ ಪೀರೆಯುಮಂತದೆಳ್ಳಸಿತಪ್ಪೊಡಂ ತವದಂತೆವೋಲ್।
ಬಗೆದು ನೋಡೆ ಮಹಾತ್ಮರಪ್ಪವರೇಕರೂಪರದೆಲ್ಲಿಯುಂ॥ 723

ಕಂ॥ ರೂಪದ್ಧನಾರಿಯಾಯ್ತು ವಿ।
ರೂಪಾಕ್ಷಂಗೆಂತು ಶಾಂತರೌದ್ರಾತ್ಮಕಮೀ॥
ರೂಪು ನಿನಗಾದುದಂ[4]ತೆ ಮ।
ಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತಮಪರತಂತ್ರಮಚಿಂತ್ಯಂ॥ 724

ಇವು ಉಪಮಾಭೇದಂಗಳ್॥

1 ನೆಸೆ. 2 ತಳೆದು. 3 ಳೊಳ್ಪುದಿ. 4 ದಂತು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 169 ॥

ಅತಿಶಯಂ.

ನಾಡಾಡಿಗಳಿವಿನಂ ಕೆ ।
ಯ್ದೂಡಿದ ವಸ್ತುಪ್ರವರ್ಣ್ಣನಂ ವಿಸ್ಮಯಮಂ ॥
ಮಾಡುವುದತಿಶಯಮಕ್ಕುಂ ।
ನಾಡೆಯುಮಿದಱಿಂದಮಾವುದುಂ ಬಗೆಗೊಳಕುಂ ॥ 725

ಸೂತ್ರಂ ॥ 170 ॥

ಅತಿಶಯ ಭೇದಂಗಳ್.

ವಿರೋಧಮುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ವಿಭಾವನಾಹ್ವಯಂ ।
ತಿರೋಹಿತಂ ಪೂರ್ವ್ವಮಹೇತು ತದ್ಗುಣಂ ॥
ಪರಸ್ಪರಾಸಂಗತಿಕಂ ವಿ[1]ಶೇಷಮುಂ ।
ನಿರೂಪ್ಯಮಾಣಾತಿಶಯಪ್ರಭೇದಮುಂ ॥ 726

ಅಲ್ಲಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 171 ॥

ವಿರೋಧಂ. ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ

ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿರುದ್ಧಪದಾ ।
ರ್ತ್ಥನ್ಯಾಸಮೆ ತಾಂ ವಿರೋಧಮವಿವಕ್ಷಿತಸಾ ॥
ಮ್ಯಾನ್ಯಮೆ ತದ್ಗುಣಯೋಗದಿ ।
ನನ್ಯತ್ವಾರೋಪಮುಪ್ಪುದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ವಲಂ ॥ 727

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮರದುಱುಗಲ ಕತ್ತಲೆಯುಂ ।
ಪರಿಕಲಿಸಿ ಪೊದಱ್ದ ಶೋಣಮಣಿದೀಧಿತಿಯುಂ ॥
ನೆರೆದಿರ್ದ್ದುವೊಂದನೊಂದೊ ।
ತ್ತರಿಸಲ್ ನೆಱೆ ನೆಱೆಯಮೀಮಹೀಧರತಟದೊಳ್ ॥ 728

ಘನಜಘನಂ ತನುತನು ನಿ ।
ಮ್ನನಾಭಿ ತುಂಗಸ್ತನಂ ವಿನೀಲಿಮಕೇಶಂ ॥
ಕನದರುಣದ[2]ಶನವಸನಂ ।
ಮ[3]ನದೊಳ್ ಭಾವಿಸೆ ವಿರುದ್ಧಮಿವಳಾಕಾರಂ ॥ 729

1 ವಿಶೇಷ್ಯಮುಂ, ವಿಶೇಷ್ಯಮುಂ. 2 ದಂಶ. 3 ಮನಕ್ಕೆ.

ವೃ ॥ ದಶರಥನಾಗಿಯುಂ ದಶಸಹಸ್ರರಥಂ ರವಿವಂಶನಾಗಿಯುಂ ।
ಶಶಧರಕೀರ್ತ್ತಿರೂಪನಿನನಾಗಿಯುಮಸ್ತಮಯಾಪವರ್ಜ್ಜಿ ಕ ॥
ರ್ಕ್ಕಶಬಲನಾಗಿಯುಂ ಮೃದುವಪುಃಪ್ರಸರಂ ಮತಿತೀವ್ರನಾಗಿಯುಂ ।
ಪ್ರಶಮಿತಚಿತ್ತನೆಂತುಮವಿರುದ್ಧಗುಣಂ ಗುಣವಜ್ಜನಸ್ತುತಂ ॥ 730

ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮೇಕ್ಷಣನೆಂತುಮಂಧನಸತೀಸೌಂದರ್ಯ್ಯದೊಳ್ ಸ[1]ತ್ಕ್ರಮಾ ।
ನ್ವಿತನೆಂತುಂ ಪೆೞವಂ ಮಹಾಜಿಮುಖದೊಳ್ ನಿ[2]ರ್ಣ್ಣೀತಸವ್ಯಾಗ್ರಹು ॥
ಶ್ರುತನೆಂತುಂ ಬಧಿರಂ ಕರಂ ಪರಪರೀವಾದಂಗಳೊಳ್ ನೋೞ್ಪೊಡ ।
ದ್ಭುತಮಾಶ್ಚರ್ಯ್ಯಮಭೂತಪೂರ್ವ್ವಮೆಸಕಂ ಶ್ರೀಗಂಡಮಾರ್ತ್ತಂಡನಾ ॥ 731

ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಇರದೆ ನಿತಂಬಮೆಂಬಹಿನಿವಾಸದಿ[3]ನೀಕೆಯ ರೋಮರಾಜಿಯೆಂ ।
ಉರಗನಳುರ್ಕ್ಕಿಯಿಂ ಮೊಗಮನೊಪ್ಪುವ ಚಂದ್ರನೆಗೆತ್ತು ಕೋಪದಿಂ ॥
ಬರೆ ಬರಲೀಯದತ್ತ ಮೊಲೆಗಳ್ ತಡೆದಿರ್ದ್ದಪುವೆಂದು ಪರ್ಚ್ಚವಂ ।
ತಿರೆ ಕಿವಿಯೊಳ್ ಬೆಡಂಗಿಡಿದು ತೋರ್ಕ್ಕುಮಪಾಂಗದ ನೋಟಮಾಕೆಯಾ ॥ 732

ಕಂ ॥ ಎಳೆಯಳ ಮೊಗದ ನೆೞಲ್ ತ ।
ಮ್ಮೊಳಗಿರೆ ಸಂತಸದೆ ಬೀಗಿದಂತಿರ್ದ್ದ ಕುಚಂ ॥
ಗಳ ಮಱೆಯೊಳ್ ಕಾಣದೆ ಮೊಗ ।
ದಳವಂ ನಡು ನೆನೆದು ಬಡಬಡಾದಂತಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 733

ವಾಸರಪತಿ ಬಿಸುಗದಿರಿಂ ।
ಪೇಸದೆ ತವೆ ಪೀರ್ಗ್ಗುಮೆಂಬ ಮಱುಕದಿನಂಭೋ ॥
ಜಾಸನನಂಬುಜವನಮಂ ।
ಬಾಸಣಿಸಿದನೆನಿಪುವೆಸೆವ ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳ್ ॥ 734

ನೀಲಿಯ ರ[4]ಸದೊಳ್ ಕರಡಿಯ ।
ತೋಲಂ ತೊ[5]ಯ್ದುೞ್ದ ಮಸಿಯೊಳದಱೊಳ್ ಪುದಿದ ॥
ತ್ರೈಲೋಕಮಕ್ಕುಮೆನಿಸಿ ।
ತ್ರೈಲೋಕವಿರೋಧಿ ಬಹಳತಮಸಂತಮಸಂ ॥ 735

ಸೂತ್ರಂ ॥ 172 ॥

ಕ್ರಿಯೆಯುಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಂಗೆಯೆ ।
ವಿಭಾವನೆ. ನಿಯತಫ[6]ಳವ್ಯಕ್ತಿಯುದು ವಿಭಾವನೆಯೇಕಾ ॥
ತಿರೋಹಿತಂ. ಶ್ರಯಮನದೊಂದಂ ಗುಣದತಿ ।
ಶಯಮಂ ತಿರೋಹಿಸೆ ತಿರೋಹಿತಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 736

1 ವಿಕ್ರಮಾ. 2 ನಿರ್ಣ್ಣಿಕ್ತ. 3 ದೊಳೀಕೆಯ. 4 ರಸದಿಂ. 5 ತೊಯ್ದುೞ್ದು. 6 ಫಲವ್ಯಕ್ತಿಯದ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ವಿಭಾವನೆಗೆ ||

ವೃ || ಸಮುಱದೆ ಕೊಂಕಿ ನೀಳ್ದಸಿಯ ಪುರ್ವ್ವುಗಳೆಳ್ಚದೆ ನಾಡೆಯುಂ ಬೆಡಂ |
ಗಮರ್ದಸಿತಾಕ್ಷಿಯುಗ್ಮಮಡಿಯೂಡದೆ ಕೆಂಪೆಸೆದಿರ್ದ್ದ ಕೆಂದಳಂ ||
ಭ್ರಮರಕುಳಪ್ರಭಾ[1]ಸಿ ಕುಟಿಲಾಲಕಮೊತ್ತದೆಯುಂ ನಿಸರ್ಗ್ಗದಿಂ |
ತಮಗೆನೆ ಗಾಡಿ ಕೆಯ್ಗೞಿಯೆ ಬರ್ಪ್ಪ ಲತಾಂಗಿಯರಾದಮೊಪ್ಪಿದರ್ || 737

ಕಂ || ಅ[2]ಕುಪಿತಕಲುಷಿ ಜಲಮುಪಾ |
ನಕಪ್ರಮತ್ತಂ ಶಿಖಂಡಿಸಂತಾನಮಹೇ ||
ತುಕಸುರಭಿ ನೀಪವಿಪಿನಂ |
ಸಕಳಮಹೀತಳದೊಳಾದುದಂದೊರ್ವ್ವಿದಲೊಳ್ || 738

ತಿರೋಹಿತಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಇನಿಯನ ವಿಯೋಗದಿಂದಾ |
ದ ನಿನ್ನ ಬಡತನಮನಱಿಯಲಾಗದದಿ[3]ನಿಸುಂ ||
ಘನತರಚಂದ್ರಕಲಾಭಿಷ |
ವನಿಕಾಶಸ್ವತನುಕಾಂತಿಯಿಂ ತರಲಾಕ್ಷೀ || 739

ಕಾಲಿಂದಿಯಸಿ[4]ತಜಲದೊಳ |
ಗೋಲಾಡುವ ಕೃಷ್ಣನಂ ಸವರ್ಣ್ನತೆಯಿಂ ಗೋ ||
ಪಾಲಕುಮಾರರ್ ನೋಡಿಯು |
ಮಾಲೋಲಮನಸ್ಕರಱಿಯದಾ[5]ಕುಲಮುತ್ತರ್ || 740

ಸೂತ್ರಂ || 173 ||

ಜನಿಯಿಸೆ ಮುನ್ನಂ ಜನ್ಯಂ |
ಪೂರ್ವ್ವಂ. ಜನಕದಿನದು ಪೂರ್ವ್ವಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಮತ್ತಂ ||
ಅಹೇತುಕಂ. ಸ್ವನಿಮಿತ್ತದೊಳಂ ಕಾರ್ಯ್ಯಂ |
ಜನಿಯಿಸದಿರ್ಪ್ಪರವಹೇತುಕಂ ಪೆಸರಕ್ಕುಂ || 741

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಪೂರ್ವ್ವಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಸಂದಿಸೆ ಗಱಿ ಸಂದಿಸೆ ರಘು |
ನಂದನನೆಡೆಗಿಱಿದು ಕವಿವ ಕಣೆಯಿಂ ಮುನ್ನಂ ||
ಬಂದುದು ನೆಲಕ್ಕೆ ರಿಪುಭಟ |
ವೃಂದಂ ಬಱಿಯುಂ ನಿಶಾತವಿಶಿಖಪ್ರ[6]ಸರಂ || 742

1 ಹಾಸಿ, 2 ಅಕುಟಿಲಕಲುಷ, ಅಕುಟಿಲ. 3 ದಿನಸುಂ. 4 ನಡುನೀರೊಳ. 5 ರಾಕುಲ. 6 ಪ್ರಕರಂ.

ಕಂ ॥ ಸ್ಮರನ ಶರಂಗಳಿವೆನೆ ತರ ।
ತರದಿಂ ಪೊರೆನೆಗೆದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬೞಿಯಂ ॥
ಬಿರಿದುವು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮು[1]ನ್ನಮೆ ।
ಬಿರಿದುವು ಬಿಬ್ಬರನೆ ಬಿರಯಿಜನದಳ್ಳಿರ್ದೆಗಳ್ ॥ 743

ಅಹೇತುಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೆತ್ತುಂ ತೆಳ್ಪೞಿಯದ ನಡು ।
ಮುತ್ತುಂ ಬೀೞದ ಪಯೋಧರಂ ಮುನಿದುಂ ಚೆ ॥
ಲ್ವೊತ್ತರಿಪ ನಗೆಮೊಗಂ ಮೆ ।
ಯ್ವೆತ್ತಿರೆ ಕರಮೊಪ್ಪಿದಪ್ಪರಲ್ಲಿಮ ಪೆಂಡಿರ್ ॥ 744

ಸಕಲುಷವಿಕೃತಾಶಯರೊಳ್ ।
ಮಕೋಪನಂ ಕುಟಿಲವೃತ್ತರೊಳಮತಿಮುಜು ದೂ ॥
ಷಕರೊಳಮರೂಕ್ಷವಚನಂ ।
ಸಕಲಮಹೀವಳಯತಿಳಕನೀಬುಧತಿಳಕಂ ॥ 745

ಸೂತ್ರಂ ॥ 174 ॥

ಅತಿಬಹಲಸ್ಥಿತಿಯಿಂ ಸಂ ।
ತದ್ಗುಣಂ. ಗತಗುಣಮವಿಭೇದಿಯಾಗೆ ತದ್ಗುಣಮೆನಿಕುಂ ॥
ಪರಸ್ಪರಾ ಕೃತಕಾರ್ಯ್ಯಕಾರಣಂ ವಿ ।
ಸಂಗತಿಕಂ. ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಮದೆನೆ ಪರಸ್ಪರಾಸಂಗತಿಕಂ ॥ 746

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ತದ್ಗುಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಯಮುನಾಪಗೆ ಸುರನದಿಯುಂ ।
ಕಮಳೋದರನಿಂದುಮೌಳಿಯುಂ ನೀಲನಗಂ ॥
ಹಿಮಗಿರಿಯುಂ ಪೋಲ್ತಿರ್ಪ್ಪಿನ ।
ಮಮಲಯಶೋರುಚಿ ಪೊದಱ್ದಿಳೆಗಿಂದ[2]ರನಾ ॥ 747

ಇದು ಕಿಱಿದಿದು ಪಿರಿದಿದು ಕುೞಿ ।
ಯಿದು ತೆಮರಿದು ಬಕ್ಕಬಯಲಿದಾಶ್ರಯಮಿದು ಗೆಂ ॥
ಟಿದು ಸಾರೆಯೆಂಬ ನಿರ್ಣ್ಣಯ ।
ಮಪಾದುದಿಲ್ಲೊದವಿ ಪುದಿದ ಮೞ್ಬಿನೊಳಾಗ್ಗಂ ॥ 748

---

1 ಮುನ್ನಂ. 2 ದಿರನಾ.

ಪರಸ್ಪರಾಸಂಗತಿಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಹಿಮಕುಮುದಕುಂದಶಶಿಧವ ।
ಳಮೆನಿಪ ನಿಜಕೀರ್ತ್ತಿಯೆಸಕದಿಂದಮಿಳಾಲೋ ॥
ಕಮನೆಯ್ದೆ ರಕ್ತಮಪ್ಪಂ ।
ತು ಮಾಡಿದಂ ಕೃಷ್ಣನಿಂತಿದೇನಚ್ಚರಿಯೋ ॥ 749

ಸೂತ್ರಂ ॥ 175 ॥

ಒದವಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಳೇ ।
ಕದೇಶವೈಕಲ್ಯಮಾ[1]ಗೆಯುಂ ಮತ್ತಂತ ॥
ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ. ತ್ಸದೃಶಫಲಸಿದ್ಧಿಯಂ ತೋಱ ।
ಪ್ಪುರ್ದದು ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಯೆಂಬಲಂಕೃತಿಯಕ್ಕುಂ ॥ 750

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ರಥವೊಂ[2]ದೆಗಾಲಿಯದು ಸಾ ।
ರಥಿಯುಪ್ಪೊಡೆ ಪೆೞವನಸಮಮುಮಶ್ವಮುಮೆಂತುಂ ॥
ಪ್ರಥಿತಪ್ರತಾಪದಿಂದಂ ।
ಮಥಿತಪ್ರತಿಪಕ್ಷನು[3]ದಯಿಯಾದಂ ದಿನಪಂ ॥ 751

ವೃ ॥ ಧನುವುಂ ಕಬ್ಬಿನ ಬಿಲ್ ಗಡಂ ಗೊ[4]ಣೆಯುಮುಂ ನೀರೇಜಸೂತ್ರಂ ಗಡಂ ।
ನನೆಗಳ್ ಬಾಣಚಯಂ ಗಡಂತತನು ತಾಂ ಮತ್ತಂ ಮನಂನೊಂ[5]ದು ನಿ॥
ರ್ಬ್ಬನಿಪಂತಾರ್ದ್ದಿಸುತಿರ್ಪ್ಪನುಚ್ಚೆದೆರ್ದೆಯೊಳ್ ಪು[6]ಣ್ಣೆತ್ತರೆಂದಿಂತಿದಿ ।
ಲ್ಲಿನಿಸುಂ ಮನ್ಮಥಶಸ್ತ್ರಕಲ್ಪಮಿದು ದಲ್ ಪೇೞೊಂದು ಶಿಕ್ಷಾಕ್ರಮಂ ॥ 752

ಇವು ಅತಿಶಯಭೇದಂಗಳ್ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 176 ॥

ಎರಡರ್ತ್ಥವೊಂದೆ ಶಬ್ದಾಂ ।
ಅರ್ತ್ಥಶ್ಲೇಷಂ. ತರದೊಳ್ ನೆಗೞ್ವಂತು ಪೇ[7]ೞ್ವುದರ್ತ್ಥಶ್ಲೇಷಂ ॥
ಶಬ್ದಶ್ಲೇಷಂ. ದೊರೆಕೊಳೆ ಶಬ್ದಾವಯವದೊ ।
ಳೆರಡಭಿಮತಶಬ್ದಮಱಿಗೆ ಶಬ್ದಶ್ಲೇಷಂ ॥ 753

1 ಮಾಗಿಯುಂ. 2 ವೊಂದು. 3 ನುದಯುವಾದಂ. 4 ಗೊನೆ, ಗೊಲೆ. 5 ವೊಂದುನಿ ॥ ಬ್ಬನಿ.
6 ಪುಣ್ಣೆತ್ತರೆಂದಿಂತಿವೆ । ಲ್ಲಿನಸುಂ. 7 ಪೇೞ್ವಶರ್ತ್ಥ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 177 ॥

ವೃ॥ ತತ್ವಂ ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಯವಯವ[1]ಸ್ಥಂ ವಿ[2]ರೋಧಾವಭಾಸಾ।
ಶ್ಲೇಷ ರ್ತ್ಥತ್ವಂ ಮಿಕ್ಕಿರ್ದ್ದಧಿಕಮವಿಶೇಷಾತ್ಮಕಂ ವ[3]ಸ್ತ್ವಸಂಭಾ ॥
ಭೇದಂಗಳ್. ವೃತ್ವಂ ವಕ್ರೋಕ್ತ್ಯನುಗತಮುಮೆಂದಿಂತು ತಾತ್ಪರ್ಯ್ಯದಿಂದಂ।
ತತ್ವಜ್ಞರ ವಿಸ್ತರಿಸೆ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಶ್ಲೇಷಭಾ[4]ಗಪ್ರಭೇದಂ ॥ 754

ಅಲ್ಲಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 178 ॥

ಬ[5]ಗೆಗೆ ಪೆಱತರ್ತ್ಥವೊಂದಂ ।
ತತ್ವಂ. ನೆಗೞ್ತುಮಂ ನೆಗೞ್ಗೆ ತತ್ವಮೆನ್ನನೆ ತತ್ವಂ ॥
ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿ. ತಗುಳೆ ಪೞಿವಂ[6]ತೆ ಕೆಯ್ಕೆಗೆ ।
ಪೊಗೞ್ವುದು ತಾಂ ವ್ಯಾಜಸಂಸ್ತವಾಖ್ಯಮೆನಿಕ್ಕುಂ ॥ 755

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ತತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವರಗೋಮೇದಳವಿಸ್ಫುರದ್ವ[7]ಸನನುವೃತ್ತಪದ್ಮರಾಗೋಲ್ಲಸ ।
ಚ್ಛರಣಂ ನೀಲರು[8]ಚಿಪ್ರವಾಲಸಿತನೀಷಲ್ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಂ ಮನೋ ॥
ಹರಮುಕ್ತಾಮಯಮುವಜ್ರಸಂಹನನನೀಮಾತೀಮಹಾತ್ಮಂ ನೃಪೇ ।
ಶ್ವರರತ್ನಂ ವಿಲಸತ್ಸುವರ್ಣ್ಣದೊಳೆವೆತ್ತಿರ್ಕ್ಕುಂ ಭವತ್ಸಂಗದಿಂ ॥ 756

ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಾತಿ ಪರವೆಣ್ಗೆ ಕರಜು ।
ಯಾ[9]ತಂಗಸುರಂ ಬಿ[10]ಯುಕ್ಕೆ ಗುಪ್ತಂ ರಿಪು ಸಂ ॥
ಘಾತಕ್ಕೆ ಪರಾಕ್ರಮನೆ[11]ನೆ ।
ಭೂತಲಮೇನೆಂದು ಕೇಳಿಯುಂ ಬಣ್ಣಿಪುದೋ ॥ 757

ಜೋಡೆ ಕರವು[12]ಡಿಯುಳಾರೊಡ ।
ಗೂಡಿಯುಮವರ್ಗಳ್ಳಳೆನಿಪ ವಸುಧಾಂಗನೆಯುಂ ॥
ಕೋಡೊಳೆ ತಳೆದುಂ ಸೊಬಗಿನ ।
ಗಾಡಿಗೆ ಮು[13]ಯ್ಯಾಂತ ಸೊಬಗಿದಾವು[14]ದು ಗಜೆಗಾ ॥ 758

---

1 ವಿತ್ವಂ. 2 ವಿರುದ್ಧಾ. 3 ವಸ್ತುಸಂಭಾ. 4 ಭೇದ. 5 ಬಗೆಪೆಱತುಱುತ್ತರ್ವೊಂದುಂ. 6 ವನಿತೆ. 7 ದ್ವಕವ. 8 ಮಣಿ. 9 ಜಾತಕ್ಕಸುರಂ. 10 ವ್ಯಯುಕ್ಕೆ. 11 ಮನೆ. 12 ಮಡಿಯೊಳಾ. 13 ಮುಯ್ಯಾಂತ. 14 ವುದೊ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 179 ॥

ಅವಯವವಮುಖದಿಂ ಸಮುದಾ ।
ಅವಯವಂ. ಯವಿಶೇಷಣಮನ್ಯವಸ್ತುಗಮಕಮ[1]ದಾದಂ ॥
ವಿರೋಧಾಭಾಸಂ. ದನವಯವಮವಿರುದ್ಧಂ ನೋ ।
ಡೆ ವಿರುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಯೊಳಿರೆ ವಿರುದ್ಧಾಭಾಸಂ ॥ 759

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಅವಯವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಳಭದ್ರಂ ಭುಜದೊಳುರ ।
ಸ್ಥಳದೊಳ್ ಪೃಥು ವಿತತಯಶದೊಳರ್ಜ್ಜುನಸೀತಂ ॥
ಕಳಿಕಾಲದೊಳಂ ತನ್ನೊಳ್ ।
ತಳೆದಿರ್ದ್ದಂ ಪೂರ್ವ್ವಭೂಮಿಪಾಲಸ್ಥಿತಿಯಂ ॥ 760

ವಿರೋಧಾಭಾಸಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅನುಗತಕರ್ಣ್ಣಂ ಕೃಷ್ಣಾ ।
ರ್ಜ್ಜುನಾನುರಕ್ತಂ ವಿಲೋಚನಂ ದೋರ್ದ್ದಂಡಂ ।
ಘನದೃಢಬಲಂ ಪ್ರಲಂಬಂ ।
ತನಗೆನೆ ಪಿರಿದುಂ ವಿರುದ್ಧವಿಾನೃಪನಂದಂ ॥ 761

ಸೂತ್ರಂ ॥ 180 ॥

ಆರಬ್ಧಕ್ಕಧಿಕಮುಸಾ ।
ಅಧಿಕಂ. ಧಾರಣಗುಣಮಧಿಕಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಸದೃಶಾ ॥
ಅವಿಶೇಷಂ. ಕಾರವಿಶೇಷಣಮರ್ತ್ಥಮು ।
ದಾರಂ ಬೇಱೊಂದು ತೋಱೆಪ್ಪೊಡವಿಶೇಷಾಖ್ಯಂ ॥ 762

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಅಧಿಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಗುಳಿಳೊಳಡಸಿದ ವಿಷಮುಂ ।
ಭಂಗುರತರವಿಷಮದೃಷ್ಟಿಯುಂ ವ್ಯಾಳಸಮಾ ॥
ಸಂಗಮುಮಮರ್ದಿರೆ ಮದನಹ ।
ರಂಗೆಣೆಯೆನಿಪುದಱಿನೆಮಗೆ ಖಳರಭಿವಂದ್ಯರ್ ॥ 763

---
1 ದೊಳಮಮರ್ದಂ.

ಅವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಗುರುಪರಿಣಾಹಂಗಳ್ ಪೀ |
ವರಂಗಳುನ್ನತಿಯುತಂಗಳುರ್ವ್ವರೆಗೆ ಮನೋ ||
ಹರಕುಚಮಂಡಳದಂತಿರೆ |
ಕರಮೆಸೆವುವು ವಿಮಳದರ್ದ್ದುರಾದ್ರಿಗಳೆರಡುಂ || 764

ಸೂತ್ರಂ || 181 ||

ಪೆಸರೊಳಸಂಭವಮೆನಿಸುಗು |
ಅಸಂಭವಂ. ಮಸಂಭವಂ ತದ್ವಿಶೇಷಣಂ ಪೃಥಗರ್ತ್ಥಂ ||
ವಕ್ರೋಕ್ತಿ. ಪೊಸಯಿಸೆ ಭಿನ್ನರಸಂ ಸು |
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಚ್ಯದೊಳದಲ್ತೆ ವಕ್ರೋಕ್ತಿ ಕರಂ || 765

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಅಸಂಭವಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಅನ್ಯಪಕ್ಷಚ್ಛೇದನನತಿಧವ |
ಳವರ್ಣ್ಣನುತ್ಸಾರಿತಾರಿ ಬೇಱೊರ್ವ್ವಂ ದಾ ||
ನವಮಥನನೀತನೆನಿಸಿದ |
ನವನಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾನುಭಾವಂ ಕೃಷ್ಣಂ || 766

ವಕ್ರೋಕ್ತಿಗೆ ||

ಕಂ || ವೀರರಸಪ್ರ[1]ದಚಾರಣ |
ಮಾರಣಸಂಪ್ರಾಪ್ತಕೌಶಲಂ ಭಾವಿಸೆ ರಂ ||
ಭೋರು ನರೇಂದ್ರತೆಯುಂ ವಿ |
ಸ್ತಾರಿಸಿದಪನಂಗನಂಗಸಿದ್ಧಿಯೊಳೀತಂ || 767

ಸೂತ್ರಂ || 182 ||

ಪದವರ್ಣ್ಣವಿಭಕ್ತಿವಿಭಾ |
ಗದಿಂ ದ್ವಿಧಾರೂಪಮಿಷ್ಟಮ[2]ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ಶ ||
ಭಂಗಶ್ಲೇಷಂ. ಬ್ದದೊಳಾಗಿ ತೋ[3]ಱುವಂದಂ |
ತದು ಭಂಗಶ್ಲೇಷಮೆಂದು ಪೇೞಲ್ಪಡೆಗುಂ || 768

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಸ್ವಗತಾನಲಸನ್ಮಣಿರ |
ಶ್ಮಿಗಾಢಮಗಣಿತಜ[4]ಲದ್ವಿಪಾವಳಿ ಕಡಲಂ ||
ಮಿಗೆ ವಂದಮರಗಜೇಂದ್ರಂ |
ಸೊಗಯಿಸುವು[5]ದು ದಾನವಾರಿಲೇಖಾನುಗತಂ || 769

1 ಪ್ರವಿಚಾರಣ. 2 ಮಾಕ್ಲಿಷ್ಟಂ. 3 ತೋಱಲ್ಪಱಲಿನಂ. 4 ಜಗದ್ವಿ. 5 ಗುಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 183 ॥

ಸಂಶ್ಲೇಷಂ.

ಯೋಗಂ ಪಲವುಮಲಂಕೃತಿ ।
ಗಾಗಿರೆ ಸಂಶ್ಲೇಷಮೆಂಬುದನ್ವರ್ತ್ಥಗತಂ ॥
ಯೋಗಮುಮಂಗಾಂಗಿಪ್ರವಿ ।
ಭಾಗಂ ಸಮಕಕ್ಷಮೆಂದೆರಟ್ಟಿ ಬನಕ್ಕುಂ ॥ 770

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವಭಾವಗಂಭೀರನಲಂಘ್ಯವೈಭವಂ ।
ಪ್ರಭೂತರತ್ನಂ ನೃಪನಂಬುರಾಶಿವೋಲ್ ॥
ವಿಭೀಷಣಗ್ರಾಹಮವೃಷ್ಯಮೂರ್ಣ್ಣವಂ ।
ಪ್ರಭೂತಸಾರಂ ಸುಖಸೇವ್ಯನೀನೃಪಂ ॥ 771

ಸೂತ್ರಂ ॥ 184 ॥

ಪ್ರೇಯಂ. ಊರ್ಜ್ಜಸ್ವಿ. ಆಶಿ.

ಪ್ರೇಯಂ ಪ್ರಿಯತರವಚನಾ ।
ಖ್ಯೇಯಮಹಂಕಾರಗರಿಮಮೂರ್ಜ್ಜಸ್ವಿ ಶುಭ ॥
ಪ್ರಾ[1]ಯಾತ್ಥಾರ್ಶಂಸಾಭಿ ।
ಪ್ರಾಯಮಲಂಕಾರಮಾಶಿಯೆಂಬರ್ ಕೆಲಬರ್ ॥ 772

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರೇಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಲನನವಯವದೆ ತಳರದೆ ।
ನಿಲೆ ತಾಳ್ದಿದ ಮೆಯ್ಗ್ಗೆಲ್ಲಮಾನಲ್ಕರಿದಾ ॥
ಯ್ತುಲಘುಪ್ರಸಾದದಿಂ ನೀ ।
ನೊಲಿದಿಟ್ಟಿರೆ ಮ[2]ನೆಗೆ ಮನದೊಳಾದನುರಾಗಂ ॥ 773

ಊರ್ಜ್ಜಸ್ವಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕೆ[3]ಳದೀ ಬಿಲ್ಲುಮನಂಬುಮ ।
ನಳೀಕಭಟವಿಕಟವೇಷಮಂ ಬಿಸುಟೀಗಳ್ ॥
ಮುಳಿಯಿಸದೆನ್ನಂ ಮಗುಳ್ದಂ ।
ಬಳೆದೊಟ್ಟೊಡೆ ಗೆಲ್ವಯಂಬುದೊಟ್ಟೊಡೆ ಗೆ[4]ಲ್ಲಯ್ ॥ 774

ಆಶಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಲೆಗೊಳ್ಗೆ ನಿಜಭುಜಾಸಿಯೊ ।
ಳೊಲಿದು ಜಯಾಂಗನೆ ವಿರೋಧಿವಂಶಾವಳಿಯಂ ॥
ನೆಲೆಗಿಡಿಸಿ ನಿನ್ನತೇಜೋ ।
ಜ್ವಲನಂ ತಳ್ತುಳ್ರಿಕೊಳ್ಗೆ ವಿಕ್ರಮತುಂಗಾ ॥ 775

---

1 ಪ್ರಿಯಾತ್ಥಾರ್ಶಂಸಾಭಿ. 2 ಮನಕೆ. 3 ಕಳಲದ. 4 ಗಲ್ವಯ್.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 185 ॥

ಭಾವಿಕವೆಂದರೆಬರ್ ಕವಿ ।
ಭಾವಗತಾರ್ತ್ಥಮ[1]ನೆ ತಾನಲಂಕೃತಿಗ[2]ಳೊಳು ॥
ಭಾವಿಕಂ. ದ್ಭಾವಿಸಿ ಪೇೞ್ವರ್ ಶಕ್ತಿಸ ।
ಮಾವಿರ್ಭೂತಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಮುದಕ್ಕುಂ ॥ 776

ಸೂತ್ರಂ ॥ 186 ॥

ಸ್ಥಾನೋಪವರ್ಣ್ಣನಂ ಶ ।
ಬ್ದಾನಾಕುಳಭಾವಮದ್ಭುತಾರ್ತ್ಥತ್ವಂ ಸ್ವಾ ॥
ಧೀನರಸವೃತ್ತಿ ಸಂಬಂ ।
ಧಾನುಗಮಂ ಭಾವಿಕಕ್ಕೆ ಭಾವಮಿವಕ್ಕುಂ ॥ 777

ಇದು ಗುಣವಿವೇಕದೊಳ್ ಅರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣಂ
ತೃತೀಯಂ.

ಗೀತಿಕೆ॥ ಈತೆಱದಿಂದರ್ತ್ಥಾಲಂಕೃತಿ ।
ಯೊ[3]ತು ವಿಭೇದಮನಾದಮೆಲ್ಲಮಂ ॥
ನೂತನಮಾರ್ಗ್ಗಮೆಸೆಯೆ ಪೇ[4]ೞ್ದಂ ।
ಖ್ಯಾತಯಶಂ ಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ॥ 778

ವೃ ॥ ಶ್ರುತದೇವೀಮುಕರಂದಕಲ್ಪಲಪನಂ ವಾಕ್ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಂಬುಜಾ ।
ಯಿ[5]ತವಕ್ತ್ರಂ ರಸಭಾವಭಾಸುರಸಮುದ್ಯದ್ಭಾರತೀನರ್ತ್ತನೋ ॥
ಚಿತರಂಗಪ್ರತಿಮಾನನಂ ಪ್ರವಿಲಸದ್ವಾಕ್ಸುಂದರೀಕುಂಕುಮಾ ।
ಕಿತಕೇಳೀಭವನಾಜಿರೋಪಮಮುಖಂ ಭೂಭಾಗದೊಳ್ ನಾಕಿಗಂ ॥ 779

ಇದು ಸಕಲಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾ
ಯಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾ
ಗವರ್ಮ್ಮವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋ
ಕನದೊಳ್ ಗುಣವಿವೇಕವೆಂಬುದು
ತೃತೀಯಾಧಿಕರಣಂ.

---

1 ಮನೆ. 2 ಯೊಳಗು. 3 ಯೊಂತಪಾದವಿಚ್ಛೇದಮನಾನುವೆಲ್ಲಮುಂ, ಯಂತಪಾತವಿಭೇದಮನಾದವನೆಲ್ಲಂ.
4 ಪೇೞ್ದಿಂ. 5 ಯುತ.

4. ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣಾಧಿಕರಣಂ.

ರೀತಿಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 187 ॥

ವೃ॥ ರೀತಿ ವಿನೂತವಸ್ತುಕೃತಿಗೊಪ್ಪುವ ಮೆಯ್ ರಸಭಾವವೃತ್ತಿನಿ ।
ರ್ಣೀತಿಯೆ ಜೀವಮನ್ತದರ್ನನ್ವಿತನ[1]ಪ್ಪ ಕವೀಶ್ವರಂ ಬುಧ ॥
ವ್ರಾತವೊಲಲ್ದು ಬೆ[2]ಚ್ಚೞಿಸಿ ನಚ್ಚುವಳಂಕೃತಿ ಕೂಡದಿರ್ದೊಡಂ।
ರೀತಿಯೊಳೊಂ[3]ದೆ ಪೇೞ್ವುದು ರಸಂಬಿಡೆ ಬಂಧುರಕಾವ್ಯಬಂಧವಂ॥ 780

ಸೂತ್ರಂ ॥ 188 ॥

ರೀತಿ.

ಪದರಚನಾತಿಶಯಂ ರೀ ।
ತಿ ದಲದುವುಂ ನಿಯತವರ್ಣಗುಂಫನಗುಣದೊಂ ॥
ದೊ[4]ದವಿಂ ಮೂದೆಱನಕ್ಕುಂ ।
ವಿದರ್ಭಪಾಂಚಾಲಗೌಡವಿಷಯನಿಬದ್ಧಂ ॥ 781

ಸೂತ್ರಂ ॥ 189 ॥

ವೈದರ್ಭರೀತಿ.

ಅಸಮಾಸಪದನ್ಯಾಸಂ ।
ಪ್ರಸಾದಮಾಧುರ್ಯಗುಣಸಮಗ್ರಮುದಾರಂ ॥
ರಸಭಾವಭಾವಿತೋಕ್ತಿ ।
ಪ್ರಸರಂ ವೈದರ್ಭರೀತಿಯೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ ॥ 782

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಮನವೊಲ್ದಾತನ ಗಾಡಿಯಂ ದರಪುರಂಗಂದಾಕೆಗಳ್ ಪೂವಿನಂ ।
ಬಿನ ಕೋಳ್ಗಂ ಕುಳಿರ್ವಾಲಿನೀರ್ಗೆ ಮಲರ್ವಾಸಿಂಗಂ ಕುಳಿರ್ಕೊರ್ೞ್ವ ನಂ ॥
ದನಕಂ ಚಂದನಕಂ ಪಸುರ್ಪ್ಪಸೆನ ಬಾಳೊಂಪಕ್ಕ ಮೊಂದೊಂದೆ ತ ।
ಣ್ಬನಿಯೊಳ್ ಕೋಡಿಸುತಿರ್ಪ್ಪ ಬೆಳ್ದಣಿಗೆಗಂ ಪಕ್ಕಾಗದೇಂ ಪೋಪರೇ ॥ 783

ಸೂತ್ರಂ ॥ 190 ॥

ಪಾಂಚಾಲರೀತಿ.

ದ್ವಿತ್ರಿಪದರಚಿತವೃತ್ತಿ ಪ ।
ಚಿತ್ರೌಪಮ್ಯಾದ್ಯಲಂಕ್ರಿಯಾಸಮುಪೇತಂ ॥
ಶ್ರೋತ್ರಸುಖಲಲಿತಮೃದುಪದ ।
ಪಾತ್ರಂ ಪಾಂಚಾಲರೀತಿಯೆ[5]ನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ ॥ 784

---

1 ನಪ್ಪ. 2 ಬೆಚ್ಚೞಿಸಿ. 3 ಳೊಂದಿ. 4 ದೊರೆದ. 5 ಯೆಂಬುದರಕ್ಕುಂ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಇನಿಯನ ಕೆಂದಳಂ ತಳವನೊಯ್ಯನೆ ನೋಂಕೆ ಪೊದಟ್ದ ನಾಣ ಪೆಂ।
ಪಿನೊಳೆೞಗೆತರ್ಪ ಘರ್ಮಜಲಬಿಂದುಗಳಿಂ ನವಿತಾನನಾಬ್ಜ ಬ॥
ಚ್ಚನೆ ಬಸಿಯುತ್ತುಮಿಂದುಕರಸಂಕುಳವೊಪ್ಯನಪ್ಪುಂಕಿ ನೋಂಕೆ ನೊಂ।
ಕಿನೊಳೊಱೆವಿಂದುಕಾಂತಮಣಿಪುತ್ರಿಕೆಯಂದದಿನಾ[1]ದವೊಪ್ಪಿದಳ್॥ 785

ಸೂತ್ರಂ ॥ 191 ॥

ಗೌಡರೀತಿ.

ಅತಿದೀರ್ಘಸಮಾಸಾಂಚಿತ।
ಗತಿ ಶಬ್ದಾಡಂಬರಾನುವಿದ್ಧಂ ಕ್ರೋ[2]ಧಾ॥
ದ್ಭುತರೌದ್ರವೀರರಸಸಂ।
ಗತಮಂತದು ಗೌಡರೀತಿ ಪೌ[3]ರುಷಪ್ರಾಯಂ॥ 786

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ವಂ[4]ಗಾಂಗಾಂಧ್ರಕಳಿಂಗಕೊಂಗವಿ[5]ಸರತ್ಪಾದಾತಪಾಳೀನಮು।
ದ್ರಂಗತ್ತುಂಗತುರಂಗಭಂಗುರತರಂಗಾಕೀರ್ಣಮುಚ್ಛೃಂಖಳೋ॥
ತ್ತುಂಗೋನ್ಮತ್ತಮತಂಗಜಪ್ರಕರಮಾದಸ್ಸಂಕುಳಂ ಕೂಡೆ ನೋ।
ಳ್ಪಂಗಂದದ್ಭುತಮಾಗಿ ತೋಱಿ ಮಸಗಿತ್ತುರ್ವೀಶಸೈನ್ಯಾರ್ಣವಂ॥ 787

ಸೂತ್ರಂ ॥ 192 ॥

ಕಾರುಣ್ಯಂ ಹಾಸ್ಯಂ ಶೃಂ।
ಗಾರಮಿವಿನಿತಱೊಳ್[6]ಮಕ್ಕೆ ವೈದರ್ಭೆ ಮನೋ॥
ಹಾರಿಪ್ರಳಯಾದ್ಭುತರಸ।
ವೀ[7]ರರಸಂಗಳ್ಗೆ ಪೇೞ್ಗೆ ಪಾಂಚಾಳಿಕೆಯುಂ॥ 788

ಸೂತ್ರಂ ॥ 193 ॥

ಎಸೆಗುಂ ರೌದ್ರಭಯಾನಕ।
ರಸಬೀಭತ್ಸೋಕ್ತಿ ಗೌಡರೀತಿಯಿನದಱೊಳ್॥
ಪೊಸಯಿಸುಗುಂ ಮೋಕ್ಷ ನಿಸದಂ।
ರಸವತ್ವಮತಿಪ್ರತೀತಿ ವೃ[8]ತ್ಯಾಶ್ರಯದಿಂ॥ 789

1 ನೊಪ್ಪಿತೋಱಿದಳ್. 2 ಕ್ರೋಧೋತ್ಕಟ. 3 ಪುರುಷ 4 ವಂಗೀಸಂಗಕಳಿಂಗ. 5 ಪಿಳಸ. 6 ಳಮಕ್ಕೆವೈದರ್ಭೆ ಮನೋ. 7 ವೀರರಸಂಗಳ್ಗೆ. 8 ನೃತ್ಯ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 194 ॥

ಅರೆಬರ್ ದೀರ್ಘಸಮಾಸಂ ।
ಬೆರಸಿರೆ ಶೃಂಗಾರರಸಮುಮಂ ಪೇೞ್ವರ್ ಬಿ ॥
ತ್ತರಿಸುವ ರಸಮಾಸಪದಾಂ ।
ತರಂಗಳೊಳಗುಚಿತಮಾಗಿ ರೌದ್ರಾದಿಯುಮಂ ॥ 790

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಶೃಂಗಾರರಸಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅವತಂಸೋತ್ಪಲತಾಡನಂ ಕನಕಕಾಂಚೀಬಂಧನಂ ನೂಪುರಾ ।
ರವಝುಂಕಾರಿತಚಾರುವಾಮಚರಣಾಘಾತಂ ಚಳದ್ಭ್ರೂಲತಾ ॥
ಗ್ರವಿಭಾಗೋತ್ಕಟತರ್ಜನಂ ತರಳತಾತಾಮ್ರಾಧರಂ ಚಕ್ರಿಗಿ ।
ತ್ತುವಲಂಪಂ ಪ್ರಣಯಪ್ರಕೋಪಸುರತಪ್ರಾರಂಭನೊಳ್ ಕಾಂತೆಯಾ ॥ 791

ರೌದ್ರಾದಿಗೆ ॥

ಇರದೆಂಟುಂ ದಿಗ್ಗಜಂಗಳ್ ನೆರೆದಿರದಿದಿರಂ ತಾಗೆಯುಂ ಮಂದರಕ್ಷ್ಮಾ ।
ಧರದೊಳ್ ಕೆಯ್ಗೂಡಿ ಗೋತ್ರಾದ್ರಿಗಳೆ ಗಜಘಟಾರೂಪದಿಂ ತಾಗೆಯುಂ ಮ ॥
ತ್ಕರಿ ತಾಂಗಲ್ ತಾನೆ ಸಾಲ್ಗುಂ ಪೆಱಪೆಱವು ಘಟಾಬಂಧಮೇಂ ಭಂಡಮೆಂದೊಂ ।
ದು ರಣೋತ್ಸಾಹಂ ಮನಕ್ಕುಬ್ಬರಿಸಿರೆ ಸಮರಾಟೋಪಮಂ ತಾಳ್ದಿ ನಿಂದಂ ॥ 792

ಇದು ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣದೊಳ್ ರೀತಿಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ॥

ರಸಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 195 ॥

ಶೃಂಗಾರಾದಿಗಳಪ್ಪ ರ ।
ಸಂಗಳ್ ವರ್ತಿಸುಗುಮಂ[1]ತವೆಂಟೆ ವಲಂ ಕಾ ॥
ವ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾರೂ ।
ಪಂಗಳ್ ರತ್ಯಾದಿಭಾವಸಂಪನ್ನಂಗಳ್ ॥ 793

ಸೂತ್ರಂ ॥ 196 ॥

ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಂ.
ರತಿ ಪರಿಹಾಸಂ ಶೋಕಂ ।
ದ್ಧತಮುತ್ಸಾಹಂ ಭಯಂ ಪ್ರಕೋಪಂ ವಿಜುಗು ॥
ಪ್ಸತೆ ವಿಸ್ಮಯಾಶಯತ್ವಂ ।
ಪ್ರತಿನಿಯತಸ್ಥಾಯಿಭಾವಮಿವು ತಾಮಕ್ಕುಂ ॥ 794

1 ವರ್ತ್ತವೆಂಟುವಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 197 ॥

ವೃ॥ ಮತಿನಿರ್ವ್ವೇದಾವಹಿತ್ಥಶ್ರಮಮದಜಡತಾಗ್ಲಾನಿಚಿಂತೋಗ್ರತೇರ್ಷ್ಯಾ।
ಸಂಚಾರಿ ಧೃತಿನಿದ್ರಾವೇ[1]ಗಶಂಕಾತ್ರಸನಚಪಲತಾಲಸ್ಯಸು[2]ಪ್ತಾವಬೋಧ॥
ಭಾವಂ. ಸ್ಮೃತಿಗರ್ವ್ವಾಮರ್ಷದೈನ್ಯೋತ್ಸುಕರತಿಮುಪಸ್ಮಾರಲಜ್ಜಾವಿಷಾದ।
ಸ್ಥಿತಿಚಿತ್ತಭ್ರಂಶಮೋಹಾಮಯಮೃತಿಗಳಿವಿಂತೆಯ್ದೆ ಸಂಚಾರಿಭಾವಂ॥ 795

ಸೂತ್ರಂ ॥ 198 ॥

ಸ್ವೇದಂ ವೈವರ್ಣ್ಯಂ ಸ್ವರ।
ಭೇದಂ ರೋಮಾಂಚನಂ ಪ್ರಕಂಪನಮಶ್ರು॥
ಸಾತ್ವಿಕಭಾವಂ. ದ್ಭೇದಂ ಸ್ತಂಭಂ ಲಯಮುಮೆಂ।
ದಾದುವಿವೆಂಟುಂ ರಸಕ್ಕೆ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವಂ॥ 796

ಸೂತ್ರಂ ॥ 199 ॥

ಭಾವಂ ಬಹಿರರ್ತ್ಥಸಮು।
ದ್ಭಾವಿತಮನುಭವಭವಂ ವಿಭಾವಂ ರಸಸ॥
ದ್ಭಾವವಿಹಿತಾಭಿನಯಮನು।
ಭಾವಂ ಸಂಚಾರಿಭಾವಮನವಸ್ಥಿ[3]ತಿಕಂ॥ 797

ಸೂತ್ರಂ ॥ 200 ॥

ಭಾವಂ ವಿಭಾವಮೆಸೆವನು।
ಭಾವಂ ಸಂಚಾರಿಭಾವಮೆಂದಿಂತಿವಱಿಂ॥
ದಾವಿಷ್ಕೃತಮಕ್ಕುಂ ರಸ।
ಮಾವುದುಮೆಂದಱಿಗೆ ಭರತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮದಿಂ॥ 798

ಸೂತ್ರಂ ॥ 201 ॥

ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸರತಿಸಮುತ್ಥ।
ವ್ಯಾಪಾರಂ ತಾನದಲ್ತೆ ಶೃಂಗಾರಂ ಮೇ॥
ಶೃಂಗಾರಂ. ಳಾಪದಿನಗಲ್ಕೆಯಿಂ ಸುನಿ।
ರೂಪಿತಸಂಭೋಗವಿಪ್ರಲಂಭಸಮಾಖ್ಯಂ॥ 799

---

1 ವೇಶ. 2 ಸುಪ್ತೋವಬೋಧ, ಸುಪ್ತೋಹಬೋಧ. 3 ಸ್ಥಿತ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಂಭೋಗಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದೆಯಿಸೆ ಸೊಂಕಿ ಸಂ[1]ಕೆ ಗಿಡೆ ಮೇಳಿಸಿ ಮೆಯ್ವಿಡೆ ತಳ್ತು ತೋಳ ತ ।
ಳ್ಪದಿರ್ಗೊಳೆ ಮೆಲ್ಲನಪ್ಪಿ ಮೊಗಮಿ[2]ತ್ತಿರೆ ಚುಂಬಿಸಿ ಸೋಲ್ತು ನಾಣನೊ ॥
ಕ್ಕುದನಱಿದಿಚ್ಚೆಕಾರ್ತ್ತನದ ಲಲ್ಲೆಗಳಂ ನುಡಿದಂತಲಂಪಿನು ।
ಬ್ಬಿದಿಗಮನಾಲತಾಂಗಿಗೆ ನೃಪಂ ಪಡೆದಂ ನವಸಂಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ॥ 800

ಇದು ಮು[3]ಗ್ಧಸಮಾಗಮಂ ॥

ವೃ ॥ ಬಗೆಯೊಳ್ ಪೊಣ್ಮುವಲಂಪು ಕಾ[4]ತರತೆಯುಂ ತಂದೀಯೆ ಮೆಯ್ಮೆಯ್ಗೆ ಸಂ ।
ದುಗಳೇನಪ್ಪೊಡಮಿಲ್ಲದಂತಮರ್ದಿನಂ ತಳ್ತಪ್ಪಿ ಬಾಯೂಟದೊಳ್ ॥
ಮಿಗೆ ಪೀರ್ವ್ವಂತೆ ಮ[5]ನೋಜರಾಗರಸಮಂ ಮೆಯ್ವೆರ್ಚ್ಚೆ ಕಾದಲ್ಮೆ ಕೆ ।
ಯ್ಮಿಗುವನ್ನಂ ನೆರೆದರ್ ಮ[6]ನಂ ತಣಿವಿನಂ ನಾನಾರತಪ್ರಾ[7]ಢಿಯಿಂ ॥ 801

ಇದು ಮಧ್ಯಸಮಾಗಮಂ ॥

ವೃ ॥ ಕುಟಿಲಾನೀಲಾಳಕಂಗಳ್ ನಿಮಿರ್ದಿರೆ ಬೆಳರ್ವಾಯ್ನೆನಾಡೆಯುಂ ಬೀಗೆ ರೋ[8]ಷೋ ।
ತ್ಕಟದೇಹಂ ರಾಗದಿಂ ಪಿಳ್ಳನೆ ಪೊಱದಪ್ಪೊಲಿಂಬಾಗೆ ನೀಳ್ದ[9]ಳವಾಳಂ ॥
ವಿಟವೃತ್ತಂ ಮೆಯ್ಯೊಳೆತ್ತಂ ಪಸರಿಸಿರೆ ವಿಟಂ ಬೀಸೆ ನಿಂದಿರ್ದ್ದಳೊರ್ವ್ವಳ್ ।
ಸ್ಫುಟಿತತೋರೋಮಧ್ಯ ಭಿನ್ನಾವಟುತಟವಿಘಟದ್ಗ್ರಂಥಿನಿರ್ಗ್ರಂಥದಿಂದಂ ॥ 802

ಇದು ಪ್ರಾಢಸಮಾಗಮಂ ॥

ವೃ ॥ ಕಡೆಗಣ್ಣಿಂ ಕಡೆಗೋಡಿಪ್ರೋಗೆ ಪಿರಿದುಂ ಚಲ್ಲಂ ಕುಚದ್ವಂದ್ವದಿ ।
ಟ್ಟೆಡೆಯಿಂ ಸ್ವೇದಜಲಂ ತುಳುಂಕೆ ಜಘನಾಂತರ್ದ್ದೇಶದಿಂದಾವಗಂ ॥
ಬಿಡದುಣ್ಮುತ್ತಿರೆ ಮನ್ಮಥದ್ರವಮನಂಗಾವೇಶದಿಂ ಕಾಲ್ಪಡಂ ।
ಬಡೆ ಬಂದಾಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳ್ ಪದಪಿನಿಂ ಶ್ರೀ[10]ವಿಪ್ರಮಾರ್ತ್ತಂಡನಂ ॥ 803

ಇದು ಅಭಿಲಾಷೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಿಂಗೆ ಪೂಸಿದ ಭಸ್ಮಪರಾಗಂ ಪೊಣ್ಮುವ ಘರ್ಮ್ಮಜಲಂಗಳಾ ।
ಪಾಂಗು ಗಂಗೆಯ ಶೀಕರವೆಂಬಂತಾಗಿರೆ ಕಂಡುಮೆ ಶಂಭುವಂ ॥
ಗಂಗೆ ದಲ್ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳೆಂ[11]ದಾಶಂಕೆಗೆ ಭೋಂಕನೆ ಮೋದೆ ಮು ।
ದ್ದಿಂಗೊಱಲ್ದಮರ್ದಪ್ಪಿದನೀಶಂ ನಲ್ಲಳನಲ್ಲಿ ರತಾಂತದೊಳ್ ॥ 804

ಇದು ಈರ್ಷ್ಯೆ ॥

ವಿಪ್ರಲಂಭಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದವೆತ್ತಿರ್ವ್ವರ ಜೀವಮೊಂದೊಡಲೆ ಬೇ[12]ಱೆಂಬಂತುಟಂ ಮಾಡಿದಂ ।
ಮದನಂಗಾವುದು ದೋಷಮುಂ[13]ತೆ ನುಡಿಯಲ್ಕೇಂ ಬಕ್ಕರ್ಮೋ ಪಾಪಮಂ ॥
ಬಿದಿಯೆಂಬಾಱಿಡಿಗ[14]ಳ್ಳನಿಂದಮುಱಿವಾಯ್ತಿರ್ವ್ವರ್ಗ್ಗಮಿನ್ನೊರ್ಮ್ಮೆ ದೈ ।
ವದಿನೆತ್ತಾನುಮದಿಂದುಬಿಂಬಮುಖಿಯುಂ ಕಾಣ್ಬೊಂದು ಸಯ್ಪುಕ್ಕುಮೋ ॥ 805

ಇದು ಪೂರ್ವ್ವಾನುರಾಗಂ ॥

1 ಸಂಕಿಸರೆ. 2 ಮಿತ್ತಗೆ, ಮಿತ್ತರ, ಮಿತ್ತಿರೆ. 3 ಮುಗ್ಧಾ. 4 ಕಾಂರಿಕೆ, 5 ಮನೋಜರಾಜಸುಖಮಂ, ಮನೋನುರಾಗರಸಮಂ. 6 ಮನಃಪ್ರಿಯತಮರ್. 7 ಕ್ರೀಡೆಯಿಂ. 8 ರಾಗೋ 9 ನೀರಾಳ. 10 ಶ್ರೀಕೃ. 11 ಳೆಂಬ. 12 ಬೇಱುರಿಪ್ಪಂತುಟಂ. 13 ಮುಂಟೆ, 14 ಗಳ್ಳ.

ವೃ ॥ ಅಱಿಯಡೆ ಗೆಯ್ದನಬ್ಜಮುಖಿ ನೀನಿದನೊರ್ಮೆಗೆ ಸೈರಿಸೆಂದು ಕಾ ।
ಲ್ಗೆಱಗಿರೆಯುಂ ಪ್ರಿಯಂ ಸುಡುಸುಡೇಂ ಗಡ ಸೈರಿಪುದೆಂದು ಕೋಪದಿಂ ॥
ಪಱಿಪಡೆ ಪೋಗೆ ನೂಂಕಿ ಕಳೆದಂದಿನ ದುಷ್ಕೃತಮೆನ್ನನಾವಗಂ ।
ಮಱುಗಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿ ಸುಟ್ಟಪುವು ನೋಡಿರೆ ಶೀತಮರೀಚಿಮಾಲೆಗಳ್ ॥ 806

ಇದು ಮಾನಾಖ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಇನಿಯನಗಲ್ದು ಪೋಗಿ ಪರದೇಶದೊಳಿರ್ದಪನಾನುಮಿಲ್ಲಿ ಮಾ ।
ವಿನ ತಳಿರ್ವಾಸಿನೊಳ್ ಪೊರಳುತಿರ್ದಪೆನಿಂಗಳುಮಿಂತೆ ನೀನುಮೆ ॥
ನ್ನನೆ ನಡೆ ನೋಡುತುಂ ನಭದೊಳಿರ್ದಪೆಯುಪ್ಪುದಱಿಂದೆ ನಿನ್ನನಾ ।
ನ[1]ನುವಿಪೆನೆನ್ನ ಮೆಯ್ ಬಡವೊ ನಲ್ಲನ ಮೆಯ್ ಬಡವೋ ನಿಶಾಕರಾ ॥ 807

ಇದು ಪ್ರವಾಸಂ ॥

ವೃ ॥ ವ್ರತಕೆಂ[2]ತಾಯಿತ್ತಗಳ್ತಿಂತೀತನು ತನುಲತೆಯಿಮಾಗಿಯೊಳ್ದೀಹಿದರಾಸೀ ।
ಪತನಕ್ಕೆಂತಾ[3]ರ್ತ್ತೆ ಮೆಯ್ಯುಂ ವನಜವದನೆ ಕೇಳ್ ಗ್ರೀಷ್ಮದೊಳ್ ಸಿಚ್ಚವೆತ್ತಂ ॥
ಸತಿ ತ[4]ಟ್ಟುತ್ತಿರ್ಪ್ಪ ಕಾಯ್ಪಿಂದುರಿವ ಬಿಸಿಲೊಳಾಮೋಘವಿಸ್ಫೂರ್ಜಿತಾರ್ಣ್ಣಃ ।
ಪ[5]ತಧಾರಾಭೀಕರಾಡಂಬರಜಳಸಮಯಂ ಬಂದೊಡೆಂತಳ್ಕದಿರ್ಪ್ಪಯ್ ॥ 808

ಇದು ಕರುಣಾತ್ಮಕವಿಪ್ರಲಂಭಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 202 ॥

ವಿಕೃತಾಂಗವೇಷಭಾಷಾ ।
ಹಾಸ್ಯಂ. ಪ್ರಕಾರಕೃತಹಾಸಹೇತುಕಂ ಹಾಸ್ಯಮತಿ ॥
ಕರುಣಂ ಪ್ರಕಟತರಶೋಕಭಾವ ।
ಪ್ರಕೃತಿಪರಂ ಕರುಣಮಾತ್ತಜನತಾವಿಷಯಂ ॥ 809

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಶ್ರೀ ತ[6]ನ್ನೆಂದಿನ ರೂಪೆ ಕೌಸ್ತುಭದೊಳಚ್ಚೊತ್ತಿರ್ದ್ದವೋಲ್ ತೋಱೆ ಕಂ[7] ।
ಡೇತರ್ಕ್ಕೀಕೆ ಮದೀಯವಾಸಗೃಹಮಂ ತಾಂ[8] ಪೊಕ್ಕಳೆಂದೇವದಿಂ ॥
ದಾತಾ[9]ವಸ್ರಾಕ್ಷಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತುಮಿರೆ ತನ್ಮುಗ್ಧತ್ವಮಂ ಕಂಡು ಸಂ ।
ಜಾತಾಂತಃಸ್ಮಿತನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆಮಗೀಗಾನಂದಸಂದೋಹಮಂ ॥ 810

ಇದು ಉತ್ತಮಪಾತ್ರಂ ॥

ವೃ ॥ ಸೊಗಯಿಪ್ಪೊಳ್ದೊಡೆ ನೋಯೆ ನೇ[10]ತ್ರದೆಱೆವೋಲ್ ನೀಳ್ದಿರ್ದ್ದ ಬಾರಂತೆ ತೋ[11] ।
ಪ್ಪರ್ಗಿಯುಂ ಪುಣ್ಮಯಮಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿದಿ ಮುಂ ಜಂಘಾಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ನೂ ॥
ಲ್ದಿಗೆದಂತಿರ್ಪ್ಪ ನಖವ್ರಣಾವಳಿಗಳಂ ನಲ್ಲಂಗೆ ಕಣ್ಗೆತ್ತುತುಂ ।
ನಗುತುಂ ಸಾ[12]ರ್ದ್ದ ಸವಂಗವಂ ಕಳೆಯಿಸುತ್ತಿರ್ಪ್ಪಕೆ ಕಣ್ಗೊಪ್ಪಿದಳ್ ॥ 811

ಇದು ಮಧ್ಯಮಪಾತ್ರಂ ॥

---

1 ನನುವಿಸೆ. 2 ಕೇನಾ. 3 ತಾರ್ಥ, ತಾರ್ದ್ದ. 4 ತಟ್ಟುತಿರ್ಪ. 5 ಪತೆದಾರಾಭೀರೂಜಳದಸಮಯಂ.
6 ತನ್ನಂದದರೂಪು. 7 ಪೇ! ಆರೇ. 8 ಪೊಕ್ಕದ್ದ. 9 ತಾವಾಕ್ಷಿನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತುಮಿರೆ. 10 ಸೂತ್ರ.
11 ಅೇ. 12 ತೋಱಿಸವಾಗಮುಕ್ಕಳ.

ವೃ ॥ ಪ್ಲವಂಗಮುಕುಳಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಸುಗಲ್ಲ ಶೃಂಗಂಗಳಂ ।
ದವಾಗ್ನಿಶಿಖೆಗೆತ್ತು ಬೆರ್ಚ್ಚಿ ಮದದಂತಿಯಂ ನಿರ್ಝ್ಝರ ॥
ಪ್ರವಾಹನಗವೆಂದೆಗೆ[1]ತ್ತದಱ ಬೆಂಗೆ ವಂದಾಗಳಾ ।
ದವಸ್ಥೆ ತೆ[2]ಱಿಸಲ್ವಿನಂ ನಗಿಕುಮಪ್ಸರೋಬೃಂದವಂ ॥ 812

ಕಂ ॥ ಕುಳ್ಳಿದ್ದರ್ ಕು[3]ಳಿರ್ವರ್ ಮೞೆಯೊಳ್ ।
ಪಳ್ಳದ ಕೇದಗೆಗೆ ಪಾಯ್ದು ಪತ್ತಿದ ಕೆಯ್ಯಂ ॥
ಮುಳ್ಳುರ್ಚ್ಚೆ ತೆಱೆದು ಪಲ್ಲಂ ।
ಘೊ[4]ಳ್ಳನೆ ನಗಿಸಿದುದು ಕಟಕವಂ ಮರ್ಕ್ಕಟಕಂ ॥ 813

ಇದು ಜಘನ್ಯಪಾತ್ರಂ ॥

ಕರುಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಬಗೆಗೀಗಳ್ ನಿಶ್ಚಯಂ ಪುಟ್ಟಿದುದಱಿದೆನಿದಂ ಪನ್ನಗಂ ಶಂಖಚೂಳಂ ।
ಮಗನಿಂತೀವೃದ್ಧೆಗೀತಂ ತಡೆದಿರದೊಡಗೊಂಡುಯ್ವವಂ ಕಿಂಕರಂ ಪ ॥
ನ್ನಗರಾಜಂಗೀತನಂ ವಾಸುಗಿ ಗರುಡನ ತೀಂಗೊಡ್ಡಿದಂ ತಪ್ಪದಾಹಾ ।
ವಿಗಳದ್ಬಾಷ್ಪಾಂಬುದೀನಾನನೆ ಜನನಿ ಮಗಂ ಪೋಗೆ ಪುಯ್ಯಲ್ಚಿದಪ್ಪಳ್ ॥ 814

ಅಂತಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಅಱಲನೆರ್ದೆಯೊಳ್ ತಿಣ್ಣಂ ತಳ್ಕೈಸಿ ಪುತ್ರವಿಮೋಹದಿಂ ।
ದೆಱವಿ ತನುವಂ ಹಾಹಾ ಹಾವತ್ಸಯೆಂದಮರ್ದಪ್ಪಿಕೊಂ ॥
ಡಱುತುಮಱುತುಂ ನಟ್ಟದರ್ಗ್ಗಂಬಂ ಮುನೀಶನಿಳೇಶನಿಂ ।
ಕಿಱಿಸೆ ಸರಲಿಂ ಮುನ್ನಂ ತದ್ದ್ವಾರದಿಂದಸು ಪೋಪುದುಂ ॥ 815

ಸೂತ್ರಂ ॥ 203 ॥

ವೀರರಸಂ ಬವರಿಸುಗುಮು ।
ವೀರಂ. ದಾರೋತ್ಸಾಹಪ್ರ[5]ವೃತ್ತಿಕಾರಣಕಾರ್ಯ್ಯಂ ॥
ರೌದ್ರಂ. ದಾರುಣರೋಷಾವೇಶ ವಿ ।
ಕಾರಭವಂ ರೌದ್ರಮೆಂಬ ರಸಮದು ನೆಗೞ್ಗುಂ ॥ 816

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೀರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿದಶೇಂದ್ರಾರ್ಜ್ಜಿತ ಶೌರ್ಯ್ಯವೊರ್ಮ್ಮೆ ಕಿಱಿದೆ ಪೋಯ್ತಾಭೀಳದಿಕ್ಪಾಲರೊ ।
ಡ್ಡಿದ ಸೈನ್ಯೋದ್ಧತಿ ಮತ್ತಮೊರ್ಮ್ಮೆ ಕಿಱಿದೆ ಕೇಳ್ ನಿರ್ಮ್ಮೂಲಮಾಯ್ತಿನ್ನುಮೊ ॥
ರ್ಮ್ಮೆ ದಲೆನ್ನೊಳ್ ಸಮಸಪ್ಪವಂ ಪೊಣರೆ ಕೀರ್ತ್ತ್ಯಂದೊಪ್ಪುಗುಂ ಬೆ[6]ಂಗಿಯೋ ।
ಮದುವರ್ದ್ದೇ ನಿನಗೆಂತು ಕೀರ್ತ್ವಿನ[7]ತುಳಶ್ರೀಚಂದ್ರಹಾಸಾಸಿಯುಂ ॥ 817

1 ಮತ್ತದಱ. 2 ತೆಱಿಸಲ್ವಿನಂ. 3 ಕದುರೆಯೊಳ್ಕುಳು । ಪಳ್ಳದ. 4 ಕೊಳ್ಳನೆನಗಿಸಿತ್ತು. 5 ಪ್ರವರ್ತ್ತಿ.
6 ಬೆಂಗಿಯೆಂ, ಲೆಂಗಿಯೆಂ. 7 ನಮಳ.

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳರಾತಿಭೂಪತಿಗಳಂ ತವೆ ಕೊಂದು ಸಮಂತು ವಿಪ್ರಸಂ ।
ತತಿಗಖಿಳಾವನೀತಳಮನಿತ್ತು ನೆಗೞ್ದನಲ್ತೆ ವಿಕ್ರಮೋ ॥
ನ್ನತಿಯೊಡನೊಂದು ದಾನಗುಣದುನ್ನತಿಯಂ ಭುವನಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮಸಾ ।
ತ್ಕೃತರಿಪು ಪಾತ್ರಸಾತ್ಕೃತಜಗದ್ವಲಯಂ ಜಮದಗ್ನಿನಂದನಂ ॥. 818

ರೌದ್ರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕುಡಿವೆಂ ದುಶ್ಶಾಸನೋರಸ್ಥಳಮನಗಲೆ ಪೋೞ್ದುರ್ಬ್ಬ ಕ[1]ನ್ನೆತ್ತರಂ ಪೊ ।
ಕ್ಕುಡಿವೆಂ ಪಿಂಗಾಕ್ಷನೂರುದ್ವಯಮನುರುಗದಾಘಾತದಿಂ ನುಚ್ಚುನೂಱಾ ॥
ಗೊಡೆವೆಂ ತದ್ರತ್ನರಶ್ಮಿಪ್ರಕಟಮಕುಟಮಂ ನಂಬು ನಂಬೆನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂ ।
ಕಿಡಿಯುಂ ಕೆಂಡಂಗಳುಂ ಸೂಸಿದಪುವಹಿತರಂ ನೋಡಿ ಪಂಕೇಜವಕ್ತ್ರೇ ॥ 819

ಕಂ ॥ ಅಱಿಪಿದುದು ರೌದ್ರರಸಮಂ ।
ಕಿ[2]ೞಿಪಿದ ಕುಡುಮುರ್ವ್ವು ಕರ್ಚ್ಚಿದೌಡುರ್ಚ್ಚಿದ ಬಾ ॥
ಳಿಱಿಯಲನುಗೆಯ್ದ ಕೆಯ್ ಬೆ ।
ಳ್ಕುಱೆ ಪೆ[3]ೞ್ಚನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ ಹಯಾರೋಹಕರಾ ॥ 820

ಸೂತ್ರಂ ॥ 204 ॥

ಭಯಾನಕಂ. ಬೀಭತ್ಸಂ. ಅದ್ಭುತಂ.

ಭಯಹೇತುಸಮುದ್ಭೂತಂ ।
ಭಯಾನಕಂ ಕೃತಜುಗುಪ್ಸನಂ ಬೀಭತ್ಸಂ ॥
ನಿಯತಂ ವಿಸ್ಮಯಭಾ[4]ವಾ ।
ಶ್ರಯಮದ್ಭುತರಸಮೆನಿಪ್ಪ[5] ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ ॥ 821

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಭಯಾನಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮಕರಂ ಬಾಯ್ದೆಱೆದಂದದಿಂ ತೆ[6]ಱೆದ ಬಾಯ್ ಪೇ[7]ಱುರ್ದ್ದ ಕೂರ್ದ್ದಾಡೆ ನೆ ।
ಕ್ಕ ಕದಂಪೆತ್ತಿದ ಪುರ್ವ್ವು ಪತ್ತಿದ ಬಸಿಱ್ ಪೋತಂದ ಕಣ್ ಮೇಘಘೋ ॥
ಷ[8]ಕಠೋರಧ್ವನಿ ನೀಳ್ದ ಕೇಸುಗಿವೊಲಿ[9]ಪ್ಪಾರ್ಭೀಳಕೇಶಾಳಿ ಸ[10] ।
ಪ್ಪಾಕನದ್ಭೂಷಣಭೀಷಣಂ ಭಯದಮಾಯ್ತಾರಾಕ್ಷಸೀರೂಪಕಂ ॥ 822

ವೃ ॥ ಸೋಮರ್ಮ್ಮಡಿ ಸೋ[11]ರ್ದ್ದು ಪೀದಲೆಯೆ ಪ[12]ಚ್ಚಳಮಂ ನಿಜಮಾರ್ಗ್ಗಮಂ ಬಿಸು ।
ಟ್ಟೊಮ್ಮೆಯೆ ಕೞ್ತೆ ಚಮರ್ಮ್ಮಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದವೋಲ್ ನಸುಬೆರ್ಚ್ಚು ತಾನದ ॥
ಕ್ಕಿರ್ಮ್ಮಡಿ ಬೆರ್ಚ್ಚು ಪೆರ್ಚ್ಚು ನಡುಕಂ ಪೆಱಗೇಱಿದಳೊರ್ವ್ವಳೋಪಸಂ ।
ಪೆರ್ಮ್ಮಲೆ ಬೆನ್ನನೞ್ಚಿದಪುವೆಂಬಿನಮಪ್ಪಿದಳಾ[13]ದಮೊಪ್ಪಿದಳ್ ॥ 823

---

1 ಕನ್ನೆತ್ತರಂ. 2 ತಿಱಿಪಿದ. 3 ಬೆಚ್ಚನೆ. 4 ಭಾರಾ. 5 ಪ್ಪುದಕ್ಕಾ ಪೆಸರಿಂ. 6 ತೆಗೆದ. 7 ಪೇಱುರ್ದ್ದ. 8 ಷಕಘೋರ. 9 ಲಪ್ಪ. 10 ಸ । ಪ್ಪಾಕವದ್ವಿಷಣಭೂಷಣಂ. 11 ಜೋಲ್ದು. 12 ಪತ್ತಿಮ. 13 ಳಾಗ ಳಾತ್ಮದಿಂ.

ಕಂ॥ ಪೆರಲಂ ಕಚ್ಚುರ್ವ ಪುತ್ತಂ।
ಪಂದೇಱುವ ಕೆಯ್ದುವಿಕ್ಕಿ ಪೊಶವಮಡುವ ಭಯ॥
ಜ್ವರದಿಂ ನಡುಗುವ ಭೀರುಗ।
ಳೆರೆಬರ್ ಕನ್ನಡಿಸಿದರ್ ಭಯಾನಕರಸಮಂ॥ 824

ಬೀಭತ್ಸಕ್ಕೆ॥

ವೃ॥ ನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದು ಸೀನೆಣದೊ[1]ಳ್ಪಿಡಿಖಂಡಮಂ।
ಪತ್ತೆ ತೊ[2]ಯ್ದು ನೆಣದೊಟ್ಟದ ಪಾರೆಯುಮೀರೆಯುಂ॥
ತುತ್ತಿ ನುಂಗಿ ಮಿ[3]ದುಳಂ ತಣಿವಿಂ ಪುಳಿದೇಗುದೇ।
ಗುತ್ತುಮಿರ್ಪ್ಪುವ[4]ಬಱಿಯೊಳ್ ರಜನೀಚರಕೋಟಿಗಳ್॥ 825

ಅದ್ಭುತಕ್ಕೆ॥

ವೃ॥ ಪಯಃಪುಲಿಗಳ್ ಮೊಲೆಯೂಡಿದುವಾಹರಿಣಂಗಳಂ .... ।
ನಮದೊಳ್ ನೋಡಿದುವಾನೆಗಳಂ ಹರಿಗಳ್ ನಿಜೋಜ್ವಲಕೇಸರಾ॥
ಳಿಯಾನ್[5]ಗಿದುಮುತ್ತಿರೆಯುಂ ಕುಟಿಲಾಹಿಗಳುಂ ನವಿಲ್ಗಳನೆತ್ತಮಾ।
ಶ್ರಯಿಸಿದುವಿಂತಿನಿತದ್ಭುತಮಾಯ್ತು ತಪೋಮಹತ್ವದಿನಾಕೆಯಾ॥ 826

ಕಂ॥ ತನಗಿಲ್ಲದ ಭಯಮಂ ತ್ರೈ।
ಲನಾಂತ ರಿಪುನೃಪರ್ಗೆ ಕುಡುವನವರ್ಗಿಲ್ಲದುದಂ॥
ವಿನುತಜ[6]ಯಶ್ಲಾಘ್ಯಯಶೋ।
ಧನಮಂ ತಾನೀಱ್ದುಕೊಳ್ವನೇನಚ್ಚರಿಯೋ॥ 827

ಸೂತ್ರಂ॥ 205॥

ಸಮಭಾವಪ್ರಭವಂ ಶಾಂ।
ತಮಕ್ಕುಮಂತಾಸಮತ್ವಮುಂ ವತ್ತಿರ್ಗಸುಗುಂ॥
ಶಾಂತಂ. ಸಮನಿಸಿ ಸ[7]ಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ।
ತಮಮಂ ರಾಗಮುಮನಲೆದು ತೊಲಗಿಸೆ ಮನದಿಂ॥ 828

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ವೃ॥ ಬಗೆಯುಂ ತಾರದೆ ತಾಪಸಾಕ್ರಮಪದಕ್ಕಜ್ಞಾನದಿಂ ಮೂರ್ಖರೇ।
ಕೆ ಗಡಂ ಮಾಣ್ಬರೊ ಮುಪ್ಪಱಿಲ್ ಬಡತನಂ ರೋಗಂ ವಿಯೋಗಂಗಳಿ[8]॥
ಸ್ನೆಗವಿಕ್ಕಿರ್ದೊರ್ಡಲಂ ಬಿಸುಟ್ಟು ಪೆ[9]ಱಿದಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ಸಂಸಾರದೊಳ್।
ಮ[10]ಗುೞ್ದಂ ಪುಟ್ಟುವರೆಂಬ ಗಾಂಪಿದೆ ವಲಂ ಧೀ[11]ರಂಗೆ ಲಜ್ಜಾಕರಂ॥ 829

---

1 ದೊಪ್ಪರಿ. 2 ಕೊಯ್ದುನೆಗೆದೊಟ್ಟದ, ಕೊಯ್ದು. 3 ಪಿದಳಿ. 4 ವರೊಳ್. 5 ನಾಗಿ. 6 ನಯ. 7 ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಂ. 8 ಳಂ। ನೆಗವಿಕ್ಕಿರ್ದೊರ್ಡಲಂ(ಲಂ). 9 ಪೆಱಿದಂ, ಪೆಱಿರಂ, ಪಸಮಂ. 10 ಗುಳ್ದಂ. 11 ವೀರಂಗೆ.

ವೃ॥ ಧರೆಯೊಳ್ ಧರ್ಮ್ಮಪಥಕ್ರಮಂಗಳೆಸೆಗುಂ ಮತ್ಕೀರ್ತ್ತನಂಗಳ್ ಜಯೋ।
ದ್ಧುರಮುಂ[1]ಟರ್ತ್ಥಫಲೋಪಮಾನಮೆಮಗೀಶಸ್ತ್ರ್ಯಶ್ವತಂತ್ರಂ ಕುಳಾ॥
ಭ[2]ರಣಂ ಕಾಮಫಲೋಪಮಂ ಬಳೆದಪಂ ಮನ್ನಂದನಂ ಸಾಲ್ವುದಿ[3]।
ನ್ನಿರವೇಂ ಮೋಕ್ಷಮಹಾಮಹೀರುಹಫಲೈಕಾ[4]ಸ್ವಾದಮಂ ನೋಡುವೆಂ॥ 830

ಸೂತ್ರಂ ॥ 206 ॥

ಕರುಣಾರಸಕ್ಕೆ ಮಿಗೆ ಹಾ।
ಸ್ಯರಸಂ ಶೃಂಗಾರರಸಕೆ ಬೀಭತ್ಸಂ ರೌ॥
ದ್ರರ[5]ಸಕ್ಕಮದ್ಭುತಂ ವೀ।
ರರಸಕ್ಕೆ ಭಯಾನಕಂ ನಿ[6]ರೋಧಕಮಕ್ಕುಂ॥ 831

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಕಂ॥ ಕರಜಕ್ಷತಗಳಿತಾ[7]ಸ್ಥಾ।
ನುರಕ್ತಕರ್ದ್ದಮಿತವಿಗ್ರಹಂ ಸು[8]ವ್ರಣಿತಾ॥
ಧರಜಾತಿಪೂತಿಗಂಧಂ।
ತರುಣೀಮುಖಮೆನಗೆ ಪಡೆದುದೊದವಿದಲಂಪಂ॥ 832

ಸೂತ್ರಂ ॥ 207 ॥

ಎರಡುಂ ವಿರುದ್ಧರಸಮೊಡ।
ವೆರಸಿರೆ ತದವಾಂತರಸ್ಥಮೊಂದನ್ಯರಸಂ॥
ಪರಿಪುಷ್ಟಮಾಗೆಯುಂ ವ್ಯತಿ।
ಕರಣಾಂ ಮೇಣ್ ತಾಮವಾಗೆಯುಂ ನಿರ್ದ್ದೋಷಂ॥ 833

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ವೃ॥ ಅರುಣಜಳಾವಲಿ[9]ಪ್ತಿ ಪೊಸಗುಂಕುಮದಂತಿರೆ ಕರ್ಣ್ಣಲಗ್ನತೋ।
ಮರಮವತಂಸದಂತಿರೆ ನವವ್ರಣರಾಜಿ ವಿಭೂಷಣಾಳಿಯಂ॥
ತಿರೆ ಮಿದುಳುಣ್ಮೆ ಪುಷ್ಪಕೃತಶೇಖರದಂತಿರೆ ಕೋಡು ಪೋದರ।
ಚ್ಚರಸೆಯರಣ್ಮೆ ಬಿಟ್ಟಿ ಭಟರಂ ಕೊನೆವಿಾಸೆಯ ಚೆನ್ನಪೊಂಗರಂ॥ 834

ಭಯದಿಂ ಕಚ್ಚಿರ್ದದು[10]ದೊಂದು ಪುಲ್ ಮುಗಿದ ಕೆಯ್ ಬಿಟ್ಟಿರ್ದ್ದ ಕೇಶಂಗಳುಂ।
ನಯನಾಂಭಃಪ್ಲವಮೋಡುವಲ್ಲಿ ಪಿರಿದುಂ ಕಾರುಣ್ಯಮಂ ಮಾಡೆ ವೈ॥
ರಿಯನಾಗಳ್ ನಗುವಂತಿರಿದ್ದಿರ್ದದು ಕನತ್ಖಡ್ಗಂ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಕುಂ।
ಭಯುಗೋದ್ಯದ್ದ್ವಿಪಮೌಕ್ತಿಕಾಳಿಕಳಿತಂ ಶ್ರೀವಿಪ್ರಮಾರ್ತ್ತಂಡನಾ॥ 835

---

1 ಮುಂಟಾರ್ತ್ಥ. 2 ಚರ ಂ. 3 ದ!ನ್ನಿರವಿಂ, ದಿ!ನ್ನದವೆಂ, ದಿ!ನ್ನಿದದೆಂ. 4 ಕಾಸಾರವಂ, ಕಾಸ್ವಾದನಂ. 5 ರಸೋತ್ತಗದ್ಭುತಂ. 6 ವಿರೋಧಿಗಳಕ್ಕುಂ. 7 ತಸ್ತಾ, ತಸ್ಥೂವರಳ್ಳ. 8 ಸವ್ರಣಿತಾ. 9 ಲಿಪ್ತನವಕರ್ದ್ದಮು, ಲಿಪ್ತನರ. 10 ಕದೊಂದು.

ಸೂತ್ರಂ || 208 ||

ವೀರಂ ಗೌರಂ ರೌದ್ರಮ |
ದಾರಕ್ತಂ ಪೀತಮದ್ಭುತಂ ಶ್ಯಾ[1]ಮಂ ಶೃಂ ||
ಗಾರಂ ಶ್ವೇತಂ ಹಾಸ್ಯಂ |
ಕಾರುಣ್ಯಂ ಧೂಮ್ರಮಸಿತಮುೞಿದುವವೆರಡುಂ || 836

ಸೂತ್ರಂ || 209 ||

ಭಾರತಿಯ ಕೊಂಕು ಸತ್ವೋ |
ದಾರತೆ ಸರಸಾರ್ತ್ಥಮು[2]ದ್ಧತಸ್ಥಿತಿಯಿವಱಿಂ ||
ವೃತ್ತಿಭೇದಂಗಳ್. ಭಾರತಿ ಸಾತ್ವತಿ ಕೈಶಿಕಿ |
ಯಾರಭಟಿಯೆನಿಪ್ಪ ವೃತ್ತಿಗಳ್ ನಾಲ್ಕಕ್ಕಂ || 837

ಸೂತ್ರಂ || 210 ||

ವಿದ್ವಜ್ಜನಹೃದಯಂಗಮ |
ಸ[3]ದ್ವಕ್ರೋಕ್ತಿಪ್ರಕಾಶಮದ್ಭುತಹಾಸ್ಯೋ ||
ದ್ಯ[4]ದ್ವಸ್ತುವೃತ್ತಿ ಸಲೆ ರಸ |
ವದ್ವಚನದೊಳೆಸೆಯೆ ಪೇೞ್ಗೆ ಭಾರತಿಯಿಂದಂ || 838

ಸೂತ್ರಂ || 211 ||

ಬಾಗಂ ಬೀರಂ ಸೊಬಗಂ |
ಬೀಗುಣಮುಂ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯುಂ ಸಾಹಸದು ||
ದ್ಯೋಗಮುಮತಿಲಲಿತಸದಾ |
ಭೋ[5]ಗದೊಳಂಬಾಗೆ ರಂಜಿಕುಂ ಸಾತ್ವತಿಯೊಳ್ || 839

ಸೂತ್ರಂ || 212 ||

ನಗರಾದಿವರ್ಣ್ಣನಂ ನೃ |
ತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯಪ್ರಯೋಗಮಬಳಾವಿಷಯೋ ||
ಪಗಮವ್ಯವಹೃತಿಯೆಂಬಿವು |
ನೆಗೞ್ಗುಂ ಮೃದುಮಧುರರಚನೆಯಿಂ ಕೈಶಿಕಿಯೊಳ್ || 840

---

1 ಶಾಂತಂ, 2 ಮುದ್ಧುರ. 3 ಸದ್ವಕ್ರೋಕ್ತಿ, ಸದ್ವರ್ಣೋಕ್ತಿ. 4 ಸದ್ವಸ್ತು. 5 ಭಾಗ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 213 ॥

ಕ್ರೂರಾಸ್ತ್ರಪಾತಚಿತ್ರಮು ।
ಹಾರಣಮಾಹೇಂದ್ರಜಾಲರೌದ್ರಾದಿರಸಂ ॥
ಚಾರುತರಸ್ಫುಟಬಂಧದೊ ।
ಳಾರಭಟೀವೃತ್ತಿಯಿಂದಭಿವ್ಯಂಜಿಸುಗುಂ ॥ 841

ಇದು ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣದೊಳ್ ರಸಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ॥

ಗೀತಿಕೆ॥ *ರೀತಿಯುಂ ರಸವಿಭಾಗಮುಮಂ ವಿ ।
ಖ್ಯಾತಿಯನಾಂತ ವೃತ್ತಿಗಳಂ ಪ್ರಾ ॥
ತೀತಿಕಮಾಗೆ ತಿಳಿಯೆ ಪೇಳ್ದನಿಂತೀ ।
ಭೂತಳದೊಳ್ ಸಲೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮಂ ॥ 842

ವೃ ॥ ಧರೆಯೆಂತಂತೆ ರಸಾಶ್ರಯಂ ಜಲಧಿಯೆಂತಂತಾ[1]ತ್ತಗಾಂಭೀರ್ಯ್ಯಮಂ ।
ಖರಮೆಂತಂತೆ ಸದಾವೃತಂ ದೆಸೆಗಳೆಂತಂತೂರ್ಜ್ಜಿತಂ ಸಂದ ಮಂ ॥
ದರಮೆಂತಂತೆ ಸುವರ್ಣ್ಣಭಾಸಿ ಶ[2]ಶಿಯೆಂತಂತುಜ್ವಳೋದ್ವೃತ್ತಕ ಳಾ ।
ಸ್ಫುರಿತಂ ಭಾವಿಸೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮರಚಿತೋದಾತ್ತಪ್ರಬಂಧಾನ್ವಯಂ ॥ 843

ಗದ್ಯ ॥ ಇದು ಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾಯ
ಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀ ನಾಗವರ್ಮ್ಮ
ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದೊಳ್
ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣಮೆಂಬುದು
ಚತುರ್ತ್ಥಾಧಿಕರಣಂ.

---

* ಈ ಪದ್ಯವು ಮೂರು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ್ಯ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕಂದರೂಪವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ :—

ರೀತಿರಸಭಾಗಮುಮಂವಿ । ಖ್ಯಾತಿಯನಾಂತಮಳವೃತ್ತಿವೃತ್ತಂಗಳುಮಂ ॥
ಪ್ರಾತಿಕಮಾಗಿರೆ ಪೇಳ್ದಂ । ಭೂತಳದೊಳಗೆಸೆಯೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮಕವೀಂದ್ರಂ ॥

1 ಕಾಷ್ಠ. 2 ರವಿ,

5. ಕವಿಸಮಯಾಧಿಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 214 ॥

ಆವುದಶೇಷಲೋಕವಿಷಯಸ್ಥಿತಿಯುತ್ತಖಿಳಾಗಮಾರ್ತ್ಥಮುಂ ।
ಭಾವಿಪೊಡಲ್ತು ಸತ್ಕವಿಪರಂಪರೆಯಿಂ ಪರಿಗೀ[1]ತಮಾಗಿ ನಿ ॥
ಷ್ಕೇವಳಮಾ[2]ದ ರೂಢಿವಶದಿಂ ಸಲೆ ಸಲ್ವುದಿ[3]ದಲ್ತೆ ಶಿಷ್ಯಸಂ ।
ಭಾವಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಸಮಯಂ ಭುವನತ್ರಯವಸ್ತುಗೋಚರಂ ॥ 844

ಸೂತ್ರಂ ॥ 215 ॥

ಆತತಸತ್ಕವಿಸಮಯಂ ।
ಜಾತಿದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಗುಣಾಶ್ರಯಮಸದಾ ॥
ಖ್ಯಾತಿ ಸದಕೀರ್ತ್ತನಂ ನಿ ।
ರ್ಣ್ಣೀತಂ ನಿಯಮಾರ್ತ್ಥವೈಕ್ಯಮೆನೆ ನಾಲ್ಕು ತೆಱಂ ॥ 845

ಅಸದಾಖ್ಯಾತಿಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 216 ॥

ಸಲಿಲಾಶ್ರಯಮಾತ್ರದೊಳಂ ।
ಕಲಹಂಸಪ್ರಭೃತಿ ನದಿಗಳೊಳ್ ಕಮಲಸಿತೋ ॥
ತ್ಪಲಕುವಲಯಾದಿ ಶೈಲಾ ।
ವಲಿಯೊಳ್ ರ[4]ತ್ನಾದಿಯುಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಪ[5]ಡೆಗುಂ ॥ 846

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಜಲಾಶ್ರಯಮಾತ್ರದೊಳ್ ಹಂಸಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳಿಂ ಕಳಹಂಸೆಯಿಂ ।
ಮಿ[6]ಕ್ಕ ಸಾರಸದಿಂ ಕುರರಂಗಳಿಂ ॥
ಮೊಕ್ಕಳಂ ಸೊಗಯಿಪ್ಪುದು ನೋ[7]ಡ ನೋ ।
ಟಕ್ಕೆ ಚೆಲ್ವೆಸೆದಿಲ್ಲಿಯ ಪೂಗೊಳಂ ॥ 847

---

1 ನೀತ. 2 ಮಾಗಿ. 3 ದದಲ್ತೆ. 4 ರತ್ನಾಳಿಯುಂ, ರತ್ನಾದಿಕಂ. 5 ಪಡುಗುಂ. 6 ಕುಳುರ್ಗಳಿಂದೆಸೆವಶಾರಸಂಗಳಿಂ. 7 ನಾಡೆ.

ನದಿಯೊಳ್ ಕಮಲಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಸರಯೂನದ್ಯರವಿಂದಮಂದಮಕರಂದಸ್ಯಂದಿ ಗಂಗಾಂಬುಶೀ ।
ಕರಸಂಸಂಗಿ ಲತಾಭಿರಾಮಲಲನಾಲಾ[1]ಸ್ಯೈಕಶೈಲೂಷನ ॥
ದ್ರಿರುಹಕ್ರೋಡನಿಪಾತಿ ಮಾ[2]ಲ್ಯವದನುಪ್ರಸ್ಥೋತ್ಥಿತಂ ಯಾಮುನೋ ॥
ದರಕುಂಜಸ್ಥಿತಿ ಮೆಲ್ಲನಲ್ಲಿ ಸುೞಿಗುಂ ಬಂದೊಂದು ಮಂದಾನಿಳಂ ॥ 848

ಕಂ ॥ ಕುವಲಯವನರುಚಿಯಿಂ ಜಾ ।
ಹ್ನವಿಯ ಜಳಂ ಕರಮೆ ಕೞ್ಗಿ ತೋಱಿದುದಂತಾ ॥
ಪ್ಲವಗಧ್ವಜಂಗೆ ಯಮುನಾ ।
ಪ್ರವಾಹಸಂಭೇದಮಾದ ತೆಱದಿಂದಾಗಳ್ ॥ 849

ಶೈಲದೊಳ್ ರತ್ನಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಳಧೌತೋಚ್ಚಶಿಲೋದ್ಗತಾಂಶುವಿಲಸತ್ಪಾದಂ ಸ್ಫುಟಸ್ಫಾಟಿಕೋ ।
ಪಳಧಾ[3]ಮೋಜ್ವಳಮಧ್ಯಮಂಬುರುಹರಾಗೋದಗ್ರಪಾಷಾಣಭಾ ॥
ವಳಯೋದ್ಭಾಸಿನಿಜೋಪಕಂಠಮು[4]ಸಿತಚ್ಛಾಯಾಂತರತ್ನಪ್ರಭಾ ।
ವಿಳಮೂರ್ಧಂ ನಡೆ ನೋಡೆ ಪೋಲ್ತುದು ನಗಾಧೀಶಂ ಖಗಾಧೀಶನಂ ॥ 850

ಕಂ ॥ ಮರಕತದ ಕಲ್ಲ ಕ[5]ವಿಗಳೊ ।
ಳ್[6]ರಡಱಿಯದೆ ಕೂರ್ತ್ತ ಧೂರ್ತ್ತಸುರಮಿಥುನಂಗಳ್ ॥
ನೆರೆದಳಸುಗಲಿಸೆ ಗಿಳಿಯುಂ ।
ಪುರುಳಿಯುಮಳಸುವುವು ದೇವಭಾಷೆಗಳಳಸಂ ॥ 851

ಅಂತಲ್ಲದೆಯುಂ ಧನದನ ।
ಗಂ ತನಗಟ್ಟಿದೊಡೆ ರಾಯಭಾರಿತನಂ ಬಂ ॥
ದಂತಿಪ್ಪುರ್ವಿದಱ ಕುಂಜೋ ।
ಪಾಂತದ ತ[7]ೞತೞಿಸಿ ಪೊಳೆವ ಕು[8]ಳಿಶಾಶ್ಮಂಗಳ್ ॥ 852

ಇದು ಜಾತಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 217 ॥

ತಮದೊಡ್ಡು ಮುಷ್ಟಿಸಂಗ್ರಾ ।
ಹ್ಯಮಭೇದ್ಯಂ ಸೂಜಿಗಪ್ಪೊಡಂ ತಾನೆನೆಯುಂ ॥
ಕುಮುದಪ್ರಿಯಾತಪಂ ನಾ ।
ವ್ಯಮಂಜಳಿಗ್ರಾಹ್ಯಮೆನೆಯುಮಿಷ್ಟ್ಯಮಿವಕ್ಕುಂ ॥ 853

1 ಲಾಸೆ ಘ್ಯೇಪ, ಆಸ್ಯೈಕ. 2 ಮಾಳವವಧೂ. 3 ದಲ್ಪೋಜ್ವಳ. 4 ಮಹಿತ. 5 ಕಣಿ. 6 ಳೆರಡಲ್ಲದೆ ಕೂಡಿ ಕೂಡಿರ್ದ್ದ. 7 ತಳದಳಿಸಿ. 8 ಕುಳಿಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳ್.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ತಮಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪೊದೆದ ಮದವನ್ಮಾತಂಗೇಂದ್ರಾಜಿನಾಂಬರಮಂ ನಿಮಿ ।
ರ್ಚಿದಪನಭವಂ ತಾನೆಂಬಂತಾಗೆ ಪೆರ್ಚಿದಗುರ್ವಿನೊಳ್ ॥
ಪುದಿದೊದವಿನಿಂ ಸೂಚೀನಿರ್ಭೇದ್ಯಮಪ್ಪಿನಮೆಯ್ದೆ ಪ ।
ರ್ವಿದುದಸದಳಂ ಮುಷ್ಟಿಗ್ರಾಹ್ಯಂ ತಮಂ ಭುವನಾಂತಮಂ ॥ 854

ಚಂದ್ರಾತಪಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಜೆ[1]ಲಗಸೆದೀವಿಕೆೊಂಡು ಕುಡಿಯಲಿ ಮೊಗೆಯಲ್ ಕೊಡಗೊಂಡು ತಿರ್ದಿ ಬ ।
ಚ್ಚಲನೆ[2]ಳದೋಂಟದೊಳ್ ಪರಿಯಿಸಲ್ ಪಱುಗೋಲ್ಗಳನಿಕ್ಕಿ ಪಾಯಿಸಲ್ ॥
ನೆಲೆಯಿನಿಸೆಂದು ನೋಡಲೊಳಪೊಕ್ಕು ದುಡುಂಮಿಱಿದಾಡಲೀಸಲ ।
ಲ್ಗಲಿಸಿದಲಂಪಿನಿಂ ಬ[3]ಗೆದುದಂದು ಜನಂ ಘನಚಂದ್ರಿಕಾಂಬುವಂ ॥ 855

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 218 ॥

ಇರುಳೊಳ್ ಚಕ್ರಾಹ್ವ[4]ಯಯುಗ ।
ವಿರಹಾರ್ತಿ ಚಕೋರಚಂದ್ರಿಕಾಪಾನಮಿಮಿಂ ॥
ತೆರಡುಂ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂಗಳ್ ।
ವಿರಚಿಸೆಪ[5]ಡೆಗುಂ ಪ್ರಯೋಗಗತಿಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ ॥ 856

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರಥಮಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ನೆರೆವನ್ನಂ ರವಿ ನಿಲ್ಲದ[6]ಸ್ತಗಿರಿಯಂ ಸಾರ್ದಂ ಪ್ರಿಯಂ ಪೋಗಲಾ ।
ತುರನಾಗಿರ್ದನೆನುತ್ತುಮತ್ತನನನಿ[7]ತ್ತಾತ್ಮೇಶನಂ ನೋಡಿ ಕೋ ॥
ಪರಸಾವೇ[8]ಶಮನೊಂದು ಶೋಕರಸಮಂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಣ್ ಕೆಯ್ಕೊಳು ।
ತ್ತಿರೆ ಕೆ[9]ಯ್ಕೊಂಡುದು ಚಕ್ರವಾಕವಧು ಕಣ್ಗೆತ್ತಂ ನದೀಲೀಲೆಯಂ[10] ॥ 857

ಬಿಸರುಹಸಖನಸ್ತಾದ್ರೀಂದ್ರಮಂ ಪೊರ್ದೆ ಪೋದಯ್ ।
ಬಿಸುಟನಿಯುನೆ ನೀನುಂ ನಿನ್ನ ಬೆಂಪೆನ್ನೊಳಿನ್ನೀ ॥
ಯುಸುವುವಿರದೆ ಪೋಗಲ್ಕಿರ್ದುದೆಂದಿಂತೊನಲ್ಗಂ ।
ಕುಸುಮಶರಶಲಾಕಾಕೀಲಿತಾಂಗಂ ರಥಾಂಗಂ ॥ 858

---

1 ಜೆಲಗಸೆ ತೀವಿ, ಬೆಲಸಗೆ. 2 ನೆಳ್, ನೆಲ. 3 ಗೆಳಸಿದರ್ ಘನಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ ಲತಾಂಗಿಯರ್. 4 ಹ್ವಯ್ಯಯು. ಪಱುಗುಂ. 6 ನಸ್ತ. 7 ನಿಂತಾ. 8 ವೇಗಮುದೊಂದು. 9 ಕೆಯ್ಕೊಂಡುದುಚಕ್ರವಾಕವಧು. 10 ಯಿಂ.

ಕಂ॥ ಸರಸಿಜಷಂಡದ ತೆರೆಗಳ್ ।
ತೆರಳ್ವಿನಂ ಕಮಳಪತ್ರಚಯಮೆನಿತನಿತುಂ ॥
ಕೊರಗುವಿನಂ ಬಿಸುಸುಯ್ದೀಂ ।
ಬಿರಯಿಸಿದುವೊ ಚಕ್ರವಾಕಮಿಥುನಮಿರುಳೊಳ್ ॥ 859

ದ್ವಿತೀಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಮನಮನೊ[1]ನಲ್ದುವಂ ಕಿರಣಜಾಲದಿನಂತವು ಪೋಗೆ ಮುಂ[2]ದುಗೆ ।
ಟ್ವನಿತಬಿಯೊಳಟ್ಟಿ ಡಂಗಿದ[3]ಪನಂತದಬಿಂದೆರೆದಪ್ಪೆನೇಣಲಾಂ ॥
ಛನನ ಕರಂಗಳುಳ್ಳನಿತುಮಂ ತವೆ ಪೀರೆನುತುಂ ಚಕೋರಲೋ ।
ಚನೆ ಪಿರಿದ[4]ಪ್ಪ ನಲ್ಮೆವೆರಸಳ್ಕಬಿಯೊಳಂದೆರೆದಳ್ ಚಕೋರಮಂ ॥ 860

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 219 ॥

ಹಸಿತಯಶಃಪ್ರ[5]ಭೃತಿಯೊಳು ।
ಲ್ಲಸಿತಂ ಸಿತಭಾವಮಯಶದೊಳ್ ಪಾಪದೊಳಂ[6] ॥
ತಸಿತರುಚಿ ಕೋಪರಾಗ ।
ಪ್ರಸರದೊಳಾರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಮ[7]ಭಿವರ್ಣ್ಣಿಸುಗುಂ ॥ 861

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಹಸಿತಯಶಃಪ್ರಭೃತಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಬೆಳಪ ಮುಖಚಂದ್ರನೊಳ್ ತಳ ।
ತಳಿಸುತ್ತುಂ ತೊಳಗಿ ಪೊ[8]ಳೆವ ಪೆಳ್ದಿಂಗ[9]ಳದೊಂ ॥
ದಳವನಳವಡಿಸಿ ಕರಮು ।
ಜ್ಜಳಿಪ ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಬೆಡಂಗು ನೃಪನಂದನೆಯಾ ॥ 862

ವೃ॥ ಹರಹಾಸದ್ಯುತಿಯುಂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಗಂಗಾಸಿಂಧುಕಲ್ಲೋಲಶೀ ।
ಕರಮಂ ನಿಂದಿಸಿ ಸಿಂಧುವಾರಕುಸುಮಶ್ರೀಯುಂ ಪ[10]ಳಂಚಾಡಿ ಭಾ ॥
ಸುರಚಂದ್ರಾಂಶುವಿ[11]ಕಾಸಮುಂ ತೆಗಳ್ದು ಮುಕ್ತಾಹಾರವಿಸ್ತಾರದಂ ।
ಬರಮಂ ಮಿಕ್ಕು ಪೆಳಪ್ಪುದುಜ್ಜ್ವಳಯಶಂ ಶ್ರೀಗಂಡಮಾರ್ತ್ತಾಂಡನಾ ॥ 863

ಕಂ॥ ನಂದನನೊಸಗೆಯುಮಮಾಮ[12]ಕ ।
ರಂದಕನೆಳಸಿರದೆ ಬಿ[13]ಟ್ಟು ಪೋದೊಂದಲುಂ ॥
ಕುಂದದೊಡನ[14]ಲೆಯೆ ಸತಿ ಕಾ ।
ಳಿಂದಿಯು ಸುರನದಿಯು ಕೂಡಲಂ ಪೋಲ್ತಿರ್ದ್ದಳ್ ॥ 864

---

1 ನೊಬಿಲ್ದುವಂ. 2 ಮುಟ್ಟು. 3 ಸವನಂತ, ಸನುಮಂತ. 4 ದೊಡ್ಡುಸಲ್ಗೆ. 5 ಪ್ರಸರ. 6 ಳ । ಕೃಷಿತ.
7 ಮದುವರ್ಣ್ಣೀಯಂ, ಮದುವರ್ಣ್ಣಯುತಂ, ಮದುನಿರ್ಣ್ಣೀತಂ. 8 ಬೆಳಪ. 9 ಗಳಗೊಂ. 10 ಪಳಂಚಲವಿಭಾ.
11 ವಿಳಾಸ. 12 ಮರ! ಕಂದಕ. 13 ಬಿಸುಟುಪೋದೊಡೆಯಲುಲುಂ. 14 ವಳೆಯೆ.

ಆಯುಃಕ್ಷಯಸಂಗಳ್ಗೆ ||

ಕಂ || ವಿಳಸದಮೃತಾಂಶುಮಂಡಲ |
ದೊ[1]ಳ್ ಕಱೆಯೆಂತಂತೆ ನೆಗೞೆ ದುರ್ಯ್ಯಶದಿಂದಂ ||
ಖಳನಾನೃಪಾತ್ಮಜಂ ನಿ |
ರ್ಮ್ಮಳನಿಜವಂಶಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದಂ ಮಳಿನತೆಯುಂ || 865

ದೊರೆಕೊಂ[2]ಡ ಪಾಪಲೇಶ್ಯಾ |
ಪರಿಣಾಮಮೆ ಕೃ[3]ಷ್ಣವರ್ಣ್ಣವಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿದಂ ||
ತಿರೆ ಕಡುಗಲಿಮುರವಂದಿರ |
ಪ[4]ರುಷಸ್ವರಪ[4]ರುಷನಯನಪ[5]ರುಷಶರೀರರ ||
866

ಕೋಪರಾಗಂಗಳ್ಗೆ ||

ಕಂ || ಅವತಂಸಾಶೋಕನ[6]ವ |
ಪ್ರವಾಲರುಚಿ ಮುಳಿಸೆ ರೂಪುಗೊಂಡವೊ[7]ಲೆರಡುಂ ||
ಕಿವಿಗಳೊಳಮಾ[8]ಯುಮಂ ಪ |
ರ್ಬ್ಬಿವ ಕ[9]ಲ್ಪಿಯು ತೆಱದಿನೆಸೆದುದಾಸ್ಥಾಯಿಕೆಯೊಳ್ || 867

ಕುಂಕುಮದ ಕ[10]ದಡುನೀರಂ |
ಭೋಂಕನೆ ಮೇಲೊತ್ತೆ ನೃ[11]ಪತಿ ಮೆಯ್ಯಿಂ ರಾಗಂ ||
ತಾಂ ಕರಮೆ ತೀವಿ ಪೊಱಗೆ ತು |
ಳುಂಕುವವೋಲ್ ತೋಱೆ ನೀಱೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದ್ದಳ್ || 868

ಇದು ಗುಣಂ ||

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ಅಸದಾಖ್ಯಾತಿಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ||

ಪದಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 220 ||

ಅಸುಕೆಯ ಕುಜದೊಳ್ ಫಳಮಂ |
ವಸಂತದೊಳ್ ಜಾತಿಕುಸುಮಮಂ ಚಂದನದೊಳ್ ||
ಕುಸುಮಫಲಮೆಂಬಿವಂ ಬ[12] |
ಣ್ಣಿಸದಿರ್ಪ್ಪುದು ತಾಮವಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವೊಡಂ || 869

---

1 ದೊಳಗಣಕಱಿಕೆಸುಂತೆ. 2 ಕೊಂತು ಪಾಪಲೇಶ್ಯಾ. 3 ಪಾಪರೂಪವಂ. 4 ಪುರುಷ. 5 ಪಕ್ಷ, ಪುರುಷ. 6 ಮತಂ. 7 ವನೆರಡುಂ. 8 ಮಾಂಸಮಂ, 9 ಕಲ್ಪಿಪ. 10 ಕಡುಕು. 11 ನೃಪನ. 12 ಪ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಸುಮಕಿಸಲಯಮೆ ಲೋಕ।
ಕ್ಕೆಸೆವುತ್ತಂಸಾವತಂಸಮೆನೆ ಸಾಲದೆ ಸಂ॥
ದಸುಕೆಗೆ ನಿಸ್ಸಾರಫಲ।
ಪ್ರಸೂತಿ ಮತ್ತಂತದಾದೊಡೇನಾಗದೊಡೇಂ॥ 870

ಎನಿತು ಸುಮನಸ್ಸಮುನ್ನತಿ।
ತನಗಾದೊಡಮಭಿವಿನೂತಜಾತಿವಿಕಾಸ॥
ಕ್ಕಿನಿತೆಡೆಗುಡದುದಱಿಂ ಕುಲ।
ಜನದ ವಿಭೂತಿಯನೆ ಸುರಭಿಸಮಯಂ ಪೋಲ್ಕುಂ॥ 871

ಬಿದಿವಸದೆ ಕುಸುಮಫಲಮಿ।
ಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಂ ತನ್ನದೊಂದು ಮೆಯ್ಯಿಂದಂ ಲೋ॥
ಕ[1]ದ ಸೇದೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಕಿಡಿ।
ಸಿದಪುದು ಚಂದನಮೆ ವಂದ್ಯಜನ್ಮಂ ಕುಜದೊಳ್॥ 872

ಇದು ಜಾತಿ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 221 ॥

ಸಿತಪಕ್ಷದೊಳುಳ್ಕ್ಳಡಮಂ।
ಧತಮಸಮಂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದೊಳ್ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ॥
ಕೃತಮತಿಗಳ್ ಕವಿಮಾರ್ಗ।
ಶ್ರಿತಗತಿಗಳ್ ಪೇೞದಿರ್ಕ್ಕದೆಂ[2]ತುಂ ಕೃತಿಯೊಳ್॥ 873

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಇಡಿದಿರೆ ಗುಹಾಂಧಕಾರಂ।
ಪೊಡರ್ಸದಿರೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತರುಚಿ ನಗದೋೞೊಂ॥
ದೆಡೆಗಳ್ ಪೋಲ್ತಪ್ಪವದೊಂ।
ದೆಡೆಯೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದ ಕಾಳಮಂ ಜೊನ್ನಮುಮಂ॥ 874

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 222 ॥

ದಿವಸದೊಳಸಿತಾಬ್ಜವಿಕಾ।
ಸವುಮಂ ಶೇಫಾಳಿಕಾಶ್ರುಬಿಂದುಪರಿಭ್ರಂ॥
ಶವುಮಂ ಪೇೞಲ್ಕಾಗದು।
ಸವಮಾಯುಂ ಸಮನಿಸಿರ್ಪ್ಪೊಡಂ ಸತ್ಕೃತಿಯೊಳ್॥ 875

1 ಕದೆೞಾದ ಸೇದೆಯುಂ. 2 ದೆಂದುಂ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ॥ ಪಗಲ್ ರತಾರಂಭದೊಳಿರ್ದ್ದಿರುಳ್ ಕನ ।
ಲ್ವಗಲ್ವ ಚಕ್ರಾಹ್ವಯುಗಂಗಳೞ್ಕಱಿಂ ॥
ಮೊಗಕ್ಕೆ ತರ್ಪ್ಪಂತ[ಲ]ರಲ್ ತಗುಳ್ದುವೆ ।
ಲ್ಲಿಗಂ ರಜಂ ಪೊಣ್ಮೆ ಮಹೋತ್ಪಳಾದಿಗಳ್ ॥ 876

ಕಂ ॥ ಸಸಿಯೆಱ್ತರಮಂ ಕಂ[1]ಡೊಂ ।
ದೊಸಗೆ ಮನಕ್ಕಧಿಕಮಾಗೆ ಶೇಫಾಳಿಕೆ ಸಂ ॥
ತಸದಿಂದಿಕ್ಕಿದ ಬಾಷ್ಪ ।
ಪ್ರಸರಮನೀಱಿಸಿದುವು ನಿ[2]ಶೆಯೊಳಲ್ಲೊಕ್ಕಲರ್ಗಳ್* ॥ 877

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 223 ॥

ತತದಶನದ್ಯುತಿಯೊಳರ ।
ಕ್ತತೆಯನೆ ವಿಕಸತ್ಪ್ರಿಯಂಗುಸು[3]ಮನಸದೊಳಪೀ ॥
ತತೆಯನೆ ಪಂಕಜಮುಕುಳ ।
ಪ್ರತತಿಯೊಳ್[4]ಹರಿತ್ತ್ವವೃತ್ತಿಯುನೆ ಪೇೞ್ಗೆ ಬುಧರ್ ॥ 878

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ದಶನಾರಕ್ತತೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತೊಳಪ ದಂತಮರೀಚಿಸಂತತಿ ಪರ್ವ್ವೆ ಬಳ್ವಳನೀಳ್ದ್ದ ಗೊಂ ।
ದಳಿಸಿ ಬಾಳಮೃಗಾಂಕದೀಧಿತಿಜಾಳಮಂಜರಿಗಳ್ ಜಗ ॥
ದ್ವಳಯಮಂ ಬೆಳಪಂತೆ ಬಂದು ಸಭಾಂತರಾಳಮನೆಲ್ಲಮಂ ।
ಬೆಳಗೆ ಭೂವಳಯಾಧಿಪಂ ನುಡಿಗುಂ ಸ್ವಚಿತ್ತಗತಾರ್ತ್ಥಮಂ ॥ 879

ಕಂ ॥ ಕುಂದದಳಧವಳನೃಪದಶ ।
ನೇಂದುಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಮೃತಾಚ್ಛಜಲಪರಿಷೇಕಂ ॥
ಮಾಂದಿಸುವಂತಾದುದು ನೃಪ ।
ನಂದನೆಯೆರ್ದೆಯೊಳಗೆ ಬಳೆದ ಶೋಕಾನಳನಂ ॥ 880

---

1 ಕಂಡೊಗೆ. 2 ನಿಶಿ. * ಈ ಪದ್ಯವಾದಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಕೆಳಗೆಬರೆದಿರುವ ಸೂತ್ರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ;—
ಆನೆ ಬಿದಿರ್ ಪಂದಿ ಮುಗಿಲ್ । ಮೀನಂಬುಧಿ ಪಾವು ಶಂಖಮೆಂಬೀಯೆಂಟುಂ ॥
ಸ್ಥಾನಂಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುಗು । ಮೇನಚ್ಚರಿ ಕೇಳದು ನೋಡೆ ಮೌಕ್ತಿಕರತ್ನಂ ॥
ಇದು ಪದಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. 3 ಕುಸುಮದೊಳತಿಪೀ. 4 ಳಹಾರಾವೃತ್ತಿ ಪೇೞ್ಗೆಬುಧರ್ಕ್ಕಳ್, ಳಹರಿತ.

ಪ್ರಿಯಂಗುಕುಸುಮಾಪೀತತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇವಳೀಪ್ರಿಯಂಗುಕುಸುಮ ।
ಚ್ಛವಿಲಸಿತಶ್ಯಾಮಕುಚತಟಾಂತದೊಳೊಪ್ಪಿ ॥
ರ್ಪ್ಪುವು ತಾರಹಾರರುಚಿ ನೀ ।
ಳವೇದಿಕಾಂತರದೊಳಿಸೆವ ಪೂವಲಿಗಳವೋಲ್ ॥ 881

ಪದ್ಮಕುಟ್ಮಳಾಹರಿತತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತೆರೆಯ ಪೊಯ್ಲೊಳೆ ತೆರಳ್ದು ಬರ್ಪ್ಪ ವಿ।
ಸ್ಫುರಿತಶಂಖನಿವಹಂ ಪಯೋಧಿಯೊಳ್ ॥
ಕರಮೆ ಚೆಲ್ವೆಸೆದು ಕಣ್ಗೆ ತೋರ್ಕ್ಕುವಂ ।
ಬುರುಹಕುಟ್ಮಳಕುಳಂಗಳಂತೆವೋಲ್ ॥ 882
ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ಸದಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ॥

ನಿ ಯ ಮಾ ರ್ಥ ಪ್ರ ಕ ರ ಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 224 ॥

ಜಳಧಿಯೊಳ್ ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಳ ।
ಗಿಳಮಕರಪ್ರಕರಶಂಖಸಂಭವಮಕ್ಕುಂ ॥
ಮಳರಹಿತತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಣಿ ।
ಜಳದೊಳ್ ಶುಕ್ತಿಜಮಣಿಪ್ರಕಾಂಡಪ್ರಭವಂ ॥ 883

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಳಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮಿಸಿರ್ವರುಣಧ್ವಜಂಗಳ ನೆಱಲ್ಗಳನೊಂದೆರೆಗೆತ್ತು ವಾರ್ಧಿಯೊಳ್ ।
ಪೊಳೆವೆಳವಾಳೆಗಳ್ ಕರ್ದುಕೆ ಬಾಳೆಗಳಂ ತಿಮಿ ನುಂಗೆ ನುಂಗಿದಾ ॥
ಗಳೆ ತಿಮಿಯಂ ತಿಮಿಂಗಿಳನಡಂಗುವಿನಂ ತವೆ ನುಂಗೆ ತತ್ತಿಮಿಂ ।
ಗಿಳಮುಮನಾತಿಮಿಂಗಿಳಗಿಳಂ ತವೆ ನುಂಗಿದುದೊಂದು ತಾಣದೊಳ್ ॥ 884

ಕರಿಮಕರಂಗಳುಚ್ಚಳಿತಭಂಗುರತುಂಗತರಂಗಮಾಲೆಯಂ ।
ಕರರದನಾಗ್ರದಿಂದಿಱಿಯೆ ಮುತ್ತುಗಳಂತಿರೆ ಸೂಸಿ ಪಾಯ್ವ ಶೀ ॥
ಕರದೊಳೆ ನಾಂದು ನೇಡುಗೊಳುತುಂ ಸುಱಿದಾಡುವ ಗಾಳಿ ಬರ್ಪ್ಪ ದೇ
ವರ ವರಕಾಂತೆಯರ್ಕ್ಕಳ ಪರಿಶ್ರಮಮುಂ ಕಳೆದತ್ತು ವಾರ್ಧಿಯೊಳ್ ॥ 885

ವೃ ॥ ನೊರೆಯಿವಲ್ಲವು ತಳ್ತ ಶಂಖದ ಬಳ್ಳಿಗಳ್ ಬಡಬಾನಲಂ ।
ಕುರಮಿವಲ್ಲವು ರತ್ನದೀಧಿತಿಗಳ್ ತರಂಗಮಿವಲ್ಲವು ॥
ಭದ್ರಕುಳಾಚಳಪಙ್ಕ್ತಿಗಳ್ ಜಳಶೀಕರಂಗಳಿವಲ್ಲವಾ ।
ಪರೆದ ಮುತ್ತುಗಳೆಂಬ ಶಂಕೆಯನಾಗಿಕುಂ ಮಕರಾಕರಂ ॥ 886

ತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಣಿಯೊಳ್ ಶುಕ್ತಿಜಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಿನರಾಜಶಿಶುಗೆ ಧರೆಯೊಳ್ ।
ಜನಿಯಿಸಲಂತಾನರೇಂದ್ರಪ[1]ತ್ನಿಯೆ ದೊರೆ ನೂ ॥
ತನಶುಕ್ತಿಜಕ್ಕೆ ತಾಯ್ವನೆ ।
ಯೆನಿಸಲ್ ದೊರೆ ತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಣಿ ತಾನೊಂದೆ ವಲಂ ॥ 887

ಇದು ಜಾತಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 225 ॥

ಹಿಮವದಗೇಂದ್ರಮೆ ಭೂರ್ಜ್ಜ ।
ದ್ರುಮರಾಜಿಗೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಮಲಯಾದ್ರಿಯೆ ಬಂ ॥
ಹಿಮವಚ್ಚಂದನಮಹಿರುಹ ।
ಸಮಿತಿಗೆ ಕುಲಗೇಹಮಿತರದೊಳ್ ಪುಟ್ಟುವೊಡಂ ॥ 888

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರಥಮಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೆರೆಸುಲಿವ ಹಿಮವದವನೀ ।
ಧರಮೆಂಬುರಗಾಧಿಪತಿಯ ನಿರ್ಮ್ಮೋಕದೊಳೇಂ ॥
ದೊರೆಯಾದುವೊ ವಿ[2]ದ್ರುತಜ ।
ರ್ಜ್ಝರಭೂರ್ಜ್ಜದ್ರುಮವನಂಗಳಿಂದಚಳಂಗಳ್ ॥ 889

ದ್ವಿತೀಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಇದು ಮಳಯಾಚಳಂ ಮಳಯಜಂ ಮಳಯಾನಿಳನೆಂದು ಪೇಳ್ವುದೆ ।
ತ್ತದು ಸಿರಿಕಂಡಮುಂ ಪ[3]ದೆದು ತೀಡಿವ ಗಾಳಿಯುಮಿಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಪೋ ॥
ಗದು ಪೊಸ ಸುಗ್ಗಿ ಮೂಗುವಡದಿಲ್ಲಿಯ ಕೋಗಿಲೆ ಬಂದ ಮಾವು ಬೀ ।
ಯದು ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರನಾಜ್ಞೆ ತವದೆಲ್ಲಿಯುಮಿಲ್ಲಿಯ ನಂದನಂಗಳೊಳ್ ॥ 890

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ॥

---

1 ಪತಿಯೇ. 2 ವಿದ್ರುಮ. 3 ಪಡೆದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 226 ॥

ಸುರಭಿಸಮಯದೊಳ್ ಕೋಕಿಳ ।
ವಿ[1]ರುತಿನಿಬಂಧನಮನಬ್ದಕಾಲದೊಳ್ ಮಮೋ ॥
ದ್ಧರಕೇಕಿವಮಧುರಕೇಕಾ ।
ವಿರುತಿಯನಭಿಯುಕ್ತರಱಿದು ಪೇೞ್ವುದು ಕೃತಿಯೊಳ್ ॥ 891

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸುಗ್ಗಿಯ ಪುಗಿಲೊಳ್ ನುಂಕೊಂ ।
ಡುಗ್ಗಿಯನು[2]ಜ್ಞವಿಸಿದಂತೆ ಮೋನಮನುೞಿದೇಂ ॥
ಬಗ್ಗಿಸಿದುವೊ ಕೋಗಿಲೆಗಳ್ ।
ಮೊಗ್ಗಪ್ಪ ವಿಯೋಗಿಯಂ ಪು[3]ಗಲ್ ಪುಗಲೆನುತುಂ ॥ 892

ಘನಸಮಯದೊಳ್ದರ್ದ್ರ ಶಿಖಾ ।
ಸನದೊಳ್ ಶೈಳೇಯಸುರಭಿತಳದೊಳ್ ಗೋವ ॥
ರ್ಧನಕಂದರದೊಳ್ ಶಿಖಿನ ।
ರ್ತನಮಂ ನೀಂ ನೋಡ ಲಲಿತಕೇಕಾನ್ವಿತಮಂ ॥ 893

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 227 ॥

ಅವಿಶೇಷದಿನುದ್ಗಮದೊಳ್ ।
ಧವಳತೆ ಮಾಣಿಕ್ಯನಿಕರದೊಳ್ ಶೋಣತೆ ಮೇ ॥
ಘವಿತಾನದೊಳ್ ವಿನೀಳತೆ ।
ವಿವಿಕ್ತವರ್ಣ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದೊಂದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 894

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪುಷ್ಪಶೌಕ್ಲ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತಳಿರ ಮೇಗಣಲರೊಳಗಳೋ ಪೊಸಮುತ್ತುಗಳ್ ।
ತೊಳಪುವೋ[4]ಪವಳದಂಕುರದೊಳ್ ಪುದಿದಿ[5]ಂತು ತ ॥
ಮ್ಮೊಳೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ಜನಂ ಕರಮೊಪ್ಪುವುದಾಯ್ತು ಪ ।
ಗ್ಗಳ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ ಬಾಯ ಪಡುಗು ಲತಾಂಗಿಯಾ ॥ 895

---

1 ವಿರುತ. 2 ನ.ಜ್ಞವಿಸದಂತೆ, ನುಜ್ಞೈಸಿದಂತೆ. 3 ಪುಗಿಲ್ ಪುಗಿಲೆನುತುಂ. 4 ವಾಪವಳ. 5 ದಂತು.

ಮಾಣಿಕ್ಯಶೋಣತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತುಂಗವಿಚಿತ್ರಕೂಟನಿವಹಂಗಳೊಳೊಪ್ಪುವ ರತ್ನದಂಶುಜಾ ।
ಳಂಗ[1]ಳ ಕೆಂಪು ತಳ್ತು ನಿಲೆ ಜೆ[2]ಚ್ಚರದಿಂ ಗಿರಿಗಳ್ಗಧೀಶ್ವರಂ ॥
ತಾಂ ಗಡಮೆಂದು ಮೇರುನಗದೊಳ್ ಪೊಣರ್ದೆಕ್ಕತುಳಕ್ಕೆ ವಂದು ನಾ ।
ರಂಗದ ತೊಂಗಲೇಱಿಸಿದ ಮಾಟ್ಕೆಯೊಳಿರ್ದ್ದುದು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವ್ವತಂ ॥ 896

ಮೇಘಕೃಷ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಈಪುರುಷೋತ್ತಮನವ[3]ನೀ ।
ಳೋಪಳಸ[4]ಚ್ಛಾಯಕಾಯದೊಳ್ ಪೆಣೆದು ಘನ ॥
ವ್ಯಾಪಿತಗಭೀರರುಚಿಗನು ।
ರೂಪಂ ತಾನಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ತನು ತನುಮಧ್ಯೇ ॥ 897

ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ನಿಯಮಾರ್ತ್ಥಪ್ರಕರಣಂ ತೃತೀಯಂ ॥

ಐಕ್ಯಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 228 ॥

ದಾನವದೈತ್ಯಾಸುರಸಂ ।
ತಾನಕ್ಕಂ ನಾಗಸರ್ಪ್ಪಸಂ[5]ಹತಿಗಳ್ಗಂ ॥
ತಾನೇಕತ್ವಂ ಸಮಯಾ ।
ಧೀನಮದಕ್ಕುಂ ರಸಾತಳಪ್ರತಿಬದ್ಧಂ ॥ 898

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ದನುಜರನಾಮುರಾರಿ ಗೆಲೆ ಕಾದುವ ಕಾಲದೊಳಾನದೇಕೆ ಪು[6] ।
ಟ್ಟೆನೊ ಗಡಮೆಂದು ಪುಟ್ಟಿದೊಡೆ ದೈತ್ಯಕುಳಕ್ಕೆ ಕಳಂಕಮಾಗಲೀ ॥
ವೆನೆ ದನುಜಾರಿಯೆಂಬ ಬಿ[7]ರುದಂ ಸಲಲೀವೆನೆ ಕಾದಿ ಪೋಗಲೀ ।
ವೆನೆ ತಲೆದೋಱಲೀವೆನೆ ಮುಕುಂದನನೆಂದೊ[8]ಲೆವಂ ಖ[9]ಳಾಸುರಂ ॥ 899

ಸರ್ಪ್ಪನಾಗಂಗಳ್ಗ ॥

ವೃ ॥ ಫಣಿರಾಜಂ ಬಾರಿಯಿಟ್ಟಟ್ಟಿದೊಡನುದಿನದಿಂ ಬರ್ಪ್ಪ ಸರ್ಪ್ಪಂಗಳಂ ಬ ।
ಲ್ಕಣಿ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಂ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತುಂ ಮಳಯಗಿರಿಯೊಳಿರ್ಪ್ಪಂ ಬಲಂ ಕೇಳಿರೇ ನೀ ॥
ಮೊಣರಿರ್ ಮತ್ತೆಮ್ಮ ಮಾತಂ ಗರುಡನಖಮುಖೋತ್ಪಾತದಿಂ ನಾಗಚೂಡಾ ।
ಮಣಿಗಳ್ ಬಂದಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಂ ಸಿಡಿವುವಱಿವೆನೇಕಿಂತು ವಿಭ್ರಾಂತರ[10]ಪ್ಪಿರ್ ॥ 900

---

1 ಗಳೊ. 2 ಮುಚ್ಚರದಿಂ, ಬೆಚ್ಚರದಿಂ. 3 ವಿನೀ. 4 ಸುಚ್ಛಾಯ. 5 ಸಂತತಿ. 6 ಪಟ್ಟನೆ, ಪುಟ್ಟನೆ.
7 ಪಿಸರಂ. 8 ದಲೆವಂ. 9 ಬಳಾಸುರಂ. 10 ರಪ್ಪರ್.

ಸೂತ್ರಂ ‖ 229 ‖

ಶಶಧರಲಕ್ಷ್ಮದೊಳಕ್ಯ್ಕಂ ।
ಶಶಹರಿಣಂಗಳ್ಗನನ್ಯಭಾವಂ ಸುಮನೋಃ ‖
ವಿಶಿಖಧ್ವಜಾಂಕದೊಳ್ ನಿ ।
ರ್ವ್ವಿಶೇಷದಿಂ ಮತ್ಸ್ಯಮಕರಯುಗಳಕ್ಕೈಕ್ಯಂ ‖ 901

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ‖

ಶಶಹರಿಣಂಗಳ್ಗೆ ‖

ವೃ ‖ ಉದಯಗಿರೀಂದ್ರರಂಧ್ರತಟದಿಂದೊಗೆತಂ[1]ದ ಶಶಾಂಕನೆಂಬ ಸೊಂ[2] ।
ಕದ ಮೃಗವೈರಿ ಕೂಡೆ ಪರಿದಬ್ಬರಿಸಿ ಪಬ್ಬಿದ ದು[3]ಸ್ತಮಸ್ತಮೋ ‖
ನ್ಮದಕರಿಯೂಥಮಂ ಪೆಳಱೆ ಪೋಱೆ ಪಿಸುಳ್ದ ತದುತ್ತಮಾಂಗದಿಂ ।
ಕೆದಱಿದ ಮೌಕ್ತಿಕಾವಳಿವೊಲಾದುವು ಮೂ[4]ಡಣ ತಾರಕಾಳಿಗಳ್ ‖ 902

ಕಂ ‖ ಕೊಳನಂ ಗಗನಂ ನೀರ್ವ್ವಾ ।
ಗಳನುಡುತತಿ ನೀರನಚ್ಚವೆಳ್ದಿಂಗಳ ತೆ ‖
ಳ್ಪೞಿಸೆ ಹರಿಣಾಂಕಮಂಡಳ ।
ಮಿೞಿಸಿದುದಳಿ ಪಾಯ್ದ ಬೆಳಿಯ ತಾವರೆಯಲರಂ ‖ 903

ಮತ್ಸ್ಯಮಕರಂಗಳ್ಗೆ ‖

ವೃ ‖ ಚಿತ್ತಜನಿಕ್ಷುಚಾಪದಳಮಂ ಮಿಗೆ ಕೊಂಕಿದ ಪುರ್ವ್ವ ಕಣ್ಣ ಬೆ ।
ಳ್ಪೆತ್ತಮನಂಗರಾಜನರಲಂಬಿನ ಲೀಲೆಯನಾಳೆ ಕಾಮನಾ ‖
ರ್ದ್ದೆತ್ತಿದ ಮೀನಕೇತನಮನೊತ್ತರಿಸುತ್ತಿರೆ ಕೇಶಹಸ್ತಮು ।
ನ್ಮತ್ತಮರಾಳಗಾಮಿನಿ ಪೆಱಳ್ ರತಿಯಂ ಗೆಲೆವಂದು ನೋಡಿದಳ್ ‖ 904

ಧನು ಕಾಮಂಗಿಕ್ಷುದಂಡಂ ಪೞಿಯಿಗೆ ಮಕರಂ ಬಾಣಸಂಘಾತಮು[5]ಚ್ಚಂ ।
ನನೆಯೆಂಬೀಚಿಹ್ನಮಿಲ್ಲೆಂಬಿನಿತೆ ಮನಸಿಜಾಕಾರಮಾ[6]ಕಾರಮೇಂ ಜಾ ‖
ಣನೊ ಧಾತ್ರಂ ರೂಪನಿಷ್ಪಾದನವಿಧಿಯೊಳಿವಂ ಮುನ್ನಮೇಂ ನೋಂಪಿಯಂ ನೋಂ ।
ತನೊ ಪೇೞೆಂಬಂತು ಬಂದಂ ಸುಕವಿಜನಮನೋಮಾನಸೋತ್ತಂಸಹಂಸಂ ‖ 905
ಇದು ಜಾತಿ ‖

ಸೂತ್ರಂ ‖ 230 ‖

ಕ್ಷಾರಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗಂ ।
ಕ್ಷೀರೋದಭವಾತ್ರಿಜೇಂದುಗಳ್ಗಂ ಮು[7]ರಜಿ ‖
ನ್ನಾರಾಯಣರ್ಗಂ ಸಿರಿಗಂ ।
ಶ್ರೀರಾಮೆಗಮತನುಗಂ[8] ಭವಾರಿಗಮೈಕ್ಯಂ ‖ 906

---

1 ದಂದೆ. 2 ನಾ । ಕದ. 3 ದುಷ್ಟಮೋಸ್ತಮೋ. 4 ಮೂಡುವ. 5 ದುಚ್ಚಂ. 6 ಮಾಗದ್ಯನೇಂ. 7 ಮುರರಿಪು, ಮುರಾರಿ. 8 ಕಂಬರಾರಿಗ.

ಕ್ಷಾರಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಇದಱೊಳ್ ಗರ್ಭಂಗಳಂ ಕಟ್ಟುವುವಿನಕಿರಣಶ್ರೇಣಿಗಳ್ ಪಂಚರತ್ನ |
ಕ್ಕಿದು ದಲ್ ತಾನಾಕರಂ ನೀರ್ ತನಗೆ ಸವಿದೆಯಾದಗ್ನಿಯಂ ತಾಳ್ದಿ ಪೆರ್ಚಿ[1] ||
ರ್ದುದು ಚಂದ್ರಂ ಪುಟ್ಟಿದಂ ಮತ್ತಿದಱೊಳೆ ಸುರರುತ್ಪತ್ತಿ ಕೇಳಿಲ್ಲಿ ಶಕ್ರಂ |
ಗದಿರ್ದೆಯ್ತಂದದ್ರಿಗಳ್ಗಾಶ್ರಯಮಿದಱೊಳದಭ್ರಾಭ್ರವೃಂದಂಗಳಿರ್ಕುಂ || 907

ಮೇರು ಕಲಂಕೆಯುಂ ಕದಡಿತೋ ಬಡಬಾನಳನೞ್ಕೆ ಕಾಯ್ದುದೋ |
ಮಾರುತಿ ಕಟ್ಟೆ ಮೇಣ್ ಪಱಿದುದೋ ಗಿರಿಗಳ್ ಬರೆ ಪಜ್ರಿಗಳ್ಕಿತೋ ||
ಸಾರಸಮಸ್ತವಸ್ತು[2]ಗಳನಾಕೆರ್ಗಳೆ ತಪ್ಪುದೊ ಮತ್ತಮಂತೆ ಗಂ |
ಭೀರತೆ ಸಂದುದೆಂದು ಹರಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಕರಂ ಪೊಗೞ್ದಂ ಸಮುದ್ರಮಂ || 908

ಕ್ಷೀರೋದಭವಾತ್ರಿಜೇಂದುಗಳ್ಗೆ ||

ಕಂ || ಅತ್ರಿಯ ಪಿರಿಯ ಮಗಂ ಭುವ |
ನತ್ರಯಸಂಸ್ತುತ್ಯಕೀರ್ತಿ ಸೋಮಂ ಸಕಲ ||
ಕ್ಷತ್ರಕುಲಪೂಜ್ಯನಮಲಚ |
ರಿತ್ರಂ ಪ್ರೋದ್ಭಾಮಸೋಮವಂಶಲಲಾಮಂ || 909

ವೃ || ಪಾರಾವಾರಂ ತುಹಿನಕಿರಣಂ ಕುಂದೆ ಕಂದಿತ್ತು ಮತ್ತಂ |
ತೋ[3]ರೊಂದೋರೊಂದಮೃತಕಳೆಯುಂ ಪೆರ್ಚೆ ಪೆರ್ಚಲ್ ತಗುಳ್ದ ||
ತ್ತಾರುಂ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ಜಗುವನಿತಂ ಬಂಧುಗಳ್ಗೋಯುರೊಳ್ ಸ್ಥೆ |
ಕ್ಕಾರಯ್ವಾಗಳ್ ತನಯಜನಿತಸ್ನೇಹಮಾಗ್ಗಂ ಬಲಸ್ಥಂ || 910

ನಾರಾಯಣಮುರಾರಿಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಉರದೊಳ್ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನಮುಂ ಕಮಳೆಯುಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಮುಂ ತೋಳ್ಗಳೊಳ್ |
ಕ[4]ರವಾಳ್ ಬಿಲ್ ಗದೆ ಚಕ್ರಮುಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಂಗಿರ್ಪ್ಪ ಜಯಶ್ರೀ ನಿಜೋ ||
ದರದೊಳ್ ನೀರಜಗರ್ಭನುಂ ತ್ರಿಜಗಮುಂ ಪೊಕ್ಕಿರ್ಪ್ಪವೆಂದಂದಹೀ |
ಶ್ವರತಲ್ಪಂ ಯ[5]ದುವಂಶನಲ್ಲದೆ ಪೆಱಂ ಪೆಂಪಿಂಗೆ ಮು[6]ಯ್ಯಾಂಪನೇ || 911

ಶ್ರೀರಾಮಾವಿಭೂತಿಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಅಮೃತಪಯೋಧಿಮಂಥನದೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಪದ್ಮಪನಾಂತರಾಳದೊಳ್ |
ರಮಿಯಿಪ ಪದ್ಮನಾಭನುರದೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ಪ್ಪ ಮಹಾನುಭಾ[7]ವೆಯಿಂ ||
ಕಮಳೆಯೆನಿನ್ನೆಗಂ ಕುರುಮಹೀಪತಿಯೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದಳೀಗಳು |
ತ್ತಮಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ಬೆ[8]ಸಸೆ ಪಾಂಡವರೊಳ್ ನೆ[9]ಲಸಲ್ಕೆ ಪೋದಪಂ || 912

---

1 ಸಂಬ | ಕ್ಕುವಿರ್ದೆಱ್ಕಂದಗ್ನಿ. 2 ವಸ್ತುಗಳಿಂ ಕೊಳೆ. 3 ತೋರಂದೋರಂದಮೃತ. 4 ಕರವಾಳುಂ ಗದೆ, ಕರವಾಲಂ ಗದೆ. 5 ಶಿವಚಿಹ್ನ. 6 ಮುಯ್ಯಾಂಪನೇ. 7 ಭಾವೆಯಾಂ. 8 ಬೆಸಸು, ಬೆಸಸಿ. 9 ನೆರಮುಳ್ಕೆ.

ಮನೋಜಶಂಕರಾರಿಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಸುರಭಿಶ[1]ರಂಗಳಂ ನಯನದೊಳ್ ಕುಡುವುರ್ವಿನೊಳಿಕ್ಷುಚಾಪಮಂ |
ಪರಿಚಿತಮೀನಕೇತನಮನಾವಗಮೊಪ್ಪುವ ಕೇಶಹಸ್ತದೊಳ್ ||
ನಿರವಿಸಿ ಬಯ್ತು ಮೆಯ್ಗರೆದು ಶೂಲಧರಂಗೆ[2]ಗಿದಿರ್ಪನಲ್ಲಿ ಪೆಂ |
ಡಿಕ ಮಱೆಯೊಳ್ ಮನೋಜನೆನೆ ಚೆಲ್ವೆಸೆವರ್ ಕಡುಗಾಡಿಕಾರ್ತಿಯರ್ || 913

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ||

ಸೂತ್ರಂ || 231 ||

ಮುಕುಳನನಿಮೀಳನಂಗಳ್ |
ವಿಕಾಸಹಾಸಪ್ರಬೋಧನೋನ್ಮೇಷಂಗಳ್ ||
ಪ್ರಕಟಿಸುಗುಮೈಕ್ಯಮಂ ನಿ |
ರ್ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಗೌಣಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಕೃತಂಗಳ್ || 914

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಮುಕುಳನನಿಮೀಳನಂಗಳ್ಗೆ ||

ಕಂ || ಮುಕುಳಿತವಿಳೋಚನಂ ಕಂ |
ಟಕಿತಾಂಗಂ ಸ್ವೇದಬಿಂದುದಂತುರಿತಮುಖಂ ||
ಪ್ರಕಟಶ್ವಸಿತೋತ್ಕಂಪಂ |
ನಿಕಾಮಕಮನೀಯಮಾದುದಿಂತು ರತಾಂತಂ || 915

ಏನಿಮೀಳನ್ನೀಳಾಂಬುಜ |
ವನಮೀಷದ್ವಿಕಸದರುಣಸರಸಿರುಹವನಂ ||
ದಿನಮುಖಮಳಿಸಂತತಿಗೇಂ |
ಜನಿಯಿಸಿದುದೊ ಭಿನ್ನರುಚಿಗಳಂ ಪರಿಮಳದೊಳ್ || 916

ವಿಕಾಸಹಾಸಂಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಪೊಸವಿಸಿಲೊಳ್ ಮುಗುಳ್ಗಳ್ ಸಡಿಲ್ದಿರ್ದಂತೆಸ |
ಲ್ಕಿಸಗಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆನಕ್ಕು ತೋಱೆ ಮದಾಳಿಗಳ್ ||
ನುಸುಳೆ ತೊವರ್ತಿರೆ ಕಂಪಲಚ್ಚುವನಂಬುಜ |
ಪ್ರಸರಮನಾಳೆ ಪಳಪ್ಪನೀಗೆ ವರಂಗಳಂ || 917

---

1 ಶಯಂ. 2 ಗಿದಿರ್ವಪ್ಪ.

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ನಗೆಯುಂ ಬಲ್ಮುಗುಳ್ಗಳ್ಗೆ ಕಂಪನಳಿಗಳ್ಗಾನಂದಮಂ ಕೋಕಿಳಾ ।
ಳಿಗೆ ಸೊರ್ಕ್ಕಂ ಗಿಳಿಗಳ್ಗೆ ಬೀರಸಿರಿಯಂ ಕಾವಂಗೆ ಬೆರ್ಚ್ಚಂ ವಿಯೋ ॥
ಗಿಗೆ ಪೆರ್ಚ್ಚಂ ಪ್ರಿಯರ್ಗೆಯ್ದೆ ಮಾಡಿ ವಿ[1]ದಳತ್ಪುಷ್ಪಾಳಿ ತೆಂಗಾಳಿ ತೀ ।
ಡುಗುಮಳ್ಕಾಡೆ ಸಮಸ್ತದಂಪತಿಗ[2]ತಿಕ್ರೀಡಾಪರಿಶ್ರಾಂತಿಗಳ್ ॥ 918

ಕಂ ॥ ಅಲರ್ದ ಮೊಗಂ ಕಿಱಿದಾದುದು ।
ನೆಲಸಿದುದೞಲೆರ್ದೆಯೊಳಪ್ಪುಕಣಿಸಿದ್ದುವು ಚಾ ॥
ಪಲನಪ್ಪುನಕುವಲಯಂ ಸು ।
ಯ್ಯೆಲರಾವಂ ಬಿಸಿಯುಮಾದುವಾಸತಿಗಾಗಳ್ ॥ 919

ತೃ[3]ಷ್ಣಾಭಿಲಾಷಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ದೂ[4]ರಾವತೀರ್ಣ್ಣಪಂ[5]ಪಾ ।
ವಾರಿಯುನಿ[6]ದನಱತು ಕ[7]ಱುತು ತಳಮೊಯ್ಯದ್ವಿನಂ ॥
ನೀರಡಸಿ ನೀ[8]ರಜಾನನೆ ।
ಪೀರಲ್ ಬಗೆದಪ್ಪುವೆನ್ನ ಕಣ್ಣುಂ ಮನಮುಂ ॥ 920

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 232 ॥

ಹರಿತಾಸಿತನೀಳಶ್ಯಾ ।
ಮರೋಚಿಗಂ ಪೀತರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಂಗಳ್ಗಂ ॥
ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಂ ಗೌರಶ್ವೇ ।
ತರುಚಿಗಮಿತರೇತರಾಶ್ರಯಂ ವ[9]ರ್ಣ್ಣೈಕ್ಯಂ ॥ 921

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕೃಷ್ಣಹರಿತಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮರಕತತ್ವಿಷಮಾಯಮುನಾಜಳಂ ।
ಸ್ಫುರದುರುಸ್ಫಟಿಕೋಪಳಕಾಂತಿಯೊಳ್ ॥
ಬೆ[10]ರಸಿ ಗಂಗೆಯ ವಾರಿಯೊಳೊಪ್ಪುಗುಂ ।
ಹರಿಹರದ್ವಯಸಂಗಮದಂದದಿಂ ॥ 922

---

1 ವಿಗಳ. 2 ಕುಳಕ್ಕಂ ಕಾಂತಿಗಳ್ ಕಾಂತಿಗಳ್. 3 ತೃಷಾಭಿಲಾಷಾದಿಗಳ್ಗೆ. 4 ದೂರವತೀರ್ಣಂ. 5 ಗಂಗಾ. 6 ನೀರಱಿತು, ನಿದನಱಿತು. 7 ಕಱಿತು, ಕುಱುತು. 8 ನೀರಜಾಕ್ಷಿ, ನೀರಜಾಕ್ಷಿಯು. 9 ತಾನಕ್ಕುಂ. 10 ಪೊರಸಿ.

ನೀಲಶ್ಯಾಮಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದಧೂಳಿಕ್ಷೋಭದಿಂ ದಿಗ್ಯುವತಿವದನಮಂ ಶ್ಯಾಮಳಂಮಾಡಿ ಮಾಣ್ದಿ ।
ರ್ದ್ದದೆ ಕೋಪೋದ್ಭಿನ್ನಗಂಡಸ್ಥಳಕರಟಘಟಾವ್ಯೂಹನೀಲಾಂಬುದಾಟೋ ॥
ಪ[1]ದಿನತ್ಯುಗ್ರಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಪ್ರಕರಕಿರಣಸಂಘಾತತೀವ್ರಾತಪೋದ್ಯೋ ।
ತದಿನರ್ದ್ಧಶ್ಯಾಮಳಂಮಾಡಿದುದು ದಿ[2]ವಮುಮಂ ಕೂಡೆ ರಾಜೇಂದ್ರಸೈನ್ಯಂ ॥ 923

ಪೀತರಕ್ತಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರವಿರಾಜತ್ಕಳಧೌತಪಿಂಗರುಚಿಶುದ್ಧಂ[3]ಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಿಂದಿಕ್ಕಿ ದಾ[4] ।
ನವರಂ ಧಾತ್ರಿಗೆ ರಾಗಮಾಗೆ ನೆಗಳ್ದಾದಿಕ್ರೋಡನಾಕಾರದಿಂ ॥
ತವೆ ಬೆಂಕೊಂಡು ತಮಸ್ತಮಪ್ರಕರಮಂ ಬಾಳಪ್ರವಾಳಾಂಕುರ ।
ಚ್ಛವಿಯಿಂ ಚಂದ್ರನುದಂಶುಲೇಖೆಯಿನದೊಂದಾ[5]ನಂದಮಂ ಮಾಡಿದಂ ॥ 924

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ವಿದಳತ್ಕಿಂಶುಕಕಿಂಕಿರಾತಸುಮನಃಕಾಶ್ಮೀರಸಂಧ್ಯೋದ್ಗತಾಂ ।
ಬುದಪೀ[6]ತಾಂಬರನಿಂದ್ರನೀಲವಿ[7]ಲಸನ್ನೀಲಾತಸೀನೀಲನೀ ॥
ರದನೀಲಾಂಬುಜವರ್ಣ್ಣನರ್ಣ್ಣವಯಶಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಧರಾದೇವಿಗೊ ।
ಪ್ಪಿದನಂತರ್ಜ್ಜ್ವಲದೌರ್ವ್ವವಹ್ನಿಲವಣಾಂಭೋರಾಶಿಲೀಲಾವಹಂ ॥ 925

ಗೌರಶ್ವೇತಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಹಿಮವದ್ಗಿರಿಕ[8]ಟಕದಿನೊಗೆ ।
ದಮರಸರಿತ್ಸ್ರೋತಮೆಂಬ ಮಾತಂ ಪಡೆದೆಂ ॥
ಹಿಮಗೌರಹಾರಮೆಸೆದುದೊ ।
ಹಿಮಶೈಲಶಿ[9]ಖಾವಿಶಾಲವಕ್ಷಸ್ಸ್ಥಲದೊಳ್ ॥ 926

ಸೂತ್ರಂ ॥ 233 ॥

ನಯನಾದಿವಿವಿಧವರ್ಣ್ಣಾ ।
ಶ್ರಯಂಗಳೊಳ್ ಬೇಱೆವೇಱೆ ಬೇಱೊಂದನೆ ನಿ ॥
ರ್ಣ್ಣಯಮಪ್ಪ ವರ್ಣ್ಣಮಂ ಸಮ ।
ದಯದಿಂದಂ ಪೇೞ್ಗೆ ಮೇಣ್ ಯಥಾಸಂಭವಮಂ ॥ 927

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಪದಪಿಂ ನೋ ।
ಡುವ ಪುರಲಲನೆಯರ ಬಿಳಿಯ ಕಣ್ಗಳ ಬೆಳಗಿಂ ॥
ಧವಳಿಸಿದಂತೆವೊಲಾದುವು ।
ಗವಾಕ್ಷಜಾಳಂಗಳಮರತನಯಂಗಾಗಳ್ ॥ 928

1 ಪದಪ್ರತ್ಯಗ್ರ. 2 ದಿನ. 3 ದ್ರಾಷ್ಟ್ರಾಂಗದಿಂ. 4 ದಾ। ನವನಂ. 5 ದಾಕಾರಮಂ ತಾಳ್ದಿದಂ. 6 ನೀಲಾಂಬರ. 7 ವಿಕಸ. 8 ನಿಕಟದಿ. 9 ಶಿಖಾವಿಳಾಸ, ಶಿರೋವಿಳಾಸ.

ವೃ ॥ ಒದವಿದ ಬೇಟದತ್ತಳಗದೊಳ್ ಮುಳಿಸಂ ಪುರುಡುಂಟುಮಾಡೆ ಜ ।
ರ್ವ್ವಿದ ಕಡೆಗಣ್ಣ ಜರ್ವ್ವುಗಳೊ ಮೋ[1]ದಿದ ನೆಯ್ದಿಲ ನೀಳ್ದ ಮಾಲೆಯಿಂ ।
ದುದಿರ್ದ್ದ ಮದಂಗಳೊಳ್ ತೊಡರ್ದ್ದ ತೋರ್ಪ್ಪ ದಳಂಗಳೊ ಪೇೞಿಮಾವುದೆಂ ।
ಬು[2]ದನೆನೆ ಕಾ[3]ದಿ ಮೋದಿದವಿನಾಣಮು[4]ದಿಲ್ಲದಹೆಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಳಾ ॥ 929

ಮಿಶ್ರವರ್ಣ್ಣಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ವದನಾಬ್ಜಾಸವಗಂಧಲಂಪಟರಟದ್ಭೃಂಗಂಗಳಂ ಸೋಯಲೆ ।
ತ್ತಿದ ನೀಳೋತ್ಪಳಮಾಳೆಯಂ ದ್ವಿಗುಣಿಸಲ್ಕಾರ್ತ್ತತ್ತು ಕರ್ಣ್ಣಾಂತಗಾ ॥
ಮಿ ದಳನ್ನೀಳಸರೋಜರೋಚಿ ಕುಮುದಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾವದಾತಪ್ರಭಂ ।
ಮ[5]ದನೋತ್ತೇಜಿತಬಾಣವಿಭ್ರಮಮಪಾಂಗಾಳೋಕನಂ ನಲ್ಲಳಾ ॥ 930

ಗಣಿಕೆಯರ ವಿಳಾಸಾಗಾರದೊಳ್ ಜಾಳಮಾರ್ಗ್ಗ ।
ಪ್ರಣಯಿನಿಯರಪಾಂಗಶ್ರೇಣಿಗ[6]ಳ್ ಮೂಱುಬಣ್ಣಂ ॥
ಪೆಣೆದೊದವೆ ಗವಾಕ್ಷಸ್ಥೇಂದುಕಾಂತೇಂದ್ರನೀಲಾ ।
ರುಣಮಣಿಕಿರಣಂಗಳ್ ಪೊಣ್ಮುವಂತಾದುವಾಗಳ್ ॥ 931

ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 234 ॥

ಅನುಗತಮಪ್ಪಂತಿರೆ ಚೇ ।
ತನಧರ್ಮ್ಮಂಗಳನಚೇತನಾರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳಂ ॥
ಸ್ತನನಯನಾದಿಯೊಳಂ ದ್ವಿ ।
ತ್ವನಿಷ್ಪ್ರಮಂ ಜಾತಿಯುಂ ವಿವರ್ಣ್ಣಿಪರರೆಬರ್ ॥ 932

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತೋಳ ಘಟ್ಟಣೆಗುಚ್ಚಳಿಸುತ್ತುಂ ಸೂಸುವ ಶೀಕರವಾರಿ ಮು ।
ಕ್ತಾಳಿಯಿಂದಭಿಷೇಕಮಂ ಗೆಯ್ವಂತೊಪ್ಪೆ ಕಳಿಂದಜೆಯಂ ಮನೋ ॥
ಲೀಳೆಯಿಂ ಪುಗೆ ತನ್ನದಿ ಕೃಷ್ಣಂಗಾಟಿಸಿದಂತಿರೆ ಲೋಲಕ ।
ಲ್ಲೋಳಕೋಮಲಹಸ್ತದೆ ಪೊಯ್ದಳ್ ಮುಂಬಲೆಯಂ ಕಮಳಾಕ್ಷನಾ ॥ 933

ಉತ್ತರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಡೆದವೊಲಿ[7]ರ್ಪ್ಪ ಪೆರ್ಮ್ಮಲೆ ತೊದಳ್ನುಡಿ ಮೆಲ್ನಡೆ ಚೆಲ್ವನಪ್ಪ ತೆ ।
ಳ್ನಡು ನಳಿತೋಳ್ ಪೊದೞ್ದಧರಮೊತ್ತದೆಯುಂ ನಿಱಿಗೊಂಡ ಚುಂಚು ಸೋ ॥
ರ್ಮ್ಮಡಿ ಕಡುನುಣ್ಪುವೆತ್ತ ತೊಡೆ ತುಂಬಿದ ಪೀನನಿತಂಬಬಿಂ[8]ಬಮೊ ।
ರ್ಕ್ಕಡಿತೆಯೆನಿಪ್ಪ ಕಣ್ ಕರಮೆ ರಂಜಿಸೆ ಬಂದರಿಳೇಶಕಾಂತೆಯರ್ ॥ 934

---

1 ದೋಱಿದ, ನೋಡಿದ 2 ಬಿದ. 3 ಕಾಣಿಮೋಡಿದ, ಕಾಣೆಮಾಡಿದ. 4 ಮುದಿಲ್ಲಿದಲೆಲ್ಲಿ, ಮುದಿಲ್ಲದಲಲ್ಲಿ.
5 ಮದನೋತ್ಸೇರಿತ. 6 ಯೊಳ್. 7 ಲಪ್ಪ. 8 ಮೆತ್ತ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 235 ॥ .

ಪದದೊಳ್ ಮಾೞ್ಪಂತಿರೆ ಮಾ ।
ೞ್ಪುದು ನಿತ್ಯಂ ಪಾದದೆಡೆಗಳೊಳ್ ಸಂಹಿತೆಯಂ ॥
ತುದಿಯೊಳಮರ್ಧದೊಳಂ ಮಾ[1] ।
ಡವಿಕ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಮಾೞ್ಕೆ ಕಾನದೆಲ್ಲಿ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 935

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಮೃಡನುಡುರಾಜಪನ್ನಗವಿರಾಜಿಜಟಾಮಕುಟಂ ಕಪರ್ದಿ ನೂ ।
ರ್ಮಡಿ ಧವಳಂ ಸುರಾಸುರಕದಂಬಕಸೇವ್ಯಪದಾಂಬುಜದ್ವಯಂ ॥
ಆಡರೆ ಮೃಡಾನಿಗನ್ಯಕುಳಶೈಳಕುಳಂಗಳ ನಾಡೆ ರಯ್ಯಮ ।
ಪ್ಪೆಡೆಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನೆಱೆಯೆ ತೋರ್ಪುದು ಬೇಳ್ಕೆಯೆ ಬಂದನೀಶ್ವರಂ ॥ 936

ಕಂ ॥ ಸೋ[2]ತಂ ಪುರೋಹಿತಂ ಬೆರ ।
ಸಾತತತಿಮಿರಪ್ರಭೇದನೋಪಾಯಮಿದೆಂ ॥
ದಾತಮುಮಂ ಕಿಡಿಸಲ್ ಸಂ ।
ಜಾತನಯಂ ಬ[3]ಗೆದು ತದ್ಗಹಾಭಿತ್ತಿಗಳೊಳ್ ॥ 937

ಇಲ್ಲಿಯೆ ಪೇೞಿವೆಂದು ಮಹೀ ।
ವಲ್ಲಭದೂತಂಗೆ ನು[4]ಡಿಯೆ ದಶನಾಂಶುಗ[5]ಳಂ ॥
ಮೆಲ್ಲನೆ ದಂ[6]ತಚ್ಛದಮೃದು ।
ಪ[7]ಲ್ಲವದೊಳ್ ನಿಱಿಸಿ ಮರಳೆ ದೂತಂ ನುಡಿದಂ ॥ 938

ಅರಸುಗಳೆಲ್ಲಂ ಬಾಯ್ಕೇ ।
ಳ್ದರೆಂದುಮಹಾಶಾಂತರಂಗಳಕ್ಕಿದುವೆಂ[8]ದುಂ ॥
ಧರಣಿತಳಂ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಕೇ ।
ಳ್ದು ರಾಗಿಸುತ್ತಿರ್ಪ್ಪಮಿನ್ನುಮೇಂ ತೊದಳುಂಟೇ ॥ 939

* ಎರಡಱೊಳಂ ಚಂದ್ರಾದಿ ।
ತ್ಯರನಾಗಳ್ ಬರೆದು ಕಾಕಿಣೀರತ್ನದೊಳಂ ॥
ಸ್ಫುರಿತಮಣಿರತ್ನದೊಳಮಂ ।
ತರಿಸುತ್ತುಂ ಯೋಜನಕ್ಕಮಂತೊಂದೊಂದಂ ॥ 940

1 ಶಾ. 2 ಅಕಂ. 3 ಬೆರದುಕಂಪುಗೃಹಭಿತ್ತಿ, ಬರೆದು. 4 ನುಡಿದು. 5 ಗಳಂ. 6 ದಶನ, 7 ಪಲ್ಲವದೊಳೆ ಮುಱಿಸಿಮಾಗೆ. 8 ವೆಂಟುಂ. * ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದುಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 236 ॥

ಸಂಬಂಧದ ಸಂಬಂಧದೊ।
ಳಂ ಬಹುಳಂ ಷಷ್ಠಿಯುಕ್ತಮೊಂದಿರೆ ನೆಗಳ್ಗುಂ॥
ಬಿಂಬಾಧರಾದಿಶಬ್ದಮೊ।
ಳಂಬಟ್ಟಿರೆ ಮಧ್ಯಪದವಿ[1]ಲೋಪಿಸಮಾಸಂ॥ 941

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಕಂ॥ ಕಮಳದ ಕೋಮಳಕಂದಾ।
ಗ್ರಮಾಂಕುರಾಸ್ವಾದಮಾ[2]ದಮೊದವಿಸೆ ಮುದಮಂ॥
ಕಮಳಾಕರದೊಳೆ ಹಂಸಂ।
ರಮಿಯಿಸುಗುಂ ಪದ್ಮಿನೀರಜೋರುಣಿತಾಂಗಂ॥ 942

ಬಿಂಬಾಧರಕಾಂತಿಪ್ರತಿ।
ಬಿಂಬಂ ಸುಲಿವಲ್ಲೊಳೆ[3]ಸೆಯೆ ಪಲ್ ಸುಲಿಯುಮೆ ಗೆ॥
ತ್ತೇಂ ಬಾಲೆ ಮುಗ್ಧೆಯೋ ಮ।
ತ್ತಂ ಬಿಡದಡಿಗಡಿಗೆ ನೋಡುವಳ್ ಕನ್ನಡಿಯಂ॥ 943

ಸೂತ್ರಂ ॥ 237 ॥

ಭಂಗುರಭಿದುರಚ್ಛಿದುರಪ।
ದಂಗಳ್ ಸಲೆ ಕರ್ಮಕ[4]ರ್ತೃವೊಳ್ ಕರ್ತೃವೊಳಂ॥
ಸಂಗತಿವೆತ್ತಿರ್ಕ್ಕುಂ ಕವಿ।
ಪುಂಗವಸಮಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಂ ಕೃತಿಯೊಳ್॥ 944

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ವೃ॥ ಭಂಗುರಕೇಶಿ ನಲ್ಲನ ತಳಂಗಳೊಳೊಯ್ಯನೆ ಮೆಯ್ಯನಿಕ್ಕಿ ಮಿಂ[5]।
ಚಿಂಗೆಣೆಯಾಗಿ ತಳ್ತು ಕೊರಲಂ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಕಟಿಪ್ರದೇಶಮಂ॥
ಪಿಂಗದಿಱುಂಕಿ ತನ್ನೆರಡುಮೂರುಗ[6]ಳಿಂ ಪಡೆದಳ್ ನಿ[7]ಜಾಂಗಸಂ।
ಸಂಗದಿನಾಲತಾಂಗಿ ತನಗಂ ಖ[8]ಚರಂಗಮನಂಗರಾಗಮಂ॥ 945

ಕಂ॥ ಸಂ[9]ಗತನಿಜಹಸ್ತಕನಿ।
ಷ್ಠಾಂಗುಲಿಧೃತಮಂ ಪ್ರಿಯಾಮನಃಖೇದಲತಾ॥
ಭಂಗುರಮಂ ರವಿಮಂಡಳ।
ದುಂಗುರಮಂ ರಘುಜನಿತ್ತನಣ[illegible] ಕೆಯ್ಯೊಳ್॥ 946

---

1 ವಿಲೋಪ. 2 ಮಾಗಳೊದವಿಸೆ. 3 ಳೆಸೆಪ್ಪ. 4 ಕರ್ತೃವುಂ ಕರ್ತೃವೊಳಂ, ಕರ್ತೃವೇ ಕರ್ತೃದೊಳಂ.
5 ಮಿಾಱಿಂಗೆಣೆ, 6 ಗಳಿಂ, 7 ನಿಜೇಶನುತ್ಸಂಗದಿ, 8 ಸುಖರಂಗಮನಂಗರಾಗದಿಂ, 9 ಸಂಗತಿನಿಜಮಸ್ತಕ.

ವೃ ॥ ಪ್ರಾಲೇಯಾದ್ರಿನವಪ್ರಸೂನಭಿದುರಂ ಗಂಗಾಸರಿಲ್ಲೋಲಕ ।
ಲ್ಲೋಲಾಂಭೋಲ[1]ವಶೀಕರಂ ಚಿರರತಿಶ್ರಾಂತಾಮು[2]ರಸ್ತ್ರೀಕುಚ ॥
ವ್ಯಾಲಿಪ್ತಾಗರುಕುಂಕುಮದ್ರವಹರಂ ಮಾ[3]ದ್ಯತ್ಪಿಕಾಲಾಪವಾ ।
ಚಾಲಂ ಮಾರುತನೊಯ್ಯನೂದಿ ಕಳೆದತ್ತಾ[4]ದಂಪತಿಶ್ರಾಂತಿಯಂ ॥ 947

ಅದಱಿನೀತನನಾತನೆ ಕೊಂದು ವಿ ।
ಚ್ಛಿದುರಸಂಗರನಕ್ಕಿಮ ಕೊಲ್ಲೆನೆಂ ॥
ದೊ[5]ದಱಿ ಗಾಂಡಿವಿ ಖಂಡಿಸಿದಂ ಮಹಾ ।
ಸ್ತ್ರಾದಿನರಾತಿಯ ಕೆಯ್ದುಗಳೆಲ್ಲಮಂ ॥ 948

ಮತ್ತಮುಱಿದೆಡೆಗಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 238 ॥

ಗದ್ಯಮುಮುಂ ಪದ್ಯಮುಮುಂ ।
ತ[6]ದ್ಯಮಳವಿಮಿಶ್ರಮೆಂದು ಕೃತಿ ಮೂಱು ತೆಱಂ ॥
ಗದ್ಯದೊಳ್ ಸಮೆಮುಮಂ[7]ತವು ।
ಹೃದ್ಯವಚಃಪ್ರಾಥಿಗ[8]ಳ್ ಕಥಾಖ್ಯಾಯಿಕೆಯೊಳ್ ॥ 949

ಸೂತ್ರಂ ॥ 239 ॥

ದೊರೆವೆತ್ತ ಪ[9]ದ್ಯದಿಂದಂ ।
ವಿರಚಿಸಿಮುದು ಸರ್ಗ್ಗಬಂಧಮುಕ್ಕುಂ ಕಾವ್ಯಂ ॥
ಬೆರಸಿ ಬರೆ ಗದ್ಯಪದ್ಯಮ ।
ಮೆರಡುಂ ಕೃತಿ ಚಂಪುವೆಂಬ ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ ॥ 950

ಸೂತ್ರಂ ॥ 240 ॥

ಇಡುಕುಂಗಬ್ಬಂ ಮುಕ್ತಕ ।
ಮೊ[10]ಡಂಬಡಲ್ ನೆಗೞೆ ಪಲವುಮೇಕಕ್ರಿಯೆಯೊಳ್ ॥
ಪಡೆಗುಂ ಕುಳಕಾಖ್ಯೆಯನೆಡೆ ।
ಮಡಗದನೇಕಾರ್ತ್ಥವಸ್ತುಕಥನಂ ಕೋಶಂ ॥ 951

ಸೂತ್ರಂ ॥ 241 ॥

ಸಂದಿಸಿರೆ ಕಂದಮುಂ ಪೆಱ ।
ತೊಂದಱಿಕೆಯ ವೃತ್ತಜಾತಿಯುಂ ಪದಮುವು ತ ॥
ಳ್ತೊಂದಿರೆ ಪನ್ನೆರಡುವರಂ ।
ಸಂ[11]ದುದು ಮೆಲ್ಪಾಡೆನಿಕ್ಕುಮದು ಕನ್ನಡದೊಳ್ ॥ 952

1 ರಶ. 2 ದರ. 3 ಮಾಂದ್ಯತ್ಪಿಕಾಲೋಕ. 4 ತ್ವಾದಂಪತಿಶ್ರಾಂತಿಯುಂ. 5 ದೊಸಱಿ. 6 ತದ್ಯಮಳ. 7 ದಂತದು. 8 ಯೆಸಳ್. 9 ವೃತ್ತಬಂಧದ 10 ಮೊತ್ತಂಬಡ. 11 ಸಂದುದಮೊಳ್ಪ್, ಸಂದು ಸುಮೇಳಪ್ಪ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 242 ॥

ಪದಿನಯ್ದುಮಿರ್ಪ್ಪತ್ತಯ್ದುಂ ।
ಪದಂ ಯಥಾಸಂಭವಂ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ॥
ಪುದಿದೊದವಿ ನೆ[1]ಗೞ್ದೊಪ್ಪುವಂತದು ।
ಸದಲಂಕಾರಂ ರಸಾಸ್ಪದಂ ಪಾಡಕ್ಕುಂ ॥ 953

ಸೂತ್ರಂ ॥ 243 ॥

ಪಾಡುಗಳಿಂದಂ ತಱಿಸಲೆ ।
ಮಾಡಿದುದಂ ಪಾಡುಗಬ್ಬಮೆಂದು ಬುಧರ್ ಕೊಂ ॥
ಡಾಡುವರ[2]ದಱಿಂ ದಲ್ ಮೆ[3] ।
ಲ್ಪಾಡುಂ ರೂಢಿಯ ಬೆದಂಡೆಗಬ್ಬಮುಮಕ್ಕುಂ ॥ 954

ಸೂತ್ರಂ ॥ 244 ॥

ಪಲತೆಱದ ಪ[4]ದ್ಯದಿಂದಂ ।
ಲಲಿತವಚೋರ[5]ಚನನಿಚಯಪದ್ಧತಿಕೆಗಳಿಂ ॥
ಸಲೆ ನಿಲೆ ಸಮೆದುದು ಸರಸಾ ।
ಖಿಲವರ್ಣ್ಣನಮಾ[6]ದೊಡದುವೆ ಚಾಱನೆಗಬ್ಬಂ ॥ 955

ಸೂತ್ರಂ ॥ 245 ॥

ನಗರಾರ್ಣ್ಣವಸ[7]ರಿದಟವೀ ।
ನಗಚಂದ್ರಾರ್ಕ್ಕೋದಯರ್ತ್ತುಸಲಿಲಕ್ರೀಡಾ ॥
ದಿ[8]ಗಳಾದಿಯಾಗೆ ಸರಸೋ ।
ಕ್ತಿಗಳಿಂ ವರ್ಣ್ಣಿಸುಗೆ ವರ್ಣ್ಣಕಂಗಳನ[9]ದಱೊಳ್ ॥ 956

ಸೂತ್ರಂ ॥ 246 ॥

ಸವಸಂದ ಮುಖಂ ಪ್ರತಿಮುಖ ।
ಮು[10]ವಮರ್ಶಂ ಗರ್ಬ್ಭಮಂತೆ ನಿರ್ವ್ವಹಣಮೆನಿ ॥
ಪ್ಪುವ[11]ವೆಯ್ದು ಸಂಧಿಯಕ್ಕುಂ ।
ಸುವಿಹಿತಕವಿಮಹಿತವಿತತಕೃತಿಪದ್ಧತಿಯೊಳ್ ॥ 957

---

1 ನಿಲೊಪ್ಪುವಂತದು. 2 ರಿನ್ನದು. 3 ಮೇಲ್ಪಾಡುಂ, ಮೊಳ್ಪಾಡುಂ. 4 ಗದ್ಯ. 5 ರಚಿತ, ರನ್ನ. 6 ಮಾದುದದುವೆ. 7 ಸಂಭೋಗಂ. 8 ಳಗೆಮಧುರಸರಸರಸೋ. 9 ನಿಜಙ್ಮೊಳ್, ನವಜಿತೊಳ್. 10 ಮವಮರ್ಶಂ. 11 ಪುಮಯ್ದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 247 ॥

ಉಪಯೋಗದೆ ಬೀಜಂ ಬಿಂ ।
ದು ಪ[1]ತಾಕೆ ಪ್ರಕರಿ ಕಾರ್ಯ್ಯಮೆನೆ ಪಂಚವಿಧಂ ॥
ನಿಪುಣಕವಿರಚನೆಯೊಳ್ ಸ[2] ।
ಪ್ರಪಂಚದಿಂದೊಂದಿ ತೋಱುಗುಂ ಸಂ[3]ಧ್ಯಂಗಂ ॥ 958

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ಐಕ್ಯಪ್ರಕರಣಂ ಚತುರ್ಥಂ ॥

ಗೀತಿಕೆ ॥ ಇಂತು ಕ[4]ವೀಂದ್ರಸಮಯಮಂ ಚೈ ।
ರಂತನಮಾ[5]ರ್ಗ್ಗದೊಳೊಂದೆ ತಿಳಿಯೆ ಪೇೞ್ದಂ ॥
ಭ್ರಾಂ[6]ತಿನಿಸುಂ ಪೂರ್ದ್ದದಲ್ಲಿ ತಾನೆಂ ।
ಬಂತಿರೆ ತಿರ್ದ್ದಿ ವಿವೇಕಿ ನಾಕಿಗಂ ॥ * 959

ವೃ ॥ ದ್ವಿಜವಂಶಾರ್ಣ್ಣವಪಾರಿಜಾತಕುಜದೇ[7]ಶೀಯಂ ಜಿನೇಂದ್ರಕ್ರಮಾಂ ।
ಬುಜಚಂಚತ್ಕನ್ನವಚಂಚರೀಕಯು[8]ವಲೀಲೋದ್ಭಾಮನ್ಯೈದಂಯುಗೀ ॥
ನಜನೋದಾಹ[9]ರಣಪ್ರಸಾಧಿತಧರಿತ್ರೀಮಂಡಲಂ ಸತ್ಕವಿ ।
ವ್ರಜಚೂಡಾಮಣಿ ನಾಗವರ್ಮ್ಮನಿದನುರ್ವ್ವೀಸಂಸ್ತುತಂ ಮಾಡಿದಂ ॥ 960

ಕಂ ॥ ವಾಮನನುಂ ರುದ್ರಟನುಂ ।
ಭಾಮಹನುಂ ದಂಡಿಯುಂ ಮನಂಗೊಳೆ ಪೇೞ್ದಂ ॥
ತೀಮಹಿಗೆ ನೆಗೞ್ದೆ ಪೇೞ್ದಂ ।
ದಾ ಱೀದರತನಯನೀವಚೋಲಂಕೃತಿಯಂ ॥ 961

ವೃ ॥ ಸ..ಕಲ್ಪಾವಿದಂ ಮದವಿದೂರನುದಾರನಮತ್ಸರಂ ಗುಣಾ ।
ಧಿಕನಭಿಮಾ[10]ನತುಂಗನವದಾತಯಶಂ ವಿಬುಧೈಕವತ್ಸಲಂ ॥
ಸುಕವಿ ಸರಸ್ವತೀವದನಮಂಗಳದರ್ಪ್ಪಣನೆಂದು ಕೀ[11]ರ್ತ್ತಿ ಕೀ ।
ರ್ತ್ತಿಕುಮನುರಾಗದಿಂ ವಸುಮತೀವಳಯಂ ಕವಿನಾಗವರ್ಮ್ಮನಂ ॥ † 962

ಸರಭಸತೆಯಿಂ ಮತ್ತೊಂದಜ್ಞಾನದಿಂದುಚಿತೋಕ್ತಿಯೊಳ್ ।
ಪೊರೆಯದಿದು ತಾನಿನ್ನೊಂದೇನಾನುಮಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ ಮ ॥
ತ್ಸರವಿರಹಿತರ್ ಪಾರೋಭಾಗ್ಯವ್ಯಪೇತವ.ನಕ್ಕರ ।
ಕ್ಕರಿಗರಧಿಕಪ್ರಜ್ಞರ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ತಿರ್ದ್ದುಗೆ ದೋಷಮಂ ॥ 963

---

1 ಪತಾಕಪ್ರಕರಿ 2 ಸು. 3 ಸಾಧ್ಯಂಗಳ್ 4 ಕವಿಸಮಯಮಂ. 5 ಮಾರ್ಗ್ಗದೊಳೆತಿಳಿಯೆ ಪೇೞ್ವಂಬೆತಂಗಿಂ ॥
6 ಭ್ರಾಂತಿನಿಸು ಪೊರ್ದ್ದದಿಲ್ಲಿನ್ನೆಂ । * ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.
7 ಶೇಶೀಯಂ. 8 ನತಿ. 9 ಹರಣಂ ಪ್ರಸಾಧಕ. 10 ಮಾನಿ. 11 ನಾತೆ. † ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯ
ದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ವೃ || ಮಂದರಶೈಲದಂತೆ ದಿವಿಜಾಪಗೆಯಂತೆ ಪಯೋಧಿಯಂತೆ ಪೆಂ |
ಪಿಂ ದೊರೆವೆತ್ತ ದೇವಕುಲದಂತೆ ದಿಶಾಗಜರಾಜಿಯಂತೆ ಸೂ ||
ರ್ಯೇಂದುಗಳಂತೆ ತಾರಗೆಗಳಂತೆ ಸನಾತನವೇದದಂತೆ ನಿ |
ಲ್ಕೆಂದುಮವಿಘ್ನತಾಪ್ರಸರಮಿಂತಿದು ಕೂರ್ತು ಸಮಸ್ತಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ || 964

ಕಂ|| ಛಂದೋವಿಚಿತಿಯಲಂಕೃತಿ |
ಸಂಪಭಿಧಾನ . ಕೋಶಮೆಂಬಿವು ವಾಕ್ ಶ್ರೀ ||
ಸುಂದರಿಗೆ ರತ್ನಮಂಡನ |
ಛಂದದೊಳಿರ್ದ್ದಪುವು ನಾಗವರ್ಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳ್ || 965

ಇದು ಸಕಲಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀ ರಾಜಹಂಸಾಯ
ಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಶ್ರೀಮನ್ನಾಗ
ವರ್ಮ್ಮಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವ
ಲೋಕನದೊಳ್ ಕವಿಸಮಯ
ಮೆಂಬುದು ಪಂಚಮಾ
ಧಿಕರಣಂ.

ERRATA.

ಶುದ್ಧಿಪತ್ರಂ.

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಶುದ್ಧ.	ಶುದ್ಧ.
7	3	ಪೊಗೞಿದಿಪ್ಪರ್ವೆ	ಪೊಗೞಿದಿಪ್ಪುರ್ವೆ
14	1	ಶಿಸುಗಲ್	ಕಿಸುಗಲ್
39	9	ಇಕಾರೈತ್ವಮುಮಂ	ಎಕಾರೇತ್ವಮುಮಂ
41	20	ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ	ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ (ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ)
49	13	ವೇೞ್ಪುದದರ್ಕ್ಕೆ	ಪೇೞ್ಪುದದರ್ಕ್ಕೆ
,,	14	ಟೀಕುವೇೞ್ಪುದೆನೆ	ಟೀಕು ಪೇೞ್ಪುದೆನೆ
52	15	ಸಮಾಸಪ್ರಕರಣಂ ‖	ಸಮಾಸಪ್ರಕರಣಂ ತೃತೀಯಂ ‖
53	3	ಶಬ್ದಮುಕ್ಕಂ	ಶಬ್ದಮುಕ್ತಂ
60	24	ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ ‖	ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ ಚತುರ್ಥಂ ‖
68	29	ಅಯ್ದನೆಯಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ‖	ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ ಪಂಚಮಂ ‖
74	20	ಬಸಿರ್	ಬಸಿಱ್
75	1	ಕಾವ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥ	ವಾಕ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥ (ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ)
,,	19	ವ್ಯವಹಿತಾನ್ವಯಂ	ವ್ಯವಹಿತಾಹ್ವಯಂ
77	11	ಮಾಯಾ	ಮಾಯರ್
78	12	ಅ ‖	ಶ್ಲೋ ‖
79	4	ಸಂಸೃತಿಯಂ	ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಂ
82	14	ಸುಕುಮಾರೋಜ	ಸುಕುಮಾರರಾಜ
83	13	ಎಂಬುದಕ್ಕಂನೇಯಂ	ಎಂಬುದಕ್ಕಮನೇಯಂ
93	6	ಗ್ರಾಮೆ	ಗ್ರಾಮ್ಯೆ
,,	24	ಪದಗತಪಾಪಂ	ಪದಗತಪಾಠಂ
95	5	ಪಾದಂಗಳ್ಗಂ	ಪಾಠಂಗಳ್ಗಂ
96	5	ಕೆಯ್ದುಮೆ	ಕೆಯ್ಗುಮೆ
106	3,4	ತೋಳ. ‖ ಳ್ತ್ತರು	ತಾಳತ ‖ ತ್ವರ
119	14	ಅರ್ಥಾಂತರಂಪ್ರಸಂಗ	ಅರ್ಥಾಂತರಪ್ರಸಂಗೆ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಶುದ್ಧ.	ಶುದ್ಧ.
120	14	ಮಾನ್ಯಮೆತದುಗ್ಗಣ	ಮಾನ್ಯಮತದುಗ್ಗಣ
135	15	ಕರುಣಾತ್ಮಕವಿಪ್ರಲಂಭಂ	ಕರುಣಾತ್ಮಕಂ
144	23	ನದೀಲೀಲೆಯಂ	ನಟೀಲೀಲೆಯಂ

ಷರಾ— 297ನೆಯ ಮತ್ತು 452ನೆಯ ಪದ್ಯಗಳು ಸೂತ್ರಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು 65½ ಸೂತ್ರವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯದನ್ನು 103½ ಸೂತ್ರವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

OTHER READINGS.

ಪಾಠಾಂತರಗಳು.

———:0:———

ನಾಗವರ್ಮನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಇತರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಪಾಠಾಂತರಗಳು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
4	24	ಏೞ್ಗಿರಿವರ	ದಾಖಗನಗ
7	18	ಪಾೞ್ಕೆಯೊಳ್	ಪಾಱ್ಕೆಯೊಳ್
,,	34	ಸರಸ್ವತೀಮಣಿಹಾರಾ	ಸರಸ್ವತೀಮುಖತಿಲಕಾ
10	7	ಬಾೞ್ವೆಣಂ	ಪೋೞ್ವೆಣಂ
,,	,,	ಸಮ್ಮನ ಸೂಲಪಾಲದೊಳ್	ಬೊಮ್ಮನ ಸೂಲಪಾಗಲಾ
,,	8	ಸಂದಣಿಯಾಗಿ	ಸಂದಣಿಗೊಂಡು
,,	9	ದೞಿಯಲ್ಕೆ ಮಾಡಿದಡೆ	ಒೞಿಯಲ್ಕೆ ಮಾಡಿದೊಡೆ
,,	11	ಕಣ್ಬೊಲನಾಗಿ	ಕಣ್ಬೊಲನಾಗೆ
11	15	ದುಧ್ಧ	ದುತ್ಕ
13	3	ಎಣೆಗೆವರ್ಪ್ಪೊಡಂ	ಎಣೆಯೆನಿಪ್ಪೊಡಂ
17	31	ಕೂಡುವರಬಲೇ	ಬೆರಸುವರಬಲೇ
19	8	ತಾೞ್ದಿದಂ	ಪೊದ್ದಿರ್ದಂ
21	7	ಕೆಯ್ಪ್ಪಿಡಿ	ಕೆಯ್ಪೊಡೆ
,,	10	ಎರ್ದೆಗಾಣ್ಮ	ಎರ್ದೆಯಾಣ್ಮ
,,	30	ನಿಂದಗ್ನಿ	ಸಂದಗ್ನಿ
22	12	ಸುರತಾಲಯಮಂ	ಸುರಸಾಲಯಮಂ
,,	14	ನೋಡುತಿರ್ಪ್ಪುದೇ	ನೋಡುತಿರ್ಪ್ಪರೇ
,,	29	ತಡವಲ್ತೇ	ತಡೆವಂತೇಂ
25	5	ಬಗೆದರಿಲ್ಲ	ಬಗೆದುದಿಲ್ಲ
26	17	ಳಿನತುತಂದೆಯು	ಳಿನಿತುಮಾಡಿದ
27	6,7,8	ಅದು	ಇದು
,,	8	ವಟ್ಟಮಂತದು	ಛತ್ರಮಿಂತಿದು
,,	,,	ಕೆಯ್ಪ್ಪಿಡಿಯೆಂದೆ	ಕೆಯ್ಪ್ಪಿಡಿಯೆಂದು
31	18,19	ಕೇ । ೞೀಯಲ್	ಕೊ । ೞೀಯಲ್

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
34	18	ಸಲೆಪೇೞ್ವುದುಕಲ್ತು	ನೆಱೆಪೇೞ್ದುದುಗಲ್ತು
,,	20	ಅದಾವೆಡೆಗವುಲ್ತುದುಕಲ್ಪಿ	ಆದಾರಬಗೆಗಲ್ತುದುಕಬ್ಬ
,,	22	ಲಾಳೆವಾಯ್, ಕೆಂದಳಂ	ತೊಂಡೆವಾಯ್, ಸೆಳ್ಳುಗುರ್
,,	24	ಬಯಸಿ	ಬಳಸಿ, ಬೆರಸಿ
,,	24,25	ಪೆರ್ಮೊಕಲೆ	ಕಣ್ಗೊಳೆ
,,	25	ಮಹೀವಲ್ಲಭಂ	ಮಹೀಪಾಲಕಂ
35	8	ಸರಲುಂ	ಕೋಲುಂ
36	18	ಮುಗಿಲಂ	ಮುಗಿಲೊಳ್
37	26	ಚಟ್ಟ	ಭಟ್ಟ
39	18	ಎಂತುಂ	ಎಂದುಂ
40	8	ಅರ್ತ್ಥಸೃಷ್ಟಿ	ಅರ್ತ್ಥದೃಷ್ಟಿ
,,	10	ಕಸವನೆ	ಕಸವುಂ
42	28	ಗಂಧಂ	ವರ್ಣ್ಣಂ
44	12	ಬಳ್ಗೊಂಬುವುಂ	ಬಳ್ಗೊಂಬುಗಳ್
,,	21	ಕೊಂಡಲ್ಲಿಂ	ಕೊಂಡಲ್ಲಿಗೆ
,,	24	ನೀವಿಕಳೆಗೆ	ಗಿಳಿಯಕಳೆಗೆ
,,	26	ಮೀಱಿದನಂ	ಮೀಱಿಜನಂ
,,	29	ಆಯುವುಂಟೆನೆ	ಆಯುವುಂಟೆನೆ
,,	32	ನಾಲ್ವಗ್ಗ್	ಸುರಜನರ್ಗೆ, ಕಲ್ಪಜರ್ಗೆ
,,	,,	ದುಃಖದತೆಱನಂ	ದುಃಖಕ್ರಮವುಂ
45	2	ಇಂಬಾಗಿ	ಇಂಪಾಗಿ
,,	4	ಕುರುವುಂಕ್ಷಣದೊಳ್	ಕುರುವುಂಪೇಗಂ
,,	15	ಯೋಜನಮುೞ್ದ	ಯೋಜನಮುಮರ್ದ್ಧ
,,	27	ನೆಲೆಗುಯ್ದನೆಂಬುದ	ನೆಲೆಗುಯ್ದುದೆಂಬುದ
46	10	ಪಯಿಂಜಾಸಿರ್ವ್ವರಂ	ಪಯಿಂಛಾಸಿರ್ವ್ವರಂ
47	2	ಪುಡಿಕೆ	ಪುಟಕೆ
,,	27	ಮುದ	ಮದ
,,	28,29	ಸಂ ॥ ಮದ	ಯಾ ॥ ಸ್ಮದ
,,	29	ಚೆಲ್ವೂರೂರ	ಪೆಂಪೂರೂರ
,,	34	ನಡೆನೋಡಿ	ಮಿಗೆನೋಡಿ
,,	34,35	ಗುಣಂಪೊದ । ೞ್ದಳವಡೆ	ಗುಣಂಗಳಂ । ತಳವಡೆ
48	10	ಪಾಯ್ದುದು	ಪಾಯ್ವುದು
49	11	ರಸಮತ್ಥ್ ಮುಮಕ್ಕರಮುಂ	ರಸದರ್ತ್ಥಮನಕ್ಕರಮುಂ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
50	9	ಮರೆಗಂದುಶ್ಯಾಸನ	ಮರವಾದುಶ್ಯಾಸನ
,,	10	ಚ್ಛ್ವಸಿತಾ	ಷ್ಣಸೃತಾ
51	1	ನಿಡುಪು	ಮಿಡುಪು
,,	2	ಮಿಂತುಸಂದಂದಿನಿಬರ್	ಮಂತೆಲುಂದದಿಸಿರುಳೊಳ್
,,	4	ಪೋಯಿತ್ತುಂತು	ಬೆಳಗಾಯ್ತು
52	25	ಪೂಂದರಿಗಂ	ಮೂಂದುರಿಗಂ
55	13	ದೃಢವೇತ್ರ, ಕತದುಷ್ಪ್ರವೇಶ	ಪರಿವೇತ್ರ, ಸತತಪ್ರವೇಶ
,,	14	ಸಂಗತ	ಸಂಕುಲ
,,	15	ತಿರೆತತ, ತತವಿದ್ರುಮ	ತುರುತರ, ನವವಿದ್ರುಮ
57	24	ನೀಱಿಂ, ಕರೆಯೆ	ನೀಱಿಗೆ, ಕಳೆಯೆ
58	22	ಅದನಂತು	ಅದನಂತೆ, ಆದನೆತ್ತೆ, ಅದನೊತ್ತಿ
65	23	ಅಡಂಗಿನಿಲ್ ಭ್ರಮರಿಯೊಳ್	ಅಡಂಗು ನಿಲ್ ಭ್ರಮರಿವೋಲ್
71	14	ಏನೇನುಂ	ಏನೇನೋ
,,	15	ರುಂಮದ	ರಾಮದ
,,	15,16	ಅವರ್ಗಂ । ತೇನೇತಱೊಳ್	ಅವರ್ಗೇ । ಸೇನೇತಱೊಳ್
,,	16	ಆಯ್ತುದ	ಆದುದ
80	11	ಮೃಗಂದಲಂಜಿಸುವವಂ	ಮೃಗಂಗಳೊಡ್ಡಿಸುವವಂ
,,	12	ಕೆಯ್ಕೊಳಂ	ಕಯ್ಬನಂ
,,	13	ಬಿಂಪದಂತೆ ಬಂ	ಬಿಂದದಂದದಿಂ
84	23	ಮಡು	ಮಡಿ
100	25,26	ಮ ॥ ಲ್ಪೊಗೆದಿರೆ	ಮ ॥ ಲ್ಪಗಿದಿರೆ
102	4	ಒರ್ವ್ವರ್ಕಲ್ಲಿ	ಒರ್ವ್ವರಿಲ್ಲ
106	3,4	ತೋಳ . ॥ ಳ್ತರು	ತಾಳತ ॥ ತ್ವರ
,,	5	ಮುಗ್ಧೆಯುದೇಂವಿದಗ್ಧೆಯೋ	ಮುಗ್ಧೆಕರಂವಿದಗ್ಧೆವೋಲ್
107	3	ಪದದೊಳ್	ಪದದೊಳೆ
,,	15	ನೃತ್ಯಮಿತ್ತಲ್	ನೃತ್ತಮತ್ತಲ್'
,,	17	ಅತ್ತಲಾಮಹೀಶನ	ಇತ್ತಲಧಿಕವಿಭವನ
111	5	ಪೋಲಿಪರಂತದೇಂ ಮರುಳರೋ	ಪೋಲಿಸುವಂತುಟಾಂಮರುಳನೇ
,,	25	ಗುಹಾಚಳಕ್ಕೆ	ಗುಹಾತಳಕ್ಕೆ
126	27	ಖಳರಭಿವಂದ್ಯರ್	ಖಳರುಂವಂದ್ಯರ್
130	19	ಕುಳಿರ್ವಾಲಿ	ತಳಿವಾಲಿ
131	2	ಪೊದೞ್ದಿ	ಪೊದೞ್ದು
,,	3,4	ಬ ॥ ಚ್ಚನೆ ಬಸಿಯುತ್ತುಮಿಂದು	ಬೆ ॥ ಚ್ಚನೆಬಸಿಸಿಂದುಕಾಂತ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
132	10	ತರಳತಾತಾವ್ರು	ತರಳಿತಾತಾವ್ರು
,,	13	ನೆರೆದಿರದಿದಿರಂ	ನೆರೆದಿದಿರಿದಿರೊಳ್
,,	15	ಪೆಱಪೆಱವೃಘಟಬಂಧವೇಂ ಭಂಡ	ಮನುಜಗಜಘಟಬಂಧಮೇ ಬಂಧ
,,	16	ಸಮರಾಟೋಪಮಂತಾಳ್ದಿನಿಂದಂ	ಸಮರೋತ್ಸಾಹಸಂಪನ್ನನಾದಂ
135	7,8	ಇಂತೆನೀನುಮೆ ॥ ನ್ನನೆ	ಅಂತೆ ನೀನೆ ಕೆ ॥ ವ್ಮ್ಮನೆ
137	7	ಕನ್ನೆರ್ತ್ತರಂ	ಕೆನ್ನೆತ್ತರಂ
139	24	ಬಿಟ್ಟಿ	ಸತ್ತ
,,	,,	ಚೆನ್ನಪೊಂಗರಂ	ಚೆನ್ನಗಂಡರಂ
143	20	ರಾಯಭಾರಿತನಂ	ರಾಯಚಾರಿಕನಂ
,,	22	ಪಾಂತದ	ಪಾಂತಂ
,,	,,	ಪೊಳೆವ	ಪೆಳಗೆ
144	8,9	ಬ । ಜ್ವಲನೆಳದೋಂಟದೊಳ್ ಪರಿಯಿಸಲ್	ಬು । ಳ್ಪಲನಿರನ್ನೊಲ್ಪರಿಯುಲೊ ಳಿಯಿಸಲ್
146	6	ಪಾಪಲೇಶ್ಯಾ	ಕೃಷ್ಣಲೇಶ್ಯಾ
,,	8	ಕಡುಗಲಿಯರವಂದಿರ್	ಕರಿಕರ್ಪೇಡಿಗಳತಿ
149	22	ಗಿಳವುವು	ಗಿಳನುವು
,,	,,	ತವೆನುಂಗಿದುದೊಂದು	ಗಳನುಂಗುವುವೊಂದು
,,	24	ಕರ	ಖರ, ಕರಿ
,,	25	ಸೇಡು	ಸೇದೆ
150	2,3	ಇವಲ್ಲವು ॥ ದ್ಧರ	ಇವಲ್ಲವಿಂ ॥ ದುರು
,,	4	ಮಕರಾಕರಂ	ಸಲಿಸಾಗರಂ
,,	24,25	ಪುಟ್ಟಿಪೋ ॥ ಗದು	ಪುಲ್ಲಿವೋ ॥ ಗದು
151	14	ರ್ತ್ತನಮಂನೀಂನೋಡಲಲಿತ ಕೇಕಾನ್ವಿತಮಂ	ರ್ತ್ತನಂಗಳಂನೋಡುವುದನ ಮದಗಜಗಮನೇ
153	13,14	ತೆ ॥ ಳ್ಪೞಿಸೆ	ಬೆ ॥ ಳ್ಪೞಿಸೆ
,,	22	ಇಲ್ಲೆಂಬಿನಿತೆ	ಇಲ್ಲೆಂಬನಿತೆ
,,	24	ಎಂಬಂತು	ಎಂಬಂತೆ
154	6	ಕಲಂಕೆಯುಂ	ಕಲಂಕೆಮೇಣ್
,,	8	ನಾಕರ್ತ್ತಳೆತಪ್ಪುದೊ	ನಾಂತೊಳಕಾದುದೊ
,,	12	ಸಂಸ್ತುತ್ಯಕೀರ್ತ್ತಿ	ಸೇನಿಹಿತಕೀರ್ತ್ತಿ
,,	13	ಕ್ಷತ್ರಕುಲ	ಕ್ಷತ್ರಮಣಿ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
157	20	ಶಿಖಾ	ಶಿಲಾ
158	2	ನೆಯ್ದಿಲನೀಳ್ದಮಾಲೆ	ನೀಲಸರೋಜಮಾಲೆ
,,	3	ದುದಿರ್ದ	ದುದಿರ್ದು
,,	4	ಇಲ್ಲದದೆಲ್ಲಿ	ಇಲ್ಲಿದಲಿಲ್ಲ
,,	8	ದಳನ್ನೀಳಸರೋಜರೋಚಿ	ದಳತ್ಪಂಕಜಪತ್ರಶೋಭಿ
159	21	ಬಣ್ಣಿಸೆ	ಕೀರ್ತಿಸೆ
,,	26	ಯೋಜನಕ್ಕಮಂತೊಂದೊಂದಂ	ಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರೆದೊಂದೊಂದಂ
164	3	ತಾರಗೆಗಳಂತೆ	ತಾರೆಗಣದಂತೆ
,,	4	ಕೂರ್ತು	ಕೂಡೆ

APPENDIX I

ಪರಿಶಿಷ್ಟ I

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾತೃಕೆಗಳಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ದಂಡಿ, ರುದ್ರಟ, ವಾಮನ, ಭಾಮಹ ಮೊದಲಾದ ಆಲಂಕಾರಿಕರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು.

———:o:———

ಸೂ=ಸೂತ್ರ. ಉ=ಉದಾಹರಣೆ.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
424	ನೈಸರ್ಗಿಕೀ ಚ ಪ್ರತಿಭಾ । ಶ್ರುತಂ ಚ ಬಹು ನಿರ್ಮಲಂ ॥	
	ಅಮಂದಶ್ಚಾಭಿಯೋಗೋಸ್ಯಾಃ । ಕಾರಣಂ ಕಾವ್ಯಸಂಪದಃ ॥	1--103
455 (ಸೂ)	ಅಪಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇಕಾರ್ಥಂ । ಸಸಂಶಯಮಪಕ್ರಮಂ ॥	
	ಶಬ್ದಹೀನಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ । ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ವಿಸಂಧಿಕಂ ॥	3—125
471, 476 (ಸೂ)	ದೇಶಕಾಲಕಲಾಲೋಕ । ನ್ಯಾಯಾಗಮವಿರೋಧಿ ಚ ॥	
	ಇತಿ ದೋಷಾ ದಶೈವೈತೇ । ವರ್ಜ್ಯಾಃ ಕಾವ್ಯೇಷು ಸೂರಿಭಿಃ ॥	3—126
	ವಿರೋಧಸ್ಸಕಲೋಪ್ಯೇಷ । ಕದಾಚಿತ್ಕವಿಕೌಶಲಾತ್ ॥	
	ಉತ್ಕ್ರಮ್ಯ ದೋಷಗಣನಾಂ । ಗುಣವೀಥೀಂ ವಿಗಾಹತೇ ॥	3—179
459 (ಸೂ)	ಅವಿಶೇಷೇಣ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ । ಯದಿ ಭೂಯೋಪಿ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥	
	ಅರ್ಥತಃ ಶಬ್ದತೋ ವಾಪಿ । ತದೇಕಾರ್ಥಂ ಮತಂ ಯಥಾ ॥	3—135
	ಅನುಕಂಪಾದ್ಯತಿಶಯೋ । ಯದಿ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿವಕ್ಷ್ಯತೇ ॥	
	ನ ದೋಷಃ ಪುನರುಕ್ತೋಪಿ । ಪ್ರತ್ಯುತೇಯಮಲಂಕ್ರಿಯಾ ॥	3—137
460 (ಉ)	ಉತ್ಕಾಮುನ್ಮನಯಂತ್ಯೇತೇ । ಬಾಲಾಂ ತದಲಕತ್ವಿಷಃ ॥	
	ಅಂಭೋಧರಾಸ್ತಟಿತ್ವಂತೋ । ಗಂಭೀರಾಃ ಸ್ತನಯಿತ್ನವಃ ॥	3—136
465 (ಸೂ)	ಏಕವಾಕ್ಯೇ ಪ್ರಬಂಧೇ ವಾ । ಪೂರ್ವಾಪರಪರಾಹತಂ ॥	
	ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥತಯಾ ವ್ಯರ್ಥ । ಮಿತಿ ದೋಷೇಷು ಪಠ್ಯತೇ ॥	3—131
	ಅಸ್ತಿ ಕಾಚಿದವಸ್ಥಾ ಸಾ । ಸಾಭಿಷಂಗಸ್ಯ ಚೇತಸಃ ॥	
	ಯಸ್ಯಾಂ ಭವೇದಭಿಮತಾ । ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಾಪಿ ಭಾರತೀ ॥	3—133
466 (ಉ)	ಜಹಿ ಶತ್ರುಬಲಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ । ಜಯ ವಿಶ್ವಂಭರಾಮಿಮಾಂ ॥	
	ತವ ನೈಕೋಪಿ ವಿದ್ವೇಷ್ಟಾ । ಸರ್ವಭೂತಾನುಕಂಪಿನಃ ॥	3—132

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
467 (ಉ)	ಪರದಾರಾಭಿಲಾಷೋ ಮೇ । ಕಥಮಾರ್ಯಸ್ಯ ಯುಜ್ಯತೇ ॥	
	ಪಿಬಾಮಿ ತರಲಂ ತಸ್ಯಾಃ । ಕದಾ ನು ದಶನಚ್ಛದಂ ॥	3–134
468 (ಸೂ)	ಉದ್ದೇಶಾನುಗುಣೋರ್ಥಾನಾ । ಮನೂದ್ದೇಶೋ ನ ಚೇತ್ಕೃತಃ ॥	
	ಅಪಕ್ರಮಾಭಿಧಾನಂ ತಂ । ದೋಷಮಾಚಕ್ಷತೇ ಬುಧಾಃ ॥	3–145
	ಯತ್ನಃ ಸಂಬಂಧವಿಜ್ಞಾನ । ಹೇತುಕೋಪಿ ಕೃತೋ ಯದಿ ॥	
	ಕ್ರಮಲಂಘನಮಪ್ಯಾಹುಃ । ಸೂರಯೋ ನೈವ ದೂಷಣಂ ॥	3–146
469 (ಉ)	ಸ್ಥಿತಿನಿರ್ಮಾಣಸಂಹಾರ । ಹೇತವೋ ಜಗತಾಮಮೀ ॥	
	ಶಂಭುನಾರಾಯಣಾಂಭೋಜ । ಯೋನಯಃ ಪಾಲಯಂತು ವಃ ॥	3–145
474 (ಉ)	ಕರ್ಪೂರಪಾದಪಾಮರ್ಶ । ಸುರಭಿರ್ಮಲಯಾನಿಲಃ ॥	3–165
477 (ಉ)	ಸತ್ಯಮೇವಾಹ ಸುಗತಃ । ಸಂಸ್ಕಾರಾನವಿನಶ್ವರಾನ್ ॥	
	ತಥಾಹಿ ಸಾ ಚಕೋರಾಕ್ಷೀ । ಸ್ಥಿತೈವಾದ್ಯಾಪಿ ಮೇ ಹೃದಿ ॥	3–174
478 (ಉ)	ಅಸಾವನುಪನೀತೋಪಿ । ವೇದಾನಧಿಜಗೇ ಗುರೋಃ ॥	
	ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಃ ಸ್ಫಟಿಕೋ । ನ ಸಂಸ್ಕಾರಮಪೇಕ್ಷತೇ ॥	3–178
479 (ಸೂ)	ಶ್ಲೋಕೇಷು ನಿಯತಸ್ಥಾನಂ । ಪದಚ್ಛೇದಂ ಯತಿಂ ವಿದುಃ ॥	
	ತದಪೇತಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ । ಶ್ರವಣೋದ್ವೇಜನಂ ಯಥಾ ॥	3–152
482 (ಸೂ)	ವರ್ಣಾನಾಂ ನ್ಯೂನತಾಧಿಕ್ಯೇ । ಗುರುಲಘ್ವಯಥಾಸ್ಥಿತಿಃ ॥	
	ತತ್ರ ತದ್ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ಸ್ಯಾ । ದೇಷದೋಷಸ್ಸುನಿಂದಿತಃ ॥	3–156
500 } 521 } (ಸೂ)	ಶ್ಲೇಷಃ ಪ್ರಸಾದಃ ಸಮತಾ । ಮಾಧುರ್ಯಂ ಸುಕುಮಾರತಾ ॥	
	ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿರುದಾರತ್ವ । ಮೋಜಃಕಾಂತಿಸಮಾಧಯಃ ॥	1–41
	ಇತಿ ವೈದರ್ಭಮಾರ್ಗಸ್ಯ । ಪ್ರಾಣಾ ದಶ ಗುಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥	
	ಏಷಾಂ ವಿಪರ್ಯಯಃ ಪ್ರಾಯೋ । ದೃಶ್ಯತೇ ಗೌಡವರ್ತ್ಮನಿ ॥	1–42
501 (ಸೂ)	ಸಮಂ ಬಂಧೇಷ್ವವಿಷಮಂ । ತೇ ಮೃದುಸ್ಫುಟಮಧ್ಯಮಾಃ ॥	
	ಬಂಧಾ ಮೃದುಸ್ಫುಟೋನ್ಮಿಶ್ರ । ವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸಯೋನಯಃ ॥	1–47
505 (ಸೂ)	ಶ್ಲಿಷ್ಟಮಸ್ಪೃಷ್ಟಶೈಥಿಲ್ಯ । ಮಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರೋತ್ತರಂ ॥	1–43
	ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿರನೇಯತ್ವ । ಮರ್ಥಸ್ಯ...... ॥	1–73
512 (ಸೂ)	ಪ್ರಸಾದವತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ । ಪ್ರತೀತಿಸುಭಗಂ ವಚಃ ॥	1–45
	ಅನಿಷ್ಠುರಾಕ್ಷರಪ್ರಾಯಂ । ಸುಕುಮಾರಮಿಹೇಷ್ಯತೇ ॥	1–69
515 (ಸೂ)	ಓಜಸ್ಸಮಾಸಭೂಯಸ್ತ್ವಂ ।	1–80
	ಶ್ಲಾಘ್ಯೈರ್ವಿಶೇಷಣೈರ್ಯುಕ್ತ । ಮುದಾರಂ ಕೈಶ್ಚಿದಿಷ್ಯತೇ ॥	1–79
519 (ಸೂ)	ಅನ್ಯಧರ್ಮಸ್ತತೋನ್ಯತ್ರ । ಲೋಕಸೀಮಾನುರೋಧಿನಾ ॥	
	ಸಮ್ಯಗಾಧೀಯತೇ ಯತ್ರ । ಸಸಮಾಧಿಃ ಸ್ಮೃತೋ ಯಥಾ ॥	1–93

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
525 (ಸೂ)	ಅವ್ಯಪೇತವ್ಯಪೇತಾತ್ಮಾ । ವ್ಯಾವೃತ್ತಿರ್ವರ್ಣಸಂಹತೇಃ ॥ ಯಮಕಂ ತಚ್ಚ ಪಾದಾನಾ । ಮಾದಿಮಧ್ಯಾಂತಗೋಚರಂ ॥	3—1
555 (ಸೂ)	ವರ್ಣಾವೃತ್ತಿರನುಪ್ರಾಸಃ । ಪಾದೇಷು ಚ ಪದೇಷು ಚ ॥ ಪೂರ್ವಾನುಭವಸಂಸ್ಕಾರ । ಬೋಧಿನೀ ಯದ್ಯದೂರತಾ ॥	1—55
593 (ಸೂ)	ಕ್ರೀಡಾಗೋಷ್ಠೀವಿನೋದೇಷು । ತಜ್ಜ್ಞೈರಾಕೀರ್ಣಮಂತ್ರಣೇ ॥ ಪರವ್ಯಾಮೋಹನೇ ಚಾಪಿ । ಸೋಪಯೋಗಾಃ ಪ್ರಹೇಲಿಕಾಃ ॥	3—97
610 (ಉ)	ಕಂಠೇ ಕಾಲಃ ಕರಸ್ಥೇನ । ಕಪಾಲೇನೇಂದುಶೇಖರಃ ॥ ಜಟಾಭಿಃ ಸ್ನಿಗ್ಧತಾಮ್ರಾಭಿ । ರಾವಿರಾಸೀದ್ವೃಷಧ್ವಜಃ ॥	2—12
612 (ಉ)	ಬಧ್ನನ್ನಂಗೇಷು ರೋಮಾಂಚಂ । ಕುರ್ವನ್ ಮನಸಿ ನಿರ್ವೃತಿಂ ॥ ನೇತ್ರೇ ಚಾಮೀಲಯನ್ನೇಷ । ಪ್ರಿಯಾಸ್ಪರ್ಶಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥	2—11
621 (ಸೂ)	ಅರ್ಥಮಿಷ್ಟಮನಾಖ್ಯಾಯ । ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಸ್ಯೈವ ಸಿದ್ಧಯೇ ॥ ಯತ್ಪ್ರಕಾರಾಂತರಾಖ್ಯಾನಂ । ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ತದಿಷ್ಯತೇ ॥	2—295
629 (ಉ)	ಅನಭ್ಯಾಸೇನ ವಿದ್ಯಾನಾ । ಮಸಂಸರ್ಗೇಣ ಧೀಮತಾಂ ॥ ಅನಿಗ್ರಹೇಣ ಚಾಕ್ಷಾಣಾಂ । ಜಾಯತೇ ವ್ಯಸನಂ ನೃಣಾಂ ॥	2—247
637 (ಉ)	ಕದಾ ನೌ ಸಂಗಮೋ ಭಾವೀ । ತ್ಯಾಕೀರ್ಣೇ ವಕ್ತುಮಕ್ಷಮಂ ॥ ಅವೇಕ್ಷ್ಯ ಕಾಂತಮಬಲಾ । ಲೀಲಾಪದ್ಮಂ ನ್ಯಮೀಲಯತ್ ॥	2—261
639 (ಸೂ)	ಲೇಶೋ ಲೇಶೇನ ನಿರ್ಭಿನ್ನ । ವಸ್ತುರೂಪನಿಗೂಹನಂ ॥	2—265
642 (ಸೂ)	ಶಬ್ದೋಪಾತ್ತೇ ಪ್ರತೀತೇ ವಾ । ಸಾದೃಶ್ಯೇ ವಸ್ತುನೋರ್ದ್ವಯೋಃ ॥ ತತ್ರ ಯದ್ಭೇದಕಥನಂ । ವ್ಯತಿರೇಕಃ ಸ ಕಥ್ಯತೇ ॥	2—180
643 (ಉ)	ತ್ವಂ ಸಮುದ್ರಶ್ಚ ದುರ್ವಾರೌ । ಮಹಾಸತ್ವೌ ಸತೇಜಸೌ ॥ ಅಯಂ ತು ಯುವಯೋರ್ಭೇದಃ । ಸ ಜಡಾತ್ಮಾ ಪಟುರ್ಭವಾನ್ ॥	2—185
654 (ಉ)	ಮಾನಮಸ್ಯಾ ನಿರಾಕರ್ತುಂ । ಪಾದಯೋರ್ಮೇ ಪತಿಷ್ಯತಃ ॥ ಉಪಕಾರಾಯ ದಿಷ್ಟ್ಯೈತ । ದುದೀರ್ಣಂ ಘನಗರ್ಜಿತಂ ॥	2—299
655 (ಉ)	ವಿಕಸಂತಿ ಕದಂಬಾನಿ । ಸ್ಫುಟಂತಿ ಕುಟಜದ್ರುಮಾಃ ॥ ಉನ್ಮೀಲಂತಿ ಚ ಕಂದಲ್ಯೋ । ದಲಂತಿ ಕಕುಭಾನಿ ಚ ॥	2—117
679 (ಸೂ)	ನ ಲಿಂಗವಚನೇ ಭಿನ್ನೇ । ನ ಹೀನಾಧಿಕತಾಪಿ ವಾ ॥ ಉಪಮಾದೂಷಣಾಯಾಲಂ । ಯತ್ರೋದ್ವೇಗೋ ನ ಧೀಮತಾಂ ॥	2—51
682 (ಉ)	ಖದ್ಯೋತೋ ಭಾತಿ ಭಾನುವತ್ ॥	2—55
685 (ಸೂ)	ವಸ್ತು ಕಿಂಚಿದುಪನ್ಯಸ್ಯ । ನ್ಯಸನಾತ್ತತ್ಸಧರ್ಮಣಃ ॥ ಸಾಮ್ಯಪ್ರತೀತಿರಸ್ತೀತಿ । ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಾ ಯಥಾ ॥	2—46
	ಉಪಮೈವ ತಿರೋಭೂತ । ಭೇದಾ ರೂಪಕಮುಚ್ಯತೇ ॥	2—66

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
686 (ಉ)	ನೈಕೋಪಿ ತ್ವಾದೃಶೋದ್ಯಾಪಿ । ಜಾಯಮಾನೇಷು ರಾಜಸು ॥	
	ನನು ದ್ವಿತೀಯೋ ನಾಸ್ತ್ಯೇವ । ಪಾರಿಜಾತಸ್ಯ ಪಾದಪಃ ॥	2—47
690 (ಉ)	ಅಕಸ್ಮಾದೇವ ತೇ ಚಂಡಿ । ಸ್ಫುರಿತಾಧರಪಲ್ಲವಂ ॥	
	ಮುಖಂ ಮುಕ್ತಾರುಚೋ ಧತ್ತೇ । ಘರ್ಮಾಂಭಃಕಣಮಂಜರೀಃ ॥	2—71
691 (ಉ)	ವಲ್ಗಿತಭ್ರು ಗಲದ್ಘರ್ಮ । ಜಲಮಾಲೋಹಿತೇಕ್ಷಣಂ ॥	
	ವಿವೃಣೋತಿ ಮದಾವಸ್ಥಾ । ಮಿದಂ ವದನಪಂಕಜಂ ॥	2—73
	ಮದರಕ್ತಕಪೋಲೇನ । ಮನ್ಮಥಸ್ತ್ವನ್ಮುಖೇಂದುನಾ ॥	
	ನರ್ತಿತಭ್ರೂಲತೇನಾಲಂ । ಮರ್ದಿತುಂ ಭುವನತ್ರಯಂ ॥	2—80
697 (ಸೂ)	ಪ್ರತಿಷೇಧೋಕ್ತಿರಾಕ್ಷೇಪಃ ।	2—120
708 (ಸೂ)	ಅಪಹ್ನುತಿರಪಹ್ನುತ್ಯ । ಕಿಂಚಿದನ್ಯಾರ್ಥದರ್ಶನಂ ॥	2—304
720 (ಉ)	ಸಂಗತಾನಿ ಮೃಗಾಕ್ಷೀಣಾಂ । ತಡಿದ್ವಿಲಸಿತಾನಿ ಚ ॥	
	ಕ್ಷಣದ್ವಯಂ ನ ತಿಷ್ಠಂತಿ । ಘನಾರಬ್ಧಾನ್ಯಪಿ ಸ್ವಯಂ ॥	2—332
722 (ಉ)	ಸುಖಂ ಜೀವಂತಿ ಹರಿಣಾ । ವನೇಷ್ವಪರಸೇವಿನಃ ॥	
	ಅನ್ನೈರಯತ್ನಸುಲಭೈ । ಸ್ತೃಣದರ್ಭಾಂಕುರಾದಿಭಿಃ ॥	2—341
729 (ಉ)	ತನುಮಧ್ಯಂ ಪೃಥುಶ್ರೋಣಿ । ರಕ್ತೋಷ್ಠಮಸಿತೇಕ್ಷಣಂ ॥	
	ನತನಾಭಿ ವಪುಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ । ಕಂ ನ ಹಂತ್ಯುನ್ನತಸ್ತನಂ ॥	2—336
737 (ಉ)	ಅನಂಜಿತಾಸಿತಾ ದೃಷ್ಟಿ । ರ್ಭ್ರೂರನಾವರ್ಜಿತಾನತಾ ॥	
	ಅರಂಜಿತೋರುಣಶ್ಛಾಯ । ಮಧರಸ್ತವ ಸುಂದರಿ ॥	2—201
751 (ಉ)	ಏಕಚಕ್ರೋ ರಥೋ ಯಂತಾ । ವಿಕಲೋ ವಿಷಮಾ ಹಯಾಃ ॥	
	ಆಕ್ರಾಮತ್ಯೇವ ತೇಜಸ್ವೀ । ತಥಾಪ್ಯರ್ಕೋ ನಭಸ್ತಲಂ ॥	2—328
755 (ಸೂ)	ಯದಿ ನಿಂದನ್ನಿವ ಸ್ತೌತಿ । ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿರಸೌ ಸ್ಮೃತಾ ॥	2—343
758 (ಉ)	ಭುಜಂಗಭೋಗಸಂಸಕ್ತಾ । ಕಲತ್ರಂ ತವ ಮೇದಿನೀ ॥	
	ಅಹಂಕಾರಃ ಪರಾಂ ಕೋಟಿ । ಮಾರೋಹತಿ ಕುತಸ್ತವ ॥	2—346
761 (ಉ)	ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಾನುರಕ್ತಾಪಿ । ದೃಷ್ಟಿಃ ಕರ್ಣಾವಲಂಬಿನೀ ॥	2—339
766 (ಉ)	ಅಚ್ಯುತೋಪ್ಯವೃಷಚ್ಛೇದೀ ।	2—322
770 (ಸೂ)	ನಾನಾಲಂಕಾರಸಂಸೃಷ್ಟಿಃ । ಸಂಕೀರ್ಣಂ ತು ನಿಗದ್ಯತೇ ॥	2—359
	ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವಾವಸ್ಥಾನಂ । ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಮಕಕ್ಷತಾ ॥	
	ಇತ್ಯಲಂಕಾರಸಂಸೃಷ್ಟೇ । ರ್ಲಕ್ಷಣೀಯಾ ದ್ವಯೀ ಗತಿಃ ॥	2—360
772 (ಸೂ)	ಪ್ರೇಯಃ ಪ್ರಿಯತರಾಖ್ಯಾನಂ ।	
	ಊರ್ಜಸ್ವಿ ರೂಢಾಹಂಕಾರಂ ।	2—275
776 (ಸೂ)	ತದ್ವ್ಯಾಪಿಕಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುಃ । ಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಂ ಗುಣಂ ॥	
	ಭಾವಃ ಕವೇರಭಿಪ್ರಾಯಃ । ಕಾವ್ಯೇಷ್ವಾಸಿದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥	2—364

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
	....	
	ಭಾವಾಯತ್ತಮಿದಂ ಸರ್ವ । ಮಿತಿ ತದ್ಭಾವಿಕಂ ವಿದುಃ ॥	2—366
949 (ಸೂ)	ಗದ್ಯಂ ಪದ್ಯಂ ಚ ಮಿಶ್ರಂ ಚ । ತತ್ತ್ರಿಧೈವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥	1—11
	ಅಪಾದಃ ಪದಸಂತಾನೋ । ಗದ್ಯಮಾಖ್ಯಾಯಿಕಾ ಕಥಾ ॥	
	ಇತಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಭೇದೌ ದ್ವೌ ।	1—23
950 (ಸೂ)	ಸರ್ಗಬಂಧೋ ಮಹಾಕಾವ್ಯಂ ।	1—14
	ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಯೀ ಕಾಚಿತ್ । ಚಂಪೂರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥	1—31
956 (ಸೂ)	ನಗರಾರ್ಣವಶೈಲರ್ತು । ಚಂದ್ರಾರ್ಕೋದಯವರ್ಣನೈಃ ॥	
	ಉದ್ಯಾನಸಲಿಲಕ್ರೀಡಾ । ಮಧುಪಾನರತೋತ್ಸವೈಃ ॥	1—16
	....	
	ಅಲಂಕೃತಮಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ । ರಸಭಾವನಿರಂತರಂ ॥	1—18
	....	
	ಕಾವ್ಯಂ	1—19

ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ

ಶ್ಲೋಕ.

429	ಶಬ್ದಾರ್ಥಯೋರಿತಿ ನಿರೂಪ್ಯ ವಿಭಕ್ತರೂಪಾನ್ ।	
	ದೋಷಾನ್ ಗುಣಾಂಶ್ಚ ನಿಪುಣೋ ವಿಸೃಜನ್ನಸಾರಂ ॥	
	ಸಾರಂ ಸಮಾಹಿತಮನಾಃ ಪರಮಾದದಾನಃ ।	
	ಕುರ್ವೀತ ಕಾವ್ಯಮವಿನಾಶಿ ಯಶೋಽಧಿಗಂತುಂ ॥	11—36
430 (ಸೂ)	ನನು ಶಬ್ದಾರ್ಥೌ ಕಾವ್ಯಂ......................।	2—1
431 (ಸೂ)	ಶಬ್ದಾನಾಮತ್ರ ಸದಾನೇಕಾರ್ಥಾನಾಂ ಪ್ರಯುಜ್ಯಮಾನಾನಾಂ ।	
	ನಿಶ್ಚೀಯತೇ ಹಿ ಸೋಽರ್ಥಃ ಪ್ರಕರಣಶಬ್ದಾಂತರಾಭಿನಯೈಃ ॥	6-9
434 (ಉ)	ಸಾ ಸುಂದರ ತವ ವಿರಹೇ ಸುತನುರಿಯನ್ಮಾತ್ರಲೋಚನಾ ಸಪದಿ ।	
	ಏತಾವತೀಮವಸ್ಥಾಂ ಯಾತಾ ದಿವಸೈರಿಯನ್ಮಾತ್ರೈಃ ॥	6—10
435 (ಸೂ)	ಅಸಮರ್ಥಮಪ್ರತೀತಂ ವಿಸಂಧಿ ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಂ ।	
	ಅವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಚ ದೇಶ್ಯಂ ಪದಮಿತಿ ಸಮ್ಯಗ್ಭವೇದ್ದುಷ್ಟಂ ॥	6—2
436 (ಸೂ)	ಪದಮಿದಮಸಮರ್ಥಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾಚಕಮರ್ಥಸ್ಯ ತಸ್ಯ ನಚ ವಕ್ತುಂ ।	
	ತಂ ಶಕ್ನೋತಿ ತಿರೋಹಿತತತ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ನಿಮಿತ್ತೇನ ॥	6—3
439 (ಸೂ)	ಯಸ್ಯಾದಿಪದೇನ ಸಮಂ ಸಂಧಿರ್ನಭವೇದ್ಭವೇದ್ವಿರುದ್ಧೋ ವಾ ।	
	ತದಿತಿ ವಿಸಂಧಿ..........................॥	6—14

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
452 (ಸೂ)	ಅನುಕರಣಭಾವಮವಿಕಲಮಸಮರ್ಥಾದಿ ಸ್ವರೂಪತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ ।	
	ನ ಭವತಿ ದುಷ್ಟಮತಾದೃಗ್ವಿಪರೀತಕ್ಲಿಷ್ಟವರ್ಣಂ ಚ ॥	6—47
453 (ಸೂ)	ವಾಕ್ಯಂ ತತ್ರಾಭಿಮತಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಸವ್ಯಪೇಕ್ಷವೃತ್ತೀನಾಂ ।	
	ಸಮುದಾಯಃ ಶಬ್ದಾನಾಮೇಕಪರಾಣಾಮನಾಕಾಂಕ್ಷಃ ॥	2—7
	ಅನ್ಯೂನಾಧಿಕವಾಚಕಸುಕ್ರಮಪುಷ್ಟಾರ್ಥಶಬ್ದಚಾರುಪದಂ ।	
	ಕ್ಷೋದಕ್ಷಮಮಕ್ಷೂಣಂ ಸುಮತಿರ್ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ॥	2—8
457 (ಉ)	ಕಿಮಿತಿ ನ ಪಶ್ಯಸಿ ಕೋಪಂ ಪಾದಗತಂ ಬಹುಗುಣಂ ಗೃಹಾಣೈನಂ ।	
	ನನು ಮುಂಚ ಹೃದಯನಾಥಂ ಕಂಠೇ ಮನಸಸ್ತಮೋರೂಪಂ ॥	6—42
459 (ಸೂ)	ವಕ್ತಾ ಹರ್ಷಭಯಾದಿಭಿರಾಕ್ಷಿಪ್ತಮನಾಸ್ತಥಾ ಸ್ತುವನ್ನಿಂದನ್ ।	
	ಯತ್ಪದಮಸಕೃದ್ಬ್ರೂಯಾತ್ತತ್ಪುನರುಕ್ತಂ ನ ದೋಷಾಯ ॥	6—29
524 (ಸೂ)	ವಕ್ರೋಕ್ತಿರನುಪ್ರಾಸೋ ಯಮಕಂ ಶ್ಲೇಷಸ್ತಥಾಪರಂ ಚಿತ್ರಂ ।	
	ಶಬ್ದಸ್ಯಾಲಂಕಾರಾಃ................................॥	2—13
560 (ಸೂ)	ಸರ್ವೈರುಪರಿ ಸಕಾರಃ ಸರ್ವೇ ರೇಫೋಭಯತ್ರ ಸಂಯುಕ್ತಾಃ ।	
	ಏಕತ್ರಾಪಿ ಹಕಾರಃ ಪರುಷಾಯಾಂ ಸರ್ವಥಾ ಚ ಶಷೌ ॥	2—26
562 (ಸೂ)	ನಿಜವರ್ಗಾಂತ್ಯೈರ್ವರ್ಗ್ಯಾಃ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಉಪರಿ ಸಂತಿ ಮಧುರಾಯಾಂ ।	
	ತದ್ಯುಕ್ತಶ್ಚ ಲಕಾರೋ ರಣೌ ಚ ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರಾಂತರಿತೌ ॥	2—20
563 (ಉ)	ಅನಣುರಣನ್ಮಣಿಮೇಖಲಮವಿರತಶಿಂಜಾನಮಂಜುಮಂಜೀರಂ ।	
	ಪರಿಸರಣಮರುಣಚರಣೇ ರಣರಣಕಮಕಾರಣಂ ಕುರುತೇ ॥	2—23
568 (ಸೂ)	ಭಂಗ್ಯಂತರಕೃತತತ್ಕ್ರಮವರ್ಣನಿಮಿತ್ತಾನಿ ವಸ್ತುರೂಪಾಣಿ ।	
	ಸಾಂಕಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಚ ರಚ್ಯಂತೇ ಯತ್ರ ತಚ್ಚಿತ್ರಂ ॥	5—1
569 (ಸೂ)	ತಚ್ಚಕ್ರಖಡ್ಗಮುಸಲೈರ್ಬಾಣಾಸನಶಕ್ತಿಶೂಲಹಲೈಃ ।	
	ಚತುರಂಗಪೀಠವಿರಚಿತರಥತುರಗಗಜಾದಿಪದಪಾತ್ರೈಃ ॥	5—2
	ಅನುಲೋಮಪ್ರತಿಲೋಮೈರರ್ಧಭ್ರಮಮುರಜಸರ್ವತೋಭದ್ರೈಃ ।	
	ಇತ್ಯಾದಿಭಿರನ್ಯೈರಪಿ ವಸ್ತುವಿಶೇಷಾಕೃತಿಪ್ರಭವೈಃ ॥	5—3
	ಭೇದೈರ್ವಿಭಿದ್ಯಮಾನಂ ಸಂಖ್ಯಾತುಮನಂತಮಸ್ತಿ ನೈತದಲಂ ।	5—4
570 } 587 } (ಸೂ)	ಮಾತ್ರಾಬಿಂದುಚ್ಯುತಕೇ ಪ್ರಹೇಲಿಕಾ ಕಾರಕಕ್ರಿಯಾಗೂಢೇ ॥	5—24
593 (ಸೂ)	ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಾದಿ ಚಾನ್ಯತ್ಕ್ರೀಡಾಮಾತ್ರೋಪಯೋಗಮಿದಂ ॥	5—24
	ಸ್ಪಷ್ಟಪ್ರಚ್ಛನ್ನಾರ್ಥಾ ಪ್ರಹೇಲಿಕಾ ವ್ಯಾಹೃತಾರ್ಥಾ ಚ ॥	5—25
601 (ಸೂ)	ವಕ್ತ್ರಾ ತದನ್ಯಥೋಕ್ತಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ಚಾನ್ಯಥಾ ತದುತ್ತರದಃ ।	
	ವಚನಂ ಯತ್ಪದಭಂಗೈರ್ಜ್ಞೇಯಾ ಸಾ ಶ್ಲೇಷವಕ್ರೋಕ್ತಿಃ ॥	2—14
604 (ಉ)	ಶಲ್ಯಮಪಿ ಸ್ಖಲದಂತಃ ಸೋಢುಂ ಶಕ್ಯೇತ ಹಾಲಹಲದಿಗ್ಧಂ ।	
	ಧೀರೈರ್ನ ಪುನರಕಾರಣಕುಪಿತಖಲಾಲೀಕದುರ್ವಚನಂ ॥	2—17

* ವ್ಯವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
605 (ಸೂ)	ಅರ್ಥಸ್ಯಾಲಂಕಾರಾ ವಾಸ್ತವಮೌಪಮ್ಯಮತಿಶಯಃ ಶ್ಲೇಷಃ ।	7—9
606 (ಸೂ)	ವಾಸ್ತವಮಿತಿ ತಜ್ಜ್ಞೇಯಂ ಕ್ರಿಯತೇ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಕಥನಂ ಯತ್ ।	
	ಪುಷ್ಟಾರ್ಥಮವಿಪರೀತಂ ನಿರುಪಮಮನತಿಶಯಮಶ್ಲೇಷಂ ॥	7—10
607 (ಸೂ)	ತಸ್ಯ ಸಹೋಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯಜಾತಿಯಥಾಸಂಖ್ಯಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಃ ।	
	ವಿಷಮಾನುಮಾನದೀಪಕಪರಿಕರಪರಿವೃತ್ತಿಪರಿಸಂಖ್ಯಾಃ ॥	7—11
	ಹೇತುಃ ಕಾರಣಮಾಲಾ ವ್ಯತಿರೇಕೋನ್ಯೋನ್ಯಮುತ್ತರಂ ಸಾರಂ ।	
	ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಲೇಶೋವಸರೋ ಮೀಲಿತಮೇಕಾವಲೀ ಭೇದಾಃ ॥	7—12
613 (ಸೂ)	ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ನಿರಪೇಕ್ಷೌ ಯಾವರ್ಥಾವೇಕಕಾಲಮೇಕವಿಧೌ ।	
	ಭವತಸ್ತತ್ಕಥನಂ ಯತ್ಸಾಪಿ ಸಹೋಕ್ತಿಃ ಕಿಲೇತ್ಯಪರೇ ॥	7—17
616 (ಉ)	ಏಕಾಕಿನೀ ಯದಬಲಾ ತರುಣೀ ತಥಾಹ ।	
	ಮಸ್ಮಿನ್ ಗೃಹೇ ಗೃಹಪತಿಶ್ಚ ಗತೋ ವಿದೇಶಂ ॥	
	ಕಿಂ ಯಾಚಸೇ ತದಿಹ ವಾಸಮಿಯಂ ವರಾಕೀ ।	
	ಶ್ವಶ್ರೂರ್ಮಮಾಂಧಬಧಿರಾ ನನು ಮೂಢ ಪಾಂಥ ॥	7—41
617 (ಸೂ)	ನಿರ್ದಿಶ್ಯಂತೇ ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥಾ ವಿವಿಧಾ ಯಯೈವ ಪರಿಪಾಟ್ಯಾ ।	
	ಪುನರಪಿ ತತ್ಪ್ರತಿಬದ್ಧಾಸ್ತಯೈವ ತತ್ಸ್ಯಾದ್ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ॥	7—34
623 (ಉ)	ಸಲಿಲಂ ವಿಕಾಸಿಕಮಲಂ ಕಮಲಾನಿ ಸುಗಂಧಿಮಧುಸಮೃದ್ಧಾನಿ ।	
	ಮಧು ಲೀನಾಲಿಕುಲಾಕುಲಮಲಿಕುಲಮಪಿ ಮಧುರರಣಿತಮಿಹ ॥	7—110
625 (ಸೂ)	ಹೇತುಮತಾ ಸಹ ಹೇತೋರಭಿಧಾನಮಭೇದಕೃದ್ಭವೇದ್ಯತ್ರ ।	
	ಸೋಲಂಕಾರೋ ಹೇತುಃ ಸ್ಯಾದನ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪೃಥಗ್ಭೂತಃ ॥	7—82
628 (ಉ)	ವಿನಯೇನ ಭವತಿ ಗುಣವಾನ್ಗುಣವತಿ ಲೋಕೋನುರಜ್ಯತೇ ಸಕಲಃ ।	
	ಅಭಿಗಮ್ಯತೇನುರಕ್ತಃ ಸಸಹಾಯೋ ಯುಜ್ಯತೇ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ॥	7—85
636 (ಉ)	ಸಾವಜ್ಞಮಾಗಮಿಷ್ಯನ್ನೂನಂ ಪತಿತೋಸಿ ಪಾದಯೋಸ್ತಸ್ಯಾಃ ।	
	ಕಥಮನ್ಯಥಾ ಲಲಾಟೇ ಯಾವಕರಸತಿಲಕಪಙ್ಕ್ತಿರಿಯಂ ॥	7—57
638 (ಉ)	ವಚನಮುಪಚಾರಗರ್ಭಂ ದೂರಾದುದ್ಗಮನಮಾಸನಂ ಸಕಲಂ ।	
	ಇದಮದ್ಯ ಮಯಿ ತಥಾ ತೇ ಯಥಾಸಿ ನೂನಂ ಪ್ರಿಯೇ ಕುಪಿತಾ ॥	7—58
642 (ಸೂ)	ಆದೌ ಮಧ್ಯೇಂತೇ ವಾ ವಾಕ್ಯೇ ತತ್ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಚ ದೀಪಯತಿ ।	
	ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಾನಿತಿ ಭೂಯಸ್ತ್ರೇಧೈತದೇವಂ ಭವೇತ್ ಷೋಢಾ ॥	7—65
661 (ಸೂ)	ತನ್ಮೀಲಿತಮಿತಿ ಯಸ್ಮಿನ್ಸಮಾನಚಿಹ್ನೇನ ಹರ್ಷಕೋಪಾದಿ ।	
	ಅಪರೇಣ ತಿರಸ್ಕ್ರಿಯತೇ ನಿತ್ಯೇನಾಗಂತುಕೇನಾಪಿ ॥	7—106
662 (ಉ)	ತಿರ್ಯಕ್ಪ್ರೇಕ್ಷಣತರಲೇ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧೇ ಚ ಸ್ವಭಾವತಸ್ತಸ್ಯಾಃ ।	
	ಅನುರಾಗೋ ನಯನಯುಗೇ ಸನ್ನಪಿ ಕೇನೋಪಲಕ್ಷ್ಯೇತ ॥	7—107
663 (ಉ)	ಮದಿರಾಮದಭರಪಾಟಲಕಪೋಲತಲಲೋಚನೇಷು ವದನೇಷು ।	
	ಕೋಪೋ ಮನಸ್ವಿನೀನಾಂ ನ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಕಾಮಿಭಿಃ ಪ್ರಭವನ್ ॥	7—108

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
665 (ಸೂ)	ಉಪಮೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾರೂಪಕಮಪಹ್ನುತಿಃ ಸಂಶಯಃ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಃ । ಮತಮುತ್ತರಮನ್ಯೋಕ್ತಿಃ ಪ್ರತೀಪಮರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಃ ॥	8—2
	ಉಭಯನ್ಯಾಸಭ್ರಾಂತಿಮದಾಕ್ಷೇಪಪ್ರತ್ಯನೀಕದೃಷ್ಟಾಂತಾಃ । ಪೂರ್ವಸಹೋಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯಸಾಮ್ಯಸ್ಮರಣಾನಿ ತದ್ಭೇದಾಃ ॥	8—3
669 (ಉ)	ಕಮಲಮಿವ ಚಾರು ವದನಂ ಮೃಣಾಲಮಿವ ಕೋಮಲಂ ಭುಜಾಯುಗಲಂ। ಅಲಿಮಾಲೇವ ಸುನೀಲಾ ತವೈವ ಮದಿರೇಕ್ಷಣೇ ಕಬರೀ ॥	8—6
675 (ಉ)	ಮುಖಮಾಪೂರ್ಣಕಪೋಲಂ ಮೃಗಮದಲಿಖಿತಾರ್ಧಪತ್ರಲೇಖಂ ತೇ । ಭಾತಿ ಲಸತ್ಸಕಲಕಲಂ ಸ್ಫುಟಲಾಂಛನಮಿಂದುಬಿಂಬಮಿವ ॥	8—14
697 (ಸೂ)	ಸಕಲಸಮಾನವಿಶೇಷಣಮೇಕಂ ಯತ್ರಾಭಿಧೀಯಮಾನಂ ಸತ್ । ಉಪಮಾನಮೇವ ಗಮಯೇದುಪಮೇಯಂ ಸಾ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಃ ॥	8—67
701 (ಸೂ)	ಅಸಮಾನವಿಶೇಷಣಮಪಿ ಯತ್ರ ಸಮಾನೇತಿವೃತ್ತಮುಪಮೇಯಂ । ಉಕ್ತೇನ ಗಮ್ಯತೇ ಪರಮುಪಮಾನೇನೇತಿ ಸಾನ್ಯೋಕ್ತಿಃ ॥	8—74
703 (ಉ)	ಮುಕ್ತ್ವಾ ಸಲೀಲಹಂಸಂ ವಿಕಸಿತಕಮಲೋಜ್ವಲಂ ಸರಸ್ಸರಸಂ । ಬಕಲುಲಿತಜಲಂ ಪಲ್ವಲಮಭಿಲಷಸಿ ಸಖೇ ನ ಹಂಸೋಸಿ ॥	8-75
704' (ಸೂ)	ಅರ್ಥವಿಶೇಷಃ ಪೂರ್ವಂ ಯಾದೃಙ್ನ್ಯಸ್ತೋ ವಿವಕ್ಷಿತೇತರಯೋಃ । ತಾದೃಶಮನ್ಯಂ ನ್ಯಸ್ಯೇದ್ಯತ್ರ ಪುನಸ್ಸೋತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ ॥	8—94
705 (ಉ)	ತ್ವಯಿ ದೃಷ್ಟ ಏವ ತಸ್ಯಾ ನಿರ್ವಾತಿ ಮನೋ ಮನೋಭವಜ್ವಲಿತಂ । ಆಲೋಕೇ ಹಿ ಸಿತಾಂಶೋರ್ವಿಕಸತಿ ಕುಮುದಂ ಕುಮುದ್ವತ್ಯಾಃ॥	8—95
707 (ಉ)	ಕಿಂ ಮರಣಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕೋ ವ್ಯಾಧಿರ್ಜೀವಿತಂ ದರಿದ್ರಸ್ಯ। ಕಃ ಸ್ವರ್ಗಃ ಸನ್ಮಿತ್ರಂ ಸುಕಲತ್ರಂ ಸುಪ್ರಭುಃ ಸುಸುತಃ ॥	8—73
713 (ಸೂ)	ವಸ್ತುವಿಶೇಷಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರತಿಪತ್ತಾ ಸ್ಮರತಿ ಯತ್ರ ತತ್ಸದೃಶಂ। ಕಾಲಾಂತರಾನುಭೂತಂ ವಸ್ತ್ವಂತರಮಿತ್ಯದಃ ಸ್ಮರಣಂ ॥	8—109
717 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾನುಕಂಪ್ಯತೇ ಸಮಮುಪಮಾನೇ ನಿಂದ್ಯತೇ ವಾಪಿ । ಉಪಮೇಯಮತಿಸ್ತೋತುಂ ದುರವಸ್ಥಮಿತಿ ಪ್ರತೀಪಂ ಸ್ಯಾತ್ ॥	8—76
718 (ಉ)	ವದನಮಿದಂ ಸಮಮಿಂದೋಃ ಸುಂದರಮಪಿ ತೇ ಕಥಂ ಚಿರಂ ನ ಭವೇತ್ । ಮಲಿನಯತಿ ಯತ್ಕಪೋಲೌ ಲೋಚನಸಲಿಲಂ ಹಿ ಕಜ್ಜಲವತ್ ॥	8—77
719 (ಉ)	ಗರ್ವಮಸಂವಾಹ್ಯಮಿಮಂ ಲೋಚನಯುಗಲೇನ ವಹಸಿ ಕಿಂ ಭದ್ರೇ । ಸಂತೀದೃಶಾನಿ ದಿಶಿ ದಿಶಿ ಸರಸ್ಸು ನನು ನೀಲನಲಿನಾನಿ ॥	8—78
726 (ಸೂ)	ಪೂರ್ವವಿಶೇಷೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾವಿಭಾವನಾತದ್ಗುಣಾಧಿಕವಿರೋಧಾಃ। ವಿಷಮಾಸಂಗತಿಪಿಹಿತವ್ಯಾಘಾತಾಹೇತವೋ ಭೇದಾಃ ॥	9—2
727 (ಸೂ)	ಯಸ್ಮಿನ್ ದ್ರವ್ಯಾದೀನಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಸರ್ವಥಾ ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ । ಏಕತ್ರಾವಸ್ಥಾನಂ ಸಮಕಾಲಂ ಭವತಿ ಸ ವಿರೋಧಃ ॥	9—30

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
736 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾತಿಪ್ರಬಲತಯಾ ಗುಣಸ್ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮಸಮಾನಂ । ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಪಿದಧ್ಯಾದಾವಿರ್ಭೂತಮಪಿ ತತ್ಪಿಹಿತಂ ॥	9—50
739 (ಉ)	ಪ್ರಿಯತಮವಿಯೋಗಜನಿತಾ ಕೃಶತಾ ಕಥಮಿವ ತವೇಯಮಂಗೇಷು । ಲಸದಿಂದುಕಲಾಕೋಮಲಕಾಂತಿಕಲಾಪೇಷು ಲಕ್ಷ್ಯೇತ ॥	9—51
741 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾತಿಪ್ರಬಲತಯಾ ವಿವಕ್ಷ್ಯತೇ ಪೂರ್ವಮೇವ ಜನ್ಯಸ್ಯ । ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಃ ಪಶ್ಚಾಜ್ಜನಕಸ್ಯ ತು ತದ್ಭವೇತ್ಪೂರ್ವಂ ॥	9— 3
745 (ಉ)	ರೂಕ್ಷೇಪಿ ಪೇಶಲೇನ ಪ್ರಖಲೇಪ್ಯಖಲೇನ ಭೂಷಿತಾ ಭವತಾ । ವಸುಧೇಯಂ ವಸುಧಾಧಿಪ ಮಧುರಗಿರಾ ಪರುಷವಚನೇಪಿ ॥	9—55
754 (ಸೂ)	ಅವಿಶೇಷವಿರೋಧಾಧಿಕವಕ್ರವ್ಯಾಜೋಕ್ತ್ಯಸಂಭವಾವಯವಾಃ । ತತ್ವವಿರೋಧಾಭಾಸಾವಿತಿ ಭೇದಾಸ್ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಸ್ಯ ॥	10— 2
759 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾವಯವಮುಖಸ್ಥಿತಸಮುದಾಯವಿಶೇಷಣಂ ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥಂ ॥ ಪುಷ್ಯನ್ ಗಮ್ಯೇತಾನ್ಯಃ ಸೋಯಂ ಸ್ಯಾದವಯವಶ್ಲೇಷಃ ॥	10—18
	ಸ ಇತಿ ವಿರೋಧಾಭಾಸೋ ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥದ್ವಯಂ ಪೃಥಗ್ಭೂತಂ । ಅನ್ಯದ್ವಾಕ್ಯಂ ಗಮಯೇದವಿರುದ್ಧಂ ಸದ್ವಿರುದ್ಧಮಿವ ॥	10—22
760 (ಉ)	ಭುಜಯುಗಲೇ ಬಲಭದ್ರಃ .... । ....ರಾಜಾಭೂದರ್ಜುನೋ ಯಶಸಿ ॥	10—19
761 (ಉ)	ತವ ದಕ್ಷಿಣೋಪಿ ವಾಮೋ ಬಲಭದ್ರೋಪಿ ಪ್ರಲಂಬ ವಿಷ ಭುಜಃ।	10—2:3
762 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾಧಿಕಮಾರಬ್ಧಾದಸಮಾನವಿಶೇಷಣಂ ತಥಾ ವಾಕ್ಯಂ । ಅರ್ಥಾಂತರಮವಗಮಯೇದಧಿಕಶ್ಲೇಷಸ್ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ॥	10— 7
765 (ಸೂ)	ಗಮ್ಯೇತ ಪ್ರಕ್ರಾಂತಾದಸಂಭವತ್ತದ್ವಿಶೇಷಣೋನ್ಯೋರ್ಥಃ । ವಾಕ್ಯೇನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಸ ಜ್ಞೇಯೋಸಂಭವಶ್ಲೇಷಃ ॥	10—16
	ಯತ್ರಾರ್ಥಾದನ್ಯರಸಸ್ತತ್ಪ್ರತಿಬದ್ಧಶ್ಚ ಗಮ್ಯತೇನ್ಯೋರ್ಥಃ । ವಾಕ್ಯೇನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ವಕ್ರಶ್ಲೇಷಸ್ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ॥	10— 9
784 (ಸೂ)	ದ್ವಿತ್ರಿಪದಾ ಪಾಂಚಾಲೀ .... ।	2— 5
786 (ಸೂ)	ಶಬ್ದಾಸ್ಸಮಾಸವಂತೋ ಭ ತಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಗೌಡೀಯಾ ॥	2— 5
799 (ಸೂ)	ವ್ಯವಹಾರಃ ಪುಂನಾರ್ಯೋರನ್ಯೋನ್ಯಂ ರಕ್ತಯೋರತಿಪ್ರಕೃತಿಃ । ಶೃಂಗಾರಃ ಸ ದ್ವೇಧಾ ಸಂಭೋಗೋ ವಿಪ್ರಲಂಭಶ್ಚ ॥	12— 5
	ಸಂಭೋಗಸ್ಸಂಗತಯೋರ್ವಿಯುಕ್ತಯೋರ್ಯಶ್ಚ ವಿಪ್ರಲಂ ಭೋಸಾ ।	12— 6
809 (ಸೂ)	ಹಾಸ್ಯೋ ಹಾಸಪ್ರಕೃತಿರ್ಹಸನೋ ವಿಕೃತಾಂಗವೇಷಚೇಷ್ಟಾಭ್ಯಃ । ಭವತಿ ಪರಸ್ಥಾಭ್ಯಃ .... ॥	15—11

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
828 (ಸೂ)	ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಪ್ರಕೃತಿಃ ಶಾಂತೋ ವಿಗತೇಚ್ಛನಾಯಕೋ ಭವತಿ । ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ವಿಷಯೇ ತಮಸೋ ರಾಗಸ್ಯ ಚಾಪಗಮಾತ್ ॥	15—15

---

458 (ಉ)	ಗಾಂಗೇಕ್ಷಣಂ ಭೂಧರಜಾಹಿನಾಥಃ । ಪತ್ರಂ ತೃತೀಯಂ ದಯಿತೋಪವೀತಂ ॥ ಯಸ್ಯಾಂಬರಂ ದ್ವಾದಶಲೋಚನಾಖ್ಯಃ । ಕಾಷ್ಠಾ ಸುತಃ ಪಾತು ಸದಾಶಿವೋ ವಃ ॥	6—40

(ಇದು ನಮಿಸಾಧುವಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ.)

ವಾಮನನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ

ಸೂತ್ರ.

435 (ಸೂ)	ದುಷ್ಟಂ ಪದಮಸಾಧು ಕಷ್ಟಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಮಪ್ರತೀತ ಮನರ್ಥಕಂ ಚ.	2—1— 4
439 (ಸೂ)	ವಿರೂಪಪದಸಂಧಿರ್ವಿಸಂಧಿಃ.	2—2— 7
443 (ಸೂ)	ಶ್ರುತಿವಿರಸಂ ಕಷ್ಟಂ.	2—1— 6
	ಅಸಭ್ಯಾರ್ಥಾಂತರಮಸಭ್ಯಸ್ಮೃತಿಹೇತುಶ್ಚಾಶ್ಲೀಲಂ.	2—1—14
455 (ಸೂ)	ಭಿನ್ನವೃತ್ತಯತಿಭ್ರಷ್ಟವಿಸಂಧೀನಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ.	2—2— 1
	ವ್ಯರ್ಥೈಕಾರ್ಥಸಂದಿಗ್ಧಾಪ್ರಯುಕ್ತಾಪಕ್ರಮಲೋಕ ವಿದ್ಯಾವಿರುದ್ಧಾನಿ ಚ.	2—2— 9
459 (ಸೂ)	ಉಕ್ತಾರ್ಥಪದಮೇಕಾರ್ಥಂ.	2—2—11
462 (ಸೂ)	ನ ವಿಶೇಷಶ್ಚೇತ್.	2—2—12
	ಕರ್ಣಾವತಂಸಶ್ರವಣಕುಂಡಲಶಿರಶ್ಶೇಖರೇಷು ಕರ್ಣಾದಿ ನಿರ್ದೇಶಸ್ಸನ್ನಿಧೇಃ.	2—2—14
	ಮುಕ್ತಾಹಾರಶಬ್ದೇ ಮುಕ್ತಾಶಬ್ದಶ್ಶುದ್ಧೇಃ.	2—2—15
	ಪುಷ್ಪಮಾಲಾಶಬ್ದೇ ಪುಷ್ಪಪದಮುತ್ಕರ್ಷಸ್ಯ.	2—2—16
	ಕರಿಕಲಭಶಬ್ದೇ ಕರಿಶಬ್ದಸ್ತಾದ್ರೂಪ್ಯಸ್ಯ.	2—2—17
465 (ಸೂ)	ವ್ಯಾಹತಪೂರ್ವೋತ್ತರಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಂ.	2—2—10
471 (ಸೂ)	ದೇಶಕಾಲಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಾನಿ ಲೋಕವಿರುದ್ಧಾನಿ.	2—2—23
499 (ಸೂ)	ಕಾವ್ಯಶೋಭಾಯಾಃ ಕರ್ತಾರೋ ಧರ್ಮಾ ಗುಣಾಃ.	3—1— 1
501 (ಸೂ)	ಅವೈಷಮ್ಯಂ ಸಮತಾ.	3—2— 5

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ವಾಮನನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರ.	
512 (ಸೂ)	ಅಪಾರುಷ್ಯಂ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂ.	3—2—12
679 (ಸೂ)	ಹೀನತ್ವಾಧಿಕತ್ವಲಿಂಗವಚನಭೇದಾಸಾದೃಶ್ಯಾಸಂಭವಾಸ್ತದ್ದೋಷಾಃ.	4—2— 8
685 (ಸೂ)	ಉಪಮೇಯಸ್ಯೋಕ್ತೌ ಸಮಾನವಸ್ತುನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರತಿವಸ್ತು.	4—3— 2
736 (ಸೂ)	ಕ್ರಿಯಾಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧತತ್ಫಲವ್ಯಕ್ತೌ ವಿಭಾವನಾ.	4—3—13
781 (ಸೂ)	ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಪದರಚನಾ ರೀತಿಃ.	1—2— 7
	ವಿಶೇಷೋ ಗುಣಾತ್ಮಾ.	1—2— 8
	ಸಾ ತ್ರಿಧಾ—ವೈದರ್ಭೀ ಗೌಡೀಯಾ ಪಾಂಚಾಲೀ ಚ.	1—2— 9
932 (ಸೂ)	ಸ್ತನಾದೀನಾಂ ದ್ವಿತ್ವವಿಷ್ಟಾ ಜಾತಿಃ ಪ್ರಾಯೇಣ.	5—1—17
935 (ಸೂ)	ನಿತ್ಯಂ ಸಂಹಿತೈಕಪದವತ್ಪಾದೇಷ್ವರ್ಧಾಂತವರ್ಜಂ.	5—1— 2
941 (ಸೂ)	ಸಂಬಂಧಸಂಬಂಧೇಪಿ ಷಷ್ಠೀ ಕ್ವಚಿತ್.	5—1—12
	ಬಿಂಬಾಧರಇತಿ ವೃತ್ತೌ ಮಧ್ಯಮಪದಲೋಪಿನ್ಯಾಂ.	5—2—15
944 (ಸೂ)	ಭಿದುರಾದಯಃ ಕರ್ಮಕರ್ತರಿ ಕರ್ತರಿ ಚ.	5—2—38

ಭಾಮಹನ ಶ್ಲೋಕ

712 (ಉ) ನೇಯಂ ವಿರೌತಿ ಭೃಂಗಾಲೀ । ಮದೇನ ಮುಖರಾ ಮುಹುಃ ॥
ಅಯಮಾಕೃಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯ । ಕಂದರ್ಪಧನುಷೋ ಧ್ವನಿಃ ॥
(ವಲ್ಲಭದೇವಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಾವಳಿ 1644.)

777 (ಸೂ) ಚಿತ್ರೋದಾತ್ತಾದ್ಭುತಾರ್ಥತ್ವಂ । ಕಥಾಯಾಂ ಸ್ವಭಿನೀತತಾ ॥
ಶಬ್ದಾನಾಕುಲತಾ ಚೇತಿ । ತಸ್ಯ ಹೇತೂರ್ಜ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥

(ಇದನ್ನು ಉದ್ಭಟನ ಅಲಂಕಾರಸಾರಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇಂದುರಾಜನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.)

ಉದ್ಭಟನ ಅಲಂಕಾರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ

491 (ಉ) ಪದ್ಮಂ ಚ ನಿಶಿ ನಿಶ್ಶ್ರೀಕಂ । ದಿವಾ ಚಂದ್ರಂ ಚ ನಿಷ್ಪ್ರಭಂ ॥
ಸ್ಫುರಚ್ಛಾಯೇನ ಸತತಂ । ಮುಖೇನಾಧಃಪ್ರಕುರ್ವತೀಂ ॥ 2—15

560 (ಸೂ) ಶಷಾಭ್ಯಾಂ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ । ಟವರ್ಗೇಣ ಚ ಯೋಜಿತಾ ॥
ಪರುಷಾನಾಮವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ । ಹ್ಲಹ್ವಹ್ಯಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಾ ॥ 1— 7

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಉದ್ಭಟನ ಅಲಂಕಾರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
562 (ಸೂ)	ಸರೂಪಸಂಯೋಗಯುತಾಂ । ಮೂರ್ಧ್ನಿ ವರ್ಗಾಂತ್ಯಯೋಗಿಭಿಃ ॥ ಸ್ಪರ್ಶೈರ್ಯುತಾಂ ಚ ಮನ್ಯಂತ । ಉಪನಾಗರಿಕಾಂ ಬುಧಾಃ ॥	1— 9
624 (ಉ)	ಕ್ವಚಿದುತ್ಫುಲ್ಲಕಮಲಾ । ಕಮಲಭ್ರಾಂತಷಟ್ಪದಾ॥ ಷಟ್ಪದಕ್ವಾಣಮುಖರಾ । ಮುಖರಸ್ಫಾರಸಾರಸಾ ॥	1—18
708 (ಸೂ)	ಅಪಹ್ನುತಿರಭೀಷ್ಟಸ್ಯ । ಕಿಂಚಿದಂತರ್ಗತೋಪಮಾ ॥ ಭೂತಾರ್ಥಾಪಹ್ನವೇನಾಸ್ಯ । ನಿಬಂಧಃ ಕ್ರಿಯತೇ ಬುಧೈಃ ॥	5— 3
727 (ಸೂ)	ಸಾಮ್ಯರೂಪಾವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ । ವಾಚ್ಯೇವಾದ್ಯಾತ್ಮಭಿಃ ಪದೈಃ ॥ ಅತದ್ಗುಣಕ್ರಿಯಾಯೋಗಾ । ದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಾ ॥	3— 4
736 (ಸೂ)	ಕ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಯಾ । ತತ್ಫಲಸ್ಯ ವಿಭಾವನಾ ॥ ಜ್ಞೇಯಾ ವಿಭಾವನೈವಾಸಾ । ಸಮಾಧೌ ಸುಲಭೇ ಸತಿ ॥	2—20
776 (ಸೂ)	ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಇವ ಯತ್ರಾರ್ಥಾ । ದೃಶ್ಯಂತೇ ಭೂತಭಾವಿನಃ ॥ ಅತ್ಯದ್ಭುತಾಃ ಸ್ಯಾತ್ತದ್ವಾಚಾ । ಮನಾಕುಲ್ಯೇನ ಭಾವಿಕಂ ॥	6—12

ಅಮರಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪಲತಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ (ಪುಟ 30)
ಶ್ಲೋಕ

845 (ಸೂ) ಅಸತೋಪಿ ನಿಬಂಧೇನಾನಿಬಂಧೇನ ಸತೋಪಿ ಚ ।
ನಿಯಮೇನ ಚ ಜಾತ್ಯಾದೇಃ ಕವೀನಾಂ ಸಮಯಸ್ತ್ರಿಧಾ ॥

846 (ಸೂ) ರತ್ನಾದಿ ಯತ್ರತತ್ರಾದ್ರೌ ಹಂಸಾದ್ಯಲ್ಪಜಲಾಶಯೇ ।
ಜಲೇಭಾದ್ಯಂ ನಭೋನದ್ಯಾಮಂಭೋಜಾದ್ಯಂ ನದೀಷ್ವಪಿ ॥

853 (ಸೂ) ತಿಮಿರಸ್ಯ ತಥಾ ಮುಷ್ಟಿಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಂ ಸೂಚಿಭೇದ್ಯತಾಂ ।
ಅಂಜಲಿಗ್ರಾಹ್ಯತಾಕುಂಭೋಪವಾಹ್ಯತ್ವೇ ವಿಧುತ್ವಿಷಃ ॥

856 (ಸೂ) ವಿಭಾವರ್ಯಾಂ ಭಿನ್ನತಟಾಶ್ರಯಣಂ ಚಕ್ರವಾಕಯೋಃ ।
ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಪಾನಂ ಚಕೋರಾಣಾಂ ವರ್ಣಯೇದಸದಪ್ಯದಃ ॥

861 (ಸೂ) ಶುಕ್ಲತ್ವಂ ಕೀರ್ತಿಹಾಸಾದೌ ಕಾರ್ಷ್ಣ್ಯಂ ದುಷ್ಕೀರ್ತ್ಯಘಾದಿಷು ।
ಪ್ರತಾಪೇ ರಕ್ತತೋಷ್ಣತ್ವೇ ರಕ್ತತ್ವಂ ಕ್ರೋಧರಾಗಯೋಃ ॥

869, 873 (ಸೂ) ವಸಂತೇ ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ಪುಷ್ಪಂ ಚ ಚಂದನೇ ।
ಅಶೋಕೇ ಚ ಫಲಂ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಧ್ವಾಂತೇ ಕೃಷ್ಣಾನ್ಯಪಕ್ಷಯೋಃ ॥

875, 878 (ಸೂ) ಕಾಮಿದಂತೇಷು ಕುಂದಾನಾಂ ಕುಟ್ಮಲೇಷು ಚ ರಕ್ತತಾಂ ।
ಪ್ರಿಯಂಗುಪುಷ್ಪೇ ಪೀತತ್ವಂ ಸರೋಜಮುಕುಲಾದಿಷು ॥
ಹರಿತತ್ವಂ ದಿವಾ ನೀಲೋತ್ಪಲಾನಾಂ ಸ್ಮೇರತಾಂ ದಿವಾ ।
ಶೇಫಾಲಿಕಾಸುಮೇ ಭ್ರಂಶಂ ವರ್ಣಯೇನ್ನ ಸದಪ್ಯದಃ ॥

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ.	ಅಮರಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪಲತಾವೃತ್ತಿದಲ್ಲಿಯ (ಪುಟ30) ಶ್ಲೋಕ.
883, 888 (ಸೂ)	ಮುಕ್ತಾಸ್ತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಯಾಮೇವಾಬ್ಧಿಷ್ವೇವ ಮಕರಾನಪಿ । ಭೂರ್ಜದುರ್ಗೇ ಹಿಮವತ್ಯೇವ ಮಲಯೇ ಹ್ಯೇವ ಚಂದನಂ ॥
891 (ಸೂ)	ತಥಾ ವಸಂತಏವಾನ್ಯಭೃತಾನಾಂ ಧ್ವನಿತೋದ್ಭವಂ । ವರ್ಷಾಸ್ವೇವ ಮಯೂರಾಣಾಂ ರುತಂ ನೃತ್ತಂ ಚ ವರ್ಣಯೇತ್ ॥
894 (ಸೂ)	ಸಾಮಾನ್ಯಗ್ರಹಣೇ ವಾರಿಮುಚಾಂ ಕೃಷ್ಣತ್ವಮೇವ ಹಿ । ರಕ್ತತ್ವಮೇವ ರತ್ನಾನಾಂ ಪುಷ್ಪಾಣಾಂ ಶೌಕ್ಲ್ಯಮೇವ ಚ ॥
898, 901, 906, 921 (ಸೂ)	ನೀಲಕೃಷ್ಣಯೋರ್ಹರಿತಕೃಷ್ಣಯೋಃ ಶ್ಯಾಮಕೃಷ್ಣಯೋಃ । ಪೀತಪಾಟಲಯೋಃ ಶುಕ್ಲಗೌರಯೋರ್ನಾಗಸರ್ಪಯೋಃ ॥ ಮಹಾರ್ಣವಸಾಗರಯೋಃ ಕ್ಷೀರಕ್ಷಾರಸಮುದ್ರಯೋಃ । ಕಮಲಾಸಂಪದೋಃ ಕಾಮಧ್ವಜೇ ಮಕರಮತ್ಸ್ಯಯೋಃ ॥ ದ್ವಾದಶಾನಾಮಪ್ಯರ್ಕಾಣಾಂ ವಾರ್ಧ್ಯತ್ರಿದೃಗ್ಜಚಂದ್ರಯೋಃ । ಚಂದ್ರೇ ಶಶೈಣಯೋರ್ವಿಷ್ಣುಶೇಷಕೂರ್ಮಾದಿಕಸ್ಯ ಚ ॥ ನಾರಾಯಣದಾಮೋದರಮಾಧವಪ್ರಭೃತೇರಪಿ । ದಾನವಾಸುರದೈತ್ಯಾನಾಮೈಕ್ಯಮೇವಾಭಿಸಂಮತಂ ॥ ಮನೋಭವಸ್ಯ ಮೂರ್ತತ್ವಮಮೂರ್ತತ್ವಂ ಚ ವರ್ಣ್ಯತೇ ।
927 (ಸೂ)	ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಕ್ಷ್ಣೋಃ ಕಟಾಕ್ಷಾಣಾಂ ಶುಕ್ಲತಾ ಕೃಷ್ಣತಾಥವಾ । ಕೃಷ್ಣತಾಪ್ಯಥವಾ ಶುಕ್ಲಶ್ಯಾಮತಾ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣತಾ ॥

ಕಾವ್ಯಪ್ರದೀಪದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಶ್ಲೋಕ.

831 (ಸೂ)	ಜ್ಞೇಯೌ ಶೃಂಗಾರಬೀಭತ್ಸೌ ತಥಾ ವೀರಭಯಾನಕೌ । ರೌದ್ರಾದ್ಭುತೌ ತಥಾ ಹಾಸ್ಯಕರುಣೌ ವೈರಿಣೌ ಮಿಥಃ ॥ ಪುಟ 273

APPENDIX II

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 2

---:0:---

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು. (ಕೆಲವುಕಡೆ ನೃಪತುಂಗ, ನಾಗವರ್ಮ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ದಂಡಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.)

---:0:---

ಷರಾ—ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
84, 85, 87	(ಸೂ) ..	1—113
131	(ಸೂ) ..	2— 21
134	(ಸೂ) ..	2— 15
136	(ಸೂ) ..	2— 18
147	(ಸೂ) ..	1—118
214	(ಸೂ) ..	1—116
282	(ಸೂ) ..	1— 51
424	..	1— 11
428	..	1— 43 1—111
455, 471, 476	(ಸೂ) ..	1— 68 1— 69
459	(ಸೂ) ..	1— 83 2— 23
	ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—135 3—137	
465	(ಸೂ) ..	1— 80
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—131)	
466	(ಉ) ..	1— 81
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—132)	
468	(ಸೂ) ..	1— 85
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—144)	
482	(ಸೂ) ..	1— 91
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—156)	
485	(ಸೂ) ..	2— 12
499	(ಸೂ) ..	2— 1
500, 521	(ಸೂ) ..	2— 52 2— 53
	ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 1— 41 1— 42	
501	(ಸೂ) ..	2— 54
502	(ಉ) ..	2— 63
508	(ಉ) ..	1—101 1—102
512	(ಸೂ) ..	2— 75
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 1— 45)	
515	(ಸೂ) ..	2— 83
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 1— 80)	

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
520	(ಉ)	2— 72
569	(ಸೂ)	2—110
570 } 594 }	(ಸೂ)	2—142
587	(ಸೂ)	2—117
597	(ಉ)	2—143
608	(ಸೂ)	3— 6
609	(ಉ)	3— 7
612	(ಉ)	3— 9
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2— 11)	
621	(ಸೂ)	3—131
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—295)	
622	(ಉ)	3—132
629	(ಉ)	3—165
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—247)	
639	(ಸೂ)	3—170
642	(ಸೂ)	3— 39
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—180)	
643	(ಉ)	3— 40
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—185)	
653	(ಉ)	3—125
679	(ಸೂ)	3— 86
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2— 51)	
699	(ಉ)	3—183
720	(ಉ)	3— 97
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—332)	
722	(ಉ)	3—139
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—341)	
752	(ಉ)	3—121
755	(ಸೂ)	3—160
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—343)	
758	(ಉ)	3—162
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—346)	
776	(ಸೂ)	3—207
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 2—364)	
952 } 954 }	(ಸೂ)	1— 34
955	(ಸೂ)	1— 35

APPENDIX III

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 3

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
1	3, 6	6, 13
2	4	10
3		9
4	7	13
5	8, 9	15, 16
6	10, 11	14, 18
7	16	35, 49
8	19, 20, 21	52
9	22, 23, 24	53, 55
10	25, 26	56
11	28, 29, 30	65, 66
12	31	67
13	32, 33	68
14	34, 35, 36	69
15	37, 38, 39	72, 93
16		93

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
17	40, 41	95
18	42, 43	97, 101
19	45, 46	105
20	49, 53	103, 104
21	47, 48	96, 97
22	50, 51	105, 106
23	52, 60, 61	106, 107
24	54, 55	108, 110
25	62, 63, 64	113
26	66, 88	116, 135
27	85, 88	134, 136
28	70, 75, 87	123, 126, 133
29	71, 72	124, 125
30	73	123
31	68	118
32	67	117
33		140
34		145
35	89, 90, 91	137, 139
36	92, 93	146
37	95, 96, 97	150, 154

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
38	98 99	82 83
39	100 101 102	82 83
40	103	84
41	104 105	84 85
42	106 107 108 109	87
43	110 111	86
44	112 113	161
45	124 125	162
46	126 127 128	164
47	129 130 131	165
48	133 134	167
49	135 136 137	179
50	138 139	180
51	140 142 143	181
52	145 146 147	182
53	144	58
54	148	176
55	149	175
56	150 151	186
57	153 154	187

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
58	155, 156	188
59	157, 158	189
60	159, 160, 161	190
61	163, 164, 165	192
62	162	191
63	132	174
64	192	195
65	119, 121	183
66	114, 123	157, 158
67	5	8, 70
68	166, 167, 168	197
69	170, 171	198, 199
70	185, 187	199
71	188, 189	208
72	190, 191	208
73	169	200
74	172, 173	206, 214
75	174, 175	214
76	178, 179	211
77	177	207
78	183	203
79	181	
80	182	
81	176	207
82	193	209

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
84	195 198	217
85	201 202	223
86	196 210	221
88	205 208	225 226
89	207	226
90	209	227
91	215 219	229
92	216	230
93	221 224 225	234 236
94	222 223	234 235
95	206 217	225 230
96	213 220	231

APPENDIX IV

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 4

———:0:———

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯಗಳೊಳಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಂಡಶಃ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳ ವಿವರವು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
11, 47, 50	...	10
80	...	13
106	...	25
111	...	28
121	...	37
123	...	30
256, 257	...	57
290, 293	...	70
326	...	63
339, 342	...	64
359	...	30
369	...	64

		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
9	...	122
11	...	19, 68
13	...	17
14	...	18
18	...	24
23	...	28

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
26	..	28
36	...	63
38	...	64, 128
40	...	64
41	...	67
42	...	66, 127
43	...	64
47	...	68
48	...	68, 289
49	...	68
50	..	68
51	...	68
52	..	68, 184
53	...	16, 68, 128, 137
55	..	78
57	...	78
58	...	79
59	...	79
64	...	80
65	...	81
67	...	142

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
70	81
72	82
74	82
75	83
76	83
77	22, 83
80	84
81	84
82	85
83	85
94	120
95	121
102	117
106	130
110	131
111	132
113	66, 133
116	138
118	141
119	142, 166
122	164
123	136, 167
129	152
130	112, 153
133	151
137	142
138	142
141	171
146	121
150	81
173	188
177	66
181	105
187	64, 278

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
197	128, 130
207	81, 197
209	221
211	79
224	84, 214
234	216
235	216
244	78
249	92
252	209
253	208
257	221
263	223
264	223
266	223
268	224
269	224
270	224
271	225
274	226
277	227
279	226
280	122
281	226
284	377
288	230
290	230
292	230
293	231
294	64, 272
298	79
299	79
301	79
309	84
314	16, 277

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
318	153
323	233
325	235
326	234
328	235
333	244
353	239
358	64
359	143
380	282, 287
385	255
388	260
395	266
399	267
402	272
404	270
409	280
410	294
412	278
413	278
416	272
418	74
440	75
454	267
508	176
622	73
623	117
647	16
667	251
716	202
791	173
879	267, 275

APPENDIX V

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 5

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ, ಗುಣವರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವ

ಪದ್ಯಗಳ ವಿವರವು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು.	ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
38	ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ (40)	2	53
76	"	4	36
111	"	3	80
123	"	3	15
130	"	3	4
159	"	2	74
165	"	1	64
187	"	9	132
263	"	1	50
266	"	11	97
270	"	9	50
274	"	7	63
276	"	6	12
281	"	6	5
357	"	9	54
432	"	14	25
510	"	1	57
513	"	1	60
516	"	1	58
536	"	4	46
619	"	11	17
647	"	9	21
650	"	9	71
672	"	6	85
676	"	9	86
783	"	1	75
785	"	4	49
791	"	12	48

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು.	ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
792	ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ	14	91
807	"	12	42
866	"	5	91
880	"	3	49
905	"	3	91
923	"	14	88
926	"	4	38
929	"	4	10
931	"	11	23
937	"	13	48
939	"	14	49
940	"	13	49
103	ಪಂಪನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ (9)	1	75
141	"	3	61
155	"	12	36
279	"	10	25
305	"	7	57
648	"	4	52
819	"	7	13
890	"	4	21
909	"	1	60
369	ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ (10)	1	13
486	"	7	124
493	"	1	56
517	"	1	61
641	"	8	86
645	"	5	85
670	"	3	46
852	"	2	116
867	"	3	67
893	"	5	130
21	ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣ (9)	9	22
64	"	6	27
240	"	1	79
418	"	2	48
696	"	6	51

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು	ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
855	ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣ	6	54
874	,,	9	20
903	,,	6	53
930	,,	9	71
127	ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧ (9)	6	35
146	,,	2	17
153	,,	5	19
191	,,	4	3
286	,,	1	5
320	,,	4	37
324	,,	4	38
334	,,	4	30
912	,,	9	6
359	ಗುಣವರ್ಮನ ಹರಿವಂಶ (ಕಾವ್ಯಸಾರ, ಪುಟ 224)	—	ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ 1091
56 (?)	ಗುಣವರ್ಮನ ಶೂದ್ರಕ (ಕಾವ್ಯಸಾರ, ಪುಟ 17)	—	ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ 532
206	,,	—	,, 1087
217	,,	—	,, 1097
261	,,	—	,, 437 ನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ.
311	,,	—	,, 676
338 (?)	,,	—	,, 1036
351	,,	—	,, 551 ನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ
884	,,	—	,, 76
885	,,	—	,, 78
284	ಹಂಸರಾಜನ ಗ್ರಂಥ (?) (ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಪುಟ 877)	—	—
49	ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ 38ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.	—	—

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು.		ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ
810	ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ 64ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದೆ.		— —	—
97	ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ	ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ	3	32
99	,,	,,	4	105
145	,,	,,	3	73
205	,,	,,	1	62
289	,,	,,	4	27
290	,,	,,	4	126
299	,,	,,	1	68
609	,,	,,	3	34
616	,,	,,	8	138
763	,,	,,	1	31
886	,,	,,	2	30
908	,,	,,	2	11

APPENDIX VI

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 6

—:o:—

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತೃಕೆಗಳಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಪದ್ಯಗಳು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ.
24	ದರ್ಶಯಂತಿ ಶರನ್ನದ್ಯಃ । ಪುಲಿನಾನಿ ಶನೈಶ್ಶನೈಃ ॥ ನವಸಂಗಮಸವ್ರೀಡಾ । ಜಘನಾನೀವ ಯೋಷಿತಃ ॥ ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ.
42	ಅಸ್ಯಾಸ್ಸರ್ಗವಿಧೌ ಪ್ರಜಾಪತಿರಭೂಚ್ಚಂದ್ರೋ ನು ಕಾಂತಿಪ್ರದಃ । ಶೃಂಗಾರೈಕರಸಃ ಸ್ವಯಂ ನು ಮದನೋ ಮಾಸೋ ನು ಪುಷ್ಪಾಕರಃ । ವೇದಾಭ್ಯಾಸಜಡಃ ಕಥಂ ನು ವಿಷಯವ್ಯಾವೃತ್ತಕೌತೂಹಲೋ । ನಿರ್ಮಾತುಂ ಪ್ರಭವೇನ್ಮನೋಹರಮಿದಂ ರೂಪಂ ಪುರಾಣೋ ಮುನಿಃ । ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ, ಪ್ರಥಮಾಂಕ.
53 } 80 }	ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ವಿತ್ತಂ ಸ ನರಃ ಕುಲೀನಃ । ಸ ಪಂಡಿತಃ ಸ ಶ್ರುತವಾನ್ ಗುಣಜ್ಞಃ ॥ ಸ ಏವ ವಕ್ತಾ ಸ ಚ ದರ್ಶನೀಯಃ । ಸರ್ವೇ ಗುಣಾಃ ಕಾಂಚನಮಾಶ್ರಯಂತಿ ॥ ಭರ್ತೃಹರಿ (ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 333)
102	ಆಪಾತರಮ್ಯಾ ವಿಷಯಾಃ । ಪರ್ಯಂತಪರಿತಾಪಿನಃ ॥ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ 11—12
148	ಗಿರಿಯಿದು ಕರಿಯಿದು ಕರಿಯಿದು । ಗಿರಿಯಿದು ಗಿರಿಯಲ್ತು ಕರಿಯುದಲ್ತು ಕರೀಂದ್ರಂ ॥ ಗಿರಿವರಮಿದು ಕರಿವರಮೆಂ । ದರಿದಱಿಯಲ್ ಗಹನದೊಳಗೆ ಗಿರಿಯಂ ಕರಿಯಂ ॥ ಶೂದ್ರಕ (ಕಾವ್ಯಸಾರ 1057)
158	ರತಿಸ್ಮರೌ ನೂನಮಿಮಾವಭೂತಾಂ । ರಾಜ್ಞಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ತಥಾಹಿ ಬಾಲಾ ॥ ಗತೇಯಮಾತ್ಮಪ್ರತಿರೂಪಮೇವ । ಮನೋ ಹಿ ಜನ್ಮಾಂತರಸಂಗತಿಜ್ಞಂ ॥ ರಘುವಂಶ 7—15

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ

164 ಅಂಕಾಧಿರೋಪಿತಮೃಗ । ಶ್ಚಂದ್ರಮಾ ಮೃಗಲಾಂಛನಃ ॥
ಕೇಸರೀ ನಿಷ್ಠುರಕ್ಷಿಪ್ತ । ಮೃಗಯೂಥೋ ಮೃಗಾಧಿಪಃ ॥
ಶಿಶುಪಾಲವಧ 2—53

189 ವೃದ್ಧೌರಸಾಂ ರಾಜ್ಯಧುರಾಂ ಪ್ರವೋಢುಂ । ಕಥಂ ಕನೀಯಾನಹಮುತ್ಸಹೇ
ಯ ॥
ಮಾ ಮಾಂ ಪ್ರಯುಕ್ಥಾಃ ಕುಲಕೀರ್ತಿಲೋಪೇ । ಪ್ರಾಹ ಸ್ಮ ರಾಮಂ ಭರತೋ
ಪಿ ಧರ್ಮ್ಯಂ ॥
ಭಟ್ಟಿಕಾವ್ಯ 3—54

192 ಕಪಿರಪಿ ಚ ಕಾಪಿಶಾಯನಮದಮತ್ತೋ ವೃಶ್ಚಿಕೇನ ಸಂದಷ್ಟಃ ।
ಅಪಿ ಚ ಪಿಶಾಚಗ್ರಸ್ತಃ ಕಿಂ ಬ್ರೂಮೋ ವೈಕೃತಂ ತಸ್ಯ ॥
ಮರ್ಕಟಸ್ಯ ಸುರಾಪಾನಂ । ತಸ್ಯ ವೃಶ್ಚಿಕದಂಶನಂ ॥
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಭೂತಸಂಚಾರಃ । ಯದ್ವಾ ತದ್ವಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥
ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಭಾಂಡಾಗಾರ, ಪುಟಗಳು 392 ಮತ್ತು 257

230 ಬಾಳೆಯ ಖರ್ಜೂರದ ಕಿ । ತ್ತೀಳೆಯ ಕರ್ಮ್ಮರದ ರಂಜಿಪಮಾವಿನ ಪೇ
ರೀಳೆಯ ನಾರಂಗದ ಕಂ । ಚೀಳೆಯ ತನಿವಣ್ಣನಿಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ದಾದರದಿಂ ॥
ಧರ್ಮಾಮೃತ 1—141

249 ಭೀಮಕಾಂತೈರ್ನೃಪಗುಣೈಃ । ಸ ಬಭೂವೋಪಜೀವಿನಾಂ ।
ಅಧೃಷ್ಯಶ್ಚಾಭಿಗಮ್ಯಶ್ಚ । ಯಾದೋರತ್ನೈರಿವಾರ್ಣವಃ ॥
ರಘುವಂಶ 1—16

313 ಪರ್ಜನ್ಯ ಇವ ಭೂತಾನಾ । ಮಾಧಾರಃ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ ॥
ವಿಕಲೇಪಿ ಹಿ ಪರ್ಜನ್ಯೇ । ಜೀವ್ಯತೇ ನ ತು ಭೂಪತೌ ॥
ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 1283

364 ಮುನಿದೆಮ್ಮಂ ಕೊಲಲೊಡ್ಡಿದಂದಿನ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಕೆಯ್ನೀಡಿದಂ ।
ದಿನ ಕಿಚ್ಚಂದಿನ ಕಾದಿದಂದಿನ ಕಪಿತ್ಥೋರ್ವೀಜದಿಂ ಮೋದಿದಂ ॥
ದಿನ ಗೆಲ್ದಂದಿನ ಗೆಲ್ದು ಬಂದು ಬನಮಂ ಕೊಂಡಂದಿನಾನಿನ್ನ ಗ ।
ರ್ಜನೆಯುಂ ಬೀರಮುಮೀಗಳೆಂತು ಪುಡಿಯೊಳ್ ಬಿಟ್ಟೀಪೊರಕ್ಕಿರ್ದಪ್ಪುದೇ ॥
ಶಾಂತಿಪುರಾಣ, ಸಪ್ತಮಾಶ್ವಾಸ.

376 ಮಂದೋಯಂ ಮಲಯಾನಿಲಃ ಕಿಸಲಯಂ ಚೂತದ್ರುಮಾಣಾಂ ನವಂ ।
ಮಾದ್ಯತ್ಕೋಕಿಲಕೂಜಿತಂ ವಿಚಕಿಲಾಮೋದಃ ಪುರಾಣಂ ಮಧು ॥

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಹೋಲಿಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

ಬಾಣಾನಿತ್ಯುಪದೀಕರೋತಿ ಸುರಭಿಃ ಪಂಚೈವ ಪಂಚೇಷವೇ ।
ಯೂನಾಮಿಂದ್ರಿಯಪಂಚಕಸ್ಯ ಯುಗಪತ್ಸಮ್ಮೋಹಸಂಪಾದಿನಃ ॥
ಶ್ರೀಪಾಲಕವಿರಾಜ (ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 3789)

434 ಏದ್ದಹಮಿತ್ತತ್ಥಣಿಯಾ ಏದ್ದಹಮಿತ್ತೇಹಿ ಅತ್ಥಿವತ್ತೇಹಿ ।
ಏಯಾವತ್ಥಂ ಪತ್ತಾ ಏತ್ತಿಯಮಿತ್ತೇಹಿ ದಿಅಹೇಹಿ ॥
ಛಾಯಾ—ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರಸ್ತನಿಕಾ ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರಾಭ್ಯಾಮಕ್ಷಿಪತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ।
ಏತಾವದವಸ್ಥಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರೈರ್ದಿವಸೈಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 40

469 ಪದ್ಮಭೂರಿತಿ ಸೃಜಜ್ಜಗದ್ರಜಃ । ಸತ್ವಮಚ್ಯುತ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಿಂ ನಯನ್ ॥
ಸಂಹರನ್ ಹರ ಇತಿ ಶ್ರಿತಸ್ತಮಃ । ತ್ರೈಧಮೇಷ ಭಜತಿ ತ್ರಿಭಿರ್ಗುಣೈಃ ॥
ಶಿಶುಪಾಲವಧ 14—61

ರಜೋಜುಷೇ ಜನ್ಮನಿ ಸತ್ವವೃತ್ತಯೇ । ಸ್ಥಿತೌ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪ್ರಲಯೇ ತಮಃ
ಸ್ಪೃಶೇ ॥
ಅಜಾಯ ಸರ್ಗಸ್ಥಿತಿನಾಶಹೇತವೇ । ತ್ರಯೀಮಯಾಯ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮನೇ
ನಮಃ ॥
ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಭಾಂಡಾಗಾರ, ಪುಟ 21

480 ಮೃದುಶ್ಚೇದವಮನ್ಯೇತ । ತೀಕ್ಷ್ಣಾದುದ್ವಿಜತೇ ಜನಃ ॥
ತೀಕ್ಷ್ಣಶ್ಚೈವ ಮೃದುಶ್ಚೈವ । ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸ ಚ ಸಮ್ಮತಃ ॥
ಕಾಮಂದಕ

ಮೃದೋಃ ಪರಿಭವೋ ನಿತ್ಯಂ । ವೈರಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಸ್ಯ ನಿತ್ಯಶಃ ।
ಉತ್ಸೃಜ್ಯೈತದ್ದ್ವಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ । ಮಧ್ಯಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ॥
ವ್ಯಾಸ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2692)

ಸಮವೃತ್ತಿರುಪೈತಿ ಮಾರ್ದವಂ । ಸಮಯೇ ಯಶ್ಚ ತನೋತಿ ತಿಗ್ಮತಾಂ ॥
ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ ಲೋಕಮೋಜಸಾ । ಸ ವಿವಸ್ವಾನಿವ ಮೇದಿನೀಪತಿಃ ॥
ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ 2—38

ನ ಖರೋ ನ ಚ ಭೂಯಸಾ ಮೃದುಃ । ಪವಮಾನಃ ಪೃಥಿವೀರುಹಾನಿವ ॥
ಸ ಪುರಸ್ಕೃತಮಧ್ಯಮಕ್ರಮೋ । ನಮಯಾಮಾಸ ನೃಪಾನನುದ್ಧರನ್ ॥
ರಘುವಂಶ 8—9

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.
565	ಹೇಪಾಂಥಾಃ ಸ್ವಗೃಹಾಣಿ ಗಚ್ಛತ ಸುಖಂ ಸೇವಾಕ್ಷಣೋ ಮುಚ್ಯತಾಂ । ಮಾನಂ ಮಾನಿನಿ ಮುಂಚ ವಲ್ಲಭಜನೇ ಕೋಪಾನುಬಂಧೇನ ಕಿಂ ॥ ಆಯಾತಃ ಕುಸುಮಾಕರಃ ಕ್ಷಪಯತಿ ಪ್ರಾಣಾನ್ ವಿಯೋಗಾತುರೇ । ಇತ್ಯೇವಂ ಪರಪುಷ್ಟನಾದಪಟಹೋ ವಕ್ತೀವ ಕಾಮಾಜ್ಞಯಾ ॥ ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1689
616	ಅಂಬಾ ಶೇತೇತ್ರ ವೃದ್ಧಾ ಪರಿಣತವಯಸಾಮಗ್ರಣೀರತ್ರ ತಾತೋ । ನಿಶ್ಶೇಷಾಗಾರಕರ್ಮಶ್ರಮಶಿಥಿಲತನುಃ ಕುಂಭದಾಸೀ ತಥಾತ್ರ ॥ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾಪಾಹಮೇಕಾ ಕತಿಪಯದಿವಸಪ್ರೋಷಿತಪ್ರಾಣನಾಥಾ । ಪಾಂಥಾಯೇತ್ಥಂ ತರುಣ್ಯಾ ಕಥಿತಮವಸರವ್ಯಾಹೃತಿವ್ಯಾಜಪೂರ್ವಂ ॥ ಧ್ವನ್ಯಾಲೋಕ, ಪುಟ 105
623	ಪ್ರತಿಮಧುಬಿಂದು ಮಿಳಿಂದಾಃ । ಪ್ರೇಂಖಂತಿ ಪ್ರತಿಮಿಳಿಂದಮಾರಾವಾಃ ॥
624	ನ ತಜ್ಜಲಂ ಯನ್ನ ಸುಚಾರುಪಂಕಜಂ । ನ ಪಂಕಜಂ ತದ್ಯದಲೀನಷಟ್ಪದಂ ॥ ನ ಷಟ್ಪದೋಸೌ ನ ಜುಗುಂಜ ಯಃ ಕಲಂ । ನ ಗುಂಜಿತಂ ತನ್ನ ಜಹಾರ ಯ ನ್ಮನಃ ॥ ಭಟ್ಟಿಕಾವ್ಯ 2—19
628	ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವಂ ವಿನಯಸ್ಯ ಕಾರಣಂ । ಗುಣಪ್ರಕರ್ಷೋ ವಿನಯಾದವಾಪ್ಯ ತೇ ॥ ಗುಣಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಜನೋನುರಜ್ಯತೇ । ಜನಾನುರಾಗಪ್ರಭವಾ ಹಿ ಸಂಪದಃ ॥ ಭಾರವಿ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2917)
635	ಮಾತರ್ನೋ ಸಂತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಶಿಶಿರಜಲಕಣಾಕರ್ಷಿಣೋ ಗಂಧವಾಹಾ । ವಿದ್ಯುದ್ಭಾಸಾ ಸಿತಾಂಗಾಃ ಪ್ರಚುರತರಪಯಃಸ್ಯಂದಿನೋ ವಾ ಘನೌಘಾಃ ॥ ಕೇಕಾ ವಾ ಬರ್ಹಿಣಾನಾಂ ಗಿರಿವರಶಿಖರಸ್ಥಾಯಿನಾಂ ವಾ ನಿಶೀಥೇ । ಯೇನಾಸೌ ಜೀವಿತೇಶಃ ಸ್ಮರತಿ ಪರಿಜನಸ್ಯಾಸ್ಯ ವೈ ದುಃಖಿತಸ್ಯ ॥ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1165)
637	ಸಂಕೇತಕಾಲಮನಸಂ । ವಿಟಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿದಗ್ಧಯಾ ॥ ಹಸನ್ನೇತ್ರಾರ್ಪಿತಾಕೂತಂ । ಲೀಲಾಪದ್ಮಂ ನಿಮೀಲಿತಂ ॥ ಕಾವ್ಯಪ್ರದೀಪ, ಪುಟ 440
654	ಮಾನಾಪನೋದನವಿಧೌ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಾಯಾ ಯಾವನ್ನಮಾಮಿ ಚರಣಾವಥ ತಾವದೇವ ॥

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

ನೀಪಸ್ಥಲನ್ನವಸವಿಸರಪುರಸ್ಸರಾಣಿ। ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವುರಚಿರಾದ್ಘನಗರ್ಜಿತಾನಿ ॥

ಅಲಂಕಾರಶೇಖರ, ಪುಟ 35

659 ಕಂಠಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ತನಬಂಧುರಸ್ಯ । ಮುಕ್ತಾಕಲಾಪಸ್ಯ ಚ ನಿಸ್ತುಲಸ್ಯ ।
ಅನ್ಯೋನ್ಯಶೋಭಾಜನನಾದ್ಬಭೂವ । ಸಾಧಾರಣೋ ಭೂಷಣಭೂಷ್ಯಭಾವಃ ॥

ಕುಮಾರಸಂಭವ 1—42

660 ಅಕೃತ್ರಿಮಪ್ರೇಮರಸಾ । ವಿಲಾಸಾಲಸಗಾಮಿನೀ ॥
ಅಸಾರೇ ದಗ್ಧಸಂಸಾರೇ । ಸಾರಂ ಸಾರಂಗಲೋಚನಾ ।

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1453

681 ಕ್ವಚಿದಗ್ರೇ ಪ್ರಸರತಾ । ಕ್ವಚಿದಾಪತ್ಯ ನಿಘ್ನತಾ ॥
ಶುನೇವ ಸಾರಂಗಕುಲಂ । ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನಂ ದ್ವಿಷಾಂ ಬಲಂ ॥

ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 167

692 ಆಲೋಲನೇತ್ರಶಫರಾ ಭುಜವೀಚಿರೇಖಾ ।
ರೋಧಸ್ವಿನೀ ಸುಮಹತಾ ಜಘನಸ್ಥಲೇನ ॥
ಸೌಂದರ್ಯವಾರಿಭರಿತಾ ಸ್ತನಚಕ್ರವಾಕಾ ।
ಸಂಚಾರಿಣೀ ಮದನವಿಭ್ರಮದೀರ್ಘಿಕೇವ ॥

695 ಅಸಾರಂ ಸಂಸಾರಂ ಪರಿಮುಷಿತರತ್ನಂ ತ್ರಿಭುವನಂ ।
ನಿರಾಲೋಕಂ ಲೋಕಂ ಮರಣಶರಣಂ ಬಾಂಧವಜನಂ ॥
ಅದರ್ಪಂ ಕಂದರ್ಪಂ ಜನನಯನನಿರ್ಮಾಣಮಫಲಂ ।
ಜಗಜ್ಜೀರ್ಣಾರಣ್ಯಂ ಕಥಮಪಿ ವಿಧಾತುಂ ವ್ಯವಸಿತಃ ॥

ಮಾಲತೀಮಾಧವ, ಪಂ[illegible]

699 ಅನೃತಮನೃತಮೇತದ್ಯತ್ಸುಧಾಸೂತಿರಿಂದು ।
ನಿಯತಮಯಮನಾರ್ಯೋ ನಿರ್ಗತಃ ಕಾಲಕೂಟಾತ್ ॥

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1116

706 ದಿವಸೋನುಮಿತ್ರಮಗಮದ್ವಿಲಯಂ । ಕಿಮಿಹಾಸ್ಯತೇ ಬತ ಮಯಾಬಲಯಾ ॥
ರುಚಿಭರ್ತುರಸ್ಯ ವಿರಹಾಧಿಗಮಾ । ದಿತಿ ಸಂಧ್ಯಯಾಪಿ ಸಪದಿ ವ್ಯಗಮಿ ॥

ಶಿಶುಪಾಲವಧ 9—17

722 ದೂರ್ವಾಂಕುರತೃಣಾಹಾರಾ । ಧನ್ಯಾಸ್ತಾತ ವನೇ ಮೃಗಾಃ ॥
ವಿಭವೋನ್ಮತ್ತಚಿತ್ತಾನಾಂ । ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮುಖಾನಿ ಯತ್ ॥

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 646

ಛಾಯಾಶತಕೋಶದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

723 ನಿರ್ಮಥ್ಯತೇ ಯದಿ ಸುರಾಸುರಸೈನ್ಯಸಂಘೈ ।
ರಾಪೂರ್ಯತೇ ಯದಿ ಜಲೈರ್ಜಲದಾಪಗಾಭಿಃ ॥
ಪೇಪೀಯತೇ ಚ ವಡಬಾಮುಖವಹ್ನಿನಾ ಚೇ ।
ನ್ನ ಕ್ಷುಭ್ಯತಿ ಸ್ತ್ರ ಜಲಧಿರ್ನ ತನುತ್ವಮೇತಿ ॥

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 870

732 ಗಂಗಾವರ್ತಸಮಾನನಾಭಿವಿಲಸದ್ವಲ್ಮೀಕರಂಧ್ರಾಂತರಾತ್ ।
ತನ್ವೀ ಶ್ಯಾಮಲರೋಮರಾಜಿಭುಜಗೀ ನಿರ್ಗತ್ಯ ಕಾಂತೇ ತವ ॥
ವಕ್ತ್ರೇಂದುಂ ಗ್ರಸತೀತಿ ಪನ್ನಗಭಯಾತ್ಪೀನೌ ಸ್ತನೌ ಸಂಗತಾ ।
ವಿಖ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಿವ ತ್ವದಕ್ಷಿಯುಗಳಂ ಕರ್ಣಾಂತಮಾಶಿಶ್ರಿಯೇ ॥

751 ರಥಸ್ಯೈಕಂ ಚಕ್ರಂ ಭುಜಗಯಮಿತಾಸ್ಸಪ್ತ ತುರಗಾ ।
ನಿರಾಲಂಬೋ ಮಾರ್ಗಶ್ಚರಣವಿಕಲಸ್ಸಾರಥಿರಪಿ ॥
ರವಿರ್ಯಾತ್ಯೇವಾಂತಂ ಪ್ರತಿದಿನಮಪಾರಸ್ಯ ನಭಸಃ ।
ಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಿಸ್ಸತ್ವೇ ವಸತಿ ಮಹತಾಂ ನೋಪಕರಣೇ ॥

ಅರ್ಗಟ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2277)

763 ಬಿಭ್ರಾಣಾ ಗರಲಂ ಕಂಠೇ । ಭುಜಂಗಪರಿವೇಷ್ಟಿತಾ ॥
ಶಾಂಭವೀವ ತನುಃ ಕಸ್ಯ । ನ ವಂದ್ಯಾ ದೌರ್ಜನೀ ಸಭಾ ॥

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಕೃತನಲಚಂಪು (ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಾಕರ, ಪುಟ 33)

815 ತೌ ದಂಪತೀ ಬಹು ವಿಲಪ್ಯ ಶಿಶೋಃ ಪ್ರಹರ್ತ್ರಾ ।
ಶಲ್ಯಂ ನಿಖಾತಮುದಹಾರಯತಾಮುರಸ್ತಃ ॥
ಸೋಽಭೂತ್ಪರಾಸುರಥ ಭೂಮಿಪತಿಂ ಶಶಾಪ ।
ಹಸ್ತಾರ್ಪಿತೈರ್ನಯನವಾರಿಭಿರೇವ ವೃದ್ಧಃ ॥

ರಘುವಂಶ 9—78

818 ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕೃತವತಃ ಪಿತೃದ್ವಿಷಃ । ಪಾತ್ರಸಾಚ್ಚ ವಸುಧಾಂ ಸಸಾಗರಾಂ ॥
ಆಹಿತೋ ಜಯವಿಪರ್ಯಯೋಽಪಿ ಮೇ । ಶ್ಲಾಘ್ಯ ಏವ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ತ್ವಯಾ ॥

ರಘುವಂಶ 11—86

827 ಯದಸ್ತಿ ತದ್ದದಾಸೀತಿ । ನೈತಚ್ಚಿತ್ರಮಮೈವ್ಯಹಂ ॥
ಭಯಂ ಸ್ವಪ್ನೇಽಪಿ ತೇ ನಾಸ್ತಿ । ದತ್ತಂ ತದ್ವಿದ್ವಿಷಾಂ ಕಥಂ ॥

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2470

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.
857	ಏಕೇನಾಕ್ಷ್ಣಾ ಪ್ರವಿತತರುಷಾ ವೀಕ್ಷತೇ ಲಂಬಮಾನಂ । ಭಾನೋರ್ಬಿಂಬಂ ಜಲವಿಲುಲಿತೇನಾಪರೇಣ ಸ್ವಕಾಂತಂ ॥ ಅಹ್ನಶ್ಛೇದೇ ದಯಿತವಿರಹಾಶಂಕಿನೀ ಚಕ್ರವಾಕೀ । ದ್ವೌ ಸಂಕೀರ್ಣೌ ರಚಯತಿ ರಸಾ ನರ್ತಕೀವ ಪ್ರಗಲ್ಭಾ ॥ ಚಂದ್ರಕ (ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 3596)
860	ಅಪಿ ಪಿಬತ ಚಕೋರಾಃ ಕೃತ್ಸ್ನಮುನ್ನಾಮ್ಯ ಕಂಠಂ । ಕ್ರಮುಕಬಲನಚಂಚಚ್ಚಂಚವಶ್ಚಂದ್ರಿಕಾಂಭಃ ॥ ವಿರಹವಿಧುರಿತಾನಾಂ ಜೀವಿತತ್ರಾಣಹೇತೋಃ । ಭವತಿ ಹರಿಣಲಕ್ಷ್ಮಾ ಯೇನ ತೇಜೋದರಿದ್ರಃ ॥ ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಭಾಂಡಾಗಾರ, ಪುಟ 512
872	ಯದ್ಯಪಿ ಚಂದನವಿಟಪೀ । ವಿಧಿನಾ ಫಲಕುಸುಮವರ್ಜಿತೋ ವಿಹಿತಃ ॥ ನಿಜವಪುಷೈವ ಪರೇಷಾಂ । ತಥಾಪಿ ಸಂತಾಪಮಪನಯತಿ ॥ ಭಟ್ಟಾದಿತ್ಯಕ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 793)
877	ತ್ವದ್ವಿಪ್ರಯೋಗೇ ಕಿರಣೈಸ್ತಥೋಗ್ರೈ । ರ್ದಗ್ಧಾಸ್ಮಿ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ದಿವಸಂ ಸವಿತ್ರಾ ॥ ಇತೀವ ದುಃಖಂ ಶಶಿನೇ ಗದಂತೀ । ಶೇಫಾಲಿಕಾ ರೋದಿತಿ ಪುಷ್ಪಬಾಷ್ಪೈಃ ॥ ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 11
879	ಸಿತಂ ಸಿತಿಮ್ನಾ ಸುತರಾಂ ಮುನೇರ್ವಪು । ರ್ವಿಸಾರಿಭಿಸ್ಸೌಧಮಿವಾಥ ಲಂಭಯನ್ ॥ ದ್ವಿಜಾವಳಿವ್ಯಾಜನಿಶಾಕರಾಂಶುಭಿಃ । ಶುಚಿಸ್ಮಿತಾಂ ವಾಚಮವೋಚದಚ್ಯುತಃ ॥ ಶಿಶುಪಾಲವಧ 1—25
881	ಪ್ರಿಯಂಗುಶ್ಯಾಮಮಂಭೋಧಿ (?) । ರಂಧ್ರೀಣಾಂ ಸ್ತನಮಂಡಲಂ ॥ ಅಲಂಕರ್ತುಮಿವ ಸ್ವಚ್ಛಾಃ । ಸೂತೇ ಮೌಕ್ತಿಕಸಂಪದಃ ॥ ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 11
893	ಅಧ್ಯಾಸ್ಯ ಚಾಂಭಃಪೃಷತೋಕ್ಷಿತಾನಿ । ಶೈಲೇಯಗಂಧೀನಿ ಶಿಲಾತಲಾನಿ ॥ ಕಲಾಪಿನಾಂ ಪ್ರಾವೃಷಿ ಪಶ್ಯ ನೃತ್ಯಂ । ಕಾಂತಾಸು ಗೋವರ್ಧನಕಂದರಾಸು ॥ ರಘುವಂಶ 6—51

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

895 ಪುಷ್ಪಂ ಪ್ರವಾಲೋಪಹಿತಂ ಯದಿ ಸ್ಯಾ । ನ್ಮುಕ್ತಾಫಲಂ ವಾ ಸ್ಫುಟವಿದ್ರುಮಸ್ಥಂ ॥
ತತೋನುಕುರ್ಯಾದ್ವಿಶದಸ್ಯ ತಸ್ಯಾ । ಸ್ತಾಮ್ರೌಷ್ಠಪರ್ಯಸ್ತರುಚೇಃ ಸ್ಮಿತಸ್ಯ ॥
ಕುಮಾರಸಂಭವ 1—44

902 ಮಯೂಖನಖರತ್ರುಟಿತ್ತಿಮಿರಕುಂಭಿಕುಂಭಸ್ಥಲೋ ।
ಜ್ಜ್ವಲತ್ತರಲತಾರಕಾಕಪಟಕೀರ್ಣಮುಕ್ತಾಗಣಃ ॥
ಪುರಂದರಹರಿದ್ದರೀಕುಹರಗರ್ಭಸುಪ್ತೋತ್ಥಿತ ।
ಸ್ತುಷಾರಕರಕೇಸರೀ ಗಗನಕಾನನಂ ಗಾಹತೇ ॥
ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1981

907 ಗರ್ಭಂ ದಧತ್ಯರ್ಕಮರೀಚಯೋಸ್ಮಾ । ದ್ವಿವೃದ್ಧಿಮತ್ರಾಶ್ನುವತೇ ವಸೂನಿ ॥
ಅಬಿಂಧನಂ ವಹ್ನಿಮಸಾ ಬಿಭರ್ತಿ । ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂ ಜ್ಯೋತಿರಜನ್ಯನೇನ ॥
ಪಕ್ಷಚ್ಛಿದಾ ಗೋತ್ರಭಿದಾತ್ತಗಂಧಾಃ । ಶರಣ್ಯಮೇನಂ ಶತಶೋ ಮಹೀಧ್ರಾಃ ॥
ನೃಪಾ ಇವೋಪಪ್ಲವಿನಃ ಪರೇಭ್ಯೋ । ಧರ್ಮೋತ್ತರಂ ಮಧ್ಯಮಮಾಶ್ರಯಂತೇ ॥
ರಘುವಂಶ 13—4 ಮತ್ತು 7

910 ಯದಿಂದೋರನ್ವೇತಿ ವ್ಯಸನಮುದಯಂ ವಾ ನಿಧಿರಪಾ ।
ಮುಪಾಧಿಸ್ತತ್ರಾಯಂ ಜಯತಿ ಜನಿಕರ್ತುಃ ಪ್ರಕೃತಿತಾ ॥
ಅಯಂ ಕಸ್ಸಂಬಂಧೋ ಯದನುಹರತೇ ತಸ್ಯ ಕುಮುದಂ ।
ವಿಶುದ್ಧಾಃ ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಧ್ರುವಮನಭಿಸಂಧಿಪ್ರಣಯಿನಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 14

ಕುಂದಲೊಡನಿಂದುಬಿಂಬಂ । ಕುಂದುಗುಮದು ಪೆರ್ಚೆ ಪೆರ್ಚುಗುಂ ಜಲನಿಧಿಮೆ ॥
ಯ್ಗಂದಿದ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹಂ । ಸಂದಿಸಿ ಜಗಕಿಂತು ನಾಡೆ ಸೊಗಯಿಸವೇಡಾ ॥
ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ 2—10

920 ಉಪಾಂತವಾನೀರವನೋಪಗೂಢಾ । ನ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಯ ಪಾರಿಪ್ಲವಸಾರಸಾನಿ ॥
ದೂರಾವತೀರ್ಣಾ ಪಿಬತೀವ ಖೇದಾ । ದಮೂನಿ ಪಂಪಾಸಲಿಲಾನಿ ದೃಷ್ಟಿಃ ॥
ರಘುವಂಶ 13—30

922 ಮರಕತಸದೃಶಂ ಚ ಯಾಮುನಂ । ಸ್ಫಟಿಕಶಿಲಾವಿಮಲಂ ಚ ಜಾಹ್ನವಂ ॥
ತದುಭಯಮುದಕಂ ಪುನಾತು ವೋ । ಹರಿಹರಯೋರಿವ ಸಂಗತಂ ವಪುಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 13

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ
924	ಲೇಖಯಾ ವಿಮಲವಿದ್ರುಮಭಾಸಾ । ಸಂತತಂ ತಿಮಿರಮಿಂದುರುದಾಸೇ ॥ ದಂಷ್ಟ್ರಯಾ ಕನಕಟಂಕಪಿಶಂಗ್ಯಾ । ಮಂಡಲಂ ಭುವ ಇವಾದಿವರಾಹಃ ॥ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ 9—22
925	ಸ ತಪ್ತಕಾರ್ತಸ್ವರಭಾಸ್ವರಾಂಬರಃ । ಕಠೋರತಾರಾಧಿಪಲಾಂಛನಚ್ಛವಿಃ ॥ ವಿದಿದ್ಯುತೇ ಬಾಡಬಜಾತವೇದಸಃ । ಶಿಖಾಭಿರಾಶ್ಲಿಷ್ಟ ಇವಾಂಭಸಾಂ ನಿಧಿಃ ॥ ಶಿಶುಪಾಲವಧ 1—20

APPENDIX I *a*

ಪರಿಶಿಷ್ಟ I ಏ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾತೃಕೆಗಳಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು.

—:0:—

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
426		ವಿನಯೇನ ವಿನಾ ಕಾ ಶ್ರೀಃ । ಕಾ ನಿಶಾ ಶಶಿನಾ ವಿನಾ ॥	
		ರಹಿತಾ ಸತ್ಕವಿತ್ವೇನ । ಕೀದೃಶೀ ವಾಗ್ವಿದಗ್ಧತಾ ॥	1— 4
427		ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷೇಷು । ವೈಚಕ್ಷಣ್ಯಂ ಕಲಾಸು ಚ ॥	
		ಪ್ರೀತಿಂ ಕರೋತಿ ಕೀರ್ತಿಂ ಚ । ಸಾಧುಕಾವ್ಯನಿಬಂಧನಂ ॥	1— 2
430	(ಸೂ)	ಶಬ್ದಾರ್ಥೌ ಸಹಿತೌ ಕಾವ್ಯಂ । .... ॥	1—16
453	(ಸೂ)	ಪದಾನಾಮೇವ ಸಂಘಾತಃ । ಸಾಪೇಕ್ಷಾಣಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ ॥	
		ನಿರಾಕಾಂಕ್ಷಂ ಚ ತದ್ವಾಕ್ಯ । ಮೇಕವಸ್ತುನಿಬಂಧನಂ ॥	4— 4
455, 471	(ಸೂ)	ಅಪಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇಕಾರ್ಥಂ । ಸಸಂಶಯಮಪಕ್ರಮಂ ॥	
		ಶಬ್ದಹೀನಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ । ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ವಿಸಂಧಿ ಚ ॥	4— 1
		ದೇಶಕಾಲಕಲಾಲೋಕ । ನ್ಯಾಯಾಗಮವಿರೋಧಿ ಚ ॥	4— 2
459	(ಸೂ)	ಭಯಶೋಕಾಭ್ಯಸೂಯಾಸು । ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯಯೋರಪಿ ।	
		ಯಥಾಹ ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛೇತಿ । ಪುನರುಕ್ತಂ ನ ತದ್ವಿದುಃ ॥	4—14
465	(ಸೂ)	ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಂ ಮತಂ ವ್ಯರ್ಥಂ । ವಿರುದ್ಧಂ ತೂಪದಿಶ್ಯತೇ ॥	
		ಪೂರ್ವಾಪರಾರ್ಥವ್ಯಾಘಾತಾ । ದ್ವಿಪರ್ಯಯಕರಂ ಯಥಾ ॥	4— 9
482	(ಸೂ)	ಗುರೋರ್ಲಘೋಶ್ಚ ವರ್ಣಸ್ಯ । ಯೋಸ್ಥಾನೇ ರಚನಾವಿಧಿಃ ॥	
		ತನ್ನ್ಯೂನಾಧಿಕತಾ ವಾಪಿ । ಭಿನ್ನವೃತ್ತಮಿದಂ ಯಥಾ ॥	4—25
498		ಏತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಸುರಭಿ ಕುಸುಮಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಮೇತನ್ನಧೇಯಂ ।	
		ಧತ್ತೇ ಶೋಭಾಂ ವಿರಚಿತಮಿದಂ ಸ್ಥಾನಮಸ್ಯೈತದಸ್ಯ ॥	
		ಮಾಲಾಕಾರೋ ರಚಯತಿ ಯಥಾ ಸಾಧು ವಿಜ್ಞಾಯ ಮಾಲಾಂ ।	
		ಯೋಜ್ಯಂ ಕಾವ್ಯೇಷ್ವವಹಿತಧಿಯಾ ತದ್ವದೇವಾಭಿಧಾನಂ ॥	1—59
522	(ಸೂ)	ಗೌಡೀಯಮಿದಮೇತತ್ತು । ವೈದರ್ಭಮಿತಿ ಕಿಂ ಪೃಥಕ್ ॥	
		ಗತಾನುಗತಿಕನ್ಯಾಯಾ । ನ್ನಾನಾಖ್ಯೇಯಮಮೇಧಸಾಂ ॥	1—32
546	(ಸೂ)	ಸಂದಷ್ಟಕಸಮುದ್ಗದೇ । ರತ್ರ ನಾಂತರ್ಗತಿರ್ಮತಾ ॥	2—10

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
555	(ಸೂ)	ಸರೂಪವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸ । ಮನುಪ್ರಾಸಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥	2— 5
666	(ಸೂ)	ವಿರುದ್ಧೇನೋಪಮಾನೇನ । ದೇಶಕಾಲಕ್ರಿಯಾದಿಭಿಃ ॥	
		ಉಪಮೇಯಸ್ಯ ಯತ್ಸಾಮ್ಯಂ । ಗುಣಲೇಶೇನ ಸೋಪಮಾ॥	2—30
679	(ಸೂ)	ಹೀನತಾಸಂಭವೋ ಲಿಂಗ । ವಚೋಭೇದೋ ವಿಪರ್ಯಯಃ ॥	
		ಉಪಮಾನಾಧಿಕತ್ವಂ ಚ । ತೇನಾಸದೃಶತಾಪಿ ಚ ॥	2—39
		ತ ಏತ ಉಪಮಾದೋಷಾ । ಸ್ಸಪ್ತ ಮೇಧಾವಿನೋದಿತಾಃ ॥	2—40
681	(ಉ)	ಕ್ವಚಿದಗ್ರೇ ಪ್ರಸರತಾ । ಕ್ವಚಿದಾಪತ್ಯ ನಿಘ್ನತಾ ॥	
		ಶುನೇವ ಸಾರಂಗಕುಲಂ । ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನಂ ದ್ವಿಷಾಂ ಬಲಂ ॥	2—54
683	(ಉ)	ವನೇಥ ತಸ್ಮಿನ್ ವನಿತಾನುಯಾಯಿನಃ ।	
		ಪ್ರವೃತ್ತದಾನಾರ್ದ್ರಕಟಾಮತಂಗಜಾಃ ॥	
		ವಿಚಿತ್ರಬರ್ಹಾಭರಣಾಶ್ಚ ಬರ್ಹಿಣೋ ।	
		ಬಭುರ್ದಿವೀವಾನಲವಿಗ್ರಹಾ ಗ್ರಹಾಃ ॥	2—62
685	(ಸೂ)	ಸಮಾನವಸ್ತುನ್ಯಾಸೇನ । ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೋಚ್ಯತೇ ॥	
		ಯಥೇವಾನಭಿಧಾನೇಪಿ । ಗುಣಸಾಮ್ಯಪ್ರತೀತಿತಃ ॥	2—34
697	(ಸೂ)	ಪ್ರತಿಷೇಧ ಇವೇಷ್ಟಸ್ಯ । ಯೋ ವಿಶೇಷೋಭಿಧಿತ್ಸಯಾ ॥	
		ಆಕ್ಷೇಪ ಇತಿ ತಂ ಸಂತಃ । ಶಂಸಂತಿ . . . . . . ॥	2—68
708	(ಸೂ)	ಅಪಹ್ನುತಿರಭೀಷ್ಟಾ ಚ । ಕಿಂಚಿದಂತರ್ಗತೋಪಮಾ ॥	
		ಭೂತಾರ್ಥಾಪಹ್ನವಾದಸ್ಯಾಃ । ಕ್ರಿಯತೇ ಚಾಭಿಧಾ ಯಥಾ ॥	3—19
712	(ಉ)	ನಾಯಂ ವಿರೌತಿ ಭೃಂಗಾಳೀ । ಮದೇನ ಮುಖರಾ ಮುಹುಃ ॥	
		ಅಯಮಾಕೃಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯ । ಕಂದರ್ಪಧನುಷೋ ಧ್ವನಿಃ ॥	3—20
727	(ಸೂ)	ಅವಿವಕ್ಷಿತಸಾಮಾನ್ಯಾ । ಕಿಂಚಿಚ್ಚೋಪಮಯಾ ಸಹ ॥	
		ಅತದ್ಗುಣಕ್ರಿಯಾಯೋಗಾ । ದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಾ ॥	2—91
736	(ಸೂ)	ಕ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಯಾ । ತತ್ಫಲಸ್ಯ ವಿಭಾವನಾ ॥	
		ಜ್ಞೇಯಾ ವಿಭಾವನೈವಾಸೌ । ಸಮಾಧೌ ಸುಲಭೇ ಸತಿ ॥	2—77
738	(ಉ)	ಅಪೀತಮತ್ತಾಶ್ಶಿಖಿನೋ । ದಿಶೋನುತ್ಕಂಠಿತಾಕುಲಾಃ ॥	
		ನೀಪೋವಿಲಿಪ್ತಸುರಭಿ । ರಭೃಷ್ಟ(?)ಕಲುಷಂ ಜಲಂ ॥	2—78
770	(ಸೂ)	ವರಾ ವಿಭೂಷಾ ಸಂಸೃಷ್ಟಿ । ರ್ಬಹ್ವಲಂಕಾರಯೋಗತಃ ॥	3—47
771	(ಉ)	ಗಾಂಭೀರ್ಯಲಾಘವವತೋ । ರ್ಯುವಯೋಃ ಪ್ರಾಜ್ಯರತ್ನಯೋಃ ॥	
		ಸುಖಸೇವ್ಯೋ ಜನಾನಾಂ ತ್ವಂ । ದುಷ್ಟಗ್ರಾಹೋಂಭಸಾಂ ಪತಿಃ ॥	3—48
776	(ಸೂ)	ಭಾವಿಕತ್ವಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುಃ । ಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಂ ಗುಣಂ ॥	3—51
777	(ಸೂ)	ಯ[1]ತ್ರೋದಾತ್ತಾದ್ಭುತಾರ್ಥತ್ವಂ । ಕಥಾಯಾಃ ಸ್ವಾಭಿನೀತತಾ ॥	
		ಶಬ್ದಾನಾಕುಲತಾ ಚೇತಿ । ತಸ್ಯ ಹೇತುಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥	3—52

1 ಅಂಕಿಷ್ಟಗಳ 19ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡು.

INDEX

TO

KÂVYÂVALÔKANAṂ.

———:0:———

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

☞ "ಪದ್ಯ ಅಥವಾ ಪಙ್ಕ್ತಿ" ಎಂಬುದರ ಕೆಳಗೆ ಬರಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದರೆ ಪದ್ಯವೆಂದೂ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ "ಪ" ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವಿದ್ದರೆ ಪಙ್ಕ್ತಿಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

NÂGAVARMMA'S

KARṆÂṬAKA BHÂSHÂ BHÛSHAṆAM.

—:0:—

ನಾಗವರ್ಮಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣಂ.

ಸರ್ವಜ್ಞಂ ತದಹಂ ವಂದೇ । ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ತಮೋಪಹಂ ।
ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಯನ್ಮುಖಾದ್ದೇವೀ । ಸರ್ವಭಾಷಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥

1. ಸಂಜ್ಞಾವಿಧಾನಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ ಅಥ ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿಃ ॥ 1 ॥

ವೃತ್ತಿಃ ॥ ಅಥಶಬ್ದೋಯಮಾದೌ ಮಂ[1]ಗಳಾರ್ಥಃ । ಮಂಗಳಾದೀನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪ್ರ[2]ಥಂತೇ । ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥೋ ವಾ । ಇ[3]ಹ ಕರ್ಣಾಟವಿಷಯೇ ಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿರಧಿಕ್ರಿಯತ ಇ[4]ತಿ ॥

ಟೀಕೆ ॥ ಅಥ = ಇಷ್ಟದೇವತಾನಮಸ್ಕಾರಾನಂತರಂ. ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿಃ = ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದದ ಆಗು ಪೇೞಲ್ಪಡುವುದು.

ಸೂ ॥ ಅಕಾರಾದಯಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ವರ್ಣಾಃ ॥ 2 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾದಯೋ ವರ್ಣಾಃ ಹಕಾರಪರ್ಯವಸಾನಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಏ[5]ವ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ । ತೇ[6]ಷ್ಯನಾದಿಕಾಲಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದನ್ಯಥಾ ನೋಪದೇಷ್ಟವ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ತೇ ಕೇ?

ಅ ಆ, ಇ ಈ, ಉ ಊ, ಋ ೠ, ಌ ೡ, ಏ ಐ, ಓ ಔ; ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್, ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್, ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್, ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್, ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್, ಯ್ ರ್ ಲ್ ವ್ ಶ್ ಷ್ ಸ್ ಹ್.

ಟೀ ॥ ಅಕಾರಾದಯಃ = ಅಕಾರಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಕಾರಂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳಂತಪ್ಪ. ವರ್ಣಾಃ = ಅಕ್ಕರಂಗಳ್. ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ = ಅನಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂಗಳಪ್ಪುವು. ತೇ ಕೇ = ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ).

---

1 ಮಾಂಗಲ್ಯಾರ್ಥಃ. 2 ಪ್ರಥಂತ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪ್ರೇ. 3 ಯಥಾ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ. 4 ಇತ್ಯರ್ಥಃ. 5 ಇತಿ.
6 ತೇಷಾಮನಾದಿಕಾಲತ್ವಾತ್, ತೇಷಾಮನಾದಿಕಾಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್.

ಸೂ ॥ ತೇಷ್ವಾದೌ ಚತುರ್ದಶ ಸ್ವರಾಃ ॥ 3 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷ್ವಕಾರಾದಿಷು ವರ್ಣೇಷು ಆದೌ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ಯೇ ಚತುರ್ದಶವರ್ಣಾಃ ತೇ ಸ್ವರ ಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥

ತೇ ಕೇ?

ಅ ಆ ಇ ಈ ಉ ಊ ಋ ೠ ಌ ೡ ಏ ಐ ಓ ಔ.

ಟೀ ॥ ತೇಷು—ಆ ಅಕ್ಕರಂಗಳಲ್ಲಿ. ಆದೌ—ಮೊದಲಿರ್ದ. ಚತುರ್ದಶ—ಪದಿನಾಲ್ಕಕ್ಕರಂಗಳ್. ಸ್ವರಾಃ—ಸ್ವರಂಗಳೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳುವಪ್ಪುವು. ತೇ ಕೇ—ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.)

ಸೂ ॥ ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಮಾತ್ರಾಸ್ತೇ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಾಃ ॥ 4 ॥

ವೃ ॥ ತೇ[1]ಇತಿ ತಚ್ಛಬ್ದೋಪಾದಾನಂ ವ್ಯ[2]ಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ। ಅಕಾರಾದಿಸ್ವ[3]ರವ್ಯಕ್ತ್ಯೋ ಯೇ ವರ್ಣಾ ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಮಾತ್ರಾಃ ತೇ ಖಲು ಯ[4]ಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಾ ಭವಂತಿ।

ಉದಾಹರಣಂ ॥ ಅ^1, ಆ^2, ಆ^3; ಇ^1, ಈ^2, ಈ^3; ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸಂಖ್ಯಾಪಿ ನ ವಿರುಧ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ತೇ—ಆ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಸ್ವರಂಗಳ್. ಏಕ ದ್ವಿ ತ್ರಿಮಾತ್ರಾಃ—ಒಂದುಮೆರಡುಂ ಮೂಱುಂ ಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳುವಾದಂದು. ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಾಃ—ಪಂವಿಡಿಯಿಂದೆ ಹ್ರಸ್ವ ದೀರ್ಘಪ್ಲುತಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉದಾಹರಣಂ ॥ (ವೃ. ನೋ.)[5]

ಸೂ ॥ ಏದೋತೌ ಹ್ರಸ್ವೌ ಚ ॥ 5 ॥

ವೃ ॥ ಏಕಾರೌಕಾರೌ ದ್ವಾವಪಿ ಕ್ವಚಿದ್ಭಾ[6]ಷಾಯಾಂ ಹ್ರಸ್ವೌ ಚ ಭವತಃ । ನಿತ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಕ್ಷರಾಣಿ ದೀರ್ಘಾಣಿ–ಇತ್ಯುಪದೇಶಾದಿದಂ ವಚನಂ ॥

ಉ ॥ ಎಲೆ, ಏ[7]ಲೆ; ಸೆಲೆ, ಸೇಲೆ; ಒಲೆ, ಓಲೆ; ಗೊಲೆ, ಗೋಲೆ.

ಟೀ ॥ ಏದೋತೌ—ಏಕಾರೌಕಾರಂಗಳ್. ಹ್ರಸ್ವೌ ಚ—ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವಂಗಳುಮಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಈಯಂತಂಗಳ್ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಳ್— ನಿತ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಕ್ಷರಾಣಿ ದೀರ್ಘಾಣಿ–ಎಂಬ ವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರದಿಂದೆ ದೀರ್ಘಂಗಳ್ ಅಪ್ಪುವು.

ಸೂ ॥ ಕಾದಯಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದ್ವ್ಯಂಜನಾನಿ ॥ 6 ॥

ವೃ ॥ ಕಕಾರಪ್ರಭೃತಯಃ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಪರಿಮಿತಾಃ ಯೇ ವರ್ಣಾಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ತೇ ವ್ಯಂಜನಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥

---

1 ತೇ ಖಲು ಸ್ವರಾ ಯಥಾಕ್ರಮಮೇಕದ್ವಿತ್ರಿಮಾತ್ರಾಸ್ಸಂತಃ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ. 2 ಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥಂ. 3 ಸ್ವರಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಏವ ವರ್ಣಾಃ, ಸ್ವರಯುಕ್ತಾ ಯೇ ವರ್ಣಾಃ. 4 ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ. 5 ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ—ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಜ್ಞೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದೆಯೂ. 6 ಭಾಷಾವಿಷಯೇ. 7 ಏಳ್ಕೆ.

ತೇ ಕೇ?

ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್, ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್, ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್, ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್, ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್, ಯ್ ರ್ ಲ್ ವ್ ಶ್ ಷ್ ಸ್ ಹ್.

ಟೀ ॥ ಕಾದಯಃ=ಕಕಾರಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಕಾರಂ ಕಡೆಯಾದ. ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್=ಮೂವತ್ತುಮೂರು ಅಕ್ಕರಂಗಳ್. ವ್ಯಂಜನಾನಿ=ವ್ಯಂಜನಂಗಳೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳುವಪ್ಪುವು.

ತೇ ಕೇ=ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವರ್ಗಾಸ್ತೇ[1] ಮಾಂತಾಃ ಪಂ[2]ಚಶಃ ಪಂಚ ॥ 7 ॥

ವೃ ॥ ತೇ ಪುನಃ ಕಕಾರಾದಯೋ ವ[3]ರ್ಣಾಃ ಮಕಾರಾಂತಾಃ ಪಂಚ ಪಂಚ ಭೂತ್ವಾ ಪಂಚೈವ ವರ್ಗಸಂ[4]ಜ್ಞಾ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ ॥

ತೇ ಕೇ?

ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್, ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್, ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್, ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್, ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್.

ಟೀ ॥ ತೇ ಮಾಂತಾಃ=ಕಕಾರಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಮಕಾರಂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಆ ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್. ಪಂಚಶಃ=ಅಯ್ದಯ್ದುಗಳೊಂದಾಗಿ. ಪಂಚವರ್ಗಾಃ=ಅಯ್ದು ವರ್ಗಂಗಳಪ್ಪುವು.

ತೇ ಕೇ=ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅನುನಾಸಿಕಾಸ್ತೇಷಾಂ ಪಂಚಮಾಃ ॥ 8 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ವರ್ಗಾಣಾಮಂತೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ಯೇ ವರ್ಣಾಸ್ತೇ ಅನುನಾಸಿಕಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥ ತೇ ಕೇ?

ಙ ಞ ಣ ನ ಮಾಃ.

ಟೀ ॥ ತೇಷಾಂ=ಆ ವರ್ಗಂಗಳ. ಪಂಚಮಾಃ=ಅಯ್ದನೆಯ ಅಕ್ಕರಂಗಳ್. ಅನುನಾಸಿಕಾಃ=ಅನುನಾಸಿಕಂಗಳಪ್ಪುವು. ತೇ ಕೇ=ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ–ಙ ಞ ಣ ನ ಮ.

ಸೂ ॥ ವಿಭಾಷಯಾ ಯವಲಾಃ ॥ 9 ॥

ವೃ ॥ ಯವಲಾ ಇತ್ಯೇತೇ ವರ್ಣಾಃ ವಿಕಲ್ಪೇನ ಅನುನಾಸಿಕಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥ ತದ್ಯಥಾ—ಸಂ[5]ಯುತಂ, ಸಯ್ಯುತಂ; ಸೇಂವೆ, ಸೇವೆ; ಕಂ[6]ಲೆನೆ ಕನಲ್ದು, ಕಲ್ಲನೆ ಕನಲ್ದು; ಯಂ[7]ಲೋಕಂ, ಯಲ್ಲೋಕಂ; ಜಂವಂ, ಜವಂ; ಗಾಂವೆ, ಗಾವೆ; ಓಂವಂ, ಓವಂ; ಕಾಂವಂ, ಕಾವಂ; ಬಂಲನೆಯೊನಲ್ದು, ಬಲ್ಲನೆಯೊನಲ್ದು–ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ವಿಭಾಷಯಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಯವಲಾಃ=ಯಕಾರ ವಕಾರ ಲಕಾರಂಗಳ್ ಅನುನಾಸಿಕಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು.

---

1 ಸ್ತು. 2 ಪಂಚ ಪಂಚ. 3 ಮಾವಸಾನಾ ವರ್ಣಾಃ. 4 ಸಂಜ್ಞಿಕಾಃ ಪ್ರತ್ಯೇತವ್ಯಾಃ. 5 ಸಂಯುತಂ. 6 ಕಂಲನೆ. 7 ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಉದಾಹರಣಗಳು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ಸೂ॥ ಲ[1]ರಡಾ ಏವ ಳಱಳಾಃ ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯಾತ್॥ 10 ॥

ವೃ ॥ ಲರಡಾ ಇ[2]ತ್ಯೇತೇ ವರ್ಣಾಃ ಪ್ರ[3]ಯತ್ನವಿಶೇಷಾಶ್ರಯಾತ್ ಳಱಳಾ ಭವಂತಿ । ತೇಷಾಂ ಭಾ[4]ಷಾಯಾಂ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಹತ್ವಾದಯಮಾರಂಭಃ॥

ತದ್ಯಥಾ—ಮೊಲೆ, ಮೊಳೆ; ಕಲೆ, ಕಳೆ; ಮೊರೆ, ಮೊಱೆ; ಮರೆ, ಮಱೆ; ಕಡಲ್, ಕಳಲ್; ಕೋಡಿ, ಕೋಳಿ—ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಂ[5]ಸ್ಕೃತಪದೇಷು ತೇಷಾಮೈಕ್ಯಮೇವ—ಸಲಿಲಂ, ಸಳಿಳಂ; ಖಡ್ಗಂ, ಖಳ್ಗಂ.

ಟೀ ॥ ಲರಡಾಏವ—ಲಕಾರಂ ರಕಾರಂ ಡಕಾರಮೆಂಬೀಯಕ್ಕರಂಗಳ್. ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯಾತ್—ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯದತ್ತಣಿಂ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಳಱಳಾಃ—ಕುಳಮೆಸರ ಳಕಾರಂ ಱಕಾರಂ ಱಳಮೆಸರ ಳಕಾರಮೆಂಬೀಯಕ್ಕರಂಗಳಪ್ಪುವು.

ಅದೆಂತೆನೆ—

ಲ[6]ಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುವ ತಾಣಮಂ ಬೆಟ್ಟಿತ್ತಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಕುಳಮೆಸರ ಳಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುಗುಂ. ಮೊಲೆ, ಕಲೆ ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ ಮೊಳೆ, ಕಳೆ ಎಂದಾಯ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಳಕಾರಮುಂ ಕ್ಷಳನೆಂಬುದು. ಸಲಿಲಂ, ಇಲಾ, ಬಾಲಾ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಂಗಳ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಳಕಾರಂ ಸಳಿಳಂ, ಇಳೆ, ಬಾಳೆ ಎಂದಾಯ್ತು.

ರೇ[6]ಫೆ ಪುಟ್ಟುವ ತಾಣಮಂ ಬೆಟ್ಟಿತ್ತಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಱಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುಗುಂ. ಮೊರೆ, ಮರೆ ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ರೇಫೆಗೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಱಕಾರಂ ಮೊಱೆ, ಮಱೆ ಎಂದಾಯ್ತು.
ಡ[6]ಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುವ ತಾಣಮಂ ಬೆಟ್ಟಿತ್ತಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಱಳಮೆಸರ ಳಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುಗುಂ. ಖಡ್ಗಂ[7], ಕೋಡುಕುಟ್ಟು, ಕಾಡುಕಿಚ್ಚು ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗ ಖಳ್ಗಂ, ಕೋಳ್ಕುಟ್ಟು, ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚು ಎಂದಾಯ್ತು.

ಕನ್ನಡದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕುಳಮೆಸರ ಳಕಾರಮುಂ ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಳಮೆಸರ ಳಕಾರಮುಂ ತಮ್ಮೊಳೆರಡುಂ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಸಲ್ವುವು—

ಕಿಳಱೆ ಹಯಂಗಳ್ ಗರ್ಜಿಸೆ ।
ಜಳದ ನಿಭಂಗಳ್ ಗಜಂಗಳ್ ......॥ ಇವುಮೊದಲಾದುವು.

ಲ[8]ಕಾರಂ ದಂತ್ಯಂ, ಕುಳನದಱೊಳೇಕಸ್ಥಾನಿ ; ರೇಫೆ ಮೂರ್ಧನ್ಯಂ, ಱಕಾರಮದಱೊಳೇಕಸ್ಥಾನಿ ; ಡಕಾರಂ ಮೂರ್ಧನ್ಯಂ, ಱಳನದಱೊಳೇಕಸ್ಥಾನಿ ; ಅದುಕಾರಣದಿನಿವು ವರ್ಣಾವೃತ್ತಿಗೆ ಸಲ್ವುವು, ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲವು. ಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ—

ಲಕಾರಳಕಾರಂಗಳ್ಗೆ—

...ತಳತಳಿಸಿ ದೆಸೆಗಳ ।
ನಳುರ್ದುಸಿರಲ್ಕೆಳರ್ದು ಮಿಳಿರ್ದು ತಳರ್ದತ್ತಾಗಳ್[9] ॥

---

1 ಲರಡ್ಯರೇವ. 2 ಇತ್ಯೇಭಿರ್ವರ್ಣೈಃ. 3 ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯಾತ್. 4 ವಿಭಾಷಯಾ 5 ಸಂಸ್ಕೃತೇಷು. 6 ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಪುಟ 27. 7 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಉದಾಹರಣವಿಲ್ಲ. 8 ಶ. ಮ. ದ. ಪುಟ 27. 9 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 23.

ರೇಫ ಱಕಾರಂಗಳ್ಗ —

ಸುರಗಿಱಿದೊಱಗಿದ ಬಿರುದರ ।
ಕರುಳಂ ಕೊಱೆಕೊಱೆದು ಮರುಳ್ದಿರುಳ್ ತಿಂಬೆಡೆಯೊಳ್ ॥

ಡಕಾರ ಱಱಂಗಳ್ಗ —

ಕ[1]ಱಲೆ ನುಡಿಸಱಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ।
ಘೞಿಲೆನೆ ನಡೆಯೆಂದು ಜಡಿದು ಸಾರಥಿಯಂ . ॥

ಲಕಾರಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಳವೆಸರ ಳಕಾರಮನಿರಿಸಲ್ವಾರದುದರ್ಕ್ಕೆ —

ಓಲಗದೊಳೊರ್ವ್ವ ನತನರ ।
ಪಾಳಕಚೂಡಾಮಣಿದ್ಯುತಿಪ್ಲುತಚರಣಂ ॥

ಲಕಾರಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕುಳವೆಸರ ಳಕಾರಮನಿರಿಸಲ್ವಾರದುದರ್ಕ್ಕೆ —

ನೆಲದೊಳ್ ಪಗೆ ಪುಗೆ ಘಣಿಯುಮೊ ।
ಲೊಳಪೊಕ್ಕಳಱಿಸಿದನೆಂಬ ನಿಯಮಂ ದೂಷ್ಯಂ ॥

ರೇಫಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಱಕಾರಮನಿರಿಸಲ್ವಾರದುದರ್ಕೆ —

ಧುರದೊಳ್ ಪಱಿಮಱಿಯಾಡುವ ।
ತೆಱದಿಂದುಱದಿಱಿದನೆಂಬ ನಿಯಮಂ ದೂಷ್ಯಂ ॥

ಈಯಕ್ಕರಂಗಳ್ ಯಮಕಕ್ಕೆಸಲ್ಲವು. ಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ —

ತಲೆಯಂ ಕೀಱ್ತೀಕರದೊಳ್ ।
ತಳೆಯದೆ ಪೆಸರಂತುಟಕ್ಕುಂ. . . . ॥

ಕ[2]ರೆಯುಂ ನೆರವಂ ವಂಶಂ ।
ಕಱೆಯುಂ ಪೊತ್ತಪ್ಪುದೆಂದು ಸಂಗರಮುಖದೊಳ್ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾವೃತ್ತಿ ಕೆಟ್ಟಪುರ್ದಾಗಿಯುಂ ಕಱೆಯಂ ಪೊತ್ತಪ್ಪುದೆಂಬುದಂ ಕರೆಯಂ ಪೊತ್ತಪ್ಪುದೆಂದೊಡೆ ಅರ್ಥಘಟನೆ ಇಲ್ಲಾಗಿಯುಂ ಯಮಕಲಕ್ಷಣಮಿಲ್ಲ.

ಡಕಾರ ೞಕಾರಂಗಳ್ಗಮಂತೆ.

ಸೂ ॥ ನಾತ್ರ ಪ್ರಾಯೇಣ ವರ್ಗಾಣಾಂ ದ್ವಿತೀಯಚತುರ್ಥಾಃ ॥ 11 ॥

ವೃ ॥ ಅಸ್ಮಿನ್ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ ವರ್ಗಾಣಾಂ ದ್ವಿತೀಯಚತುರ್ಥಾಕ್ಷರಾಃ ಖ ಛ ಠ ಥ ಫಾ ಘ ಝ ಢ ಧ ಭಾಶ್ಚ ಪ್ರಾ[3]ಯೇಣ ನ ವಿ[4]ದ್ಯಂತೇ ।

ಪ್ರಾಯೇಣೇತಿವಚನೇನ ಕ್ವಚಿತ್ಸಂಖ್ಯಾನುಕರಣಾದೌ ದೃಶ್ಯಂತೇ ॥ ತತ್ಕಥಂ ?

ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾವತ್ — ಇರ್ಛಾಸಿರಂ, ಎಣ್ಛಾಸಿರಂ, ನೂರ್ಛಾಸಿರಂ.

---

1 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 26. 2 ಶ. ಮ. ದ. ಪುಟ 28. 3 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ. 4 ಧವಂತಿ.

ಅನುಕರಣೇ—ಖಮ್ಮನೆ, ಘಿಱಿಲೆನೆ, ಛಿಲ್ಲನೆ, ಠಾಳಿಲೆನೆ, ದುಢುಮ್ಮನೆ, ಥೊಕ್ಕನೆ, ಧೊಪ್ಪನೆ, ಭೋಂಕನೆ.

ಆದಿಗ್ರಹಣಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ—ಘಱಿಯಂ, ಝುಳಂ, ಠಕ್ಕು, ಥೊಕ್ಕರಂ, ಧಱಿಂ, ಭರಂ.

ಟೀ ॥ ಅತ್ರ=ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ. ವರ್ಗಾಣಾಂ=ವರ್ಗಂಗಳ. ದ್ವಿತೀಯ ಚತುರ್ಥಾಃ=ಎರಡನೆಯ ಖ ಛ ಠ ಥ ಫಂಗಳುಂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಘ ಝ ಢ ಧ ಭಂಗಳುಂ ಎಂಬೀ ಅಕ್ಕರಂಗಳ್. ನ=ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯೇಣ—ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೇಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವು ಠಾವಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಚತುರ್ಥಾಕ್ಷರಂಗಳೊಳವು. ಅವು, ಸಂಖ್ಯಾನುಕರಣಾದೌ=ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅನುಕರಣೆ ಮೊದಲಾದುವಱಲ್ಲಿಯುಂ. ದೃಶ್ಯಂತೇ=ಕಾಣಲ್ಪಡುವುವು.

ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಎಣಿಕೆಯಂ ಪೇಳ್ವುದು. ಅನುಕರಣವೆಂಬುದು ಮೊಱಗು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಮಂ ಪೇಳ್ವುದು.

ಉ ॥ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ—(ವೃ. ನೋ.) ಅನುಕರಣೆಗೆ—(ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು. ಮತ್ತಂ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂ ಸಂಖ್ಯಾನುಕರಣಮಲ್ಲದೆಡೆಯೊಳಂ ಸ್ವಲ್ಪಮುಂಟು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಶಷೌ ಚ ॥ 12 ॥

ವೃ ॥ ಶಕಾರಷಕಾರೌ ದ್ವಾವಪ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ[1] ನ ಸ್ತಃ ॥
ಉ ॥ ಸಸಿ, ಸಿಸು, ಸೇಸೆ.

ಟೀ ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಶಷಾ ಚ=ಶಕಾರ ಷಕಾರಂಗಳುಮಿಲ್ಲ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಋಕಾರಾದಯಶ್ಚತ್ವಾರಃ[2] ಸ್ವರಾಃ ॥ 13 ॥

ವೃ ॥ ಋ, ೠ, ಌ, ೡ ಇತ್ಯೇತೇ ಚತ್ವಾರಃ ಸ್ವರಾಶ್ಚ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ ನ ಸಂತಿ ॥

ಉ ॥ ರಿಸಿ, ಬಸವಂ. ಪಿತಮೂದಿ.

ಟೀ ॥ ಋಕಾರಾದಯಃ=ಋ, ೠ, ಌ, ೡ ಎಂಬ. ಚತ್ವಾರಃ ಸ್ವರಾಃ=ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರಂಗಳುಂ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳಿಲ್ಲ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅನುಸ್ವಾರೋ ಬಿಂದುಃ ॥ 14 ॥

ವೃ ॥ ನಿಸ್ತುಳೋದಾತ್ತಮುಕ್ತಾಫಲಾನುಕಾರೀ ಬಿಂದುಃ ಅನುಸ್ವಾರಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ।[3]
ಕೇವಲಸ್ಯಾ[4]ಸ್ಯ ಬಿಂದೋಃ ಪ್ರಯೋಗಾಭಾವಾದಕಾರಃ ಸನ್ನಿಧೀಯತೇ—ಅಂ ಇತಿ.

---

1 ಭಾಷಾವಿಷಯೇ. 2 ಋ ಌ ಚತ್ವಾರಃ. 3 ಇದಾದವೇಳೆ—ಅರ್ಧಚಂದ್ರೋಪಮೋ ಬಿಂದುಶ್ಚೇದನುಸ್ವಾರ ಇಷ್ಯತೇ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಕೇವಲಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಿತ್ವಾತ್.

ಟೀ ॥ ಅನುಸ್ವಾರಃ=ಅನುಸ್ವಾರವೆಂದು. ಬಿಂದುಃ=ಬಿಂದುವಕ್ಕುಂ. ಬಿಂದುವೆಂದು ಸೊನ್ನೆಯ ಪೆಸರ್. ಆ[1]ದಂ ಸ್ವರಾಂಗವುಂ ವ್ಯಂಜನಾಂಗವುಂ ಎಂಬರ್.

ಸೂ ॥ ಸ ಉಪರ್ಯಧಸ್ತಾಚ್ಚ ವಿ[2]ಸರ್ಗಃ ॥ 15 ॥

ವೃ ॥ ಸ ಏವ ಬಿಂದುಃ ಉಪರ್ಯಧಸ್ತಾಚ್ಚ ವ್ಯವಸ್ಥಿತೋ ವಿಸರ್ಗಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ— ಅಃ ಇತಿ.

ಟೀ ॥ ಸಃ=ಆ ಸೊ[3]ನ್ನೆ. ಉಪರ್ಯಧಸ್ತಾತ್ ಚ=ಮೇಗೆಯುಂ ಕೆಳಗೆಯುಂ ಮಣಿಗೊಪ್ಪಿನಂತಿರ್ದೊಡೆ. ವಿಸರ್ಗಃ=ವಿಸರ್ಗವೆಂಬ ಪೆಸರುಳ್ಳುದಕ್ಕುಂ.

ಸೂ ॥ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಂ ಪದಂ ॥ 16 ॥

ವೃ ॥ ನಾಮಾಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ತತ್ಪದಸಂಜ್ಞಂ ಭವತಿ ॥
ಉ ॥ ಕೆಯ್ವೊಲಂ ದಿವದಂತೆ ಸಸಿಯಿಂದೆಸೆದತ್ತು.

ಟೀ ॥ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಂ=ನಾಮಾಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಕಡೆಯಾಗಿಯುಳ್ಳ ಶಬ್ದಂ. ಪದಂ=ಪದವೆಂಬುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪರಸ್ಪರಸನ್ನಿಕರ್ಷಃ ಸಂಹಿತಾ ॥ 17 ॥

ವೃ ॥ ಶ್ಲಿ[4]ಷ್ಟಾನಾಂ ವರ್ಣಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರಮನ್ಯೋನ್ಯಂ ಸನ್ನಿಕರ್ಷಃ ಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಸಂ[5]ಹಿತಾ ಸಂಧಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಪರಸ್ಪರ ಸನ್ನಿಕರ್ಷಃ=ವರ್ಣಂಗಳಂ ಒಂದರೊಳೊಂದಂ ಕೂ[6]ಡಿ ನುಡಿವುದು. ಸಂಹಿತಾ=ಸಂಹಿತೆಯೆಂಬುದು.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾ[7]ಕರಣವಿವರಣೇ ಸಂಜ್ಞಾವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಪ್ರಥಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅದು ಸ್ವರಾಂಗವೆಂದುಂ ವ್ಯಂಜನಾಂಗವೆಂದುಂ ಸಲ್ಲುವುದು. 2 ವಿಸರ್ಜನೀಯಃ. 3 ಸೊನ್ನೆಯುಂ. 4 ವಿಶಿಷ್ಟಾನಾಂ, ವಿಶೇಷಣಾನಾಂ. 5 ಸಂಹಿತೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ, ಸಂಧಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ. 6 ಕೂಡಿ. 7 ವ್ಯಾಕರಣೇ, ಭಾಷಾಭೂಷಣೇ.

2. ಸಂಧಿವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ಸಂಧೌ ॥ 18 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಧಾವಿತ್ಯಧಿಕಾರೋಽಯಂ । ಇತ ಉತ್ತರಂ ಯ[1]ದ್ವಕ್ಷ್ಯತೇ ತತ್ಪುನಃ ಸಂಧೌ ವಿ[2]ವಕ್ಷಿತಂ ಭವತೀತ್ಯವಗಂತವ್ಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸಂಧೌ=ಮುಂದೆ ಪೇಳ್ವುವೆಲ್ಲಂ ಸಂಧಿಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂದಱಿವುದು.

ಸೂ ॥ ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ ॥ 19 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವರೇ ಪರತ್ರಾವಸ್ಥಿತೇ ಪೂರ್ವಸ್ಯಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಎನ್ನರಸಂ, ತನ್ನಾಳಿಂ, ಮುನ್ನಿಱಿವಂ, ಕೂರ್ತಿರ್ದವಂ, ಬಿಟ್ಟಿಱಿವಂ, ಕೆಟ್ಟೊಳ್ವಂ, ತಳ್ತಿಸೆವಂ, ಪದೆದೈದುಗೊಳ್ವಂ, ಬಿಟ್ಟೊಳ್ಪಂ.

ಟೀ ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಸಂಧಿಯೊಳ್ ಸಾಧಾರಣಮಾಗಿ, ಸ್ವರೇ=ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಸ್ವರಸ್ಯ=ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ರಕೃತೇರುದೇತೋಃ ॥ 20 ॥

ವೃ ॥ ಸಿದ್ಧೇ ಸ[3]ತ್ಯಾರಭ್ಯಮಾಣೋ ವಿಧಿರ್ನಿಯಮಾಯೇತಿ ನಿಯಮಾರ್ಥೋಽಯಂ ಯೋಗಃ ।[4] ಪ್ರ[5]ಕೃತೇಃ ಸಂಬಂಧಿನಃ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಯದಿ ಸ್ಯಾತ್ ತ[6]ದುಕಾರೈಕಾರಯೋರೇವ। ನಾನ್ಯಸ್ಯ । ಸ್ವರಾಧಿಕಾರಾದತ್ರ ಸ್ವರಲೋಪೋ ನಿಯಮ್ಯತೇ । ನ ಪುನಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ॥

ಉ ॥ ಮಾತೆಲ್ಲಂ, ಲೇಸೆಲ್ಲಂ, ನಾಲಗುಳ್ಳನೆ ಬಾಳ್ಗುಂ, ಸೇಸಿಕ್ಕಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ — ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಸಿದ್ಧಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಈ ಸೂತ್ರಂ ನಿಯಮಾರ್ಥಮಾಗಿ ಪೇಳ್ದಪುದು.

ಪ್ರಕೃತೇಃ=ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳ ಲಿಂಗದ. ಉದೇತೋಃ=ಉಕಾರ ಎಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ಮೊದಲ ಸ್ವರಂಗಳ್ಗೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ.ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನ ನಾಮಭಾಗಪ್ರಧ್ವಂಸೇ ॥ 21 ॥

ವೃ ॥ ಯಸ್ಮಿನ್ ನಾ[7]ಮಭಾಗಪ್ರಧ್ವಂಸಃ ಸಂಭವತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಉಕಾರಸ್ಯೈಕಾರಸ್ಯ ಚ ಲೋಪೋ ನ ಭವತಿ ॥

---

1 ಯದ್ವಿವಕ್ಷ್ಯತೇ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವಿಲ್ಲ. 3 ವಿಧಿರಾರಭ್ಯಮಾಣೋ ನಿಯಮಾರ್ಥೋಽಯಂ ಯೋಗಃ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ—ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ ಇತಿ ವಿಧಿನಾ ಪ್ರಕೃತೇರುದಿತಃ—ಎಂದಿದೆ. 5 ಪ್ರಕೃತೇ ಸಂಬಂಧಿನಃ. 6 ಉಕಾರೈಕಾರಯೋರೇವ. 7 ನಾಮಭಾಗಯೋಃ ಪ್ರಧ್ವಂಸಃ.

ಉ॥ ಪಟುವೀತಂ, ಗಾಳುವಿವಳ್, ಮಡುವಿದು, ಆನೆಯೊಶ್ಚು, ಕುದುರೆಯಿಕ್ಕತುಳಂ, ಪಡೆಯಿದು.

ಟೀ॥ ಆವುದಾನೊಂದು ಸಂಧಿಯುಳ್ಳಿ, ನಾಮಭಾಗದ್ವಯಂ ಸೇರದಿರೆ — ಪೆಸರಬಿಯುತಿರ್ದುದು ಅಲ್ಲಿ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಉಕಾರ ಎಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಲೋಪಂ, ನ — ಇಲ್ಲ.

ಲೋಪಃ ಕ³[1] ?

ಸೂ॥ ಭರದಿಂ ವರ್ಣವಿನಾಶಂ।
ತರವಾಗಿಯುವಿಾಕ್ಷಿಸಲ್ಕೆ ಕೇಳಲ್ಕಿರದು॥
ಚ್ಚರಿಸಲ್ಕೆ ಬಾರದಿರ್ದೊಡೆ।
ನಿರತಂ ತಾಂ ಲೋಪಮೆಂಬ ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ॥

ಪಟು ಏಕವಾಕ್ಯಂ ಎಂಬ ಸಂಧಿಗೆ ಪಟ್ಟೇಕವಾಕ್ಯಮೆಂದಾಗದು ; ಮಡು ಇದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಡಿದು ಎಂದಾಗದು ; ಮಾಲೆ ಇಕ್ಕಿದಳ್ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾಲಿಕ್ಕಿದಳ್ ಎಂದಾಗದು.

ಸೂ॥ ಆ[2]ದಿವರ್ಣೈಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ ॥ 22 ॥

ವೃ॥ ಆಕಾರಾಂತಾದಿವರ್ಣಾಂತಾದೇಕಾರಾಂತಾಚ್ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ವ[3]ರೇ ಪರೇ ಯಕಾರೋ ವ್ಯವಧಾಯಕೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಆಯೆಡೆಯೊಳ್ ಸಂಗತಿಯಿಂ ಶ್ರೀಯೊಡೆಯರ್ ಸಲೆಯಿರ್ದರ್.

ಟೀ॥ ಆದಿವರ್ಣೈಕಾರೇಭ್ಯಃ — ಆಕಾರ ಇವರ್ಣ ಎಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಯಃ — ಯಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾಚ್ಛಬ್ದಾವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏ[4] ॥ 23 ॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾಚ್ಛಬ್ದರೂಪಾದವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏಕಾರೇ ಪರೇ ಯಕಾರೋ ವ್ಯವಧಾಯಕೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಆತನಯೆ, ಅವಳಯೆ.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ — ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಅವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏ ಚ — ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕ್ಕಾದೇಶಮಾದ ಎಕಾರಂ ಬರುತ್ತಿರೆಯುಂ ಯಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವ್ಯೋ ವೃವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ॥ 24 ॥

ವೃ॥ ಉವರ್ಣಾಂತಾತ್ ಋವರ್ಣಾಂತಾದಪಿ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ವಕಾರೋ ವ್ಯವಧಾಯಕೋ ಭವತಿ॥

---

1 ಕಿಂ. 2 ಅ ಈ ವರ್ಣೈಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ. 3 ಪರಸ್ವರಸ್ಯ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಕ್ಷರವಿಲ್ಲ.

ಉ ॥ ವಿಧುವಿಲ್ಲದಿರುಳ್ ಪೂವಿಲ್ಲದ ಕೊಳನಂತೆಸೆಯದು; ಪಿತೃವಿವಂ, ಮಾತೃವಿವಳ್, ಋೂವಿತ್ತಂ.

ಟೀ ॥ ವೃವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ=ಉವರ್ಣ ಋವರ್ಣಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ವಃ=ವಕಾರಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏದೋದಂತಾ ನಿಪಾತಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ॥ 25 ॥

ವೃ ॥ ಏಕಾರಾಂತಾ ಓಕಾರಾಂತಾಶ್ಚ ಯೇ ನಿಪಾತಾಸ್ತೇ ಸ್ವರೇ ಪ[1]ರೇ ಪ್ರ[2]ಕೃತ್ಯೈವ ತಿಷ್ಠಂತಿ.—ನ ಚ ಸಂಧಿವಿಕಾರಾನಾಪ್ನುವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಉ ॥ ಎಲೆ ಇದಾವುದೊ, ಅಂತುಟೆ ಅಲ್ತೆ, ಅರಮೆ ಅರಲ್ದ, ಅರೆ ಎಡೆಯೊಳ್; ಅಯ್ಯೋ ಅಕ್ಕಟ, ಓಹೋ ಇರಲಿಂ.

ಟೀ ॥ ಏದೋದಂತಾಃ=ಏಕಾರಾಂತವುಂ ಓಕಾರಾಂತವುಮಪ್ಪ. ನಿಪಾತಾಃ=ನಿಪಾತಶಬ್ದಂಗಳ್. ಸ್ವರೇ ಪರೇ=ಸ್ವರಂಪರವಾಗೆ. ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ=ಸಂಧಿಯಾಗವು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಂತಿರ್ದಂತಿರ್ಕುಂ.

ಸೂ ॥ ವಿಶಂಕಾವಧಾರಣಯೋಃ[3] ॥ 26 ॥

ವೃ ॥ ವಿಶಂಕಾಯಾಮವಧಾರಣೇ[4]ಚ ವರ್ತಮಾನಾಶ್ಶಬ್ದಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಭವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ಆನೆಯೋ ಅದ್ರಿಯೋ, ರಜ್ಜುವೋ ಅಹಿಯೋ, ಈ[5]ವನೋ ಈಯನೋ, ಅ[6]ಕ್ಕುಮೊ ಆಗದೊ ; ಪೊರೆವನೆ ಆಳ್ದಂ, ಕೊರ್ಪನೆ ಆಪ್ತಂ.

ಟೀ ॥ ವಿಶಂಕಾವಧಾರಣಯೋಃ=ವಿಶಂಕೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅವಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಸ್ವರಂ ಪರವಾಗೆ ಸಂಧಿಯಿಲ್ಲ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ಲುತಾಶ್ಚ ॥ 27 ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿಮಾತ್ರಾ ಯೇ ವರ್ಣಾಸ್ತೇ ಚ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಪ್ರ[7]ಕೃತ್ಯೈವ ತಿಷ್ಠಂತಿ ॥

ಉ ॥ ಎಲೆ ಅಣ್ಣಾ೩ ಇತ್ತ ಬಾ. ಕು ಕ್ಕೂ ಕೂ೩ ಎಂದು ಕೋಟಿ ಕೂ[8]ಗಿತ್ತಾಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಪ್ಲುತಾಶ್ಚ=ಪ್ಲುತಂಗಳ್ಗೆಯುಂ ಸ್ವರಂ ಪರವಾಗೆ ಸಂಧಿಯಿಲ್ಲ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾನಾಂ ತೃತೀಯಾಃ ಸಮಾಸೋತ್ತರಪದಾದೌ ॥ 28 ॥

ವೃ ॥ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಾಣಾಂ ಸಮಾಸೋತ್ತರಪದಾದೌ ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ತೆ[9]ತ್ತೃತೀಯವರ್ಣಾ ಭವಂತಿ ॥

---

1 ಪರತಃ. 2 ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಭವಂತಿ. 3 ಇದರ ಮುಂದೆ ವರ್ತಮಾನಃ ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಗೋಚರೇ. 5 ಈವನೆ ಈಯಂ. 6 ಅಕ್ಕುಮೆ ಆಗದು. 7 ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವಾವತಿಷ್ಠಂತೇ. 8 ಕೂಗಿದುದಾಗಳ್. 9 ತೇಷಾಂತೃತೀಯಾ ವರ್ಣಾ ಭವಂತಿ.

ಉ ‖ ಪಱಿಗನ್ನಡಂ, ಅಱಿಗಬ್ಬಂ; ಕೆಂದಳಿರ್, ಬಾಂದೊಱೆ; ನುಣ್ಬರಲ್, ತಣ್ಬುೞಲ್.

ಟೀ ‖ ಸಮಾಸೋತ್ತರಪದಾದೌ=ಸಮಾಸದ ಮುಂದಣ ಪದದ ಆದಿಯೊಳಿರ್ದ್ದಂ ತಪ್ಪ. ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾನಾಂ=ವರ್ಗದ ಮೊದಲಕ್ಕರಂಗಳ್. ತೃತೀಯಾಃ=ತಂತಮ್ಮ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ನಾ[1]ದಿಷ್ಟರೇಫಾತ್ ‖ 29 ‖

ವೃ ‖ ಆದೇಶವಿ[2]ಹಿತಃ ಪರಿಣಾಮಿ ಯೋ ರೇಫಃ ತಸ್ಮಾತ್ಪರಭೂತಾನಾಂ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾನಾಂ ವ[3]ರ್ಗತೃತೀಯತ್ವಂ ನ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಮಾರ್ಕೊರಲ್, ಮಾರ್ತಲೆ, ಮಾರ್ಪಡೆ; ಬಿರ್ಕೈ, ಬಿರ್ತಲೆ, ಬಿರ್ಪಿಡಿ.

ಟೀ ‖ ಆ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳ್, ಆದಿಷ್ಟರೇಫಾತ್=ಆದೇಶದಿಂ ಬಂದ ರೇಫೆಯತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದೊಡೆ. ಅವರ್ಕೆ, ನ=ತಂತಮ್ಮ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳ್ ಇಲ್ಲ.

ಉ ‖ ಮಾರ್ಕೊರಲ್ ಎಂಬುದರ್ಕೆ ಮಾರ್ಗೊರಲೆಂದಾಗದು, **ಮಾರ್ಕೊರಲ್**. (ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು.

ಸೂ ‖ ಚಟವರ್ಗಯೋಶ್ಚ ‖ 30 ‖

ವೃ ‖ ಚವರ್ಗ ಟವರ್ಗಯೋಃ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಯೋಶ್ಚ ತೃತೀಯೌ ನ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಅಳಿಚೆನ್ನಂ, ಕಡುಚಾಗಿ, ಉರಚಲ್ಲಿ; ಮಾತುಟೆಪ್ಪರಂ, ಪೊಸಟಂಕಂ, ಪೂಣಿಕಟಿಕ್ಕೆ.

ಟೀ ‖ ಚಟವರ್ಗಯೋಶ್ಚ=ಚಟವರ್ಗಂಗಳ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳ್ಗೆಯುಂ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳಾಗವು.

ಉ ‖ ಆಳಿಚೆನ್ನಂ, ಅಳಿಜೆನ್ನನೆಂದಾಗದು. (ವೃ. ನೋ.) ಇವಕ್ಕೆ ಜತ್ವಡತ್ವಂಗಳಾಗವು.

ಸೂ ‖ ಸ್ವರಯರಲೇಭ್ಯೋ ಬಹುಳಂ ವಃ ಪವರ್ಗಸ್ಯ ‖ 31 ‖

ವೃ ‖ ಸ್ವರಾತ್ ಯಕಾರಾತ್ ರೇಫಾತ್ ಲಕಾರಾಚ್ಚ ಪರಸ್ಯ ಪವರ್ಗಸ್ಯ ಬಹುಳಂ ವಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪೊಸವೆಸರ್, ಎಳವಿದಿರ್, ಮರವಣೆ; ಕೆಯ್ವಾಱೆ, ಮೆಯ್ವೆಸಂ, ತಾಯ್ವನೆ; ಬಲ್ವಡೆ, ಕಲ್ವಾೞೆ, ಪುಲ್ವನೆ; ನೀರ್ವಾವು, ನೀರ್ವೆಳಸು, ನೀರ್ವಾನಸಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ ‖

1 ನಾದೇಶಜಾತ್, 2 ರಚಿತಃ, 3 ತೃತೀಯಾ ನ ಭವಂತಿ.

ಉ ॥ ನಿ[1]ಡುರ್ಚೆ, ಉ[2]ಡುವೊಗಂ ; ಕೆಯ್ಮ್ಮಾಡಿದಂ, ಕೆಯ್ಮ್ಮುಱೆಯಂ ; ಪೆರ್ಬಾಗಿಲ್, ಕಾಮ್ಮರ್ಗಿಲ್ ; ಬಲ್ಮುಗುಳ್, ಪುಲ್ಮರುಳ್.

ಕ್ವ[3]ಚಿದ್ವಾಕ್ಯೇಪಿ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಊರ್ಗೆ ವ್ರೋದಂ.

ಟೀ ॥ ಸ್ವರಯರಲೇಭ್ಯಃ=ಸ್ವರ ಯಕಾರ ರಕಾರ ಲಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ. ಪವರ್ಗಸ್ಯ=ಪವರ್ಗಕ್ಕೆ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ವಃ=ವಕಾರವುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಬಹುಳ ಗ್ರಹಣಾತ್=ಬಹುಳಶಬ್ದ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂ. ಕ್ವಚಿತ್ ನ ಭವತಿ=ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಎಂಬಿವಱೊಳ್ ಹತ್ವವಾಗದು.

ಸೂ ॥ ವ್ಯಂಜನಾದಲಯಾತ್ಸಸ್ಯ ಚಃ ಕ್ವಚಿಜ್ಜತ್ವಂ[4] ॥ 32 ॥

ವೃ ॥ ಲಕಾರ ಯಕಾರ ವರ್ಜಿತಾತ್ ವ್ಯಂಜನಾತ್ ಪ[5]ರತೋವಸಿ ತಸ್ಯ ಸಕಾರಸ್ಯ ಚಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಣ್ಚರಂ, ಇಂಚರಂ, ಬಿರ್ಚವಡಿ.

ಬಹುಳಮಿ[6]ತ್ಯನುವರ್ತತೇ । ತತಃ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಕಣ್ಸೋಲಂ, ಕೀಟ್ಸುರಿ.

ಕ್ವಚಿತ್ ಜಕಾರೋಪಿ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪೊಂಜುರಿಗೆ, ಮುಂಜೂರ್.

ಅಲಯಾದಿತಿ ಕಿಂ ? ಮೆಲ್ಸರಂ, ಬಲ್ಸರಿ ; ಮೆಯ್ಸೋಂಕು, ಬಾಯ್ಸವಿ, ಕಯ್ಸೊರೆ.

ಟೀ ॥ ಅಲಯಾತ್=ಲಕಾರ ಯಕಾರಂಗಳಲ್ಲದಂತಪ್ಪ. ವ್ಯಂಜನಾತ್=ವ್ಯಂಜನಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ. ಸಸ್ಯ=ಸಕಾರಕ್ಕೆ. ಚಃ=ಚಕಾರಾದೇಶವುಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳಾಗದು. ಕಣ್ಸೋಲಂ, ಕೀಟ್ಸುರಿ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ಚಕಾರವಾಗದು.

ಕ್ವಚಿತ್=ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್. ಆ ಸಕಾರಕ್ಕೆ, ಜತ್ವಂ=ಜಕಾರವುಮುಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅಲಯಾತ್ ಎಂಬ ನಿಷೇಧಶಬ್ದದಿಂ ಲಕಾರ ಯಕಾರಂಗಳಿಂ ಪರವಾದ ಸಕಾರಕ್ಕೆ ಚತ್ವವಾಗದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ನಡುರ್ಚೆ. 2 ಉಡುವೊಲಂ. 3 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ವಚಿಜ್ಜತ್ವಂ ಎಂಬುದು ಬೇರೆ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಇದೆ. 5 ಪರಸಕಾರಸ್ಯ, ಪರತಸ್ಸಕಾರಸ್ಯ. 6 ಮಿತಿ ವರ್ತತೇ.

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ಛ[1]ತ್ವಂ ॥ 33 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[2]ಖ್ಯಾವಿಷಯೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಲಕಾರಯಕಾರರಹಿತವ್ಯಂಜನಾ[3]ತ್ಪರಸ್ಯ ಸಕಾರಸ್ಯ ಛಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಇ[4]ರ್ಛಾಸಿರಂ, ಎಣ್ಛಾಸಿರಂ.

ಅಲಯಾದಿತಿ ಕಿಂ ? ನಾಲ್ಸಾಸಿರಂ, ಅಯ್ಸಾಸಿರಂ.

ಟೀ ॥ ಅಲಯುವುಪ್ಪ ವ್ಯಂಜನಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ಸಕಾರಕ್ಕೆ, ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ=ಲೆಕ್ಕದೆಣಿಕೆಯುಂ ನುಡಿವಲ್ಲಿ. ಛತ್ವಂ=ಛಕಾರವುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಲಕಾರ ಯಕಾರಂಗಳ ಮುಂದಣ ಸಕಾರಕ್ಕೆ ಛಕಾರವಾಗದು. ನಾಲ್ಸಾಸಿರಂ, ಅಯ್ಸಾಸಿರಂ, ಎಂದಪ್ಪುದಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಛಾಸಿರಂ, ಅಯ್ಛಾಸಿರಂ, ಎಂದಾಗದು.

ಸೂ ॥ ನಣಲಯಳಾ ದ್ವಿಃ ಸ್ವರೇ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಾಃ ॥ 34 ॥

ವೃ ॥ ಹ್ರ[5]ಸ್ವಾಕ್ಷರಪೂರ್ವಕಾಃ ನಣಲಯಳಕಾರಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ದ್ವಿರ್ಭಾವಮಾಪದ್ಯಂತೇ ॥

ಉ ॥ ಪೊ[6]ನ್ನುಳ್ಳವನೆ ಕುಲೀನಂ, ಮಣ್ಣೊಲ್ಲಂ, ಪುಲ್ಲಿಲ್ಲಂ, ಕೆಯ್ಯಾದುದು, ಮುಳ್ಳುಳ್ಳುವೆ ಕೇದಗೆಗಳ್.

ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಾ ಇತಿ ಕಿಂ ? ತಾನೆಂದಂ, ಜಾಣಿಂದಂ, ಮೇಲಾಳ್ಗಳ್, ಬಾಯಾಟಲ್, ಕೇಳೀತಂ.

ಟೀ ॥ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಾಃ=ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಂಗಳಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳ. ನಣಲಯಳಾಃ=ನಕಾರ ಣಕಾರ ಲಕಾರ ಯಕಾರ ಳಕಾರಂಗಳ್. ಸ್ವರೇ=ಸ್ವರಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ದ್ವಿಃ=ದ್ವಿತ್ವಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವದೊಳಲ್ಲದೆ ದೀರ್ಘಪೂರ್ವದೊಳಾದೊಡೆ ನಣಲಯಳಂಗಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವವಾಗದು. ತಾನ್ ಎಂದಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಾನ್ನೆಂದಂ ಎಂದಾಗದು, ತಾನೆಂದಂ ಎಂದೇ ಅಪ್ಪುದು. (ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು.

ಸೂ ॥ ನಾನೇಕಾಕ್ಷರಪದೇ ॥ 35 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿ[7]ತ್ರ್ಯಾದಿಸ್ವರಸಂಪನ್ನೇ ಪದೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ನಣಲಯಳಕಾರಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ದ್ವಿರ್ಭಾವಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಡನಿಲ್ಲಂ, ಸರಣಾರುಂ, ಪವಣುಂಟು, ಕವಲಿಲ್ಲಂ, ತೊದಳಿಲ್ಲದ ನುಡಿ.

---

1 ಛಃ. 2 ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ. 3 ನಾದುತ್ತರಸ್ಯ. 4 ಮೂವತ್ತಿಛಾಸಿರಂ, ಇಪ್ಪತ್ತಛಾಸಿರಂ. 5 ಹ್ರಸ್ವ ಪೂರ್ವಾಃ. 6 ಪೊನ್ನಳ್ಳಿಯು. 7 ಅನೇಕಸ್ವರ.

ಟೀ ॥ ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಂ ಪೂರ್ವಮಾಗಿಯುಂ, ಅನೇಕಾಕ್ಷರಪದೇ—ಅನೇಕಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ ಪದಂ ಮೊದಲೊಳಿರ್ದ್ದ ಸ್ವರಂ ಮುಂದಾಗೆ. ನ—ನಣಲಯಳಂಗಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ವ್ಯಯೇಪಿ ॥ 36 ॥

ವೃ ॥ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದೇಷು ವರ್ತಮಾನಾಃ ನಣಲಯಳಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ದ್ವಿ[2]ರ್ಭಾವಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ಇದ.ದಲಪೂರ್ವಂ, ಸ್ಮರನಪ್ರೊಲೀತಂ.

ಟೀ ॥ ಅವ್ಯಯೇಪಿ—ಅವ್ಯಯಪದಂ ಪೂರ್ವಮಾಗಿ ಸ್ವರಂಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ನಣಲಯಳಂಗಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಸಂಧಿವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ದ್ವಿತೀಯಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅವ್ಯಯೇಪಿಚ. 2 ದ್ವಿತ್ವ ಭವಂತಿ.

3. ವಿಭಕ್ತಿ ವಿಧಾನಂ.

———:0:———

ಸೂ ॥ ಅರ್ಥವದಕ್ರಿಯಾವಾಚಿ ಕೃದಂತಂ ಚ ಲಿಂಗಂ ॥ 37 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾವಾ[1]ಚಿನೋನ್ಯದರ್ಥವಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಂ ಚ ಲಿಂಗಸಂಜ್ಞಂ ಭವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅಕ್ರಿಯಾವಾಚಿ=ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕವಲ್ಲದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ. ಅರ್ಥವತ್=ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಮುಂ. ಕೃದಂತಂ ಚ=ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತವಪ್ಪ ಶಬ್ದಮುಮಂ. ಲಿಂಗಂ=ಲಿಂಗಮೆಂಬರ್.

ಸೂ ॥ ತತೋ ವಿಭಕ್ತಯಃ ॥ 38 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಮಾಲ್ಲಿಂಗಸಂಜ್ಞಾತ್ ಪ[2]ರತೋ ವಿಭಕ್ತಯೋ ವ್ಯು[3]ತ್ಪಾದ್ಯಂತೇ ॥

ಟೀ ॥ ತತಃ=ಆಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ವಿಭಕ್ತಯಃ=ವಿಭಕ್ತಿಗಳಪ್ಪುವು.

ಸೂ ॥ ತಾ[4]ಸ್ತು ಮಮಿಂಕೆ ಅದದೊಳ್ ॥ 39 ॥

ವೃ ॥ ಮ್, ಅಮ್, ಇಮ್, ಕೆ, ಅತ್, ಅತ್, ಒಳ್, ಇತಿ ತಾಃ ಪುನಃ ಸಪ್ತ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ ॥ ತ[5]ದ್ಯಥಾ—

ನೆಲಂ, ನೆಲನಂ, ನೆಲದಿಂ, ನೆಲಕೆ, ನೆಲದತ್ತಣಿಂ, ನೆಲದ, ನೆಲದೊಳ್.

ಮ[6]ರನಿರ್ದುದು ಕೊಳ್ ಮರನಂ ।
ಮರದಿಂ ಮಾಡಾನೆಯುಂ ಮರಕ್ಕೆಱೆ ನೀರಂ ॥
ಮರದತ್ತಣಿನಾಂ ಬಂದೆಂ ।
ಮರದದು ಪಣ್ ಮರದೊಳಿರ್ಪರು ತಳಿರ್ತಿರ್ಪರು ಮರನೇ ॥

ಟೀ ॥ ತಾಃ=ಅವು. ತು=ಮತ್ತೆ. ಮಮಿಂಕೆ ಅದದೊಳ್=ಮ್, ಅಮ್, ಇಮ್, ಕೆ, ಅತ್, ಅತ್, ಒಳ್ ಎಂದಿಂತು ಏೞು ವಿಭಕ್ತಿಗಳಪ್ಪುವು. ಅವು ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂದೆ ಪ್ರಥಮೆ, ದ್ವಿತೀಯೆ, ತೃತೀಯೆ, ಚತುರ್ಥಿ, ಪಂಚಮಿ, ಷಷ್ಠಿ, ಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳುವಾಗಿ ಲಿಂಗದ ಪರದಲ್ಲಿ ನಿ[7]ಱಿಸೆ ಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪುವು.

ಅದೆಂತೆನೆ—

'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಮ್' ಎಂಬುದ ನಿಱಿಸೆ 'ಮರಮ್' ಎಂದಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಅತೋಽನುಸ್ವಾರಃ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ (45)—ಅಕಾರಾಂತವಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕು—'ಮರಂ' ಎಂದಾಯ್ತು.

---

1 ವಚನಾದನ್ಯತ್. 2 ಪರಾ. 3 ವ್ಯುತ್ಪದ್ಯಂತೇ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ತಾಸ್ತು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 5 ಯಥಾ. 6 ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 7 ಇರಿಸೆ.

ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯಾದ 'ಅಮ್' ಎಂಬುದು ಇರ್ದಲ್ಲಿ, ವಿಭಾಷಯಾಮಿ ಮ್ನೌ (52)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದ ಅಮ್ ಇರೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಆ ಅಮ್ ಶಬ್ದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು.—ಮರ + ಮ್ + ಅಮ್ ಅಥವಾ ಮರ + ನ್ + ಅಮ್ ಎಂದಿರೆ, ಅಸ್ವರಮಪ್ಪ ವ್ಯಂಜನಂ ಪರದೊಳಿರ್ಪ ಸ್ವರಮಂ ಕೂಡುವ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಎರಡುಂ ಪಲವುಂ ವರ್ಣಂ ।
ಪರಸ್ಪರಂ ಕೂಡುವೆಡೆಯದು ಸಂಧಿ ವಲಂ ॥
ಸ್ವರರಹಿತವ್ಯಂಜನಮವು ।
ಪರವರ್ಣಮನೆಯ್ದುತಿರ್ಪುವಾ ಸಂಹಿತೆಯೊಳ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 49).

ಮರಮಮ್, ಮರನಮ್, ಎಂದು ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳ್ ವಿಭಕ್ತಿಸ್ವರಮಂ ಕೂಡಿರೆ ಮುಂದಣ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಮಪ್ಪ ಸೂತ್ರಂ: ಮನಯೋರ್ಬಿಂದುಃ (112)—ವಿರಾಮದೊಳ್ ವರ್ತಿಸುವ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ--ಮರಮಂ, ಮರನಂ, ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. ಇದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ವಿತತನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ।
ದ್ವಿತೀಯೆಯೊಳ್ ಮತ್ವನತ್ವವಿಧಿ ಮತ್ವಮೆ ಸಂ ॥
ಗತಿವಡೆಗುಂ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಳ್ ।
ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದುವರ್ಕೆ ದಾಗಮಮಕ್ಕುಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 106).

'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ತೃತೀಯೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಇಮ್' ಇರೆ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ ದಃ (51)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರದ ಆದಿಯೊಳ್ ದಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ—'ಮರದ + ಇಮ್' ಎಂದಿರೆ, ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ (19) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ದಕಾರದ ಅಕಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ, 'ಇಮ್' ಶಬ್ದದ ಇಕಾರಮಂ ಕೂಡಿ ಮುಂದಣ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಸೊನ್ನೆಯಾಗೆ 'ಮರದಿಂ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಅಂತೇ ದಂ ತೃತೀಯಾಯಾಃ (60)—ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಮಾದ ಪದದ ಮುಂದೆ 'ದಂ' ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ—'ಮರದಿಂದಂ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಏದಂತತಾ ಚ (61)—ಆ ತೃತೀಯೆಗಾಗಮಮಾದ 'ದಂ' ಎಂಬುದರ್ಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ ಏಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ—'ಮರದಿಂದೆ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬಱಿಯ ಎಕಾರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ—'ಮರದೆ' ಎಂದಕ್ಕುಂ. ಈ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿಕಲ್ಪಮಂ ತೋಱುವುದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಮನಿಸಿ ತೋಱುಗು . ಮಿಮಿಂ ।
ದಮಿಂದೆಯೆಂಬಿವು ತೃತೀಯೆಯೊಳ್ ಮತ್ತಮೆಕಾ ॥
ರಮದೊಂದೆ ಮೇಣ್ ತೃತೀಯೆಗೆ ।
ಸಮುಚಿತಮಾದೇಶಮಱಿದುಕೊಳ್ಗಿಕ್ರಮದಿಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 107).

ಚತುರ್ಥ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಚತುರ್ಥ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಕೆ' ಇರೆ, ವಾ ನಪುಂಸಕೇ ದ್ವಿತ್ವಂ (63)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದ ತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ದ್ವಿತ್ವಮಕ್ಕುಂ— 'ಮರಕೆ', 'ಮರಕ್ಕೆ', ಎಂದಾಯ್ತು. ಈ ಚತುರ್ಥಿಯ ದ್ವಿತ್ವವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಒದವುವುದದಂತವುಲ್ಲಿಂ ।
ಗದೊಳ್ ಗೆಯೆಂದಾದಿಬಿಂದುವಿಂ ದ್ವಿತ್ವಂ ವೇ॥
ಣೊದವುವುದು ನಪುಂಸಕಲಿಂ ।
ಗದೊಳ್ ಚತುರ್ಥಿಗೆ ಗೆಯಕ್ಕುಮುೞಿದೆಡೆಗೆಲ್ಲಂ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 113).

ಪಂಚಮ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪಂಚಮ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಅತ್' ಇರೆ, ಅನುಬಂಧಲೋಪಮಾಗಿ ದತ್ವಮಾಗಿ 'ಮರ+ದ+ಅ' ಇರೆ, ಅತ್ತಣಿಂ ತ್ವನುಸಂಧೇಯಃ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ (66)—ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ 'ಅತ್ತಣಿಂ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಮಂ ಪತ್ತಿಸೆ, ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗೆ, 'ಮರದತ್ತಣಿಂ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. ಮತ್ತಂ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮ್ಯೇಕ ವಚನಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಮೂಱು ರೂಪಂ ತೋಱುವ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಅತ್ತಣಿನೆಂದು ನಿಮಿರ್ಚುವ ।
ರತ್ತಮದೆಂದುಸಿರ್ವ ಪಂಚಮಿಯನಲ್ಲಿ ಕೆಲರ್॥
ಪತ್ತಿಸುವರ್ ಮೂದೆಱನಂ ।
ಪೆತ್ತ ತೃತೀಯೆಯನೆಕಾರಮಂ ಪರಿಹರಿಪರ್॥ (ಶ. ಮ. ದ. 116).

ಈ ಲಕ್ಷಣದಿಂ 'ಮರದತ್ತಣಿಂದಂ', 'ಮರದತ್ತಣಿಂದೆ', ಎಂದುಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಕ್ಕುಂ; ತೃತೀಯೆಯ ಮೂಱು ರೂಪಿಂಗಾದೇಶಮಾದ 'ಎ' ಎಂಬುದಂ 'ಮರದತ್ತಣೆ' ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗದು.

ಷಷ್ಠ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಷಷ್ಠ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಅಶ್' ಇರೆ, ಅನುಬಂಧಲೋಪಮಾಗಿ ದತ್ವಮಾಗಿ 'ಮರ+ದ+ಅ' ಇರೆ, ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅಕಾರಂ ಪೂರ್ವವ್ಯಂಜನದೊಳ್ ಕೂಡೆ 'ಮರದ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ ಷಷ್ಠ್ಯಾ ಯಥೇಷ್ಟಂ (67)—ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳ್ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಇಷ್ಟಮಪ್ಪಂತು ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ—'ಮರದಾ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಮತ್ತಮನ್ಯವ್ಯಾಕರಣದೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಕ್ಕೆ ಪೇೞ್ದ ಸೂತ್ರಂ—

ಆದರಿಪರ್ ಕೆಲಬರ್ ದೀ ।
ರ್ಘಾದೇಶಮನಗ್ರದಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠಿಯಕಾರ॥
ಕ್ಕಾ ದೀರ್ಘಮನಿರದರಬರ್ ।
ಖೇದದ ಸಂಭ್ರಮದ ಮುಯ್ಯೊಳುತ್ಪಾದಿಸುವರ್॥ (ಶ. ಮ. ದ. 117).

ಸಪ್ತಮ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಸಪ್ತಮ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯ 'ಒಳ್' ಇರೆ, ದಕಾರಾಗಮಮಾಗೆ, 'ಮರದೊಳ್' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. ಸಪ್ತಮ್ಯಾ ಅಲ್ಲಿ ವಾ (69)—ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯ 'ಒಳ್' ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ 'ಅಲ್ಲಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ—'ಮರದಲ್ಲಿ' ಎಂದಾಯ್ತು. 'ಅಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ರೂಪಮಂ ಸಪ್ತಮ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ ತೋಱಿಸಿ ಪೇೞ್ದ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಅಲ್ಲಿಯೊಳೆಂಬಿವು ಮಿಕ್ಕಿಡೆ ।
ಗೆಲ್ಲಂ ದಿಗ್ವಾಚಿಯುಪ್ಪದಂತಕ್ಕಲ್ ಮ ॥
ತ್ತಲ್ಲಿಯುಕಾರಕ್ಕೆತ್ವಂ ।
ಬಲ್ಲರ ಮತದಿಂ ವಿಕಲ್ಪವಿಧಿ ಸಪ್ತಮಿಯೊಳ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 119).

ಆಮಂತ್ರಣೈಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದ ಏಕವಚನದ 'ಮ್' ಇರೆ, ಆಮಂತ್ರಣೇ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪಃ (70)—ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ—'ಮರ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಏತ್ವಂ ವಾ ತದಂತಸ್ಯ (71)—ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಏಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ— 'ಮರಮೇ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ (53)—ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಮಾಗೆ, ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಏತ್ವಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಆ ಸೊನ್ನೆಗೆ ಪರಮಾಗೆ, ಆ ಸೊನ್ನೆಗಂ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು—'ಮರನೇ' ಎಂದುಮಾಯ್ತು. ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಚ ಶಬ್ದದಿಂ ವಕಾರಮುಮಪ್ಪುದು. ಇವಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಶಿಷ್ಟಕವಿಪ್ರಯೋಗಂ—

ನಂ[1]ದನಮೇ ಲತಾಭವನಮೇ ಕೊಳನೇ ತಳಿರೇ ಮದಾಳಿಯೇ ।
ಚಂದನವೃಕ್ಷಮೇ ಕುಳಿರ್ವ ತಣ್ಬೆಳಲೇ ಗಿಳಿಯೇ ವಸಂತನೇ ॥
ನೊಂದಪೆನಾದ್ರ್ಪಲ್ದಪೆನಡರ್ದು ಬಿಱೆ ನಟ್ಟಲರಂಬ ಗಾಯದಿಂ ।
ಬೆಂದಪೆನಿಂದು ತಂದು ಕುಡು ನಾಡೆಯುಮಾಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷಿಯಂ ॥

ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ನಯಸೇನಸ್ಯ(73)—ನಯಸೇನಾಚಾರ್ಯನ ಮತದಿಂ ಸಂಬೋಧನೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ.

ಉ॥ ಎ[2]ಲೆ ಗಣಪ, ಸುಖಸಂಪದಮಂ ಮಾೞ್ಪುದೆಮಗೆ ಪರಮಜಿನೇಂದ್ರಾ.

ಈ ಸಂಬೋಧನೆಗೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಎಲ್ಲಿಯುಮಾಮಂತ್ರಣದೊಳ್ ।
ಬಲ್ಲರ್ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಮಂ ಲೋಪಿಸುವರ್ ॥
ನಿಲ್ಲದೆ ವಿಕಲ್ಪಮುಖದಿಂ ।
ಸೊಲ್ಲಿಸುವರ್ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಕಾಕುಗಳೆರಡಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 123).

1 ಶ. ಮ. ದ. ಪುಟ 152. 2 ರಬೋ. ಪುಟ 151.

ಈ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣದೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಸಪ್ತವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಾದಿಗಳ್ಗೆ ತೋಱಿಸಿದನಿತಕ್ಕಂ ಉದಾಹರಣಂ :—

ಮರಂ ;
ಮರಮಂ, ಮರನಂ ;
ಮರದಿಂ, ಮರದಿಂದಂ, ಮರದಿಂದೆ, ಮರದೆ ;
ಮರಕೆ, ಮರಕ್ಕೆ ;
ಮರದತ್ತಣಿಂ, ಮರದತ್ತಣಿಂದಂ, ಮರದತ್ತಣಿಂದೆ ;
ಮರದ, ಮರದಾ ;
ಮರದೊಳ್, ಮರದಲ್ಲಿ ;
ಮರ, ಮರಮೇ, ಮರನೇ, ಮರವೇ.

ಮತ್ತೆಯುಂ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸಹಜ [ರೂಪವ] ನಿತಕ್ಕಂ ಉದಾಹರಣಂ—
ಮರಂ, ಮರಮಂ, ಮರದಿಂ, ಮರಕ್ಕೆ, ಮರದತ್ತಣಿಂ, ಮರದ, ಮರದೊಳ್.

ಈ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣದ ಕಂದಂ—

ಮ[1]ರನಿರ್ದುದು ಮರನಂ ಕಡಿ ।
ಮರದಿಂ ಮಾಡಾನೆಯುಂ ಮರಕ್ಕೆ ಱೆ ನೀ[ರೆಂ] ॥
ಮರದತ್ತಣಿನೆಲೆಯುದಿರ್ದುದು ।
ಮರದದು ಪಣ್ ಮರದೊಳಿರು ತಳಿತ್ತಿರು ಮರನೇ ॥

'ಹರಿ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಮ್' ಇರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46)—ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದುೞಿದ ಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ—'ಹರಿ' ಎಂದಾಯ್ತು. 'ಹರಿ + ಅಮ್' ಎಂದಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಆದಿವರ್ಣೈರ್ಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ (22) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಯತ್ವಮಾಗಿ—ಹರಿಯಂ, ಹರಿಯಿಂ. ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ 'ಹರಿ+ಕೆ' ಎಂದಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಶೇಷಾತ್ತೃತೀಯತ್ವಂ (64)—ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದುೞಿದ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಕೆಕಾರಕ್ಕೆ ಆಕವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ ಗಕಾರಮಕ್ಕುಂ—ಹರಿಗೆ, ಹರಿಯತ್ತಣಿಂ, ಹರಿಯ, ಹರಿಯೊಳ್. ಇದಱಂತೆ ಕರಿ, ಬಿದಿ, ನದಿ, ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ ಸಿದ್ಧಮಪ್ಪುವು.

'ವಿಧು' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಮ್' ಇರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ 'ವಿಧು' ಎಂದಾಯ್ತು. 'ವಿಧು + ಅಮ್' ಎಂದಿರೆ, ವೋ ವೃವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ (24) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ವಕಾರಾಗಮಮಾಗಿ—ವಿಧುವಂ. ಉದಂತಾತ್ತೃತೀಯಾದಿಷ್ವಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ

1 ಕ. ಮ. ಕ. ಷಟ 115.

(54)—ಉಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೆ ಇನಾಗಮಮಕ್ಕುಂ—ವಿಧುವಿನಿಂ, ವಿಧುವಿಂಗೆ, ವಿಧುವಿನತ್ತಣಿಂ, ವಿಧುವಿನ, ವಿಧುವಿನೊಳ್. ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂ ಮಧು, ವಧು, ಮಡು, ಗಿಡು, ಮೊದಲಾದುವು ಸಿದ್ಧಮಪ್ಪುವು.

ಭ್ರಾತೃ, ಮಾತೃ, ಸವಿತೃ; ಕೆಱೆ, ಪೆಱೆ, ತೊಱೆ, ಬಾಲೆ, ಮಾಲೆ; ತೋಳ್, ಬಾಳ್, ಕೋಳ್; ಎಂಬೀಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳಪ್ಪ ಲಿಂಗಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಪೂರ್ವಾಪರಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಂ ನಿಱಿಸಿ ಸಿದ್ಧಂಮಾೞ್ಕೆ.

ಸೂ ॥ ದಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರ್ಗಳಾದೌ ॥ 40 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಮಾದೌ ದಿತ್ವಬಹುತ್ವವಿಷಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಗಳಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ದ್ವಿತ್ವೇ—ಕಣ್ಗಳ್, ಕಣ್ಗಳಂ, ಕಣ್ಗಳಿಂ, ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ, ಕಣ್ಗಳತ್ತಣಿಂ, ಕಣ್ಗಳ, ಕಣ್ಗಳೊಳ್.

ಬಹುತ್ವೇ—ಕುರುಳ್ಗಳ್, ಕುರುಳ್ಗಳಂ, ಕುರುಳ್ಗಳಿಂ, ಕುರುಳ್ಗಳ್ಗೆ, ಕುರುಳ್ಗಳತ್ತಣಿಂ, ಕುರುಳ್ಗಳ, ಕುರುಳ್ಗಳೊಳ್.

ಟೀ ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳ್, ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ=ದ್ವಿವಚನಬಹುವಚನಂಗಳೊಳ್. ಆದೌ=ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿ. ಗಳ್=ಗಳಾಗಮಮಕ್ಕುಂ.

'ತೊಡೆ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಗಳಾಗಮಮಾಗಿ 'ತೊಡೆ+ಗಳ್' ಎಂದಿರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಮುಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ—ತೊಡೆಗಳ್, ತೊಡೆಗಳಂ, ತೊಡೆಗಳಿಂ. ಶೇಷಾತ್ತೃತೀಯತ್ವಂ (64) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಕೆಕಾರಕ್ಕೆ ಗೆಕಾರಮಾಗಿ—ತೊಡೆಗಳ್ಗೆ. ತೊಡೆಗಳತ್ತಣಿಂ, ತೊಡೆಗಳ, ತೊಡೆಗಳೊಳ್. ಈ ತೆಱದಿಂದೆಲ್ಲಕ್ಕಂ ವಿಭಕ್ತಿಯಂ ಪತ್ತಿಸುವುದು. ದ್ವಿವಚನದ ಗಳಾಗಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಂ—

ತೊ[1]ಡೆಗಳ್ ರಂಭಾಸ್ತಂಭದ ।
ಗಿಡುಗಳ್ ಕಣ್ಗಳ್ ಮನೋಜವೀರನ ನೇಣ್ಗಳ್ ॥
ನಿಡುದೋಳ್ಗಳ್ ದಿಕ್ಕರಿಕರ ।
ದೊಡನಾಡಿಗಳೆನಿಸಿ ಮೆಱೆವುದಾತನ ರೂಪಂ ॥

ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ—ಕೊಳಗಳ್, ಕೊಳಗಳಂ, ಕೊಳಗಳಿಂ, ಕೊಳಗಳ್ಗೆ, ಕೊಳಗಳತ್ತಣಿಂ, ಕೊಳಗಳ, ಕೊಳಗಳೊಳ್.

ಕೊ[2]ಳಗಳ್ ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ್ ।
ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ್ ಸಮೃದ್ಧಮಧುಗಳ್ ಮಧುಗಳ್ ॥
ಚಳದಳಿಕುಳಾಕುಳಂಗಳ್ ।
ವಿಳಸದಳಿಪ್ರತತಿ ಮಧುರವಿರುತಿಯೆ ಬನದೊಳ್ ॥

---

1 ಕ, ಮ, ದ, ಪುಟ 117. 2 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 623.

ಸೂ ॥ ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಮವು ತದಂತೇ ॥ 41 ॥

ವೃ ॥ ಸರ್ವನಾಮ್ನಾಂ ಗುಣವಚನಾನಾಂ ಚ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವವಿಷಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ತೇಷಾಮಂತೇ ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅವು ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸರ್ವನಾಮ್ನಿ—ಎಲ್ಲವು, ಎಲ್ಲವಂ, ಎಲ್ಲವಱಿಂ, ಎಲ್ಲವಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲವಱತ್ತಣಿಂ, ಎಲ್ಲವಱ, ಎಲ್ಲವಱೊಳ್.

ಗುಣವಚನೇ—ಇನಿಯವು, ಇನಿಯವಂ, ಇನಿಯವಱಿಂ, ಇನಿಯವಕ್ಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಪಿರಿಯವು, ಪಿರಿಯವಂ, ಪಿರಿಯುವಱಿಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪ್ರ[1]ಕೃತತ್ವಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಗಳಪಿ. ಉ ॥ ನೀಂಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಂ = ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳ್ಗೆ, ದಿತ್ವಬಹುತ್ವಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ, ತದಂತೇ = ಅವಱ ಅಂತದೊಳ್. ಅವು = ಅವು ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ.

ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳಾವುವು ಎಂದೊಡೆ—

ಅದುವಿದುವುದುವಾವುದುವೆ ।
ಲ್ಲದು ಪೆಱತೇಂ ಪೆಱದೆನಿಪ್ಪ ಶಬ್ದಂಗಳ್ ತ ॥
ಪ್ಪದೆ ಸರ್ವನಾಮಮಕ್ಕುಂ ।
ವಿದಗ್ಧರಿದನಱಿದು ನಿಲಿಕೆ ಲಿಂಗಸ್ಥಳದೊಳ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 78).

ಒಳ್ಳಿತು ಮೆಲ್ಲಿತು ಬೆಟ್ಟಿತು ।
ತೆಳ್ಳಿತು ಬಸಿದಸಿದು ಕಡಿದು ನಿಡಿದಿನಿದೆಂಬಂ ॥
ತುಳ್ಳುವು ತು ದು ಕಡೆಯನೆ ಕೆ ।
ಯ್ಕೊಳ್ಳಿಂ ಗುಣವಾಚಿ ಮೇಣ್ ತುಕಾರಂ ದ್ವಿತ್ವಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 77).

ಸರ್ವನಾಮದಲ್ಲಿ ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪ ಕ್ರಮಂ—

'ಎಲ್ಲದು' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಅಂತಕ್ಕೆ, ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಮವು ತದಂತೇ (41) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಅವುಪ್ರತ್ಯಯಮಾಗಿ 'ಎಲ್ಲದು + ಅವು' ಎಂದಿರೆ,

ಸಂಗಡಿಸಿ ಸರ್ವನಾಮದ ।
ಲಿಂಗಾಂತ್ಯಾಕ್ಷರಕಮವುವಿನಾದ್ಯಕ್ಷರಕಂ ॥
ಪಿಂಗದೆ ಲೋಪಂ ಗುಣವಚ ।
ನಂಗಳೊಳಂತ್ಯಂ ದುಕಾರಮಾದೊಡೆ ಲೋಪಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 96).

ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ದುಕಾರಕ್ಕಂ ಅವುವಿನ ಅಕಾರಕ್ಕಂ ಲೋಪಮಾಗಿ 'ಎಲ್ಲವು' ಎಂದಿರೆ, ಈ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ 'ಮು' ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿಯುಂ ನಿಱಿಸೆ 'ಎಲ್ಲವು + ಮು'

---

[1] ಅತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿತ್ವಾತ್.

ಎಂದಿರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗಿ 'ಎಲ್ಲವು' ಎಂದಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲವಂ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಗೆ, ಅಱುಕಾರಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನೇಷು (55)—ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರ್ಪ ಉಕಾರಕ್ಕೆ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರವಾಗೆ ಅಱಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ—ಎಲ್ಲವಱಿಂ, ಎಲ್ಲವರ್ಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲವಱತ್ತಣಿಂ, ಎಲ್ಲವಱ, ಎಲ್ಲವಱೊಳ್.

ಗುಣವಚನಂಗಳ ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯುಂ ಪೂರ್ವದಕಗಪ್ಪುದು.

'ನಿಡಿದು' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅವುಪ್ರತ್ಯಯವಾಗಿ, ದುಕಾರಂ ಲೋಪವಾಗಿ, 'ನಿಡಿ + ಅವು' ಎಂದಿರೆ, ಆದಿವರ್ಣ್ಯೈಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ (22) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಯಕಾರವಾಗಿ—'ನಿಡಿಯುವು' ಎಂದಾಯ್ತು. ನಿಡಿಯುವಂ, ನಿಡಿಯುವಱಿಂ, ನಿಡಿಯುವರ್ಕ್ಕೆ, ನಿಡಿಯುವಱತ್ತಣಿಂ, ನಿಡಿಯುವಱ, ನಿಡಿಯುವಱೊಳ್.

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾ[1]ಚಕೇಷ್ವಿರರ್ ದಿರ್ ವಿರ್ ಕ್ವಚಿತ್॥42॥

ವೃ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕೇಷು ಶಬ್ದೇಷು ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ವಿ ಭಕ್ತೀನಾಮಾದೌ ಕ್ವಚಿತ್ ಇರ್, ಅರ್, ದಿರ್, ವಿರ್, ಇತ್ಯೇತೇ ಗಳಪವಾದಾ ವಿ[3]ಧೀಯಂತೇ ॥

ಉ ॥ ಪೆಂಡಿರ್, ತೊೞ್ತಿರ್ ; ನಂಟರ್, ನಲ್ಲರ್ ; ಮಗಳ್ದಿರ್, ತಮ್ಮಂದಿರ್; ತಾಯ್ವಿರ್, ತಂದೆವಿರ್.

ಗ[4]ಳಪಿ ಕ್ವಚಿತ್—ಅಯ್ಯಂಗಳ್, ಅಬ್ಬೆಗಳ್. ಕ್ವ[5]ಚಿದುಭಯಂ—ಮಾವಂದಿರ್, ಮಾವಂಗಳ್ ; ಅತ್ತೆವಿರ್, ಅತ್ತೆಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕೇಷು—ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕಂಗಳಲ್ಲಿ. ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂ ನುಡಿಯಲ್ಪಡಿದೊಡೆ, ಕ್ವಚಿತ್—ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ. ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೊದಲೊಳ್, ಇರರ್ ದಿರ್ ವಿರ್—ಇರ್, ಅರ್, ದಿರ್, ವಿರ್, ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳ್ ಪಿಂದೆ ಪೇೞ್ದ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳ ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮುಮಂ ನಿಷೇಧಿಸಿ ಅಪ್ಪುವು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಗಳ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಗಳ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಮುಮುಂ ದಿರ್ ವಿರ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳುಮಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಆ[6]ರಾರ್ಗೆ ಪೆಂಡಿರೊಡವುಟ್ಟಿದರೆಂಬರಾರಾ ।
ರ್ಗಾರಾರ್ಗೆ ತಂದೆವಿರತಿಪ್ರಿಯಪುತ್ರರಾರಾ ।
ರ್ಗಾರಾರ್ಗೆ ತಾಯ್ವಿರೆರಡಿಲ್ಲದೆ ಕೂರ್ಪರಾರಾ ।
ರ್ಗಾರಯ್ಯ ತಾನೆ ತನಗಂ ನೆರವಲ್ಲರಾರುಂ ॥

ಮಿಱುಗುವ ತಮ್ಮ ನುಣ್ದೊಡೆಯ ಕಾಂತಿ ಕವಲ್ತುದೆನಿಪ್ಪ ಪೀಲಿಯೊ ।
ಳ್ನಱಿ ನವವಿದ್ರುಮಾಧರದೆ ಸೂಸಿದ ಕಾಂತಿಯ ಕಣ್ಗೆ ಳೆಂಬಿನಂ ॥
ತುಱುಗಿದ ಗುಂಜೆಯಾಭರಣಮುಣ್ಮುವಪಾಂಗಮರೀಚಿಮಾಲೆ ಸು ।
ತ್ತಿಱಿದುದೆನಿಪ್ಪ ಕೇದಗೆಯ ಬೆಳ್ಸಱಿಯೋಲೆ ಬೆಡಂಗವಳ್ದಿರಾ ॥

1 ವಾಚಿಷ್ವಿರರ್. 2 ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ. 3 ಸ್ವನ್ನಿರ್ದಿಶ್ಯಂತೇ ಭವಂತಿ. 4 ಗಳ್ ಕ್ವಚಿತ್, ಕ್ವಚಿಚ್ಛಬ್ದೇನ ಅಯ್ಯಂಗಳ್.
5 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ—ಗಳ್ಸಂಬಂಧೋಪಲಕ್ಷಣಾತ್ ಎಂದಿದೆ. 6 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 93.

ಇವಱೊಳ್ ಮುಂಪೇೞ್ದ ಪ್ರಯೋಗಮಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು.

ಸೂ ॥ ಸ್ವಾರ್ಥೇಽತಃ ಕಳ್ ॥ 43 ॥

ವೃ ॥ ಅತ ಏ[1]ತೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಳ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಂಡಿತರ್ಕಳ್, ಸುತರ್ಕಳ್, ವಿಚಾರಪರರ್ಕಳ್; ತಾ[2]ಯ್ವಿರ್ಕಳ್.

ಕೇ[3]ವಲಾದಪಿ ಕ್ವಚಿದ್ಭವತಿ. ಉ ॥ ಮಕ್ಕಳ್, ನಾೞ್ಕಳ್, ಕೋೞ್ಕಳ್.

ಟೀ ॥ ಅತಃ—ಮುಂಪೇೞ್ದ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಸ್ವಾರ್ಥೇ—ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಕಳ್—ಕಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಬಱಿಯ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದೊಳಂ ಕಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೊ.).

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ವಃ ॥ 44 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ಪರಾಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಮಾದೌ ವಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒರ್ವರ್, ಇರ್ವರ್, ಮೂವರ್.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ—ಸಂಖ್ಯೆಯಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದಂಗಳಲ್ಲಿ. ಅರ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ನಡುವೆ, ವಃ—ವಕಾರಮಕ್ಕುಂ.

ಒರ್ವರ್, ಇರ್ವರ್, ಮೂವರ್, ನಾಲ್ವರ್, ಅಯ್ವರ್, ಅಱುವರ್, ಎಂಬಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುರೂಪಮಾಗಿ ಅಱಿವುದು.

ಸೂ ॥ ಅತೋಽನುಸ್ವಾರಃ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ॥ 45 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಲಿಂಗಾತ್ ಪರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಅ[4]ನುಸ್ವಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮರಂ, ನರಂ, ಧರ್ಮಂ, ದಾನಂ.

ಟೀ ॥ ಅತಃ—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ—ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ಅನುಸ್ವಾರಃ—ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.).

ಸೂ ॥ ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ ॥ 46 ॥

ವೃ ॥ ಅನಕಾರಾಂತಾತ್ ಲಿಂಗಾತ್ ಉತ್ತರಸ್ಯ ಪ್ರ[5]ಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಹರಿ, ಕರಿ, ಬಿದಿ, ನದಿ ; ಮಧು, ವಧು, ವಿಧು, ಸಿಸು ; ಪಿತೃ, ಸವಿತೃ ; ಕೆಱೆ, ತೊಱೆ ; ತೋಳ್, ಬಾಳ್.

1 ಏಭ್ಯಃ ಪರಂ. 2 ಇದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. 3 ಪೃಥಗ್ಯೋಗಕರಣಾತ್ ಪೃಥಗಪಿ. 4 ಮೋಽನುಸ್ವಾರೋ ಭವತಿ.
5 ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೇರೇಕವಚನಸ್ಯ.

ಟೀ ॥ ಅನ್ಯಸ್ಮಾತ್—ಅಕಾರಾಂತವಲ್ಲದುೞಿದ ಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಸೂ ॥ ಗುಣೋಕ್ತೇರವಾವುಪಾಂತ್ಯಾವಧೇಃ ॥ 47 ॥

ವೃ ॥ ಗುಣವಚನಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಅವೌ ಪರೇ ಉಪಾಂತ್ಯಾವಧೇರವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ॥

ಉ ॥ ಕಿಱಿಯವು, ಪಿರಿಯವು, ಅಸಿಯವು.[1]

ಟೀ ॥ ಗುಣೋಕ್ತೇಃ—ಗುಣವಚನಕ್ಕೆ. ಅವೌ—ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಮವು ತದಂತೇ (41) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಉಕ್ತವಾದ 'ಅವು' ಪರವಾಗೆ. ಉಪಾಂತ್ಯಾವಧೇಃ—ಕಡೆಯ ಅವಯವಕ್ಕೆ ಲೋಪವಕ್ಕುಂ.

'ಕರಿದು' ಎಂಬ ಗುಣವಚನದ ಮುಂದೆ 'ಅವು' ಪರವಾಗೆ, 'ಕರಿದು' ಎಂಬುದೞ ದುಕಾರಂ ಲೋಪವಾಗಿ 'ಕರಿ+ಅವು' ಎಂದಿರೆ, ಯತ್ವವಾಗಿ 'ಕರಿಯವು' ಎಂದಾಯ್ತು. ಕರಿಯವಂ, ಕರಿಯವಱಿಂ, ಕರಿಯವರ್ಕ್ಕೆ, ಕರಿಯವಱತ್ತಣಿಂ, ಕರಿಯವಱ, ಕರಿಯವಱೊಳ್. ಪಿರಿಯವು, ಕಿಱಿಯವು, ಅಸಿಯವು, ಮೊದಲಾದ ಗುಣವಚನಂಗಳ್ ಪಿಂದಣಂತೆ ಸಿದ್ಧಮಪ್ಪುವು.

ಸೂ ॥ ಸರ್ವನಾಮ್ನಸ್ತದಾದೇರಪಿ ॥ 48 ॥

ವೃ ॥ ಸರ್ವನಾಮಸಂಜ್ಞಾನಾಂ[2] ಅವೌ ಪರೇ ಉಪಾಂತ್ಯಾವಧೇರವುಶಬ್ದಾದೇಶ್ಚ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅವು, ಅವಂ, ಅವಱಿಂ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವು ಇತ್ಯಾದಿ. ಉವು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಸರ್ವನಾಮ್ನಃ—ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕೆ ಅವು ಪರವಾಗೆ. ತದಾದೇರಪಿ—ಅವು ಎಂಬುದಱ ಆದಿಗಂ ಲೋಪವಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಸೂ ॥ ಅದಂತಾನ್ನಾಗಮಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಗಳಃ ॥ 49 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದರೂಪಾತ್ ಗಳಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ನಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಗಜಂಗಳ್, ಹಯಂಗಳ್.

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್ ಕ್ವಚಿದ್ವಿಕಲ್ಪಃ—ಮರಂಗಳ್, ಮರಗಳ್ ; ಕೊಳಂಗಳ್, ಕೊಳಗಳ್. ಅಕಾರಾಂತಾದಿತಿ ಕಿಂ ? ಮಡಿಗಳ್, ಮಡುಗಳ್, ಮನೆಗಳ್, ಊರ್ಗಳ್, ಸಾಲ್ಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಅದಂತಾತ್—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ, ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಉಕ್ತವಾದ, ಗಳಃ—ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯದ. ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್—ಮೊದಲಲ್ಲಿ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರದಲ್ಲಿ, ನಾಗಮಃ—ನಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

---

1 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಇರರಾದಾವಪಿ—ಇರರಾದಾವಪಿ ಕ್ವಚಿಲ್ಲೋಪೋ ಭವತಿ. ಪಂಡಿ. ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕೇಭ್ಯೋ ದರ್ಯೋ ಭವಂತ್ಯೇವ ॥ ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 2 ಇದಾದಮೇಲೆ ಅದು ಇದು ಉದೂನಾಂ ಎಂದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಬಹುಳಶಬ್ದಾಧಿಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ನಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಾದೊಡಂ ನಡುವೆ ನಕಾರಾಗಮಮಾಗದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವರಾದೌ ನಾಗಮಃ ಪುಂಸಿ ॥ 50 ॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್[1] ಸ್ವರಾದೌ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ನಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ದೇವನಂ, ದೇವನಿಂ, ದೇವನತ್ತಣಿಂ, ದೇವನ, ದೇವನೊಳ್; ಅರಸನಂ[2] ಕಂಡರ್, ಸಚಿವನಿಂ ಮುಂಚೆ, ಕೆಳೆಯನ ಬಲದೊಳ್.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ, ಪುಂಸಿ=ಪುಲ್ಲಿಂಗಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ. ಸ್ವರಾದೌ=ಸ್ವರಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ಆವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರದ ಮೊದಲೊಳ್. ನಾಗಮಃ= ನಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ.

'ಅರಸ + ಅಮ್' ಎಂದಿರೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರದಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನಕಾರಾಗಮಮಾಗಿ—ಅರಸನಂ. ಅರಸನಿಂ. ಅತಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯೋಽನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ ಪುಂಸಿ (62)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನೆಯಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುದಾಗಿ ತನ್ನ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ—'ಅರಸಂಗೆ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಅರಸನತ್ತಣಿಂ, ಅರಸನ, ಅರಸನೊಳ್.

ಸೂ ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ ದಃ ॥ 51 ॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್[3] ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಸ್ವರಾದೌ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ದಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಮನದಿಂ ಬೇಗಂ, ವನದತ್ತಣಿಂ ಬಂದಂ, ಜಗದೊಳ್ ಸಂದಂ.

ಟೀ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರದ ಆದಿಯೊಳ್, ದಃ=ದಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಿಭಾಷಯಾಮಿ ಮ್ನೌ ॥ 52 ॥

ವೃ॥ ಅಮಿ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನೇ ಪರೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಾದಕಾರಾಂತಾತ್ ವಿಭಾಷಯಾ ಮ್ನೌ ಮಕಾರನಕಾರೌ ಭವತಃ॥ ಸಂಸ್ಕೃತೇ[4] ಮಕಾರ ಏವ॥

1 ಪುಲ್ಲಿಂಗಾತ್. ಪುಲ್ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 2 ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 3 ಸ್ವರಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ದಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗವಿಲ್ಲ.

ಉ॥ ಪೊಲಮುಂ, ಪೊಲನಂ; ನೆಲಮುಂ, ನೆಲನಂ ;- ಕುಲಮುಂ, ಬಲಮುಂ.

ಟೀ ॥ ಅಮಿ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಮುಂದೆ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದ 'ಅಮ್' ಇರೆ. ವಿಭಾಷಯಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮ್ನೌ=ಆ ಅಮ್ ವಚನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ ॥ 53 ॥

ವೃ ॥ ಪ[2]ದಾಂತೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯಾಪ್ಯನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಮಕಾರನಕಾರೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಇವನಧಿಕಬಲಂ, ಹರನಗಮಿಂತಿದು.

ಟೀ ॥ ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ=ಪದದ ಕಡೆಯೊಳುಳ್ಳ ಸೊನ್ನೆಗಂ ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗೆ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.). ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಚಶಬ್ದದಿಂ ವಕಾರಮುಮ ಪ್ಪುದು.

ಸೂ ॥ ಉ[3]ದಂತಾತ್ತೃತೀಯಾದಿಷ್ವಿನಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ॥ 54 ॥

ವೃ ॥ ಉಕಾರಾಂತಾಲ್ಲಿಂಗಾತ್ ತೃತೀಯಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಬಹುಳಂ ಇನಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಗುರುವಿನಿಂ ನೀತಿಜ್ಞಂ, ಮನುವಿನಿಂ ಮಿಗಿಲ್, ಪೆಂ[4]ಪಿನೊಳ್ ಸುರನಗಂ, ಗುರುವಿನ ಮ[5]ತಂ, ಮನುವಿನ ಕುಲಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ.—ಗುರುವ ಮತಂ, ಮನುವ ಕುಲಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನಿತ್ಯಂ.– ಮನುವಿನೊಳ್, ಗುರುವಿನೊಳ್, ಮಡುವಿನೊಳ್.

ಟೀ ॥ ಉದಂತಾತ್=ಉಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ. ತೃತೀಯಾದಿಷು=ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗೆ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೆ. ಇನಾಗಮಃ=ಇನಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಱುಕಾರಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನೇಷು ॥ 55 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನವಿಷಯೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಉ[6]ದಂತಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತೃತೀಯಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಅಱಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬಂದಱಿಂ, ಎರಡಱಿಂ, ಮೂರಱಿಂ, ಮೂಱರ್ಕೆ, ನಾಲ್ಕರ್ಕೆ; ಅದಱಿಂ, ಅವಱಿಂ, ಅವರ್ಕೆ, ಇದಱಿಂ, ಇವಱಿಂ, ಇವರ್ಕೆ; ಇನಿಯಮಱಿಂ, ಇನಿಯುವರ್ಕೆ, ಇನಿಯುವಱತ್ತಣಿಂ.

---

1 ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರೋ ಎಂ. 2 ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಮ್ನೌ ಭವತಃ । ವಿಕಲ್ಪೇನ ವಕಾರಃ. 3 ಉಕಾರಾಂತಾತ್. 4 ಪೆಂಪಿನಿಂ. 5 ಮತಂ. 6 ಉಕಾರಸ್ಯ.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನೇಷು=ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳ ಕಡೆಯುಲ್ಲಿರ್ಪ. ಉಕಾರಸ್ಯ=ಉಕಾರಕ್ಕೆ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪರಮಾಗೆ, ಅಙ್=ಅಙಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯೋಽಣ್ ॥ 56 ॥

ವೃ ॥ ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯಃ ಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ ತೃತೀಯಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಅಂ[1]ತ್ಯಸ್ಯ ಅಣ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೂಡಣಿಂ, ಮೂಡಣ್ಗೆ; ಪಡುವಣಿಂ, ಪಡುವಣ್ಗೆ; ಬಡಗಣಿಂ, ಬಡಗಣ್ಗೆ; ತೆಂಕಣಿಂ, ತೆಂಕಣ್ಗೆ; ತೆಂಕಣ ದೆಸೆಯಿಂ, ಬಡಗಣ ಮೇರೆಯಿಂ.

ಟೀ ॥ ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯಃ=ದಿಕ್ಕಂ ನುಡಿವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ. ಅಣ್=ಅಣ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಾಲತಃ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋಃ ॥ 57 ॥

ವೃ ॥ ಅತಃ ಅಕಾರಾಂತಾದ್ದಿಗ್ವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಪ[2]ರಯೋಃ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋಃ ಅ[3]ಲ್ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೂಡಲ್, ಮೂಡ; ತೆಂಕಲ್, ತೆಂಕ; ಪಡುವಲ್, ಪಡುವ; ಬಡಗಲ್, ಬಡಗ.

ಟೀ ॥ ಅತಃ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ದಿಕ್ಕಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋಃ=ಪ್ರಥಮೆದ್ವಿತೀಯೆಗಳ್ಗೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಲ್=ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)[4]

ಅತ್ತ, ಇತ್ತ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗಂ ಪ್ರಥಮೆದ್ವಿತೀಯೆಗಳ್ಗೆ ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ ಅತ್ತ, ಅತ್ತಲ್; ಇತ್ತ, ಇತ್ತಲ್. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವರ್ಕೆ ಮೊದಲಂತೆ ಸಿದ್ಧಂ.

ಸೂ ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಚ ॥ 58 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾದ್ದಿಗ್ವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಪ[5]ರಭೂತಾಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾನೇ ತ[6]ದಲ್ ವಾ ಭವತಿ ॥ ಅ[7]ಲಭಾವಪಕ್ಷೇ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋರಭಾವಾತ್—ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯೋಽಣ್—ಇತಿ ಅಣ್ ನ ಸ್ಯಾತ್ ॥

ಉ ॥ ಮೂಡಲಿರ್ದಂ, ಮೂಡಿರ್ದಂ; ತೆಂಕಲಿರ್ದಂ, ತೆಂಕಿರ್ದಂ; ಅತ್ತಲಿರ್ದಂ, ಅತ್ತಿರ್ದಂ; ಇತ್ತಲಿರ್ದಂ, ಇತ್ತಿರ್ದಂ.

---

1 ಅಣಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 2 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದವಿಲ್ಲ. 3 ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಅಲ್ ಭವತಿ. 4 ಉದಾಹರಣಗಳಾದ ಮೇಲೆ—ವಾ ಶಬ್ದಾದೇಕಸ್ಮಿನ್ ಪಕ್ಷೇ ವಿಭಕ್ತ್ಯೋರ್ಲೋಪಶ್ಚ ಭವಂತಿ—ಎಂದಿದೆ. 5 ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಪರಾಯಾಂ. 6 ಅಲ್. 7 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಟೀ ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಚ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ದಿಕ್ಕಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಗಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಉತ ಏತ್ ॥ 59 ॥

ವೃ ॥ ಉ[1]ಕಾರಾಂತಾದ್ದಿಗ್ವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಪರಭೂತಾಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾನೇ ಏಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೇಗಿರ್ದುದು, ಕೆೞಗೆ ಪೊಲಂ, ಬಳಗೆ ಪೆಳಗು, ಪೊೞಗೆ ಕಟ್ಟಿಲೆ.

ದಿ[2]ಗ್ವಾಚಿಭ್ಯೋಽಣ್—ಇತಿ ಅಣಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಪ್ತಮ್ಯಭಾವಾತ್ ಅಣ್ ನ ಸ್ಯಾತ್।

ಉತ ಇತಿ ಕಿಂ? ಅತ್ತಲ್, ಇತ್ತಲ್.

ಟೀ ॥ ಉತಃ=ದಿಕ್ಕಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯ ಉಕಾರಕ್ಕೆ. ಏತ್=ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗೆ ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಂತೇ ದಂ ತೃತೀಯಾಯಾಃ ॥ 60 ॥

ವೃ ॥ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಸ್ಯ ಶ[3]ಬ್ದಸ್ಯಾಂತೇ ದಂ ಭವತಿ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ॥

ಉ ॥ ದಾನದಿಂದಂ, ದಯೆಯಿಂದಂ, ಗತಿಯಿಂದಂ, ಮತಿಯಿಂದಂ.

ಟೀ ॥ ತೃತೀಯಾಯಾಃ=ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ. ಅಂತೇ=ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ಸಿದ್ಧಮಾದ ಪದದ ಮುಂದೆ, ದಂ=ದಂ ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏದಂತತಾ ಚ ॥ 61 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಯ ತೃತೀಯಾಂತಸ್ಯ ಶಬ್ದರೂಪಸ್ಯ ಏಕಾರಾಂತತಾ ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅದಱಿಂದೆ, ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದೆ, ಗಂಧದಿಂದೆ.

ನ[4]ಪುಂಸಕೇ ಕೇವಲಾದಪಿ । ಉ ॥ ಗಂಧದೆ, ನೆಲದೆ, ಪೊಲದೆ, ಬಗೆದಂತಾಗೆ ಸುರೇಂದ್ರರಿಂ ಕ್ರಮದೆ ಕಲ್ಯಾಣದ್ವಯಂ.

ಟೀ ॥ ಏದಂತತಾ ಚ=ಆ ತೃತೀಯೆಗಾಗಮಮಾದ 'ದಂ' ಎಂಬುದರ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ ಏಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬಱಿಯ ಏಕಾರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[5]ತಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯೋಽನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ ಪುಂಸಿ ॥ 62 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಪು[6]ಲ್ಲಿಂಗಾತ್ಪರಭೂತಾಯಾಶ್ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತೇಃ ಅನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಸ್ತೃತೀಯೋ ಭವತಿ ॥

---

1 ದಿಗ್ವಾಚಿಸಂಬಂಧಿನ ಉಕಾರಸ್ಯ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತೌ ಪರಾಯಾಮೇಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 2 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 3 ಶಬ್ದಸ್ಯ ತದಂತೇ ದಂ ಭವತಿ. 4 ಈ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 5 ಅಕಾರಾಂತಾತ್. 6 ಲಿಂಗಾತ್ಪರಸ್ಯಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ಪುಂಸಿ.

ಉ॥ ನೃಪಂಗೆ, ದೇವಂಗೆ, ಇಂದ್ರಂಗೆ, ಚಂದ್ರಂಗೆ, ಅಯ್ಯಂಗೆ, ಅಪ್ಪಂಗೆ, ಪೆಱಂಗೆ, ಅವಂಗೆ.

ಟೀ॥ ಅತಃ—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ—ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ಪುಂಸಿ—ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಅನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ—ಸೊನ್ನೆಯುಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುದಾಗಿ. ತೃತೀಯಃ—ತನ್ನ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಾ ನಪುಂಸಕೇ ದ್ವಿತ್ವಂ ॥ 63 ॥

ವೃ॥ ಅ[1]ಕಾರಾಂತಾತ್ ಪರಭೂತಾಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ದ್ವಿತ್ವಂ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಕುಲಕ್ಕೆ, ಕುಲಕೆ ; ಚಲಕ್ಕೆ, ಚಲಕೆ ; ಮನಕ್ಕೆ, ಮನಕೆ ; ಬನಕ್ಕೆ, ಬನಕೆ; ನೆಲಕ್ಕೆ, ನೆಲಕೆ ; ತೃಣಕ್ಕೆ, ತೃಣಕೆ.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ, ನಪುಂಸಕೇ—ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ವಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ದ್ವಿತ್ವಂ—ದ್ವಿತ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಶೇಷಾತ್ತೃತೀಯತ್ವಂ ॥ 64 ॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾದವಶೇಷಾತ್ ಶಬ್ದರೂಪಾತ್ ಪರಸ್ಯಾಃ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ತೃತೀಯತ್ವಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಯತಿಗೆ, ಮತಿಗೆ, ಗಿಡುಗೆ, ಮಡುಗೆ, ಮನೆಗೆ, ನೆಲೆಗೆ, ಊರ್ಗೆ, ನೀರ್ಗೆ, ಕೆಯ್ಗೆ, ತೋಳ್ಗೆ, ಪವಣ್ಗೆ, ಕಲ್ಗೆ.

ಟೀ॥ ಶೇಷಾತ್—ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದುೞಿದ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಕೆಕಾರಕ್ಕೆ. ತೃತೀಯತ್ವಂ—ಆ ಕವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ ಗಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ[2]ರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾದೋ ವಾ ॥ 65 ॥

ವೃ॥ ಅಲಿಂಗಾತ್ಸರ್ವನಾಮ್ನಃ ಪರಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಅಕಾರೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಅದರ್ಕೆ, ಅದಕೆ ; ಇದರ್ಕೆ, ಇದಕೆ.

ಟೀ॥ ಅಲಿಂಗಾತ್—ಅಲಿಂಗಮಪ್ಪ. ಸರ್ವನಾಮ್ನಃ—ಸರ್ವನಾಮದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೊದಲೊಳ್. ವಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಃ—ಅಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯಾದಕಾರಾಂತಾತ್ಪರತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ದ್ವಿತ್ವಂ ವಾ ಭವತಿ. 2 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರಮೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದರಲ್ಲಿ—ಸರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾದವಾ—ಎಂದಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ—ಸರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾದವಾ। ಸರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾತ್ಪರಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತೇಃ ಪೂರ್ವೋಽತ್ರ ಅಕಾರೋ ಭವತಿ ವಾ—ಎಂದಿದೆ.

ಸೂ ॥ ಅತ್ತಣಿಂ ತ್ವ[1]ನುಸಂಧೇಯಃ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ ॥ 66 ॥

ವೃ ॥ ಪಂಚಮ್ಯಂತಸ್ಯ[2]ಶಬ್ದಸ್ಯ ತದಭಿವ್ಯಕ್ತಯೇ ಪುನಸ್ತದಂತೇ ಅತ್ತಣಿಮಿತಿ ಶಬ್ದೋಽನುಸಂಧೇಯಃ ಅ[3]ನುಪ್ರಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಉ॥ ಊರತ್ತಣಿಂ ಬಂದಂ, ಅವನತ್ತಣಿಂ ಭಯಂ, ಕೆಱೆಯತ್ತಣಿಂ ತಂದಂ.

ಟೀ॥ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ=ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ಅತ್ತಣಿಂ=ಅತ್ತಣಿಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ. ಅನುಸಂಧೇಯಃ=ಪತ್ತಿಸಲ್ಪಡವೇೞ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ ಷಷ್ಠ್ಯಾ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 67 ॥

ವೃ ॥ ಷಷ್ಠ್ಯಂತಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ ಕಾಮಚಾರತೋ ವೇ[4]ದಿತವ್ಯಃ ॥

ಉ॥ ನ[5]ರೇಂದ್ರನಾ ಪರಿಜನಂ, ಎಸೆದತ್ತಾಲೋಕಮಾಕಾಂತೆಯಾ, ಪರ್ವ ಧರ್ಮದಾ. ಕಾ[6]ಮಚಾರಾದಿಹ ನ ಭವತಿ । ಮದನನ ಕೆಯ್ಯುವೆಲ್ಲಿದನನಂಗನ ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೆಲ್ಲಿದಂ.

ಟೀ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳ್, ಷಷ್ಠ್ಯಾಃ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ಯಥೇಷ್ಟಂ=ತಷ್ಟಪ್ರಪಂತು. ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ=ದೀರ್ಘಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಸ್ಯ ವಾ ಸ್ವರೇ ॥ 68 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿ[7]ತೀಯಾಂತಸ್ಯ ಪದಸ್ಯ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ವಾ ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ ॥

ಹ[8]ಂಪಾಲಪ್ರಯೋಗಃ—ಕಲ್ಲಾನೇಱಿದಂ, ಕಲ್ಲನೇಱಿದಂ; ಬಿಲ್ಲಾನೇಱಿಸಿದಂ, ಬಿಲ್ಲನೇಱಿಸಿದಂ. ತಥಾ ಗುಣವರ್ಮಕವಿಪ್ರಯೋಗಃ—

ಎ[9]ನಿತ್ತನಿತ್ತಂಬುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ ।
ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ॥
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ ।
ತನತ್ತ ಬಿಲ್ಲಾನದನೊತ್ತಿ ಕೇಸುಗುಂ ॥

ಟೀ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಸ್ಯ=ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಮಪ್ಪ ಪದಕ್ಕೆ. ಸ್ವರೇ=ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ ಬಿಲ್ಲಂ, ಬಿಲ್ಲಾಂ.

ಮತ್ತಮನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಮಿಂತೆಂದಪುದು—

---

1 ಚಾನುಸಂಧೇಯಃ. 2 ಪ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತಯೇ. 3 ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ವಿಧಾತವ್ಯಃ. 5 ನೃಪೇಂದ್ರನಾ. 6 ಕಾಮಚಾರತ್ವವಿಧಾನಾನ್ನ ಭವತಿ ಚ, ಕಾಮಚಾರತೋ ದೀರ್ಘೋ ನ ಭವತಿ, ಯಥೇಷ್ಟತ್ವಾತ್ಕ್ವಚಿದ್ದೀರ್ಘೋ ನ. 7 ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಸ್ಯ ಸ್ವರೇ ಪರೇ. 8 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಪಾಲಪ್ರಯೋಗಃ—ಎಂಬುದೂ, ತಥಾ ಗುಣವರ್ಮಕವಿಪ್ರಯೋಗಃ—ಎಂಬುದೂ ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. 9 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 359.

ಆ[1]ದಿಸ್ವರಪದಮಂತ್ಯಕೊ।
ಳಾದೆಡೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಮಕ್ಕು ಮೆರಡನೆಯ ವಿಭ॥
ಕ್ತ್ಯಾದಾನಪದಂ ದೀರ್ಘಂ।
ಪಾದಾಂತ್ಯದೊಳುೞಿದ ತಾವಿನೊಳ್ ಸ್ವಚ್ಛಂದಂ॥

ಇದರ್ಕೆ ಗುಣವರ್ಣನ ಪ್ರಯೋಗಂ—(ವೃ. ನೋ.)

ಮತ್ತಂ ಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗಂ—

ನೃ[2]ಪನಾನಭಿನುತಮಾನನಾ।
ನುಪಮೇತರನಾನಪಾರಕೀರ್ತಿಧ್ವಜನಂ॥
ವಿಪುಳಗುಣಜ್ಞಾನನುಚಿತನ।
ನಪಗತದೋಷನನುದಾರಚರಿತೋದಯನಂ॥

ಇಂತು ದ್ವಿತೀಯೆ ಪಿರಿದುಂ ದೀರ್ಘಪ್ರಯೋಗಂ ವಿರಸಂ ಶಿಥಿಲಬಂಧಮೆನಿಸುಗುಂ.

ನೃ[2]ಪನನಭಿಮಾನಧನನನ।
ನುಪಮನನತಿಶಯವಿಶಾಲಕೀರ್ತಿಧ್ವಜನಾ॥
ನುಪಚಿತಗುಣನಾನುಚಿತನ।
ನ[3]ಪಗತದೋಷನನುದಾರಚರಿತೋದಯನಂ॥

ಸೂ ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾ ಅಲ್ಲಿ ವಾ ॥ 69 ॥

ವೃ॥ ಲಿಂ[4]ಗಸಂಜ್ಞಕಾದ್ವಿಹಿತಾಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ವಾ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಮನದೊಳ್, ಮನದಲ್ಲಿ; ಬನದೊಳ್, ಬನದಲ್ಲಿ.

ಟೀ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ=ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯ 'ಒಳ್' ಎಂಬಲ್ಲಿ, ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಲ್ಲಿ='ಅಲ್ಲಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಮಂತ್ರಣೇ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪಃ ॥ 70 ॥

ವೃ॥ ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥೇ ವಿಹಿತಸ್ಯ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಎಲೆ ದೇವ, ಎಲೆ ಭೂಪ, ಎಲೆ ಅಣ್ಣ, ಎಲೆ ಅಕ್ಕ.

ಟೀ॥ ಆಮಂತ್ರಣೇ=ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ=ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏ[5]ತ್ವಂ ವಾ ತದಂತಸ್ಯ ॥ 71 ॥

ವೃ॥ ಆ[6]ಮಂತ್ರಣಾರ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೇರೇಕವಚನಸ್ಯ ಏತ್ವಂ ವಾ ಭವತಿ॥

---

1 ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ 2—15. 2 ಡಿಟೋ. 2—16. 3 ನಪೇತದೋಷ. 4 ಲಿಂಗಸಂಜ್ಞಾಯಾಂ ವಿಹಿತಾಯಾಃ. 5 ವಾಮಂತ್ರಣಪ್ರಥಮಾಯಾ ಏತ್ವಂ. 6 ಆಮಂತ್ರಣಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ವಿಕಲ್ಪೇನ ಏತ್ವಂ ಭವತಿ.

ಉ॥ ಎಲೆ ಮಂದಾನಿಲನೇ, ತಂಬೆಲರೇ, ಮಾವೇ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯೇ, ಇಂದೋಳಮೇ.

ವಾ[1]ಶಬ್ದೋಽಯಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಾಯಾಂ ವರ್ತಮಾನೋ ಗೃಹ್ಯತೇ । ತೇನ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಎಲೆ ದೇವ, ಎಲೆ ಭೂಪ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ॥ ತದಂತಸ್ಯ—ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಏಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ವಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಏತ್ವಂ—ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇರಾಶ್ಲೇಷೋ ಗಳಃ ಸಂ[2]ಬೋಧನ ವಿಷಯೇ ॥ 72 ॥

ವೃ॥ ದ್ವಿ[3]ತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರ್ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಗಳಃ ಇರಾಶ್ಲೇಷೋ ಭವತಿ ಸಂಬೋಧನ ವಿಷಯೇ ॥

ಉ॥ ದೈವಂಗಳಿರ, ದೇವತೆಗಳಿರ, ಮಾಮರಂಗಳಿರ, ನಂದನಂಗಳಿರ.

ಇ[4]ರೋ ಗಳ ಇತಿ ಪಂಚಮ್ಯಾ ಸಿದ್ಧೇ ಆಶ್ಲೇಷಗ್ರಹಣಂ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವವ್ಯಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ । ತೇನ ಕ್ವಚಿದಿರೋ ಭವತಿ—ನಂಟರಿರ, ನಲ್ಲರಿರ, ಪಂಡಿತರ್ಕಳಿರ, ತಾಯ್ವಿರ್ಕಳಿರ.

ಟೀ॥ ಸಂಬೋಧನವಿಷಯೇ—ಆ ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ. ಗಳಃ—ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಉಕ್ತಮಾದ ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಮುಂದೆ. ಇರಾಶ್ಲೇಷಃ—ಇರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅನ್ಯಪ್ರಯೋಗಂ—

ಸು[5]ರತರುನಂದನಂಗಳಿರ ರತ್ನಪಿನದ್ಧವಿಮಾನಕುಟ್ಟಿಮಾಂ ।
ತರಸುರತಾಲಯಂಗಳಿರ ಚಾರುವಿಲೋಲಕಟಾಕ್ಷಪಾತಸುಂ ॥
ದರಪರಿವಾರದೇವಿಯರಿರಾ ಕಡುಕೆಯ್ದು ಕೃತಾಂತನಿಂತು ನಿ ।
ರ್ನೆರಮೆಟಿರೆದುಯ್ಯೆ ಬಾರಿಸದೆ ಕೆಮ್ಮನುಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತಿರ್ಪುದೇ ॥

ಸೂ ॥ ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ನಯಸೇನಸ್ಯ ॥ 73 ॥

ವೃ॥ ಸಂಬೋಧನಾರ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಶ[6]ಬ್ದಸ್ಯ ನಯಸೇನಮುನೇ ರ್ಮತೇ ದೀ[7]ರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ದೇವಾ ಬಿನ್ನಪಂ, ದೇವ ಬಿನ್ನಪಂ ; ಸುಗ್ಗೀ, ಸುಗ್ಗಿ ; ವಿಧೂ, ವಿಧು ; ಕಾಂತೇ, ಕಾಂತೆ ; ಗಿ[8]ಳಿಗಳಿರಾ, ಗಿಳಿಗಳಿರ.

ಟೀ॥ ನಯಸೇನಸ್ಯ—ನಯಸೇನಾಚಾರ್ಯನ ಮತದಿಂ. ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿಃ—ಸಂಬೋಧನೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ವಿಭಕ್ತಿವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ತೃತೀಯಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ವಾಶಬ್ದೇನ ಕ್ವಚಿನ್ನಭವತಿ. 2. ಸಂಬೋಧನವಿಷಯೇ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 3 ಸಂಬೋಧನದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವವಿಷಯೇ ಗಳಂತೇ ಇರಾಶ್ಲೇಷೋ ಭವತಿ. 4 ಈ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 5 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 130. ಆದಿಪುರಾಣ, 8—4. 6 ಶಬ್ದರೂಪಸ್ಯ. 7 ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ. 8 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ನವಿಲೇ ನವಿಲೋ ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

4. ಕಾರಕವಿಧಾನಂ.

ಅಥ[1] ಕಾರಕಂ ನಿರೂಪ್ಯತೇ.

ಟೀ॥ ಅಥ = ಸಂಜ್ಞಾಸಂಧಿವಿಭಕ್ತಿ[2]ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನಂತರಂ. ಕಾರಕಂ = ಕರ್ತೃಕರ್ಮಕರಣಸಂಪ್ರದಾನಾಪಾದಾನಸ್ವಾಮ್ಯಾಧಿಕರಣಂಗಳೆಂಬ ಪೆಸರನುಳ್ಳ ಕಾರಕಂ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ನಿರೂಪ್ಯತೇ = ಪೇೞಲ್ಪಡುತ್ತಿರ್ಪುದು.

ಸೂ ॥ ಲಿಂಗಾರ್ಥವಚನಮಾತ್ರೇ ಪ್ರಥಮಾ ॥ 74 ॥

ವೃ॥ ಲಿಂಗಾರ್ಥವಚನಮಾತ್ರೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಲಿಂಗ[3]ಮಾತ್ರೇ ತಾವತ್—ದೇವಂ, ನೃಪಂ; ನಾರಿ, ನಲ್ಲಳ್ ; ಕುಲಂ, ಜಲಂ[4]. ಅರ್ಥಮಾತ್ರೇ—ಉಚ್ಚಂ, ನೀಚಂ.[5] ವಚನಮಾತ್ರೇ—ಬಂದಾನುಂ, ಎರಡಾನುಂ.

ಟೀ॥ ಲಿಂಗಾರ್ಥವಚನಮಾತ್ರೇ = ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯುಂ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವಚನದಲ್ಲಿಯುಂ. ಪ್ರಥಮಾ = ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಬೋಧನೇ ಚ ॥ 75 ॥

ವೃ॥ ಸಂಬೋಧನಮಭಿಮುಖೀಕರಣಂ[6] ತದರ್ಥೇ[7]ಽಪಿ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ನೃಪೇಂದ್ರ, ಕಾಂತೆ, ಕೊಳನೇ, ವನಮೆ, ವಸಂತನೆ.

ಟೀ॥ ಸಂಬೋಧನೇ ಚ = ಸಂಬೋಧನೆಯೆಂಬುದು ಇದಿರೊಳಿರ್ಪರಂ ತನ್ನತ್ತಲ್ ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಳ್ವುದ[8]ಱ ಪೆಸರ್, ಆ ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ). ಅನ್ಯಪ್ರಯೋಗಂ[9]—

ನೀಲಾಳಕೆ ಮಂಜುಳಮೃಗ ।
ಬಾಲೇಕ್ಷಣೆ ತುಂಗಕುಚೆ ಸರೋಜಾಸ್ಯೆ ಲಸ॥
ದ್ಬಾಲಗಜಗಮನೆ ನಿನ್ನ[10]ನು ।
ನಾಲೋಕಿಸಿ ಸೋಲದಿರ್ಪ ಗಂಡರುಮೊಳರೇ ॥

---

* 1 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಕನ್ನಡಟೀಕೆಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಇದೆ ; ಇತರಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸೂತ್ರವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. 2 ವಿಭಕ್ತಿ, ಪದಸಿದ್ಧಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನಂತರಂ. 3 ಲಿಂಗೇ. 4 ಜನಂ. 5 ಇದರಮುಂದೆ, ಅತ್ರ ಅಕಾರೋನುಸ್ವಾರ ಇತ್ಯನುಸ್ವಾರಃ— ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 6 ಕರಣಮಾತ್ರಂ. 7 ತಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತೇ. 8 ಕೊಳ್ವುದು. 9 ಗ್ರಂಥಲಕ್ಷಣಂ. 10 ನಿನ್ನನು । ನಾಲೋಕಿಸಿ.

ಸೂ || ಕ[1]ರ್ಮಣಿ ದ್ವಿತೀಯಾ || 76 ||

ವೃ || ಯ[2]ತ್ಕ್ರಿಯತೇ ತತ್ಕರ್ಮ ಉಚ್ಯತೇ । ತ[3]ದೇಕಂ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯಂ ವಿಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ವೈ[4]ಷಯಿಕಮಿತಿ ಚತುರ್ಧಾ ಭಿದ್ಯತೇ । ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ||

ಉ || ನಿರ್ವರ್ತ್ಯೇ—ಮನೆಯುಂ ಮಾಡಿದಂ. ವಿಕಾರ್ಯೇ—ಪಱಿವಂ ಕಡಿದಂ. ಪ್ರಾಪ್ಯೇ—ಊರನೆಯ್ದಿದಂ. ವೈಷಯಿಕೇ—ನೇಸಱಂ ನೋಡಿದಂ.

ತಚ್ಚೇಪ್ಸಿತಮನೀಪ್ಸಿತಮಿತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭವತಿ ||

ಉ || ಈಪ್ಸಿತೇ—ಕೂೞನಟ್ಟಂ, ಬಾಡಂ ಕೊಯ್ದಂ. ಅನೀಪ್ಸಿತೇ—ಪಾವಂ ದಾಂಟಿದಂ. ಕೋೞದನೆ[5]ಡರ್ಪಿದಂ.

ಟೀ || ಆವುದು ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದು ಕರ್ಮಂ. ಕರ್ಮಣಿ=ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ದ್ವಿತೀಯಾ=ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುದು. ಆ ಕರ್ಮಂ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯಮೆಂದುಂ ವಿಕಾರ್ಯಮೆಂದುಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಮೆಂದುಂ ವೈಷಯಿಕಮೆಂದುಂ ನಾಲ್ಕು ತೆಱನಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.) ಮತ್ತಮದು ಇಷ್ಟಮೆಂದುಂ ಅನಿಷ್ಟಮೆಂದುಂ ಇರ್ತೆಱನಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಕಾಲಾಧ್ವನೋರವಿಚ್ಛೇದೇ || 77 ||

ವೃ || ಕಾ[6]ಲೇ ಅಧ್ವನಿ ವಾ ಅವಿಚ್ಛೇದಃ ಕ್ರಿಯಾವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ತತ್ರ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ||

ಉ || ಕಾಲೇ—ಬಂದು ಬರಿಸಮನಿರ್ದಂ, ಇರ್ತಿಂಗಳನೋದಿದಂ, ಅರೆಜಾವಮುಂ ನಿದ್ರೆಗೆ[7]ಯ್ದಂ. ಅಧ್ವನಿ—ಬಗ್ಗಾವುದಮುಂ ಪರಿದಂ, ನಾಲ್ಗಾವುದಮುಂ ನಡೆದಂ.

ಟೀ || ಕಾಲಾಧ್ವನೋಃ=ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಣ್ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ. ಅವಿಚ್ಛೇದೇ=ಕ್ರಿಯೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗೆ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಕರ್ತೃಕರಣಯೋಸ್ತೃತೀಯಾ || 78 ||

ವೃ || ಯಃ ಕ್ರಿ[8]ಯಾಂ ಕರೋತಿ ಸ ಕರ್ತಾ । ಸಾಧಕತಮಂ ಕರಣಂ । ತ[9]ಸ್ಮಿನ್ ಕರ್ತರಿ ಕರಣೇ ಚ ವಿ[10]ವಕ್ಷಿತೇ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ||

ಉ || ಕರ್ತರಿ—ದೇವದತ್ತನಿಂ ಮಾ[11]ಡಲ್ಪಟ್ಟುದು, ಯಜ್ಞಮಿ[12]ತ್ರನಿಂ ಪೇ[13]ಡಲ್ಪಟ್ಟುದು. ಕರಣೇ—ಕುಡುಗೋಲಿಂ ಕೊಯ್ದಂ, ಪರಶುವಿಂ ಕಡಿದಂ.

ಟೀ || ಕರ್ತೃಕರಣಯೋಃ=ಕರ್ತೃಕರಣಾರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ. ತೃತೀಯಾ=ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುದು. ಕರ್ತೃಕರಣಂಗಳಾವುವೆನೆ—ಮಾಡುವಾತಂ ಕರ್ತೃ, ಸಾಧಿಸುವುದು ಕರಣಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ದ್ವಿತೀಯಾ ಕರ್ಮಣಿ. 2 ಯತ್ಕರ್ತುರಭಿಮತಂ ತತ್ಕರ್ಮ. 3 ತಚ್ಚತುರ್ವಿಧಂ. 4 ವಿಷಯಭೂತಮಿತಿ. 5 ನೆಡಪಿದಂ. 6 ಕಾಲೇ ವಾ. 7 ಗೆಯ್ದು ಬಂದಂ. 8 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಂ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 9 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 10 ಕಾರಕೇ. 11 ಶಾಸನಂ ಮಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು. 12 ದತ್ತ. 13 ಮಂತ್ರಂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದು.

ಸೂ ॥ ಹೇತಾವಪಿ ॥ 79 ॥

ವೃ ॥ ಹೇತುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ । ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇಽಪಿ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಓಲಗದಿಂದಿರ್ದಂ, ಓಲಗದಿಂ ಬಿಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ಹೇತಾವಪಿ = ಕಾರಣಾರ್ಥದೊಳಂ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಪ್ರದಾನೇ ಚತುರ್ಥೀ ॥ 80 ॥

ವೃ ॥ ಕ[1]ರ್ಮಣೋ ವಿಷಯಭೂತತ್ವೇನ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ಸಂಪ್ರದಾನಂ । ತ[2]ಸ್ಮಿನ್ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಂಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಂ ಕೊಟ್ಟಂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂಗೆ ಗೋವನಿತ್ತಂ.

ಟೀ ॥ ....ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿದುದು ಸಂಪ್ರದಾನವೆಂಬುದು. ಸಂಪ್ರದಾನೇ = ಆ ಸಂಪ್ರದಾನಕಾರಕದಲ್ಲಿ. ಚತುರ್ಥೀ = ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಸಂಪ್ರದಾನವೆಂದು ಕೊಳ್ವ ಪಾತ್ರಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ರುಚಿಹಿತೇರ್ಷ್ಯಾಭಯೇಷು ಚ ॥ 81 ॥

ವೃ ॥ ರುಚೌ ಹಿತೇ ಈರ್ಷ್ಯಾಯಾಂ ಭಯೇ ಚ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ರುಚೌ—ದೇವದತ್ತಂಗೆ ರುಚಿಯಾಯ್ತು ಮೋದಕಂ. ಹಿತೇ—ಪಶುವಿಂಗೆ ಹಿತಂ ತೃಣಂ. ಈರ್ಷ್ಯಾಯಾಂ—ಆರ್ಯಂಗೆ ಸೇಣಸುಗುಂ ದುರ್ಜನಂ. ಭಯೇ—ಪಾಪಕ್ಕಂಜುಗುಂ ತಕ್ಕಂ.

ಟೀ ॥ ರುಚಿಹಿತೇರ್ಷ್ಯಾಭಯೇಷು ಚ = ರುಚಿಯಲ್ಲಿಯುಂ ಹಿತದಲ್ಲಿಯುಂ ಸೇಣಸಿನಲ್ಲಿಯುಂ ಭೀತಿಯಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮನ್ಯಕ[3]ರ್ಮಣಿ ಚಾನಾದರೇ ॥ 82 ॥

ವೃ ॥ ಅನಾದರೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಮನ್ಯತೇಃ ಕರ್ಮಣಿ ಚ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅವನಂ ಪುಲ್ಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗೆ ಬಗೆದಂ, ಆತನ ಮಾತನೊಂದಡಕೆಗೆ ಕೊಳ್ಳಂ.

ಟೀ ॥ ಅನಾದರೇ = ಆದರಣೆಯಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ. ಮನ್ಯಕರ್ಮಣಿ ಚ = ಬಗೆಧಾತುವಿನ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನ[4]ಮಸ್ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಷು ಚ ॥ 83 ॥

ವೃ ॥ ನಮಸ್ಕರಣೇ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಪ್ರಯೋಗೇ ಚ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

---

1 ಕರ್ಮಕರಣಭೂತೇನೋಪಾತ್ರಯುಕ್ತ್ವೇನ ವಿವಕ್ಷಿತಂ. 2 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 3 ಕರ್ಮಣ್ಯನಾದರೇ. 4 ನಮಸ್ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಷು ಚ.

ಉ॥ ದೇವಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಂಗೆಯ್ವಂ, ಅರಸಂಗೆಱಗಿದಂ; ಪ್ರಜೆಗೆಲ್ಲಂ ಸ್ವಸ್ತಿಯಕ್ಕೆ, ಭದ್ರಂ ಜಿನಶಾಸನಕ್ಕೆ.

ಆದಿಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ವಾಹಾಸ್ವಧಾಲಂವ[1]ಷಡರ್ಥೇಷ್ವಪಿ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾಕಾರಂ, ಪಿತೃಗಳ್ಗೆ ಸ್ವಧಾಕಾರಂ, ಮಲ್ಲಂಗೆ ಪ್ರತಿಮಲ್ಲನಲಂ (ಅಲಂ=ಸಮರ್ಥಂ), ಇಂದ್ರಂಗೆ ವಷಟ್ಕಾರಂ ಪ್ರಿಯಂ.

ಟೀ॥ ನಮಸ್ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ=ನಮಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ. ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಷು ಚ=ಸ್ವಸ್ತಿ ಎಂಬುದು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಪಾದಾನೇ ಪಂಚಮೀ ॥ 84 ॥

ವೃ॥ ಅಪಾದಾನಮ[2]ಪನಯನಂ । ತ[3]ಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಊರತ್ತಣಿಂ ಬಂದಂ, ಪೆಟದತ್ತಣಿಂದಿೞಿದಂ, ಕುದುರೆಯತ್ತಣಿಂದೋಡಿದಂ, ಪುಲಿಯತ್ತಣಿಂ ಭಯಂ.

ಟೀ॥ ಅಪಾದಾನೇ=ಅಪಾದಾನಕಾರಕದಲ್ಲಿ. ಪಂಚಮೀ=ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂ[4]ಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀ ॥ 85 ॥

ವೃ॥ ಸ್ವ[5]ಸ್ವಾಮಿಭಾವಾದಿಸಂಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವೇ—ನಾಡೆಱೆಯಂ. ಅವಯವೇ-ಮರದ ಕೊಂಬು. ಜಾತೌ—ಪುಲ್ಲೆಯ ಪಿಂಡು. ವಸ್ತುನಿ—ಪೊನ್ನಗೆಜ್ಜೆ.

ಟೀ॥ ಸಂಬಂಧೇ=ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವಂ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ. ಷಷ್ಠೀ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಧಿಕರಣೇ ಸಪ್ತಮೀ ॥ 86 ॥

ವೃ॥ ಆಧಾರೋಽಧಿಕರಣಂ । ತ[6]ಸ್ಮಿನ್ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ನೆಲದೊಳ್ ಪ[7]ಟ್ಟಂ, ತೊಱೆಯೊಳ್ ಬಿಟ್ಟಂ, ಕೆಯ್ಯೊಳ್ ಕಂಕಣಂ, ಪೂವಿನೊಳ್ ಕಂಪು.

ಟೀ॥ ಅಧಿಕರಣೇ=ಅಧಿಕರಣಕಾರಕದಲ್ಲಿ. ಸಪ್ತಮೀ=ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಅಧಿಕರಣಮೆಂಬೊಡೆ ಆಧಾರಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ವಷಟ್ಶಬ್ದೇಷ್ವಪಿ ಚ. 2 ಮುಪಾಯಃ. 3 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 4 ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಸಂಬಂಧೇ. 5 ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಸಂಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ. ಅವಯವಜಾತಿವಸ್ತುಷು ಚ. 6 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 7 ಪಟ್ಟದ್ದಂ.

ಸೂ ॥ ನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ ॥ 87 ॥

ವೃ ॥ ಜಾ[1]ತಿಕ್ರಿಯಾಗುಣದ್ರವ್ಯೈರೇಕದೇಶಪೃಥಕ್ಕರಣಂ ನಿರ್ಧಾರಣಂ । ತಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಚ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪುರುಷರೊಳ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯಂ ಶೂರಂ, ನುಡಿವರೊಳ್ ಕಡುಜಾಣಂ, ಕಲಿಗಳೊಳ್ ಮೆಯ್ಗಲಿ, ನರರೊಳುತ್ತಮಂ.

ಟೀ ॥ ನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ=ಜಾತಿ, ಕ್ರಿಯೆ, ಗುಣಂ, ದ್ರವ್ಯಂ, ಎಂಬಿವಱಿಂ ವಸ್ತುವಂ ಬೇರ್ಕೆಯ್ವುದು ನಿರ್ಧಾರಣಂ; ಆ ನಿರ್ಧಾರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಸಾಂ ವ್ಯತ್ಯಯೋ ಬಹುಳಂ ॥ 88 ॥

ವೃ ॥ ಆಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಪ್ರಾಯೇಣ ವ್ಯತ್ಯಯೋ ವಿಪರ್ಯಾಸೋ ಭವತಿ ಉ[2]ತ್ತರತ್ರ ವಿವಕ್ಷಿತೇಽರ್ಥೇ ॥

ಸ[3]ಪ್ತಮ್ಯರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ —ಉ ॥ ಚಾಗಿಗಳ ಬಲ್ಲಹಂ, ಅಂಕವಮುಳ್ಳರ ದೇವಂ.

ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥೇ ತೃತೀಯಾ—ಉ ॥ ಬಱಿಯಿಂದುರ್ಚಿದಂ, ನೆಱೆಯಿಂ ಬರ್ದುಂಕಿದಂ, ಮನೆಯಿಂ ಪೋಣಮಟ್ಟಂ.

ಷಷ್ಠ್ಯರ್ಥೇ ಚತುರ್ಥೀ —ಉ ॥ ನೆಲಕ್ಕೆಱೆಯುಂ, ಶ್ರೀಗಧೀಶ್ವರಂ.

ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಚ[4] —ಉ ॥ ಶಿ[5]ಷ್ಯಂಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದಂ, ಬ[5]ಹುತಾಪಕ್ಕೆ ಬಿಗುತುರ್ವಿ ವಿಷ್ಣು ಪಡೆದಂ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ.

ಪ್ರ[6]ಥಮಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ —ಉ ॥ ನಿನ್ನ ಪೋಪ್ರದುಂ ಬಿನ್ನನಿರ್ದಳ್, ನಿನ್ನ ಬರೆ ಮುರಮಥನ.

ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ ಸಪ್ತಮೀ—ಉ ॥ ಚಲದೊಳವನ ದೊರೆಯಾವಂ, ಕೊಡಲಿಯೊಳ್ ಕಡಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಆಸಾಂ=ಈ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ಗೆ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮುಂದೆ ಪೇೞ್ವರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ವ್ಯತ್ಯಯಃ=ಪಲ್ಲಟವಮಪ್ಪುದು.

ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥೇ=ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಷಷ್ಠೀ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥೇ=ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ತೃತೀಯಾ=ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕ್ರಿಯಯಾ ಗುಣೇನ ವಾ ಸಜಾತೀಯೇಷು ಯನ್ನಿರ್ಧಾರ್ಯತೇ ತನ್ನಿರ್ಧಾರಣಂ. ತತ್ರ ಷಷ್ಠೀಸಪ್ತಮ್ಯೌ ಭವತಃ. 2 ತಥಾ ಚ. 3 ಇದೂ ಇದರ ಮುಂದಣ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿವೆ. 4 ಚತುರ್ಥೀ. 5 ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ವೈರಂ, ನೆಲಕ್ಕೆ ವಂದಂಎಂದಿದೆ. ಬಹುಳಾಪೇಕ್ಷೆ—ಪಂಪರಾಮಾಯಣ 7—98. 6 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ—ಅರಸನ ಕಂಡಂ, ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಷಷ್ಠ್ಯರ್ಥೇ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಚತುರ್ಥೀ=ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಚ=ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ ಬಹುತಾಪಕ್ಕೆ ಬಿಗುರ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪಡೆದಂ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ. ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಮಂ ಎಂಬುದರ್ಥಂ. ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಮಂ ಪಡೆದನೆಂಬಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ ಎಂದಂ.

ಪ್ರಥಮಾರ್ಥೇ=ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಷಷ್ಠೀ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ=ತೃತೀಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಸಪ್ತಮೀ=ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಜಾತಿರೇಕವದ್ಬ[1]ಹ್ವಾಖ್ಯಾಯಾಂ ಬ[2]ಹುಳಂ ॥ 89 ॥

ವೃ ॥ ಜಾತಿವಾ[3]ಚೀ ಶಬ್ದಃ ಬಹ್ವಾಖ್ಯಾನೇ ಏಕವದ್ಬಹುಳಂ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಕರಿಯಿವು, ಕರಿಗಳಿವು; ಕೆಯ್ ಬೆಳೆದುವು, ಕೆಯ್ಗಳ್ ಬೆಳೆದುವು.[4]

ಟೀ ॥ ಜಾತಿಃ=ಜಾತಿಯಂ ಪೇಳ್ವ ಶಬ್ದಂ. ಬಹ್ವಾಖ್ಯಾಯಾಂ=ಬಹುತ್ವಮಂ ನುಡಿವಲ್ಲಿ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಏಕವತ್=ಏಕವಚನವಾಗಿರ್ಪುದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ ಸಂಖ್ಯಾಸು ಚ ॥ 90 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ ಸಂಖ್ಯಾಸ್ವಪಿ ವರ್ತಮಾನಃ ಶಬ್ದಃ ಬಹ್ವಾಖ್ಯಾಯಾಮೇ[5]ಕವದ್ಭವತಿ ॥
ಉ॥ ಪತ್ತು ದೆಸೆ, ಪತ್ತು ದೆಸೆಗಳ್; ಮೂಱು ನಾಲ್ಕು, ಮೂಱು ನಾಲ್ಕುಗಳ್.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಪದಿನಯ್ವರ್.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ=ಸಂಖ್ಯಾವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ. ಸಂಖ್ಯಾಸು ಚ=ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯುಂ ಬಹುಳದಿಂ ಬಹುವಚನವೇಕವಚನರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭಾವವಚನೇಽಪಿ ॥ 91 ॥

ವೃ ॥ ಭಾವಾಖ್ಯಾಯಾಂ[6] ವರ್ತಮಾನೋ ಯಃ ಶಬ್ದಃ ಸೋಽಪ್ಯೇಕವದ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರ್ಪು, ಬೆಳ್ಪು, ತಣ್ಪು, ತಿಣ್ಪು, ಕೂರ್ಮೆ, ಪೆರ್ಮೆ.

---

1 ಬಹುತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ. 2 ಬಹುಳಂ ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 3 ವಾಚಕಃ. 4 ಇದಾದಮೇಲೆ—ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ (ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್) ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ವಿಷಯೇ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 5 ಏಕವದ್ಭಾ ಭವತಿ. 6 ಭಾವಾಮಪಿ.

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್ ಬೆಳ್ಪುಗಳ್, ತೆಳ್ಪುಗಳ್, ಇತಿ ಭವತಿ॥

ಟೀ॥ ಭಾವವಚನೇಽಪಿ—ಭಾವವಚನದಲ್ಲಿಯುಂ ಬಹುವಚನಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೇಕವಚನರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.) ವಿಕಲ್ಪಮೆಂತೆನೆ—ಬೆಳ್ಪುಗಳ್, ಕರ್ಪುಗಳ್, ಕೂರ್ಮೆಗಳ್, ಪೆರ್ಮೆಗಳ್.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಕಾರಕವಿಧಾನಂ ನಾಮ

ಚತುರ್ಥಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

5. ಯು[1]ಷ್ಮದಾದಿವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ನೀನಾರ್ತಾನಃ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೌ ನಿ[2]ರ್ನೇತನಾಂ ॥ 92 ॥

ವೃ ॥ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದನ್ಯದರ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ನಿರ್ ಎರ್ ತರ್ ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತೌ ಪರತಃ ನೀರ್ ಆರ್ ತಾರ್ ಇತ್ಯೇತಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಯ[3]ಥಾಕ್ರಮಂ ಭವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ನೀನಿರ್ದಯೆ, ಆಂ ಪೋದೆಂ, ತಾಂ ಬಂದಂ.

ಟೀ ॥ ನಿರ್ನೇತನಾಂ = ನಿರ್ ಎರ್ ತರ್ ಎಂಬಿವರ್ಕೆ. ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೌ = ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ನೀನಾರ್ತಾನಃ = ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ನೀರ್ ಆರ್ ತಾರ್ ಎಂಬ ಆದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನಿನಏನತನಾಶ್ಚ[4]ತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತೃತೀಯತ್ವಂಚಾಸ್ಯಾಃ ॥ 93 ॥

ವೃ ॥ ನಿರ್ ಎರ್ ತರ್ ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಪುನಃ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತೌ ಪರತಃ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ನಿನ ಏನ ತನ ಇತ್ಯೇತೇ ಆದೇಶಾ ಭವಂತಿ। ಅಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾ ಅಪಿ ತೃತೀಯತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಿನಗೆ, ಎನಗೆ, ತನಗೆ.

ಟೀ ॥ ಆ ನಿರ್ ಎರ್ ತರ್ ಎಂಬಿವರ್ಕೆ, ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ = ಮತ್ತೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ನಿನ ಎನ ತನಾಃ = ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ನಿನ ಎನ ತನ ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಅಸ್ಯಾಃ = ಆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ತೃತೀಯತ್ವಂ ಚ = ತನ್ನ ವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂ ಗತ್ವಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿ[5]ಬಹ್ವೋರ್ನಸ್ಯ ಮಃ ॥ 94 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರ್ವಿಷಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ನಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಮಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೀಮುಂ, ಆಮುಂ, ತಾಮುಂ; ನಿಮಗೆ, ಎಮಗೆ, ತಮಗೆ; ನಿಮ್ಮ, ಎಮ್ಮ, ತಮ್ಮ; ನಿಮ್ಮೊಳ್, ಎಮ್ಮೊಳ್, ತಮ್ಮೊಳ್.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿಬಹ್ವೋಃ = ಆ ಶಬ್ದಂಗ[6]ಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ. ನಸ್ಯ = ನಕಾರಕ್ಕೆ. ಮಃ = ಮಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಯುಷ್ಮದಸ್ಮತ್ಪ್ರಕರಣಂ, ಶಬ್ದರೀತಿವಿಧಾನಂ, 2 ನಿನ್ನೆನ್ನತನ್ನಾನಾಂ. 3 ಕ್ರಮೇಣ. 4 ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯತ್ವಂ. 5 ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ. 6 ಗಳ್.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ದು ಇದು ಉದೂನಾಮಂತೇ ವತೌ ಪುಂಸಿ ॥ 95 ॥

ವೃ ॥ ಅದು ಇದು ಉದು ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಪ್ರಕೃತಿವಿಶೇಷಾಣಾಂ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಸರ್ವಾಸು ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅಂತೇ ವಕಾರತಕಾರೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅವಂ, ಇವಂ, ಉವಂ; ಆತಂ, ಈತಂ, ಊತಂ. ಸ್ವ[2]ರಾದೌನಾಗಮಃ ಪುಂಸಿ (50)—ಅವನಂ, ಇವನಂ, ಉವನಂ; ಆತನಂ, ಈತನಂ, ಊತನಂ. ಏವಂ ಸರ್ವತ್ರ.

ಟೀ ॥ ಅದು ಇದು ಉದೂನಾಂ—ಅದು ಇದು ಉದು ಎಂಬಿವರ್ಕೆ. ಪುಂಸಿ—ಪುಲ್ಲಿಂಗವುಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರವಾಗೆಯುಂ, ಅಂತೇ—ಆ ಶಬ್ದಂಗಳ ಅಂತ್ಯದ ದುಕಾರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ವತೌ—ವಕಾರತಕಾರಂಗಳ್ ಆದೇಶವುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಂತಿವರ್ಕೆ ಸಪ್ತವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಪತ್ತಿಸುವುದು.

ಪ್ರಯೋಗಂ—

> ಆತಂ ದ್ರೋಣಂ ನೆಗೞ್ದಿಂ ।
> ತೀತಂ ಕುರುರಾಯನೂತನಶ್ವತ್ಥಾಮಂ ॥

ಸೂ ॥ ವಳ್ ಕೇ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ॥ 96 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ಅದು ಇದು ಉದೂನಾಂ ಸ್ತ್ರೀವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಸರ್ವಾಸು ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅಂ[3]ತೇ ವಳ್, ಕೇ, ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅವಳ್, ಇವಳ್, ಉವಳ್; ಅವಳಂ, ಇವಳಂ, ಉವಳಂ; ಆಕೆ, ಈಕೆ, ಊಕೆ; ಆಕೆಯುಂ, ಈಕೆಯುಂ, ಊಕೆಯುಂ.

ಟೀ ॥ ಅದು ಇದು ಉದು ಎಂಬಿವರ್ಕೆ, ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ—ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರವಾಗೆಯುಂ ಆಶಬ್ದಂಗಳ ಅಂತ್ಯದ ದುಕಾರಕ್ಕೆ, ವಳ್ ಕೇ ಚ—ವಳ್, ಕೇ, ಎಂಬೆರಡುಮಾದೇಶವುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಂತಿವರ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಪತ್ತಿಸುವುದು.

ಸೂ ॥ ದೀ[4]ರ್ಘಸ್ತಕಯೋಃ ॥ 97 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಮದುಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ತ[5]ಕಯೋಃ ಪರಯೋಃ ಪೂರ್ವಸ್ವರಸ್ಯ ದೀರ್ಘಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಿ ಉದಾಹರಣಾನಿ.

---

1 ಅದ್ವಿದೂದೂನಾಂ. 2 ಈ ಸೂತ್ರವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 3 ಅಂತ್ಯಸ್ಯ. 4 ದೀರ್ಘಃ ತೇಕಯೋಃ. 5 ತೇಕಯೋಃ.

ಟೀ ॥ ಆ ಅದುಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಂಗಳಲ್ಲಿ. ತಕಯೋಃ= ಅದುಇದು ಉದೂನಾಮಂತೇ ವತೌ ಪುಂಸಿ (95) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಾದ ತಕಾರಮುಂ ವಳ್ ಕೇ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ (96) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಾದ ಕೇಕಾರಮುಂ ಪರಮಾಗೆ. ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ, ದೀರ್ಘಃ=ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ.

ಅದಂ ಮುಂಪೇೞ್ದುದಾಹರಣಂಗಳಿಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು.

ಮತ್ತಮನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರದೊಳವಿಂತೆಂಬುದು—

ಅ[1]ವನಾತನೆಂಬ ಮಾತುಗ।
ಳವು ಪುಲ್ಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೀಯಣದೊಳ್॥
ನ್ನವಳಾಕೆಯೆಂಬ ನುಡಿ ಸಂ।
ಭವಿಕುಂ ಶೇಷದೊಳದೆಂಬ ಮಾತಸೆದಿರ್ಕುಂ॥

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಯೋರ್ವ್ಯತ್ಯಾಸಃ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ 98 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪುಲ್ಲಿಂಗಯೋಃ ಕ್ವಚಿತ್ಕರುಣಾಭಿಲಾಷಾದೌ ವ್ಯತ್ಯಾಸೋ ವಿಪರ್ಯಾಸೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರುಣಂ, ಅಭಿಲಾಷೆ, ಉಪತ್ಯಕಂ.

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಯೋಃ=ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪುಲ್ಲಿಂಗಂಗಳಲ್ಲಿ. ಕ್ವಚಿತ್=ಕರುಣಾ, ಅಭಿಲಾಷ, ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಠಾವಿನಲ್ಲಿ. ವ್ಯತ್ಯಾಸಃ=ಪಲ್ಲಟಮಪ್ಪುದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನಿತ್ಯಂ ಕಳತ್ರಾದೌ ನಪುಂಸಕತ್ವಂ ॥ 99 ॥

ವೃ ॥ ಕಳತ್ರಪ್ರಭೃತಿಷು ಶಬ್ದೇಷು ನಿತ್ಯಂ ನ[2]ಪುಂಸಕತ್ವಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಇ[3]ದು ಧರ್ಮಕಳತ್ರಂ, ಇದು ಅಪತ್ಯಂ, ಇದು ಕೂಸು.

ಟೀ ॥ ಕಳತ್ರಾದೌ=ಕಳತ್ರಂ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳಲ್ಲಿ. ನಿತ್ಯಂ=ನಿತ್ಯಮಾಗಿ. ನಪುಂಸಕತ್ವಂ=ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಮೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆತೋ ಲಘುರೇತ್ ॥ 100 ॥

ವೃ ॥ ಲಿಂಗಾಂತಸ್ಯ ಆಕಾರಸ್ಯ ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಲಘುಭೂತಃ ಏಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವಸುಧೆ, ವನಿತೆ, ದಯೆ, ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಮಾಲೆ, ಶಾಲೆ, ಧಾರೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಆತಃ=ಲಿಂಗಾಂತದ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರಮಾಗೆ. ಲಘುಃ=ಲಘುವಪ್ಪ. ಏತ್=ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಸೂತ್ರ 37. 2 ನಪುಂಸಕಲಿಂಗತಾ ಭವತಿ. 3 ಇದು ಕಳತ್ರಂ.

ಸೂ ॥ ಈದೂತೋರ್ಹ್ರಸ್ವಃ ॥ 101 ॥

ವೃ ॥ ಲಿಂ[1]ಗಾಂತಗತಯೋಃ ಈಕಾರೋಕಾರಯೋಃ ಹ್ರಸ್ವೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನದಿ, ನಾರಿ, ಸರಸ್ವತಿ ; ಸರಯು, ಕುಹು, ವಧು, ವಾಮೋರು.

ಟೀ ॥ ಈದೂತೋಃ = ಲಿಂಗಾಂತದ ಈಕಾರೋಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಹ್ರಸ್ವಃ = ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅನ್ಯಪ್ರಯೋಗಂ—

ಲಲಿತಾಳಿಕೆ ತಿಲನಾಸಿಕೆ ।
ಲಲಿತಾಂಗಿ ವಿಶಾಲಜಘನೆ ಚಂದ್ರಾಸ್ಯೆ ಸಮು ॥
ಜ್ವಲಿತರದೆ ಮನಸಿಜಂ ಕಡು ।
ಗಲಿಯಾದಂ ನಿನ್ನಯವ್ವನಂ ಪೆರ್ಚಲೊಡಂ ॥

ಸೂ ॥ ನೈಕಾಕ್ಷರಪದೇ ॥ 102 ॥

ವೃ ॥ ಏ[2]ಕಾಕ್ಷರಂ ಯತ್ಪದಂ ತ[3]ಸ್ಮಿನ್ ಈಕಾರೋಕಾರಯೋಃ ಹ್ರಸ್ವೋ ನ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಶ್ರೀ, ಸ್ತ್ರೀ, ಭೂ, ಭ್ರೂ.

ಟೀ ॥ ಏಕಾಕ್ಷರಪದೇ = ಏಕಾಕ್ಷರಪದಮಾದಲ್ಲಿ. ಈ[4]ಕಾರೋಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಹ್ರಸ್ವಂ, ನ = ಆಗದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಆ[5]ಕಾರಕ್ಕೆ ಲಘೂಕೃತ ।
ಮೇಕಾರಂ ತಾನದಕ್ಕು ಮಿಾದೂದಂತ ॥
ಕ್ಕೇಕಾಕ್ಷರಪದಮುೞಿಯೆ ನಿ[6] ।
ರಾಕುಳದಿಂ ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಮೆಲ್ಲೆಡೆಗಳೊಳಂ ॥

ಸೂ ॥ ಧಾತೋಸ್ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ವಾರಃ ॥ 103 ॥

ವೃ ॥ ಧಾ[7]ತೋರ್ವಿಹಿತಸ್ಯ ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ವಾ ಆರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರ್ತಾರಂ, ಕರ್ತೃ ; ಧಾತಾರಂ, ಧಾತೃ ; ಭರ್ತಾರಂ, ಭರ್ತೃ ; ದಾತಾರಂ ದಾತೃ ; ಹೋತಾರಂ, ಹೋತೃ.

ಟೀ ॥ ಧಾತೋಃ = ಧಾತುವಿನ. ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ = ತೃಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಆರಃ = ಆರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಲಿಂಗಾಂತಯೋಃ. 2 ಏಕಾಕ್ಷರಪದಾಂತಾನಾಮಾಕಾರ ಈಕಾರ ಊಕಾರ ವಿಶೇಷಾಂ ಹ್ರಸ್ವಾ ನ ಭವಂತಿ. 3 ತಸ್ಮಿನ್ನೀಕಾರಾಕಾರೋಕಾರಾಃ ಹ್ರಸ್ವಾ ನ ಭವಂತಿ. 4 ಆಕಾರ ಈಕಾರ ಊಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. 5 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಸೂತ್ರ 39. 6 ನಿರಾಕೃತದಿಂ. 7 ಧಾತುವಿಹಿತತೃಂಬ್ದಸ್ಯಾಂತ್ಯಸ್ಯ.

ಸೂ ॥ ರಾಂತೋ ವೇಧಸಿ ವಿಧಾತುಃ ॥ 104 ॥

ವೃ॥ ವಿ[1]ಧಾತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ವೇ[2]ಧಸ್ಯಭಿಧೇಯೇ ರಾಂತೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ವಿಧಾತ್ರಂ, ವಿಧಾತೃ.

ಟೀ॥ ವಿಧಾತುಃ=ವಿಧಾತೃಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ವೇಧಸಿ=ಬ್ರಹ್ಮನಂ ನುಡಿವ ಅರ್ಥವಾಗೆ. ರಾಂತಃ=ರಕಾರಾಂತತೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅರೋಽನ್ಯತ್ರ[3] ॥ 105 ॥

ವೃ॥ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನೋ ಧಾತೋರನ್ಯತ್ರ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ಅರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಪಿತರಂ, ಪಿತೃ; ಭ್ರಾತರಂ, ಭ್ರಾತೃ; ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ॥ ಅನ್ಯತ್ರ=ಧಾತುವಿನದಲ್ಲದ ತೃಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಅರಃ=ಅರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಶ್ವಯುವಾಧ್ವನಾಮಾನಃ ॥ 106 ॥

ವೃ॥ ಶ್ವನ್ ಯುವನ್ ಅಧ್ವನ್ ಇತ್ಯೇತೇಷಾಮಂತಸ್ಯ ಆನೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಶ್ವಾನಂ, ಯುವಾನಂ, ಅಧ್ವಾನಂ.

ಟೀ॥ ಶ್ವಯುವಾಧ್ವನಾಂ=ಶ್ವನ್ ಯುವನ್ ಅಧ್ವನ್ ಎಂಬಿವಱಂತಕ್ಕೆ. ಆನಃ=ಆನಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಖ್ಯುರಾಯಃ ॥ 107 ॥

ವೃ॥ ಸ[4]ಖಿಶಬ್ದಾಂತಸ್ಯ ಆಯಪ್ರತ್ಯಯೋಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಸಖಾಯಂ.

ಟೀ॥ ಸಖ್ಯುಃ=ಸಖಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರವಾಗೆ. ಆಯಃ=ಆಯಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವನ್ಸಯನ್ಸೋರುಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ ದೀರ್ಘೋ ವಾ[5] ॥ 108 ॥

ವೃ॥ ವನ್ಸಯನ್ಸಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಯೋರುಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ ದೀ[6]ರ್ಘೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉತ್ತರತ್ರ ಉದಾಹ್ರಿಯೇತೇ.

---

1 ವೇಧಸಿ ಅಭಿಹಿತೇ ವಿಧಾತೃಶಬ್ದೋ ರಾಂತೋ ವಾ ಭವತಿ. 2 ವೇಧಸ್ಯರ್ಥೇ. 3 ಈ ಸೂತ್ರವಾದಮೇಲೆ ಹಿಂದೆ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ—ತಕ್ತ—ಎಂಬ ಸೂತ್ರವಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸೂತ್ರವು ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ 5 ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. 4 ಸಖಿಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅಂತ್ಯಸ್ಯ ಆಯೋ ಭವತಿ. 5 ವಾ ಲೋಪಃ. 6 ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ। ವಿಕಲ್ಪೇನ ಕ್ವಚಿಲ್ಲೋಪಃ, ದೀರ್ಘೋ ವಾ ಭವತಿ। ಕ್ವಚಿದಂತಸ್ಯ ಲೋಪಃ.

ಟೀ ॥ ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸೋಃ=ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಂಗಳ. ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ=ಉಪಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ದೀರ್ಘಃ=ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ.

ಇದರ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಣೆಯುಂ ತೋಱಿದಪರ್.

ಸೂ ॥ ಅದಂತತಾ ಚ ॥ 109 ॥

ವೃ ॥ ತಯೋಃ ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಯೋಃ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ ದೀರ್ಘೇ ಕೃತೇ ಅಕಾರಾಂತತಾ ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವಿದ್ವಾಂಸಂ, ಕನೀಯಾಂಸಂ.

ವಾಗ್ರಹಣಾನುವರ್ತನಾತ್ ಕ್ವಚಿದ್ವಿಕಲ್ಪಃ—ಉ ॥ ಜ್ಯಾಯಾಂಸಂ, ಜ್ಯಾಯಂ; ಶ್ರೇಯಾಂಸಂ, ಶ್ರೇಯಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಂಗಳ ಉಪಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಅದಂತತಾ ಚ=ಅವರ್ಕೆ ಅಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವಾಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಿರಾಮೇ ವ್ಯಂ[1]ಜನಸ್ಯ ॥ 110 ॥

ವೃ ॥ ವಿರಾಮೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ಅಕಾರಾಂತತಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸಂಪದಂ, ಮರುತಂ, ವಿಹಾಯಸಂ.

ಟೀ ॥ ವಿರಾಮೇ=ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ. ವ್ಯಂಜನಸ್ಯ=ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಅಕಾರಾಂತತೆಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂತ್ರ ॥ ಲೋಪೋ ವಿಭಾಷಯಾ ॥ 111 ॥

ವೃ ॥ ವಿರಾಮೇ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ವಿಭಾಷಯಾ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನವವಯಂ, ನವವಯಸಂ; ಜಾತವೇದಂ, ಜಾತವೇದಸಂ; ಉಶನಂ, ಉಶನಸಂ

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಯಾ ಕ್ವ[2]ಚಿಲ್ಲೋಪ ಏವ—ಉ ॥ ನಭಂ, ಮನಂ.

ಕ್ವಚಿದದಂತತ್ವಮೇವ—ಉ ॥ ದಿವಂ, ಕಕುಭಂ.

ಕ್ವ[3]ಚಿದುದಂತತ್ವಮೇವ । ವಿರಾಮೇ ದ್ವಿತ್ವಂ—ಉ ॥ ವಾಕ್ಕು, ದಿಕ್ಕು, ವೀರುತ್ತು, ಪರಿಷತ್ತು.

ಟೀ ॥ ಆ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ, ವಿಭಾಷಯಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ, ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

---

1 ವ್ಯಂಜನಸ್ಯಾಪಿ. 2 ಕ್ವಚಿನ್ನಿತ್ಯಲೋಪಃ. 3 ಕ್ವಚಿದುದ್ವಿತ್ವಂ । ವಿರಾಮವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ಕ್ವಚಿದ್ದ್ವಿತ್ವಮುತ್ವಂ ಭವತಿ— ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಜನವುಲಿವ ಸಂಸ್ಕೃತವ್ಯಂ।
ಜನಾಂತಲಿಂಗಂಗಳತ್ವಮಂ ದ್ವಿತ್ವದಿನು ॥
ತ್ವನಿಯೋಗಮನಂತ್ಯದ ।
ರ್ಜನವಂ ಮೇಣ್ ತಾಳ್ದಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕವು ಲಿಂಗಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 86)

ಇದಱಿಂ ಕಿಱಿದು ದ್ವಿತ್ವಂಗೊಡಿದುಕಾರಾಂತಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ ವಾಕ್ಕು ಇತ್ಯಾದಿ. (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮನಯೋರ್ಬಿಂದುಃ ॥ 112 ॥

ವೃ ॥ ಮಕಾರನಕಾರಯೋಃ ಬಿಂದುರ್ಭವತಿ ವಿರಾಮೇ ॥

ಉ॥ ಕುಲಂ, ಜಲಂ, ಪೊಲಂ, ನೆಲಂ; ನೀಂ[1], ಆಂ, ತಾಂ.

ಟೀ॥ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ, ಮನಯೋಃ—ಮಕಾರ ನಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಬಿಂದುಃ—ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವರ್ಗೇ ತದ್ವರ್ಗಾಂತ್ಯಃ ॥ 113 ॥

ವೃ ॥ ವರ್ಗಾಕ್ಷರೇ ಪರೇ ಮ[2]ನಯೋಃ ಸ್ಥಾನೇ ತದ್ವರ್ಗಾಂತ್ಯಃ ಪಂಚಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಬಿಂಕಙ್ಗೆಟ್ಟಂ, ತಾಞ್ಜಲಚಿತ್ತಂ, ಸುತ್ತೆಣ್ಬಕ್ಕಂ, ಮೆ[3]ಲ್ಪನೊತ್ತಿರ್ಪಂ, ಬಲ್ಪಮ್ಬಿಸುಟಂ.

ಟೀ॥ ಆ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳ್ಗೆ, ವರ್ಗೇ—ವರ್ಗಾಕ್ಷರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತದ್ವರ್ಗಾಂತ್ಯಃ—ಆವರ್ಗದ ಪಂಚಮಾಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)[4]

ಸೂ ॥ ಣೋ ನಸ್ಯ ಣೇನ ॥ 114 ॥

ವೃ॥ ಣಕಾರೇಣ ಯೋಗೇ ನಕಾರಸ್ಯ ಣತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ತಣ್ಣೆಲಲ್, ತಣ್ಣೀರ್.

ಟೀ॥ ಣೇನ—ಣಕಾರದೊಡನೆ ಯೋಗಮಾದ. ನಸ್ಯ—ನಕಾರಕ್ಕೆ. ಣಃ—ಣಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೇ[5] ಹೋ ವಾ ॥ 115 ॥

ವೃ॥ ಪಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಹಕಾರೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಪಲಗೆ, ಹಲಗೆ; ಕಾಪು, ಕಾಹು.

ಟೀ॥ ಪೇ—ಪಕಾರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ವಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಹಃ—ಹಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಂ, ಆಂ, ತಾಂ, ಎಂಬ ಉದಾಹರಣಗಳಿಲ್ಲ. 2 ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ. 3 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಯ ಎರಡು ಉದಾಹರಣಗಳಿಲ್ಲ. 4 ಉದಾಹರಣಂಗಳನಪೇಕ್ಷಿಸೆ—ಇವು ವಿಕಲ್ಪಮಾಗುವುವಕ್ಕುಂ । ಬಿಂಕಂಗಟ್ಟನೆಂಬುದೇ— ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. 5 ಪೋ.

ಸೂ ॥ ಶಷಯೋಃ ಸಃ ॥ 116 ॥

ವೃ ॥ ಶಕಾರಷಕಾರಯೋಃ ಸಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸಸಿ, ಸೇಸೆ, ಸಿಸು, ಮಸಿ.

ಟೀ ॥ ಶಷಯೋಃ = ಶಕಾರಷಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಸಃ = ಸಕಾರಮುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ ತದಂತರೇ ತ್ವಿಃ ॥ 117 ॥

ವೃ ॥ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ ಸತಿ ಶಷಯೋಃ ರೇಫಸ್ಯ ಚಾಂತರೇ ಇಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪರಿಸಂ, ಸಿರಿ; ಹರಿಸಂ, ಬರಿಸಂ, ಸರಿಸಪಂ.

ಟೀ ॥ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ = ರೇಫೆ ಸಂಯೋಗಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತದಂತರೇ = ಆ ರೇಫೆಯ ಶಷಕಾರಂಗಳ ನಡುವೆ. ಇಃ = ಇಕಾರಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಹಕಾರಸ್ಯೋಃ[1] ॥ 118 ॥

ವೃ ॥ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ ಸತಿ ಹಕಾರರೇಫಯೋರಂತರೇ ಉಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅರುಹಂ, ಬರುಹಂ, ಅರುಹಂತಂ, ಗಾರುಹಪತ್ಯಂ.

ಟೀ ॥ ಹಕಾರಸ್ಯ = ಹಕಾರಕ್ಕೆ ರೇಫೆ ಸಂಯೋಗಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ರೇಫೆಯು ಹಕಾರದ ನಡುವೆ, ಉಃ = ಉಕಾರಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ೞಕಾರಃ ಪದವಿಧೌ ಡಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನೇಷು ॥ 119 ॥

ವೃ ॥ ಡಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ಪದವಿಧೌ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ೞಕಾರೋ ಭವತಿ॥

ಉ ॥ ಕಾೞ್ಪುರಂ, ಕಾೞ್ಕಿಚ್ಚು, ನಾೞ್ಪಗರಣಂ, ನಾೞ್ಕಡೆ, ಕೋೞ್ಕುಟ್ಟು.

ಟೀ ॥ ಪದವಿಧೌ = ಸಮಾಸವಿಧಾನದಲ್ಲಿ. ವ್ಯಂಜನೇಷು = ವ್ಯಂಜನಂಗಳ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಡಸ್ಯ = ಡಕಾರಕ್ಕೆ. ೞಕಾರಃ = ೞಕಾರಮುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇವರ್ಕೆ ಸಮಾಸವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯಸ್ವರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯಿಂ ರೂಪಂ ಸಿದ್ಧಂ.

ಸೂ ॥ ಅತಿ ಟಃ ॥ 120 ॥

ವೃ ॥ ಅತಿ ಪ್ರತ್ಯಯೇ ಪರೇ ಡ[2]ಕಾರಸ್ಯ ಟಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆಟಂ, ನೋಟಂ, ಮಾಟಂ, ಬೇಟಂ, ಕೂಟಂ, ಊಟಂ, ಕಾಟಂ, ಪಾಟಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ಡಕಾರಕ್ಕೆ, ಅತಿ = ಅಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಟಃ = ಟಕಾರಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

1 ಸ್ಯೋಃ. 2 ತಕಾರೇ, ದಾಂತಸ್ಯ.

ಸೂ ॥ ಱ[1]ಕಾರಸ್ಯ ರೇಫಃ ॥ 121 ॥

ವೃ ॥ ಱಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ರೇಫೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಮೂರ್ಕಣೆ, ಮಾರ್ಕೊರಲ್, ಮೂರ್ದನಿ, ಮೂರ್ಸಡೆ, ನೂರ್ಮಡಿ.

ಟೀ॥ ಱಕಾರಸ್ಯ=ಱಕಾರಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ, ರೇಫಃ=ರಕಾರವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆದೇರೃರಿಃ ॥ 122 ॥

ವೃ ॥ ಆದಿಭೂತಸ್ಯ ಋಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ರಿಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ರಿಣಂ, ರಿತು, ರಿಸಿ.

ಟೀ॥ ಆದೇಃ=ಶಬ್ದದ ಆದಿಯಾದ. ಋಃ=ಋಕಾರಕ್ಕೆ. ರಿಃ=ರಿಕಾರವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯವಯೋರನಾದಿಸ್ಥಯೋರೈ[2]ಔ ಸ್ವರೇಣ ವಾ ॥ 123 ॥

ವೃ ॥ ಅನಾದಿಭೂತಯೋಃ ಯಕಾರವಕಾರಯೋಃ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ವರೇಣ ಸಹ ಐ[3]ಔ ವಾ ಭವತಃ॥

ಉ॥ ಕಯ್ವಾರಂ, ಕೈವಾರಂ; ಪಾರಯಿಸಿದಂ, ಪಾರೈಸಿದಂ ; ಕವುಂಗು, ಕೌಂಗು; ತವುದಲೆ, ತೌದಲೆ.

ಟೀ॥ ಅನಾದಿಸ್ಥಯೋಃ=ಆದಿಯಲ್ಲದಂತಪ್ಪ. ಯವಯೋಃ=ಯಕಾರವಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಸ್ವರೇಣ=ಸ್ವರದೊಡನೆ ಕೂಡಿ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಐ ಔ=ಐ, ಔ, ಎಂಬಿವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಯುಷ್ಮದಾದಿವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಪಂಚಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಱಷ. 2 ಕ್ರೈಚ್ ಸ್ವರೇಣ ವಾ. 3 ವಾ ಐಚ್ ಭವತಿ, ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ವಾ ಐಚ್ ಭವತಿ.

6. ಸಮಾಸವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ ಸಮಾಸಃ ಸಂಗತಾರ್ಥಃ ॥ 124 ॥

ವೃ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ ನಾಮಪದಾನಾಂ ಸಂಗತಾರ್ಥಃ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಃ ಸಮಾಸೋ ವೇ[1]ದಿತವ್ಯಃ[2] ॥

ಟೀ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ=ನಾಮಪದಂಗಳ. ಸಂಗತಾರ್ಥಃ=ಕೂಡಿನುಡಿವರ್ಥಂ. ಸಮಾಸಃ=ಸಮಾಸವೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ತ[3]ತ್ರಾಂತರ್ವರ್ತಿನ್ಯೋ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಲೋಪ್ಯಾಃ ॥ 125 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ರ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾಸೇ ಅಂ[4]ತರ್ವರ್ತಿನ್ಯೋ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಲೋಪ್ಯಾ ಭವಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ತತ್ರ=ಆ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ. ಅಂತರ್ವರ್ತಿನ್ಯಃ=ನಡುವೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ. ವಿಭಕ್ತಯಃ=ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್. ಲೋಪ್ಯಾಃ=ಲೋಪಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

ಇದರ್ಕನ್ಯಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಂಗತಿಯಿಂದಂ ನಾಮಪ ।
ದಂಗಳನೇಕಾರ್ಥಗತಿಯೊಳಾಗೆ ಸಮಾಸಂ ॥
ಸಂಗಳಿಸುಗುಂ ವಿಭಕ್ತಿಗ ।
ಳಂಗಳ್ಗಂತರದೊಳಲ್ಲಿ ಲೋಪಮು ಅಕ್ಕುಂ ॥ (ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಸೂ. 45.)

ಸಮಾಸಾಃ ಕೇ?

ಸೂ ॥ ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥವೃ[5]ತ್ತಿಸ್ತತ್ಪುರುಷಃ ॥ 126 ॥

ವೃ ॥ ಉ[6]ತ್ತರಪದಾರ್ಥೇ ವೃತ್ತಿರ್ಯಃ ಸಮಾಸಸ್ತತ್ಪುರುಷಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅರಮನೆ, ಸೂಳೆಗೇರಿ, ಮಾಂಗಾಯ್, ನೀರ್ಪೀರೆ, ಆನೆವಾಲು, ಪೊನ್ನೋಲೆ.

ಟೀ ॥ ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿಃ=ಮುಂದಣ ಪದದ ಅರ್ಥಮನೆ ಮುಖ್ಯಮಾಗುಳ್ಳುದು. ತತ್ಪುರುಷಃ=ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸಮೆಂಬುದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಸೂಳೆಯರ ಕೇರಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಲೋಪಮಾಗಿ ಸೂಳೆಗೇರಿ ಎಂದಾಯ್ತು.

---

1 ಭವತಿ. 2 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಸಂಗತಾರ್ಥಃ ಏಕಾರ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಏಕಾರ್ಥೀಭಾವಃ ಸಮಾಸಶ್ಚೇತ್ ಭವೇತ್—ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. 3 ತತ್ರಾಂತರ್ವರ್ತಿವಿಭಕ್ತೇರ್ಲೋಪಃ. 4 ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಲೋಪೋ ಭವತಿ. 5 ಪ್ರವೃತ್ತಿ. 6 ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿರ್ಯಸ್ಯಾಯಂ ಸಮಾಸಃ.

ಸೂ ॥ ಸ[1]ಏವೈಕಾಶ್ರಯಃ ಕರ್ಮಧಾರಯಃ ॥ 127 ॥

ವೃ ॥ ಸ[2]ಏವ ತತ್ಪುರುಷಃ ಏ[3]ಕಾಶ್ರಯಶ್ಚೇತ್ ಕರ್ಮಧಾರಯಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಳಿತೋಳ್, ಕೆಂದಳಂ, ತೆಳ್ವಸಿಱ್, ಪೆರ್ವೊಲೆ, ಕರ್ಸ್ವರಯ್ಪಿಲ್, ಕಟ್ಬಾಳ್.

ಟೀ ॥ ಸ ಏವ = ಆ ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸವು. ಏಕಾಶ್ರಯಃ = ಒಂದೇ ಅಧಿಕರಣ ಮುಳ್ಳುದಾಗೆ. ಕರ್ಮಧಾರಯಃ = ಕರ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸವೆಂದು ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಕೆಂಪುಂ ತಾನೇ ತಾವರೆಯುಂ ತಾನೇ ಆಗಿ ಏಕಾಶ್ರಯವಾಗೆ ವಿಭಕ್ತಿಲೋಪವಾಗಿ ಕೆಂದಾವರೆ ಎಂದಾಯ್ತು.

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾದಿಶ್ಚೇತ್ ದ್ವಿಗುಃ ॥ 128 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[4]ಖ್ಯಾದಿಪದಶ್ಚೇತ್ ಸ ಏವ ಕರ್ಮಧಾರಯಃ ದ್ವಿಗುಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒರ್ತಲೆ, ಒರ್ಪಿಡಿ, ಇರ್ಕೆಯ್, ಇರ್ಕಣ್, ಮೂಲೋಕಂ, ಮುಕ್ಕೊಡೆ, ನಾಲ್ಗಾವುದಂ, ಅಯ್ಸರಂ, ಅಯ್ವೆಂಡಿರ್.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾದಿಶ್ಚೇತ್ = ಆ ಕರ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸವು ಸಂಖ್ಯಾಪದಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುದಾದೊಡೆ. ದ್ವಿಗುಃ = ದ್ವಿಗುಸಮಾಸವೆಂದು ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನೋಽವ್ಯಯೀಭಾವಃ ॥ 129 ॥

ವೃ ॥ ಪೂ[5]ರ್ವಪದಾರ್ಥಮು[6]ಖ್ಯವೃತ್ತಿಃ ಸಮಾಸೋಽವ್ಯಯೀಭಾವಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಿಱ್ಕೆಱೆ, ಕಿಱುವೊಳೆ, ಮೇಂಗೆಯ್, ಮೇಂಗಾಲ್, ಅಂಗೆಯ್, ಅಂಗಾಲ್.

ಟೀ ॥ ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನಃ = ಮೊದಲ ಪದದ ಅರ್ಥಮನೆ ಮುಖ್ಯಮಾಗುಳ್ಳುದು. ಅವ್ಯಯೀಭಾವಃ = ಅವ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸವೆಂಬುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ[7]ರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನೋ ದ್ವಂದ್ವಃ ॥ 130 ॥

ವೃ ॥ ಸ[8]ಮಸ್ತಪದಾನಾಂ ಸಮುಚ್ಚಯೋ ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕೆಯ್ವನೆಗಳ್, ಕೆಱೆಕೊಳಂಗಳ್, ಕಱೆಮುಱೆಗಳ್, ನಾಡುಬೀಡುಗಳ್, ಬೆಟ್ಟ ಗಟ್ಟಂಗಳ್, ಕೆಯ್ಕಾಲ್ಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನಃ = ಎಲ್ಲಾಪದಂಗಳ ಅರ್ಥಮುಂ ಮುಖ್ಯಮಾಗುಳ್ಳುದು. ದ್ವಂದ್ವಃ = ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸವೆಂಬುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಸ ಏಕಾಶ್ರಯಃ. 2 ಭಿನ್ನಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಶ್ರಯೇಷು ಸ ಏವ ತತ್ಪುರುಷಃ ಕರ್ಮಧಾರಯಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ. 3 ಏಕಾಧಿಕರಣಶ್ಚೇತ್. 4 ಸಂಖ್ಯಾದಿಃ. 5 ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಃ ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥೋಪಸರ್ಜನಂ ಯತ್ರ ಸೋಽವ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ. 6 ಮುಖ್ಯಃ. 7 ಸರ್ವಪದಮುಖ್ಯೋ ದ್ವಂದ್ವಃ. 8 ಸಮಸ್ತಪದಮುಖ್ಯತ್ವೇ ಯತ್ರ ಸ ಸಮಾಸೋ ದ್ವಂದ್ವೋ ಭವತಿ.

ಸೂ || ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನೋ ಬಹುವ್ರೀಹಿಃ || 131 ||

ವೃ || ಅನ್ಯಸ್ಯ ಪ[1]ದಸ್ಯಾರ್ಥೇ ವ[2]ರ್ತಮಾನಃ ಸಮಾಸೋ ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ||

ಉ || ಕರ್ಬುವಿಲ್ಲಂ, ಕುಡುವಿಲ್ಲಂ, ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯಂ, ಕುಸಿಗೊರಲಂ, ನುಚ್ಚುಕ್ಕೆವಲ್ಲಂ, ಕೆಂದಲೆಯಂ, ಮೆಲ್ಲಡಿಯಂ, ಕುಱುಗೆಯ್ಯಂ, ಬಿಸುಗದಿರಂ, ತಣ್ಗದಿರಂ.

ಟೀ || ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನಃ = ಮತ್ತೊಂದುಪದದ ಅರ್ಥಮನೆ ಮುಖ್ಯಮಾಗುಳ್ಳುದು. ಬಹುವ್ರೀಹಿಃ = ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸಮೆಂಬುದು.

ಸೂ || ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂ ದೇಶೀಯಪದೇನ ಸ[3]ಮಂ ಸಮಸ್ಯತೇ || 132 ||

ವೃ || ಸಂಸ್ಕೃತಪದಸಮಂ ಯತ್ಪದಂ ತತ್ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂ | ತದ್ದೇಶೀಯಪದೇನ ಸ[4]ಮಂ ಸಮಸ್ಯತೇ ||

ಉ || ಪರದೇಸಂ, ಪರಕೋತ್ತಱು, ಪರಮೆಣ್, ಪರಮಂಡಳಿಗಂ; ಬಳ್ಗವಿ, ಬೆಳ್ಗವಿ, ಅಱುಗವಿ; ಕೂರಸಿ, ಮಾಜನಂ, ಮಾಪಾತಕಂ, ತುರಗದಱಂ, ಮಂ[5]ಗಳಾರತಿ, ಕಡುರಾಗಂ, ಪೊಡವೀಶಂ.

ಟೀ || ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂ = ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಪದಂ. ದೇಶೀಯಪದೇನ ಸಮಂ = ಕರ್ಣಾಟಕಪದದೊಡನೆ. ಸಮಸ್ಯತೇ = ಸಮಾಸಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಮೆಂಬ ಪೆಸರನುಳ್ಳುದಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಮುದಿತಸಂಖ್ಯಾವ್ಯಯರಹಿ |
ತಮೆನಿಸಿ ವರ್ತಿಪ ನಿಘಂಟುವಿನ ನಾಮಪದೋ ||
ತ್ತಮವರ್ಣಪ್ರಕೃತಿಗಳಂ |
ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಮೆಸರನಿಟ್ಟು ಲಿಂಗಂಮಾಳ್ಪರ್ || (ಶ. ಮ. ದ. 80)

ನಾರದದಂಡಿಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಣಂ. ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ಕೆಲವುಂಟು–(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಕಾರಕಂ ಪ[6]ರೇಣ ಸಮರ್ಥಕ್ರಿಯಾಪದೇನ || 133 ||

ವೃ || ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ಯತ್ಕಾರಕಂ ತ[7]ತ್ಪರತ್ರಾವಸ್ಥಿತೇನ ಸ[8]ಮರ್ಥೇನ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನಾ ಪದೇನ ಸಮಂ ಸಮಸ್ಯತೇ ||

ಉ || ಊರೇಱಲ್ ಬಂದಂ, ನಾಟ್ಕುಡೆವ್ರೇದಂ, ತೆಱೆದೆತ್ತಂ, ಎಱ್ತುಗೊಂಡಂ, ಸೆಱೆಯಿರ್ದಂ, ಬಿಕ್ಕಲ್ವೋದಂ, ಬಿ[5]ಲ್ಲಿತ್ತಿದಂ, ಬಳೆದೊಟ್ಟಂ, ಸೇದೆವಡೆದಂ.

1 ಪದಸ್ಯಾರ್ಥೋ ಯತ್ರ ಸಮಸ್ಯತೇ ಸ ಸಮಾಸಃ. 2 ಸಮಸ್ತಮನ್ಯಪದಂ ಯದಿ ಸ್ಯಾತ್ ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸೋ ಭವತಿ. 3 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಂ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 4 ಸಹ. 5 ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವೆ. 6 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪರೇಣ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 7 ತತ್ಪರೋವಸ್ಥಿತೇನ. 8 ಸಮರ್ಥ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನಾ.

ಟೀ ॥ ಕಾರಕಂ=ಕರ್ಮಂ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಕಪದಂ. ಪರೇಣ=ಮುಂದಣ. ಸಮರ್ಥಕ್ರಿಯಾಪದೇನ=ಸಮರ್ಥವಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಡನೆ ಸಮಾಸಿಸಲ್ಪಡುಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ಕಾರಾಂತಾನ್ಮಃ ॥ 134 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಕಾರಕಾತ್ ಕ್ರಿ[2]ಯಾನಾಚಿನಾ ಸಮಸ್ಯಮಾನಾತ್ ಪರೋ ಮ[3]ಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮನಂಗೊಳ್ಗುಂ, ಗುಣಂಗೊಂಡಂ, ಜಸಂಬಡೆದಂ, ಕಳಸಮಿಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಕಾರಕದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಮಃ=ಮಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಿಶೇಷ್ಯೋತ್ತರಪ[4]ದಪೂರ್ವಪದಸ್ಯೋಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇರ್ಲೋಪಃ ॥ 135 ॥

ವೃ ॥ ವಿಶೇಷ್ಯೋತ್ತರಪದಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣರೂಪತಯಾZವಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇರವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಾರ್ಮುಡು, ಕೂರ್ಮಾಳ್, ಇಮ್ಮಾವು, ಇನ್ನುಣಿಸು, ನುಣ್ಬಿರಂ, ಬಳ್ವಾತು, ಬಳ್ಗುಣಂ, ಬಳ್ನುಡಿ, ಬಳ್ವಾನಸಂ.

ಟೀ ॥ ವಿಶೇಷ್ಯೋತ್ತರಪದ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ=ವಿಶೇಷಣರೂಪಮಾಗಿರ್ದ ಮೊದಲ ಪದದ. ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇಃ=ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇಕಾರಸ್ಯೈದ್ಧ್ರಸ್ವಃ ॥ 136 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಮಿನ್ನುಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇರ್ಲೋಪೇ ಕೃತೇ ಪೂ[5]ರ್ವಸ್ವರಸ್ಯ ಇಕಾರಸ್ಯ ಲಘುರೇಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪೆರ್ಮರಂ, ಪೆಮ್ಮಾಳ್, ಬಳ್ಳುಗಿಲ್, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಆ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದಿಗೆ ಲೋಪಂ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರೆ, ಇಕಾರಸ್ಯ=ಮೊದಲ ಇಕಾರಕ್ಕೆ. ಹ್ರಸ್ವಃ=ಲಘುವಪ್ಪ. ಏತ್=ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಅಕಾರಾಂತಾದನುಸ್ವಾರಃ, ಪಾಠಃ ಕಾರಾಂತಾತ್. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾನಾಚಿನಾ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 3 ಅನುಸ್ವಾರೋ ಭವತಿ. 4 ಪದೇ. 5 ಪರಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ.

ಸೂ ॥ ನ ಚ ಕ್ವ[1]ಚನ ॥ 137 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ವಚಿದಿಕಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಹ್ರಸ್ವೈಕಾರೋ ನ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬಿಸ್ಗೊನೆ, ಬಿಸ್ಪೊಜಿ, ನಿಟ್ಟೆರ್ದೆ, ನಿಟ್ಟೆಕ್ಕೆ

ಟೀ ॥ ಕ್ವಚನ — ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್. ನ ಚ — ಇಕಾರಕ್ಕೆ ಪಿಂದ ಪೇಳ್ದ ಹ್ರಸ್ವಮಪ್ಪ ಏಕಾರಂ ಆಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವ[2]ರಾದೌ ದೀರ್ಘಸ್ತ್ವಗುರೋಃ ॥ 138 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವ[3]ರಾದೌ ಪದೇ ಪ[4]ರೇ ಅ[5]ಗುರುಕಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ದೀ[6]ರ್ಘಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಾರೊಸಡು, ಕಾಂರುಳ್, ಪೇರೊಡಲ್.

ಅಗುರುವಿಶೇಷಣಂ ಕಿಂ ? ಪಚ್ಕೆಯ್ಲೆ, ಪಚ್ಕೆತ್ತಿ.

ನ ಚ ಕ್ವಚನೇತ್ಯ[7]ನುವರ್ತತೇ । ತಸ್ಮಾದಿ[8]ಹ ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ—

ಈಂಗೊರಲ್, ಈಂಚರಂ, ಈಂಗಡಲ್, ಈಂಬುಲಿ.

ಟೀ ॥ ಸ್ವರಾದೌ — ಸ್ವರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಪದಂ ಪರದಲ್ಲಿರೆ. ಅಗುರೋಃ — ಗುರುವಪ್ಪ ಅಕ್ಷರವಿಲ್ಲದ ಪೂರ್ವಪದಕ್ಕೆ. ತು — ಮತ್ತೆ. ದೀರ್ಘಃ — ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಅಗುರು ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿಶೇಷದಿಂ ಪೂರ್ವಪದದೊಳ್ ಗುರ್ವಕ್ಷರಮಿರೆ ದೀರ್ಘಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ನ ಚ ಕ್ವಚನ ಎಂಬುದು ಅನುವರ್ತಿಪುದಱಿಂದೆ ಇಕಾರಕ್ಕೆ ಹ್ರಸ್ವೈಕಾರಮಾಗದು, ದೀರ್ಘಮೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಣಟಳನತಾನಾಂ ದ್ವಿರ್ಭಾವಃ ॥ 139 ॥

ವೃ ॥ ಣಟಳನತಾನಾಂ ವರ್ಣಾನಾಂ ಉ[9]ಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೇ ಕೃತೇ ಅವಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ಸ್ವರಾದಿಪದೇ ಪರೇ ದ್ವಿರ್ಭಾವೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತಣ್ಣೆಲರ್, ಕಟ್ಟಾಯಂ, ಬಳ್ಳಾಳ್, ಇನ್ನುಣಿಸು, ಕಿತ್ತಡಿ.

ಟೀ ॥ ಣಟಳನತಾನಾಂ — ಣ, ಟ, ಳ, ನ, ತ, ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಂಗಳ್ಗೆ. ಸ್ವರಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಪದಂ ಪರಮಿರೆ, ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ, ದ್ವಿರ್ಭಾವಃ — ದ್ವಿತ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕ್ವಚಿತ್. 2 ಸ್ವರಾದೌ ದೀರ್ಘೋಽಗುರೋಃ. 3 ಗುರುರಹಿತೇ ಸ್ವರಾದಿಪದೇ ಪರೇ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ದೀರ್ಘಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 4 ಪರತ್ರ ಷಷ್ಠೀ. 5 ಅಗುರ್ವಕ್ಷರಸ್ಯ ಪೂರ್ವಸ್ಯ. 6 ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ. 7 ಕ್ವಚನಾನುವರ್ತನಾದಿಹ. 8 ಇಕಾರೇಽ. 9 ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ, ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇಶವಯವಲೋಪಪರಿಶಿಷ್ಟಾನಾಂ. ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಅವಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲ.

ಸೂ ॥ ಕಡಿದುನಿಡಿದುದ್ವಯಸ್ಯಾ[1]ದ್ಯೈಕಸ್ವರಾತ್ಪರಸ್ಯ ಟಃ ॥ 140 ॥

ವೃ ॥ ಕಡಿದು ನಿಡಿದು ಇತ್ಯೇತಯೋರ್ದ್ವಯೋಃ ಆ[2]ದ್ಯೈಕಸ್ವರಾತ್ ಪರಸ್ಯಾವಯವಸ್ಯ ಟಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಟ್ಟಾಳ್, ನಿಟ್ಟೆಡಕಿಲ್.

ಟೀ ॥ ಕಡಿದು ನಿಡಿದು ದ್ವಯಸ್ಯ=ಕಡಿದು ನಿಡಿದು ಎಂಬ ಎರಡು ಶಬ್ದಂಗಳ. ಆದ್ಯೈಕಸ್ವರಾತ್=ಮೊದಲ ಒಂದು ಸ್ವರದತ್ತಣಿಂ. ಪರಸ್ಯ=ಪರವಾದ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ಟಃ=ಟಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನಡೋಶ್ಚ ॥ 141 ॥

ವೃ ॥ ನಡು ಇತ್ಯೇತಸ್ಯ ಚ ಡ[3]ಕಾರಸ್ಯ ಟಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಟ್ಟಿರುಳ್, ನಟ್ಟಡವಿ.

ಟೀ ॥ ನಡೋಶ್ಚ=ನಡು ಎಂಬುದರ ಡಕಾರಕ್ಕೆಯುಂ ಟಕಾರಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕಿಱಿದೋಸ್ತಃ ॥ 142 ॥

ವೃ ॥ ಕಿಱಿದುಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಂತೇ ಪು[4]ನಸ್ತಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಿತ್ತಡಿ, ಕಿತ್ತಿೞ್.

ಟೀ ॥ ಕಿಱಿದೋಃ=ಕಿಱಿದು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ತಃ=ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತೇಷಾಮುದಂತತ್ವಂ ವ್ಯಂಜನೇಷು ॥ 143 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ಕಡಿದುಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ಉ[5]ಕಾರಾಂತತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಡುಗುದುರೆ, ಕಡುವಾಳ್; ನಿಡುದೋಳ್, ನಿಡುಪುರ್ಬು; ನಡುವಗಲ್, ನಡುಮನೆ; ಕಿಱುನೆಲೆ, ಕಿಱುವಿಡಿ.

ಟೀ ॥ ತೇಷಾಂ=ಆ ಕಡಿದು ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನೇಷು=ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಉದಂತತ್ವಂ=ಉಕಾರಾಂತತೆಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೊಸತ್ವಾದೀನಾಮದಂತತ್ವಂ ನಿಪಾತ್ಯತೇ ॥ 144 ॥

ವೃ ॥ ಪೊಸತು, ಪಟಿದು, ಎಳದು, ಇತ್ಯೇವಮಾದೀನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಲೋಪೇ ಸತಿ ಅಕಾರಾಂತತ್ವಂ ನಿಪಾತ್ಯತೇ.

---

1 [illegible]ಸ್ವರಾತ್. 2 ಅದ್ಯಸ್ವರಾತ್. 3 ದಕಾರಸ್ಥಾನೇ. 4 ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 5 ಉದಂತತ್ವಂ.

ಉ ॥ ಪೊಸಸುಗ್ಗಿ, ಪೊಸ ಅಡಕೆ; ಪಟಿಗೆಳಿವೆ, ಪಟಿ ಅಲಗು; ಎಳವಮಾವು, ಎಳ ಅಂಚೆ; ಪೊಱವಮಾಱು, ಪೊಱ ಅಡಿ; ಬಳಜಗಳಂ, ಬಳ ಅಟ್ಟಂ.

ಕೇ[1]ಚಿದೊಳಸ್ಯ ಉ[2]ಳ್ಳಾದೇಶಮಪೀಚ್ಛಂತಿ—ಉಳ್ವಕ್ಕಂ, ಉಳ್ವಾಳ್, ಉಳ್ಳುಡೆ.

ಟೀ ॥ ಪೊಸತ್ವಾದೀನಾಂ—ಪೊಸತು, ಪಟಿಮು, ಎಳದು, ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ. ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಂ ಲೋಪವಾಗಲೊಡಂ, ಅದಂತತ್ವಂ—ಅಕಾರಾಂತತೆ. ನಿಪಾತ್ಯತೇ—ನಿಪಾತಿಸಲ್ಪಡುಗುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲರ್ ಕರ್ಣಾಟಕಪ್ರಾಕ್ತನಾಚಾರ್ಯರ್ ಬಳಗಿಂಗೆ ಉಳ್ಳಾದೇಶಮುಮನಿಚ್ಛೈಸುವರ್—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕೆಚ್ಚನೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಪಚ್ಚನೆ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಚಾದೇರ್ಮತ್ವಂ ॥ 145 ॥

ವೃ ॥ ಕೆಚ್ಚನೆ ಇ[3]ತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಚಕಾರಾದೇಃ ಅ[4]ವಯವಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ಮತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕೆಂಗುಡಿ, ಕೆಂದಾವರೆ; ಬೆನ್ನೀರ್, ಬೆಂಬೂದಿ; ಪಂದಲೆ, ಪಂದಳಿರ್.

ಟೀ ॥ ಕೆಚ್ಚನೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಪಚ್ಚನೆ ಶಬ್ದಾನಾಂ—ಕೆಚ್ಚನೆ, ಬೆಚ್ಚನೆ, ಪಚ್ಚನೆ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ್. ಚಾದೇಃ—ಚಕಾರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಮತ್ವಂ—ಮಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವಂತತಾ ಚ ॥ 146 ॥

ವೃ ॥ ತೇ[5]ಷಾಂ ಕೆಚ್ಚನೆ ಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ಸ್ವಂತತಾ ಚ ಭವತಿ ವ್ಯಂಜನೇ ಪರೇ ॥

ಉ ॥ ಕಿಸುಗಲ್, ಕಿಸುಗಾ[6]ಡು; ಬಿಸುಗದಿರ್, ಬಿಸುಗಲ್; ಪಸುವಂದರ್, ಪಸುವೊರ್. ಯೋ[7]ಗವಿಭಾಗ.ದಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿರಿತಿ ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ವಂತತಾ ನ ಭವತಿ—

ಪಚ್ಚಡಕೆ, ಪಚ್ಚೋಲೆ; ಪಚ್ಚಡಿ, ಪಚ್ಚೋಡು.

ಟೀ ॥ ಸ್ವಂತತಾ ಚ—ಆಕೆಚ್ಚನೆ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ವ್ಯಂಜನಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ಸುಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಯೋಗವಿಭಾಗದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಸುಕಾರಾಂತತೆಯಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[8]ಕಾರೋ ವಿಭಾಷಯಾ ಚ್ಯ[9]ತೇಃ ॥ 147 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವಂ[10]ತತಾವಿಧಾನೇ ಏಕಾರಸ್ಯ ಇಕಾರಾದೇಶೋ ವಿಭಾಷಯಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಿಸುವೊರ್, ಕಿಸುಸಂಜೆ; ಬಿಸುನೆತ್ತರ್, ಬಿಸುಸುಯಿಲ್.

---

1 ಅತ್ರ ಕೇಚಿದುಳ್ಳಾದೇಶಮಪೀಚ್ಛಂತಿ. 2 ಉಳಾದೇಶ. 3 ಇತ್ಯಾದಿತ್ರಯಾಣಾಂ. 4 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ವಿಲ್ಲ. 5 ಕ್ವಚಿತ್ ಕೆಚ್ಚನಾದೀನಾಂ ಚಕಾರಾದೇಃ ಸುರ್ಭವತಿ. 6 ಗೋಡು. 7 ಯೋಗವಿಭಾಗಾದಿಷ್ಟಪ್ರಸಿದ್ಧಿರಿತಿ, ಯೋಗವಿಭಾಗಾತ್ ಕ್ವಚಿದಿಷ್ಟಪ್ರವೃತ್ತಿಃ, ಯೋಗವಿಭಾಗಾದಿಷ್ಟಪ್ರವೃತ್ತಿಸ್ಸಿದ್ಧಾ. 8 ಏಕಾರ ಇಕಾರೋ ವಾ, ಏಕಾರೇ ವಿಭಾಷಯೋಕಾರಃ, ಇಕಾರೇಣ ವಿಭಾಷಯಾತ್ರ್ಯತಿ. 9 ಚ್ಯುತಃ. 10 ಸ್ವಂತತ್ವೇ ಸತಿ.

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಯಾ ಕ್ವಚಿದೇಕಾರ ಏವ ನೇಕಾರಃ—

ಕೇಸುರಿ, ಕೇಸಡಿ, ಕೇಸಕ್ಕಿ, ಕೇಸುಗುರ್.

ಟೀ ॥ ಸುಳಾರಾಂತವಾದಲ್ಲಿ, ಏತಃ—ಏಕಾರಕ್ಕೆ. ವಿಭಾಷಯಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಇಕಾರಶ್ಚ—ಇಕಾರವುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವಿಭಾಷಯಾ ಎಂಬುದರಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಏಕಾರಕ್ಕೆ ಇಕಾರವಾಗದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತ[1]ತ್ಪುರುಷೇ ಪೂರ್ವಪ[2]ದಾಂತ್ಯಲೋಪಃ ಪ್ರಾಯೋ ಯಥೋಚಿತಾಗಮಶ್ಚ ॥ 148 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿನಃ ಅಂತ್ಯವರ್ಣಸ್ಯ ಲೋಪಃ ಪ್ರಾಯೇಣ ಭವತಿ । ಯಥೋಚಿತಾಗಮಶ್ಚ ವಿ[3]ಧೇಯಃ ॥

ಉ ॥ ಅರಮನೆ, ಮಾಮರಂ, ಪೂಗೊಂಚಲ್, ಜೇನೆಯ್, ಮಾಂಗಾಯ್, ಮಾಂದಳಿರ್, ತೆಂಬೆಲರ್, ದಾಂಗುಡಿ.

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಅರಸುಗುಣಂ, ಅರಸಾಳ್ತನಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ಪುರುಷೇ—ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಾಯಃ—ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ. ಪೂರ್ವಪದಾಂತ್ಯಲೋಪಃ—ಮೊದಲ ಪದದ ಕಡೆಯಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಕ್ಕುಂ. ಯಥೋಚಿತಾಗಮಶ್ಚ—ಯಥೋಚಿತವಾದ ಆಗಮವುಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಪ್ರಾಯಃಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಮೊದಲ ಪದದ ಕಡೆಯಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗದು.

ಅರಸು + ಗುಣಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅರಗುಣಂ ಎಂದಾಗದು; ಅರಸುಗುಣಂ ಎಂದೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಅರಸಾಳ್ತನಂ ಅರಾಳ್ತನಂ ಎಂದಾಗದು.

ಸೂ ॥ ಅತ್ವಮೆಲ್ಲಸ್ಯ ॥ 149 ॥

ವೃ ॥ ಸಮಾಸೇ ಪೂ[4]ರ್ವಪದಭೂತಸ್ಯ ಎಲ್ಲಶಬ್ದಸ್ಯ ಅತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಎಲ್ಲಾ ರತ್ನಂಗಳ್, ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಂಗಳ್, ಎಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳ್.

ಪ್ರಾಯೋ ನುವೃತ್ತ್ಯಾ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಎಲ್ಲ ತೆಱಂ, ಎಲ್ಲ ಧನಂ, ಎಲ್ಲೆಡೆ.

ಟೀ ॥ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪದವಾದ, ಎಲ್ಲಸ್ಯ—ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಅತ್ವಂ—ಆಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಪ್ರಾಯಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅನುವೃತ್ತಿಯಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಆಕಾರವಾಗದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ತತ್ಪುರುಷ, ತತ್ಪುರುಷೇ ಕು. 2 ಪದಾಂತಸ್ಯ ಲೋಪಃ. 3 ಅನುಸಂಧೇಯಃ, ಬಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯಃ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 4 ಸಮಸ್ತ ಪದಪೂರ್ವಸ್ಯ, ಸಮಾಸಪೂರ್ವಭೂತಸ್ಯ.

ಸೂ ॥ ಬಹುವ್ರೀಹಾವದಂತೇ ॥ 150 ॥

ವೃ ॥ ಬ[1]ಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸೇ ಕೃತೇ ತದಂತೇ ಅ[2]ಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕೆಂಗಣ್ಣಂ, ಬಟ್ಟದೊಡೆಯಂ, ನೇಲ್ಪಕಿವಿಯಂ, ಕೂಸಿಗೊರಲಂ, ಕೊನೆವಲ್ಲಂ, ಕಾರೊಡಲಂ.

ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ, ಅಳ್ಳೆರ್ದೆ.

ಟೀ ॥ ಬಹುವ್ರೀಹೌ=ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸದಲ್ಲಿ. ಅಂತೇ=ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ಅತ್=ಅಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಅಕಾರಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇಲ್ಲಸ್ಯೇಲಿಃ ॥ 151 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಮಿನ್ ಬಹುವ್ರೀಹೌ ಇಲ್ಲಶಬ್ದಸ್ಯ ಇ[3]ಲಿರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಾಣಿಲಿಮಾ[4]ನಸಂ, ಪಲ್ಲಿಲಿಬಾಯಂ, ಕೂರಿಲಿಕುಡುಗೋಲ್, ಅಗಿಲಿಲಿಗಂಧಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಸ್ಯ=ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಇಲಿಃ=ಇಲಿ ಎಂಬ ಆದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿಗೌ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಾಮುಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇರ್ಲೋಪಃ ॥ 152 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸೇ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇಃ ಅ[5]ವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೂಲೋಕಂ, ನಾಲ್ಗೇಣ್, ನಾಲ್ದೆಸೆ, ಅಯ್ಗಂಡುಗಂ, ಅಯ್ಸರಂ, ಎಣ್ಗಾವುದಂ, ಎಣ್ದೆಸೆ.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿಗೌ=ದ್ವಿಗುಸಮಾಸದಲ್ಲಿ. ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಾಂ=ಸಂಖ್ಯೆಯಂ ಪೇಳ್ವ ಶಬ್ದಂಗಳ. ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇಃ=ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏ[6]ಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ ರೋಽಂತೇ ॥ 153 ॥

ವೃ ॥ ಏ[7]ಕಾರ್ಥವಾಚಕೋ ಯಃ ಶಬ್ದಃ ತಸ್ಯ ಅಂ[8]ತೇ ರೇಫೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒರ್ಕೆಯ್, ಒರ್ತಲೆ, ಒ[9]ರೆಂಜಲ ನಂ[10]ಟಂ, ಒರಂದದ ಮಾನಸಂ.

---

1 ಬಹುವ್ರೀಹೌ ಸಮಾಸೇ. 2 ಅದಂತಾ. 3 ಇಲಿ ಆದೇಶೋ ಭವತಿ. 4 ಮಾನಸಂ. 5 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದವಿಲ್ಲ. 6 ಏಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ ರಾಂತಃ, ಏಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯೋರಂತಃ, ಏಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ ರಂತೇ, ಏಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯರ್. 7 ಏಕಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಸ್ಯ ಒರ್ ಭವತಿ. 8 ರೇಫಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 9 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಕ್ವಚಿದ್ದೀರ್ಘಃ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 10 ನುಂಡಂ.

ಟೀ ॥ ಏಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ=ಒಂದು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಅಂತೇ=ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ರಃ=ರೇಫಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇರಾದೇಶೋ ದ್ವ್ಯರ್ಥಸ್ಯ ॥ 154 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವ್ಯರ್ಥವಾ[1]ಚಕಸ್ಯ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸೇ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ಇರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಇರ್ಮೆಯ್, ಇರ್ಪಕ್ಕಂ, ಈ[2]ರಯ್ದು, ಈರೊಳ್ಪದರ್.

ಅತ್ರ ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ವ[3]ಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ—ಎರಟ್ಮಾತು, ಎರಟ್ಮಾಱು, ಎರಟ್ಕೆಯ್.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದಮಾದ, ದ್ವ್ಯರ್ಥಸ್ಯ=ಎರಡು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಇರಾದೇಶಃ=ಇರ್ ಎಂಬ ಆದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಸ್ವಭಾವದೊಳಿರ್ಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲಂಬರ ಮತದಿಂ ಕಿಱಿದೆಡೆಯೊಳ್ ಈರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ—ಈರಯ್ದು, ಈರೊಳ್ಪದರ್.

ಸೂ ॥ ಕಪವರ್ಗಯೋಸ್ತ್ರ್ಯ[4]ಖ್ಯಸ್ಯ ತಾ[5]ವಾಗಮೌ ಬಹುಳಂ ಹ್ರ[6]ಸ್ವಪೂರ್ವೌ ಚ ॥ 155 ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಕಪವರ್ಗಯೋಃ ಪರಯೋಃ ತಾ[7]ವಾಗಮೌ ಹ್ರ[8]ಸ್ವಪೂರ್ವೌ ಬಹುಳಂ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಮುಕ್ಕೊಡೆ, ಮುಪ್ಪುರಿ, ಮುಪ್ಪೊಟಲ್, ಮುಮ್ಮಡಿ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಮೂಗೇಣ್, ಮೂಗಾವುದಂ, ಮೂವಣ್ಣಂ, ಮೂವಳಸು.

ಕ್ವಚಿದನ್ಯದೇವ—ಮುಯ್ಯೇಟ್‌ಸೂಟ್, ಮುಯ್ಯಾರಡಿ.

ಟೀ ॥ ತ್ರ್ಯಾಖ್ಯಸ್ಯ=ಮೂಱು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಕಪವರ್ಗಯೋಃ=ಕಪವರ್ಗಂಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತೌ=ಆ ಕಪವರ್ಗಂಗಳ್. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವೌ=ಹಸ್ವಾಕ್ಷರಪೂರ್ವಂಗಳಾಗಿ. ಆಗಮೌ=ಆಗಮಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳಿಲ್ಲ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತ್ರ್ಯಾದೀನಾಂ ವ್ಯಂಜನೇಷ್ವೇವ ॥ 156 ॥

ವೃ ॥ ತ್ರ್ಯಾದೀನಾಂ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಾಂ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇರವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು । ನ ಪುನಃ ಸ್ವರಾದೌ ॥

ಉ ॥ ಮೂಲೋಕಂ, ಮೂದೆಱಂ.

---

1 ವಚನಸ್ಯ. 2 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಕ್ವಚಿದೀರಾದೇಶಃ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 3 ಇಕಾರಸ್ಯ ತ್ವಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ. 4 ತ್ರಿ ಸಂಖ್ಯಸ್ಯ. 5 ತಾವಾಗಮೌ ಬಹುಳಂ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಕ್ತ. 6 ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಸ್ಯ. 7 ತಾವಾಗಮೌ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವೌ ಬಹುಳಂ ಭವತಿ. 8 ದ್ವಿತ್ವಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವೌ ಬಹುಳಂ ಭವತಿ.

ವ್ಯಂ[1]ಜನೇಷ್ವಿತಿ ಕಿಂ ? ಮೂಱಡಿ, ಮೂಱಾನೆ, ಮೂಱೊಡ್ಡು.

ಟೀ ॥ ತ್ರ್ಯಾದೀನಾಂ—ಮೂಱೆಂಬ ಶಬ್ದಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಂಗಳ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನೇಷ್ವೇವ—ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್ ಪರಮಾದಲ್ಲಿಯೆ, ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವ್ಯಂಜನೇಷ್ವೇವ ಎಂಬುದಱಿಂದೆ ಸ್ವರಾದಿಶಬ್ದಂ ಪರದೊಳಿರೆ ಆ ಅವಯವಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನ ಷಡರ್ಥವಾ[2]ಚಕಸ್ಯಾಪಿ ತು ಹ್ರಸ್ವಸ್ತದಾದೇಃ ॥ 157 ॥

ವೃ ॥ ಷಡರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇರವಯವಸ್ಯ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಲೋಪೋ ನ ಭವತಿ । ಅಪಿತು ತ[3]ದಾದೇಃ ಹ್ರಸ್ವೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅಱುವಿಂಗಳ್, ಅಱುವೆರಲ್, ಅಱುಗೇಣ್, ಅಱುವತ್ತು.[4]

ಟೀ ॥ ಷಡರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ—ಆಱು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ನ—ಪಿಂದೆ ಪೇೞ್ದ ಲೋಪಮಾಗದು. ಅಪಿತು—ಮತ್ತೆ ಏನಪ್ಪುದೆಂದೊಡೆ. ತದಾದೇಃ—ಆಱೆಂಬುದಱ ಆದಿಯ ಆಕಾರಕ್ಕೆ. ಹ್ರಸ್ವಃ—ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಪ್ತಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಿನಶ್ಚ ॥ 158 ॥

ವೃ ॥ ಸಪ್ತಸಂ[5]ಖ್ಯಾಭಿಧಾಯಿನಃ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಉ[6]ಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ಲೋಪೋ ನ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಏೞ್ಕಡಲ್, ಏೞ್ಪುರ, ಏೞ್ಸೊಱಂ[7].

ಟೀ ॥ ಸಪ್ತಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಿನಶ್ಚ—ಏೞು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನ[8]ವಾಖ್ಯಾಯಾಸ್ತೊಮಾದೇಶಃ ಪಙ್ತಿಹತೌ ॥ 159 ॥

ವೃ ॥ ನ[9]ವಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ದ[10]ಶಹತೌ ತೊ[11]ಮಿತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತೊಂಬತ್ತು.

ಟೀ ॥ ನವಾಖ್ಯಾಯಾಃ—ಒಂಬತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಪಙ್ತಿಹತೌ—ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತೊಮಾದೇಶಃ—ತೊಂ ಎಂಬ ಆದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ವ್ಯಂಜನವಿಶೇಷಣಂ ಕಿಂ. 2 ವಾಚಕಸ್ಯಾದೇರ್ಹ್ರಸ್ವಃ. 3 ಆದೇಃ. 4 ಇದಾದವೋಲೆ, ನ ಪುನಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ—ಆಱಿಗ್, ಆಱು ನೆ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಇದೆ. 5 ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಿನಃ. 6 ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಲೋಪೋ ಭವತಿ ತದಾದೇರ್ಹ್ರಸ್ವತ್ವ, ಪ್ರಾಂತಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ಆದೇರ್ಹ್ರಸ್ವತ್ವ. 7 ಇದಾದವೋಲೆ, ಸ್ವಾದರಾದೇರ್ಹ್ರಸ್ವತ್ವ—ಎಲ್ಪತ್ತು, ಎಂದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. 8 ನವಾಖ್ಯಾಯಾಸ್ತೊಂಭತ್ತು ಪಙ್ತಿಹತೌ, ನವದಶೇ ತೊಂಭತ್ತು. 9 ನವದಶಶಬ್ದಸ್ಯ ತೊಂಭತ್ತ್ವಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 10 ಸಂಖ್ಯಾದಶಕಹತೌ. 11 ತೊಂಭತ್ತು ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ, ತೊಮಿತ್ಯೇವಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ.

ಸೂ ‖ ಒಂ[1]ಬಯ್ ಶತೇ ‖ 160 ‖

ವೃ ‖ ನವಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಶತವಾಚಿನಿ ಶಬ್ದೇ ಪರೇ ಒಂಬಯ್ ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಒಂಬಯ್ನೂಱು.

ಟೀ ‖ ಒಂಬತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಶತೇ = ನೂಱು ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ, ಒಂಬಯ್ = ಒಂಬಯ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಸಹಸ್ರೇ ಚ ‖ 161 ‖

ವೃ ‖ ನವಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸಹಸ್ರವಾಚಿನಿ ಶಬ್ದೇ ಪರೇ ಒಂಬಯ್ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಒಂಬಯ್ಸಾಸಿರಂ.

ಟೀ ‖ ಒಂಬತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಸಹಸ್ರೇ ಚ = ಸಾಸಿರಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆಯುಂ ಒಂಬಯ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಪರ್ಯಿ ‖ 162 ‖

ವೃ ‖ ದ[2]ಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸಹಸ್ರವಾಚಿನಿ ಪರೇ ಪರ್ಯಿ ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪ[3]ಯಿಂಚಾಸಿರಂ.

ಟೀ ‖ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ = ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಸಾಸಿರಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ, ಪರ್ಯಿ = ಪರ್ಯಿ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಪನ್ನೇಕದ್ವ್ಯರ್ಥಯೋಃ ‖ 163 ‖

ವೃ ‖ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಏಕದ್ವ್ಯರ್ಥಯೋಃ ಪರಯೋಃ ಪನ್ ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪನ್ನೊಂದು, ಪನ್ನೆರಡು.

ಟೀ ‖ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಏಕದ್ವ್ಯರ್ಥಯೋಃ = ಒಂದು, ಎರಡು, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ್ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಪನ್ = ಪನ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಅನ್ಯತ್ರ ಪದಿಃ ‖ 164 ‖

ವೃ ‖ ದ[4]ಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಏಕದ್ವ್ಯರ್ಥಾಭ್ಯಾಮನ್ಯತ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಶಬ್ದೇ ಪರೇ ಪದಿರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪದಿಮೂಱು, ಪದಿನಾಲ್ಕು.

---

1 ಒಂಬೈ. 2 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ಸಹಸ್ರೇ ಇತ್ಯನುವರ್ತತೇ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. 3 ಪರ್ಯಿಸಾಸಿರಂ, ಪಯಿಂಛಾಸಿರಂ. 4 ಅನುಕ್ತಸ್ಥಲೇ ದಶಶಬ್ದಸ್ಯ ಪದಿರ್ಭವತಿ.

ಟೀ॥ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಅನ್ಯತ್ರ=ಉೞಿದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಂಗಳ್ ಪರವಾಗೆ, ಪದಿಃ=ಪದಿ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ಸ್ವ[1]ರಾದೌ ನಾಗಮಃ ॥ 165 ॥

ವೃ॥ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸ್ವರಾದಿಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ಪರಾಯಾಂ ಪ[2]ದಿರ್ಭವತಿ । ನಕಾರಾಗಮಶ್ಚ ॥

ಉ॥ ಪದಿನಯ್ದು, ಪದಿನಾಱು, ಪದಿನೇೞು, ಪದಿನೆಂಟು.

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ[3] ತಿಷ್ಠತಿ—ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು.

ಟೀ॥ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಸ್ವರಾದೌ=ಸ್ವರಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಮಪ್ಪ ಪದಂ ಪರವಾಗೆ ಪದಿ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ನಾಗಮಃ=ಅದಱ ಮುಂದೆ ನಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರದಿಂದೆ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಿರ್ಕುಂ—ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಸಮಾಸವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಷಷ್ಠಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಸ್ವರಾದೌ ನಾಗಮಃ ಪತೇಃ. 2 ಪದೇರುತ್ತರತಃ ನಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ. 3 ಇದಾಹರಣೋಕ್ತ, ಕನ್ನಡೇ ಶಬ್ದಸ್ಯ [illegible]—ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು, ಎಂದು ಬೇರೆ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

7. ತದ್ಧಿತವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ತದಸ್ಯ ಪಣ್ಯಂ ಶಿಲ್ಪಂ ನಿ[1]ಯೋಗಶ್ಚೇತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಗಃ ॥ 166 ॥

ವೃ ॥ ತದಸ್ಯ ಪಣ್ಯಂ ತದಸ್ಯ ಶಿಲ್ಪಂ ಸೋಽಸ್ಯ ನಿ[2]ಯೋಗ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ತದಿತಿ ಪ್ರಥಮಾಂತಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿವಿಶೇಷಾತ್ ಪ[3]ರತಃ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಣ್ಯೇ — ತಂಬುಲಿಗಂ, ಗಂದಿಗಂ, ದವಸಿಗಂ. ಶಿಲ್ಪೇ — ಸರವಂದಿಗಂ, ಪಟ್ಟಸಾಲಿಗಂ, ಚಿಪ್ಪಿಗಂ. ನಿಯೋಗೇ — ಭಂಡಾರಿಗಂ, ಬಾಣಸಿಗಂ, ಕೊಟ್ಟಾರಿಗಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ = ಅದು. ಅಸ್ಯ = ಈತಂಗೆ. ಪಣ್ಯಂ = ವ್ಯವಹಾರಂ. ಶಿಲ್ಪಂ = ಕೆಲಸಂ. ನಿಯೋಗಶ್ಚ = ಬಲಗಂ. ಇತಿ ಅಸ್ಮಿನ್ = ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ, ಇಗಃ = ಇಗಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದ್ವೇತ್ತ್ಯಧೀತೇ ವಾ ॥ 167 ॥

ವೃ ॥ ತದ್ವೇತ್ತಿ ತ[4]ದಧೀತೇ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇ[5]ಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಜೋಯಿಸಿಗಂ, ಗಣಿತಿಗಂ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ = ಅದಂ. ವೇತ್ತಿ = ಅಱಿವಂ, ಅಧೀತೇ ವಾ = ಪೇೞ್ ಓದುವಂ, ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದಾಚರತಿ ॥ 168 ॥

ವೃ ॥ ತದಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಾತ್ ಆಚರತಿ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಡಿಸಣಿಗಂ, ಸುಂಕಿಗಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ = ಅದಂ. ಆಚರತಿ = ಆಚರಿಸುವಂ, ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[6]ಚಸ್ತತ್ರ ಜಾತೇ ಭವೇ ವಾ ॥ 169 ॥

ವೃ ॥ ತ[7]ತ್ರೇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ ತ[8]ತ್ರ ಜಾತಃ ತತ್ರ ಭವಃ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

---

1 ನಿಯೋಗಶ್ಚೇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನಿಗಃ, ನಿಯೋಗಶ್ಚೇತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇಗಃ. 2 ನಿಯೋಗಶ್ಚೇತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 3 ತದಃ. 4 ಅಧಿ [illegible]. 5 ವಾ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ — [illegible] ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಇದೆ. 6 ಇಚಸ್ತತ್ರಭವೇ ಜಾತೇ ಭವತಿ, ಇಚಸ್ತತ್ರ ಜಾತೇ ಭವತಿ. 7 ತತ್ರೇತಿ [illegible] ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾದ್ಭವೇಽರ್ಥೇ ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ. 8 ಭವಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ.

ಉ ॥ ಪೊಱಲಿಕಂ, ಅಲರಿಕಂ, ಕರಕಡಿಕಂ, ಕಾಲುರಿಕಂ.

ಅತ್ರ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ಹ್ರಸ್ವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ ।

ಟೀ ॥ ತತ್ರ=ಅಲ್ಲಿ. ಜಾತೇ ಭವೇ ವಾ=ಪುಟ್ಟಿದಂ ಮೇಣ್ ವರ್ತಿಸುವಂ ಎಂಬ ರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಇಕಃ=ಇಕಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹ್ರಸ್ವಮಂ ಪೇೞವೇೞ್ಕುಂ—ಕಾಲೂರಿಕಂ ಎಂಬುದು ಕಾಲುರಿಕಂ ಎಂದಾಯ್ತು.[1]

ಸೂ ॥ ವಳವಳ್ಳೌ ತತ್ರಾಧಿಕೃತೇ ॥ 170 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ರೇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ ಅಧಿಕೃತ[2] ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ವಳ, ವಳ್ಳ, ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅಡಪವಳಂ, ಅಡಪವಳ್ಳಂ; ಮಡಿವಳಂ, ಮಡಿವಳ್ಳಂ; ಸೆಜ್ಜೆವಳಂ, ಸೆಜ್ಜೆವಳ್ಳಂ; ಪಡೆವಳಂ, ಪಡೆವಳ್ಳಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ರ=ಅಲ್ಲಿ. ಅಧಿಕೃತೇ=ಇವಂಗಧಿಕಾರಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಳವಳ್ಳೌ=ವಳ ವಳ್ಳ ಎಂಬೆರಡು ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವ್ಯಾಪೃತೇ ಪ್ರವಣೇ ಚ ಕಾಱಃ ॥ 171 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ರೇತ್ಯಧಿಕಾರೋ ವರ್ತತೇ । ತತ್ರೇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ ವ್ಯಾಪೃತಃ ಪ್ರವಣಃ ಇತ್ಯೇತಯೋರರ್ಥಯೋಃ ಕಾಱಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಗೆಕಾಱಂ, ಬಗೆಕಾಱಂ, ನಡೆವಳಿಕಾಱಂ, ಬಿಡುಕಾಱಂ, ಬಿಲ್ಕಾಱಂ, ಮೊನೆಕಾಱಂ.

ಟೀ ॥ ವ್ಯಾಪೃತೇ ಪ್ರವಣೇ ಚ=ಇದಱೊಳಿವಂ ವ್ಯಾಪೃತಂ, ಇದಱೊಳಿವಂ ಆಸಕ್ತಂ, ಎಂಬ ಅರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ. ಕಾಱಃ=ಕಾಱಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದಸ್ಯಾಸ್ತೀತಿ ವಂತಃ ॥ 172 ॥

ವೃ ॥ ತದಿತಿ ಪ್ರಥಮಾಂತಾತ್ ತದಸ್ಯಾಸ್ತೀತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ವಂತಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸಿರಿವಂತಂ, ಗುಣವಂತಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್=ಅದು. ಅಸ್ಯ=ಈತಂಗೆ. ಅಸ್ತಿ=ಉಂಟು. ಇತಿ=ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಂತಃ=ವಂತಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಇದಾದವೋಲೆ, ಕ್ಷೇತ್ರಿಗಂಕಕ್ಕಂ—ಪೊಱಲಿಗಂ, ಕರಕಡಿಗಂ, ಕಾಲೂರಿಗಂ, ಎಂದು ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.
2 ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥೇ. 3 ಳಕವಳ್ಳಾವಿಕೃತೌ, ವಳವಳ್ಳೌ.

ಸೂ ॥ ಉಪಮಾನೇ ವೋಲ್ ॥ 173 ॥

ವೃ ॥ ಉ[1]ಪಮಾನಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಶ[2]ಬ್ದಾತ್ಪರತಃ ವೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರಿವೋಲ್ ಭದ್ರಗುಣಂ, ಗಿರಿವೋಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ, ಹರಿವೋಲ್ ಧೀರಂ, ಮನುವೋಲ್ ನ[3]ಯಜ್ಞಂ.

ಟೀ ॥ ಉಪಮಾನೇ=ಉಪಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವೋಲ್=ವೋಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಹ್ರಸ್ವೋಽಪಿ ವಾ ॥ 174 ॥

ವೃ ॥ ಅಪಿಶಬ್ದಸ್ಯ ವೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಹ್ರಸ್ವೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಹರಿವೊಲಿಂದ್ರಜನಾಂತಿರೆ ಭೀತಿಯಿಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ವೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ, ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಹ್ರಸ್ವೋಪಿ=ಹ್ರಸ್ವಮುಮ ಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[4]ಕಾರಾಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಶ್ರುತಿಶ್ಚ ॥ 175 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್ ಉಪಮಾನಾರ್ಥೇ ವೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯೇ ಪರೇ ಮಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ । ವಕಾರಸ್ಯ ಬಶ್ರುತಿಶ್ಚ ॥

ಉ ॥ ನಿಗಳಂಬೋಲ್ ತೊಡರ್ದುದು, ಚಂದ್ರಂಬೋಲ್ ತೊಳಗಿತ್ತು.

ತ[5]ಥಾ ಪ್ರಯೋಗೋ ಗು[6]ಣವರ್ಮಣಃ—

ಶ್ರೀ ರಾಜಾವರ್ತದಿಂ ಕಂಡರಿಸಿದ ಸ[7]ತಿವೋಲ್ ಕೌಸ್ತುಭಂ ಮೇ[8]ಛವಮಾಲಾ ।
ಕಾರಂಬೋಲ್ ಶಂಖಮು[9]ದ್ಯನ್ಮಂಗೊಡಲಿಸು ಮುಗುಳ್ವೋಲ್ ನಾಭಿಕಾಪೋಪಜಾತಂ ॥
ನೀರೇಜಂ ನೀಳ್ದ ಕಣ್ಣೆಯ್ದಿಲವೊಲಿರೆ ತನುಚ್ಛಾಯೆಯಿಂ ಮಿಕ್ಕ ಲೋಕಾ ।
ಧಾರಂ ರಕ್ಷಿಪ್ಪನಕ್ಕೀಭುವನಭವನಮಂ ಗಾಂಗಚಕ್ರಾಯುಧಾಂಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ, ವೋಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಮಾಗಮಃ=ಆ ಶಬ್ದದ ಮುಂದೆ ಮಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಬಶ್ರುತಿಶ್ಚ= ವೋಲ್ ಎಂಬುದಱ ವಕಾರಕ್ಕೆ ಬಕಾರಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ಪೂರಣೇಽನೆಯಃ ॥ 176 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ಪೂ[10]ರಣೇಽರ್ಥೇ ಅನೆಯಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆಯ್ದನೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಜಿ[11]ನಮದನರೊಳಗೆ ಪದಿನಾಱನೆಯಂ.

---

1 ಉಪಮಾನೇಽರ್ಥೇ. 2 ಶಬ್ದಾತ್ ಪರತಃ. 3 ಮತಿವಂತಂ. 4 ಅಕಾರಾಂತಶಬ್ದಾನ್ಮಾಗಮೋ. 5 ಈ ವಾಕ್ಯವೂ ಮುಂದಣ ಪದ್ಯವೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 6 ಗುಣವರ್ಮಸ್ಯ. 7 ಸಿರಿವೋಲ್. 8 ಲಂಛ. 9 ದಮಾಂಗದಲೆಯು.
10 ಪೂರಣೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ. 11 ಶಾಬ್ದಾನುಶಾಸನ, 669.

ಟೀ ‖ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ=ಸಂಖ್ಯೆಯ. ಪೂರಣೇ=ಪೂರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಆನೆಯಃ=ಆನೆಯಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ‖ ಪದಿನಾಱನೆಯಂ ತೀರ್ಥಂಕರಂ ಶಾಂತಿನಾಥಂ.

> ಜಿ[1]ನಮದನರೊಳಗೆ ಪದಿನಾ ।
> ಱನೆಯಂ ತತ್ಸಕಳಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೊಳಗ ‖
> ಯ್ದನೆಯನೆನೆ ಪುಣ್ಯಪುಂಜಾ ।
> ರ್ಜನಕ್ಕೆ ಶಾಂತೀಶನಂತು ನೋಂತವರೊಳರೇ ‖

ಸೂ ‖ ವಾ[2]ರಾರ್ಥೇ ಮೆ ವಾ ‖ 177 ‖

ವೃ ‖ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಾಂ ವಾ[3]ರಾರ್ಥೇ ಮೆಪ್ರತ್ಯಯೋ ವಾ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಒರ್ಮೆ, ಇರ್ಮೆ, ಮೂಮೆ, ನಾಲ್ಮೆ, ನೂರ್ಮೆ, ಸಾಸಿರ್ಮೆ.

ಪಕ್ಷೇ—ಒಂದುಸೂಳ್‌, ಎರಡುಸೂಳ್‌, ಮೂಱುಸೂಳ್‌, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ‖ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಂಗಳ್ಗೆ, ವಾರಾರ್ಥೇ=ಸೂಳ್‌ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮೆ=ಮೆಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ವಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ—ಒಂದುಸೂಳ್‌ ಇತ್ಯಾದಿ. (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಭಾ[4]ವೇ ಕೆಪೂ ‖ 178 ‖

ವೃ ‖ ಭಾವಾರ್ಥೇ ಕೆ, ಪು, ಇತ್ಯೇತೌ ಪ್ರತ್ಯಯೌ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಕಾಣ್ಕೆ, ತೆರಳ್ಕೆ, ಪೂಣ್ಕೆ ; ತಿಣ್ಪು, ಗುಣ್ಪು, ನೊಂಪು.

ಟೀ ‖ ಭಾವೇ=ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಕೆಪೂ=ಕೆ ಪು ಎಂಬೆರಡುಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಚೇ[5]ತನೇಷ್ವಿಕೆಉಮೆತನಾನಿ ‖ 179 ‖

ವೃ ‖ ಚೇತನವಿಷಯೇ ಭಾವೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪು[6]ಂಸಃ ಇಕೆ, ಉ, ಮೆ, ತನ, ಇತ್ಯೇತೇ ಪ್ರತ್ಯಯಾ ಭವಂತಿ.

ಉ ‖ ಮಾನಸಿಕೆ, ಆಯಸ್ತಿಕೆ ; ಉಕ್ಕುರ್ಗ, ಸೊಕ್ಕು ; ಕೂರ್ಮೆ, ಪೆರ್ಮೆ ; ಕಲಿತನಂ, ಆಳ್ತನಂ

---

1 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, 396. 2 ವಾರಾರ್ಥೇ ಮೇ. 3 ಒಂದುಸೂಳ್‌, ಎರಡುಸೂಳ್‌, ಇತಿ ವಾರಾರ್ಥೇ ಮೆ ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ. 4 ಭಾವಾರ್ಥೇ ಕಪೂ. 5 ಚೇತನೇಷ್ವಿಕೆಮೆತನಾನಿ. 6 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಂಸಃ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಟೀ ॥ ಚೇತನೇಷು=ಚೇತನವಿಷಯದಲ್ಲಿ. ಭಾವಂ ವಿವಕ್ಷಿತವಾಗುತ್ತಿರೆ, ಇಕೆ ಉ ವೆ ತನಾನಿ=ಇಕೆ, ಉ, ವೆ, ತನ, ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿ[1]ಯಾರ್ಥಾದತ್ ॥ 180 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಭಾವೇ ಅ[2]ತ್ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೋಟಂ, ಓಟಂ, ಊಟಂ, ಪೇಟಂ, ಸೋಲಂ, ಸಾಲಂ.

ಟೀ ॥ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾತ್=ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಅತ್=ಅತ್ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅತಿ ಟಃ (120) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಡಕಾರಕ್ಕೆ ಅತ್ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರವಾಗೆ ಟಕಾರ ಮಾಯ್ತು.

ಸೂ ॥ ಅದು ಇದು ಏ[3]ನ್ಭ್ಯಃ ಪ್ರಮಾಣೇ ನಿತುಃ ॥ 181 ॥

ವೃ ॥ ಅದು, ಇದು, ಏನ್, ಇತ್ಯೇತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರ[4]ಮಾಣಾರ್ಥೇ ನಿ[5]ತುಃಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥
ಉ ॥ ಅನಿತು, ಇನಿತು, ಎನಿತು.

ಅತ್ರ ತಕಾರಸ್ಯ ದಿತ್ವಂ ಕೇಚಿದಿಚ್ಛಂತಿ—ಅನಿತ್ತು, ಇನಿತ್ತು, ಎನಿತ್ತು.

ತಥಾ ಚ ಪ್ರಯೋಗಃ—

ಎ[6]ನಿತ್ತನಿತ್ತಂಬುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ ।
ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ॥
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ ।
ತನತ್ತು ಬಿಲ್ಲಾನದನಂತೆ ಕೆ[7]ತ್ತುಗುಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅದು ಇದು ಏನ್ಭ್ಯಃ=ಅದು, ಇದು, ಏನ್, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಪ್ರಮಾಣೇ=ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ನಿತುಃ=ನಿತು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಂಬರ್ ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಾಚಾರ್ಯರ್ ತಕಾರಕ್ಕೆ ದ್ವಿತ್ವಮನೊಡಂಬಡುವರ್. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ರಕಾರಕಾಲಾರ್ಥೇ ಂತು[8]ಂದೂ ॥ 182 ॥

ವೃ ॥ ಅದು, ಇದು, ಏನ್, ಇ[9]ತ್ಯೇತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥೇ ಕಾಲಾರ್ಥೇ ಚ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಂತು, ಂದು, ಇತ್ಯೇತೌ ಪ್ರತ್ಯಯೌ ಭವತಃ ॥

---

1 ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದ್ಭಾವೇತ್, ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದಃ. 2 ಅಕಾರೋ ಭವತಿ. 3 ಏನುಭ್ಯಃ. 4 ಪ್ರಮಾಣೇರ್ಥೇ. 5 ಅಂತೇ ನಿಶಬ್ದಸ್ತಥಾ. 6 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, 359. 7 ಕೆತ್ತುವಂ, ಕೆಸುವಂ, 8 ತುಃದೂ. 9 ಏತೇಷಾಂ ಪಂಕ್ತೇ.

ಉ ॥ ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥೇ—ಅಂತು, ಇಂತು, ಎಂತು. ಕಾಲಾರ್ಥೇ—ಅಂದು, ಇಂದು, ಎಂದು.

ಟೀ ॥ ಅದು, ಇದು, ಏ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ, ಪ್ರಕಾರಕಾಲಾರ್ಥೇ= ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಂ ಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಂತುಂದೂ=ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ಂತು ಂದು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಳಿಸ್ತಾಚ್ಛೀಲ್ಯೇ ॥ 183 ॥

ವೃ ॥ ತಾ[1]ಚ್ಛೀಲ್ಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಆಳಿಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಓದಾಳಿ, ಜೂದಾಳಿ, ಮಾತಾಳಿ, ಸಿಗ್ಗಾಳಿ, ಏಱಾಳಿ, ಪಡಪಾಳಿ.

ಟೀ ॥ ತಾಚ್ಛೀಲ್ಯೇ=ಅದು ಇವಂಗೆ ಶೀಲಂ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಆಳಿಃ=ಆಳಿಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕು[2]ಳಿಶ್ಚ ॥ 184 ॥

ವೃ ॥ ತಾ[3]ಚ್ಛೀಲ್ಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಕುಳಿಪ್ರತ್ಯಯೋಽಪಿ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆಟಕುಳಿ, ಅಂಜುಕುಳಿ, ಓಡುಕುಳಿ.

ಟೀ ॥ ಅದು ಇವಂಗೆ ಶೀಲಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಕುಳಿಶ್ಚ=ಕುಳಿಪ್ರತ್ಯಯಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತ[4]ತ್ಕರೋತೀತ್ಯಸ್ಮಾದ್ಗಾಣಿಃ ॥ 185 ॥

ವೃ ॥ ತ[5]ತ್ಕರೋತೀತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ತದಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಾತ್ ಗಾಣಿಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮಣಿಗಾಣಿಂ, ಕಂಚಗಾಣಿಂ, ಬಳೆಗಾಣಿಂ, ಮಾಲೆಗಾಣಿಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್=ಅದಂ. ಕರೋತಿ=ಮಾಡುವಂ. ಇತಿ=ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಅಸ್ಮಾತ್= ಆ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಗಾಣಿಃ=ಗಾಣಿಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಉ[6]ದಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ॥ 186 ॥

ವೃ ॥ ಉಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್ ಗಾಣಿಪ್ರತ್ಯಯೇ ಕೃತೇ ಬಹುಳಂ ಮ[7]ಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಾಡುಂಗಾಣಿಂ, ಜೂದುಂಗಾಣಿಂ.

ಬ[8]ಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್— ನೋಂಪುಗಾಣಿಂ, ಕಂಪುಗಾಣಿಂ.

---

1 ಶೀಲಾರ್ಥೇ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. 3 ಶೀಲಾರ್ಥೇ. 4 ತತ್ಕರೋತಿ ತಸ್ಮಾದ್ಗಾಣಿಃ, ತತ್ಕರೋತ್ಯರ್ಥೇ ಗಾಣಿಃ. 5 ತದಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಾತ್ಕರೋತ್ಯರ್ಥೇ ಗಾಣಿಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ. 6 ಉದಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ. 7 ಮಕಾರಾಗಮೋ. 8 ಬಹುಳಶಬ್ದೇ.

ಟೀ॥ ಉದಂತಾತ್—ಉಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಗಾಙಿಪ್ರತ್ಯಯಂ ಬರ್ಕ್ಕು, ಬಹುಳಂ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮಾಗಮಃ—ಮಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ಪಭ್ರಂಶೇಽಪ್ಯೇವಂ ಕಾರಸ್ಯ ॥ 187 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[2]ಸ್ಕೃತಾದಪಭ್ರಂಶವಿಷಯೇ ಕಾರಶಬ್ದಸ್ಯ ಗಾಙಿಾದೇಶೋ ಭವತಿ । ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ಮ[3]ಕಾರಾಗಮಶ್ಚ ॥

ಉ॥ ಮಾಲೆಗಾಙಿಂ, ಸಮ್ಮಗಾಙಿಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ[4]ವರ್ಗಾದಾ ಆ[5]ದಿಲೋಪೋ ದೃಶ್ಯತೇ—

ಕಮ್ಮಾಙಿಂ, ಕಮ್ಮಿಙಿಂ ; ಕುಂಬಾಙಿಂ, ಕುಂಬಙಿಂ.

ತ[6]ಥಾಚ ಭಾರತೇ ಹಂಪಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಃ—

ಮ[7]ದಗಜವೆರಡಱ ಬಾಲದ ।
ಮೊದಲಂ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿಯೆತ್ತಿ ನುರ್ಗುತ್ತಿರೆಯಾ ॥
ಸ್ಯದಿನುಗುವ ರಕ್ತಮುರಿಯೆನೆ ।
ತಿದಿಯೊತ್ತುವ ಕಮ್ಮಙಿಂಬೊಲಿರ್ದಂ ಭೀಮಂ ॥

ಟೀ॥ ಅಪಭ್ರಂಶೇಽಪಿ—ಅಪಭ್ರಂಶವಿಷಯದಲ್ಲಿಯುಂ. ಕಾರಸ್ಯ—ಕಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಏವಂ—ಗಾಙಿಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ ಮತ್ತಂ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರಮಾಗಿ ಮಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ—ಕಮ್ಮಙಿಂ, ಕುಂಬಙಿಂ.

ಕಾ[8]ವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಸೂತ್ರಂ—

ನಿರತಂ ಗಾಙಿಪ್ರತ್ಯಯ ।
ಮುರುಮುದದಿಂ ಕುಂಭಕರ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆಂದುಂ ॥
ಪರಮಾಗಿರ ಗೆ[9]ತ್ವಕ್ಕಂ ।
ತರಲೋಪಂ ಬಹುಳವಿಧಿಯಿದಂ ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಂ ॥

ಇದರ್ಕೆ ಹಿರಿಯ ಹಂಪೆದೇವಂಗಳ ಪ್ರಯೋಗಂ—

ಕರಿಯುಗದ ಪುಚ್ಛಯುಗಮಂ ।
ಕರಯುಗದಿಂದೊತ್ತಿ ಪಿಡಿದು ತನ್ಮುಖಯುಗದಿಂ ॥

---

1 ಅಪಭ್ರಂಶೇ ಕಾರಸ್ಯ. 2 ಸಂಸ್ಕೃತಾಪಭ್ರಂಶೇ. 3 ಬೋಗಶ್ಚ. 4 ಕೃತೇರನ್ಯಥಾ, ಕೃತೇರಾದಿಸ್ವರಲೋಪೋ ಲೋಪೋ ದೃಶ್ಯತೇ. 5 ಆದಿಸ್ವರಲೋಪೋ. 6 ಈ ವಾಕ್ಯವೂ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯವೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 7 ಪ, ಭಾ, ೫, ೩೩ 91. 8 ಈ ಸೂತ್ರವು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಲ್ಲ. 9 ಗಾಙಿಕ್ಕ್ಕೆ.

ದರುಣಜಲಮುಣ್ಮೆ ತಿದಿಗಳ ।
ನಿರದೊತ್ತುವ ಕಮ್ಮಬಿಂಬೊಳಿರ್ದಂ ಭೀಮಂ ॥

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರಿ[1]ಯಾಮಿತಿ ಚ ॥ 188 ॥

ವೃ ॥ ಬಹುಳಗ್ರಹಣಮನುವರ್ತತೇ । ಸ್ತ್ರಿ[2]ಯಾಂ ವಿವಕ್ಷಿತಾಯಾಂ ಪೂ[3]ರ್ವೋಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯಾತ್ ಇತಿ ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬಾಣಸಿಗಿತಿ, ಮಡಿವಳಿತಿ, ಘಟ್ಟವಳಿತಿ.[4]

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ = ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿಷಯದರ್ಥಮಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ.

ಮೊದಲೊಳಿರ್ದಪದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಇತಿ ಚ = ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಮುಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[5]ಲೋಪಃ ಪರಿಣಾಮಿನಃ ॥ 189 ॥

ವೃ ॥ ಆದೇಶಿನಃ ಶಬ್ದಾದುತ್ತರಸ್ಯ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಇಕಾರಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮಾಲೆಗಾರ್ತಿ, ಬಳೆಗಾರ್ತಿ, ಗೆಲ್ಲಗಾರ್ತಿ, ಆಟಗಾರ್ತಿ.

ಟೀ ॥ ಪರಿಣಾಮಿನಃ = ಆದೇಶಮಂ ಪಡೆವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ. ಪರಮಾದ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯದ, ಇ ಲೋಪಃ = ಇಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಳೇ ಚ ಗುಣವಚನೇಭ್ಯಃ ॥ 190 ॥

ವೃ ॥ ಗುಣವಚನೇಭ್ಯಃ ಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ ಸ್ತ್ರೀವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಅಳ್, ಏ, ಚ ಪ್ರತ್ಯಯೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಬಳ್ಳಿದಳ್, ನಲ್ಲಳ್, ಪೊಲ್ಲಳ್, ಇನಿಯಳ್ ; ಚದುರೆ, ಪೆಣ್ಬೆ, ಸಿತಗೆ, ಜಾಣೆ.

ಟೀ ॥ ಗುಣವಚನೇಭ್ಯಃ = ಗುಣವಚನಮಪ್ಪ ಶಬ್ದಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿಷಯದೊಳ್, ಅಳೇ ಚ = ಅಳ್, ಏ, ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳುಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[7]ದುದಂತಂ ಪುಂಸಿ ವಾ ॥ 191 ॥

ವೃ ॥ ಇಕಾರಾಂತಮುಕಾರಾಂತಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ತತ್ ಪುಲ್ಲಿಂಗೇನ ಸಮಾನಂ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಾಣಿಲಿ, ಮಾತಾಳಿ, ಸೊಂದಿ ; ಗಾಳು, ಪಾಱು.[9]

---

1 ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಿತಿಃ. 2 ಸ್ತ್ರೀವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ. 3 ತದಂತಾನಿತಿ ಭವತಿ, ಇತಿರ್ಭವತಿ. 4 ಇದಾದವೋಲೆ, ಬಾ. ಳ್ — ಬಾಣಸಿಗಿತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ, ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಇದೆ. 5 ಈ ಸೂತ್ರವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 6 ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಇಕಾರಲೋಪೋ ಭವತಿ. 7 ಇದುದಂತಂ ಪುಂಸಿ ಚ, ಇದುದಂತಃ ಪುಂವತ್, ಇದುದಂತಃ ಪುಂಸಿ ವಾ. 8 ಪುಲ್ಲಿಂಗವತ್ಭವತಿ. 9 ಇದಾದವೋಲೆ, ಸ್ವಾದಿಕಾರಾಂತ — ಕುರುಡಿ, ಕಿವುಡಿ, ಗುಳ್ಳಿ, ಕೆಂಚೆ — ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಕ್ವಚಿದ್ವ್ಯಂಜನಾಂತಂ—ಮರುಳ್.

ಟೀ ॥ ಇದುದಂತಂ—ಇಕಾರಾಂತವುಂ ಉಕಾರಾಂತವುಮಂ ಆದ ಶಬ್ದಂಗಳ್. ವಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಪುಂಸಿ—ಪುಲ್ಲಿಂಗದೊಳ್ ಸವುರೂಪವುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ವ್ಯಂಜನಾಂತವುಕ್ಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವೀಪ್ಸಾನುಕರಣಾಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಸಾ[1]ಮೀಪ್ಯಚಾಪಲಾದೌ ಪದಸ್ಯ ದ್ವಿರ್ವಚನಂ ॥ 192 ॥

ವೃ ॥ ವೀಪ್ಸಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ವಿವಕ್ಷಿತೇಷು ಪದಸ್ಯ ದ್ವಿರ್ವಚನಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವೀಪ್ಸಾಯಾಂ—	ಊರೂರ್, ಮನೆಮನೆ, ಕೇರಿಕೇರಿ, ನಾಡುನಾಡು.
ಅನುಕರಣೇ—	ಭೋಭೋ‍ರೆನೆ, ಫಳ್ಫಳ್ಳೆನೆ, ಗಳಗಳನೆ.
ಆಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯೇ—	ನೋಡಿನೋಡಿ, ಓದಿಯೋದಿ, ಪಾಡಿಪಾಡಿ, ಆಡಿಯಾಡಿ.
ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರೇ—	ನ[2]ಡೆನಡೆಯೆಂದು ನಡೆದರ್, ಕೊ[3]ಯ್ಕೊಯ್ಯೆಂದು ಕೊಯ್ದರ್.
ಸಾಮೀಪ್ಯೇ—	ಕೆಳಕೆಳಗೆ, ಕೆಲಕೆಲದೊಳ್, ಇದಿಇದೆ.
ಚಾಪಲೇ—	ಒಪ್ಪಿಸೊಪ್ಪಿಸು, ಮಾಣ್ಮಾಣ್, ಇದಿರ್ಚಿದಿರ್ಚು, ಅಣ್ಮಣ್ಮು.

ಆದಿಗ್ರಹಣಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಭವತಿ—ಎನೆ ಎನೆ, ನುಡಿಯೆ ನುಡಿಯೆ, ಅಂತಂತೆ.

ಟೀ ॥ ವಿಪ್ಸಾನುಕರಣಾಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಸಾಮೀಪ್ಯಚಾಪಲಾದೌ—ವೀಪ್ಸೆ, ಅನುಕರಣಂ, ಆಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಂ, ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಂ, ಸಾಮೀಪ್ಯಂ, ಚಾಪಲಂ, ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಂಗಳಂ ಪೇೞ್ವಲ್ಲಿ. ಪದಸ್ಯ—ಪದಕ್ಕೆ. ದ್ವಿರ್ವಚನಂ—ದ್ವಿರಾವೃತ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಅನುಕರಣೆಗೆ ಮೂಱುಬಾರಿ ಬಂದು ಶಬ್ದಮಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಕ್ಕುಂ—

ಬಳೆಗಳ್ ಘಲ್ ಘಲ್ ಘಲ್ಕೆನೆ ।
ಗಿಳಿಸೋವಾಕೆಗಳಿನೊಪ್ಪುಗುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್[4] ॥

ಆದಿಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಉೞಿವೆಡೆಯೊಳಂ ಪದಕ್ಕೆ ದ್ವಿರಾವೃತ್ತಿಯುಂಟು—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

1 ಸಾಮೀಪ್ಯಚಾಪಲಾದೌ. 2 ನಡೆನಡೆ. 3 ಕೊಯ್ಕೊಯ್. 4 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, 293.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ತ್ರಾಪಿ ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ ಸಮಾಸವತ್ ॥ 193 ॥

ವೃ ॥ ಅ[2]ತ್ರ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ತದ್ಧಿತೇ ಕೃತೇ ಚ ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ ಪದವಿಧಾನಂ ಸಮಾಸವತ್ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ । ತ[3]ಥೈವೋದಾಹೃತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅತ್ರಾಪಿ = ಈ ತದ್ಧಿತಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯುಂ. ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ = ಲೋಪಂ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಂ. ಸಮಾಸವತ್ = ಸಮಾಸದಂತಪ್ಪುದು. ಅದರ್ಕೆ ಸಮಾಸದೊಳ್ ಕಾಣ್ಬುದು.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ತದ್ಧಿತವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಸಪ್ತಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅತ್ರ. 2 ಅತ್ರಾಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ತದ್ಧಿತಂ ಚ. 3 ತದೇವಪದಾನ್ಯಾಹೃತಂ.

8. ಆಖ್ಯಾತವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿ[1]ಯಾರ್ಥೋ ಧಾತುಃ ॥ 194 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾ ಏವ ಅರ್ಥೋ ಯಸ್ಯಾಸೌ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಃ । ಸ ಧಾತುಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಃ=ಕ್ರಿಯೆಯುನೆ ಅರ್ಥವಾಗುಳ್ಳುದು. ಧಾತುಃ= ಧಾತುವೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ತಸ್ಮಾದವುರಯಿರೆನೆವೋ ವಿಭಕ್ತಯಃ ॥ 195 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಮಾದ್ಧಾತುಸಂಜ್ಞಾತ್ ಪರಾಃ ಅಮ್, ಅರ್, ಅಯ್, ಇರ್, ಎರ್, ಎವ್, ಇತ್ಯೇತಾ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಭವಂತಿ ॥

ಉ[2] ॥ ಮಾಡಂ, ಮಾಡರ್ ; ಮಾಡಯ್, ಮಾಡಿರ್ ; ಮಾಡೆರ್, ಮಾಡೆವು.

ಟೀ ॥ ತಸ್ಮಾತ್=ಆ ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಅವುರಯಿರೆನೆವಃ=ಅಮ್, ಅರ್, ಅಯ್, ಇರ್, ಎರ್, ಎವ್, ಎಂಬ. ವಿಭಕ್ತಯಃ=ವಿಭಕ್ತಿಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಸ್ತಾ ಭೂತವರ್ತೀವರ್ತಮಾನಾಭ
ವಿಷ್ಯಂತ್ಯಃ ॥ 196 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸ್ತು ವಿಭಕ್ತಯಃ ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಃ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಭೂತವರ್ತೀವರ್ತಮಾನಾ ಭವಿಷ್ಯಂತೀಸಂಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ ॥

ಭೂತವರ್ತ್ಯಃ— ದಮ್, ದರ್ ; ದಯ್, ದಿರ್ ; ದೆರ್, ದೆವು.
ವರ್ತಮಾನಾಃ— ದಪಮ್, ದಪರ್ ; ದಪಯ್, ದಪಿರ್ ; ದಪೆರ್, ದಪೆವು.
ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಃ— ವಮ್, ವರ್ ; ವಯ್, ವಿರ್ ; ವೆರ್, ವೆವು.

ಟೀ ॥ ತಾಃ=ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್. ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಃ=ದ, ದಪ, ವ, ಎಂಬಿವಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುವಾಗಿ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಭೂತವರ್ತೀವರ್ತಮಾನಾಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಃ=ಭೂತವರ್ತಿ, ವರ್ತಮಾನಂ, ಭವಿಷ್ಯಂತಿ, ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಂ ಪಡೆಗುಂ.

ಅದೆಂತೆನೆ—(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನೈ[3]ವಂ ನಞರ್ಥೇ ॥ 197 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಏವಂ ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಸ್ತಾ ವಿಭಕ್ತಯೋ ನ ಭವಂತಿ । ಕೇವಲಂ ಸ್ವರೂಪತಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ॥

ಉ[4] ॥ ಮಾಡಂ, ಮಾಡರ್ ; ಮಾಡಯ್, ಮಾಡಿರ್ ; ಮಾಡೆರ್, ಮಾಡೆವು.

---

1 ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕೋಽಪಿ ಧಾತುಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಉದಾಹರಣಗಳಿಲ್ಲ. 3 ನೈವಂ ನಜರ್ಥೇ, ನೇದಂ ವಾರ್ಥೇ, ನೈತಂ ನಞ್ಞರ್ಥೇ. 4 ಈ ಉದಾಹರಣಗಳು ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವೆ.

ಟೀ ॥ ನಞರ್ಥೇ — ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥದೊಳ್. ಏವಂ ನ — ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ದ, ದಪ, ವ, ಎಂಬಿವಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುವಾಗವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತಾ[1]ಸು ದ್ವೇ[2]ದ್ವೇ ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಾಃ ॥ 198 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸು ತ್ರಿಧಾ ವಿಭಜ್ಯಮಾನಾಸು ವಿಭಕ್ತಿಷು ದ್ವೇ ದ್ವೇ ವಚನೇ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಮಧ್ಯಮಪುರುಷೋತ್ತಮಪುರುಷಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥

ಪ್ರಥಮಪುರುಷಃ—ಅಮ್, ಅರ್.
ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಃ—ಅಯ್, ಇರ್.
ಉತ್ತಮಪುರುಷಃ—ಎನ್, ಎವು.[3]

ಟೀ ॥ ತಾಸು — ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳೊಳ್. ದ್ವೇ ದ್ವೇ — ಎರಡೆರಡುಗಳೊಂದಾಗಿ ಏಕವಚನ ಬಹುವಚನಂಗಳಾಗಿ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಾಃ — ಪ್ರಥಮಪುರುಷಂ, ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಂ, ಉತ್ತಮಪುರುಷಂ, ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಂ ಪಡೆವುವು.

ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃ. ನೋ.) ಇವರ್ಕೆ ಭೂತವತಿವರ್ತಮಾನಭವಿಷ್ಯಂತಿಗಳ್ಗದ ದ, ದಪ, ವ, ಎಂಬಿವಂ ಬೇಱೆವೇಱೆ ಪತ್ತಿಸುವುದು.

ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ	ಭೂತವತಿಗೆ—	ದಂ, ದರ್.
,,	ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ—	ದಪಂ, ದಪರ್.
,,	ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ—	ವಂ, ವರ್.
ಮಧ್ಯಮಪುರುಷದ	ಭೂತವತಿಗೆ—	ದಯ್, ದಿರ್.
,,	ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ—	ದಪಯ್, ದಪಿರ್.
,,	ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ—	ವಯ್, ವಿರ್.
ಉತ್ತಮಪುರುಷದ	ಭೂತವತಿಗೆ—	ದೆನ್, ದೆವು.
,,	ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ—	ದಪೆನ್, ದಪೆವು.
,,	ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ—	ವೆನ್, ವೆವು.

ಇಂತೆಲ್ಲವಱೊಳಂ ತಿಳಿವುದು.

ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳ ವರ್ತನೆಗಳೆಹಗೆಂದೊಡೆ—

ಸೂ ॥ ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ ಪ್ರಥಮಃ ॥ 199 ॥

ವೃ ॥ ಅ[4]ನ್ಯಾರ್ಥೇ ವಿ[5]ವಕ್ಷಿತೇ ಕ್ರಿಯಾವಚನಾದ್ಧಾತೋಃ ಪರಃ ಪ್ರಥಮಪುರುಷೋ ಭವತಿ ॥

1 ತಾಸ್ವು. 2 ದ್ವಿದ್ವಿಶಃ. 3 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಏನಂ ಸರ್ವಕಾಲೇ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಇದೆ.
4 ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ ಸಾಧನೇ. 5 ಗಮ್ಯಮಾನೇ, ಕ್ರಿಯಾವಿವಕ್ಷಿತೇ ಕ್ರಿಯಾವಚನಾರ್ಥೇ ಪರಃ.

ಉ॥ ತಾಂ ಮಾಡಿದಂ, ತಾಂ ಮಾಡಿದರ್; ತಾಂ ಮಾಡಿದಪಂ, ತಾಂ ಮಾಡಿದಪರ್; ತಾಂ ಮಾಡುವಂ, ತಾಂ ಮಾಡುವರ್.

ಟೀ॥ ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ=ನೀಂ, ಆಂ, ಎಂಬರ್ಥಮಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಮಾದ ತಾಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮಃ=ಪ್ರಥಮಪುರುಷಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದೋರ್ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮೌ ॥ 200 ॥

ವೃ॥ ಯು[1]ಷ್ಮದರ್ಥೇ ಅಸ್ಮದರ್ಥೇ ಚ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷೌ ಭವತಃ॥

ಉ॥ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೇ—ಆಡಿದಯ್, ಆಡಿದಿರ್; ಆಡಿದಪಯ್, ಆಡಿದಪಿರ್; ಆಡುವಯ್, ಆಡುವಿರ್.

ಉತ್ತಮಪುರುಷೇ—ಆಡಿದೆಂ, ಆಡಿದೆವು; ಆಡಿದಪೆಂ, ಆಡಿದಪೆವು; ಆಡುವೆಂ, ಆಡುವೆವು.

ಟೀ॥ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದೋಃ=ನೀಂ, ಆಂ, ಎಂಬೆರಡರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ. ಕ್ರಮದಿಂ, ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮೌ=ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗೇ ಪರಸ್ತೇಷಾಂ ॥ 201 ॥

ವೃ॥ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಾಣಾಂ ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗೇ ಸತಿ ಯಃ ಪರಃ ಸ ಏವ ಪುರುಷೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಆತನುಂ ನೀನುಂ ಮಾಡಿದಿರ್, ಮಾಡಿದಪಿರ್, ಮಾಡುವಿರ್.

ಆತನುಮಾನುಂ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು, ಮಾಡುವೆವು.

ನೀನುಮಾನುಂ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು ಮಾಡುವೆವು.

ಆತನುಂ ನೀನುಮಾನುಂ ಕೂಡಿ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು, ಮಾಡುವೆವು.

ಟೀ॥ ತೇಷಾಂ=ಆ ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳ. ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗೇ=ಏಕಕಾಲಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ. ಪರಃ=ಅವಱೊಳಾವುದೊಂದು ಮುಂದಿರ್ದುದು ಅದುವೆ ಪುರುಷಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವಾ[2]ರ್ಥೇ ಕಾಲೇ ॥ 202 ॥

ವೃ॥ ಸ್ವಾ[3]ಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ ಭೂತವತ್ಯಾದಯೋ ವಿಧಾತವ್ಯಾಃ॥

ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ। ಭೂತಕಾಲೇ ಭೂತವತೀ। ವರ್ತಮಾನಕಾಲೇ ವರ್ತಮಾನಾ। ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲೇ ಭವಿಷ್ಯಂತೀ ವಿಧಾತವ್ಯಾ। ತದ್ಯಥಾ—

1 ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದರ್ಥೇ ಪಾಠವೇ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ. 2 ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ. 3 ಸ್ವಸ್ಯಾರ್ಥ ಏವ ಅರ್ಥೋ ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾರ್ಥಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ, ಸ್ವಸ್ಯಾರ್ಥ ಏವ ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾರ್ಥಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ.

ಭೂತೇ—ಪುಟ್ಟಿದಂ, ಪುಟ್ಟಿದರ್.
ವರ್ತಮಾನೇ—ಪುಟ್ಟಿದಪಂ, ಪುಟ್ಟಿದಪರ್.
ಭವಿಷ್ಯತಿ—ಪುಟ್ಟುವಂ, ಪುಟ್ಟುವರ್.
ಏವಂ ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಯೋರಪಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅವು, ಸ್ವಾರ್ಥೇ—ತಂತಮ್ಮ ಅರ್ಥದೊಳ್. ಕಾಲೇ—ತಂತಮ್ಮ ಕಾಲದೊಳ್ ಅಕ್ಕುಂ. ಅದೆಂತೆನೆ—

ಭೂತಕಾಲದೊಳ್ ಭೂತವತೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ; ವರ್ತಮಾನಕಾಲದೊಳ್ ವರ್ತಮಾನವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ; ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದೊಳ್ ಭವಿಷ್ಯಂತೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಭೂತಕಾಲವೆಂಬುದು ಅತೀತಕಾಲಮಂ ಪೇೞ್ಗುಂ. ಭೂತಕಾಲಕ್ಕೆ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ವರ್ತಮಾನಕಾಲವೆಂಬುದು ಈಗಳ್ ವರ್ತಿಸುವ ಕಾಲಮಂ ಪೇೞ್ಗುಂ. ವರ್ತಮಾನಕಾಲಕ್ಕೆ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲವೆಂಬುದು ಮೇಲೆ ಬರ್ಪ ಕಾಲಮಂ ಪೇೞ್ಗುಂ. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಱಿವುದು.

ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳಲ್ಲಿಯುಮಿಂತೆ.

ಸೂ ॥ ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇಕವಚನಂ ॥ 203 ॥

ವೃ ॥ ಏ[1]ಕಸ್ಮಿನ್ ಏಕಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಏ[2]ಕವಚನಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆತನೊರ್ವನೆ ಮಾಡಿದಂ, ಮಾಡಿದಪಂ, ಮಾಡುವಂ.

ನೀನೊರ್ವನೆ ಮಾಡಿದಯ್, ಮಾಡಿದಪಯ್, ಮಾಡುವಯ್.

ಆನೊರ್ವನೆ ಮಾಡಿದೆಂ, ಮಾಡಿದಪೆಂ, ಮಾಡುವೆಂ.

ಟೀ ॥ ಏಕಸ್ಮಿನ್—ಏಕಾರ್ಥಮಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ, ಏಕವಚನಂ—ಏಕವಚನಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರನ್ಯತ್ ॥ 204 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿತ್ವೇ ಬಹುತ್ವೇ ಚ ತ[3]ದನ್ಯತ್ ಬಹುವಚನಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅವರ್ ಮಾಡಿದರ್, ಮಾಡಿದಪರ್, ಮಾಡುವರ್.

ನೀಂ ಮಾಡಿದಿರ್, ಮಾಡಿದಪಿರ್, ಮಾಡುವಿರ್.

ಆಂ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು, ಮಾಡುವೆವು.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ—ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿ. ಅನ್ಯತ್—ಏಕವಚನದಿಂದನ್ಯಮಾದ ಬಹುವಚನಮೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಏಕಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 2 ಏಕಾನಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಏಕವಚನಮೇವ ಭವತಿ. 3 ಶಿಷ್ಟಂ ವಚನಂ ಭವತಿ.

ಸೂ ॥ ಉದು ಉವು ನ[1]ಪಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಯ ॥ 205 ॥

ವೃ ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಏಕಾನೇಕವಚನಯೋಃ ಕ್ರಮೇಣ ಉದು, ಉವು, ಇತ್ಯೇತಾವಾದೇಶೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಆದುದು, ಆದುವು ; ಆದಪುದು, ಆದಪುವು ; ಅಪ್ಪುದು, ಅಪ್ಪುವು. ಪೋದುದು, ಪೋದುವು ; ಪೋದಪುದು, ಪೋದಪುವು ; ಪೋಪುದು, ಪೋಪುವು.

ಟೀ ॥ ನಪಿ=ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮಸ್ಯ=ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ. ಏಕವಚನ ಬಹುವಚನಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಉದು ಉವು=ಉದು, ಉವು, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭಾವೇ ಚ ॥ 206 ॥

ವೃ ॥ ಭಾ[2]ವಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಉದು, ಉವು, ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಇರ್ಪುದು, ಇರ್ಪುವು ; ಮಾಳ್ಪುದು, ಮಾಳ್ಪುವು ; ಕೂರ್ಪುದು, ಕೂರ್ಪುವು; ಬರ್ಪುದು, ಬರ್ಪುವು ; ನೋ[3]ಡಿದುದು, ನೋಡಿದುವು ; ಬೇಡಿದುದು, ಬೇಡಿದುವು.

ಮಾಡಿದುದು, ಮಾಡಿದುದಂ, ಮಾಡಿದುದಱಿಂ, ಮಾಡಿದುದರ್ಕೆ, ಮಾಡಿದುದಱತ್ತಣಿಂ, ಮಾಡಿದುದಱ, ಮಾಡಿದುದಱೊಳ್. ನೋಡಿದುವು, ನೋಡಿದುವಂ, ನೋಡಿದುವಱಿಂ, ನೋಡಿದುವರ್ಕೆ, ನೋಡಿದುವಱತ್ತಣಿಂ, ನೋಡಿದುವಱ, ನೋಡಿದುವಱೊಳ್.

ಟೀ ॥ ಭಾವೇ ಚ=ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ಏಕವಚನಬಹುವಚನಂಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂ ಉದು, ಉವು, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದೇಕವಚನಸ್ಯ ತುತ್ತೂ ವಾನ್ಯೇಷಾಂ ॥ 207 ॥

ವೃ ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂ[4]ಗವಿಹಿತಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಮತೇನ ತುತ್ತೂ ವಾ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಪುಟ್ಟಿತು, ಪುಟ್ಟಿತ್ತು ; ಸೊಗಯಿಸಿತು, ಸೊಗಯಿಸಿತ್ತು ; ಅಳ್ಕಿತು, ಅಳ್ಕಿತ್ತು. ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಯಾ ಕ್ವಚಿದನ್ಯದೇವ—ಕೆಟ್ಟತ್ತು, ಸತ್ತತ್ತು, ಆದತ್ತು, ಪೋದತ್ತು.

ಟೀ ॥ ತದೇಕವಚನಸ್ಯ=ಆ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಏಕವಚನಕ್ಕೆ. ಅನ್ಯೇಷಾಂ=ಕೆಲಂಬರ ಮತದಿಂ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೆ. ತುತ್ತೂ=ತು, ತ್ತು, ಎಂಬ ಆದೇಶಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷೆಯಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬೇಱೆ ಆದೇಶಮಕ್ಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ನಪುಂಸಿ, ಪ್ರಥಮಸ್ಯ ನಪುಂಸಕೇ. 2 ಭಾವೇರ್ಥೇ, ಭಾವಾರ್ಥೇಪಿ ಉದು, ಉವು, ಆದೇಶೌ ಭವತಃ. 3 ಇದಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಲಿಂಗೇ.

ಸೂ ‖ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಳಂತೇ ‖ 208 ‖

ವೃ ‖ ಸ್ತ್ರೀ[1]ವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಅಂತೇ ಅಳ್ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಅಱಿದಳ್, ಅಱಿದಪಳ್, ಅಱಿವಳ್; ಜನಿಯಿಸಿದಳ್, ಜನಿಯಿಸಿದಪಳ್, ಜನಿಯಿಸುವಳ್.

ಟೀ ‖ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ=ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಏಕವಚನದ, ಅಂತೇ=ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ಅಳ್=ಅಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಗುಂಕುಮೌ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ‖ 209 ‖

ವೃ ‖ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಭ[2]ವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ಲಿಂ[3]ಗವಚನೇ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಗುಂಕುಮೌ ಆದೇಶೌ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಮಿಱುಗುವಮಾತಂ, ಮಿಱುಗುವಳಾಕೆ, ಮಿಱುಗುವುದು ; ಇರ್ಕುವಮಾತಂ, ಇರ್ಕುವಳಾಕೆ, ಇರ್ಕುವುದು.

ಟೀ ‖ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಃ=ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ. ಸರ್ವತ್ರ=ಎಲ್ಲಾ ಲಿಂಗವಚನಂಗಳೊಳಂ. ಗುಂಕುಮೌ=ಗುಂ, ಕುಂ, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ದಾದಾವಿದಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ‖ 210 ‖

ವೃ ‖ ದಕಾರಾದೌ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಇಕಾರಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಮೆಚ್ಚಿದಂ, ಮೆಚ್ಚಿದಪಂ ; ಮೆಚ್ಚಿದರ್, ಮೆಚ್ಚಿದಪರ್.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಭವತಿ – ಉರ್ಚಿತು, ಉರ್ಚಿತ್ತು; ಪೆರ್ಚಿತು, ಪೆರ್ಚಿತ್ತು.

ಕ್ವಚಿದನ್ಯದೇವ—ನಡೆದತ್ತು, ಒಡೆದಂ, ಪಡೆದಂ, ಕಳೆದಂ, ಬೆಳೆದಂ.

ಟೀ ‖ ದಾದೌ=ದಕಾರವುಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಬಹುಳಂ=ಬಹುಳದಿಂ. ಇದಾಗಮಃ=ಇಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ದಕಾರಾದಿವಿಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಯುಮುಂಟು—ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬೇಱೆ ಆಗಮಮಕ್ಕುಂ—ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಯಾಚ ವೇ ‖ 211 ‖

ವೃ ‖ ವಕಾರಾದೌ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಇಶ್ಚ ಉಶ್ಚ ಆಗಮೌ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಜಡಿವಂ, ನುಡಿವಂ, ಬಡಿವಂ, ಕುಡಿವಂ ; ಮಾಡುವಂ, ಬೇಡುವಂ, ಆಡುವಂ, ಪಾಡುವಂ.

---

1 ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿಷಯೇ ಧಾತ್ವಂತೇ ಅಳ್ ವಾ. 2 ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಂ. 3 ಲಿಂಗವಚನೇ ಚ,

ಚಕಾರಾದನ್ಯದಪಿ—ಸೆಳೆವಂ, ಬೆಳೆವಂ, ಎೞೆವಂ.

ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಈವಂ, ಕಾವಂ.

ಟೀ ॥ ವೇ=ವಕಾರಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಯು ಚ=ಇಕಾರಾಗಮ ಮುಂ ಉಕಾರಾಗಮವುಮುಂ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಚಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕುಂ— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)
ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಆಗಮವಿಲ್ಲ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ರಳಾಭ್ಯಾಂ ವಸ್ಯ ಪಃ ॥ 212 ॥

ವೃ ॥ ರೇಫೞಕಾರಾಭ್ಯಾಂ ಪರಸ್ಯ ವಕಾರಸ್ಯ ಪಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬರ್ಪಂ, ಬರ್ಪರ್ ; ಇರ್ಪಂ, ಇರ್ಪರ್. ನೋೞ್ಪಂ, ನೋೞ್ಪರ್ ; ಪೇೞ್ಪಂ, ಪೇೞ್ಪರ್.

ಒ[1]ಕಾರಾದಪಿ ವಕ್ತವ್ಯಃ—ಒಪಂ, ಒಪರ್.

ಟೀ ॥ ರಳಾಭ್ಯಾಂ=ರೇಫ ೞಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ. ವಸ್ಯ=ವಕಾರಕ್ಕೆ. ಪಃ=ಪಕಾರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಒಕಾರದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ವಕಾರಕ್ಕಂ ಪಕಾರಾದೇಶಮಂ ಪೇೞವೇೞ್ಕುಂ— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಧಾತೋರನೇಕಾಕ್ಷರಾದಿಸುಃ ॥ 213 ॥

ವೃ ॥ ಅನೇಕಾಕ್ಷರಾತ್ ಧಾತೋಃ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಇಸುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ, ಸೊಗಯಿಸಿದಂ, ಸೊಗಯಿಸಿದಳ್, ಸೊಗಯಿಸಿದರ್ ; ರಂಜಿ ಸುಗುಂ, ರಂಜಿಸಿದಂ, ರಂಜಿಸಿದಳ್, ರಂಜಿಸಿದರ್.

ಟೀ ॥ ಅನೇಕಾಕ್ಷರಾತ್=ಅನೇಕಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ. ಧಾತೋಃ=ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ. ವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರವಾಗೆ, ಇಸುಃ=ನಡುವೆ ಇಸು ಎಂಬಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ರಯೋಜಕೇ ಚ ॥ 214 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರ[2]ಯೋಜಕೇ ಚಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಧಾತೋಃ ಪರಃ ಇಸುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೆಚ್ಚಿಸಿದಂ, ಮಾಡಿಸಿದಂ, ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಪ್ರಯೋಜಕೇ ಚ=ಪ್ರಯೋಜಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ ಇಸುವಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. 2 ಪ್ರಯೋಜಕೇ ಕರ್ತರಿ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಧಾತೋ ರಿಸುರ್ಭವತಿ ವಿಭಕ್ತೌ ಪರತಃ.

ಸೂ ॥ ಗೆ[1]ಕೆ ವಾ ಪ್ರಥಮಸ್ಯಾಶಿಷಿ ವಿಧ್ಯಾದಿಷು ಚ ॥ 215 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಆಶಿಷಿ ವಿಧ್ಯಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ಚ ಗೆ ಕೆ ವಾ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಆಯುಮಂ ಸಿರಿಯುಮಂ ಮಾಡುಗೆ, ಆಯುಂ ಸಿರಿಯುಮಕ್ಕೆ ; ತಾನದಂ ಮಾಡುಗೆ, ತಾನದಂ ಮಾೞ್ಕೆ. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಪ್ರಥಮಸ್ಯ = ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ. ಆಶಿಷಿ = ಹರಕೆಯಲ್ಲಿ. ವಿಧ್ಯಾದಿಷು ಚ = ವಿಧಿ ಮೊದಲಾದುವಱಲ್ಲಿಯುಂ. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಗೆ ಕೆ = ಗೆ, ಕೆ, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮಧ್ಯಮೈಕವಚನಸ್ಯೇದುದೇತಃ ಪ್ರಾಯೋ ಲೋಪಶ್ಚ ॥ 216 ॥

ವೃ ॥ ಆಶೀರ್ವಿಧ್ಯಾದಿಷ್ವರ್ಥೇಷು ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಇತ್, ಉತ್, ಏತ್, ಇತ್ಯೇತೇ ಆದೇಶಾ ಭ[2]ವಂತಿ । ಪ್ರಾಯೋ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ಲೋಪಶ್ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕುಡಿ, ಪಿಡಿ, ಜಡಿ, ಕಡಿ ; ಕುಡು, ಪಾಡು, ಮಾಡು, ಪೂಡು ; ಕಳೆ, ತೆಗೆ, ಬಗೆ, ತಗೆ ; ನಿಲ್, ಕೊಳ್, ಪೇೞ್, ಮಾಣ್.

ಟೀ ॥ ಮಧ್ಯಮೈಕವಚನಸ್ಯ = ಮಧ್ಯಮಪುರುಷದ ಏಕವಚನಕ್ಕೆ. ಹರಕೆ, ವಿಧಿ, ಮೊದಲಾದರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ಇದುದೇತಃ = ಇಕಾರಂ ಉಕಾರಂ ಏಕಾರಂ ಎಂಬಿವು ಆದೇಶಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಪ್ರಾಯಃ = ಪ್ರಚುರವೃತ್ತಿಯಿಂ. ಲೋಪಶ್ಚ = ಆ ಆದೇಶಂಗಳ್ಗೆ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಲೋಪಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರೇ ಚ ॥ 217 ॥

ವೃ ॥ ಪೌನಃಪುನ್ಯಂ ಭೃಶಾರ್ಥೋ ವಾ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಃ । ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಇತ್, ಉತ್, ಏತ್, ಇತ್ಯೇತೇ ಆದೇಶಾ ಭವಂತಿ । ಪ್ರಾಯೋ ಲೋಪಶ್ಚ ॥

ಉ ॥ ಕುಡಿ ಕುಡಿಯೆಂದು ಕುಡಿಯಿಸಿದರ್, ಪುಗು ಪುಗು ಎಂದು ಪುಗಿಸಿದರ್, ನಡೆ ನಡೆಯೆಂದು ನಡೆಯಿಸಿದರ್, ಕೊಯ್ ಕೊಯ್ ಎಂದು ಕೊಯಿಸಿದರ್. ಪಿಡಿ ಪಿಡಿ, ಬಿಡು ಬಿಡು, ತೆಗೆ ತೆಗೆ, ನಿಲ್ ನಿಲ್.

ಟೀ ॥ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರೇ ಚ = ಮಗುೞ್ದೆ ಮಗುೞ್ದೆ ಮಾೞ್ಪುದೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಆ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೈಕವಚನಕ್ಕೆ ಇ, ಉ, ಏ, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಅವರ್ಕೆ ಲೋಪಮುಮುಂಟು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಉಗೆಕೆ ವಾ, 2 ವಾ ಭವಂತಿ,

ಸೂ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರಿಮ್ ॥ 218 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿತ್ವೇ ಬಹುತ್ವೇ ಚ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಸ್ಯ ಇಮ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಡಿಯಿಂ, ನೋಡಿಂ, ಇರಿಸಿಂ, ಪೇೞಿಂ.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ = ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿ. ಆ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಕ್ಕೆ, ಇಮ್ = ಇಮ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಮುತ್ತಮಸ್ಯೈಕವಚನಾದನ್ಯತ್ರ ॥ 219 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷು ವಿಧ್ಯಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ಉತ್ತಮಪುರುಷಸ್ಯ ಏಕವಚನಾದನ್ಯತ್ರ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ ಅಮ್ ಆದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮಾೞ್ಪಂ, ಮಾಡುವಂ, ನೋೞ್ಪಂ, ನೋಡುವಂ, ಪೇೞ್ವಂ, ಪೇಡುವಂ, ಪೋಪಂ, ಬರ್ಪಂ, ಕೂಡುವಂ, ಆಡುವಂ.

ಟೀ ॥ ಉತ್ತಮಸ್ಯ = ಉತ್ತಮಪುರುಷಕ್ಕೆ. ಏಕವಚನಾತ್ = ಏಕವಚನದತ್ತಣಿಂ. ಅನ್ಯತ್ರ = ಪೇೞಪ್ಪ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳೊಳ್. ವಿಧಿ ಮೊದಲಾದರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ಅಮ್ = ಅಮ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವಿಧಿ ಮೊದಲಾದರ್ಥಂಗಳಾವುವೆಂದೊಡೆ—ವಿಧಿನಿಮಂತ್ರಣಾಮಂತ್ರಣಾಧ್ಯೇಷಣಸಂಪ್ರಶ್ನಪ್ರಾರ್ಥನಾದಯಃ.

ಸೂ ॥ ಹೇತಾವಿಸುಃ ॥ 220 ॥

ವೃ ॥ ಹೇತುಃ ಪ್ರಯೋಜಕಃ ಕರ್ತಾ[1] । ತಸ್ಮಿನ್ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದ್ಧಾತೋಃ[2] ಇಸುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮಾಡಿಸಿದಂ, ಪಾಡಿಸಿದಂ, ಇರಿಸಿದಂ, ಬರಿಸಿದಂ, ಬಿಡಿಸಿದಂ, ತರಿಸಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಹೇತೌ = ಹೇತುವಿನಲ್ಲಿ. ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ, ಇಸುಃ = ಇಸು ಎಂಬಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಮಲ್ ॥ 221 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ ಧಾತೋಃ ಅಲ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೋಡಲ್ ಬಗೆದಂ, ಕೂಡಲ್ ಸಾರ್ದಂ, ಪಾಡಲ್ ತೊಡಗಿದಂ, ಕೇಳಲೆಳಸಿದಂ, ಪೋಗಲೊಡಂಬಟ್ಟಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ = ಕ್ರಿಯೆ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಮಂ ಪೇೞುತ್ತಿರೆ. ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ, ಅಲ್ = ಅಲ್ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತಾ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 2 ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದ್ಧಾತೋಃ.

ಸೂ ॥ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಚ ॥ 222 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರ[1]ತಿಷೇಧಾರ್ಥೇಽಪಿ ಧಾತೋಃ ಅಲ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಡಿಯಲ್ ಬೇಡ, ಮಿಡುಕಲ್ ಬೇಡ, ಪೋಗಲ್ ಬಾರದು, ಉಸಿರಲ್ ಬಾರದು.

ಟೀ ॥ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಚ=ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಅಲ್ ಆಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂ[2]ಗತಾಂತರೇ ಬಹುಳಮಲ್ಲೋಪಃ ॥ 223 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[3]ಗತಾಂತರೇ ಬ[4]ಹುಳಮಲಂತೇ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಡಿಯಲ್ ಬಾರದು, ನುಡಿಯಬಾರದು ; ತರಲ್ ವೇಱ, ತರವೇಱ ; ಬರಲ್ ವೇಱ್ಪುದು, ಬರವೇಱ್ಪುದು.

ಟೀ ॥ ಸಂಗತಾಂತರೇ=ಪದಾಂತರಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಲ್ಲೋಪಃ=ಅಲ್ ಎಂಬುದಱ ಅಂತಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಂದಿಪುದಲ್ಲಿನ ಪರದೊಳ್ ।
ಬಂದು ಕೆಕಾರಮುಮದೊರ್ಮೆ ವೈಕಲ್ಪಿಕದಿಂ ॥
ಸಂದಿಪುದ[5]ಲ್ಗಂ ಲೋಪಂ ।
ಬಂದಾಪ್ರತಿಷೇಧವಿ[6]ಧಿಯುಮೊದವದ ಪಕ್ಷಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 235)

ಸೂ ॥ ಉ[7]ತುಮುತ್ತುಮಂತೇ ತದಾತ್ವೇ ॥ 224 ॥

ವೃ ॥ ತದಾತ್ವೇ ವ[8]ರ್ತಮಾನಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಅಂತೇ ಉತುಂ ಉತ್ತುಂ ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಕೆದಱುತುಂ, ಕೆದಱುತ್ತುಂ ; ನೋಡುತುಂ, ನೋಡುತ್ತುಂ.

ಟೀ ॥ ತದಾತ್ವೇ=ವರ್ತಮಾನಕಾಲಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ. ಅಂತೇ=ಕಡೆಯೊಳ್, ಉತುಮುತ್ತುಂ=ಉತುಂ, ಉತ್ತುಂ ಎಂಬಿವಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೂರ್ವಕಾಲಕ್ರಿಯಾಯಾಮಿದುತೌ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥ 225 ॥

ವೃ ॥ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿ[9]ಯಾಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ ಧಾತೋಃ ಇದುತೌ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಭವತಃ ॥

---

1 ಪ್ರತಿಷೇಧೇಽರ್ಥೇಽಪಿ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. 3 ಪ್ರಯೋಗಾಂತರೇ. 4 ಕ್ವಚಿದಲ್ಲೋಪೋ ಭವತಿ, ಕ್ವಚಿದ್ಬಹುಳಮಲಂತೇ ಲೋಪಃ. 5 ದಲ್ಲಿಂ, ದಲ್ಲಲಿ. 6 ವಿಧಿಯನೊದವದ. 7 ಉತುಮುತ್ತುಂ ತದಂತೇ, ಉತುಮುತ್ತುಂ ತಥಾರ್ಥೇ ತದಂತೇ. 8 ವರ್ತಮಾನೇ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ. 9 ವರ್ತಮಾನಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಇದುತೌ ಭವತಃ, ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ತಸ್ಯಾಂ, ಯಸ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ತಸ್ಯಾ ಧಾತೋಃ.

ಉ ‖ ನೋಡಿ ಪೋದಂ, ಓಡಿ ಬಂದಂ, ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟಂ; ಮಿಂದುಂಡಂ, ಬಂದು ಕಂಡಂ, ಕಂಡು ನಿಂದಂ.

ಟೀ ‖ ಪೂರ್ವಕಾಲಕ್ರಿಯಾಯಾಂ=ಭೂತಕಾಲಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ. ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ, ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ=ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ. ಇದುತೌ=ಇಕಾರಮುಂ ಉಕಾರಮುಂ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಧಾತೋರಿದುತೋರುಪಾಂತ್ಯಯೋರೇದೋತೌ ಪ್ರಾಯಃ ‖226‖

ವೃ ‖ ಧಾ[1]ತೋಃ ಸಂ[2]ಬಂಧಿನೋಃ ಉಪಾಂತ್ಯೇ ವರ್ತಮಾನಯೋಃ ಇದುತೋಃ ಸ್ಥಾನೇ ಏದೋತೌ ಪ್ರಾಯೇಣ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಎಚ್ಚಂ, ಬೆಚ್ಚಂ, ಗೆತ್ತಂ, ಕೆಟ್ಟಂ; ಒಕ್ಕಂ, ಪೊಕ್ಕಂ, ತೊಟ್ಟಂ, ಕೊಟ್ಟಂ.

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಬಿಟ್ಟಂ, ಇಟ್ಟಂ, ಉಟ್ಟಂ, ಸುಟ್ಟಂ.

ಟೀ ‖ ಧಾತೋಃ=ಧಾತುವಿನ. ಉಪಾಂತ್ಯಯೋಃ=ಉಪಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿರ್ಪ. ಇದುತೋಃ=ಇಕಾರಂ, ಉಕಾರಂ, ಎಂಬಿವರ್ಕೆ. ಪ್ರಾಯಃ=ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ. ಏದೋತೌ=ಕ್ರಮದಿಂ ಏಕಾರಂ, ಒಕಾರಂ, ಎಂಬಿವು ಆದೇಶಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಪ್ರಾಯಃ ಎಂಬುದಱಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಈ ಆದೇಶಂಗಳಾಗವು. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಅತೋ ದೀ[3]ರ್ಘೋऽನಾಗಮೇಷು ‖ 227 ‖

ವೃ ‖ ಧಾತೋಃ ಅಕಾರಸ್ಯ ಅನಾಗಮೇಷು ವಿ[4]ಭಕ್ತಿಷು ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ತಾರಂ, ತಾರರ್; ಬಾರಂ, ಬಾರರ್.

ಟೀ ‖ ಅತಃ=ಧಾತುವಿನ ಅಕಾರಕ್ಕೆ. ಅನಾಗಮೇಷು=ಆಗಮರಹಿತಮಪ್ಪ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗೆ. ದೀರ್ಘಃ=ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ತೃತೀಯಾನಾಂ ವ್ಯಂಜನಾದೌ ಪ್ರಥಮತ್ವಂ ‖ 228 ‖

ವೃ ‖ ಧಾತೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಾಂ ತೃತೀಯಾನಾಂ ವ್ಯಂಜನಾದೌ ಪ್ರಥಮತ್ವಂ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪೊಕ್ಕಂ, ಒಕ್ಕಂ, ಮಿಕ್ಕಂ, ನಕ್ಕಂ; ಪಟ್ಟಂ, ನಟ್ಟಂ, ಅಟ್ಟಂ, ತೊಟ್ಟಂ.

ಟೀ ‖ ತೃತೀಯಾನಾಂ=ಧಾತುವಿನ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳ್ಗೆ. ವ್ಯಂಜನಾದೌ=ವ್ಯಂಜನಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗೆ. ಪ್ರಥಮತ್ವಂ=ತಂತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಧಾತುಸಂಬದ್ಧಯೋಃ, 2 ಸಂಬಂಧೀಭೂತಯೋಃ, 3 ದೀರ್ಘೋನಾಗಮೇಷು ವಾ, 4 ವಿಭಕ್ತಿವಚನೇಷು.

ಸೂ ॥ ಱಡಯೋಸ್ತೞೌ ॥ 229 ॥

ವೃ ॥ ಧಾತೋಃ ಱಕಾರಡಕಾರಯೋಃ ವ್ಯಂಜನಾದಿಷು ವಿ[1]ಭಕ್ತಿಷು ಯ[2]ಥಾಕ್ರಮಂ ತಕಾರೞಕಾರೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಪೆತ್ತಂ, ಪೊತ್ತಂ, ತೆತ್ತಂ; ಮಾೞ್ಕಂ, ಬೇೞ್ಕಂ, ನೋೞ್ಕಂ.

ಱ[3]ಸ್ಯ ರೇಫೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ—ಅರ್ತಂ, ಅರ್ತರ.

ಟೀ ॥ ಱಡಯೋಃ=ಧಾತುವಿನ ಱಕಾರಡಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ವ್ಯಂಜನಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ತೞೌ=ಕ್ರಮದಿಂ ತಕಾರೞಕಾರಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ)

ಸೂ ॥ ವಕಾರಸ್ಯ ಪಃ ॥ 230 ॥

ವೃ ॥ ಧಾತೋಃ ವಕಾರಸ್ಯ ಪಕಾರೋ ಭವತಿ ವ್ಯಂಜನಾದೌ ಪರತಃ ॥

ಉ ॥ ತಪ್ಪಂ, ತಪ್ಪರ್..

ಟೀ ॥ ವಕಾರಸ್ಯ=ಧಾತುವಿನ ವಕಾರಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಪಃ=ಪಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಪೋಭ್ಯಾಂ ದಸ್ಯ ತೇ ಯಃ ॥ 231 ॥

ವೃ ॥ ಆ[4]ಪೋಭ್ಯಾಂ ಪರಸ್ಯ ದಕಾರಸ್ಯ ಯಕಾರೋ ಭವತಿ ತಕಾರೇ ಪರತಃ ॥

ಉ ॥ ಆಯ್ತು, ಪೋಯ್ತು.

ಟೀ ॥ ಆಪೋಭ್ಯಾಂ=ಆ, ಪೋ, ಎಂಬಿವಱತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ, ದಸ್ಯ=ದಕಾರಕ್ಕೆ. ತೇ=ತಕಾರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಯಃ=ಯಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಹಿಂಸಾಗ[5]ತ್ಯರ್ಥಯೋರ್ಲೋ ನಃ ॥ 232 ॥

ವೃ ॥ ಹಿಂಸಾರ್ಥಸ್ಯ ಗತ್ಯರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಧಾತೋಃ ಲಕಾರಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನೇ ಪರೇ ನಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕೊಂದಂ, ಸಂದಂ.

ಟೀ ॥ ಹಿಂಸಾಗತ್ಯರ್ಥಯೋಃ=ಹಿಂಸಾರ್ಥಮುಂ ಗತ್ಯರ್ಥಮುಂ ಪೇೞ್ವ ಧಾತುಗಳ. ಲಃ=ಲಕಾರಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ನಃ=ನಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಪರೇಷು. 2 ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ. 3 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಆಕಾರಪೋಕಾರಾಭ್ಯಾಂ.
5 ಗತ್ಯರ್ಥಾರ್ಲ್ಲೋ ನಃ.

ಸೂ ॥ ವಾ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಕಸ್ಯ ॥ 233 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಕಸ್ಯ ಧಾತೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಃ ಲಕಾರಸ್ಯ ವಾ ನಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಿಂದಂ, ನಿಲ್ತಂ.

ಟೀ ॥ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಕಸ್ಯ=ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಮಂ ಪೇೞ್ವ ಧಾತುವಿನ ಲಕಾರಕ್ಕೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ನಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆ[1]ನಯನಾಗಮನಾರ್ಥವರ್ತಿನೋ ರೇಫಸ್ಯ ॥ 234 ॥

ವೃ ॥ ಆ[2]ನಯನಾರ್ಥೇ ಆಗಮನಾರ್ಥೇ ಚ ವರ್ತಮಾನಯೋಃ ಧಾತ್ವೋಃ ರೇ[3]ಫಸ್ಯ ನಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತಂದಂ, ಬಂದಂ.

ಅ[4]ತ್ರ ಳಕಾರದಕಾರಯೋಃ ಣಡೌ ವಕ್ತವ್ಯೌ—ಕೊಂಡಂ.

ಟೀ ॥ ಆನಯನಾಗಮನಾರ್ಥವರ್ತಿನೋಃ=ಆನಯನಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಆಗಮನಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಸುವ ಧಾತುಗಳ. ರೇಫಸ್ಯ=ರೇಫಕ್ಕೆ ನಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಳಕಾರ ದಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಣಕಾರಡಕಾರಂಗಳಂ ಪೇೞವೇೞ್ಕುಂ ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಸ್ಯ ಚಃ ॥ 235 ॥

ವೃ ॥ ಧಾತೋಃ ಸಕಾರಸ್ಯ ಚಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಎೞ್ಚಂ, ಬೆೞ್ಚಂ, ಪೞ್ಚಂ.

ಟೀ ॥ ಸಸ್ಯ=ಧಾತುವಿನ ಸಕಾರಕ್ಕೆ. ಚಃ=ಚಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವೃತಿದಾನಾರ್ಥಯೋಸ್ತೋಽಂತೇ ಹ್ರ[5]ಸ್ವಶ್ಚ ॥ 236 ॥

ವೃ ॥ ವೃತ್ತ್ಯರ್ಥದಾನಾರ್ಥಯೋಃ ಅಂ[6]ತೇ ತಕಾರೋ ಭವತಿ । ಪೂರ್ವಸ್ವರಸ್ಯ ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸತ್ತಂ, ಇತ್ತಂ.

---

1 ಆನಯನಾಗಮನಾರ್ಥೇ ವರ್ತಿನೋ. 2 ಆನಯನೇ ಆಗಮನೇ ವರ್ತತೇ ಯೋ ಧಾತುಸ್ತಸ್ಯ ರೇಫಸ. 3 ಅಂತಸ್ಥ ರೇಫಸ್ಯ. 4 ಈ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 5 ಪೂರ್ವಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ. 6 ತೇ ಪರತಃ ತದಂತೇ ತೋ ಭವತಿ.

ಚಕಬ್ದಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಹ್ರಸ್ವಃ—ಅಟ್ಟಿಂ, ಎಟ್ಟಿಂ, ಬಿಟ್ಟಿಂ, ಮಿಂದಂ, ಕಂಡಂ.

ಟೀ ॥ ವೃತ್ತಿದಾನಾರ್ಥಯೋಃ = ವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಮಂ ದಾನಾರ್ಥಮಂ ಪೇೞ್ವ ಧಾತುಗಳ. ಅಂತೇ = ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ತಃ = ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ = ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ ಹ್ರಸ್ವಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಚಕಬ್ದದಿಂದೆ ಬೇಱೆಡೆಯೊಳಂ ಹ್ರಸ್ವಮುಂಟು— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತೋಷ್ಟುನಾ ಟುಃ ॥ 237 ॥

ವೃ ॥ ತವರ್ಗಸ್ಯ ಟವರ್ಗೇಣ ಯೋಗೇ ಟುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಉಂಡಂ, ಕಂಡಂ.

ಟೀ ॥ ತೋಃ = ತವರ್ಗಕ್ಕೆ. ಟುನಾ = ಟವರ್ಗದೊಡನೆ ಯೋಗಮಾಗೆ. ಟುಃ = ಟವರ್ಗಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕಚಟತಪೇಭ್ಯೋ ದಸ್ಯ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ॥ 238 ॥

ವೃ ॥ ಕಚಟತಪೇಭ್ಯೋ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರೇಭ್ಯಃ ಪರಸ್ಯ ದಕಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪೊಕ್ಕಂ, ಮಿಕ್ಕಂ ; ಎಚ್ಚಂ ಬೆಚ್ಚಂ ; ತೊಟ್ಟಂ, ಪಟ್ಟಂ ; ತೆತ್ತಂ, ಪೊತ್ತಂ; ತಪ್ಪಂ.

ಟೀ ॥ ಕಚಟತಪೇಭ್ಯಃ = ಕ, ಚ, ಟ, ತ, ಪ, ಎಂಬ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ದಸ್ಯ = ದಕಾರಕ್ಕೆ. ಪೂರ್ವರೂಪಂ = ಪೂರ್ವರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಲ[1]ಳಕಾರಾಭ್ಯಾಂ ದಸ್ಯ ತೋ ವಾ ॥ 239 ॥

ವೃ ॥ ಲಕಾರಳಕಾರಾಭ್ಯಾಂ ಪರಸ್ಯ ದಕಾರಸ್ಯ ತಕಾರೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸೋಲ್ತಂ, ಕಲ್ತಂ ; ತಳ್ತಂ.

ವಾ[2]ಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಪೊಲ್ದಂ, ಜೋಲ್ದಂ ; ಕಳ್ದಂ, ಕೇಳ್ದಂ.

ಟೀ ॥ ಲಳಕಾರಾಭ್ಯಾಂ = ಲಕಾರಳಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ದಸ್ಯ = ದಕಾರಕ್ಕೆ. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ತಃ = ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ತಕಾರಮಾಗದು — ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಲಳಕಾರಾದ್ದಸ್ಯ ತಃ. 2 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಾ ಗ್ರಹಣಾತ್—ಎಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಸೂ ॥ ಅಭಿಧಾನತೋ ವ್ಯ[1]ವಸ್ಥಿತಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ॥ 240 ॥

ವೃ ॥ ಅ[2]ಭಿಧಾನಲಕ್ಷಣತಃ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ । ತ[3]ಥಾಚೋದಾಹೃತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಭಿಧಾನತಃ = ಅಭಿಧಾನಲಕ್ಷಣದಿಂದೆ. ಸಿದ್ಧಿಃ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ = ಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪುದು.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಆಖ್ಯಾತವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಅಷ್ಟಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಸಿದ್ಧಿಃ. 2 ಅಭಿಧಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ । ವ್ಯವಸ್ಥೇತಿ ಕೋऽರ್ಥಃ? ವಿಧಿನಿಷೇಧಯೋಃ ಧರ್ಮರೂಪ ವ್ಯವಸ್ಥಾ. 3 ತತಸ್ಸೂಕ್ತೋದಾಹೃತಂ.

9. ಅವ್ಯಯವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ಸಂಖ್ಯಮವ್ಯಯಂ ॥ 241 ॥

ವೃ ॥ ಅ[2]ಸಂಖ್ಯಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ತದವ್ಯಯಸಂಜ್ಞಂ ಭವತಿ ॥ ಅ[3]ಥವಾ ಏಕವಚನದ್ವಿವಚನಬಹುವಚನರಹಿತಂ ಅವ್ಯಯಸಂಜ್ಞಿತಂ ॥ ತಥಾಚೋದಾಹರಿಷ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಅಸಂಖ್ಯಂ = ವಚನಮಿಲ್ಲದುದು. ಅವ್ಯಯಂ = ಅವ್ಯಯಮೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ಆದಮತ್ಯರ್ಥೇ ॥ 242 ॥

ವೃ ॥ ಆದಮಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ಅತ್ಯರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಆದಮೊಪ್ಪಿದಂ, ಆದಮೊಪ್ಪಿದಳ್.

ಟೀ ॥ ಆದಂ = ಆದಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಅತ್ಯರ್ಥೇ = ಅತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏಗಂ ವಿನಿಶ್ಚಯೇ ॥ 243 ॥

ವೃ ॥ ಏಗಮಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ವಿ[4]ನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥೇ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ ॥

ಉ ॥ ಅಂತೆ ಏಗಂ.

ಟೀ ॥ ಏಗಂ = ಏಗಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಿನಿಶ್ಚಯೇ = ವಿನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಹುಂ[5]ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿತರ್ಕಾವಧಾರಣನಿವಾರಣೇಷು ಚ ॥ 244 ॥

ವೃ ॥ ಹುಂಶಬ್ದಃ ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿತರ್ಕೇ ಅವಧಾರಣೇ ನಿವಾರಣೇ ಚ ನಿರ್ದೇಶ್ಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಹುಂ ಪೇೞ್, ಹುಂ ಅದೆಂತು ?, ಹುಂ ಅಂತೆ, ಹುಂ ನಿಲ್.

ಟೀ ॥ ಹುಂ = ಹುಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ = ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ. ವಿತರ್ಕಾವಧಾರಣನಿವಾರಣೇಷು ಚ = ವಿತರ್ಕಂ, ಅವಧಾರಣಂ, ನಿವಾರಣಂ, ಎಂಬಿವಱಲ್ಲಿಯುಂ ನಿರ್ದೇಶ್ಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಅಸಂಖ್ಯಯಾಮವ್ಯಯಂ. 2 ಅಸಂಖ್ಯಯಾಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ. 3 ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ವಿನಿಶ್ಚಯೇಽರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ. 5 ಹುಂ ಪೃಚ್ಛಾನಿವಾರಣಾವಧಾರಣೇ ಚ, ಹುಂ ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿತರ್ಕಾವಧಾರಣೇಷು.

ಸೂ ॥ ಚೀ ಕುತ್ಸನೇ ॥ 245 ॥

ವೃ ॥ ಚೀ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಗ[1]ರ್ಹಣೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಚೀ ಪೊಲ್ಲಕೆಯ್ದಂ, ಚೀ ಕಷ್ಟನಿವಂ.

ಟೀ ॥ ಚೀ=ಚೀ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಕುತ್ಸನೇ=ಗರ್ಹಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮತ್ತೆ ಕಂಠಸಮೀಕೃತೌ ಭೂಯೋಽರ್ಥೇಽಪಿ ॥ 246 ॥

ವೃ ॥ ಮತ್ತೆ ಶಬ್ದಃ ಕಂಠಸಮೀಕರಣೇ ಪುನರರ್ಥೇಽಪಿ ವ[2]ರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಮತ್ತದೆಂತು, ಮತ್ತೆ ಮಗುಳ್ದಂ.

ಅಪಿಶಬ್ದಾತ್ ಪಾ[3]ದಪೂರಣೇಽಪಿ — ಅದು ಮತ್ತೆಂತೆನೆ.

ಟೀ ॥ ಮತ್ತೆ=ಮತ್ತೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಕಂಠಸಮೀಕೃತೌ=ಕಂಠಸಮೀಕರಣದಲ್ಲಿ. ಭೂಯೋರ್ಥೇಪಿ=ಪುನಃ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅಪಿಶಬ್ದದಿಂ ಪಾದಪೂರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕೆನ್ನಂ ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ ॥ 247 ॥

ವೃ ॥ ಕೆನ್ನಮಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ ಯಥಾರ್ಥಕಥನೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಕೆನ್ನಮೆನಗೆ ಬಲ್ಲಿದರಾರ್ಪರೆ, ಕೆನ್ನಮೆನ್ನಂ ಜನಂ ನುಡಿಗುಂ.

ಟೀ ॥ ಕೆನ್ನಂ=ಕೆನ್ನಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ=ಯಥಾರ್ಥಕಥನದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭೋಂ[4]ಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಸಹಸಾ ॥ 248 ॥

ವೃ ॥ ಭೋಂ[5]ಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಶಬ್ದೌ ಸಹಸಾರ್ಥೇ ವ[6]ರ್ತೇತೇ ॥

ಉ ॥ ಭೋಂಕಲ್ ಮೂಡಿದಂ, ತೊಟ್ಟನೆ ಕೊಟ್ಟಂ,

ಟೀ ॥ ಭೋಂಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ=ಭೋಂಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂಗಳ್. ಸಹಸಾ=ಸಹಸಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕುತ್ಸನೇ ನಿರೂಪ್ಯತೇ, ಕುತ್ಸನೇ ನಿಪಾತ್ಯತೇ. 2 ನಿಪಾತ್ಯತೇ. 3 ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ. 4 ಭೋಂಕಲ ಸಹಸಾ, ಸಹಸಾ ಭೋಂಕಲ್. 5 ಭೋಂಕಲಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ಸಹಸಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ—ಭೋಂಕಲ್ ಬಂದಂ, ತೊಟ್ಟನೆ ಶೀಘ್ರೇ—ತೊಟ್ಟನೆ ಮಾಡಿದಂ, 6 ನಿಪಾತಃ.

ಸೂ ॥ ಪೋಲಿವಾರ್ಥೇ ॥ 249 ॥

ವೃ ॥ ಪೋಲ್ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಇವಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಗಿರಿಪೋಲ್ ಸ್ಥಿರಂ, ಕೇಸರಿಪೋಲ್ ಕಲಿ.

ಟೀ ॥ ಪೋಲ್=ಪೋಲ್ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಇವಾರ್ಥೇ=ಉಪಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮೇಣ್ ವಿಕಲ್ಪೇ ॥ 250 ॥

ವೃ ॥ ಮೇಣ್ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ವಿಕಲ್ಪೇ ಬೋದ್ಧವ್ಯಃ ॥

ಉ ॥ ಅದು ಮೇಣ್ ಇದು ಮೇಣ್,

ಟೀ ॥ ಮೇಣ್=ಮೇಣ್ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಿಕಲ್ಪೇ=ವಿಕಲ್ಪಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವೆಱಂ ವಲಂ ವಿ[1]ಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ ॥ 251 ॥

ವೃ ॥ ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ ವೆಱಂ ವಲಂ ಇ[2]ತಿ ದ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂ ॥

ಉ ॥ ಅದುವೆ ವೆಱಂ; ಇದವೆ ವಲಂ.

ಟೀ ॥ ವೆಱಂ ವಲಂ=ವೆಱಂ, ವಲಂ, ಎಂಬವ್ಯಯಂಗಳ್. ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ=ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಗಡ ಗಳ ವಾರ್ತಾಸಂಭಾಷಣಯೋಃ ॥ 252 ॥

ವೃ ॥ ಗಡ ಗಳಶಬ್ದಾ ದ್ವಾವಪಿ ವಾರ್ತಾಸಂಭಾಷಣಯೋಃ ಪ್ರವರ್ತೇತೇ ॥

ಉ ॥ ಮೆಚ್ಚಿ ಗಡಂ, ವಯ್ಯೆಯ ಗಡಂ, ಅದೆಂತು ಗಡ; ಅಂತು ಗಳಂ, ಅದೆಂತು ಗಳ.

ಟೀ ॥ ಗಡ ಗಳ=ಗಡ, ಗಳ, ಎಂಬೆರಡವ್ಯಯಂಗಳ್. ವಾರ್ತಾಸಂಭಾಷಣಯೋಃ=ವಾರ್ತೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[3]ಮುಮೌ ಸಮುಚ್ಚಯೇ ॥ 253 ॥

ವೃ ॥ ಅಂ, ಉಂ, ಇತ್ಯೇತೌ ಶಬ್ದೌ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥೇ ವರ್ತೇತೇ ॥

ಉ ॥ ಆತಂಗವಾಕೆಗಂ, ತನ್ನೊಳವಾತನೊಳಂ, ಎನಗಂ ತನಗಂ; ಆನುಂ ನೀನುಂ, ಆನೆಯುಂ ಕುದುರೆಯುಂ, ಎತ್ತುಂ ಕೞ್ತೆಯುಂ.

ಟೀ ॥ ಅಮುಮೌ=ಅಂ, ಉಂ, ಎಂಬವ್ಯಯಂಗಳ್. ಸಮುಚ್ಚಯೇ=ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ವಿಸ್ಪಷ್ಟೇರ್ಥೇ. 2 ಭವತಃ. 3 ಅಮುಂ.

ಸೂ ॥ ಅಕ್ಕಟ ವಿ[1]ಷಾದೇ ॥ 254 ॥

ವೃ ॥ ಅಕ್ಕಟ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ವಿಷಾದಾರ್ಥೇ ಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಃ ॥

ಉ ॥ ಅಕ್ಕಟ ಕೆಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ಅಕ್ಕಟ = ಅಕ್ಕಟ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಿಷಾದೇ = ವಿಷಾದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ[2]ಟ್ಟನೆ ಆಕಸ್ಮಿಕೇ ॥ 255 ॥

ವೃ ॥ ಕ[3]ಟ್ಟನೆ ಶಬ್ದಃ ಆಕಸ್ಮಿಕಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಕಟ್ಟನೆ ಬಂದಂ,

ಟೀ ॥ ಕಟ್ಟನೆ = ಕಟ್ಟನೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಆಕಸ್ಮಿಕೇ = ಆಕಸ್ಮಿಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನೆ[4]ಟ್ಟನೆ ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥೇ ॥ 256 ॥

ವೃ ॥ ನೆಟ್ಟನೆ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥೇ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೆಟ್ಟನೆ ನುಡಿದಂ, ನೆಟ್ಟನೆ ಮೂಡಲ್.

ಟೀ ॥ ನೆಟ್ಟನೆ = ನೆಟ್ಟನೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥೇ = ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದಲ್ ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರಪಾ[5]ದಪೂರಣವಿನಿಶ್ಚಯೇಷು ॥ 257 ॥

ವೃ ॥ ದಲ್ ಇತ್ಯವ್ಯಯಂ ವಾ[6]ಕ್ಯಾಲಂಕಾರೇ ಪಾದಪೂರಣೇ ವಿನಿಶ್ಚಯೇ ಚ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಇದು ದಲ್ ಮನುಷ್ಯವಿದ್ಧಮಪ್ಪುದಲ್ತು, ತಾಂ ದಲ್ ಪೇೞ್ಗುಂ, ಅದು ದಲ್ ಸಿಕ್ಕಿದುಂ, ಕರಂ ದಲ್ ಚೋದ್ಯಂ.

ಟೀ ॥ ದಲ್ = ದಲ್ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರಪಾದಪೂರಣವಿನಿಶ್ಚಯೇಷು = ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯುಂ ಪಾದಪೂರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ವಿನಿಶ್ಚಯದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಅವ್ಯಯವಿಧಾನಂ ನಾಮ

ನವಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಖೇದೇ. 2 ಕೊಟ್ಟನೆ, ಕೊಟ್ಟನೆ, ಗಳ್ಳನೆ. 3 ಅಕಸ್ಮಾದರ್ಥೇ ಕೊಟ್ಟನೆ ಶಬ್ದೋ ನಿಯುಜ್ಯತೇ. 4 ನಟ್ಟನೆ. 5 ಪಾದಪೂರಣಾದಿಷು. 6 ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರಪಾದಪೂರಣೇಷು ಅದಿಃಶಬ್ದೋ ವಿನಿಶ್ಚಯೇ.

10. ನಿಪಾತವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ಇಮೇ[1] ನಿಪಾತಾಃ ॥ 258 ॥

ವೃ ॥ ಇತ[2] ಊರ್ಧ್ವಂ ಯೇ ವಕ್ಷ್ಯಂತೇ ತೇ ನಿಪಾತಸಂಜ್ಞಾ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಇಮೇ—ಮುಂದೆ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದಂಗಳ್. ನಿಪಾತಾಃ—ನಿಪಾತಂಗಳಕ್ಕುಂ.

ಸೂ ॥ ಏ ಇತ್ಯಭ್ಯುಪಗಮೇ ॥ 259 ॥

ವೃ ॥ ಏ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಅನುಮತಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಏ ಅದಕ್ಕುಂ, ಏ ಅದಂತುಟೆ.

ಟೀ ॥ ಏ ಇತಿ—ಏ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ. ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ—ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಲಘೌರೇಷೋಽವಧಾರಣೇ[3] ॥ 260 ॥

ವೃ ॥ ಏಷ[4] ಏಕಾರೋ ಲಘುಶ್ಚೇತ್ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಆತನೆ, ಆಕೆಯೆ, ಅದುವೆ, ಆತನಯೆ, ಅವಳಯೆ, ಅದಱಯೆ.

ಟೀ ॥ ಏಷಃ—ಆ ಏಕಾರಂ. ಲಘುಃ—ಲಘುವಾದೊಡೆ. ಅವಧಾರಣೇ—ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಎಲೇ ವಿತರ್ಕಭಾವನಾಮಂತ್ರಣೇಷು ॥ 261 ॥

ವೃ ॥ ಎಲೇ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ವಿತರ್ಕೇ ಭಾವನಾಯಾಂ ಆಮಂತ್ರಣೇ ಚ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ[5] ॥

ಉ ॥ ಎಲೇ ಇಡಾವುದು, ಎಲೇ ಅದಕ್ಕುಂ, ಎಲೇ ಅಣ್ಣಾ.

ಟೀ ॥ ಎಲೇ—ಎಲೇ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ವಿತರ್ಕಭಾವನಾಮಂತ್ರಣೇಷು—ವಿತರ್ಕದಲ್ಲಿಯುಂ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಆಮಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಅತೋ ನಿಪಾತಾಃ, ಅತೋ ನಿಪಾತಃ. 2 ಅತಃ ಪರಂ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಶಬ್ದಾಃ ನಿಪಾತಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಯೇ ಪ್ರತಕ್ಷ್ಯಂತೇ ತೇ. 3 ಸಂಘುರೇವಾವಧಾರಣೇ. 4 ಸ ಏವ ಏಕಾರ್ರ ಅವಧಾರಣೇ ಲಘುರೇವ. 5 ಭವತಿ.

ಸೂ ॥ ಹ್ರ[1]ಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ ಚ ॥ 262 ॥

ವೃ ॥ ಸ ಏವ ಹ್ರಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ ತೇಷ್ವರ್ಥೇಷು ಭ[2]ವತಿ ॥

ತಾನ್ಯೇವೋದಾಹರಣಾನಿ.

ಟೀ ॥ ಹ್ರಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ ಚ=ಆ ಎಲೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಎಲೆ ಎಂದು ಹ್ರಸ್ವಾಂತವಾಗಿಯುಂ ಆ ಅರ್ಥಂಗಳೊಳ್ ವರ್ತಿಕುಂ.

ಅವೆ ಉದಾಹರಣಂಗಳ್.

ಸೂ ॥ ಅಃ[3]ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಾಶೋಭನಖೇದವಿಸ್ಮಯೇಷು ॥ 263 ॥

ವೃ ॥ ಅಃ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಸಂಪ್ರಹರ್ಷೇ ಅಶೋಭನೇ ಖೇದೇ ವಿಸ್ಮಯೇ ಚ ವ[4]ರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಅಃ ಬಳ್ಳಿತಾಯ್ತು, ಅಃ ಪೊಲ್ಲದಾಯ್ತು, ಅಃ ಪಾತಕ ವಿಧಿಯೇ, ಅಃ ಚೋದ್ಯಂ.

ಟೀ ॥ ಅಃ=ಅಃ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಾಶೋಭನಖೇದವಿಸ್ಮಯೇಷು=ಸಂಪ್ರಹರ್ಷದಲ್ಲಿಯುಂ ಅಶೋಭನದಲ್ಲಿಯುಂ ಖೇದದಲ್ಲಿಯುಂ ವಿಸ್ಮಯದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[5]ಅಃ ದುಃಖಸೂಚನೇ ॥ 264 ॥

ವೃ ॥ ಅ[5]ಅಃ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ದುಃಖಸೂಚನೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಅ[5]ಅಃ ವಿಧಾತ್ರಾ[6].

ಟೀ ॥ ಅಅಃ=ಅಅಃ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ದುಃಖಸೂಚನೇ=ದುಃಖಸೂಚನದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಉಃ ಅವಜ್ಞಾಯಾಂ ॥ 265 ॥

ವೃ ॥ ಉಃ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಅವಜ್ಞಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಉಃ ಅದೇತರ್ಕೆ.

ಟೀ ॥ ಉಃ=ಉಃ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ಅವಜ್ಞಾಯಾಂ=ಅವಜ್ಞಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಹ್ರಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ. 2 ವಿಪಾತ್ಯತೇ. 3 ಅಃ ಪ್ರಹರ್ಷಾಶೋಭನೇ ಚ, ಅಃ ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಾಶೋಭನೇ ಚ. 4 ನಿಪಾತಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯತೇ, ನಿಪಾತೋ ಭವತಿ. 5 ಅಃ ಅಃ. 6 ಇದಾದವರೊಳೆ, ಅಃ ದುಃಖವಿಸ್ಮಯಯೋಃ—ಅಃ ದುಃಖೇ ವಿಸ್ಮಯೇ ಚ ದೃಶ್ಯತೇ, ಅಃ ಪಾತಕವಿಧಿಯೇ, ಅಃ ಚೋದ್ಯಂ; ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂ ಖೇದವಿಸ್ಮಯೇ—ಅಂ ಪಾತಕವಿಧಿಯೇ, ಅಂ ಚೋದ್ಯಂ; ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ಯ್ಯೋ ವಿಷಾದಾನುಕಂಪಾಪಹಾಸೇಷು ॥ 266 ॥

ವೃ ॥ ಅಯ್ಯೋ ಇತಿ ನಿಪಾತಃ ವಿಷಾದೇ ಅನುಕಂಪಾಯಾಂ ಅಪಹಾಸೇ ಚ ವ[2]ರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಅಯ್ಯೋ ಅನ್ಯಾಯಂ, ಅಯ್ಯೋ ಪ್ರಾಣಿ ಬಿಟ್ಟಂ, ಅಯ್ಯೋ ಪಿಂ ಸಯ್ಪ[3].

ಟೀ ॥ ಅಯ್ಯೋ—ಅಯ್ಯೋ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ವಿಷಾದಾನುಕಂಪಾಪಹಾಸೇಷು—ವಿಷಾದದಲ್ಲಿಯುಂ ಅನುಕಂಪೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅಪಹಾಸದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಓಹೋ ನಿವಾರಣೇ ॥ 267 ॥

ವೃ ॥ ಓಹೋ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ನಿವಾರಣಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಓಹೋ ಸಾಲ್ಗುಂ, ಓಹೋ ಇರಲಿ, ಓಹೋ ಮಾಣ್.

ಟೀ ॥ ಓಹೋ—ಓಹೋ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ನಿವಾರಣೇ—ನಿವಾರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅರೆ ಅರಮೆ ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದರ್ಥಯೋಃ ॥ 268 ॥

ವೃ ॥ ಅರೆ ಅರಮೆ ಇತ್ಯೇತೌ ಶಬ್ದೌ ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದರ್ಥಯೋರ್ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅರೆ ಎಡೆಯೊಳ್, ಅರೆ ಉಟು; ಅರಮೆ ಎತ್ತಾನುಮೊರ್ವ—ಅರಮೆ ಅರಲ್ದ ಬಯಲ್ದಾವರೆ.

ಟೀ ॥ ಅರೆ, ಅರಮೆ—ಅರೆ, ಅರಮೆ, ಎಂಬ ನಿಪಾತಂಗಳ್. ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದರ್ಥಯೋಃ—ಕ್ವಚಿದರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಕದಾಚಿದರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಲ್ತೆ ಸಂಪ್ರಶ್ನಾನುಮಾನಯೋಃ ॥ 269 ॥

ವೃ ॥ ಅಲ್ತೆ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಸಂಪ್ರಶ್ನೇ ಅನುಮಾನೇ ಚ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ನೀನಿದಂ ಪೇಳ್ದೆಯಲ್ತೆ, ಇದಲ್ತೆ, ಆಂ[4]ಮಾಡಿದ ಸೂತ್ರಂ.

ಟೀ ॥ ಅಲ್ತೆ—ಅಲ್ತೆ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ಸಂಪ್ರಶ್ನಾನುಮಾನಯೋಃ—ಸಂಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅನುಮಾನದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ನಿಪಾತವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ದಶಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅಹ್ಯೋ ವಿಷಾದಾಪಹಾಸಯೋಃ. 2 ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ. 3 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಸೋನುಕಂಪಾಯಾಂ ಚ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ ಏವಾನುಕಂಪಾಯಾಂ—ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. 4 ಅಂದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕರ್ಣಾಟಶಬ್ದಸೂತ್ರಾಣಿ ಲೋಕವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಹೇತವೇ।
ರಚಿತಾನಿ ಸ್ಫುಟಾರ್ಥಾನಿ ಕೃತಿನಾ ನಾಗವರ್ಮಣಾ॥

ತ[1]ದ್ಭವಸ್ತತ್ಸಮೋ ದೇಶೀತ್ಯನೇಕಕ್ರಮತಃ ಸ್ಥಿತಾಃ।
ಶಬ್ದಾಃ ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಾಯಾಂ ದಿಙ್ಮಾತ್ರಂ ಸೂಚಿತಂ ಕಿಯತ್॥

ಜೀ[2]ಯಾದಸೌ ಮಹಾಪ್ರೋಕ್ತಾ ನಾಗವರ್ಮಬುಧೋತ್ತಮಃ।
ಯತ್ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಯುಚ್ಚೈರ್ಯಾತಿ ಕರ್ಣಾಟಲಕ್ಷಣಂ॥

ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

ಸಮಾಪ್ತಂ.

---

1 ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 2 ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಕನ್ನಡಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ, ಇತರ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ERRATA.

ಶುದ್ಧಿಪತ್ರಂ.

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಶುದ್ಧ.	ಶುದ್ಧ.
1	1	ಸೆರ್ವಜ್ಞಂ	ಸರ್ವಜ್ಞಂ
6	5	ಘುರ್ಝು	ಘುರ್ಝು
8	12	ಯೊಗಃ	ಯೋಗಃ
10	11	ಏಕೌರಾಂತಮುಂ	ಏಕಾರಾಂತಮುಂ
11	1	ನುಣ್ಬ ರಲ್	ನುಣ್ಬರಲ್
,,	,,	ತಣ್ಬು ಱಿಲ್	ತಣ್ಬುಱಿಲ್
12	10	ಪರತೋಽವಸಿತಸ್ಯ	ಪರತೋಽವಸ್ಥಿತಸ್ಯ
14	7	ಇದ . ದಲಪೂರ್ವಂ	ಇದು ದಲಪೂರ್ವಂ
15	11	ಬಳ್	ಬಳ್
,,	27	ವ್ಯುತ್ಪದ್ವಂತೇ	ವ್ಯುತ್ಪದ್ಯಂತೇ
,,	28	ಪದ್ಯಪು	ಪದ್ಯವು
28	,,	ಭಾಗಪು	ಭಾಗವು
34	3	ದ್ವಿತಿಯಾ	ದ್ವಿತೀಯಾ
,,	29	ವಂತ್ರಂ	ಮಂತ್ರಂ
36	10	ಪೆಟದತ್ತಣಿಂ	ಪೆಟ್ಟದತ್ತಣಿಂ
41	5	ಅತನಂ	ಆತನಂ
53	9	ಅಗುರುವಿಶೇಷಣಂ	ಅಗುರುವಿಶೇಷಣಂ
58	28	ಪ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಸ್ಯ	ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಸ್ಯ
83	2	ವಿಭಕಿಷು	ವಿಭಕ್ತಿಷು
93	19	ಇದಲ್ತೆ, ಆಂಮಾಡಿದಸೂತ್ರಂ	ಇದಲ್ತೆ ಆಂಮಾಡಿದಸೂತ್ರಂ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ.

39	21	ಪಸುರ್ಪೊನ್ನ	ಪಸುಪೊನ್ನ
,,	22	ಪಸುರ್ವಂದರೆ	ಪಸುವಂದರೆ

APPENDIX I

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 1

ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

APPENDIX II

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 2

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳು.

---:0:---

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
2		4	1
3	1	6	2
4	2	10	3
5	67	8, 10	2
6	1	13	6
7	4	13	7
8	5	15	
9	5	16	
10	6	18	
11	6	14, 15	
12, 13		33	
14, 15		11	
16	7	35	18
17		49	34
18			34
19, 20, 21	8	52	36
22	9	53	35
23	9	53	45
24	9	55	37
25, 26	10	56	44

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
27		56	41
28	11	65	89
29	11	66	90
30	11	65	89
31	12	67	91, 92
32	13	68	93
33	13	68	94
34, 35, 36	14	69	53
37	15	72	8
38, 39	15	93	16
40	17	95	232
41	17	95	235
42	13	97	239
43	18	101	242
44		99	241
45	19	105	227
46	19	105	251
47	21	96, 97	236
48	21	96	235
49	20	103	258
50	22	105	260
51	22	106	261
52	23	106	259
53	20	104	
54	24	108	262
55	24	110	268, 269
56		110	265
57		121	280
58		119	280
59		119	281
60	23	107	272
61	23	107	272
62	25	113	257

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
63, 64	25	113	276, 274
66	26	116	
67	32	117	255
68	31	118	256
69		119	277
70	23	123	252
71	29	124	252
72	29	125	253
73	30	123	254
74		126	
75	28	126	
76		126, 127	204
77		128	207
78, 79		128	209
80		129	213
81		129	214
82		130	219
83		129, 130	214, 215
84		131	221
85	27	132	225
86		133	222
87	28	133	223
88	26, 27	134, 135, 136	231
89	35	137	321
90	35	139	326
91	35	139	
92	36	146	287, 288
93	36	146	284
94		147	282
95, 96, 97	37	150, 154	162, 163, 164

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
98	38	82, 83	116, 120
99	38		105
100	39	82	118
101, 102	39	83	115
103	40	84	123
104	41	84	127
105	41	85	122
106	42	87	129
107	42	87	128
108, 109	42	87	129
110, 111	43	86	129
112	44	161	79
113	44	161	80
114	66	158	95
115		159	
116		253	138
117, 118		254	147
119	65	183	82
120		213	549, 552
121	65	183	82
122		268	159
123	66	157	
124	45	162	292
125	45	162	248
126	46	164	
127	46	164	309
128	46	164	307
129	47	165	306
130	47	165	314
131	47	165	310
132	63	174	296
133	48	167	298
134	48	167	381
135	49	179	333

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
136, 137	49	179	334
138	50	180	335, 336
139	50	180	53
140	51	181	339
141		181	338
142	51	181	337
143	51	181	340
144	53	58	46
145	52	182	341
146, 147	52	182	343
148	54	176	332
149	55	175	371
150	56	186	327, 328
151	56	186	330
153	57	187	358
154	57	187	359
155	58	188	353
156	58	188	352
157	59	189	355
158	59	189	356
159	60	190	361
160, 161	60	190	362
162	62	191	363
163	61	192	364, 365
164	61	192	366
165	61	192	367
166	68	197	405, 406, 418
167	68	197	408
168	68	197	407
169	73	200	420
170	69	198	426
171	69	199	423

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
172	74	206	402
173	74	214	428
174	75	214	428
175	75	214	429
176	81	207	434
177	77	207	433
178	76	211	556 432
179	76	211	431 571 430
180		213	549
181	79		435
182	80		437 438
183	78	203	404
184		203	545
185	70	199	411
186		200	384
187	70	199	412
188	71	208	190 191 192 198
189	71	208	199 200 201
190	72	208	184 195 196 197
191	72		
192	64	195	386 394 397
193	82	209	
194		216	12
195	84	217	442
196	86	221	446
197			522
198	84	217	442
199 200		224	

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
201 202	85	223	
203 204		224	
205	88	225	454 457
206	95	225	579
207	89	226	458
208	88	226	453
209	90	227	463
210	86	221	476
212		232	512 513 514
213	96	231	533 534 535
215	91	229	465
216	92		
217	95	230	
218		229	467
219	91	229	470
220	96	231	536
221	93	234	586
222	94	234	528
223	94	235	
224	93	236	544
225	93	236	581
226		238	490 489
227		238	520 521
228		239	485 487
229		240	483 484
230		240	480
231		242	501
232		237	491
233		237	493
234		237	492

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
235	...	239	486
236	...	240	477
237	...	241	505
238	...	241	506
239	...	241	507
242	...	304	20
243	...	306	20
244	...	313	20
245	...	318	
246	...	312	20
247	...	304	20
248	...	305	20
249	...	316	19
250	...	315	20
251	...	306	20
252	...	316	20, 21
253	...	314	20
254	...	308	20, 21
256	...	307	20
257	...	306	20
259, 260, 261, 262	...	311	21
263	...	310	21
264	...	308	20
265	...	310	21
266	...	308	21
267	...	309	21
268	...	312	21
269	...	313	21

INDEX

TO

Karnāṭaka Bhāshābhūshaṇam.

—:0:—

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

INDEX

TO THE

INTRODUCTION

AES-SELECT CHECK LIST

KITTEL, F. : A KANNADA-ENGLISH DICTIONARY

REEVE & SANDERSON : KANNADA ENGLISH DICTIONARY

BUCHER, WATSA : A KANNADA-ENGLISH DICTIONARY

ZIEGLER, WATSA : ENGLISH-KANNADA DICTIONARY

PANJE MANESHA RAU; : ENGLISH KANNADA POCKET DICTIONARY

BASAL MISSION., A KANNADA VOCABULARY OF SOME HOMONYMS AND TECHNICAL WORDS

NARASINGA RAO, ULLAL : A KISAMWAR GLOSSARY OF KANNADA WORDS

NARASINGA RAO : A HANDBOOK OF KANNARESE PROVERBS WITH ENGLISH EQUIVALENTS

RICE, L. : THE AMARA KOSHA OF AMRA SIMHA WITH MEANINGS IN ENGLISH AND KANNADA. AN ALPHABETICAL INDEX TO THE WORDS.

KITTEL., F. : A GRAMMAR OF THE KANNADA LANGUAGE-COMPRISING THE DILECTS OF THE LANGUAGE (ANCIENT, MEDIEVAL AND MODERN)

KITTEL., F. : CANARESE POETICAL ANTHOLOGY

KITTEL, F. : NAGAVARMA'S CANARESE PROSODY

KITTEL, F. : SHABDAMANIDARPANA KESIRAJA'S JEWEL MIRROR OF GRAMMAR

PANDITA (V.D.) PANDIT NIGHANTU (*A GLOSSARY OF BOTANICAL MINARAL, AND ANIMAL KINGDOMS IN EIGHT INDIAN LEADING LANGUAGE (VIZ KANNADA, HINDI, MARATHI, GUJARATI, TELUGU, TAMIL AND SANSKRIT, WITH AN APPENDIX GIVING THE LATIN NAMES WITH SANSKRIT EQUIVALENT, AND INDEXES) BY VIDWAN VAIDYA PUNCHANAN V.D. PANDIT

KRISHNAMACHARYA (BASAL MISSION): A GRAMMAR OF THE MODERN KANNADA LANGUAGE

SPENCER, H. : A KANNADA GRAMMAR WITH GRADUATED EXERCISES